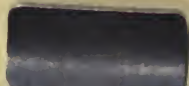
LEXICON PHILOSOPHICUM GRAECUM, OPUS SANE OMNIBUS PHILOSOPHIAE...

Rudolf Gōckel

NAZIONALE
12
VITT. EMANUELE
G

LEXICON PHILOSOPHICVM GRÆCVM, OPVS SANE OMNIBVS PHILOSOPHIÆ ALVMNIS VALDE NECESSARIVM CVM PERSPICIENTIA

Philosophy sici sermonis plurimum etiam ad cognitionem rerum vtile.

ACCESIT ADIICIENDA LATINO LEXICO SYLLOge vocum & phrasium quarundam obsoletarum, minus vsu receptarum, nuper natarum, barmibarbararum, solœcismorum & ὑποσολοίκων.

Cum eorum luculenta correctione & interpretatione.

Informatum opera & studio

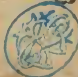
RODOLPHI GOCLENII SENIORIS, IN ACADEMIA MAVRITIANA, quæ est MARCHIOBVRGI, Philosophiæ Professoris primarij.

CVM INDICE DVPLICI RERVM AC VERBORVM memorabilium polito, &c.

Aristot.

Qui verborum vim ignorant, facile decipiuntur.

MARCHIOBVRGI,

Typis Rudolphi Hutwelckeri, Impensis PETRI MVSCVLI.

M. DC. XV.

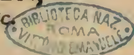

ILLVSTRISSIMO, POTENTISSIMO LITERATISSIMOQVE PRINCIPI ac Domino,

DN. MAVRITIO HASSIÆ LANDGRAVIO,

COMITI IN CATTENELNBOGEN, DIETZ, ZIEGENHAIN ET NIDA, &c.

εὐεργέτῃ suo clementissimo.

VO (credat V. Cels. mihi affirmanti) in tanta rerum & animorum exulceratione publicæ priuatæque, quietis sui studiosior; eo ingenia quædam mihi infesta fuerunt inquietiora, quasi conspiratione in me facta. Experiundo hoc per annos aliquot didici, ita vt quod Cicero (rebus à Cæsare & Pompeio turbatis) de se, id de me recte vsurpare posse videar: Incidi in hominum pugnandi cupidissimorum insanias: etsi mihi adhuc nihil magis fuerit curæ ac studio, quam vt sine insectatione aliorum agerem mea, hoc est, vna cum collegis meis etiam pacis cupidissimis nauim nostram repararem, ac de integro vnam, quod dicitur, Troiam ædificarem. Nec enim passus sum me ab officio meo ad aduersariorum & altratorum meorum, quærentium quoque iure, quaque iniuria nominis sui incrementum, & captantium theatri sui applausum, aculeatis scriptitationibus & calumniis abduci ad similem maledicentiæ rabiem, qua vel impediretur veritatis necessaria explicatio, vel doctrinarum optimarum studia, quibus pace & animorum tranquillitate opus est, interturbarentur. Hac in re & voluntas mea, & studium serium, & diuturna patientia sunt & ante oculos, & V. C. vt confido, spectata, & ad exteros quoque contestata: quorum me adeo

non pœnitet, vt cur nunc etiam aliter animatus & affectus esse velim, causa appareat nulla. Memini enim vtrunque, & me in docendi, non in altercandi cum rixatoribus κακολόγοις statione præcipue collocatum esse, atque hic infracto præsentique animo esse debere, vt qui sciam calumniarum vanitatem sua futilitate flaccescere, tandemque in fumos abire: & mihi omni prouisione auertendum, quicquid nomen & decus Academiæ laudatissimę imminuere posse videatur. Huc accedit, quod ego natura abhorrens à contentionibus cum male feriatis hominibus, animi pacem, &, quam mihi præstiterunt humanitatis studia, placidissimæ vitæ tranquillitatem semper amaui, nec vllum odi magis scribendi munus, quam quod in amarulēta quoquo modo altercatione, ac disceptatione, præsertim cum vix semidoctis calumniatoribus, est constitutum, quippe qui non minus referre, quam inferre iniuriam & contumeliam nec boni viri duxerim esse vnquam, nec Philosophi. Quid? quod Ill. V. C. cuius mihi meritò semper celebranda memoria est, sicut & Academiæ nostræ, iudicio de me præclaro contentus, videor facile & odia & conuitia ἀντιμάχων negligere: nec facile passus sum scriptis ὑβριστικοῖς interturbari aut interrumpi meas meditationes & operas didascalicas, quæ non procul absunt ab exitu, & confectæ, Deo volente, breui dabunt Apotelesma in luce publica appariturum. Ex his nunc edo Lexicon Scholasticum & Philosophicum partim Græcum, partim Latinum, opus sane Philosophiæ alumnis valde necessarium, cum perspicientia Philosophici sermonis plurimum etiam ad cognitionem rerum faciat. Nam, vt ait Aristot. οἱ τῆς δυνάμεως ὀνομάτων ἄπειροι ῥαδίως παραλογίζονται. hoc est, qui verborum vim ignorant, facile decipiuntur.

Cum autem de Patrono huic meo operi tribuendo pro more & instituto scribentium deliberarem, putaui mihi faciendum, vt V. C. istud dedicarem & consecrarem: tum vt ei constaret ratio mei otij in hac mea ætate ingrauescente; tum vt quoquo modo gratum animum cum omni obseruantia coniunctum testarer V. C. vt quæ me meosq; liberos omnes & singulos immortalibus beneficiis multos annos affecerit: tum denique, quia V. C. augustissima & literatissima Persona, quæ in conspicuo Mundi vniuersi theatro constituta est, hoc literarium munus non est

alienum

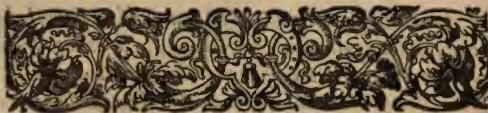
alienum. Itaque demisse peto, vt C. V. id gratum & acceptum habeat, suoque clementissimo patrocinio aduersus κακηγόρους defendat. Praeterea oro Deum Opt. Max. vt V. Excels. cum Illustrissima coniuge, & suauissimis generosissimisque liberis suo praesidio diutissime incolumem tueatur, donis spiritualibus magis magisque exornet, omni denique felicitatis genere collocupletet.

Dat. festinanter Marchioburgi è Museo Idibus
Martiis ANNO

MaVrItII æterno fLoreat aVLa DeO.

V. C. addictissimus Cliens

ROD. GOCLENIVS Senior, Philosophiae in Academia Mauritiana Professor primarius.

AD LECTOREM PHILOSOPHIÆ CANDIDATVM συγγνωμονικόν.

Suum locum inuenit illud Auſoni:

Si bene quid facias, facias cito, nam cito factum
Cum fieri properat, gratia grata magis.

EGo contra hic cunctantius ſoluo, quod ſoluendum fuit, Germana fide, mecum perpendens iſtud, Sat cito, ſi bene ſat. At tu humaniſſime lector, tarditatem meam eleganter feres pro tua ἐπιεικείᾳ, cum tibi ſint notiſſima hæc: τὸ καλὸν ὀψιτέλεστον γίνεται, & : nihil magnum à mediocri ingenio breui tempore proficiſci poteſt: Et, *Multa ſimul faciens abſoluit tardius vnum*. Hiſce ſatis purgaſſe videor moram meam, & ſuſtentationem, quam longiorem eſſe non ſiuit induſtria & egregia eruditio in vtraque lingua Dn. *Ioh. VVirzÿ Tigur.* qui non ſolum magnam partem huius operis deſcripſit, ſed etiam emendauit: quo nomine habenda eſt ei gratia ſingularis à Philoſophiæ candidatis. Habes igitur tandem Lexicon aliquod Philoſophicum & Scholaſticum ex promiſſo debitum, cuius ſylloge quanto mihi conſtiterit labore, pro æquitate tua iudices, quam vtile futurum ſit initiatis noſtris, experiundo diſcas licet. Habes, inquam, tandem à multis expetitam qualem qualem Philoſophiæ clauem. Sicut enim, quod imprimis te ſcire velim, veteres artifices conſueuerunt etiam abſoluta opera, quæ Græcis ſunt ἀποτελέσματα, pendēte titulo inſcribere, vt; Appelles faciebat, Lyſippus faciebat, Λύσιππος ἐποίει potius, quā ἐποίησεν, tanq̄ affecta ſemper, non perfecta; vt contra iudiciorū & cenſurarum varietates ſupereſſet artifici regreſſus ad συγγνώμην ſeu veniam velut emendaturo, quicquid deſideraretur, ſi non eſſet interceptus: (Nicol. Beraldus in explic. Angeli Politiani Syluæ, cui titulus eſt Ruſticus, & ipſe Politianus in centuria Miſcellaneorum:) Ita ego, humaniſſime Lector, Hoc Lexicon faciebam. Non enim obſcure præ me

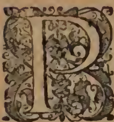
fero

ſero informatum vel certe affectum, non perfectum à me eſſe. Itaque diutius preſſiſſem domi meæ relictum inter mea aduerſaria, niſi veritus eſſem, ne filius mihi naſceretur poſthumus. Sed cum volens nolens imaturum nunc prodire paſſus ſim, quæ deſiderari cum mihi, tum aliis, vel recognitione aut ἀναγνωρήσει ἐπανορθωτικῇ digna eſſe, aut appendiculæ alicuius indigere videbuntur, ſi vitæ vſura longior diuinitus mihi conceſſa fuerit, addam. Quod ſi quid breui de me fiet, aliquis exiſtet ex meis, qui partim ex meis collectaneis, partim ex doctorum virorum monumentis ſupplementum promat, exquiſitius quædam limet, adeoque hoc opus cumulate perfectum, hoc eſt omnibus numeris & partibus expletum abſolutumque conficiat. Interea hoc, quod nunc damus, gratus vtere fruere: idque per te à mendis nonnullis partim Typographi, partim miniſtrorum à manu repurga.

A

Articula A Philosophis interdum est privativa, Ut ingenium ἀφιλόσοφον (cave hîc dicas cum indoctis ἀφιλοσοφικὸν) *interdum simpliciter pure, negativa.* Lucretius lib. 4. de rerum natura sordidas & illuvie immundas ab amatoribus ὑποκοριστικῶς vocitari ait ἀκόσμους quasi necdum ornatas, neglectas, ἀτάκτους, non nimium in ornandis se occupatas.

Theophrastus & Aristoteles ἄπεπτον vocant non tantùm quod coctum non est, coqui tamen potest; sed & quod nulla ratione à calore nativo potest concoqui: Illud autem propriè ὠμὸν, i.e. crudum dicitur: Hoc verò incoctum (h.e. non coctum) negata scilicet omni potestate coctionis & aptitudine.

Atque hac ratione salsum id, quod est in sudore & urina incoctum dicitur Aristoteles ἀπεπτότατον, h. e. incoctissimum dicit, quod scil. mutari non possit, atque in corporis alimentum converti.

Amara igitur & salsa dicuntur incocta à Philosophis non ideò quòd ὠμὰ, i.e. cruda sint: Sic enim aliquando coqui possent & corpus alere: Sed quod omninò ad coctionem inepta sint. Hippocrates & Galenus Excrementa, quæ nulli sunt usui, ideoq; è corpore educuntur, nullam coctionem assequi dicunt, ut possint nutrire; ὠμὰ autem & ἄπεπτα intelligunt tantum quæ à calore nativo possunt in substantiam alendi corporis transmutari, etsi cruda sint, qualis est pituita & crudus succus, tum alii succi & excreméta, quæ cũ à naturali statu recesserint, coqui tamen aliquo modo possunt, non quidem ut nutriant, sed ut statui suo restituantur. Talis est putris concoctio & putrescentium humorum, etsi propter materiæ ineptitudinem nequeunt corpus nutrire. D. Turlandus in lib. de Sudor: Theophrasti.

Ita ἄπεπτον (quod nullius qualitatis est) modó negat, modó privativé accipitur.

A *interdum difficultatem vel diminutionem significat:* ac idem est quod vix vel sub. Nam veteres & imminutam ac vix incoatam, & vitiatam ac corruptam coctionem vocabant ἀπεψίαν. Galenus distinguit ita ἀπεψίαν. Primam speciem vocat nomine generis ἀπεψίαν, alteram βραδυπεψίαν, (tardam coctionem) Tertiam Δυσπεψίαν (difficilem coctionem.)

A *interdum est particula* ἐπιτατικὴ (intensiva) seu adhibetur ἐπιτατικῶς (intensivé) ut ἄβιος pro dives, habens πολὺν βίον. Der seins guts kein end weiß/ ut hyperbolicè loquuntur. Ἀσέλγεια id est petulantia vel protervia (συγγενῆ hæc sunt) ab à part: intendendi. & urbe Selge, in qua omnes improbè vixerunt, teste Suidæ interprete: etsi Demosth: contrarium tradens à privandi particula deducat.

A *interdum* ἐκ περισσοῦ, *i. e. supervacaneum est.* Ut ἀστεροπὴ pro στεροπὴ, i. e. fulgur, per Atticismum.

Interdum vox incipiens ab à priv. red-

ditur affirmatè: ut ἀφθαρσία integritas, puritas.

In voce Ἀπάτωρ A *interdum significat* negationem definitionis, id est demonstrationis ac certitudinis. Sic ἀπάτορες dicuntur, qui vulgo sunt quæsiti seu σποράδην hoc est sparsim concepti. S. P. Patrem hi monstrare non possunt: ideo ne patrem quidem habere intelliguntur (fictione seu θέσει juris) licet revera (τῇ φύσει) habeant: *modò privationem*. Sic Orphani seu orbi patre dicuntur ἀπάτορες: vide Jurisconsultos.

Ἀγαπᾷν.

Platoni in Protagora est acquiescere, gratum & acceptū habere. Apud Lucianum, Xenoph: Plutar. est secum bene agi ducere, non pœnitere alicujus, einem nicht zu wenig sein dünckẽn/ Plato. 2. de Repub. Ἀγαπητέον: boni consulendum, gratum habendum pro ἀγαπᾷν dicitur etiam στέργειν.

Ἀγάπη

Ἀγάπη dilectio est, seu caritas. Ἀγάπαι sunt convivia, quibus juvantur & recreantur pauperes. Sunt dapes Ecclesiasticæ, quibus fraternæ caritatis & consuetudinis usus exercebatur. Μετωνυμικῶς. Hinc ποιεῖσθαι ἀγάπας. Cœna Domini etiā dicitur ἀγάπη à Tertulliano in Apologetico, quòd inopes refrigerio Eleemosynarum collatarum juventur.

ΑΔΙΑΙΡΕΤΟΝ

Ἀδιαίρετον vox est ὁμώνυμος 1. Ἀδιαίρετον est quod est simpliciter indivisibile, quod nullo modo dividi potest, ut sunt νοητὰ (εἴδη à quantitate secreta) 2. Quod dividuum est, etsi actu divisum in partes non sit, ut quantum omne continuum. 3. id quo dividuum est aliud, ipsum autem hac ratione, qua dividit, individuum est, ut: Superficie seu planicie dividitur corpus, sed eadem sectione ipsa nequit dividi, sic linea planiciem, punctum lineam dividit. Schegk. 8. demonstr. pag. 280.

ΑΔΙΑΦΟΡΊΑ

Indifferentia est causæ & virtutis vel actionis.

Indifferentia causæ in eo consistit, quòd sit indifferens ad operandum & non operandum.

Huc pertinet Indifferentia Liberi Arbitrii, quæ est libertas arbitrii: Sic dicta quia indifferenter se habet ad omnes effectus, qui ab illa possunt emanare. Liberum est ad cujus oppositum non minùs quàm ad ipsum agens causa per naturam indifferens est. Aliâs Arbitrarium.

Indifferentia actionis in eo consistit, quod potest fieri vel omitti. Est & indifferens actio quæ per se neque bona, neque mala est moraliter. Aliâs media, ut edere, bibere, videre.

Effectus aliquis dicitur contingens propter indifferentiam causæ & virtutis ejus. Determinatè verò futurus, quia causa, quæ potest operari, & non operari, reipsa operatura est.

Dicitur & aliquid indifferens ad verum & falsum, ad futurum & non futurum. Mart. Becan. de scientia Dei: Propositio de futuro contingenti nec determinatè vera, nec falsa est, sed indifferens.

Secundum indifferentiam abstracta à materia dicuntur, quæ indifferenter inveniuntur, tam in rebus materiatis, quàm non materiatis: Ut ens verum, bonum. Pererius de Philosophia.

Indifferentia bona, adiaphora Græcè, sunt vel εὐχρηστα, bona benè utentibus, vel ἄχρηστα, Mala malè utentibus.

Etsi multa sunt in sese indifferentia seu ἀδιάφορα, tamen quicquid agimus, vel benè agitur, vel malè, nec dari potest medium. Th. Bez. tract. de Polygam.

lygam. Nazianzenus vocat Adiaphora ἐν μέσῳ κείμενα.

Adiaphorum vitæ genus est, quod per se neque justum, neque injustum est, cujusmodi est cælibum.

Ἀδικία, Ἀδίκημα.

Ex Ulpian: & Sc: Gentilis Originum lib: singul:

Ulpian: li. 56. ad Edictum: Injuria ex eo dicta est, quod non jure fiat. Omne enim quod non jure fit, injuria fieri dicitur, hoc generaliter. Interdum injuriæ appellatione damnum culpa datum significatur: ut in Lege Aquilia dicere solemus. Interdum iniquitatem judicis significat. Nam cum quis iniquè vel injustè sententiam dixit, injuriam ex eo dictam quod jure & justitia caret, quasi non juriam: Contumeliam autem à contemnendo dictam.

Duplex hic notatio injuriæ. Et priori respondet apud Græcos nomen Ἀδίκημα, quod Arist. in Magnis Moral: omne factum injustè atq; immerito significare scribit. Posteriori τὸ ἄδικον, quod ab eodem Aristotele definitur injustum, contrà quàm legibus comprehensum est, ut rapere alienū, depositum fallere. Imò verò ἀδικία dicitur injuria, h. e. injusta sententia prætoris, ut rectè Justinianus? Ἀδίκημα verò damnum injuria sive culpa datum, ut in lege Aquilia: ὕβρις est contumelia, vel injuria contumeliosa.

Ἀδολεσχία Ἀδολεσχεῖν.

Ἀδολεσχεῖν est futiliter loqui.

Ἀδολεσχία est futilis repetitio, qua bis idem dicitur.

Estq; Manifesta vel occulta.

Manifesta cum idem nomen geminatur, id est bis sumitur.

Abstrusa seu occulta fit per mutationē nominis quæ fit synonymia, ut si dicas. Hominis proprium est ut sit capax disciplinæ & apprehendere possit multarum rerum scientiam.

Proprium primi mobilis Aristoteles ait esse omnium corporum mobilissimum. Jam si quis dicat proprium primi mobilis esse, ut sit quovis alio incitatius & inter orbes cœlestes mobilissimum, ἀδολεσχία est. Vide 5. Topic Aristotelis loco 4.

Ἀειπάθεια.

Ἀειπάθεια semper-passio est: & vel est κατὰ φύσιν, vel παρὰ φύσιν. Quæ κατὰ φύσιν est, est perfectiva ac sustinetur patibilium qualitatum causâ.

Qui igitur ἀειπάθειαν definiūt τῷ πάσχειν (patiendo) παρὰ φύσιν, ii vocem pressius accipiunt, cùm J. Schecki⁹ ait, Apello ἀειπαθὲς, quod semper contra naturam afficitur, quale est, quod habitu κατὰ φύσιν destituitur. Dicuntur autem res naturales ἀπαθεῖς, vel δυσπαθεῖς, habituum ratione.

Ἄθεος.

Ἄθεος dicitur qui vel apertè Deo renunciat, aut hunc ignorat prorsus, ita, ut hanc ignorantiā disertis verbis præ se ferat: quales olim Ethnici: vel occultè Deum aut providentiam ejus abnegat: Vel saltem ita impiè ac dissolutè vivit, ut nullo planè timore Dei nullo judicii divini metu præditum se esse clarè demonstret, ut Epicurei. D. Vorstii hæc descriptio est.

Socrates erat ἄθεος, id est Deos destruebat, Deos esse negabat. Non erat ἄθεος, quia unum tantùm Deum statuebat. Hinc intelligitur, quid sit Atheismus.

In Epistola Paul: ad Ephesios ἄθεοι sunt vel adversantes traditis de Deo & rebus divinis, id est cœlestis doctrinæ veritati, vel negantes esse DEUM, ut Diagoras, vel etiam expertes Dei insigne ratione veritatis, tam de natura

tura quàm de voluntate ipsius. Joachim: Camerarius.

Αἰνιγματῶδες

Αἰνιγματῶδες 1. est obscurum tectumq; vel per ænigma dictum 2. Improprium Augustinus vocat ænigmaticum. Ei ænigmatica definitio est definitio impropria, seu qualiscunq;: ut hæc ænigmatica Dei definitio est: Essentia invisibilis omni creaturæ incompræhensibilis totam vitam, totam sapientiam, totam æternitatem simul essentialiter possidens idem ipsa vita, ipsa, sapientia, ipsa veritas, ipsa justitia, ipsa æternitas existens, omnem creaturam instar puncti in se continens.

Αἱρετικὸς

Αἱρετικὸς 1. Aristoteli est utens facultate eligendi. Physica & Ethica significatio 2. est sectæ seu factionis vel opinionis alicujus autor. Historica hæc significatio. 3. In Theologia hæreticus dicitur, qui vel doctrina vel vita sua adversus essentiale aliquod Christianæ fidei caput sic delinquit, ut proęreticam & pertinacem animi improbitatem cum errore in fundamento manifestè conjungat. D. Conrad. Vorst. vel qui vitiosæ sectæ opinionive alicui tenacius adhæret. Bellius. Alius ab eo est σχισματικὸς, qui autor est dissidii, qui separat se ab alio, licet idem cum ipso sentiat, quod ad doctrinam attinet, qui est consensionis & concordie dissipator, διχοστασιώδης. Hic Ecclesiam quasi scindit: seu lacerat. Αναιρετικὸς pro non hæretico non dicitur: sed pro perniciali.

Αἰσθητικὸν

Αἰσθητικὸν primùm est quod habet vim sentiendi, Latinè sensitivum, ut Risivum, quod aptum est ad ridendum, ut δύναμις αἰσθητικὴ, pars animæ αἰσθητική. Secundò est idem quod sensorium, i. e. pars corporis, quæ est instrumentum sensionis. Ac tum intelligitur μέρος αἰσθητικὸν; Sic Scal. Caro sentit, & in ea sensus est, non tamẽ ipsa est μέρος αἰσθητικὸν, sed Nervus, id est, Caro sentit per & propter nervum. Caro ergo sentit, id est aliquid quod in carne est sentit.

Αἰτιολογία

Redditio est rationis, seu argumẽti; αἰτία enim seu αἴτιον sæpe generaliter sumitur pro quovis argumento seu ratione. Ita in quolibet argumentorum genere, cum id quod argumentum ipsum non est, pro argumento sumitur, ut non effectum pro effecto &c. appellatur Sophisma ἀναίτιον ὡς αἴτιον, id est non causæ ut causæ. Ὅτι est conjunctio αἰτιολογικὴ id est, causalis sic dicta, non quòd significet causam rei, sed quòd significet causam conclusionis, id est argumentum seu medium probationis. Quæ explicatio seu descriptio Theologiæ studiosis valde necessaria est. Nos scimus quod translati sumus de morte ad vitam quia diligimus fratres. Joh. in Epist. c. 3. Hìc ὅτι notat argumentum seu signũ, quo scimus nos esse translatos. Τὸ αἰτιολογικῶς opponitur sæpe, τῷ εἰδικῶς, ut conjunctio ὅτι interdum vertenda est, Quod εἰδικῶς: ut scio quod redemptor meus vivit. Interdum αἰτιολογικῶς εἰδικῶς, ut cum τὸ ἐκβὰν, eventus significatur: αἰτιολογικῶς, ut cum ratio & causa alicujus affertur seu exponitur, ut creaturæ desiderant patefactionem gloriæ filiorum Dei, quia sperant se suo modo κοινωνοὺς fore illius gloriæ.

Αἴτημα

Αἴτημα est principium explicationis cujusdam indigens, quo concedi postulatur aliquid (Latinè *Postulat*: ᾐτεῖν enim postulare seu petere est: ut in hac

phrasi

phrasi Logicorum: τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖ, postulat quod est in principio) Aliquid inquam εὐπετὲς (facile) εὐπόριστον (parabile) ἐντυγχάνον (obvium) πρόχειρον (promptum) ut liceat à puncto ad punctum rectum in plano ducere & producere seu continuare, vel peripheriam describere. Opponunt ei problema, id est propositionem alienæ fidei & lucis indigentem, & axioma quod est principium per se manifestum, αὐτόπιστον (per se credibile) quod à magistro non accipitur, αὐτόπτα καταφανὲς, ἐνεργὲς, πρόχειρον τοῖς ἀδιδάκτοις, ineruditis, per se clarum.

Ἀκέφαλον

Ἀκέφαλον propriè, qui non habet caput. Metaphorice oratio ἀκέφαλος dicitur, quæ nihil certi proponit, vel quæ non habet principium, & versus ἀκέφαλος impropriè dicitur in quo capiti, hoc est, initio deest pars. Adducunt exemplum è Poëta: Fluviorum rex Erydanus. Impropriè dico, quia versui non deest caput. Vid. Micyllum & Scaligerum de re Poëtica; Et vocem in hoc Lexico Antipodes. Nã in ejusmodi versibus est τέσσαρες ἀντιποδίας id est pes ponitur pro pede. Rumor ἀκέφαλος est qui non habet certum authorem, & populus ἀκέφαλος, qui non habet magistratum seu principem: revera multorum capitũ bellua. Acephali sunt hæretici, docentes post unionem unam tantum in Christo esse naturam.

Ἀκόλουθον

Ἀκόλουθον accipitur modo pro consequente, modo pro reciproco, modo pro consectario, modo pro consentaneo. Opponitur ei ἀνακόλουθον, hoc est, inconsequens Aristoteles 4. Eth. cap. 4. Δόξειε δ' ἂν ἀκόλουθον εἶναι καὶ περὶ μεγαλοπρεπείας διελθεῖν: Sequitur ut de magnificentia dissĕramus. Hæc sunt ἀκόλουθα, hoc est, conversim de se invicem dicuntur. Erasmus lib. 1. de copia verborum cap. 7. Quædam, inquit, translationes reciprocæ sunt, sive cõmunes, quas græci vocant ἀκολούθας (ignoscãt nobis literatissimi viri manes: dicendum est ἀκολούθους; sed forté est, hic παράγραμμα ab ex scribente commissum) Nam pro gubernatore non aurigam, sed pro auriga gubernatorem recté dixeris. Quædã unius sunt duntaxat partis (id est, non sunt reciprocę) quas ἀνακολούθας appellant(dicendum ἀνακολούθους vel latina terminatione flexuq; anacoluthas: ut parallelas lineas dicunt) siquidem ut verticem recté transferas ab homine ad montem, ita non recté cacumen ad hominem traduxeris.

Expositio ἀκόλουθος est, quę ex alia sequitur & interdũ ei prorsus æquipollet.

Verborum ἀκολουθία est orationis structura quæ modo certa est, modò dubia seu anceps.

Ἀκολουθία λογικὴ est Dialectica consequentia seu connexio.

ΑΚΡΙΒΕΙΑ ACCURATIO, Certitudo, Perspicuitas.

Ἀκριβείας notio multiplex est 1. Etenim *latinè diligentia dici* posse videtur. Quamobrem jubet Aristoteles non in omnibus eandem ἀκρίβειαν, id est, diligentiam seu exquisitionem adhibendã 2. Meta. 1. Eth: hoc est, vult non omnia esse ad tenue elimãda, aut nimis enucleãda, ut Cicero loquitur.

2. Proximè puto hac voce *significari certitudinem*, quę maximè affinis esse videtur perspicuitati. Hæc consistit seu posita est, cum in singulorum expositione, tum in rei in ea principia dissolutione, quæ per se ipsa conspicua sunt, & probè intelliguntur & quibus maximè habetur fides. Prior illa

 ἀκρι-

ἀκρίβεια potius in docente, quàm in rei natura posita esse videtur. Altera naturam Viæ seu Methodi videtur attingere. Hæc verò à duobus consuevit peti fontibus. *A Natura Demonstrationis, & Rei subjectæ.*

Demonstrationis ἀκρίβεια (certitudo) non est uniusmodi, siquidem 1. certior ea perhibetur demonstratio, quæ idem facit ex causis, quàm illa, quæ rem tantùm esse ostendit. 2. aut si utraq; ducatur ex causis, erit illa certior, quæ è causis pendet certioribus, idest, natura prioribus & notiorib' 3. Certior item demonstratio dicetur, quæ constabit è causis, quæ non modò natura, verum etiam nobis notiores sunt. Hæc postrema certitudo cõtinet quoq; subjectum. 1. Illud enim subjectum certius dicitur, quod nobis notius est, cujusmodi est animal in Methodo Physica 2. Sed & alia certitudo seu perspicuitas, accipitur à subjecto. Nam certior est Methodus ea, quæ non est de subjecto, id est, illa certior, quæ de sola forma, quam ea, quæ formam spectat in materia sensili. Sic certior est Arithmetica quam harmonica, quòd illa numerum ab omni qualitate sensili segregatum examinat: hæc verò illum cum sono spectat.

Usus

Usum hæc explicatio habet, in comparatione scientiarum inter se & Axiomate, præstat scientia duobus, Nobilitate subjecti, idest, rei, quæ tractatur, & ἀκριβείᾳ. Omnium autem præstantissima est prima Philosophia. Nam quod ad perspicuitatem subjecti attinet, id notissimum est, quippe Ens, quod ab omnibus noscitur, & nihil se habet notius. Idem quoq; simplicius, quàm cæterarum facultatum subjecta, cum sit Ens universè, ad nullam certam rem applicatum: quod verò subiicitur cæteris sit aut ens mobile, aut quantum &c. Præterea divina Philosophia utitur causis omnium primis, unde cætera omnia impetràrunt, quod sunt. Itaq; hæ causæ sicut sunt altissimæ & omnium primæ natura, sic etiã natura notissimæ. Si qua huic scientiæ deest conditio, perspicuitatis illa est, quia non accipit nota nobis, sed natura nota: divinæ enim scientiæ quæ sunt, longissimè à sensu distant. De hac sic Schegkius lib. 2. demonstrat. Fastigium illud cognitionis appellat Plato νόησιν: Aristoteles σοφίαν, & in libris analyticis ἀναπόδεικτον ἐπιστήμην (indemonstrabilem scientiam) & aliàs ἀκριβεστάτην scientiam, ut in Ethicis, vocat. Mathematicæ scientiæ etiam habent gradus. Ea quæ considerat quantùm discretum, certior est, quàm ea, quæ continuum tractat, cum superet ἀκριβείᾳ seu perspicuitate demonstrationis, & simplicitate subjecti.

Quantum enim continuum habet se ad discretum ut includens positionem. Punctum enim est unitas cum positione, Vide Scalig. exer. 321. ubi disputat Geometriam esse minus subtilem & ἀκριβῆ quàm arithmetic. ex primo divinæ Philosophiæ. Si quid est, inquit, in quantitate subtilitatis id omne ex numerorum ratione haustum est. Subtilior est scientia (ut Arithmetica) quæ alterius (ut Geometriæ) statuit principia ac fundamenta. Quodcunq; accipit vel probat Geometria, per numeros dirigit. Geometriæ subjectum ab Arithmeticæ subjecto pendet. Accuratio autem Mathematica in Ethicis & Physicis ferè non est exigenda ex Aristotelis sententia. Porrò si scientiæ præstantiam metiaris ex nobilitate subjecti, physica

ßca præstantior est Mathematicis, quæ habitæ sunt à veteribus Philosophis προπαιδεία, id est APPARATUS quidam ad alias scientias.

Ἀκριβείας est omnia ad tenue elimare, omnia ad calculos exiliter revocare. Exquisitissimis argumentis aliquid persequi.

Ἀκρισία.

Ἀκρισία 1. Est judicij seu discretionis privatio κρίσεως στέρησις ἢ ἀπουσία.

2. Est temeritas judicii. Quæ à Sapiente Prudente & Magnanimo viro abest, teste Aristotele & Plat.

3. Est tumultuatio, confusio, perturbatio ordinis apud Polybil: de iis, qui in castris essent, loquentem.

4. Ἀκρισία interdum accipitur speciatim pro specie quadam occæcationis, qua quippiam confusè & imperfectè videtur, nec sub propria specie apprehenditur, qualis legitur Genes. 19. & 4. Reg. 6. Sodomitæ scilicet quærentes domum Lothi nec invenientes; & Syri videntes Helysæum, nec tamen recognoscentes percussi sunt hac cæcitate. Quidam, ut Grego. de ea accipiunt istud apud Lucam, Oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent. Vide Dionys. Carthus. in Luc.

Ἀκρισία περὶ ἔπη, indiscretio verborum, non adhibitus delectus verborum. In vitio est.

Ἀκριτὶ & ἀκρίτως indictâ causâ. Mors ἄκριτος quæ irrogatur indictâ causâ.

Δυσκρισία nuspiam reperitur: Δυσκρισία dicere audio, quia invenitur δύσκριτος & δυσκρίτως.

De ἀκριβεία hæ commonefactiones sunt. 1. Vera ἀκρίβεια non est facta aut fallax captiosaq; subtilitas. 2. Tandem manum de tabula quod proverbiale est. 3. ἀκρίβεια seu accuratio in contemplando, PHILOSOPHO in agendo POLITICO laudi datur.

Τὸ ἀκριβὲς distinguitur à Logico, ut illud sit philosophicum, hoc verò populare: ut cum dicimus, hæc non est definitio ἀκριβὴς, seu exquisita & analytica, sed λογική. Ita Claudius Alberius distinguit inter Genus ἀκριβὲς, hoc est, purè synonymum; & logicum, hoc est minùs exquisitum.

Pro ἀκριβεία etiam eleganter dicitur Ἀκρονύχησις hoc est ad vivum resectio: quæ philosophica accuratio affinitatem aliquam habere videtur cum politicorum ἀκριβοδικαίῳ seu stricto jure.

Ἀκρόστιχις Acrostichon; Cephalonomaticum.

GEnus versus ita factum, ut summæ, seu capitales literæ nomen aliquod includant, per capita versuum discurrendo. Sic Elogium servatoris nostri inclusit Sybilla in acrostichide. Tale est hoc Cephalonymum.

Scripturæ Ad Normam, Cum Tanta Volumina Scribam,
Theiologos Omnes Metior Atq; Sophos.

Hic Sanctus Thomas est (Aquinâs) si versuum initiales literas colligas. Plautus suarum Comœdiarum argumenta composuit, hoc genere, ut:

Aulam repertam auri plenam domi Euclio
Vi summa servat, miseris affectus modis.
Lyconides istius vitiat filiam,
Vult hanc Megadorus indotatam ducere
Lubensq; ut faciat, dat coquos cũ obsonio:
Aurum formidat Euclio, abstrudit foris,
Req; omni inspecta compressoris servulus
Id surpit, illic Euclio rem refert.
Ab eo donatur auro, uxore, & filio.

Singulorum versuum literæ capitales collectæ in unam vocem faciunt. AULULARIA.

EPITA-

EPITAPH. PER ACROSTICHON à Joh. Wirtzio Tig.

B ullumtresno S tra Titanes E ripit urbi a H!
E xcelsoq; quis I am sancta ad ten T oria cœl O
V escenda est data M anna. Ultra si F luctigerum isto C
M undi habitare sa L um potuissent, R ore rigassen T
L iquenti & satis E xcocto, non I mpare fruct U,
E gregium Tigu R um, & Mundissy S tema venustu M.
R egis at ætheri I ndubie non I d sine nut V.
U t vita hora bre V is nostræ! velut U mbrula, flos, ni L!
S perata haud ad S tat mors, & pede S ternit adunc O.

Possunt etiam loco literarũ integræ dictiones in versuũ Principiis sensum constituentes poni, ut hîc CHRISTUS victima pro injustis peccatis Totius Mundi:

Christus ut *innocuæ mactandus opima bidentis*
Victima (*sic patris fata tulere*) *fuit*
Pro injustis *justus, pro crimine criminis expers,*
Peccatis, *functus quis caret ipsus obit*
Totius *hoc legis vatumq; oracula, Christ',*
Mundi *hoc discipuli lumina sacra canũt*
Hæc ex TechnoPægnio Poëtico.

Si videas carmẽ Erythrææ Sibyllę, quod cecinit de extremo judicio rebusque novissimis, quod ab Augustino in lib. de Civit. DEI refertur; sanè facile ex primis literis cujusq; carminis colliges Græcè, Ἰησοῦς χρειστὸς σωτὴρ θεοῦ υἱὸς σταυρός: JESUS CHRISTUS Servator, DEI filius, crux.

Ἀκτὴν.

In Geometria Platoni ἀκτὴν est Radius, id est recta à centro ad perimetrum. Aristoteli in Mechanicis est, ἡ γράφουσα τὸν κύκλον, id est linea secans centrũ Euclidi, Quæ ex centro, id est quæ ex centro est per periphrasin.

Ἀκυρολογία.

Ἀκυρολογία Locutionis seu sermonis est impropietas, κατάχρησις, ἄκυρον. Eĩ subjicitur *Insolentia* vocis vel sermonis ut σῆψις pro πέπσει apud Hypoc. Ita ἀκυρολογεῖ interdum Augustin. in voce Locus & Ubi Tract. III. in Joh. cap. 17. Si loca dicenda sunt & quibus non corpora continentur & locus est cujusque rei ubi est, locus CHRISTI æternus ubi semper est, ipse pater est, & locus Patris Filius est, quia ego, inquit, in Patre, & Pater in me est. Et in hac orat. Sicut tu Pater, inquit, in me, & ego in te: Et locus interea noster ipsi sunt, quia sequitur ut & ipsi in nobis unum sint: & nos locus DEI sumus, quoniã templum ejus sumus.

Hic non intelliguntur spatiosæ capacitates, ut ipse Augustinus fatetur, qui loquitur hîc ex hypothesi. Idem in Ser. de Temp. Ser. 3. in quo exponitur Symbolum: sic inquit: Ubi est Christus ab ascensione? Sedet ad dextram Patris. Dextra DEI dicitur æterna felicitas. Dextra Dei dicitur ineffabilis, inæstimabilis, incomprehensibilis beatitudo & prosperitas. Hæc est dextra Dei, ibi sedet, ibi habitat, ibi manet. Hact: August. qui aliâs propriè Ubi Christi gloriosi facit Paradisum & cœlum, quod alicubi vocat Firmamentum spiritale & Regionem Angelorum

gelorum & habitationem Angelorum & supernam Patriam, & in Evãgelium Johannis tractatu 50. & in sermone ad infantes ait: In cœlo, quo ascendit Christus, sedet ad dextram Patris. In cœlo est, modò sedés ad dextram Patris. Dextra igitur Dei propriè nec Ubi, nec Locus est. Ac impropriè dictum est, Christũ in dextra Patris collocatum. Sic impropriè loquitur Philosophus, cùm materiam vocat Locum formarum.

Commonefactio seu observatio.

Una & eadem vox & propriè & ἀκύρως nonnunquam accipitur ad diversas voces relata.

Paulus ait, melius est matrimonium contrahere, quàm uri seu ardere. In nomine Melius κατάχρησις est seu ἀκυρολογία, quâ refertur ad verbum uri seu ardere. Neque enim significat Bonum esse Uri, hoc est, flammis vexari libidinis, sed locutio est hujus gemina & par: Melius est Christum confiteri & cum eo pati, quàm æternum pati in tartaro.

Ἀκυρολογία opponitur κυριολογία id est sermonis proprietas, quæ magna orationis virtus est.

ΑΛΛΑ ΜΗ.

Ἀλλὰ μὴ est, Non autem. Docti etiam hic peccant, cum sic loquuntur: positum est in mero Dei arbitrio dare hominibus quod ipsis sit utile futurum, non verò ut homines id possint à Deo demereri. Dicendum hic: Non autem. Plat. 2. Alcib. Καὶ γὰρ ἂν δεινὸν εἴη εἰ πρὸς τὰ δῶρα καὶ τὰς θυσίας ἀποβλέπουσιν ἡμῶν οἱ θεοὶ, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ψυχήν, &c. Etenim grave esset si Dii ad nostra dona atque sacrificia respicerent, non autem ad animum. Hic ne dicas, Non verò.

Ἀλλοίωσις, Alloeosis. Variatio.

In Physicis allœosis significat alterationem variationem, seu mutationem qualitatum. Galenus quandam alterationem ἐξομοίωσιν, hoc est, assimilationé vocat; partes omnes sanguis nutrit à quibus alteratur, & in substantiam ipsis similé convertitur; sed hæc γένεσις, seu generatio etiam est.

In grammaticis Enallagen, seu Parallagen, seu mutationé alicujus accidentis, seu heterosin significat.

In Doctrinâ prædicationũ dicitur, cùm tribuitur aliquid alicui κατ' ἄλλο propter unioné: Ac Latinis est Alternatio, qualis est signorum & rerum. Dicitur etiam nominum permutatio, ἐναλλαγὴ τῶν ὀνομάτων, nominum mutua quædam variatio, & τρόπος ἀντιδόσεως, οἰκείωσις, appropriatio, ἰδιοποίησις. Hujus 1. Canon est in Theologia celebris. Scriptura Sancta alternatione quadã, quod externorum Symbolorum est solet rebus attribuere, & vicissim, quæ rerum sunt, attribuere Symbolis, id q; fit propter analogiam, & unionem mysticam. Sic Patres sæpè ita de rebus agunt, atque si de Symbolis loquerentur, & vicissim ita de Symbolis, ac si res ipsas & significata tractarent.

In Levitico Deus passim dicitur sacrificiis placari, cùm tamen revera placetur tantum in Christo, qui illis sacrificiis significabatur. Hìc proprietas rei significatæ attribuitur Symbolis; Deus enim odoratus est morté Christi in odorem suavitatis, non autem odores Vitulorum, Taurorum.

In Exodo scribitur. Pesah est transitio Domini. At agnus ille, qui mactabatur, monumentum tantum erat trãsitus Domini. Judæi dicuntur in corpore circumferre fœdus, id est, signũ fœderis. A Patribus dicitur corpus

Christi ore comedi manibus contingi, frangi (per alloeosin) Cyprianus de cœna. Qui usque hodie hoc verissimum corpus suum creat. Hic quod convenit Symbolo, tribuitur rei ipsi (corpus Christi frangitur in mysterio seu Sacramento, id est, Symbolum, quod mysterium & sacramẽtum est corporis Christi, frangitur) panis Eucharistiæ, nonnunquã appellatur salutaris & vivific*: hic quod rei ipsi propriè convenit, ascribitur Symbolo. Vide Joach. Vadia. lib. 2. de Euchar. & Aug. ad Bonif. qui disertè ait, nomina rerũ ipsarum imponi signis.

II. Canon. Unius Christi naturæ proprium attribuitur personæ ab altera naturâ denominatę propter hypostaticam unionem, ut; Deus est visibilis, Filius Mariæ loquens in terris eodem tempore est in cœlis. Hæ locutiones Christo, quatenus unus est, sunt propriæ & eædem: vicissim non sunt propriæ; illi naturæ, quæ voce concretiva exprimitur. Deus hoc est Christus qui Dei filius est crucifixus esse, recte dicitur. Etsi autem affigi cruci de Christo, quâ unus, integer & indivisus est propriè dici potest; tamen illud ipsum, de Christo, quâ Deus est, id est secundum Deitatem propriè reveraque dici nequit; Sic in cœlo esse, cum esset in terris de Christo propriè dici potest. At idem de Filio hominis, quâ erat Filius hominis, id est, de Christo secundùm humanam naturam nõ propriè dicitur. Gabriel Biel & alii Scholastici vocant hanc prædicationem, seu hunc modum loquendi, communicationem idiomatum; græcis est κοινωνία τῶν ὀνομάτων, vel ἰδιωμάτων. Scheckio alloeosis Logica prædicatorum dicitur, qua idem aliquid uni per se inest aut prędicatur, & alteri per accidẽs. Hęc, inquit, usurpatur respectu partis & totius, non partis unius, respectu alterius partis; Pars enim pro parte Synecdochice non ponitur.

Ἡ Ἀλλοίωσις τῶν προσώπων.

Alloeosis personarum est, 1. Cum legato nomẽ legantis tribuitur, ut cũ nomen Jehova solius Dei propriũ, & creaturis ἀκοινώνητον, siquidem propriè & sine tropo sumatur, Angelo tribuitur. Hæc alloeosis, est species Meton. Exem. vide Gen. 16. & 18. Exo. 3. & 12. Jud. 6. & 13. Videãtur quoq; Aug. & Mer.

2. Cùm litigantium clientum advocati, personas suas, pro clientum personis usurpant. Pro Cæcinna Restituisse te dixti; nego me edicto prætoris restitutum esse. Sic Cicero Pisonem advocatum partis adversæ alloquitur, tanquam Ebutius id diceret Cæcinnæ. Audomarus Talæus lib. 1. Rhetor. cap. 5. qui hanc alloeosin refert ad Metonymiam subjecti.

Alloeotheta, ἀλλοιόθετα, sunt posita contra vulgatos & protritos canones grammaticos. Prisciano Variata, ut pars in frustra secant apud Virg. ubi illic scelus est, qui me perdidit apud Terent. Livius, Quatuor millia hominum exules oberati, Soloecophanes (speciem soloecismi pręse ferens.)

DE VERSIONE GRÆCISMORUM

Ἅμα καὶ ἅμα.

Cum in auctore aliquo gravi verbum interpretandum occurrit, videndum est diligenter quamnam notionem (h. e. significationem) subjectam habeat, ut convenienter Latinè exprimatur. Cavendum etiam *ne versor sit latinitatis eversor.* Ἅμα καὶ ἅμα (simul & simul) Græcismus est Platonicus, pro quo Latini dicunt *Eâdem operâ.* Rectè igitur Joh. Serranus in Apologia Socratis, μὴ ὑπείκων δὲ ἅμα καὶ ἅμα ἂν ἀπολοίμην, vertit: Ne siquidem quòd cedere recusaretur, eâdem operà prę-sentis

sentis exitii discrimen subire viderer.
Quòd Græcis est ἄνω καὶ κάτω, hoc Latinis, ut Plauto, est susque deque.

Ἁμαρτία.

Ἁμαρτία & ἁμάρτημα Græcis sunt ταυτὸ (actio prava vel habitus pravus) Sed Latinis scriptoribus Error & Erratum cognata quidem sunt, sed non omninò idem significant. Errata puerilia dicimus quæ Græcè dicuntur παιδικαὶ ἁμαρτίαι. vel παιδικὰ ἁμαρτήματα, li. 3. cap. ult. de morib. Arist quod Joach. Perionius non rectè cóvertit errores pueriles, judice Dion: Lambino. Ná errore duci, & in errore versari dicútur ii, qui falluntur, aut qui falsum aliquid opinátur, aut quos fugit ratio. Erratum a. idem est q peccatú, non rectè factú. Scholastici & Canonici ita accipiunt errorem, cum dicunt laudáte eos The: Beza in aureo libello de Repud: & Divort. ex Lombard. sent. 4. d. 30. sponsalia interdum fieri errore, & quidem erroris species in hisce esse quatuor. 1. *Personæ*, ut cùm Lea pro Rachele est supposita. 2. *Status* seu conditionis deterioris, ut si serva cóperiatur, quam credideris esse liberá. 3. *Fortunæ*, cùm pauper est, quæ jactabatur dives. 4. *Qualitatis*, ut si capitosa & cervicosa est, quę habebatur pro morigera & commoda: & cùm Jurec. ajunt, In Errore non esse consensum.

Μνημονικὸν ἁμάρτημα est erratum seu lapsus memoriæ.

Scheckius & alii Philosophi peccatú & errorem interdú pro eodem accipiút, ut cum ille ait peccatú seu error tú in praxi, tú in theoria est. In expl. Or. Ar.

Ἁμαρτάνω.

Ἁμαρτάνειν propriè est lapsu, casu, fortuna, & errore quodá humano, delinquere, Montecatino judice, qui ei opponit ἀδικεῖν, quod proprie fit destinata malitia & consultò.

Ἁμαρτάνω est à recto, sive sit hoc verú sive bonum, discedo: pecco. Idq; vel ἑκτικῶς (habitualiter) vel ἐνεργητικῶς (activè) ut docent Theologi.

Δύναμις peccandi, quæ potius ἀδυναμία est, Græcis est τὸ ἁμαρτητικόν.

Ἀμετρία.

Ἀμετρία modò significat immoderationé, quæ magis ad excessum pertinet, modò cóplectitur excessum & defectú, seu discessum significat à modo, qui in utramq; partem fieri potest. Vitium igitur, sive excessu; sive defectu peccans sit, ἀμετρία dici potest. Ita interpretat⁹ est Carpentarius ἀμετρίαν. In cap. 2. Alcinoi Platon.

Ἀμετάπτωτον.

Ἀμετάπτωτον propriè est quòd firmitate sua fixum, ex uno loco in alium non recedit. Per Metaphoram est immutabile, ut cum dico: Scientia est notitia ἀμετάπτωτος, sciens est ἀμετάπτωτος.

AMPHIBOLIA.

1. Amphibolia est quędá ambiguitas estque in uno verbo ut Taurus. Hinc dicitur: Taurus dicitur ἀμφιβόλως: vel in Sermone seu Syntaxi, ut Christum oportet cælum capere.

2. Speciatim Amphibolia dicitur, cùm in plurib⁹ vocabulis conjunctis, est ambiguitas. Sic accipit Melan. in 4. Dial. de Fal. cùm ait: Arist nominat Amphibola, cùm Syntaxis vel plura verba errorem pariunt, ut: Ajo te Æacida Romanos vincere posse, Et ita discernit amphibola ab æquivocis (quibus unius vocis ambiguitas notatur) Hic igitur acceptio scholastica à Peripateticis distinguitur. Talia amphibola interdum dicuntur ἐπαμφοτερίζοντα, ambigua, quę utrolibet verti possunt.

3. Amphibola non tantùm de verbis, sed etiá de rebus dicuntur: Dicitur enim ἀμφίβολος φήμη, ambigua fama. Et ἀμφίβολον πρᾶγμα, res seu causa.

Coroll. *Est igitur Amphibolia in verbis vel rebus.*

Ἀμβλυωπία.

Ἀμβλυωπία est hebes, iners, obtusa oculorum acies: qui hoc vitium habet dicitur Ἀμβλυωπός. Hic non est privatio totalis sed partialis. In ἀμαυρώσει verò est στέρησις ὁλική ferè, id est, lux oculorum perit penè omnis: Latini vocant caliginem oculorum. Immo nõnunquam etiam pro cæcitate accipitur. Ἀμαυρόω est σκοτίζω, tenebras oculis offundo. Vide Dioscor. lib. 8. c. 13.

Ἀναβατικός.

Ἀναβατική Physicis Medicis febris, est febris quædam συνεχτική, id est continẽs, quæ paulatim succrescit, id est, incrementum suscipit, & indies invalescit: ἀναβαίνω enim est succresco, incresco. Μέτρον ἀναβαῖνον & ἀναβατικὸν dicitur quòd à monosyllaba incipiens dictione continuè dictionibus plurium Syllabarum increscit. Alii vocant hoc Fistulare, ut Bebelius, ut:

Cur nobis juvenes decerpitis orbiculata
Poma, &c.

Ἀνάβασις.

Ἀνάβασις stellæ vel arcus in Sphæra, est ascensio ejus, quæ recta est vel obliqua. Ei opponitur κατάβασις, descensus. De utraque consule Johannem de RegioMonte Mathem. clariss. in Tabul. Directionũ & profectionum.

De ascensu & descensu Musico res est per se nota. Sicut & de ascensu in Methodo, seu ratione Inveniendi, & descensu in Methodo præcepta ordinandi & disponendi.

Est & ἀνάβασις oratorum, qua increscit oratio & assurgit gradatim à minoribus ad majora. (Incrementum dicitur.

Est & Logicorum in arbore Porphyriana: cui συγγενὴς est ascensus & descensus politicorũ, in arbore cõsanguinitatis.

Ἀνάγκη.

Ἀνάγκης vox est ambigua. Itaq; teneantur sequentes distinctiones.

Ἀνάγκη
- Πραγμάτων, rerum, absoluta, ut cùm prædicata subjectis insunt per se.
- Λογική, ἐξ ὑποθέσεως, quæ inest in Syllogismis nõ demonstrabilibus, cujus gratia necesse est positis quibusdam propter ea, quæ posita sunt sive vera, sive falsa, per se sequi conclusionem.

Ad λογικὴν ἀνάγκην refer necessitatẽ prædicationis, quam quidam non male faciunt in his & similibus, Aeneas vicit Turnum, Paris rapuit Helenam. Adam est lapsus, respectu nimirum eventus, qui deinceps mutari nequit. Postquam Paris rapuit Helenam, necesse est eum rapuisse (factum enim infectum reddi nequit) Hæc necessitas prædicationis vocatur: Talium propositionum judicium, postquam prædicata jam evenerunt, dicitur certa cognitio, non scientia (quæ & rei subjectæ, & animi in quo est, ratione est, ἀμετάπτωτος hoc est, immota) Antequam verò, prædicata evenirent, dicitur opinio, ut hujus, Fortes creãtur Fortibus; & illius, Heroum Filii noxæ. Rodolph. Snell. in Com. Dialect. lib. 2. pag. 95.

Ἀνάγκη Entis
- incõplexi
- complexi

utraq; est
- absoluta
- cõditionalis.

Ad ἀνάγκην Entis incomplexi pertinet Platonis χρεία ἀναγκαία lib. 2. de Rep. Quæ & simpliciter χρεία ab eo dicitur, id est, usus. Reip. Origo est χρεία, id est

id est, usus sive necessitas: Nemo enim hominum per se satis valet ad vivendum, sed multis rebus indiget, quas ab aliis petat. Hinc hominum congregatio est in unam quandam communitatem. Hinc primum extitit civitas. Itaq; necessitas hæc Πολιτικὴ, id est civilis dicitur.

De absoluta ἀνάγκῃ intelligenda sunt, quæ Plato disputat. 10. de Repub ubi necessitati & pensum & thronum tribuit Poëticè. Cujus Disputationis hęc est summa. Rato certoque quoddam necessitatis decreto res omnes gubernantur, quęcunq; sunt in hac rerũ universitate, &, ut dicã speciatim, humana pręcipuè societas, vita & mors, omnes denique res hominum, & singula ipsorum momenta illius decreti vi & potestate reguntur. Imò ipse Deus necessitati necessariò causarum εἱρμῷ subjectus est. Necessitas hæc quędam Dea est, cum tribus Filiabus, quæ sunt Lachesis, Clotho, Atropos, quarum pensis & staminibus res omnes nostræ gubernentur. Sed hæc posteriora mera figmenta sunt. Nam nobis hoc ratum, ac fixum esse debet, res omnes nostras à Deo gubernari, sed ipsum causis secundis minimè illigari, sed causarum secundarum εὐταξίαν, & ipsum substernere, & pro sua voluntate liberrima efficacem reddere.

ANAGRAMMATISMUS.

Anagrammatismus significat literarum trajectionem. Eodem sensu dicitur Metagrammatismus, id est, literarum inversio. Ac quidem 1. est Metaplasmus grammaticus, qui dicitur Metathesis, hoc est transpositio literarũ, ut Thymbre pro Thymber, δαρτὰ κραδία, κάρτος pro δρατὰ, καρδία, κράτος, i.e. facta, cor, robur. 2. Est ingenii ludus quidam, qui fit vel syllabarum μεταθέσει (trajectione, vel ἀποβολῇ (abjectione) vel προσθέσει (adjectione) Dicam clarius & εἰδικώτερον: fit vocum in elementa sua, hoc est syllabas & literas, dissolutarum novo contextu, aut permutatarum collocatione syllabarum in novas, atque à prioribus diversas voces coagmentatione, vel manente, vel mutata significatione.

Exercetur vel in una voce, vel in pluribus: in una, ut Nicodemus, Demonicus; Theodorus, Dorotheus; Dorothea, Theodora; Calvin' ἀναγραμματισθεὶς est Alcuinus: Corpus, Porcus; Navus, Vanus: in pluribus, ut Johan. Bodinus· Andius sine bono. Hujus usu valuit, ac propterea in admirationem venit apud Ptolomæum Philadelphum, Aegyptii regem Lycophrõ Chalcidensis unus septem Poëtarum, quos conjunctos vocarunt πλειάδας. Is Ptolomæum μεταγραμματιζόμενον (per translationem literarum) solitus est appellare ἀπὸ μέλιτος quasi dicas à melle, Arsinoen verò Ἴον ἥρας, Violam Junonis. Multus ejus usus est hodiè apud non nullos Latinos Poëtas, apud superioris seculi Poëtas parcius. Catharinę Medicaeę Reginæ Galliarũ Henrici conjugis inscriptionem hãc, Catharina de Medices Regina mater, per anagrammatismum conversa est in hoc elogium, Dira in me regnat Circe, Medea, Thais.

Frequens etiam eorum usus est apud Gallos, quorum lingua mollior ac delicatior: elisiones, divisiones, enũciationes diversas, & cognatione ambiguas, mutationes varias, & elegantes lepidasque, atque in transpositione concinnas, allusiones venustas plures recipit, quam reliquarum gentium linguæ. Concinna est nominum Francisci Valesii, & Henrici filii κατ'

ἀναγραμματισμὸν seu literarum inversionem commutatio François de Valoiis. Franciscus Valesius. Hoc nomen μεταγραμματιζόμενον, id est, si literæ transponãtur, reddit talem sententiam: De Façon Suys Royal, id est, ipso gestu sum Regius. Henry de Valois κατ' ἀναγραμματισμὸν parit hanc sententiã: Royes de Nul hay, id est. rex es, quem nemo odit.

Hoc ingenii παίγνιον habet suas delicias, quæ si voluptatis causa & citra insectationem nominis & contumeliam cujusquam usurpentur, & si absit profanitas aut superstitio, cum primis ego laudaverim. Quæ eruuntur ex nominibus, αὐτομάτως (fortuito) sæpissimè insunt. (Sic in meo cognomine *Goclenius* est, En Logicus: Ἄνευ περιαυτολογίας enim hoc accipi volo.) Itaq; inde divinationem hic pro nulla habeo, hoc est, anagrammata non facio μαντικὰ (Divinativa) Vid. Casp. Peuc. in lib. de div. tract. de sortibus.

Fit anagrammatismus aut prosa aut versu, vel uno vel pluribus.

Exempla.

H. Buchneri hæc sunt.

Janus Gruterus.
Tu gnarus Vir es.
Daniel Cramerus
Mira luce ardens.
Rodolphus Goclenius
Lepor hoc lusu dignus.
Gregorius Bersmannus
Musis regor gubernans.
Johannes Strubinus.
Urbanus in honestis, Nõ astus in verbis
Laurentius Rhodomannus,
Nisu dat Laurus honorem
Salomon Frencelius,
Non vel misces lauro.
Adamus Theodoricus Siberus,
Huic sub Musis ardor est à Deo.
Johannes Lauterbacchius,
Na charus tute ac nobilis.
Johannes Weidnerus,
En navus es vir in Deo. Jamb. Dimeter.
Andreas Kleinius,
Canens lauderis.
Johannes Leiccavfius,
Fons in viva Ecclesia.
Petrus Schreccius,
Ecce Christus suprà.
Johannes Oexnerus,
Non reus es noxia.
Martinus Hugius,
Mihi gratus unus.
Pancratius Rulmannus,
Ars sana unit Pulcrum.
Joannes Mylius,
In sensu asylum.
Henericus Lucius,
Usu hercle vincis.
Andreas Henoëus Poëta coronatus,
Honos decorat opera venusta.

Hæc omnia idem Buchnerus optimus elegiacus evolvit, & fusius clariusq; exposuit.

D. Hieronymi Treutleri Silesii hoc est, de duobus conjugibus, sene & juvencula.

Ludovicus Maria,
Juva dulcis amor.

D. M. Danielis Angelocratis Latinum ex hoc complexo, MAURITIUS Hassiæ Landgravius; &, JULIANA Comes in Nassovia, hoc est: Annos agimus in amore, salva justitiæ via: hinc laus est arduis.

Ἀναγραμματισμοὶ Poëtis interdum pariunt paronomasias in metris suis, ut inquiat aliquis. *Miror* nõ *rimor* Christi, hoc sit quomodo corpus?

Respondeo.

Fas est *rimari* Christi, hoc sit quomodo corpus.
Et fas *mirari* facta stupenda Dei.

Jus & vis *tres literulæ dominãtur in orbe.*

Dicuntur & Anagrammatismorum involucra. Itaq; Anagrammatismo sæpè sub-

pè subjicitur evolutio & illustratio aut explicatio: ut Epigramma aliquod ejusmodi.

Antigrammatismus est tropus grammaticus, quo litera pro litera ponitur.

Ἀναγωγὴ, Anagoge.

In Logica ἀναγωγὴ syllogismorum est seu ratiocinationum 2. & 3. figuræ ad primá reductio. In Politica Platonis ἀναγωγὴ est redhibitio.

In Ethicis est Disciplina, seu educatio: τῶν παίδων ἀναγωγὴ, id est, liberorum institutio Pædagogia.

In Theologia, Græcorum accipitur tum pro evectione in sublime generatim, tum speciatim pro θεωρία excelsa, seu superiore intelligentia, seu sensu oraculorum mystico & abstruso, qui nos meditando in cœlum subvehit. Undè ἀναγωγικὴ à Theologis nominatur ea pars Theologiæ, seu interpretationis Theologicæ, quæ hominem maximè ἀξιεπαινὸν & speculabūdum requirit. Seu Anagoge est allegoriarum & typorū Veteris Testamenti in Novo Testaméto explicatio atq; applicatio. Sic dicta, quia quasi reducto velo quę sub involucris illis latebant, evolvuntur, ꝓpiusq; & clari⁹ spectāda proponūtur.

Sic si quis Christum cum Ecclesia, tanquam caput cum corpore, vel eundé Christum cum Mose, vel Christi carnem, & sanguinem cum pane & vino Eucharistiæ comparet, Analogia est. Aliud quàm Anagoge, est *Anagogia*. Hæc enim est ἀπαιδευσία, quando nulla prorsus est Pædagogia, seu disciplina. Sic utitur Plato in Politicis.

Sanguinis Anagoge in Physicis est sanguinis exscreatio, seu rejectio, quæ etiam dicitur αἵματος ἀναφορὰ à græcis Medicis, Latinè cruenta ejectio.

Ἀναγωγικὸς νοῦς dicitur, cùm sensus literalis, ut vocant, in spiritualem vertitur. Budæus.

Anagogicus sensus, scripturę opponitur literali, tropologico & mystico seu allegorico.

Anagogic⁹ dicitur Cabala, quia ea expositio quę dicitur ore Dei tradita Moisi, & accepta per successionem, semper ferè sequitur Anagogicū sensum, qui inter omnes est sublimior & divinior, sursum nos ducés à terrenis ad cœlestía, à sensibilibus ad intelligibilia, à temporalibus ad æterna, ab infimis ad suprema, ab humanis ad divina, à corporalibus ad spiritualia. Exemplum: ꝓmittitur Hebręis in Prophetis Messiā nos liberaturū à captivitate, & adducturum in terrā promissionis, & in Jerusalem & in templo congregaturum: ipsi hæc literaliter intelligentes, dici de captivitate mūdana, & de terra promissionis, quę est Judęa terrestris: similiter de materiali civitate Hierusalem & Templo, nō possunt credere illum Messiam fuisse, per quem ejecti sunt de illa terra promissionis, & civitas destructa, & dirutum fuit templū; quod si voluerint simul cū Cabalistis anagogice exponédo scripturam intelligere, illa de cœlesti Hierusalem, de captivitate spirituali, de cœlesti terra viventium cognoscant, & confiteantur necesse est, illum verum fuisse Messiam, per quem totus plane orbis de manu Dœmonis, cui per idololatriam serviebat, fuit liberatus.

Ἀνάθημα, ἀνάθεμα.

Ἀνάθημα est donarium seu donum quod dicatur seu cōsecratur Deo, parietib⁹ & columnis templi appésum, ut sunt clypei, coronæ &c. Græcè etiam sunt ἀφιερώματα. Sunt & ἀναθήματα ornaméta urbis, vel quælibet, ut convivii etiam, ut apparet, ex Odyssea Homeri. Estq; vox ducta à θῆμα, quæ significat locū, in quo aliquid reponitur. Ἀνατίθημι suspendo est. Futurum hujus ἀναθήσω.

Ἀνάθεμα significat hominem sacrum, id est, exsecrabilem, cujus caput diris seu inferis diis devotum est: qui hominum communitate est indignus. Ἀνάθεσις est dedicatio seu consecratio. Chrysost. enarrans illud Rom. 11. Optabam anathema esse à Christo, interpretatur ἀνάθεμα separationem, quæ Græcis est ἀποχωρισμός. Quemadmodum enim, inquit, τὰ ἀναθήματα intacta sunt, ut Deo consecrata, hominumq; commercio ac usui exempta: Sic ab Ecclesia ejecti & extorres communione & convictu fidelium mulctati sunt & abstracti, ut convertit Guliel. Budæus verba Græca. Photius etiam apud Oecumenium Anathema esse interpretatus est de separatione & alienatione, ut sit χωρισθῆναι & ἀλλοτριωθῆναι, ac si eo loci dicatur hoc: O Judæi nolite existimare, ideò me vos solicitare, & ad Christi fidem evocare, quòd jam ad Christum transierim. Tanti enim mihi fuit vestra popularium meorum salus, ut si fieri posset, divinitus optarim vos ad fidem ascitos esse & me adhuc à Christo alienatum. Non nullo est numero hæc ἑρμηνεία seu interpretatio, quia apud Græcos interdum ἀνάθεμα idem est quod ἀνάθημα.

Ἐν παρέργοις hoc sit, quòd in Oeconomicis vasa distribui possunt in ὀργανικὰ, quæ usus, & ἀναθηματικὰ, quæ ornatus causa habentur.

Ἀνακόλουθον.

Ἀνακόλουθον est idem quod inconsequens; Estq; vel Logicum, vel Grammaticū vitium, quod species est Solœcismi. Ejusmodi sępiuscule occurrunt in Ethic. Piccolhom. ut: Ordiens à prima difficultate, ea apprimè obscura est: Pro, Ut ordiar à prima. In libro 4. Vigilii hoc est. Illud etiam libet pertractare capitulum; in quo tota effrenata furoris vestri erupit insania, id intendentes asserere; pro qui intenditis cap. 7.

Anacoluthon Grammaticum etiam sic definiri potest: Cum vox, quæ in posteriori sententia parte ponitur, incōsequens est ad priorem, ut: Ter: in Eunucho. Phædr: Cur ergo in his te conspicor regionibus? Thr: vobis fretus. Donatus huc refert & illud Terentii: Omnia priùs experiri quàm armis sapientem decet. Cic: Diu commoratus Athenis, quoniam venti negabāt solvendi facultatem, erat animus ad te scribere. Cave, hoc imiteris.

Ἀναλεκτικὸν carmen.

Analecticū carmen dicitur, quod sparsa colligit. Fortè & συλλεκτικὸν, & συναγωγικὸν dici possit. Sed ἀναλεκτικὸν significantius esse videtur. Ejus exemplum est inscriptum geniali thalamo D. Magistri Bernhardi Matthæi, Viri sanè piè humaniterque eruditi, hoc, (à me τῷ παγχυπέρχ μέσῃ factum)

De benè laudato Matthæum stirpe creatū
(Doctor in hac veluti stella Philippus erat)
Relligio *decorat Bernhardum purior auro.*
Et Virtus *sacri lampas honosq; chori*
Myrteaque *exhilarat sponsum, Gestamen amoris,*
Sponsaque Elisa. DEUS *gaudia casta probat,* *(valete:*
Otia amica probat: nunc Regia strata
Fesso dulce quies Arbore *sub viridi.*
O nimium fælix, quem nullo obstante, beârunt
Relligio Virtus, Myrtea, Sponsa, DEUS. *(prolis*
Faxit is, ut longùm pulcræ cùm germine
Bernhardus jaceat fronde super viridi.

Ἀνάληψις.

Ἀνάληψις (Resumptio) 1. est supradictorum

rum repetitio eaq́; brevis. Talis eſt l.5. Eth. Ariſt. c. 8. In eo enim breviter repetit Ar. quæ de vitutute hactenus in genere dicta fuerunt.

2. Eſt cum id, quod κοινὴ id eſt, univerſim eſt dictum ex ſuis ſpeciebus declarandum & illuſtrandum aſſumitur. Th. Zuinger. in ſchol. in 2. c. l. 1. Eth. Ariſt.

Ἀνάληψις & ἀνακεφαλαίωσις frequẽtes ſunt in ordine reſolutivo, ut, cùm ſit omnium artificioſiſſimus, partium cohærentia melius obſervetur.

Ἀναλογία.

1. Ἀναλογια ſignificat proportionalitatem, vel congruentiam rei ad aliquid relatæ, vel parilitatẽ, ut cum dicimus, Cicada habet magnas alas, pro proportione corporis; nã parvæ ſunt, ſi ad alas conferantur Papilionum.

2. Hinc analogia tum eſt,
- Proportionis, cum inter duo, vel plura aliqua eſt convenientia, ut inter Lineas parallelas, Corporis humani formam externam, & verum hominem & ejus imaginem.
- Attributionis, cùm aliquid uni primo ineſt; alteri deinde propter illud. Talis analogia eſt inter Deum & creaturas, quia hæ ab illo dependeat, & inter ſubſtantiam & accidens. Entitas primò Deo, ſecundariò creaturæ tribuitur.

Tum analogia eſt
- Specialis, ut mathematica, quæ præcipuè eſt
  - Simplex
    - Arithmetica. Talis enim eſt inter Deũ & creaturas:
    - Geometrica.
  - Quaſi mixta, ſeu compoſita: Harmonica.
- Generalis, ut Logica, Talis eſt inter Deum & creaturas.

3. Analogia in grammatica, eſt regula in qua multa conveniunt: Opponitur ei anomalia. vel Exceptio (Græcè ἐξαίρεσις:) ac regula hæc adjũgitur, 4. In quãtitatis Syllabarum doctrina, eſt ſimilitudo, & quædam velut proportio, qua voces alias cũ aliis comparatas dijudicamus: Jac. Micyll. Argentoratens. de re metrica, ut quia amabilis penultima brevi, antepenultima autem longa efferri ſolet, Affabilis quoq́; & ſimilia, eodem modo pronuncianda cenſem⁹. Eſt enim ἀνάλογον illi, hoc eſt, ex eadem conjugatione, ſimili terminatione formatum.

Hæc analogia potiſſimum verſatur in
- Terminatione
- Flexione
  - Conjugatione.
  - Declinatione.

Alii ſic dicunt: Analogia eſt æqualitas diverſorum nominum propter ſimilitudinem derivationis, ut media in alumine producitur, Sic & in bitumine; ut antepenultima brevis in monumento, ſic & in documentum (par hîc ratio) Hæc enim ſi ortum ſpectes ſub eandem rationem cadunt.

AnalogiaSyllabarum proportionalium seu correspondentium, est, qua syllabas invicem collatas discernimus. Videntur enim plerumque ejusdem quantitatis esse, quæ eandem habent enunciandi & derivandi rationem.

Regula. In analogiâ similibus, si valet ratio quædam in uno, valebit eadem quoq; in altero. Si dicere licet conditionatum, quid vetat, quo minus dicam etiam occasionatum.

Analogiâ similium eadem & par est ratio. Hic par ratio modò æqualis, modò similis, intelligitur Quintilianus libr. 1. cap. 9. de hac analogia Grammatica. Consuetudo certissima loquendi Magistra, utendumq; est plane sermone, ut nūmo, cui publica forma est. Omnia tamen hæc exigunt acre judicium, in analogia præcipuè, quàm proximè ex græco transferentes in latinum proportionem vocarunt. Ejus hæc est vis, ut id quod dubium est, ad simile aliquid, de quo nō quæritur, referat, ut incerta certis probet.

4. In Theologia Analogia est typorum, & allegoriarum Veteris Testamenti, & tropologiarum aptè & concinne tractandarum commune quoddam instrumentum.

Estq; comparatio rei unius relatæ.
- Ad se ipsam.
- Ad rem aliam.
- Ad signum aliquod, ut cum comparatur Christus cum Ecclesia, ut caput cum corpore, vel Christus cum Moise, vel Christi caro & sanguis cum pane & vino Eucharistico.

Usus AnalogiæGrammaticæ.

HOc in Quæstione versatur, An in Grammatica & Linguis valeat Analogia? In utranq; partem versata est à viris literatissimis.

Aristarchus nobilis Grammaticus Analogiā defendit: Crater contrà oppugnavit. Rationes utrinq; à M. Varrone explicantur in monimentis, quæ supersunt ipsius de Analogia Disputat & de eadem, quod jam ante innui, Quintilianus, & post eum P. Ramus in Scholis Gramm.

Ludovicus Vives emuncti ingenii & judicii vir de Analogia sic judicat in 13. lib. August. ad hæc verba ejus: Ab eo quod est oritur, fit verbum præteriti temporis ortus est, & si qua similia sunt, quæ tēporis præteriti participia declinantur. Ab eo v. quod Moritur si quęramus præteriti tēporis verbū, responderi solet mortuus est, U literâ geminatâ. Sic n. dicitur mortuus quomodo fatuus, arduus, conspicuus, & si qua similia, quę non sunt præteriti tēporis, sed quoniā nomina sunt, sine tempore declinantur. Verum hoc Augustini volo nunc in suspenso esse. Alibi dixi τὸ mortuum accipi interdum pro perfecto Græcorum τεθνηκὼς. Ex analogia est à Traha (pro quo Virg. in Georg. Trahea, ein Schlitte oder ein Schleiffe) traharius, à plaustro enim est plaustrarius. Quidam negant rectè dici Proconsul, Proprætor: volunt dicendum pro Consule & pro Prætore. His opponitur Analogia, ut dicitur Proavus, pronepos, sic quoq; dicitur Proconsul, Prorector, Proprinceps. Dicat fortè aliquis, ut à pius pietas; sic ab industrius industrietas. Resp. Analogia nihil conficitur, si destituitur usu seu exemplo & authoritate. At ut ab assiduus assiduitas; Sic ab Arduus arduitas.

duitas. Nam arduitas montium legitur apud Varr. 1. de re rustica. Non ut dicitur ProConsul. duabus dictionibus. Sic quoq; dicitur pro avo pro proavus. Nō ut tum dicitur pro tunc: sic quoq; num diciturpro nunc. Itaq; analogia non est ad omnia absolutè trahenda.

Quæritur, An rectè dicatur: Totus, toti, toto? Affirmo.

Affirmationis meæ ratio duplex est, Una Analogia; Altera Auctoritas. 1. ut Quotus quoti, quoto: sic totus, toti, toto.

Tu quotus es, totus esse velis, & cetera nolis,

Pulcra (absit φιλαυτία) γνώμη· Quotæ declinationis est noema, totæ est schema. 2. Unde verò inquis, huic assertioni fidem facies? Regulam Jureconsultorum de Collateralibus tacitus prætereo his verbis à quodam pronuntiatā. Quoto gradu uterq; distat à stipite, toto gradu inter se distant. Nam alii pro toto dicunt eodem. Laudo Buchanan. lib. 5. Sphær.

Pars ferruginea latitat tota Solis in umbra,
Tum quota pars Lunæ Solis subtenditur orbi,

& Manilium lib. 5.

Detrahitur summæ tota pars, quota venit &c.

Ad παραλειπόμενα igitur Grammaticæ usitatæ pertinet quod Totus prima brevi à Tot Dativum habet Toto, Genitivum Toti.

An dicatur Meretrix?

Ex analogia sic quendam argumentatum memini, ut dicitur Genitrix, non Genetrix; Sic quoq; Meritrix nō Meretrix pro scorto meritorio. Cui alius negavit consecutionē. Quod, n. dicitur Genitrix nō Genetrix, inde est ajebat ꝙ masculinum est Genitor. Non a. Meretrix est à meritor, sed, nisi fortè hallucinor, à mereo. Meritorium autem est, à meritor voce inusitata. Hæc ille.

Quæritur an rectè dicatur Internundinium?

Respondet hîc analogia seu similitudo; Ut dicitur Interlunium, trinoctium: Ita quoq; Internundinium, quod novem dies inter se continuos habet.

Dicendumnè Dubitas, an Dubietas

Consule hîc analogiam: ut ab anxius anxietas, à varius varietas, à pius pietas, ab ebrius ebrietas; sic à dubius dubietas: Quia ab adjectivis in IUS deducta substantiva I posterius genitivi mutant in E addito τας. At ut à strenuus strenuitas, sic ab assiduus assiduitas, à fatuus fatuitas, quia ab adjectivorum in Uus & Us impurum Genitivis singularibus & Is terminatorum Dativis singularib⁹ deducuntur substantiva addito TAS, ut Firmi firmitas, tenui tenuitas, vidui viduitas, perspicui perspicuitas.

An dicendum Lapidicina?

Resp. Ut dicitur Homicida pro hominicida, sic dicitur Lapicida pro lapidicida, unde Lapicidina.

Ex analogia nonnunquam judicantur barbara: ut Barbarorum est Occasionatum; sic quoq; confessionatum. Idem fortasse judicabis de proportionatum, Complexionatum, & conditionatum, quæ tamen à multis Philosophis recepta sunt.

Analogiæ etiam magnus usus est ad cognoscendam quantitatem syllabæ, *veram notationem & facienda nova vocabula*. Ut sepulcrum est à supino sepultum, lavacrum à lavatu, aratrum ab aratu, mulctra à mulctu, plectrum à plectu: sic involucrum est à supino involutum. Lu igitur Syllabn voce Involu-

volucrum semper longa est; etsi non desint etiam χαρίεντες, qui corripuerunt. Ut funebris à funeris e brevi: Muliebris à mulieris e brevi: sic salubris à salutis u lōgo. Pueriliter igitur errant, qui Lu in salubris faciunt ancipité, ut anceps est syllaba, quæ proximè ultimā est in muliebris & funebris. Ut à δεξιτὴρ est δεξιτήριον, à θρεπτὴρ θρεπτήριον; sic à ποτὴρ est ποτήριον. Non itaq;, ut loquar ἐν παρόδῳ, ἀπολογεῖ qui dicit ποτήριον (poculum) dictum esse à πότος & τηρέω, quasi πότον τηρῶν, potum servans. T in voce ποτήριον, sumitur è voce πότος non è verbo τηρέω. Ποτήριον igitur si dicas est πότον τηρῶν, Allusio tantum fuerit, ut testamentum, testatio mentis. Ut à cœnatu cœnaturio: sic à generatu generaturio, i.e. cupio generare, à mercor mercaturio.

Quæritur, An rectè dicatur Occentare?

Sic quidam legunt apud Plautum, Occentare ad ostium amicæ, Hofiren/ ein Hoffrecht machen: Sed Analogia suadet scribendum & legendum Occantare. Dicitur enim Incantare, Recantare, Decantare, excantare, non incentare &c.

Quæritur an Perpendiculum habeat antepenultimam brevem?

Resp. affirmate: Quia ut vehiculum habet brevem antepenult: à vehis; sic perpendiculum à perpendis. At redimiculum à redimis. Ut rudimentum, sic experimentum, periculum, quia dicuntur ab obsoleto perior, periri.

Ex Analogia interdum ostenditur Etymologia. A minister est ministro: Ergò à Magister est Magistro. A velum est velo, ab otium otior: Ergò & à Regnum est Regno; à stagnum stagno. Ab honor est honoro; Ergò à labor laboro.

Hic cavendum ne accipiamus imparia pro paribus. Non enim sequitur, probo est à probus: Ergò luceo est à lucus: Nuncio est à nuncius, Ergò scio est à scius, quo utitur Apulejus, unde nescius, inscius.

ANALYSIS.

Analysis resolutio est vel dissolutio ejus quod compositum vel contextum est: Ἀναλυτικὸν resolutorium.

Analysis Organi Aristotelis pertinens ad necessitatem syllogismi ostendendam duplex est.

Aut enim ipsa formula collectionis, seu συλλογῆς consideratur, utrum syllogistica sit, an ἀσυλλόγιστος: *aut materiæ*, & res, quæ astringuntur his formulis ac modis, an necessariæ sint, & quæ veritatis causâ aliter habere nequeāt, considerantur. Priorem analysin prioribus duobus, posteriorem duobus posterioribus analyticis libris tractat Aristoteles.

Appellātur porrò hæc analytica, seu Resolutoria, quia docent στοιχεῖα ac principia, in quæ omnis ratio syllogistica dissolvitur, & ex quibus etiam omnis componitur. Hæc cognitio ad exquisitam eruditionem, quæ tractandis scientiis accommodata sit, pertinet.

Διδασκαλικὸν hoc gen⁹ est. Topica popularis est, (id est, contenta rationibus popularibus seu communibus) & liberior probando & refellendo, disputandoq; in utramq; partem. Ac eo pertinet πειραστικὴ dialectica, quæ experiundi seu tentandi causa contra aliquem disputat, seu qua imperitiam alicujus refellimus profitentis aliquam scientiam, cujus tamen est ignarus.

Methodus analytica dicitur τρόπος ἐπιστήμης

μης. Ejus peritiam Aristoteles definit παιδείαν, qua simpliciter est aliquis eruditus, ut possit quamq; rem suo & accommodato modo tractare rationibus veritati congruentibus. Hæc nos docet ne aut exquisitiores, quàm par sit rationes & demonstrationes in rebus contingentibus requiramus, aut in secretis & Mathematicis adhibeamus, quæ materiæ causa aliter se habere possunt. Vide Aristotel. Ethic. Et eundem in Metaphys.

Exercentibus logicam analyses sunt compositorum scriptorum resolutiones, quibus opponuntur geneses, seu compositiones (συνθέσεις.)

Επιθυμίαν ἔχω τὸ ἀναλῦσαι 1. ad Phil. est Desiderium habeo remigrandi: vel, cum desiderio tendo ad remigrationem. Ph. Mel. paulò ante mortem decumbens dixit ad Joachim. Camerarium (Græcorum superioris seculi κορυφαιότατον) se impensè delectari dicto Paulino, ἐπιθυμίαν ἔχω εἰς τὸ ἀναλῦσαι, interrogavitq; eum, an aliquid de significatione verbi ἀναλύειν in hypomnematis suis annotâsset: quod cum incuria à se prætermissum esse Camerarius responderet, cœpit cum eo Melanchthon commentari de hoc vocabulo, & dixit, Interpretem non rectè vertisse, Cupio dissolvi. Nam ἀναλύειν significare abitum parare seu migrare, seu remeare. Unde καταλύειν divertere & commigrare, Einkehren/ denotat, & Κατάλυσις diversorium seu hospitium est. Putavit igitur Mel. hunc esse sensum verborum Pauli: Flagro desiderio discedendi seu migrandi ex hoc ergastulo in cœlum, & ad hanc profectionem seu migrationem toto animo me comparo. Ea re factum, ut hoc quoq; distichon in ore & animo subinde Melanchthon habuerit:

Sic ego quotidiè de lecto surgo precando,
Ut mens ad mortem sit duce læta Deo.

Apud Homer. Odyss. 10. est ἀναλῦσαι πρυμνήσια, solvere rudentes, quod est nautarum migraturorum. Iidem à Latinis dicuntur solvere oram. Quintilianus eleganter, permittamus vela ventis, & oram solventibus benè precemur. Ora hîc est funis, quo navis ligatur. Solvamus ellipsis est, & metaphora pro Discedamus. Oram maris legere est littora seu loca terris proxima prætervehi.

ANALYTON.

Poëtis & Oratoribus Analyton est cùm unum in duo deducitur per conjunctionem copulativam, ut chalybem frenosque momordit, id est chalybeos frenos. In partem prædamq; vocari, id est partem prædæ Cic: Æstu febriq; jactari per æstuante febri. Al: Hendyadyo: Figura tamen magis Poetica, quàm Oratoria,

Αναμνᾶν.

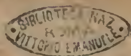
Αναμνᾶν est in memoriam revocare seu ὑπομνᾶν.

Αναμνησθῆναι est in memoriam revocari: Plat. in Phædon.

Ανάμνησις est recordatio, id est præteritorum in memoriam revocatio. Physici:

Ανανταπόδοτον, & Ανταπόδοτον.

Antapodoton est, ubi aliqua pars orationis non redditur, vel cum deest aliquid orationi, ideoq; ut perfecta fiat, supplenda est. Epist. Cic. libr. 9. Ep. 16. videatur alicui esse anantapodoton (pro quo Keckermannus etiam dicit anacoluthon) vel imperfecta sententia. Etsi non facilè dijudicatur rumor verus & fictus, nisi aliquod incidat ejusmodi tempus, ut quasi au-

rum igni, sic benevolentia fidelis periculo aliquo perspici possit: cetera sunt signa communia. Sed ego uno utor argumento, quamobrem me ex animo vereq; arbitror diligi &c. Verum observandum hìc est *Sed* poni pro *Tamen*, vel pro sed tamen, vel Attamen, vel Veruntamen ut ellipsis sit ꝟ Tamen. Interdum ellipsis est ꝟ etiam: Obliti estis non modó inimicorum Milonis sermones, sed nonnullorum imperitorum. Cic: pro Milone. Græcismus est; Græci enim interdum dicunt ἀλλὰ pro ἀλλὰ καὶ, vel ἀλλὰ δὴ καὶ.

'Αναπνοὴ, *Anapnoe.*

'Αναπνοὴ propriè est respiratio, seu reciprocatio Spiritus, cum aër accipitur & redditur. Hæc etsi cordi præcipuè servit: à corde tamen non proficiscitur, sed est diaphragmatis & pulmonum opus, allaborante cerebri motu & aliis. Aristoteli de mundo πολλαὶ ἀναπνοαὶ sunt multa spiracula.

Impropriè accipitur pro aura & vapore à Basil. in Epist.

ANAPHORA.

Anaphora signi vel cujuscunque arcus Zodiaci in doctrina sphærica est portio, seu circumferentia aliqua æquinoctialis (hic enim circulus est mensura, qua ascensionum & descensionum tempora metimur) quæ cum arcu illo Zodiaci supra Horizontem ascendit. Latinè ascensio signi. Vide Firmicum. Ei opponitur καταφορὰ (descensio) utraq; fit in sphæra seu horizonte recto, vel in sphæra obliqua.

In Geometria anaphora est relata æqualitas, ut analogia est plurium rationum, ad minimum duarum anaphora, id est, relata æqualitas. Ad minimū inquio; quia ponitur ad minimum 4. numeri (qui faciunt duas rationes) vel actu ut 2.4.6.12. & dicitur disjuncta, vel potentia (cum medius bis sumitur) ut 3. 6. 9. & dicitur continua analogia.

In Rhetorica Anaphora figura repetitionis est, (quæ & Anastrophe à nonnullis dicitur) quæ fit cum in principio singulorum membrorum aut versuum eadem dictio iteratur, ut Verres calumniatores apponebat. Verres de causa cognoscebat. Verres pronunciabat.

ANASTROPHE.

Anastrophe est inversio præpositionis vel trajectio conjunctionis, Virg. His accensa super Terent. Enim non sinam: quod obsoletum, Interdum ex duabus vocibus facit unam, ut ea propter. Eatenus pubetenus tecum. Et tum Tmesi opposita est, quæ est resolutio vocis in duas aliquo interposito.

Interdum ex una duas, ut I præ, id est, præi.

Ανατομία.

Anatomia generaliter & specialiter usurpatur.

Generaliter idem est quod Ανατομὴ id est disjectio vel incisio.

Specialiter sumitur pro humani corporis per sectionem investigatione. Ea propter non est Medici seu Physici. Posteaquam verò physiologi eam negligentius tractaverunt, quod nihili vel parum inde lucri una cognitione excepta, & plurimum invidiæ & infamis perceperint, Medici eam ad se rapuerunt, summaq; diligentia ac industria, ut ad praxin utilissimam excoluerunt, judice Theod. Zuingero.

ANTANACLASIS.

Antanaclasis, generaliter voce accepta Plinio est motio reciproca & refracta: &

cta: alias vertitur repulsus & repercussio. Ita antanaclasis est in ludo pilæ, quo expulsim & datatim rejicitur, seu repellitur: à voce antanaclasis, quæ etiam significat repercussum, seu revibrationem, ut loquitur Plinius, (ab ἀνακλάω) seu ἐπιστροφήν.

Antanaclasis in Rhetorica est figura λέξεως idem verbum repetens, paulum vel valdè diverso sensu, ut eum qui non novit peccatum, pro nobis peccatum fecit. Hic posteriore loco significatur victima pro peccato, seu sacrificium expiatorium, Mundus nō est mundus. Ero mors tua ô mors. Vocatur etiam Ploce aliquando. Joh. 3. ὁ ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς ἐστι, Antanaclasis est in qua iisdem verbis significatur, primò substantiæ origo, deinde ingenii affectio. Joh. Piscator in Joh.

Scitum & elegans hoc Augustini. *Assumpsit vita mortem, ut vita occideret mortem* (id est mortalem naturam) Tractat. 26. in Joh.

In specie Antanaclasis est ejusdem verbi contraria significatio, vid. Quint. lib. 9. cap. 3.

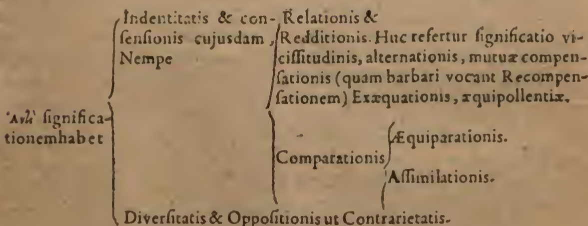
Significat nonnunquam ἀντιστροφὴν, ex altera parte responsum, reciprocationem, vel permutationem, seu commutationem reciprocam.

Ἀντανακλαστικαὶ ἀντωνυμίαι, sunt pronomina reciproca.

Qui participio partium orationis (id est specierum, vocum) numerum non augent. (Sed id ad nomen referunt) appellant, ipsum προσηγορίαν ἀντανάκλαστον seu ἀντιστρέφουσαν id autem sonat appellationem reciprocam, itidemq; ex altera parte respondentem, quoniam sic dicatur, currens est cursor & cursor est currens. Scal. de causis lat. ling. cap. 141. lib. 6.

Antanaclasis Homonymiæ species est, cū nomen cū verbo, vel adverbio, vel verbum cum nomine & adverbio similem habet terminationem, sed tamen diversam significationem. Logici in doctrina fallaciarum, vocant σχῆμα τῆς λέξεως id est figuram dictionis. A Rhetoribus dicitur Antanaclasis, ut jucundum est amari, si nihil insit amari. Amand. Polan. lib. 1. Logic. Emendatæ.

Ἀντὶ

In quibusdam significationem habet modò vicis modò contrarietatis.

1. Generis Exempla:

Ἀντίληψις receptio est. Ἀντέγκλημα criminis relatio

relatio. Ἀντικατηγορία *est reciproca prædicatio.* Ἀντίδοσις *mutua donatio; Sic* ἀντίδωρον. Ἀντιπελαργεῖν *est benè meritis vicem rependere.* Ἀντιμέρεια *cum vox pro voce ponitur* Ἀντίχρησις *species pignoris dati loco usurarum (ut, exempli causa, domum oppignoratam usurarum vice inhabitat creditor) l. si servus caput quod cum eo.*

Ἀντίχειρ, *id est, pollex, quasi vicemanus: vicaria manus.*

Ἀντιβαλλόμενα *sunt æqualia, æquales vices habentia.* Ἀντίῤῥοπον *est æquilibre seu ἰσόῤῥοπον, æquè valens, ejusdem momenti.* Ἀντίπλαστος *est similiter factus.* Ἀντίθεος *similis Deo, divinus,* θεομορφής.

II. Generis Exempla.

Ἀντιλεγόμενα, ἀντίλεκτα *sunt controversa, quibus opponuntur* ὁμολογούμενα, *(confessa)* Ἀντικείμενα *sunt opposita.* Ἀντιδιῃρημένα *sunt species ejusdem generis divisione juxta se seu è regione positæ* Ἀντίθεος *est adversus Deo.* Ἀντικατηγορία *est contraria accusatio.* Ἀντίδοτον *est quod datur cōtra venena.* Ἀντίδοξων *est, qui contrariæ est opinionis.* Ἀντιπρόσωποι *adversis frontibus sese aspicientes.*

Utriusq; significationis Exempla.

Ἀντίχριστος, *vicarius Christi, Prochristus, vel contrarius Christo. Sic* ἀντίθεος. Ἀντίλεξις. Nam ἀντίλεξις *ad Objecta est responsio: Et* ἀντίλεξις *est dictio* ἰσόῤῥοπος *hoc est significatione alteri par. Interdum significatio vicis & contrarietatis conjuncta est, ut in vocibus* ἀντιπάθεια, ἀντιτάσσω, *Hic contrà & vicissim simul significantur.*

Usus.

Distinctio hæc significatorum necessaria est in disputatione de satisfactione Christi pro nobis & peccatis nostris per pœnarū in ipsum derivatarum solutionem, quam impugnat Socinianus Michael Gottichius contendens in hoc argumento PRO *nobis aliter accipiendum, quam loco seu vice nostri. Refutat eum notio vocis* ἀντίλυτρον. Ἀντίλυτρον *enim significat 1. pretium quo redimuntur capti ab hostibus in bello aut piratis; 2. cum caput capite, vita vitâ redimitur.* Ἀντιλυτρόω *enim est vicissim redimo. Jam verò Christus se pro nobis dedit* ἀντίλυτρον, *1 Tim. 2. Ergo Christus est pretium illud quo captivi redempti sumus è manu Diaboli, pretium, inquam, vita constans non pecunia Voluit scilicet esse* ἀντίψυχος, *hoc est devotus pro nobis mortem subeundo. Aliam significationem vox* ἀντίψυχος *non habet. Eaq; Decio Romano rectè tribuitur. Is enim voluit pro Romanis mori: Ita Christus dèvotus pro nobis factus* ἀνάθεμα *& piaculum animam pro nobis suam ultrò devovit & exposuit, verè* ἀντίψυχος*: Verè* ἀντιλυτρωτής, *id est, redemptor pretio persoluto. Hinc arguo contra Socin.*

Ἀντίλυτρον *pro nobis redimendis solvere, est pro nobis satisfacere; Christus* ἀντίλυτρον *pro nobis redimendis solvit Matth. 20. Ergo Christus pro nobis satisfecit. Falsum igitur est, purum putum humanum esse commentum enunciationem: Christus loco nostri mortuus est; hanc verò tantùm veram esse: Christus nostri causa mortuus est.*

Ἀντικατηγορούμενον.

Anticategorumenum in logica eſt prædicatum reciprocum, id eſt, quod cū ſubjecto convertitur, ut riſivum cum homine. Ariſtot. 1. Topic. & in poſt. analyt. Aliâs talia dicuntur, ἐξισάζοντα & ἀντιστρέφοντα.

Anticategoria eſt reciproca ſeu mutua prædicatio. In Politicis anticategoria eſt

ϱία est ἀντέγκλημα vel ἀντίκλημα, criminis relatio recriminatio, si ita loqui liceat, (Budæus sanè ita convertit) Quintilianus vocat mutuam accusationem. Estq; criminis ejusdem, vel diversi. Si clamas *o Narr*, Sylva reclamat ὅραρ.

Αντιλογία.

Antilogia est repugnantia vel repugnans sermo, ut hîc, Scipio se nunquã minùs otiosum esse ajebat, quàm cum otiosus, nec minùs solum, quam cum solus esset, si verba spectentur antilogia est, esse otiosum, eodem tépore, & minimè esse otiosum, maximè esse solum, & minimè esse solum. Quod si sensus verborum, tam admirabilium inquiratur, quasi ænigma erit, quod sic solvendum, ut otium & solitudo corporis, mentis autem occupatio intelligatur 1. Hieronymus Wolfius in Officia.

Antilogia Platoni est ars concertatoria, seu contentiosa sophistarum, aliâs dicta eristica & ἀντιλογική.

Antilogicus etiam nonnunquam accipitur in bonam partem, pro eo quod est refutandi peritus, δυνατὸς ἀντιλέγεσθαι. Antiloga Quintilian⁹ vocat contradicta.

Αντιπεπονθὸς. *Reciproca passio.*
Barb. *Repassum.*

1. Αντιπεπονθὸς in Ethicis generatim est jus, quo omnia ad æqualitatem rediguntur. Sicut 6. Euclidis docet Christophorus Clavius rectè quamcunq; inæqualitatis proportionem ad æqualitatem revocari. Ita accipit Aristoteles 2. pol. c. 2. Hoc jus excogitatum est, ad dandam reipub. salutem liberandamq; civitatem, (in qua sunt liberi & æquales homines naturâ) omnibus incommodis, quæ aliter necessariò illic orirentur.

Canon: ἴσον ἀντιπεπονθὸς maximè servat Rempubl. Itaque uniendi cives sunt, per adæquationem Arithmeticam, vel Geometricam.

2. Speciatim accipitur pro pœna Talionis, cum delicto seu injustè facto par supplicium auctori injuriæ affertur: vel pro jure Talionis, quo quod alteri fecimus, idem vicissim patimur. Gualterus Donaldsus in Synopsi Ethices Aristotelicæ.

3. In Physicis ἀντιπεπονθὸς est actionis reciprocatio, mutua effectio & passio, passionis reciprocatio retributa seu reciprocata actio & passio, ut loquitur alicubi eleganter Zabarella. Τὸ ἀντὶ n. (quod denotat vel contrarium, seu repugnantiam, discordiamvè oppositam convenientiæ consensus & cõcordiæ, vel vicem, aut vicissitudinem, aut proportionem naturæ communem vel similitudinem) interdum quoq; significat aliquid actionis, videlicet in resistentia, ut placet Scaligero. Definitio hæc huc pertinet. Quodcunq; habet cum alio materiam primam communem, agendo etiam patitur.

Explicat.

Repugnant.) *ut ἀντιπάθεια est inter felem & murem. Ille est ἀντίθεος, id est, contrarius Deo.* Αντίχριστος, *adversus Christo.*

Similitudinem) *ut Nestor, est ἀντίθεος, id est, est similis Deo apud Theognidem.*

Vicem) *Hic est Antichristus hoc est vicarius Christi.*

Reciprocæ figuræ in Geometr. Eucl. lib. 6. sunt ἀντιπεπονθότα σχήματα, cum rationum termini in utraque figura reciprocantur, seu convertuntur.

Αντιπεπόνθησις in Figuris Arist. est ἀντιστροφὴ ἀναλογίας & ἀναλογία ἀνάπαλιν. Sed reciprocatio figuris non attribui potest

test propriè id est, καθόλου seu primò, quia omninò res Arithmetica est, teste Arist. lib. 5. Eth cap. 3.

Ἀντιπερίστασις, Circumobsistentia.

Antiperistasis dicitur ab opposito, seu obstante circumdante, seu à contrario circumstante, ut cum calor in interioribus augetur, & continetur, cohibeturque intrò, ita ut exire non possit propter frigus externum oppositum, & ipsi (calori) obstans eumque circumdans. Vox φυσιολόγων propria.

Calor κατ᾽ ἀντιπερίστασιν, id est, per objectum contrarium foris obstans membra exteriora frigentia, circa partes vegetativas, ventriculum, cor, epar, in somno, qui σωτηρία est τοῦ ζῶου, compellitur, in unum locum coit, & fortius unitur ad coctionem perficiendam. Seu calor per antiperistasin cōtractus fit fortior circa interiora, ad quę revocatus est sub noctem, ideoq; cōcoctio meliùs potest perfici, & spiritus melius gigni de alimento. Revocationis autē caloris sub noctem ad interiora I. causa est sensus naturæ languescentis, quando corpus vivifico illo humore Solis destituitur. Nam sentit languorem nonnullum, & in sensu illo deficiente cor, domicilium vitæ, vult sibi consulere copiosiore pabulo, ne vis naturæ afferatur. Itaq; calorem cum spiritibus subtractum exterioribus introrsum revocat. Interdiu natura est aliquantò firmior, & integrior, dum Sol supra Finitorem commoratur, qui sua præsentia corporibus vigorem impertit, calor item est fortior, adeoq; coctio ipsa. Ideo Medici præcipiunt largiùs prandendum, cœnandum parcius, quia etiam debilis ventriculus largius prandium melius conficere potest, quam cœnam tenuem. Cerebrum etiam interdiu incalescit magis ex illi⁹ contentionibus: Itaque qui ex alimento consurgunt vapores, nullo labore potest discutere & consumere. 2. Causa est ex defatigationibus & laboribus animæ pariter & corporis. Non enim ēst patiens animus perpetu, laboris. 3. Causæ adjuvantes illam attractionem caloris sunt frigiditas noctium, fluxus & refluxus vaporum. 4. quies externorum membrorum. Tunc enim calor manet intus, & circa vegetativa membra maxime colligitur.

Hinc causa agens distinguitur ab interpretibus & commentatoribus nonnullis Internâ & Antiperistaticâ.

Usus

Usus hujus distinctionis est. Quæritur enim de causa somni. Ea duplex est, Primò enim interior est: deinde antiperistica. Principio cum cor minus ad cerebrum & exteriora caloris & Spiritus emittit, cerebrum, quod per se est pars corporis frigida, fit frigidi⁹, quam esse solet, quam refrigerationem id sequitur, ut halitus ex coctione eò pervenientes in liquorem densescant, qui liquor cerebrum & nervos humectans, & quadam etiam ex parte simul obturans ἀδυναμίαν quandam sensus & motus, nempe impotentiam sensus & motus pleni, vel ἀκινησίαν quietis & somni efficit.

Secundo hoc etiam tum fieri oportet, ut in arteriis cerebri, & extremarum partium minùs sit sanguinis & Spiritus, atq; ita venæ etiam, quæ habent communia cum arteriis oscula, minus plenæ sint, adeo quidem, ut de incisa dormientis vena sanguis minus profluat, & quia tum minus caloris est in extremis partibus, hæc etiam u-

na è causis est, quod qui harum partium morbis laborant, sive ulcerum & apostematum, sive quibusdã aliis, 2. sub noctem & somni accessionem dolores sentiant majores, ut docent medici.

Deinde frigescentibus hoc modo externis partibus (omnes enim nervi tunc refrigerantur) hoc simul accidit, imo accidere necesse est, ut calor internarum partium cogatur & arctetur (per antiperistasin) atq; ita augeatur. Sicut frigus aëris obstans calorem ignis cogit, & acuit, ut est in disputationibus Theophrasti. Hæc ergò causa somni est secundaria, ita ut antiperistasis hæc quoq; fiat in somno naturaliter: illa verò prior est princeps causa.

ἀντίποδες ANTIPODES ἀντίχθονες.

1. Antichtones & Antipodes in cosmographia sunt, qui sub ejusdem meridiani diversis medietatibus diversisq; Parallelis ab æquatore utrinq; versus polos mundi æqualiter remotos habitant. Breviter: qui in locis terræ ἐκ διαμέτρου oppositis habitant.

Sic dicti quasi pedibus obversis incedentes. His opponuntur ἀντῶμοι quasi humeris sibi mutuo oppositi.

Antipodia igitur est diametralis, seu ἐκ τῆς διαμέτρου pedum oppositio.

2. Antipodia est, pedis pro pede positio. In Rhythmo inversu.

Versus antipodes sunt, cum pes pedem repræsentat, seu pes pro pede ponitur: sicut ἀντιμερία est, cum pars pro parte ponitur, ex eorum genere sunt, qui non satis bene dicti sunt ἀκέφαλοι, de quibus judicium Scaligeri ascribo. ἀκέφαλοι versus quare dicti sunt? quippe caput carminis una nequit esse Syllaba. Capiti igitur pars deest, non caput carmini: Exemplum ad-

ducunt Fluviorum) rex Eridanus. Et ex Homero βορέης καὶ ζέφυρος. Quàm verò benè, videndum est: pes enim pedem repræsentat. Anapæstus dactylum (id est anapæstus est positus pro dactylo, inversus pes, pro recto.) Hoc dixere Græci ἀντιπωδίαν & ἀντιπάθειαν. Sic proceleusmaticus pro dactylo ponitur, ut resolutus dactylus. Genua, Ariete, suppeditant exempla. In utroq; fit quasi consonans secunda vocalis, quemadmodum & spondæum facias ex illa voce Fluviorum βορέης quoq; alibi scriptum est βοῤῥᾶς, & βοῤῥῆς. Sed quid videtur tibi de illo Ennij Hexametro,

Capitibus nutantes, platanos rectasq; cupressos: ℞. Hic S veterum more eliditur. Sic relinquitur capitibu ⏑⏑⏑⏑ pro spondæo. Tales versus etiam dici possunt ἀντιπαθεῖς.

ANTIPHONA.

Antiphona & ἀντιφωνή Musicæ voces sunt, & significatur iis vel responsus, vel ut sic dicã, contrasonantia vocis.

Aristoteles in problematis sect. 19. q. 7. de Musica habet chordas ἀντιφώνους, quas Gaza expositor reddit obsonas.

Echo, de quibus Physici, potest dici ἀντίφωνος, quod sit vocis repercussio quædam.

Antiphona in plurali numero accipiuntur pro choris qui sibi vicissim seu alternis succinunt. Psallendi seu modulandi rationem per antiphona, id est, choros sibi alternatim succinentes Constantinopoli instituisse legitur Dn. Johan. Chrysostomus. Zuingerus Theatri vitæ humanæ volum. 1. lib. 1. pag. 29. Socrat. lib. 6. c. 6. & Sozomeni lib. 8. c. 8.

Dicitur & in singulari à Gregorianis Antiphona, ut cum dicitur post antiphonam notis toni subiicitur Ei uae.

Psalmi vel hymni clausula, id est, SECULORUM AMEN.

Enoae per quandam Syllepsin seu Synecphonesin sunt duæ dictiones Euou Aë.

ANTISTROPHA.

1. Antistropha Latinis sunt reciproca, respondentia sibi invicem, pariter utrinq; respondétia, mutua, æqualia, & quæ sunt æquali ambitu, ut unum & Ens, verum & bonum. Picus. Ut λόγος ἀντίστροφος est oratio quę reciprocatur. Interdum dicuntur ab Alexandro ἰσόστροφα. Dicuntur quoq; παλινδρομοῦντα.

2. Antistropha, seu ἀντιστρέφοντα sunt talia vel simpliciter, & dicuntur ἀντικατηγορούμενα, id est, quæ inter se vicissim subjecti & adjuncti vicem obtinent, seu quæ reciproca sunt ex æquo, prædicatione ea, qua prædicatum per se de subjecto, & vicissim per se subjectum de prædicato d[icitur].

Hic igitur neq; primum, neq; postremũ, quo, aut quod prædicatur, sed ex æquo utrumq; primum & postremum est; Hæc etiam vocantur ἐξισάζοντα (quasi adæquantia.) Tale est medium apodicticum, quod nimirum cum extremis convertitur; & ἀποδεικτὸν (demonstrabile) prædicatũ πάθος, quod cum subjecto & medio convertitur. Cum dicitur, Homo est risibilis, neutrum extremorum dicitur ἄνω καὶ κάτω respectu alterius. Medii tamen argumenti ratione unum κάτω dicitur, id est, subjectum, & alterum ἄνω, id est, prædicatum. *Vel sunt ἀντιστρέφοντα secundum accidens*, cum iisdem terminis conficiuntur demonstrationes duæ, una ὅτι, altera διότι: illâ demonstratur causa effecto: hâc vero effectus causâ.

3. Prædicatis, quæ dicuntur ἀντιστρέφοντα cum subjectis suis, opponuntur ἀναστρέφοντα (quæ non reciprocant) Hæc Galeno dicuntur quidem συμβεβηκότα (accidentia) sed non καθ' αὐτὸ (per se.)

Antistrophon argumentum est, cum argumentum referri contrà convertiq; in eum potest, à quo est propositum. Gell. lib. 5. cap. 10.

Relativa dicuntur πρὸς ἀντιστρέφοντα Philip. Mel. id est, sunt mutuæ collationes, est mutuum inter ea iter.

In anatomicis primæ duæ costæ dicuntur ἀντίστροφοι.

In Ethicis εὔνοια ἀντίστροφος est mutua benevolentia.

Ἀντιστροφή.

Alia est antistrophe Rhetorica, alia Logica, alia Comica, alia Lyrica, alia Mathematica, Logicæ Germana.

Antistrophe Rhetoribus est figura Epanaphoræ contraria. Est enim, ut ait Aquila Romanus, species repetitionis, cum in eandem partem sententiæ sæpius desinunt, id est, per antistrophen in membris orationis eadem dictio in fine repetitur, ut Cicero pro Font. Frumenti maximus numerus è Gallia, peditatus amplissimæ copiæ in Gallia, Equites numero plurimi è Gallia.

In Dialecticis est, terminorum seu simplicium, vel propositionum simplicium, ut conversio alterna mutuo à se pendentium, id est, relatorum. Sunt qui etiam ἀνάκαμψιν dixerunt, Dominus est servi dominus, & servus est domini servus: propositionum, ut Nullus homo est beatus, Nullus beatus est homo.

Lyricis antistrophe est genus saltationis, quo modo in dextram, modo in sinistram choros agunt, atq; revocant. In hymnis

hymnis Deorum ἡ ἀντιστροφὴ opponitur τῇ στροφῇ Macrob. Illa huic accinebatur. Ac generatim loquendo antistrophe est idem, quod ἀντῳδή. *In Comœdiis ἀντιστροφή* est similis τῇ στροφῇ. Estq; pars παραβάσεως. παράβασις autem dicebatur cum chorus ad populum conversus aliquid extra argumentum fabulæ loquebatur, utens plerumq; versibus anapæsticis.

Poetis Anstistrophe etiam seu παλινδρομία versuum est quo dicuntur antistrophi, id est, reciproci, recurrentes, retrogradi, παλίνδρομοι & μέτρα ἀντιστρόποδα, Suntque 1. unius sententiæ vel contrariæ Unius: Magnificato mihi Messiam Magnipotentem, Jesus Christus ego, en Dux, hostes exuperavi.

Res bona conjugium, res sacra consiliũ.

Contrariæ:

Conjugium tibi sit blandum, nec fœdera jungas
Irrita sis fœlix, nec cito dispereas.
Dispereas cito, nec fœlix sis, irrita jungas
Fœdera, nec blandum sit tibi conjugiũ.

Item

Scis bene Grammaticos canones: nec carmina nescis
Scribere scis logicen, haud rudis historiæ.
Historiæ rudis, haud logicen scis, scribere nescis
Carmina, nec canones Grammaticos bene scis.

2. Antistrophe fit vel integris vocibus, vel literis vocum ordine minimè interrupto collectis, vel utrisq;:

Integris vocibus, ut:

Musa mihi causas memora, quo numine læso.
Fata sibi Iudas fabricans est proditor atrox.

Literis:

Roma tibi subitò motibus ibit amor.
Mulos Anna tenet, non tenet Anna solũ
Eg[illegible] forte Sol cyclos, & rotor igne.

Sol loquitur: scribitur autem hic giro pro gyro. (γυρόω Græcum est, latinum igitur gyro, id est gyros facio.)

Utrisq;:

Otto tenet mappam, mappam madidam tenet Otto. Vel, Otto tenet mappam madidam mappam tenet Otto.

Antistrophe seu conversio apud Mathematicos, præcipueq; Geometras propriè & primariò dicitur, cum Theoremata, conclusiones & hypotheses, seu quæsita & data permutantur, ita ut præcedentis propositionis quæsitum; quod Proclus conclusionem vocat; in sequenti propositione sit datum: quod ab eodem hypothesis vocatur: & ipsa hypothesis fiat conclusio.

Duplices a. sunt ἀντιστροφαὶ (conversiones) una quidẽ, quæ præcipua, & definita & uniformis, est quando ex dato seu hypothesi, fit quæsitum, aut conclusio, & contra. Altera varia & multiplex, qua utimur in compositis propositionib⁹, cum unũ ex quæsitis convertitur cum pluribus datis, & contra: & in multa se extendit theoremata.

Ἀντιστρέφοντα seu reciproca appellatio Scaligero in lib. de causis ling. lat. est par appellatio, id est, paris seu ejusdẽ potestatis. Sic & reciproca oratio. Non sunt orationes reciprocæ seu pares; Cursor est currens, & currens est cursor. Nam cursor designat nobis naturam ingeniumq; ad currendum. Currens autem dicit actum. Cursor significat τὸν πεφυκότα, id est, eum, qui ad currendum natus est.

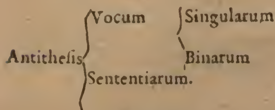
Ibidem Scaligero ἀντιστροφὴ seu reciprocatio est transpositio, tum ex ijsdem, tum ex contrariis. Ex iisdem. Qui consulit senatum, Consul est, & qui Consul est, consulit senatum. Ex contrariis, ut Oratoria est dialectica diffusa. Dialectica est oratio pressa. Phi-

Philosophia est eloquentia disputatoria. Eloquentia est Philosophia Elocutoria. Palma est pugnus apertus; pugnus est Palma clausa.

ANTITHESIS.

Antithesis 1. est thesis thesi opposita 2. nihil aliud est, quàm objectio. Sic accipit Ulpianus. Ei subjungitur λύσις 3. est oppositio logica, nempe duarum propositionum, quarũ altera est affirmativa, altera negativa 4. Rhetoribus est color seu σχῆμα λέξεως, vocatur etiam ἀντίθετον, quod fit vel cum singula singulis opponuntur, & contrariis contraria, ut vicit pudorem libido, timorem audacia, vel cum bina binis, ut nostri ingenii est, nostri auxilii est: vel cum sententiæ sententiis, ut dominetur in concionibus, jaceat in judiciis. Quintil. lib. 9. c. 3.

Antithesis etiam est assumptivi status qualitas, genus defensionis, in qua factũ per se haud probabile assumptis extrinsecus auxiliis tuemur Quintil. lib. 7.

ANTITYPON.

Primò accipitur Antitypon, pro figura seu typo, ut panis est antitypon corporis Christi, id est, repræsentat corpus Christi. Secundò accipi potest pro eo, quod typo seu signo, seu umbræ succedit, Turrianus. Præpositio enim ἀντὶ sæpe vim habet τοῦ pro ut sit idem quod respondens typo ut πρωτότυπον: sed in hac significatione non memini me legere apud Græcos autores. 3. est repercutiens.

Ἄνω καὶ κάτω; Surſum & Deorſum.

Primum à Philosophis accipiuntur, ut sint differentiæ Loci, ut cum dicitur Coiens & moriens oculos sursum vertit, dormiens deorsum. Itaq; attribuuntur etiam acclivi & declivi, ut in lib. Arist. de cœlo & Problemat: Secundò Passim, quoquo versus, undequaq;, variomodo. Galenus prima Method: Med: ἄνω καὶ κάτω βάλλεσθαι, Secundum c ....es partes mutari. Apud Platonem in Georgia est στρέφειν λόγους ἄνω καὶ κάτω, id est, quoquovers[us]. Sic dicunt Græci pro homine vano, & inconstante ἄνω καὶ κάτω μεταβαλλόμενον. ἄνω καὶ κάτω ποιεῖν, sursum & deorsum miscere. Latine etiã dicunt susq; deq; facere. Ludovicum vide Septalium in comment: in Probl: Arist. pag. 295.

Per Metaphoram ἄνω significat eminentiam gradus & honoris. Ἄνω ergo est Situ, ut nubes: vel Qualitate, Dignitate, excellentia, ut res Spirituales & cœlestes,

Ex propositionum extremis τὸ ἄνω est prædicatum, ut superius, τὸ κάτω subjectum, ut inferius. Hinc dicimus: Naturaliter attribuitur superius inferiori. Ita ergo etiam τὸ ἄνω est Genus, τὸ κάτω est species vel individuum.

Usus.

Ad Coloss. 3. Quæ sursum sunt quærite. Hunc locum Augustinus sic interpretatur Jubemur sapere quæ sursum sunt spiritualia videlicet, quæ non locis & partibus mundi hujus sursum esse intelligenda sunt, sed merito excellentiæ suæ, ne in ejus mundi partibus figamus animum nostrum, quo universo nos debemus exuere.

Sursum n.- aut deorsum in hujus mundi partibus est. Nam universus (id est non per partes, sed universaliter consideratus) non habet sursum aut deorsum. lib. 83. quæstionum quæst. 29. l.-

29. Alii sic explicant: Jubemur quærere quæ supra hunc mundum sunt: ubi Christus caput nostrum est, nempe gloriam & beatitudinem & immortalitatem cœlestem ac perpetuam, quæ non est in hujus mundi ambitu, quem nos nunc incolimus. Utraq; interpretatio probabilis.

Ἀόριστον.

Ἀόριστον est indeterminatum seu indefinitum, incertum, vagum, cui opponitur definitum seu determinatũ, certum, proprium, ab aliis distinctum. Sic materia prima dicitur quid indeterminatum. Materiatum verò dicitur Ens determinatum seu definitum. Nullũ Ens perfectum est ἀόριστον, id est, omnia Entia perfecta habent certam, & definitam essentiam, per quam sunt id quod sunt, & ab aliis distinguuntur. Unúquodq; Entium intra suam definitionem vel propriæ naturæ ambitum continetur. At ἄπειρον est infinitum, interminatũ, πέρας μὴ ἔχον, quod finem seu terminum non habet, quod est ἀνυπέρατος, ut immensum dicitur, quod est ἄνευ μέτρου, sine mensura, μέτρον μὴ ἔχον, mensuram non habens, dimensionem non recipiens. Sic Deus infinitus & immensus est. Hieron. Zanchius. & Matthæus Sladus.

Deo sua constat essentia propria seu peculiaris, eaque certa omninoque distincta, aliaque à creaturis omnibus, seu ab aliarum rerum essentiis verè secreta, seu, ut alii loquuntur eodem sensu, Deus est hoc aliquid Spiritualissimum ἀμιγὲς, non mixtum cum creatis rebus: & tamen Deus est ἄπειρος seu infinitus, quia non est ulla re circumscriptus. Græci etiam dicunt: Non dicunt est πεπερασμένος (Nullam hic esse ἐναντιολογίαν, περιφανέστατόν ἐστι.)

Est igitur Deus infinitum negativè, id est, cui nullus terminus præfixus seu præscriptus. Sicut autem ἄπειρον & concretè & abstractè (significat enim interdum infinitatem) accipitur: Sic etiam ἀδιόριστον.

Interdum ἀόριστον & ἄπειρον idem declarant, & utrumq; Deo attribuitur, à Græco Theol. Bas. M.

Ἀόριστος πρότασις est propositio infinita, ut creatio est actio non Physica.

Corollaria

1. Si Ἄπειρον id est infinitum dicitur τὸ μὴ ἔχον πέρας q. nõ habet extrema, seu terminos, infinito mediũ assignari nequit.

2. Infinitum in prima Philosophia est: nempe sine principio principium, τὸ ἄλλο id est Deus, qui est alius à natura, & omni creatura, cumq; omnia in eo sint, extra tamen omnia subsistit Ergo & extra locũ & extra tempus: seu tẽpore non continetur, μὴ περιέχεται χρόνῳ. 3. Itaq; æternũ est. 4. Itaq; immortale, ἀνώλεθρον.

5. Est & ἀκαταλήπτου id est infinitæ essentiæ sapientiæ ac potentiæ, non quidem παθητικῶς sed ἐνεργητικῶς.

Itaq; ubiq; est, loco nõ astringitur omnesq; res sunt ipsi præsentissimæ, ut dicitur à Poeta,

Omnia nuda oculis sunt & aperta Dei.

2. Nec minui nec augeri potest:

Ἀπείρως.

In Philosophia modò infinitè, modò sine experientia significat. Hermogenes in lib. de Ideis ubi loquitur, de ἐπιεικείᾳ ait βάσκειν δὲ ἀπείρως ἔχοντα λόγων εἰς δικαστήριον εἶναι, vertit hoc Bonfinis: item dicere se cũ infinita dicendi copia venisse in judiciũ: sed perperam: vertendum n. Et dicat se inexpertum, seu inexercitatum in dicendo venisse ad judicium. Græci n. eleganter dicunt ἀπείρως λόγων ἔχειν, pro eo, quod est, usu parũ posse in disputando, vel dicendo. vid. 2. παρέργων F. Luisini Utinensis Sic dicunt ἔχει ἀνιάτως, est insanabilis, incurabilis.

ἁπλῶς

ἁπλῶς est

1. Secundum seipsum, secundum propriam naturam.
Absolute omnino: universè summatim καθόλε sine ulla prorsus relatione ad aliud, sine ullo respectu consideratum ἄνευ προσθήκης, sine additione.
Opponitur ei πῶς, πῆ, κατάτι, cum coarctatione, cum restrictione ex suppositione, aliqua ex parte, cum exceptione.
2. Per se ut opponatur ei per accidens. Si hanc significationem malis referre ad primam seu eam illi adjungere, non repugnaverim.
3. Abstractè purè & solitariè, ut opponatur ei complexè, compositè, concretè.
4. Propriè, ut res dicuntur, ad literam, nudè non ornatè vulgariter, inelaboratè, ut opponatur ei impropriè, tropicè figurate, ἐσχηματισμένως.
5. Principaliter, & primariò, cui opponitur Secundariò & minus principaliter.

EXEMPLA.

Aristotelis lib. 1. poster. Analytic. Contex. 6 Simpliciter (ἁπλῶς) *de omni numero id est sine restrictione universè. Causæ priores, notioresq; sunt* ἁπλῶς *effectibus, id est secundum propriam naturam sine ullo ingenii nostri respectu, ratione nostræ infirmitatis seposita.* Αἴτια *(causæ) & principia natura sua, vi sua, sponte & per se ipsa notiora esse debuerant effectis, nisi mentis nostræ imbecillitas obstaret Martyr. in 1. Ethic. Aristotelis. Oppositum Notiora seu manifestiora nobis ut sunt effecta.*

Simpliciter, seu ἁπλῶς *propria* πῶς *(nempe usu) fiunt communia. Arist. 2. Politic. 3. c.*

Hoc bonum est non ἁπλῶς, *id est non omnino, sed* κατάτι, *seu modo quodam.*

Conclusio est vera. non simpliciter sed ex hypothesi, si veræ sunt præmissæ.

Paralogismus παρὰ τὸ πῆ καὶ ἁπλῶς, *est fallacia seu captio ab eo quod quadantenus vel ex parte dicitur ad illud, q; simpliciter alicui tribuitur. Ad primã etiã significationem refer, cum significat* τὸ ἐξ ἀνάγκης, *id est, ex necessitate, ut simpliciter verum, id est necessario. Suidas.*

Beatus est beatus, vel simpliciter, vel ex conditione.

Exemplum 2.

Æneas vicit Turnum, id simpliciter, id est, per se contingens est, multis Philosophis ut Schegkio, sed necessarium est, propter irrevocabilem temporis Circumstantiam.

Exemplum. 3.

Senio, ternio, est simpliciter, id est, abstractè numerus: est numerus simplex, id est, abstractus. ἁπλῶς *canit, non* πολυποικίλως *seu variatim, non* πολυτρόπως

Τὸ γελαστικὸν *seu risivum, prædicatur de homine* ἁπλῶς *id est solitariè seu solum. At par & impar simul & conjunctim cum disjunctiva particula prædicantur de numero: Omnis numerus est par vel impar. Non est proprium numeri par, simpliciter seu seorsim acceptum.*

Exemplum 4.

Ἁπλῶς λέγει ἡ ἀλήθεια. *Veritatis simplex est oratio. Versus* ἁπλόλογοι & ἁπλοσχήμονες, *sunt quorum dictio & concinnitas simplex*

ſimplex eſt, hoc eſt inelaborata.

Explicatio 5. ſignificationis cum Exemplo.

Interdum Ariſtoteles ſic utitur τῷ ἁπλῶς ut quoddam primum & principale inter multa ſignificet (ut in iis quæ dicuntur ἀφ' ἑνὸς) ſic τὸ prius ἁπλῶς uſurpatur reſpectu temporis, id eſt prius tempore reliquis ſignificatis prioris potius antiquius & prius eſſe ducitur Nam lib. 1. de ortu & interitu inquit Philoſophus τὸ δὲ ἁπλῶς ἤτοι τὸ πρῶτον σημαίνει καθ' ἕκαστον κατηγορίαν τοῦ ὄντος ἢ τὸ καθόλου καὶ τὸ πάντα περιέχον, id eſt, vocabulum ſimpliciter aut primum ſignificat, in unaquaq; Categoria Entis, aut id quod univerſum eſt, & omnia continet.

Subſtantia eſt Ens primò: Subſtantia eſt Ens ſimpliciter. Accidens eſt Ens ſecũdò: Accidens eſt Ens ſecundum q d.

Interdum differunt hæc duo πρώτως & ἁπλῶς, ut τὸ ſimpliciter conveniat ei cui non convenit τὸ primò: aliud eſt eſſe ſeu ſubſiſtere nunc ſimpliciter in utraq; natura τὸν λόγον, & aliud primò, quorum quidem illud verum, hoc verò falſum: Primò enim ὁ λόγος ſubſiſtit in natura divina æterna.

Interdum primum & ſimpliciter conjunguntur, manente ſignificationum differentia. In propoſitionibus: Chriſtus eſt factus ſecundùm humanitatem, incepit eſſe ſecundùm humanitatem; Factus & Incepit diſtrahuntur per τὸ ſecundum humanitatem, ad ſignificandum primum eſſe ſimpliciter, non Chriſti, ſed humanitatis (quæ non eſt Chriſtus, ſed ſubſtãtia, quæ eſt aliquid Chriſti) ita valent hæ; (præjacentes vocant) Chriſti humanitas eſt facta: coepit eſſe; quæ ſi falſæ eſſent, falſæ quoq; eſſent judicandæ reduplicativæ vel ſpecificativæ illæ, Gabriel Biel lib. 3. diſt. 7. quæſt. un.

Τὸ ſimpliciter interdum opponi Efficaciter oſtendit hoc exemplum, ſeu potius hæc diſtinctio: quædam ſigna ſignificant ſimpliciter, quædam efficaciter. Sic Biel lib. 4. diſt. 1. quæſt. 2. Aliud eſt inſtituere ſignum ad ſignificandum ſimpliciter, & ad ſignificandum efficaciter.

Ἀντία φύσεως.

Ἀντία φύσεως & παρὰ φύσιν differunt Mercato ſic. Secundum naturam illa maximè dicuntur quæ proveniunt à principiis, materia & forma convenienti modo ſe habentibus. Secundi ordinis κατὰ φύσιν ſunt quæ ſolum ab alterutro principio fiunt altero plurimũ vitiato aut corrupto & quia forma magis eſt natura quã materia ideo in quibus forma ſervatur cujuſq; vis illa magis ſecundum naturam haberi debent quam ea in quibus forma vel penitus vel quaſi eſt deperdita vel obſcura reſidet, propria tamen materia remanet.

Ea contrà ἀντία φύσεως dicuntur quæ ſubjectum exceſſu magno & notabiliter lædunt, ut ait Merca: Ac quibus neq; forma neq; materia ſimilis ſervatur toto genere contra naturam cenſenda ſunt, quia tota natura in his ferè deficit.

Media inter hæc extrema vocari poſſunt præter naturam. Morbus igitur eſt quid præter naturam quia in eo forma partis materia manente evertitur & mutatur, ita ut extra limites naturæ ſit. Morbus enim eſt vitium formæ non materiæ, ſive formam intelligas accidentalem ſive partialem. Ita cauſæ etiam & Symptomata præter naturam appellãtur, quia formam vel materiam ejus, cujus Symptomata & cauſæ ſunt, vitiant.

Morbi tamen qui ſunt in tota ſubſtan-

tia(id eſt quoad materiam & quoad formam) Contra naturam eſſe rectè dicuntur ut Elephantiaſis & ſimiles habituales ac fixiſſimi. Hi à materiæ vitio originem trahunt & mox formam partis vitiant. Alii verò morbi incipiunt à vitio formæ & in materiam parum vel nihil agunt. At enim inquis. Galenus lib. de morb. & ſymptom.cap.8. ait, quosdam morbos eſſe ſecundum naturam. Si omnes morbi lædunt naturam, & exiſtunt à principio externo violẽto, quomodo quidam κτ̀ φύσιν, exiſtunt ut ſextus digitus, Polypus, Pterygion, caro adaucta in hulcere & alii qui originem trahunt ab utero. Reſpondetur: ſunt ſecundum naturam ſeu naturales κτ̀ ἤ, id eſt, non quidem quod ſua natura non ſint contra naturæ inſtitutum ſed quòd fiant à principio interno, à nutriente potentia ſeu anima: quod principium cum non habeat ſe modo naturali & convenienti ac ſecundum naturam: ſeu quoniam fiunt modò dicti morbi à principio cooperante ad eos, ſed à cauſa, quæ vicem externæ habet, & impedit naturam, quo minùs rectè operetur: ideo quoque non ſecundum naturam eſſe dicũtur.

Mechanica opera multa, ut admirabilia, fiunt præter naturam, non contra naturam.

Interdum ἀντίον φύσεως & παρὰ φύσιν accipiuntur pro eodem ut cum dicit Johannes Serranus, pæderaſtiam ſeu maſculum venerem eſſe vitium, παρὰ φύσιν, & contra naturæ leges:

Ἀπὸ pro Ex.

Ἀπὸ φρενὸς λέγειν pro ἐκ καρδίας λέγειν, i. e., ex animo.

ἀπὸ { Μνήμης / Γλώσσης / Στόματος } { λέγειν / Εἰπεῖν } { Id eſt, memoria exponere, ut Cicero loquitur, außwendig ſagẽ

Τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχει τέλους, Vom anfang bis zum end.

Græcorum hæc phraſis duplicem habet ſignificationem: 1. Rhetores Græci aliquando per τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχει τέλους id eſt, per ea, quæ ab initio ad finem usq́ue ſunt, intelligunt circumſtantias. Hæ enim ab initio negotii usq; ad exitum ejus ſunt conſiderandæ. Cic. in offic. per Synecdochen vocat Tempora. Græci καιρὸς. Temporibus neceſſariũ, διὰ καιρὸς τινάς ἀναγκαῖον, id eſt, neceſſarium propter aliquas circumſtantias.

2. Aliquàndo Græci per illa intelligunt è ſummo genere per ſpecies intermedias ad individuum usq́ue, & minutiſſimas ipſius individui partes progreſſionem, aut tam ſimplicium quàm conjunctarum quæſtionum è locis ſuis accuratam tractationem, quibus in locis circumſtantiæ nonnullum locum obtinent. Hieron. Wolf. in Cic. Off. pag. 486. ſi tibi fas eſt, lege.

Ἀπόδοσις.

1. Ἀπόδοσις in Log. eſt altera comparationis pars; Latin. Redditio. Ejus nota, Ita ſeu ſic. Ei reſpondet πρότασις, i. e. ſimilitudinis propoſitio.

2. Eſt nonnunquam idem quod ἀντιστροφὴ in doctrina relatorum. Converſio eſt relati cum correlato: hæc Græcis eſt ἀπόδοσις & ἀνάκαμψις, i. e. commutatio, quæ in explicatione dicitur fieri, vel caſu eodem, ut, Miles eſt Ducis miles, & Dux eſt militis dux (Sic commilito eſt commilitonis commilito, ſine repetitione, quia hic relata ſunt unius nominis) vel diverſo, ut autor eſt operis author, & opus eſt effectum ab autore. Senſus rem ſenſilem ſentit, & res ſenſilis à ſenſu ſentitur. 3. Rhe-

3. Rhetoribus nonnunquam est idem quod expositio seu fusior explicatio, significantior expressio ejus quod dictum est. Hermog.
4. Politico est solutio vel restitutio, repræsentatio, assignatio. Ἀποδίδωμι enim est interdum repræsento, attribuo, satisfacio.

Usus ejus in doctrina de justitia.

Ἀποδύεσθαι.

Ἀποδύεσθαι est & vestes exuere, & aliquid aggredi, ut ad pugnam se accingere. Sumptum à luctaturis, qui deponunt vestes, ut ad pugnandum sint aptiores & expeditiores.

Ἀποκατάστασις,

Ἀποκατάστασις est vox Politica & Physica.

1. Significat restitutionem in pristinum statum.
2. Compositionem turbulentæ rei.
3. Periodum planetarum anno vertente in eodem signo. Sic Solis ἀποκατάστασιν dicitur temp⁹ periodicum, quo Sol redit in eandem partem Zodiaci à qua primùm processit.

In Actis Apostol. accipiuntur χρόνοι ἀποκαταστάσεως pro fine seculorum seu die judicii universalis, quo omnia restituentur in integrum. Cap. 3.

Apologus.

Apologus & fabula differunt, ut species & Genus. Apologus est fabula, seu narratio fabulosa, in qua bruta animalia inducuntur loquentia.

Ex fabulis Poëticis ex Apologis eruitur aliquid ad formandum vitam, & mores, vel ad explicandum naturam rerum utile, diversum ab eo, quod simplici fabulæ narratione continebatur. Id vocant Affabulationem, fabulæ quasi appendicem, Græci ἐπιμύθιον (Aphthonius Soph:) quod expositæ fabulæ adjungitur. Tractationis plenioris Apologi exemplum pulchrũ placet subiicere.

Apologus Antisthenis de concione Leporum inter Leones, pertinens ad sententiam Hesiodeam ἄφρων ὃς &c. stultus, qui vult pugnare contra potentes.

Leo olim omnibus animantibus conventum indixerat, ut communi consilio constitueretur de iis, quæ ad rempub. seu communem utilitatem animantium pertinerent. Sæpe ille audierat querelas multarum animantium imbecilliorum, præsertim, quod ungues & dentes reliquarum reformidare cogerentur.

Sæpe illum lepores, sæpe timidæ damæ, sæpe cuniculi rogaverant, ut defenderentur. Ipsos etiam mures fama est felem accusasse, Et quæ præterea alias animantes infestas habebant, questæ fuerant. Ergo ille indicto concilio, rebus legitimè mederi conatus est. Ibi cum omnibus concessa esset libera fandi copia, & exponerent omnes consilium suum, lepores præcipuè magna contentione rem agebant.

Hos inter reliquis habitus sapientior unus,
Surgit & hæc illi concio dicta fuit.
Fœlices nimium populos, fœlicia regna,
Sors ubi jure pari civibus æqua datur.
Lex ubi justa viget, non omnia fortior audet,
Non validi vires legibus anteferunt.
Non premit imbelles passim vis improba cives,
Omnia sed placido mitis concordia vultu
Dirigit unanimi constituitq; modo
O utinam inter nos etiam ita viveretur,
Non tunc tot cædes passim fierent.

Quod si mihi dicendum est, quod sentio, sic omnia rectè constitutum crediderim iri. Primum Rex ipse cum suis abstineat à cæde, & rapinis. 2. reliqui qui sunt potentiores assuescant & ipsi parcere debilibus. Tali ratione crediderim rectissimè constitui posse Rempub. animantium.

Hæc & plura in hanc sententiã cõcionabatur. Nec mora, laudatur sentẽtia leporis à pluribus, præsertim imbecillioribus, qui omnes dicebant rectissimum id esse, quod lepores suadebant.

Regius at contra solio leo frendet in alto,
Terribili reddens talia verba sono:
Optima nimirum verbisq; ornata disertis
Concio laudati Rhetoris ista fuit.
Scilicet æquari summis vilissima quoq;
Judicio rectum Rhetoris hujus erit.
Quis neget? Ast unum sermoni defuit isti:

Ungues videlicet & dentes leonini, quibus confirmaret concionem suam. Ne tamen frustra optimum consilium nobis dederint lepores, purpurea toga illos induendos esse censeo.

Dixit & extemplo leones omnes in lepores impetum facere jubet, & lacerare universos, atque ita purpurea toga illos donavit.

Affabulatio.

Fabula quid moneat facile sine carmine nostro
Quilibet indicio pervidet ipse suo.

Nil agit qui conatur in ordinem redigere potentes, *quibus ipsa potentia lex est*; Imò non tantùm nihil agit, sed & periculo exponit se & sua omnia.

Huc jam exempla accommodanda.

Aspice Chalcantẽ, qua fortuna usus fuerit.
Dixerat hic regi: contempti injuria Chryse
Nos premit, inde lues, quæ dat tot corpora letho,
Funera plura dabit, virgo nisi reddita patri
Placatum nobis fecerit esse Deum.

Ibi tum ille (Agamemnon) furit mentis vix compos. Quod nisi Achilles pro Chalcante stetisset, fuisset trucidatus.

Concludatur Enthymemate: Scilicet hic regum mos est, ut quod illis libet etiam liceat. Et hoc est axioma ipsorum: Sic volo sic jubeo, sit pro ratione voluntas. Hinc leges figunt & refigunt. Præcipuè verò hæc fortuna eorum esse solet, qui sunt fideles præcones Christi. Hi sæpè sunt lepores leonibus legem dicentes, & accidũt illis longè tristissima exilia, supplicia, exagitationes, & alia id genus. Exempla sunt in medio prorsus innumerabilia. Nam quia Dei immutabilis hæc voluntas est, quod non tantùm docere suos vult ministros veritatem, sed etiam impietatem mundi acriter reprehendere, accusare & damnare, fit hoc quod videmus. Arma parant hostes, stringunt enses, laqueos expediunt, & omnis generis supplicia exquirunt, ut tollant eos, à quibus arguitur ipsorum impietas. &c.

Afferatur exemplum Esaiæ, qui serra fuit dissectus à Manasse: Joannis, qui obtruncatus: Et tandem ipsius Christi, qui crucifixus. Sed tamen manet & manebit in perpetuum ministerium verbi cœlestis. In fine precatio addi potest, ut Deus confirmet illos qui leonibus concionantur.

Ἀποτελεῖν.

Ἀποτελεῖν Ciceroni est conficere, i. e. ad exitum perducere. Sic & Plato accipit.

Apotelesma.

Apotelesmata sunt effecta, quæ ex actionibus proveniunt. Latinè absoluta opera,

pera, à Græco ἀποτελέω, id est perficio. Quibus opponuntur affecta, id est, propè perfecta. Apotelesmata Astrologis sunt eventa seu effecta cœlestium motuū, certiq; positus astrorum.

Theologi ἔργα seu effecta personalia seu θεανδρώπου, ad quæ concurrunt τοῦ λόγου & assumptæ carnis ἐνέργειαι seu operationes, vocāt apotelesmata (θεανδρικά) ut vivificare, Redimere Ecclesiam: vocantur hæc etiam nonnunquam ἐνεργήματα.

Sic Physici compositum ex materia & forma, vel omninò perfectum ex concursu causarum sociarum vocare possunt ἀποτέλεσμα.

Jurisconsulti apotelesmata vocant opera seu corpora, quæ post operam navatam perfecta exstant, qualis est dom[9] exstructa. Hęc est architecti ἀποτέλεσμα. Ac distinguunt Apotelesmata ab ἔργοις Vide Paulum IC. lib. 2. ad edictum in l. 5. §. 1. de verb. signific: Ἔργον vocant ipsum laborem & operam architecti, domum illam construentis & ædificantis.

Quod a. Jureconsulti Apotelesma nominant, Philosophi vocant ποίημα vel μηχάνημα. *Veteres Scriptores* mundum hunc Dei ἔργον ἀποτέλεστον (opus perfectum) vocant, Vide L. Danæum in examine l. D. Chemnit. de duabus naturis pag. 282.

PatresGræci etiam generaliter ἀποτέλεσμα vocant effectum plurium simul eodem tempore, circa unum & idem subjectum agentium, sive illæ opus aliquod post suam actionem seu operationem edant ac relinquant, (qualis est nostra regeneratio,) sive non relinquant (qualis fuit Christi prædicatio, quæ in ipsa illius actione tota est consumpta.)

Canon *in quo indicatur Usus Vocis*

Quarum causarum simul & circa idem subjectum agentium apotelesmata sunt communia, earundem actiones seu operationes manent propriæ & alteri nequaquam ὄντως communicantur, ut:

Locutio hominis est cōmune animæ & corporis opus, alia tamen est animæ in eo opere actio, alia corporis. Anima est dictatrix, res orationi suppeditans, corporis autem membra vocem & sonum, qui auditur, formant.

Scriptura est hominis apotelesma, *Alia hic est animæ operatio, alia corporis:* animæ est directio & gubernatio manus, & characterum imaginatio: manus est calami apprehensio, linearum ductio, atramenti illitio.

Culter est apotelesma fabri: commune animi & corporis: propria actio animi non communicatur corpori vel contra: Fabri enim anima formam cultri fingit, & quasi præscribit. Manus autem malleum id est ferrum tractat & incudem ferit.

Hominis illius qui à primo ortu erat cæcus, sanatio fuit duarum naturarum Christi opus & ἀποτέλεσμα commune: in eodem tamen singularum naturarum agentium operationes manebant propriæ: divinæ naturæ erat virtutem videndi in oculos cæci infundere: Humanitatis erat lutum è sputo conficere & oculis applicare.

Canon.

Ἐνέργειαι, id est, operationes ad apotelesma destinantur.

Apotelesma Christi, quod est officii totius personæ Christi, à Damasceno vocatur θεανδρικὴ ἐνέργεια, Dei virilis actio.

Etenim in Christo operante, ut θεανθρώπῳ, ad extra considerantur.
- *Agens seu* principium Quod, ἐνεργῶν.
- *Principia Quibus*, ἐνεργητικὰ (vi agendi prædita) quorum alterum κύριον αἴτιον (causa princeps) alterum instrumentale.
- *Operationes*, ἐνέργειαι, ἐνεργήσεις.
- *Apotelesma:* effectum personale: ἐνέργημα.
- *Officy nomen* ἀξιωματικόν.

Exempli causa.

Si consideretur ἀπολύτρωσις, seu redemptio generis humani, Agens σύνθετον est Christus seu θεάνθρωπος: principia seu formæ secundum quas agit, sunt ὁ λόγος & Humanitas assumpta, ad unū apotelesma coordinata sociataq; & συνεργοῦντα. Actio τοῦ λόγου est traditio humanitatis in mortem, & illius sustētatio. Actio humanitatis est effusio sanguinis & perpessio mortis. Effectum personale seu Apotelesma Redemptio. Nomen officii seu ἀξιώματος Redemptor. Si consideretur Christi dominatus in omnia, Agens est Christus: τὰ ἐνεργητικά, seu formæ secundum & per quas persona agit, sunt λόγος παντοδύναμος, & humanitas divinissima. Ἐνέργεια τοῦ λόγου est omnium motio cum patre. Actio humanitatis est consensus & approbatio omninoq; cooperatio illa, quæ ex ejus π·ιώσει, id est, perfectione eximia & exaltatione existit. Apotelesma seu ἐνέργημα προσωπικόν, id est personale est πανταρχία seu exercitiū omnis in cœlo ac in terra ἐξουσίας hoc est potestatis. Nomen officii seu axiomatis Regii est παντάρχης, unde colligitur primo Apotelesma & nomen officii differre, ut abstractum & concretum. 2. Errare illos ut ἀπαιδεύτους qui apotelesmata & ἐνεργείας confundunt. Nam quorum unitorum substantia seu natura diversa est, eorum apotelesma quidem unum esse potest, sed actio una omnino esse nequit.

Mori pro mundi vita singularis ἐνέργεια est Christi, secundum humanam naturam. non est Apotelesma, utriusque naturæ, nec est ἐνέργημα Christi, secundum utramq; naturam: Divina enim natura non moritur pro mundi vita. vide Miscellaneorum meorum partem primam.

Facio syllogismum. Apotelesma est totius personæ Christi κατὰ μέρη considerata, sed mors pro mundi vita est Christi secundum carnem tantùm ejus propriam & singularem seu à cōmuni exemptam, non etiam secundùm deitatem. Ergo non est apotelesma, quo de hîc agitur.

Speciatim Apotelesmata in Astrolog. dicuntur.

Apotelesmaticū n. accipitur ab Astronomis, pro eo, quod est docēs de prædictionibus, seu divinationibus, ex dispositione & motu astrorum. Ac Astrologia dividitur in εἰσαγωγικήν, quæ tradit principia Astrologiæ, & ἀποτελεσματικήν.

Astrologiæ Apotelesmaticæ partes duę sunt
- Μαντικὴ καθόλου
- Γενεθλιολογική.

Μαντικὴ seu divinatrix universalis, est de prædictionibus universalibus, de regione aliqua, vel urbe, de aeris mutationibus cæterisq; magnis & parvis effectibus. Genethliologica est, quæ ad

ad genesin singulorum hominum attinet: ex qua de præcipuis corporis & animæ fortunæq; bonis malisvè, quantum physicæ causæ permittunt, divinat.

Apotelesmatici igitur dicti sunt prædictores, seu divinatores genethliaci ab apotelesmatibus, quæ sunt Astrologorum responsa, vel effecta horoscopi (ejus cœli partes, quæ genituræ tempore ab oriente emergit supra Finitorem orbem) seu ea, quæ cœlũ ex stellarum compositione, corradiatione, & aspectu mutuo in natali cujusq; hora efficere putantur. Græci dicunt ἐκβάντα ἐκ τῶν ἄστρων πρὸς ἄλληλα διακειμένων συναυγασμοῦ.

Apotelesmatica ars dicitur, quæ relinquit post se apotelesma, id est, opus ἔργον, ποίημα, μηχάνημα. Unde & ποιητικὴ & δημιουργικὴ dicitur, & μηχανική. Opponitur ei πρακτικὴ, quę post actionem non relinquit opus.

Ἀποτομὴ & *Anatome* ἀνατομή.

Apotome & Anatome differunt: illud est vocabulum Geometricum & Musicum. Significat enim ἀποτομὴν & segmentum & semitonium (Boetio) Anatome vero seu anatomia est φυσιολογούντων: ac interdum sumitur pro actu secandi, seu incisione ipsa, ac separatione partium, quæ fit ab Anatomico. Interdum usurpatur pro habitu animi, seu arte, quæ sua habens theoremata & principia inquirit ea, quæ sensibus in corpore humano præcipue possunt perfici per sectionem certa ratione factã, (non quomodolibet) quæ manifesta non essent, nisi fieret sectio, ut sunt compositio membrorum, figura & conformatio, connexus seu colligatio cum aliis, situs, numerus, substantia & cõsistentia (an sint partes duræ, an molles, an mediæ inter duras & molles) color, usus, actio & officium. Hæc ars corpus distinguit in tres ventres & artus. Vel dividit truncum seu molem corporis in quatuor partes, Caput, thoracem, ventrem & artus. Horum singula rursus dividuntur in partes exteriores & interiores: quarum quædam sunt homogeneæ seu similares; quædam compositæ & instrumentales: atq; hæ aut sunt principales, ut cerebrum, cor, epar: aut sunt famulatrices seu inservientes, seu usum aliquem præbẽtes vel principalibus, vel toti corpori.

In Algebra numerus residuus dicitur Apotome. Ram. lib. 1. Algeb. el. 2.

Ἀπόστημα.

Ἀπόστημα 1. significat intervallum, interjectum spatium, distantiã. 2. digressionem. 3. degenerationem aliquam. Vis enim vocabuli defectum quendam in se continere videtur Zuinger. lib. 1. de moribus cap. 12. 4. Suppurationem vel transitum corporis ex inflammatione ad pus.

Bergius 1. Eth. cap. dicto ἀποστήματι interpretatur discessum à majorum virtute & moribus. Lambinus magnum interjectum spatium.

Ἀποφόρητα ξένια.

Apophoreta in genere dicuntur, quæ auferri possunt, ab ἀποφέρεσθαι. Speciatim sunt 1. munuscula, quæ dabantur post cœnam convivis domum secum auferenda. Sueton. in Domit. 2. sunt munera Saturnalitia, id est, quæ dari consueverunt ipsis Saturnalibus, & nunc dantur Calendis Januarii, quæ annum novum inchoant. Sueton. in Calig. vocat strenas.

3. Sunt liber in quo dona illa describuntur: vel ipsi versus, pro apophoretis missi

missi datiq; (Ita etiam Xenia usurpat Martialis, quæ propriè sunt munera data missave hospitibus.)

Ex hoc genere est Alphabetum Votivum Illustriss. juxta ac Literatiss. P. ac D.D. Mauritii Landgr. Hassiæ; quod quia artificiosum est adscribere placet.

VOTUM

PRO INGREDIENTE ANNO M. D C. XIV.

TOTI NOSTRAE AULAE ET OMNIBUS EJUS statibus sacrum.

ANnus abit transactus, adestq; recentior annus;
Bis sit prosperior qui venit, atque abiens.
Christe rogo primum votum largire petenti,
Da PACEM nobis, optime CHRISTE, tuam:
E verbo sincera tuo DOCTRINA resultans
Floreat in templis, floreat inq; scholis.
GRATIA sit populo DIVINA parata misello;
Hassia quos RITUS jam tenet, obtineat.
JUSTITIA ad normam sacrati Codicis, aptæ &
Leges JUDICIUM constituantq; FORUM.
MARTIS OPUS, MILES PATRIUS, sint rite parati,
Nec quicquam timeant prælia, si sit opus.
Ordo DOMUM talis regat ut benè prosit utrinq;,
Pauperibus quo det divitibusque suum.
QUÆSTUS proveniant liciti, benedictus AGELLUS
Ruricolis largo fœnore reddat opes.
Sanus sit PRINCEPS, CONJUX, SOBOLESq; beata,
Tuta sit à bello PATRIA tota truci.
Votis Annue Christe meis, sic aulica multùm.
Ξένια conducent prosperitate tua.
Τὰ Θεοῦ, fac sit concordia firma piorum,
Zona velut Regis cingit utrumque latus.

Ἀπόχρησις.

Ἀπόχρησις est abusus vel rerum, ut bonorum, vel vocum: ut Tapeinophrosyne propriè est virtus, sed τῇ ἀποχρήσει, id est, abusu vocis est vitium, quo quis ταπεινά, id est, humilia φρονεῖ id est sentit & terrena, & abjecti est animi ita ut patiatur se veluti bubalum duci nari-

naribus dogmatis & præceptis hominum. Eraſ. & Hieronym. in 2. cap. ad Coloſſ.

In bonam etiam accipitur, ut abuſus: Eſt enim idē quod uſu conſumptio: ut abuti eſt uſu abſumere.

Aptota nomina.

Ἄπτωτα dicuntur quæ ſunt indeclinabilia, & hac ratione dicuntur non habere caſus (ut verba quæ carent perſonis dicuntur ἀπρόσωπα) Grammatici tamen Monoptota pro iisdem capiunt. Sed Monoptoton ait Sergius non bene dicimus, cum ἄπτωτον dicendum eſt, ut nequam. Nam Monoptota illa ſunt, quibus unus tantùm caſus eſt, ut ſponte; Aptota verò ſunt illa, ubi omnes quidem ſunt caſus, ſed nulla ratione variantur, ut eſt frugi. Priſcian⁹ ita judicat: Aptota & Monoptota indeclinabilia ſunt: Similiter n. non variant terminatione, ſed immobilem eam ſervant: Aptota ſunt propriè dicenda, quæ nominativum ſolum habent, qui plerunq; & vocativus invenitur. & non accipitur etiam pro obliquis, ut Juppiter, Dieſpiter: Non enim licet eodem pro Genitivo, vel alio caſu obliquo uti: Ideò a. dixi propriè dicenda, quia inveniuntur etiam Aptota pro Monoptotis, monoptota pro Aptotis poſuiſſe. Neutrum v. ſi ſit aptoton, neceſſariò etiam pro accuſativo & vocativo accipitur ejus, nominativus quod generale eſt omnium neutrorum: ut fas, nefas, hir, pus: Monoptota v. ſunt, quæ pro omni caſu una eademq; terminatione funguntur, qualia ſunt nomina literarum & numerorū à quatuor usq; ad centū. Mille quoq; indeclinabile eſt, & ſi qua inveniuntur ſimilia, ut hoc A hujus a: hoc alpha, hujus alpha: hi quatuor, horum quatuor: hoc gummi, hujus gummi: hic & hæc & hoc nequam, hujus nequā: hi quot, tot, horum quot tot, & barbara plurima: ſed magis omnia, niſi ea ad Græcam vel ad noſtram regulam flectamus, vel ab authoribus flexa inveniamus.

Ἀρεστόν.

Ἀρεστὸν 1. eſt placens, acceptum, placitum, gratum. Minus eſt quàm gratioſum.

2. Eſt æquum Εὐάρεστον benè acceptum.

Uſu.

Uſus eſt Luc. 12. c. in Actis Apoſt. Εὐάρεστος Θεῷ bene acceptus ſeu bene placens Deo; Wolgefellig.

Ἀνθρωπάρεσκοι, ſtudentes placere hominibus. In Ep. ad Epheſ. cap. 6.

ΑΡΕΤΗ.

Ἀρετὴ

- Perfecta, quæ omnibus numeris est absoluta, quæ nulla crescit adjunctione.
  - καθόλυ virtus
    - Justi viri.
    - Oculi.
    - Sutoris.
    - Equi.
  - ἐν μέρει in certo genere
    - propriè, ἰδίως.
- imperfecta
  - quę citra summum gradum est, affecta, id est, incoata, non consummata.
    - καθ' ὑπεροχὴν, virtus hominis quâ homo
      - moralis.
      - intellectualis.
  - ἀκύρως, id est, impropriè & ὁμωνύμως dicta, ut virtus furum & tyrannorum.

Ita accipit Aristot. 3. Polit.

Ἀρκτικόν.

Arcticum elementum, ἀρκτικὸν στοιχεῖον, id est, litera extensiva seu protédens, teste Terentiano, à Græcis vocatur S. propter hanc vim, quod brevem literam potest producere. Ait enim Terentianus, quem sequitur Melissus, In iis, quæ à principio S cum muta habent, id est, quæ incipiunt ab sc. sp. st. ut: scutum, scopus, spuma, stamen, stetit, schola, scribo, fieri positionem, etiamsi ad sequentem dictionem ambæ consonantes referantur, priorq; vocalis nuda seu sola dictionem claudat, ut:

Ferte citi ferrum, date tela, scandite muros. Æn. 9.

Immane studens agitur &c. Sil. lib. 9.

Brontesq; Steropesq;, Virg. Æn. 8.

Oculta spolia & plures de pace triumpos. Juven.

Sic imitatus sum:

Quando malè scribis, post stivam rusticus ibis.

Sed his rursus opponuntur:

Quocunq; in fornice stantem. Horat.

Linquimus insani ridentes præmia scribæ.

Ponite spes sibi quisq; suas, Virg. Æn. 11.

Ignoscent si quid peccavero stultus amico. Horat.

In quibus exemplis nulla hujusmodi positione vocalis producitur. Itaq; in superioribus exemplis ego constituo Hellenismum.

Areticon in sphæra est Septentrionale seu aquilunare eiq; opponitur antarcticum, id est, meridionale, ab Areto, id est, ursa.

Ἀρκτικὸν quoq; est incipiens. Unde αἴτιον προκαταρκτικὸν Medicis est causa externa, irritans seu lacessens internam προηγουμένην (antecedentem) verbum est προκατάρχω.

Archetypus ἀρχέτυπον, πρωτότυπον.

Cùm Theologi tùm Philosophi usurpant hoc nomen in Scholis suis, & opponunt ei ἔκτυπον. Archetypus, aliquando dicitur prototypus, ut Dei sapiétia dicitur ἀρχέτυπος. Ἔκτυπον est efformatum, ut imago illius, ut ἔκτυπος

πος Theologia eſt illa, quæ nobis patefacta, & literis mandata eſt. Anima noſtra ad Archetypi (Dei) inſtar, id eſt imaginem, creata eſt.

Ἀρχή.

Homonymia, Nominis communitas, ut vertit Lambinus, hîc nonnulla eſt, quam Philoſophi & Medici diligenter explicârunt.

1. Ἀρχὴ eſt unde motus: Terminus à Quo. Sic umbilicus Galeno in homine eſt principium.
2. Unde commodiùs aliquid poſſumus incipere: ſic notiora ſunt principia diſciplinarum. Senſus eſt principium inventionis & cognitionis.
3. Ex quo primum aliquid ineſt, prima rei radix. Ita fundamenta ſunt ἀρχὴ ædium, Carina navis, cor animalium.
4. Unde fit primò aliquid, ita ut non inſit, ut propoſiti finis cognitio movens mentem agentis ad operandum.
5. Unde primò motus mutatioq; in corpore fit. Ita pater & mater ſunt ἀρχαὶ prolis.
6. Cujus voluntate movemur, ut ſunt principes.
7. Artes ad quas feruntur opera maximè architectonica ars eſt ἀρχὴ operationum artificis.
8. Unde res primò cognoſci poteſt. Ut ſuppoſitiones immediatæ, & indemonſtrabiles propoſitiones, Demonſtratio.
9. Omnes cauſæ tam internæ quàm externæ.

Ἀρχὴ principium rei
- ut eſt.
- ut cognoſcitur: Cognitionis principia, de re ſcire
  - Eam eſſe. τὸ ὅτι, hoc eſt
    - Subſtantiæ: εἰ ἐστι: Subſtantiam eſſe.
    - Accidentis ὅτι ἐστί; Accidens Subſtantiæ ineſſe:
  - Cauſam cur ſit: τὸ διότι
    - Subſtantiæ τί ἐστι; Subſtãtiam per has cauſas, quæ definitionem ejus complent, eſſe
    - Accidentis; διότι ἐστί; Accidens propter has cauſas ſubjecto ineſſe.

Æſymneteia.

Æſymneteia eſt vel per totã alicujus vitam, vel ad certum tempus aut omnium rerum, aut præfinitarum, ex ſuffragiis ſeu electione (non hæreditate) ſumma & abſoluta poteſtas.

Species eſt principatus regis ſeu regia, & floruit apud antiquos Græcos.

Qui hoc imperium tenebant dicebantur Æſymnetæ. Aliis igitur hic dominatus conferebatur perpetuus, id eſt quoad vixerant vel aliquãdiu (μέχρι τινῶν ὡρισμένων χρόνων ἢ πράξεων) ſeu ad tem-

tempus quoddam: quod quidem per se & simpliciter præfinitum est, ut si in decem annos creetur Æsymneta: aut ex conditione sive rebus gerendis, ut si creetur donec quiddam gestum confectumq; fuerit. 3. Politic. Arist. & Montecatinus.

Aristot. ibidem: Æsymneteia est, ut summatim dicam, αἱρετὴ τυραννίς id est tyrannis (Græcorum) ex electione, differens porro à barbarica, non quod non sit ex lege, sed eo tantum quod non sit hæreditaria.

Talem dominatum suæ civitatis Florétini dederunt Ruperto Neapolitano Regi ad quinqennium anno 1312. & Carolo Duci Calabriæ ejus filio per totam vitam anno 1325.

Τυραννίς) Unus enim est è regni modis diminutis seu imperfectis seu nothis. Et liberam prorsus, id est, ab ipsis pendentem, Æsymnetæ habent potestatem, imperantq; suo arbitratu, hoc est, ex libidine & cupiditate quisque sua, inquit Montecatinus, suam non communem utilitatem in imperando dominandoq; spectant, quæ tyrannis & dominis attribuuntur. Idem ex 4. Politic.

Æsymnetica potestas regia est per electionem creata.

Regiæ seu monarchiæ regiæ species seu modus.
- Imperfectus
  - 1. Militans. Laconicus principatus.
  - 2. Mixtus ex regia & tyrannide. Barbaricus.
  - 3. Æsymnetia, tyrannis per electionem ex universo populo. Priscorum Græcorum.
  - 4. Heroicus, qui extitit temporibus heroicis.
- Perfectus seu verus.
  - 5. Quasi paternus: vel ejus, qui quasi Deus est inter homines. Græcè παμβασιλεία: Principatus unius optimi viri, civitatem liberè administratis.

Ἀσύστατον.

Ἀσύστατον est latinis insolubile, & implicatio contradictionis, quod seipsum evertit vel alia axiomata, non cohærens. Opponitur ei συνεστηκός. Vicinum huic ἀδιάλλακτον & ἀσύμφωνον. Itaq; nonnunquam conjunguntur, ut; hæc tam sunt ἀσύμφωνα, ἀσύστατα & ἀδιάλλακτα, ut nullis verborũ pigmentis dissimulari, nullis exceptionum præsidiis defendi, nullis distinctionum strophis conciliari possint. Dan. Tilen. disp. 10. th 23. Ἀδιάλλακτα sunt, quæ ἐναρμόσεως componi non possunt.

Ἀσύστατα ζητήματα, vel Asystata argumenta, sunt quæstiones vel rationes, quæ non subsistunt.

Ἀσύστατα speciem faciunt ψευδόμενον, cum ejusmodi res proponitur, ut ne possit quidem esse, quod fingitur. Dogma Illyrici de peccato Originis, quod sit ipsa prava hominis οὐσία, vel quod volun-

voluntas transformata sit à Satana in novam naturam, quam filius Dei regenerarit, est ἀσύστατον. Nam ait Illyricus adversus Victorinum Strigelium, Voluntas sic fuit creata quidem ut vellet, sed transformata est à Diabolo in aliam pravam naturam, quam Christus filius Dei regeneravit. At, inquam ego, Christus non regeneravit peccatum: Prava igitur natura non est peccatum, nec peccatum est prava natura, accipiendo, vocem naturæ pro οὐσίᾳ, Sed transformationi illi οὐσιώδει Flaccii opponitur rectè hoc Prosperi contra Collatorem; Liberum arbitrium naturaliter homini inditum manet in Natura, qualitate & conditione mutata per Christum. Et illud Friderici Beurhusii in comparat. Logic. Non videtur spiritus S. vel alia ratione, quam qua homo primùm fuit ornatus, uti, vel in ratione utendo alia via progredi, Sacramq; Scripturam proponere voluisse. Nunc autem homini lapso Non Nova aliáve ratio infusa est, sed prioris rationis igniculi & scintillæ relictæ sunt, quæ excitatæ, cum regenerari incipit homo, à Spiritu Dei concitatus, fiunt illustriores.

Ατομον.

Ατομον in Logica à quibusdam accipitur pro individuo, ut est Plato, Aristoteles. Ubi nonnulli etiam subintelligunt εἶδος, ut sit Ellipsis substantivi: A quibusdam pro specie ultima seu specialissima, qualis est homo, species atoma seu εἶδος ἄτομον accipitur; quia dividi non potest in alias species.

Atomi in veterum non ullorum, ut Lucretii, Physiologia, sunt individua corpuscula, quæ interiecto inani inter se cohærescunt & aliæ apprehendẽtes alias cõtinuantur, unde omnia efficiũtur. Cicer. De his intelligend⁹ est locus Scaligeri exerc. 6. sect. 4. Epicurus forte quadam corpuscula illa coire atq; dissolvi scribit, ad omnia conficienda reficiendáve.

Ατομον { Simpliciter
κατά τι. Hoc dividi potest. Scal. ex. 307. s. 17. }

Axioma.

Cujusq; rei essentia est ἄτομον. Scaliger dicit indivisibilis. Exerc. 106. sect. 1.

Atona. ἄτονα

Atonon aliter accipitur in Grammaticis, aliter in Physicis & Medicin. 1. igitur atona sunt tono carentia seu accentus expertia.

ἄτονα sunt seu sine accentu hæc:
- ὁ, ἡ — nisi sequatur δὲ per Apostrophon:
  - ὅ δ᾽ ἀκούσας τοὺς λέγοντας, &c.
  - ἥ δ᾽ ἀγαθὴ τύχη σπάνιόν τι.
- εἰς, ἐς, ἐν, ἐκ, ἐξ, εἰ, οὐ, οὐκ, οὐχ — nisi post ponatur dictio Enclitica:
  - εἰς τὴν ῥώμην. εἴς τι τοῦ διὸς ἀνελθών.
  - ἔν τι τῷ σιωπᾶν καὶ ἐλπίσαι.
  - ἔκ τι τῆς ἀπραξίας πράγματα: καὶ ἔξ ἡδονῆς τὸ δυστυχεῖν
  - εἴ με ἀγαπῶν διαπλεῖς.
  - οὔ τις ἄνευ θεῶν ἀρετὰν λάβεν. Simonid.
  - ἀλλὰ γὰρ οὔποτε πρὸς ἡμᾶς ἦλθεν. &c.
  - οὐκ ἔστι πόνων ἀνάπαυσις. Euripid.

M. Mi-

M. Michael Boschius, in appendice Græc.

Hinc dictionis ἀπονία dici potest tanquam affectionis privatio. Secundò ἄπονον est inefficax, languidum, torpens, imbecillũ. Απονία est virium defectio lãguor, imbecillitas infirmitas debilitas, Stomachi ἀπονίαν Medici Physici vocant affectione meam stomachi, qua fit ut non sit tenax cibi. Απονία in cantu è solœcismis Musicis unus est.

Atopa.

Ατοπα sunt interdum ineptiæ.

Interdum ἄλογα & ἄδοξα seu absurda & incommoda. Interdum παράδοξα.

Interdum res insolentis, turpis, & damnati argumenti. Sic dicta, quod nullum artis admittant locum.

Scaliger.

Vel exercitationis vel officii causa multa Encomia scripta sunt, quibus Atopa, id est, res damnati argumenti, etiam nefaria quædam commendarentur, cujusmodi est oratio de Busiride, de febri quartana, de Pestilentia. Quædam etiam ridicula, de Calvitio, de ventris capitu, de Musca, de culice, de Ansere. Encomium Moriæ, id est, stultitiæ, Erasmi dignum lectu est. Extat & carmen in laudem scriptum Calvorum, quo aliquando me oblectavi, scriptum tempore Imperatoris C. Calvi, cujus initium:

Carmina clarisonæ Calvis cantate Camœnæ.

Αὐθέκαςος.

Αὐθέκαςος est, qui suus est, qui lex est sibi ipse νόμος ὢν ἑαυτῷ, ut loquitur Aristoteles lib. 4. Eth. cap. 14. Ac se ipso enim pendet, & quicquid ratio dictat, id loquitur agitq; : Nisi, inquit Theod. Zuing. illud αὐθέκαςος ὡς ὢν Arist. Eth. lib. 4. cap. 13. referre velit ad ipsius veritatis essentiam. Veritas enim in rerum nostrique intellectus conceptuum & sermonum conformitate posita est. Verax igitur omnia quodammodo erit, cum res omnes tales quales sunt ratione complectatur. Atq; hac ratione erit αὐθέκαςος: Deo convenit hoc attributum seu Epitheton κατ' ἐξοχὴν, quia est αὐταλήθεια, id est, ipsa veritas. Platon.

Accipitur etiam pro constante & gravi in suis consiliis, moribus, sententia.

Αὐτέκαςος est idem quod pro se quisq;.

Αὔξησις.

Auxesis physica aut est maximè propria, aut quodammodo impropria; seu augescit aliquid vel novæ substantiæ appositione, vel rarefactione, ut: Aquæ maris augescunt pleniluniis, nõ novæ substantiæ appositione, sed rarefactione, ex. 56. sect. 5.

Lapides grandescunt, non augescunt. *Scalig.*

Αὐτεξούσιος.

Αὐτεξούσιος ὁρμὴ Basilio Magno in Oratione quod Deus non sit causa peccati, est vis libera arbitrii, Ἡ, inquit, μάλιστα πρέπουσα λογικῷ φύσει, quæ maximè naturam rationalem decebat, id est maximè conveniebat intelligenti naturæ.

Sic accepisse à Deo, ait hominem ζωὴν αὐθαίρετον, id est, vitam ejusmodi quæ libertatem electionis haberet, propterea quod κατ' εἰκόνα θεοῦ (ad imaginẽ Dei) facta esset.

Τὸ Αὐτὸ

Vocis ὁμωνυμία, ne offundat veritati tenebras, discutienda est.

IPSUM Platoni eſt rei ſubſtantia ſeu οὐσία in Hipparcho. Τὸ Αὐτὸ minimè ſecum diſcrepat ſed qualitates adventitiæ, id eſt, ſubſtantiæ nihil eſt contrarium, recipit tamen magis & minus, id eſt, res ſunt ſibi contrariæ, non quatenus naturæ ejuſdem communitate continentur, ſed quatenus in ſe recipiũt qualitates ἧττον καὶ μᾶλλον. Cibus alio cibo non eſt magis cibus, at alius eſt bonus, alius malus

Opponitur ei τὸ ἕτερον (adventitium.)

Αὐτὸ ſignificat ſubſtantiam, & id, quod hoc ipſum quod eſt, per ſe eſt, ut: αὐτοκράτωρ, αὐτοπαιδής: aut quod per ſe agit hoc, quod agit, ut αὐθέντης, id eſt, autor. Sic αὐτοενεργητικὸν fuerit, quod ab ſe habet vim agendi: ἑτεροενεργητικὸν, quod ab alio habet vim activam.

Αὐτοδίδακτος.

Αὐτοδίδακτος eſt is qui abſq; ulla diſciplina eruditur, idque vel per ſe ſola mentis agitatione & contemplatione vel ope & ſubſidio librorum tanquam mutorum præceptorum. Priores propriè & abſolutè αὐτοδίδακτοι poſteriores tantũ reſpectu præceptorum viva voce docentium, quibus deſtituti fuerunt, appellantur. Ita αὐτοδίδακτος fuit Joh. Picus Mirandula naturæ miraculum. Joh. Franciſcus in ejus vita.

Αὐτοέκαστον ipſum ſingulum.

I. Αὐτοέκαστον eſt, Ipſum Ens ſeu οὐσία cujuſq; rei (quæ in ſubjecto nullo eſt) vulgò ſcholę appellant Quidditatem cujuſq; rei, De hoc Scheg. 6. demonſtrat, Prima lux eſt, mentis, qua ipſum eſſe, ipſum nempe αὐτοέκαστον intuetur, ſecundum eſt lumen, quo videt ipſum non eſſe aliud ipſum, quia αὐτοέκαστον eſt unum, Αὐτοέκαστον ὂν & ἓν nullo accidente adulteratum eſt penitus eſt ἀμιγές. Nec tamen quamvis tale ſit unum & totum à nobis ſine ſenſu & numero & partibus cognoſcitur propter ruditatem & imbecillitatẽ mentis noſtræ, quæ primas ſine ſenſu ſingularum rerum nequit compræhẽdere notitias. Ita ἐκ τῶν ἑτέρων ὄντων mente efficiente & ſenſu ſubminiſtrante conſtituitur αὐτὸ ἓν & νοητόν. Hoc ὅλως ὅλον eſt & ἀδιαίρετον ſeu ἀμερὲς κατ' οὐσίαν (non συνεχὲς ὅλον) non ἀμερὲς κατὰ στέρησιν, ut privatione punctum unum & ἀμερὲς appellamus. 14. demonſt. Schegk. Vide Platon. in Sophiſta περὶ τοῦ ὄντως & θατέρου & horum συμμίξεως.

Ipſum & eſſe ipſius ſunt unum & idem ſimpliciter ſeu numero, quo nullum eſt ſimplicius, unum nempe αὐτοέκαστον Sch. lib. 3. demonſtr. p. 69.

Prima ſunt αὐτοέκαστα nec aliud ſunt ipſa & aliud eſſe ipſorum,

Primum & ſimpliciſſimum eſſe eſt quod intelligitur & dicitur idem ſimpliciter, ſeu OMNINO: non κατὰ μετοχὴν idem (ut Genus & ſpecies) non κατὰ πάθος quoddam proprium: non κατὰ συμβεβηκὸς, id eſt, ſecundũ accidens aliquod inhærens: ſed ratione hac qua ipſius eſſentia definitur, qua quamq; rem primò, verè & ſimpliciter eſſe intelligimus unam & per ſe (καθ' αὑτὴν) & αὐτοέκαστον quoddam.

2. Accidentia certis ſubjectis aſtricta dicuntur per ſe quiddam & αὐτοέκαστον eſſe, non ut ſubſtantiæ ſimpliciter, ſed *Relatione* ad certam ſubſtantiam cujus ſubjectione definiuntur ἐκ προσθέσεως ὄντα, propria & accidentia συνδεδυασμένα. Schegk. demonſt. libr. 4. pag. 103.

3. Αὐτοέκαστον κατ' ἐξοχὴν ipſum ſingulum eſt Deus Platoni, cæteris dans eſſe.

Αὐτο-

Αὐτόκακον.

Αὐτόκακον, id eſt, ipſum malum, non eſt, ut contrà αὐτο ἀγαθὸν eſt. Quia malum non eſt ipſum per ſe aliquid, cum bono, ut ſubjecto, ſit poſterius.

Αὐτοκίνητον

Αὐτοκίνητον 1. propriè tribuitur Deo, qui motum & omnia ex ſe habet finis & originis expers. 2. à Platone tribuitur animo hominis, qui ſeipſum moveat habens imaginem τῆ θείε μιμιλκήν, ut alicubi dixi (in voce Imago) Magnificum ſanè & θεοπρεπὲς animi Epithethon: quod Ambulacrorum Ariſtoteleorum candidatis diſplicet.

Αυτο ὄντα.

Αυτο ὄντα (ipſa) vel ὄλως ὄντα ſignificantur nominibus & verbis finitis. Participant autem pluribus diverſis, quę exprimuntur nominibus infinitis.

Αὐτοφυές.

Τὸ αὐτοφυὲς acceptum ſubſtantivè eſt naturæ proprietas. Αὐτοφυὲς adjectivum opponitur aſcititio: & ſignificat, quod exiſtit ſine ſeminio gebohren oder gewachſen von jhm ſelbſt/ Sponte naturæ proveniens. Το αὐτὸ enim, inquit ille, habet aliquid apud Græcos, quod haud ſcio, an ſit apud Latinos, ut ultroneum ſeu ſpontaneum ſignificet: Quod oſtendit vox αὐτόματον & hæc φράσις: αὐτὴ ἡ θύρα ἀνέωκται, per ſe janua aperta eſt, ſua ſponte patuit. Dicitur & αὐτόφυτον pro innato ſeu, αὐτοφυῆ. Per translationem Deus dicitur αὐτόφυτος, quia à ſe & per ſe eſt. Μονοφυὴς unigenitum eſt, ſimplex unius naturæ, non geminæ. Voce αὐτοφυὴς pulchrè utitur Scal. ex. 6. ſect. 7. cum ait: Artifex cum ex domo immateriali facit domum materialem, cum formam imponit materiæ, non autem excipit extrinſecus tanquam hoſpitem aut inquilinum, ſed habet indigenam atq; αὐτοφυῆ.

Litera. B.

Βάναυσος.

Βάναυσος 1. propriè eſt artifex opera ſua igne conficiens: Alias vocatur fornacarius, quòd circa fornaces & caminos exerceatur Ulpian.

2. Per Synedochē ponitur pro quolibet artifice manibus opera ſua efficiente, pro quolibet illiberali ſordidové opifice. Hieron. lib. 1. contra Pelag. Ita τέχνη βάναυσος eſt Ariſtot. 1. polit. tex. 126. ars vilis, ſordida, illiberalis, ignobilis; & Platoni φιλότης βάναυσος eſt amicitia trivialis.

3. Ariſtoteli in Ethicis lib. 2. cap. 7. βάναυσος eſt ſumptuoſus, qui temerè, inconcinnè, immoderatè, profusè magnos ſumptus facit artificum vulgarium more, qui magnos ſumptus facit in res parvas & exiles abſq; judicio: Dicitur ἀπειροκαλία, hoc vitium cui oppoſitum eſt μικροπρέπεια, quæ parvos facit ſumptus in res magnas, ubi larga impenſa opus erat. Deducunt vocem à βαῦνος (fornax, caminus) βαναυσία igitur Ariſtoteli eſt operaria in ſumptu faciendo inſolentia, ut vertit periphraſticè Lambinus,

Βαρβαρισμὸς.

Barbarismus dictio una
- Peregrina seu Barbara.
- Vernacula quidē, sed vitiosa
  - Scripto, ut Squybala ꝓ Scybala.
  - pronunciatione
    - Jotacismus.
    - Lambdacismus.

Barbarismus fit in singulis verbis: Solœcismus in contextu, vel complexu orationis. Est enim vitiosa compositio; & quidem est vitium orationis ab ignorantia & inscitia profectum sive in soluta sive in ligata oratione. Metaplasmus vocatur in carmine, qui in prosa oratione dicitur Barbarismus, ut Thymbre pro Thymber, olli pro illi. At à Diomede & Donato vox Barbara & peregrina appellatur Barbaralexis, id est, barbara dictio, non Barbarismus, ut Barbarismus sit vitium loquendi seu sermonis, quod ad vocem attinet; id est, unius verbi vitium, ut honustus pro onustus, jocundus pro jucundus.

Etymologia.

Peregrini in Græciam profecti, cum Græcè loqui conarentur, atq; prorumperent sæpe in voces absonas Βαρβαρ, Barbari dicti sunt, sicut ille ex balbutie Bambalio apud Ciceronem dicitur. Barbarum pro Rustico interdum accipitur, ut Barbarus sermo pro Rustico. Lambdacismus est vitium oris, cùm L. pleniùs æquo pronunciatur. Jotacismus est, cùm I. literá supra justum decorem in dictionibus extenditur. Sunt tamen etiam, qui Jotacismum dicant, cùm plures dictiones ab I litera incipiant.

Βαυκοπανοῦργοι.

Βαυκοπανοῦργοι Aristot. lib. 4. Ethic. sunt, versuti veteratores, vel gloriosi veteratores, (utrumque mihi placet) qui ex rebus vilibus (quales sunt βαυκίδες) quas contemnunt, & sibi adesse vel dicto vel facto negant, licet manifestù sint, gloriolam captāt. Sic Zuingerus: Βαυκοπανοῦργοι cùm parva quædam & vilia bona sibi ipsis adesse dissimulent, spe tamen gloriolę cujusdam veteratoribus (qui vilis lucelli causa pro novis vetera emptoribus obtrudere non verentur impostores) similes sunt: Eos enim, quibus cum versantur, dissimulatione ista fallere volunt, & ex hoc levi gloriæ contemptu, majorem gloriam aucupari. Secundùm hæc accipiendum est Distichon vetus: Nec te collaudes, nec te culpaveris ipse; Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis. Βαυκίδες autem erant genus muliebrium calceamentorum Jonicum. Pollux & Eustath.

Βίαιον

Τὸ βίαιον violentum est οὗ ἔξωθεν ἡ ἀρχὴ μηδὲν συμβαλλομένου τοῦ βιασθέντος, cujus principium extra est, cum id cui vis affertur nullam operam conferat. A, 3. Eth. c. 1. Vim afferentia seu cogentia Græcis sunt etiam ἀναγκάζοντα. Τὰ ἀναγκαζόμενα sunt Aristoteli ea, ad quæ impellimur à potentiore.

De scriptio autem violenti data convenit in violentum ἁπλῶς, i. e. simpliciter & propriè dictum: Non autem in violentum dictum q. per accidens vel κατὰ, de quibus hoc Aristotelis 3. de morib. c. 1. Quæ καθ' αὐτὰ, i. e. per se quidem invitè suscepta sunt, sed hoc tempore & in horum locum optabilia, quorum deniq; principium est in eo, qui agit; ea per se quidem invitè suscepta sunt, verum hoc puncto temporis & in horum locum sponte suscepta: iis tamen quæ sponte suscipiuntur (ἑκουσίοις) sunt similiora. Nam in rebus singularibus versantur actiones. At res singulares sponte suscipiuntur, ταῦτα δὲ ἑκούσια.

Jucunda violenta non sunt, ait Aristot. quia violenta dolorem ac molestiam afferunt. At jucunda voluptatem.

A Logicis & oratoribus βίαιον seu violatio est, cum signa invertuntur, Vide Erasmum de copia.

Βούλομαι, θέλω.

Βούλομαι, volo, propriè tribuitur voluntatem habentibus, ut ratione præditis: Sic Deus, Angeli, homines volunt. Impropriè etiam rationis expertibus, ut cani, equo, terminis logicis. Βούλεται, Vult, sæpè usurpatur pro videtur solet, debet, videtur debere. Arist, 3. Eth. c. 2. τὸ ἀκούσιον, βούλεται λέγεσθαι &c. Quod ab invito fit, vult dici &c., i. e. solet vel debet dici. Idem Top. 6. τὸ δὲ γένος βούλεται, τὸ τί ἐστι σημαίνειν, i. e. Genus videtur quid res sit significare. Ὁ γὰρ δικαστὴς βούλεται εἶναι οἷον ἔμψυχον τὸ δίκαιον. Nihil enim aliud videtur esse judex, quàm jus quoddam animatum.

Aristoteles etiam interdum θέλει accipit pro solet. Exemplum invenies in Rhetoric:

Βραβευτής.

Βραβευταὶ dicti sunt, quorum partes sunt in certaminibus præmium addicere ei qui vicit, ne quis inter certátes oriatur tumultus, nevè penes alium sit victoria, penes alium præmium, ut loquitur Erasmus. Hi olim regalia sceptra gestabant. Aristoteli lib. 1. Rhetor. justi Brabeutes est causarum forensium Judex Δικαίου βραβευτής ἐστιν ὁ δικαστής. Βραβεῖον volunt dictum esse mutatione & transpositione literarum, à ῥαβδὸς, id est, virga, sceptrum vel Palmea virgula, quæ victoriæ symbolum.

LITERA. Γ.

Γάρον.

Γάρον 1. erat liquamen ex piscis Gari primùm postea etiam ex Scombri intestinis Sale maceratis productum: Unde liquor promanabat, quo illa toto anno incorrupta asservabantur, & tanquam pretiosum edulium mensæ apponebantur. Vide Plin. & Pancirollum, in lib. rerum memorabilium. Huic liquori cognatus Muria. Hic eliquabatur ex thymno sale macerato, & quanti vis censebatur pretii. Utriusque usus erat, ut panis his intinctus ederetur faciliùs & meliùs Ulpian: lib. 3. in pr. ff. de penu legat.

2. Garum etiam accipitur, pro complurium aliorum ciborum condimento ad luxum gulæ excogitatæ. 2 Sermon: Horatius.

Γαστρίμαργος.

Γαστρίμαργοι, Aristot. lib. 3. Ethic. Nicomach. sunt, qui ventri usque ad insaniam indulgent, qui ventrem præter modum implent. Latini vocant Helluones

luones, qui non certo cibi genere, sed promiscuè quibuslibet cibis sese ingurgitant : homines λίαν ἀνδραποδώδεις, servili admodum ingenio præditi. De his est versiculus. Vivite Lurcones, comedones, vivite ventres. Vitium hoc dicitur γαστριμαργία. μάργος significat edacem.

Γένος.

In Politicis Genus accipitur 1. pro familia & gente:

Ita regna ex genere sunt hæreditaria regna.

2. Pro conditione & statu rei. Sic accipit Aristoteles 3. Polit. tex. 95. Æquales tum genere tum potentia.

3. Pro Nobilitate. Sic 3. Polit. tex. 63. Genere æquales, id est, nobilitate.

In Logicis pro communi multis speciebus vel particularibus aut singularibus.

In Philosophia etiam nonnunquam pro specie, forma, vel intima essentia sumitur. Sic sumpsit Aristoteles lib. 1. Polit. tex. 142. ubi ait, Regem natura distare ab iis, qui reguntur oportere, non genere.

Natura) id est, conditione & statu quodam, graduq; eminentissimo excellentissimæ animæ ex virtute omnes numeros habente, id est, perfecta.

Non genere) id est, essentia. Nam Rex & heros essentia & propria forma est verè homo, nec magis homo quàm plebejus & ignobilis:

Γένος ἀνάλογον est, cujus subjecta, de quibus ipsum dicitur, ita differunt specie, ut non æqualiter iis illud conveniat, sed aliis priùs aliis posteriùs. Aliàs vox analoga.

Cum dico, differunt specie, nomen speciei intellige latiùs etiam pro conditione & proprietate quavis res distinguente.

Species { vera; quæ dicitur de pluribus & differentibus numero.
quasi; Mod⁹, Ratio, Gradus.

Ὅλῳ γένει opponitur ex parte, ut cum dico: populus ex toto genere & simpliciter mutatus est, non ex parte & quadantenus.

Γεραίρειν.

Γεραίρειν est honoris vel amicitiæ causa donare. Γεραίρειν εὐφημίαις est faustis prosequi omnibus.

Nazianz. Gen. 43.

Accipiens fercula de eo quod erat appositum in conspectu suo mittebat Joseph. ad eos, majusq; fuit ferculũ Benjaminis, quàm fercula singulorum illorum quintuplo. Quemadmodum prisci illi Patres honoratissimos quosq; viros aut sibi amicissimos & carissimos solebant γεραίρειν, ut Athenæus lib. 1. dipnosoph. docet. Vid. Fr. Jun. & Imm. Tremell. annotat. in 43. Gen.

Γίνεσθαι.

Γίνεσθαι modò est fieri, modò est nasci, modò esse. Fieri vel mutatione vel assumptione vel creatione, &c. Κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, mundus per ipsum factus est, id est, conditus. Joh. 1. Vide verbum Fieri.

Γνώμη

Gnoma primum est sententia vel veluti regula quædam utriusque vitæ tam contemplativæ quàm activæ brevitate ferè laudabilis. Sic Theodorus Zuingerus: Γνώμη sententiam brevem (Græc: συνοπτικὴν) ingeniosam & rotundam significat, qua tanquam gnomone

mone & regula quadam uti liceat in practica simul & theorica vita. Huic subiiciuntur proverbia multa, Anthologiæ Poëtarũ, Apophthegmata, quæ gnomæ sunt, quibus respondetur interroganti, Aphorismi Hippocratis. Scriptores dicuntur Gnomologici.

Secundo Ethica Axiomata κατ' ἐξοχὴν apud veteres γνωμῶν appellationem meruerunt.

Tertio Aristoteli Gnoma in Ethicis est Æquum & rectum judicium de aliorum dictis & factis: ὀρθὴ κρίσις ἐπιεικοῦς, hoc est rectum judicium viri æqui & boni. Dicitur εὐγνωμοσύνη. 2. lib. mag. moral. c. 2. id est facultas benè seu benignè judicandi, & sentiendi de aliorum factis & dictis; qui ea præditi sunt, dicuntur εὐγνώμονες (bene sentientes) id est, æquas de aliorum dictis & factis ferentes sententias. A Gnoma diminutivum est γνωμίδιον, id est, sententiola.

Τῇ γνώμῃ adjuncta est συγγνώμη, id est, venia & condonatio erratorum: unde συγγνωμονικὸς, id est, propensus ad condonandum.

4. Γνώμη accipitur pro sensu interiori, qui cõmunis dicitur. Hipp. in. Aphorismis. Qui magnis doloribus vexantur, quos non sentiant tamen, his γνώμη laborat, id est, sensus cõmunis (quem Græci nonnunquam, λογισμὸν κοινὸν vocant) ubi alii γνώμη verterunt Mens; sed ἀκύρως: mentis enim facultate intelligitur, non sentitur. Vide Scheg. 1. Top. pag. 111.

GNOMON.

1. Gnomon est perpendiculum, hoc est instrumentum architectonicum è plũbo & filo (Interdũ per Synecdoch: dicitur Linea) Bleiwage/ Senckel. Gravia suo pondere feruntur ad gnomonem, id est, ad perpendiculum, quod duplex est unum ad explorandum rectum, sublime ut utrum columna, vel quævis structura, sit recta ad planum Horizontis, ne quoquam inclinet, seu propendeat: Vocatur ἀπαρέγκλιτος (non inclinata, non propensa). Alterum ad explorandum planitiem plano Horizontis parallelam. Itaq; cum filum ab angulo recto in medium basis inciderit, indicabit libratam longitudinem. Latinè libra & libella.

Norma aliud est. Est enim instrumentum ad lineam rectam rectè erigendam in eodem plano super rectam atq; inde superficiem & corpus, super superficiem corpusvè Winckelmaß.

2. Gnomon est alterum parallelogrammi diagonale (particulare hoc est parallelogrammum) cum duobus complementis, id est, particularibus parallelogrammis comprehensis à conterminis diagonalium lateribus.

3. In Arithmetica figurata impar numerus habet se ut Gnomon. Monstratur enim in illa quolibet impari numero proximum quadratum augeri tanquam gnomone, ut ternario unitati circumposito fit quadratus numerus: ei si quinarius circumponatur, generatur novenarius, qui & ipse quadratus est, cui septenarius ad latera circumjectus procreat etiam quadratum, qui efficitur quaternario in semetipsum multiplicato. Schegk. in commentar. in prædicam: Aristotelis pag. 88.

Aliud à gnomone & perpendiculo est Amussis, instrumentum ducendæ rectæ lineæ (à puncto ad punctum) quam etiam vocant Regulam.

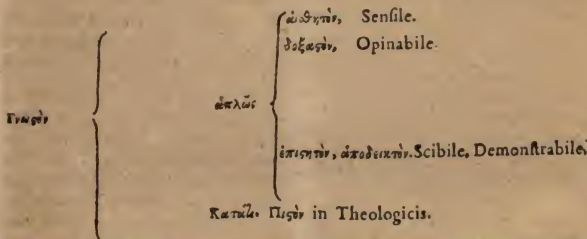
Γνωστὸν, ἄγνωστον.

Γνωστὸν Barbari dicunt cognoscibile (pro quo

quo quidam malunt dicere cognobile: & hi mihi improbantur) Est autem objectum potentiæ cognoscentis, πεφυκὸς cognosci, vel sub cognitionem cadens: ut: Bonum, ut contrarium, sine malo non est γνωστὸν. Album, sit contrarium, sine nigro cognosci non potest. Est autem γνωστὸν vel per se, seu seipso (hoc nullam probationem requirit) Græcè δι' αὐτὸ γνωστὸν, vel per aliud. Seu est γνωστὸν aliquid vel κατ' εἶδος, id est, secundùm speciem: Vel κατὰ στέρησιν, id est, secundùm privationem. Cognitio secundùm speciē est rei quæ cognoscitur in sese: secundū privationē (quæ negatio forma est) cognoscitur id, quod cognoscitur per aliud, ut privatio per habitum. Vide Scotum. lib. 4. distinct. 1. & Aristotel. 4. 7. & 9. primæ Philosophiæ. Hinc fit, ut privationes distinguantur specie, ex distinctione habituum specifica, & Numero, ex distinctione habituum numerali. Quod Scotus ad peccatum applicat. Quodlibet. lib. 2. d. 37.

Ὁμοίως γνωστὰ sunt æquè nota: ἀνομοίως γνωστὰ contrà. In specie & per Synecdochen interdum Philosophis γνωστὸν est πεφυκὸς ἀποδείκνυσθαι. Sic Schegkius: γνωστὸν, id est, πεφυκὸς ἀποδείκνυσθαι seu demonstrari, se ipso nihil est.

Distinctio hæc εἰδικωτέρα est:

Γνωστῷ opponitur Ἄγνωστον, quod cognosci non potest, ut quod supra vel contra rationem aut fidem est. Distinguitur ferè ut γνωστὸν. Conclusio quædam est δι' αὐτὴν ἄγνωστος. Vide Schegk. in 2. priorum Analyt. Aristotel.

Ut γνωστὸν passivè, sic γνωστικὸν activè accipitur: γνωστικὸν enim dicitur, quod facultate cognoscendi præditum est, cognitivum. Τὸ γνωστικὸν Physicis est vis animæ cognoscens.

Γνωστικοὶ (Gnostici) fuerunt quidam hæretici, propter insignem eruditionem, quam falsò sibi vendicabant, ita dicti. His non dissimiles etiam nostro tempore inventi sunt: de quibus dici potest ἀεροβατεῖν. Quæ vox significat in aëre sublimem ambulare.

Γραμμή.

Γραμμὴ 1. linea est: 2. funiculus fabrorum, qui intingitur in rubricam: vel figura longa sine latitudine & altitudine: virga ducens lineā, id est, radius Geometrarū Γραμμὴν ἄγειν est lineam ducere. Γραμμὴ κυκλοτερὴς Anatomicis est Iris, id est, pupillam ambiens circulus.

Γραμμικαὶ ἀποδείξεις sunt Mathematicæ de-

demonstrationes; quia sunt lineares, id est, lineis & figuris fiunt.

Γραμμοειδῶς φέρεσθαι Aristoteli de mundo est ferri lineari figura seu specie.

Γράμματα.

Γράμματα 1. sunt literæ 2. libri, scripta, ut syngraphæ, cautiones, codicilli Aristoteli tertio Politic. Γράμματα sunt leges scriptæ. Æschini δημόσια γράμματα sunt acta publica. Dionysius Halicarnasseus putat γράμμα dictum esse ἀπὸ τῆς γραμμῆς à linea. Sic litera per contractionem quasi literatura. Alii deducunt ἀπὸ τοῦ γράφειν à scribendo, ut literam à litera, quod in ceratis tabulis antiqui scribere solerent, & postea delere. 3. sunt doctrinæ: ut ἄπειρος γραμμάτων, rudis literarum, id est doctrinarum & artium liberalium.

Griphus.

Griphus 1. significat, id quo pisces irretiuntur & capiuntur, nempe rete.

2. Quæstionem convivalem ænigmaticam (unde γριφόδειπνον, Cœna magis griphis, quam cibis condita) vel argumentum nodosum, intricatum, insolubile etiam extra convivium, & ita vox griphus ad alios obscuros & ambagiosos sermones extenditur. Athæneus symbola Pythagorica, griphos & ænigmata appellavit.

3. Est nomen Carminis non minus operosi, quam ingeniosi, quo usus est Ausonius de numero ternario. Hoc ego Carmen voco γριφῶδες, seu ænigmaticũ; vocatur etiã scrupus, involucrum & non quidẽ quod legentibus, sed quod componentibus difficultatem inveniendo pariat.

Antequam hujus exemplum proponam, libet ascribere verba Cœlii Rodigini lib. 28. cap. 4. Sympotica fuerunt, id est, convivalia Aenigma & Griphus; Illud lusum habebat; Griphus verò etiam studium & curam; Solventi seu acuto conjectori præmium erat carnis portio; imperito ac segni mulcta irrogabatur, ut salsam hauriret potionem. Nomen inditum id genus sermonibus obvolutis à piscatorum Griphis seu retibus; Quæstiones verò dicebantur Cyliciæ, hoc est ζητήματα κυλίκεια, arbitror quia κύλιξ poculum signat. Vide etiam Athæneum lib. 10. cap. ultimo de ænigmatibus, & Antiphanem in Ganymede, ubi hoc invenies; Qui propositum sibi ænigma non solvisset bibere cogebatur salsuginem in potu, atq; poculum ἀπνευστὶ, id est, sine respiratione (in einem Zuge) haurire. Dicitur & logogriphus.

Scrupus rustico solvendus proponitur
Vexilla deportarier vidi hoc die
In uno eorum scriptũ erat nomen Dei
Graÿs figuris, aureis coloribus,
Narravit ut doctus Scholasticus mihi,
Sed istud augustissimum nomen mihi
Statim quia excidit memoria labili,
Nam literarũ sum imperitus omnium:
Quas dictitabo ceu potero rudi modo,
In fronte dictionis una virgula
Pro litera visa est mihi quanquam brevis,
Binæ deinde lineæ pares simul
Transversa quas conjungit linea altera
Cincinnus ut contorta verum est tertia,
Rotunda tota quarta litera extitit.
Tum virgulæ nascuntur ex quinta duæ,
Cum tertia postrema litera convenit.
Aenigma quod si solveris donum feres.

Qui

Qui talia involucra, tales scrupos seu griphos facit, dicitur γριφοποιός.

Hic ex voce Generosa prodeunt Gea, id est terra, Nero, Rosa, Gena.

Fert Regnat Floret Flet Generosa *parit*

Géa Néro Rósa Géna.

D. HERMANNI KIRCHNERI LOGOgriphus in nomen Catharina, Sponſ: Dn. Conradi Lunckeri.

IUnge caput pedibus: ſuper æquore cymba volabit,
Et jam Syracidæ navis habebit iter.
Qualis enim peregrina tenens per marmora curſum
It ratis, & mercis pondere fœta redit:
Navita lætatur donis felicibus alni:
Uxor tale domi ſedula munus erit.
Accumulabit opes parcens induſtria partis,
Et labor aureolas tollet ad aſtra manus.
Addideris capiti pectus, ſpiramine dempto,
Mente catâ faciet, quod data prora volet.
Calx cum principio ſit conſona: grata cubili
Cana canens verſas in mera prodit aquas
Cana novis nuptis rerum ſolatia præſtat,
Illa ſub adverſis jubet ſpes eſſe bonas.

IN IDEM NOMEN GRIPHUS nuptialis meus

AReopyrgiaci civis lectiq; *Senatus*
Docta manus, ſtirpis *Lunckeridumq́;* decus
Conrade, Aoniis longè cariſſime Muſis,
Quando in te Muſæ, quod venerentur, habent:
Mitto tibi pulchrum ſponſæ de nomine Griphum,
Te benè qui dignas continet unus opes,
Quas fert in thalamumq; tuum *Catharina* tuamque
Non ſat laudatam *Dorſteniana* domum:
(Ecquis enim neſcit celebres ſeu *Cattidos* aula
Inclyta ſpectetur, ſeu Schola Dorſtenios?)
Gordius hic non eſt nodus ſtricto enſe ſecandus.
Et caput & medium cum *pede* quæris? habes,
O ſuperi faveant: *Catharina* tibi altera vitæ
Pars eſt, virginei ſplendor honosq; chori.
Hæc, quod ametur habet: quare eſt tibi *Cara* nec ulla
Carior, hic tuus eſt caſtus & unus *Amor*.

Hic

Hic habitant Charites: quare est tibi grata *Charina*:
Tuq; illi alterna parte Charinus eris.
Adde, quòd hæc tota est, animoque & corpore, *pura*.
Legitimo *Cathara* est quàm bene juncta toro!
Hæc virgo, haud fatua, occurrens cum lampade sponso,
Est Cata, & ad nutus obsequiosa sui,
Qua potè, damna cavet solersque vigilq; futura,
Felix cum tali jura marita colit.
Hæc tua puppis erit valida fundata Carina:
Provehat hanc superis mitior aura plagis.
Denique pulcrarum multis e millibus hæc est
Unica fortunis *Ara* cupita tuis.
Hujus *Cana* fides, pietas est candida, longùm
Hæc tecum, serò CANA, superstes agat,
Ut gravidis turgent maturæ vitibus uvæ:
Turgescat fœtu sic Catharina tibi.
Voto pondus inest, fere vere ætatis & ora:
Grata tibi autumni tempore messis erit.

γυμναστὴς

γυμναστὴς est exercitor, Gymnasio præfectus, exercitationum magister. Transfertur etiam ad nostrarum Scholarum magistros; qui & Gymnasiarchi dicuntur:

γυμναστικὴ.

Gymnastice ars est exercendi corpora. Pertinet ad Medicinam: quia sanitatem præsentem diætâ, id est, recta victus ratione & moderato exercitio conservat. Platoni est παιδεία ἡ ἐπὶ σώματι.

γυμνὸς.

γυμνὸς 1. est nudus, hoc est, sine veste. Sic Plautus: pulcra fœmina nuda est purpuratâ pulcrior (magis, inquit Apulejus, placitura cutis roseo rubore, quàm vestis aureo colore.) γυμνὴ πίστις, fides sine operibus bonis. Hinc Gymnosophistæ, Indorum sapientes, quod nudi in sylvis (expertes voluptatum) agitarent, dicti. Et Gymnici ludi, in quibus nudi certabant athletæ.

2. Est solus. Ita γυμνῇ πίστει est sola fide. Exempla hujus significationis vide apud Danielem Heins: in Notis in Italicum. γυμνὴ vox, id est, sola sine lyra. Sic Latini quoq; Nudum interdum ponunt pro solo, ut hoc in nudo Dei positum est arbitrio, id est, solo & absoluto. γυμνοπόδης est nudipes, exutus calceis.

γυναικοκρατούμενοι.

γυναικοκρατούμενος & γυναικομανὴς differunt: Illud imperium notat, hoc amorem. γυναικομανία n. est insanus mulierũ amor. Sed γυναικοκρατία est muliebre imperium. γυναικοκρατούμενοι sunt, qui in omnibus obsequuntur mulieri, qui uxorum parent potestati) Quidam eos vocarunt Mulierarios.) Tales sunt Sauromatæ. Tales etiam memorantur esse Ægyptii, teste Herodoto, apud quos majore libertate sua

sunt fœminæ, quàm viri. Aristotel: 8. Eth. c. 12. ἐνίοτε δὲ ἄρχουσιν αἱ γυναῖκες, ἐπίκληροι οὖσαι, interdum fit, ut mulieres imperent, eæ scilicet, quibus amplissimæ venerunt hæreditates.

Γύνανδρος.

Γύνανδρος est semivir, fœmina-mas, qui eodem sensu dicitur Androgynus.

LITERA. Δ.

Διαγραφή.

Diagraphe interdum ponitur pro descriptione, interdum pro delineatione seu hypotyposi; quæ ulteriori studio transit in ἀναγραφήν. Interdum pro descripta tabula; quæ & tabula dicitur, à materia denominatione facta, & τύπος ἀπὸ τοῦ τύπτειν (Nam statuarii primum min⁹ exactè incidunt impolitos lapides, & postea è typis statuas efformant) & σχηματισμὸς & τυπικὴ ἀνάλυσις ἢ διαίρεσις.

Aristoteles in Ethicis.

δεῖ γὰρ ὑποτυπῶσαι πρῶτον, εἶθ' ὕστερον, ἀναγράφειν, id est, oportet primùm adumbrare, (primis lineis designare) deinde verò diligentius & amplius declarare.

Scriptores sæpe imitantur pictores, qui primùm tabulas suas delineant, mox adumbrant, tandem colores inducunt.

Scriptio logica {
Continuata: γραφή: Elegantior & ad Crypsin accommodatior
Lineis intersecta. διαγραφή (linearis descriptio) compendiosior, illustrior, evidentior, fidelior.
}

Γραφή verbis membra inter se connectit. διαγραφή, lineis ceu notis quibusdam localibus, ut ita dicam, & totius in membra distributionem & partium singularum explicationem describit. Hujus beneficio artium dispositio & œconomia oculis subiici animoque imprimi potest: In hoc genere descriptionis fuit artifex Theodorus Zuingerus: id quod tabulæ ejus Ethicæ, & Theatrum vitæ humanæ clarissimè ostentant.

Diagraphice est ars pingendi.

Διάδημα.

Diadema regale gestamentum & ornamentum, 1. accipitur pro pileolo instar dimidiatæ pilæ lusoriæ grandioris, qui capiti impositus candida ligabatur fascia. Hieron. ad Fabiol. 2. Pro fascia candida quæ capiti Regis circumligabatur, à διαδέω, quod est circumligo. Hoc insigne Regis etiam dicitur Anadema. Lucret: l. 4.

Et benè parta Patrum fiunt Anademata mitræ.

Tale etiam fuit Citaris, Persicorũ scilicet Regum insigne. Vide Philipp. Camerar. oper. succisiv. c. 61.

Διαδικάζεσθαι.

1. Est disceptare, judicio contendere.
2. Allatis expensisq; rationibus judicio aliquid definire. Sic accipit Plato in Phædon. Συμβάλλεσθαι huic vicinum est, ju-

est, judicium aliqua de te statuere. Sic usurpavit Plato in de Philosophia.

Διαδικασμὸς Platoni est δικαιοκρισία, qualis erit die novissimo.

Διάθεσις.

1. Διάθεσις est affectio, i. e. qualitas, qua afficimur ad agendum vel patiendum. E. Scal. de c. ll. lib. 5. vel est levis commutatio animi vel corporis ad aliquam rem: & ita distinguitur contra ἕξιν, quæ perfectio est, cum illa sit affectio tantùm. Sanitas est διάθεσις κατὰ φύσιν. Morbus causa morbi & symptoma sunt diathesis παρὰ φύσιν Medicis. Aëris διαθέσεις sic νοσώδεις Medicis dicuntur.

2. Significat dispositionem seu ordinem.

3. Constitutionem, ut διάθεσις νομων est legum constitutio Plutarcho.

4. Animi conceptum ut λόγος ἐν διαθέσει, sermo animo conceptus: cui opponitur προφορικὸς (externus)

5. Testamentum, dispositionem morituri

6. In Grammatica ex accidentibus verbi est Genus ejus: ut Diathesis activa, passiva &c.

7. Etsi in doctrina Categor: distinguitur ab habitu ut sit imperfectus vel inchoatus habitus tamen nonnunquam ipse quoq; habitus διάθεσις dicitur.

Διαίρεσις.

Diæresis 1. propriè significat divisionem, quæ & Poetica est, ut aulai pro aulæ, & logica inventionis, & Enuntiationis, & arithmetica.

2. Significat διάκρισιν, id est distinctionem: quæ τῇ ἐπινοίᾳ, id est, cogitatione, & intelligentia animi fieri potest, & opponitur συγχύσει, id est, confusioni. Theodorus Presbyter Rhœtensis in lib. ad v. hæres. cap. Eccl. definitio ὅτι ἡ ἐκκλησία μὴ ἀνὰ μέρος ἑντῶν ὁποτέρων ποιεῖται, ἢ τὴν διαίρεσιν χωρὶς τῆς ἑνώσεως, ἢ τὴν ἕνωσιν χωρὶς διαιρέσεως ἀλλὰ ἅμα καὶ μετ' ἀλλήλων ἑνωμένως γὰρ διαιρεῖ μίαν μὲν ὑπόστασιν λέγων, φύσεις δὲ δύο, καὶ διακεκριμένως συνάπτει δύο μὲν φύσεις λέγων ἔμπαλιν τῆς ἀθεολογίας: id est, quoniam Ecclesia neutrumvis sigillatim, id est, neq; distinctionem absque unitione, neque unitionem absque distinctione facit, sed utrumque simul, & mutuo conjunctim. Qui enim unicam quidem hypostasin, duas autem naturas dicit, sic distinguit, ut uniat; & qui ordine converso duas naturas, unitam autem hypostasim dicit, contrariâ prorsus rationi loquitur quam impiè de Deo sentientes. Aliud igitur est naturas in uno ὑφισαμένῳ unitas, & in ipsa unitione inconfusè seu ἀσυγχύτως manentes distinguere ἐπιλογισμῷ seu verissima mentis cogitatione: Aliud est ὑφισάμενον, seu personam separare, & divellere, seu distrahere: illud pium, hoc contrà impium.

3. Diæresis significat separationem (realem) Et διαιρέτως est κεχωρισμένως. Aliud est, aliquid κεχωρισμένως, seu διαιρέτως νοεῖσθαι: aliud καθ' αὑτὸ νοεῖσθαι, Quæ natura Christi, consideratur extra unionem, illa κεχωρισμένως ἢ διαιρέτως; quæ natura καθ' αὑτὸ consideratur, illa in abstracto duntaxat & in se se, non autem extra unionem personæ, qualis sit, explicatur.

Κατ' αὑτὸ] id est per se, & in sua natura.

Διακοπή.

Διακοπὴ generaliter est perfectio: *Specialiter* de nervis dicitur à Physicis: ut νεύρων διακοπὴ i. e. nervorū præcisiones. In *Grammaticis* est figura, qua compositæ dictiones dividuntur Epentheſi id est vocis alicujus interpositione. Alias dicitur τμῆσις, (ut, Quotidiana

diana quies quis quadrat cunque quiescant). Quæ ita Poëtica est, ut nonnunquam adhibentur ab oratoribus. Cicero particulam intendendi per ab adjectivo nomine avulsam præfigit verbo; In Epistoſtis; Perfore accommodatum tibi scio; pro hoc: Fore peraccommodatum, vel fore perquam accommodatum Ad Attic. per ego magni æstimo, tibi factum nostrum &c.

Dialectus.

Dialectus est ἰδίωμα sermonis seu proprietas cujusque linguæ, à διαλέγομαι id est sermocinor: quia sermocinando; variè effertur aliquid, juxta cujusque gentis proprietatem. Ἰδιάζω est sum seorsum ab aliis, ut intelligas, in dialectis seligi aliquid peculiare à communi dicendi genere. Latinè circumscribi potest linguarum diversitas vel sermonis varietas. Est igitur dialectus proprietas cujuslibet linguæ peculiaris, qua recedit à consuetudine communi. Communis lingua propriè dialectus dici non potest, ait Johannes Janus in disput. 2. de sermone, in qua respondentis partes sustinuit Johannes Andreæ Tausanus. Nam lingua communis est fundamentum seu regula prima à qua si recesseris aliqua loquendo proprietate, ea differentia est dialectus appellanda, seu idioma, seu idiotismus, cū diversum quid habeat à communi: Communis non habet propriam notam. Peculiare igitur quid constituere non potest. Quare commumunis dialectus dicitur, non quod sit ex cæteris collecta, sed quia cæteræ sunt ex hac observatæ. Ea enim generalis prima fuit à qua aliæ descendunt tempore posteriores. Sic Ionica communis primùm dicta est, quia ea omnes tanquam subjectum

recepit: (Remittere autem oportet hanc quidem quasi ad regulam, reliquas verò quasi ad proprietatem) vel quia non habet præcipuam notam, vel quia eâ omnes utuntur communiter. Hoc docet forma declinationum & conjugationum linguæ generalis, ex qua sumuntur formæ speciales quæ sunt veluti exceptiones quædam à communi regula. Inter dialectos græcas prima est Jonica, ex Jonica fluxit Attica, quæ ut olim elegantissima, sic nunc corruptissima, est. Huic succedit Æolica, ultima est Dorica. Latina lingua non habet Dialectos; Quia ex iis tantum authoribus petitur, qui purè & eleganter scripsere latinè, etsi per omnem ditionem Latinam linguam uniformem fuisse semper vix statui possit, cum nulla sit natio aut lingua quæ mutationibus non sit obnoxia aliquibus, natura ad varietatem inclinante. Aliter enim pronunciatū est in Urbe, aliter rure; sicut Virgilio objectum. Nostri sic rure loquuntur. Polydorus de rerum invent. lib. 1. c. 3. Antiquum, ait, inter doctos esse controversiam, utrum Romani generatim latinè locuti sunt, an duplicé habuerint linguā, quemadmodum nos Germani, Itali, Græci, ac aliæ gentes ad hodiernum diem habemus. Quæstio hæc ex Cicerone discutitur; is enim de orat. 3. ait certam fuisse Romani generis Urbisq; propriam vocem, Idq; probat exemplo Læliæ mulieris, quæ ita loqueretur, ut qui eam audiret, sibi Paulū aut Navium audire videretur. Sed ne quispiam putaret, alteram aliquam linguam didicisse Læliam, id est latinam, alteram domi ab ineunte ætate patriæ sermoné imbibisse, paulò inferius inquit; Nemo n. unquam est oratorem, ꝙ latinè loqueretur, admiratus:

quæ in multis cum Dorica convenit, hinc inde insperserunt suis scriptis Poëtæ maximè illi, qui nullam certam dialectũ secuti promiscuè quasvis usurparunt, prout occasio & lex carminis exigebat. Jacobus Gretserus lib.1.instit.ling.Græcæ.

Διάνοια.

Διάνοια 1. est intelligentia, facultas animæ rationalis sive discurrens, id est, discurrendo cognoscens, sive non.
2. Est cogitatio, eaq; est vel θεωρητικὴ, quæ veritatem; vel πρακτικὴ, quæ εὐπραξίαν (bonam honestamq; actionem) vel ποιητικὴ, quæ effectionem, ut finem propositam sibi habet.
3. In Rhetoricis Διάνοια est interpretatio τοῦ ῥητοῦ seu scripti.
4. In Ethicis διανοίας ἀρεταὶ mentis virtutes virtutibus τοῦ ἤθους ab Aristotele opponuntur.

Diaphragma.

Vox hæc in generali significatione est sepimentum seu interstitium. Διαφράττω enim est, sepio, dirimo, vel distinguo : sed in doctrina de fabrica corporis humani per synecdochen accipitur pro eximio sepimẽto, quod sunt, præcordia & φρένες. Aristoteles etiam φράγμαν, & διάζωμα & ὑπόζωμα vocat: idem appellationes græcæ φρενῶν causam reddit, quod hac parte affecta, cogitatio etiam & intelligentia sensusq; turbantur, non quod hoc organon sit harum actionum proprium, sed quod illis partibus, à quibus intelligendi & sentiendi facultas est in corpore, secundum ipsius dogma, proxima sit, quam ipse in corde esse censet, cum quidem cum cerebro etiam ἀδελφιζίαν id est, communionem seu consensum cognationemq; magnam habeat, ut sint φρένες ὡς μετέχουσαι τοῦ φρονεῖν (quasi participes seu sociæ sapientiæ). συμπάθεια hæc occulta potest æstimari ex nervis, qui è sexto pari nervorum, etsi non manifesti surculi inserantur in diaphragma tamen transeunt. Appellationis diaphragmatis rationem ex Aristotele, secuto hîc Platonica, habes his verbis 3. de partibus. Natura cor & pulmones, ut nobiliorem partem & præstantiorem ab inferiore quæ superioris causa cõdita est, *separavit*. Sunt autem *quasi ædificio peculiari & sepimento* distincta per præcordia.

Δίαυλος, *Diaulus*.

Diaulus 1. substantivè significat cursum reciprocum, vel Distadiũ, cum quis, cum ad metam pervenit, eò recurrit unde cursum iniit.
2. Significat ipsum cursorem in stadio, qui currit ad nuntiandum aliquid recursurus statim eò unde cæpit.
3. Unum est è generibus octo certaminum, quæ sunt Dolichus, stadium, Diaulus, Oplites, Pygme, Pancration, Pale & Halma.
4. Ducentorum & mille pedum in longitudinem spatium significat.

Carmen Diaulonium vel Diaulodromum est Carmen cancrinum seu reciprocum à Græco διαυλοδρομεῖν, quod est cum ad calcem seu metam perventum est ad carceres cursu redire. Est qui vocat Leoninum, sed causam appellationis ignoro.

Διπλοῦν, δίδυμον

Διπλοῦν, duplex, & δίδυμον, geminum, interdum Græcis & Latinis pro pleno seu magno accipiuntur, pro firmo & robusto. Virgil. lib. 1. Georg. Duplici dixit dorso pro lato & crasso. Lucret. lib. 4. Geminam Cererem dixit pro plena & obesa: Dicitur gemina &

mammosa Ceres. Pindarus Ode 6. Olymp. θησαυρὸν δίδυμον dixit pro amplo thesauro. In lib. Regum Duplex Spiritus Hæliſæi, id eſt, Spiritus magnus. Virg. *Duplici dentalia ferro*, id eſt, firmo, ut interpretatur Parrhaſius. Concordia geminat conjugium, eſt idem, quod cõfirmat conjugium. *Equi duplex Spina* Virg. 3. Georg. eſt lata, craſſa, magna. Sic Decumanum pro grandi vel maximo, ut Decumanus ſeu decimus fluctus apud Ovid. in 1. Triſt. Senecam & Lucan. Ovid. in Metamorphos. *Vaſtius inſurgens decumæ ruit impetus undæ.* Decumana ſerta ſunt idem quod ampliſſima. Turpe etiam aliquando pro Immane accipitur, quod ἐν προσθήκης μέρει tibi ſit.

Plato Duplices vocat qui duas artes exercent.

Cæterùm Doctiſſ. Vir Fr: Junius in Notis ad Manilii Aſtronomica paulò aliter Virgilii. *Duplici aptantur dentalia ferro*, interpretatur, ſc. pro admodum lato, & dupla amplitudine; quomodo & hoc accipit, At duplex agitur perlumbos ſpina. Itaq; cenſet τὸ Διπλοῦν Græcis, & Latinis duplex non ſolum ad diſcretam, ſed etiam ad continuam quantitatem pertinere. Hinc fit ut in Manilii verſu, *Materiamq; manu certa duplicarier arte*, duplicari manu dicat eſſe dilatari, diduci, bracteari malleo, qui manu agitatur.

Δεῖ.

Δεῖ eſt oportet. Aliud eſt Opus eſt, ait Lambinus in 2. Eth. de morib⁹, quod ex hoc Ciceronis ad Atticum perſpicuum eſt: Si loquor de Republica quod oportet, inſanus; ſi quod opus eſt, ſervus exiſtimor Idem: Hoc fieri & oportet (id eſt convenit) & opus eſt. Idem: Oportere perfectionem declarat officii, quo ſemper utendum eſt & omnibus. Et: Oportere eſt conſentaneum eſſe officio, licere legibus, decere temporibus & perſonis.

Δεσμωτήριον.

Δεσμωτήριον carcer eſt: Scribitur per ω, quia eſt à δεσμώτης. At δεσμοφύλαξ cuſtos carceris per ο, quia eſt à voce δεσμὸς, id eſt, vinculum.

Δράκων.

Δράκων 1. eſt draco ſerpentis ſpecies,

2. Eſt Athenienſium Legislator, qui in puniendo tam rigidus & aſper fuit, ut atroces ejus leges ſanguine magis quàm atramento ſcriptas eſſe Demades, Herodicus verò non hominis, ſed Draconis eſſe, dicere ſolitus fuerit. Ariſtot. in Rhetor. Gell. lib. 11. Noct. Attic. Capitis etiam pœnam conſtituit in eum qui tantulam ex alieno ficum ſuſtuliſſet. Unde Sycophantæ dicti ſunt, qui fures ejusmodi obſervarent aut deferrent. Hinc à nonnullis (ut Henrico Stephano) dicuntur Draconiſtæ judices rigidiſſimi, omnis propemodum humanitatis expertes.

3. Accipitur & Δράκων ſeu Draco pro ſigno militari. Ammianus Marcellinus deſcribens pompam Conſtantii: Erant & Dracones haſtarum aureis gemmatisq; ſummitatibus illigati hiatu vaſto perflabiles, & iidem velut ira perciti ſibilantes caudarumq; volumina relinquentes in ventum, Henric. Salmuth in Panciroll. Picti in velis ferebantur Dracones, quorum rotundum & inane corpus erat, ita textum, ut vento per oris hiatum & guttur admiſſo turgeſceret. Vide Claudian. in Panegyr. 3. Conſul. Honor.

4. Δρά-

4. Δράκων θαλάσσιος, Draco marinus est genus piscis littoralis. Dioscor: & Plin.Scal.Ex.226.sect.13. facit hunc duplicé verũ & quasi. De Atlanticis Draconib⁹ Vide Scal: Exer.163.s. 9.

Eidem Dracones Aphricani ex Aquila & Lupa sunt fabulosi, Ex.ead.s.11. Derivatur autem Δράκων à Grammaticis παρὰ τῶ δέρκεσθαι, id est, à cernendo, quia Dracones sunt acutissimo visu. Sed Scaligero placet παρὰ τῶ δρᾶν ἄχος, quod faciant seu inferant dolorem.

Ultimò Draco etiam herba est, de qua Vide Scal.Ex.169.s.2.

Δῶρον:

Δῶρον apud veteres erat palmus minor digitorum quaternûm. Hinc δῶρα, id est, munera, ꝙ manu dentur. Δῶρα autem seu dona aut sunt absoluta seu mera, aut relativa seu cum conditione. Pancirollus.

Litera. E.

Εαυτοῖς.

Εαυτοῖς rectè vertitur aliquando ipsi sibi, ut monet D.Piscator Rom.1. Gentes ἑαυτοῖς εἰσὶ νόμος, ipsi sibi sunt instar legis. Sic Terent. Ipsus sibi injurius esse videatur. Et: Certè nunc hic se ipsus fallit; Et; Indicio de se ipse perit. 2. Cor. 5. Ut non jam sibi ipsis vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est. Hic versio Castell. habet sibi ipsi, Sibi ipse Dux sit, non alius.

Ἔγκαυστον, *Encaustum.*

Encaustum est atramenti genus, quod conficiebatur ex purpura, quo soli Imperatores & horum gemini in Privilegiis & literis subscribendis utebantur. Ejus confectionem hanc invenio. Terebatur in pulverem contusum conchylium purpuræ & adiiciebatur nonnihil, decocto ex ipsa colore, ac simul liquabatur, reductaq; inde materia liquida & densitate sua scriptioni apta dicebatur Encaustum (i.e. inustum). Purpura autem Regiæ dignitatis insigne, fuit ex genere Conchyliorum quod intrinsecus animatam continebat carnem, & in mediis faucibus candidissimam habebat venam, qua exsecta pretiosus promanabat sanguis, quo lanæ & purpurea serica ad vestes inde contexendas tingebantur. Coquebatur sanguis seu cruor purpuræ unâ cum vena priùs aperta in vasis plumbeis, adjecta tamen aqua modico vapore & longinquæ fornacis cuniculo. Plinius lib.9. c. 36. Inde splendidus ille & quasi intermedius inter rubrum & nigrum eliciebatur color, i. qui gariophylli est. Erat & alia species coloris, quem puniceum seu hyacinthinum dicebant. Panciroll. de Purpura. His ex eodem addo obiter: Murex, qui etiam ex Conchyliorum genere est etsi diversus sit à Purpura, tamen Purpura Murex & Conchyliũ interdum promiscuè usurpantur. Conchylia etiam per metonym. Pro vestibus murice vel conchylio infectis usurpantur.

Quod ex concharum marinarum tectis seu integumentis, seu testaceis operimentis eximitur, Ostrum dicitur; unde Ostrina tunica apud Propertium.

Per Metonym. deniq; Purpura pro Eminentia Imperatoria seu summo Magistratu ponitur.

Εγκύκλια & λόγοι ἐγκύκλιοι.

Τὰ ἐγκύκλια utitur Arist. 1. Eth. Quid per ea intelligat, controversum est. l. 2. Parerg.

2. Parerg. Franc: Luisin. 1. Εγκύκλια, ait, sunt quæstiones, quæ in conviviis à sodalib. sunt disputatæ. Apud Plutar. in lib. de Musica hoc est; ἔχων τὺς ἐπικυκλίυς περὶ μυσικῆς λόγυς, id est habens sermones de Musica ad mensam habitos.

Rhetor Isocrates innuit in Nicocle. Ἐγκύκλια etiam ea esse, quæ in circulis hominum jactari solent. Dicti autem sunt sermones, vel quæstiones convivales Encyclia: quia in circulo quodam omnes aliquid de re proposita loquebantur. Aristoteles lib. 1. Politic. per ἐγκύκλια διακονήματα, intelligit mensæ obsequia, quæ Syracusanus quidam docebat. Mensa enim circulo persimilis est.

Εγκύκλιον, *Encyclium*.

1. Ἐγκύκλιον propriè est circulare seu in orbem factum.
2. Translatè, est idem quod commune, obvium, vulgare. Sic interpretor Arist. 1. Polit. text. 69. τα ἐγκύκλια διακονήματα, communia & vilia obviaq; ministeria, sed minus artificiosa, qualia solent esse, quæ circa dominos & in eorum oculis exhibentur, qualia sunt exuere, & induere dominum, tergere calceos, mensam apponere. 2. Polit. notantur διακονίαι ἐγκύκλιοι administrationes circulares.
3. Ἐγκύκλια etiam servorum & aliorum etiam opera dici possunt, quæ identidem recurrunt, & quasi in orbem redeūt. Sic scripta ἐγκύκλια, λόγοι ἐγκυκλίοι, opponuntur exquisitis & acroamaticis.

Encyclia sunt opera eruditionis artium liberalium vel usitatæ & consuetæ particulæ de studiis literarum Esromus in 5. lib. 1. Eth. Aristotelis.

Ειδικῶς.

Ειδικῶς Quòd accipi dicitur, cum speciem generi subiicimus. Genus autem & speciē hîc dico Grammaticorū potius more, quam Dialecticorum. Erasm. de cop. verb. lib. 1. Gaudeo Genus est. Quòd me amas, species gaudii est. Quod res tibi feliciter evenit, lætor. Quod meæ nugæ non omninò displicent doctis, libenter audio. In his orationibus Quod (ὅτι Græcis) ειδικῶς accipitur, non αἰτιολογικῶς. Eodem modo Ut quandoque accipitur, ut Non committam ut te illius facti pœniteat. Ut etiam antecedente adeò, Sic. Ita ειδικῶς accipitur, ubi Barbari adhibent Quod, quod minimè imitandum. Omnes homines naturâ scire desideranr, ita quod homo ex naturali quodam appetitu ad veritatem provehatur. Tu dices ita ut.

Εἴδωλον.

Εἴδωλον 1. in genere significat speciem, formam.
2. In specie speciem seu εἰκόνα, quam aliquis sibi ad numen, sive id sit fictum, sive verè existat, repræsentandum vel colendum effingit, sive sit nuda imago, ut picta, sive solida, ut statua, eaq; sculpta vel fusa, Latinis est simulacrum à simulando, teste Lactantio, & effigies. Deaster nova vox est Castellionis. Paulus 1. ad Corint. cap. 8. dicit, idolum esse nihil (κατὰ τί) quia nec numen est nec numen repræsentat, quod verè sit.
3. Significat umbram, spectrum, quod apparet in aere Phantasma, ὥσπερ ἅμα τῷ φανῆναι ἀφανίζεται, ἄστατον ὄν & ἀβέβαιον, idolum dicitur. Ειδωλον Achillis est umbra Achillis apud Euripidē.
4. Cicero atomos vocat Idola seu imagines. Vide Gifanium in Lucretium.

Ειδωλον cerebri sæpè est figmentum cerebri

cerebri inane seu mendax, cujusmodi sunt Idololatrarum εἴδωλα.

Quidam discrimen fecerunt inter simulacrum & idolum. Idolum, inquiunt, significat imaginem rei fictitiæ: Simulacrum rei veræ: Sed boni etiam autores hoc discrimen non observant, quod habeant ea pro vocibus ejusdem rei. Idolothyta sunt Idolis sacrata Götzenopfer.

Vox εἰκὼν generalior est, quàm εἴδωλον. Nam & εἰκὼν est σχῆμα rhetoricum, quo rerum vel personarum imago exprimitur, teste Quintiliano. Εἰδωλοποιΐα est 1. simulacri factio. 2. est figura; oratoria vel poetica, cum introducitur persona nota, sed mortua, & quæ loqui desiit. Εἰδώλου species est Empusa, spectrum formas variè mutàs aliam atq; aliam formam subinde induens.

Εἰδωλεῖον est Idololatrarum ἱερὸν, Götzenhauß. Utitur hac voce Paul. 1. ad Corinth. 8. cap.

Εἰκῆ.

Εἰκῆ 1. propriè est idem quod temerè sine ratione. 2. Est μάτην seu frustrà. Magistratus non gerit gladium εἰκῆ, id est, frustrà.

Hoc adverbium deductum esse à verbo εἴκω, id est, cedo; ut quidam conjicit, εἰκὸς mihi non est. Puto derivatum ab εἰκαῖος, id est, vanus.

Argumenta εἰκαῖα sunt argumenta communia, levia, vana, vulgaria, non necessaria: εἰκαστικοὶ λόγοι sunt rationes conjecturales, ab εἰκάζω, id est, conjecto. Διαεικῆ valdè temerè est apud Isocrat. οὐκ εἰκῆ, haud ab re, nicht vnbillich

Εἱμαρμένη πεπρωμένη.

Latine fatum est συμπλοκὴ αἰτιῶν τεταγμένων, complexio seu connexio causarum ordinatarum. Hæc connexio Stoicis est causa necessitatis, ut contingentiæ libertas causa est, iis enim εἱμαρμένη & ἀνάγκη differunt, ut causa & effectum.

Carpentarius in Eisag. Alcinoi Platonici εἱμαρμένη est fatalis cohærentia effectuum cum suis causis. pag. 83.

Eodem ferè sensu aliis est connexio necessaria naturalium causarum Vid. Eundem. pag 74. juxta Aristotelis opinionem si expositiori ejus Alexandro Aphrodisæo credimus, inquit Bessarion Cardinalis, εἱμαρμένη, seu fatum non est in substantiis æternis, non in iis, quæ semper eodem modo fiunt, sed duntaxat in rebus generationi & corruptioni obnoxiis & natura aptis ad mutationem oppositorum, ut non omnis natura, sed singularis, fatum contineat, Artem verò arbitrium & ocium hominis, rationem, fato solvi videtur existimare.

Fatum itaq; sententiâ Aristotelis non omnem complectitur naturam, sed eam tantum partem, quæ generatione & corruptione variatur, idéq; est, quod ipsa pars naturæ, & neq; natura, neq; fatum sunt prorsus necessaria, sed ut præter naturam, sic præter fatum multa eveniunt. Alii in εἱμαρμένη seu fato duo inesse dicunt, Divinam voluntatem ad hunc effectum determinatam, & ordinem causarum intermediarum, harumq; in agendo liberarum & contingentium: prius immutabile esse dicunt, posterius mutabile: sicq; dictum videtur à Boetio lib. 4. de consolatione Philosophica, Fati seriem mobilem esse, quæ ab immobilis providentiæ exordiis proficiscatur.

Aliis εἱμαρμένη est causarum colligantia, ex astrorum vi, situ, motibusq; efficaciam trahens; vel est vis ab astris in nos influens, quæ non solum cor-

pora nostra, sed etiam animos variè afficiat vel propensionem quidem animis nostris ad virtutem, vel ad vitia aliquam afferat, sed non necessitatem. Itaq; propensionis ratione animus sit sub fato, libertatis verò causa supra fatum. At sic Lipsius, Fatum Mathematicum appello, quod liget, & nectit firmiter omnes actiones eventusque ad vim siderum & posituram stellarum. lib. 1. de constant.

Aliis, ut Platoni, εἱμαρμένη est ipsa Dei Ordinatio providentia & præscientia; ita, non tantum universa, sed & singula fato quodammodo subsunt, nimirumquatenus omnia Dei cognitione suo modo continentur ejusdemq; voluntate reguntur. Plato in Phædro eam Adrastiæ nomine significat. Hæc εἱμαρμένη est Theologica, Naturâ superior. Hæc vim & modum agendi in causis secundis non tollit sed conservat Thomas Artic. 4. quæst. 22. summæ 1. Divina providentia omnia continentur, ut, quemadmodum rebus effectis differunt, sic etiam causis suis distinguantur, rerumq; necessariarum causæ sint necessariæ, contingentium verò contingentes; atq; ita Deus consulit quidem omnibus, sed pro varietate causarum id in nonnullis facit necessariò, in aliis contingenter, hæcque posteriora nostræ libertati ab eo (Deo) sunt relicta. Vid. Carpentarium in comment. in Institut. Alcinoi.

Aliis deniq; fatum seu εἱμαρμένη est dispositio causarum naturalium, quatenus divinæ subsunt, seu subordinatæ sunt providentiæ, & juxta illius præordinationem vel permissionem ac præscientiam infallibiliter operantur. Quibus cum cõgruit Boëtius de consol: Philosophica prosa: 4. ubi dicit Fatum esse ordinem causarum secundarum divinam providentiam exequentium. Suaretz disputatione de fato, in qua ait; fatum esse seriem causarum divinæ providentiæ subjectã, quæ illis necessitatem non imponit, sed unamquamq; modo sibi proportionato agere sinit.

In penultima & ultima significationibus acceptum fatum à nobis approbatur, & sequentes sententiæ videntur nobis falsæ.

1. Quæ constituit necessitatem fati, sub Dei causalitate etiam ipsi Deo inevitabili. Tollit enim Dei omnipotentiam & liberam voluntatem, in iis quæ Deus extra se operatur.
2. Quæ constituit talem fati necessitatem, quæ ex astrorum & aliarum physicarum causarum influxu ad omnes inferiores causas, ad voluntates etiam humanas, dimanet. Destruit n. nostri arbitrii libertatem.
3. Quæ attribuit Fatum efficientiæ & influxui primæ causę, ita ut omnibus causis secundis etiam rationalibus voluntatibus necessitatem afferat, ad singulos effectus. Rationem cur hæc opinio falsa sit, vide apud Suaretz. disp. 19. de necessitate & contingentia Pagina. 508. Lipsius distinguit inter verum fatum, & Quasi fatum. Verum fatum dicit esse æternum providentiæ decretum, idq; definit cum illustri Pico Mirandula, pendentem à divino consilio seriem ordinemq; causarum. At huic definitioni addita sunt; Inhærens rebus mobilibus immobile providentiæ decretum, quod singula suo ordine loco, & tempore firmiter reddit. lib. 1. de constant. cap. 19. Lipsio enim fatum non est idem cum providentia. Quod hæc differant hinc patet, quod dicimus: meo hoc fato fit; Hoc est urbis, vel domus

hujus

hujus fatum: at non dicimus, mea hoc fit providentia. Hæc eſt urbis hujus providentia.

Lipſio igitur providentia eſt in Deo, eiq; ſoli tribuitur. Fatum à Deo quidem eſt, ſed in rebus intelligitur, eisque aſcribitur, ſeu ſpectatur in rebus ſingulis. Et hac ratione providentia eſt prior fato, etſi illa ab hoc reipſa ſit indiviſa. Ita ergo ſtatuit Lipſius verbum fati in ſana & vera ratione uſurpari.

Quaſi fatum triplex facit Mathematicum, cui primi autores Chaldæi & Aſtrologi: Naturale, quod tribuitur Ariſtoteli, & violentum, quod Stoicum.

Ἐκείνινον.

Ἐκείνινον à voce ἐκεῖνο (i. illud) ut terreum à terra, aqueum ab aqua. Eſt a. idem quod ex illo deductum vel factum. Voce ea utitur Ariſtot. 8. Metaph. Et Schegkius in 4. Topic. p. 473. declarat hoc effato: Ex quo aliquid aut in quo aliquid fit, ipſum nequit eſſe Genus ejus quod eſt: cum utrumq; (ex quo aliquid fit, & in quo aliquid fit, non ut ἐκεῖνο, ſed ut ἐκείνινον, id eſt, denominativè prædicetur de ſuppoſito, ut homo eſt terreus, non terra, Homo eſt albus, non albedo, Scrinium ſeu arca eſt οὐ ξύλον lignum (hoc eſt ἐκεῖνο), ſed ξύλινον ligneum (hoc eſt ἐκείνινον). Idem Schegkius ligneum formam materialem vocat, quæ ſignificet qualitatem, ſic & lapideum.

A Cicerone ex Lentulo factum eſt Lentulitas, ex Appio, Appeitas, ex Sylla Syllaturire, Lentulus igitur eſt ἐκεῖνο, Lentulitas ἐκείνινον &c.

Sic confert Realitatem cum re, quæ Scholaſticis ſanè Doctoribus differunt, cùm ſubſtantiam Phyſicam dicant eſſe compoſitam ex re & re, ut

ex materia & forma, Accidens eſſe compoſitum ex realitate, ut ex Genere & differentia.

Ex παραλλήλου.

Ponitur ſæpe pro πολυωνύμως, quod dicitur etiam nonnunquam συνωνύμως, ut cum Ariſtot. lib. 1. polit. t. 71. dicit, Hæc ſententia nec μέγα (magnum) nec σεμνὸν (præclarum) habet quicquam; magnum & præclarum ἐκ παραλλήλου ſumenda ſunt, id eſt, pro omnino iisdem, vel illud ad pulcritudinem, iſtud ad honorem & dignitatem eſt referendum, ait Montecatinus. Sic nonnunquam per ſe & qua tale ἐκ παραλλήλου dicuntur vel accipiuntur, id eſt, ita ut habeant eandem vim, ut ſubſit iis eadem vis. Per ſe & primò interdum ab Ariſtotele accipiuntur ἐκ παραλλήλου. Sic & per ſe & quâ tale 1. Politic. textu. 91. utitur calceo, quâ Calceus eſt: & uſus calcei per ſe. Vide Montecat. ad hunc textum pag. 335. Sic ἡ γνῶσις & θεωρία, cognitio & contemplatio; ἡ χρῆσις & ἡ ἐμπειρία, uſus & experientia. textu 118.

Ἐκ περιττοῦ.

Ἐκ περιττοῦ voce aliqua uti dicimur, cum ſupervacanea eſt. Sili. Ital. *Formaſq; ferarum*, i.e. feras. Nonnus: Δρακοντεῖον πρόσωπον, i.e. δράκων. Sili. Ital. *Bacchiq; & lactis honorem*. Hîc vox Honor eſt ἐκ περιττοῦ, ſic Plauto Flos vini veteris eſt vinum vetus. Sic ἄνθος quoq; apud Græcos ſæpe abundat. Sic Pindar: μουσικῆς ἀώτῳ pro Muſica. ἄνθεα μήλων pro τὰ μῆλα. ἄνθεα ὕμνων παλαιοτέρων pro veteres hymni. Dan. Heinſius Flander Poëta terſiſſimus in notis in Silium.

Ἐκπίπτειν.

Ἐκπίπτειν in genere eſt excidere. In ſpecie

est i. ex ore excidere P. Victor. Φασὶν ἐκπεσεῖν αὐτοῖς, lib. 3. de morib. Arist. cap. 2. Ajunt sibi ex ore excidisse. 2. Explodi. Sic ἐκπεσεῖν dicuntur actores tragœdiarum aut concordiarum, qui non steterunt, id est qui non fuerunt à spectatoribus probati, qui ejecti & explosi sunt. Sic usurpavit Aristot. de Poëtica. Demost. de corona: Σὺ μὲν ἐξέπιπτες, ἐγὼ δὲ ἐσύριττον.

Ἔκστασις, & Ecstaticus.

Ἔκστασις dicitur animæ de statu certo dimotio, ut cum à corpore animus abstractus divino instinctu incitatur Cic. 1. de divinatione. In actis Apostolicis accipitur pro animi perculsione & stupore. Nec rectè dicitur à quibusdam extasis, pro ecstasis (id est mentis emotio.)

Ἐκστατικὸς modo accipitur activè, pro eo qui est, ὁ ἐξιστὰς, id est, qui in furorem agit, qui discedere à se se facit. Sic Themistius in 4. Phys. μεταβολὴ πᾶσα φύσει ἐκστατικόν. Modò passivè, pro eo, qui est, ὁ ἐξεστηκώς, id est, qui dimovetur ab aliquo: vel furiosus, pronus ad iram furibundam, qui facilè in cæcos ac præcipites impetus erumpit. Ecstasi correptus, qui prorsus sui id est corporis ejusque affectionum oblitus, totus est in contemplatione occupatus, & velut à corpore ejusq; curis avocatus. Plato in Phædro vocat ἐξιστάμενον τῶν ἀνθρωπίνων σπουδασμάτων Aristoteles. 2. de partibus οἱ δὲ ταῦροι καὶ οἱ κάπροι θυμώδεις καὶ ἐκστατικοὶ 7. Ethic. καὶ ὁ αὐτὸς ἐγκρατὴς καὶ ἐμμενετικὸς τῷ λογισμῷ, καὶ ἀκρατὴς, καὶ ἐκστατικὸς τοῦ λογισμοῦ: Idem quoque esse (videtur) continens & perstans in ratiocinatione; & incontinens, & à ratione desistens.

Quid sit ἐξίστασθαι, à se se discedere, & cur ita dicatur?

A se se discedere est, mente alienari, seu à mente discedere, ἐξίστασθαι Græc. vel mentem mutare: vel degenerare, quod est quodammodo mente alienari. Cic. 2. de divin. Magnitudine timoris à constantia atque mente, atque à se ipse discessit (Platonicum hoc esse nonnullis videtur. Platonici enim animum ipsum hominem esse dicebant, corpus partem ejus esse negabant.) In Bruto: Nescio quomodo discessu meo discessit à sese.

Sic Græcis ἐξίσταμαι nonnunquam est, sententiam muto. Thucydides ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός εἰμι, καὶ οὐκ ἐξίσταμαι, non mutor: nihil muto, de sententia non dimoveor. Non muto (per ellipsin accusativi, sententiam.)

Exire è potestate Ciceroni est, effrenatum, ferri aut libidine aut Iracundia, esse animi impotentem.

Cicero in Tuscul. Non est in potestate mentis, id est, est insanus, mens ejus est motu, quasi morbo, perturbata.

Adde his, quod τῷ exire è potestate, & discedere à se se, opponitur ad sese redire; sibi restitui, id est, vehementer iratus, vel alia animi perturbatione affectus, ad se se tandem redire, vel redisse dicitur, ac tum animus compositus dicitur, & sedatus, & homo animo compositus.

De ἐκστάσει seu discessu animæ à corpore, pulcher extat locus in Athanasii Episcopi Alexandrini oratione contra Idola:

Anima cum corpus ingressa est, & colligata, non ad corporis exiguitatem contrahitur, aut modificatur; sed sæpe corpore in lecto jacente sine omni motu, ipsa suis viribus excubat, transgrediturq; corporis conditionem, & tanquam peregrè ab eo discedens, manens tamen interim in corpore, quæ supra terram sunt ima-

ginatur

ginatur, & ſpectat; ſæpe quoq; extra terrena corpora Sanctis & Angelis obviam tendit, & ad eos pertingit, mentis ſuæ puritate freta.

Ecſtatica.

Ecſtatica ſunt, quæ rem tollunt, ſeu è ſtatu ſuo movent; ſic ecſtatica Phyſeos ſeu naturæ humanæ ſunt imménſitas & omnipræſentia. Comunicavit enim Deus creaturæ eas perfectiones, quas ſtatus naturæ ferebat. Eas verò quæ excedunt ſtatum naturæ ejusq; naturam evertunt, nec debuit, nec potuit communicare. His opponuntur Syſtatica, quæ rem conſtituunt, ut corporis in categoria quãti ſyſtatica ſunt 3. dimenſiones. Hæc abſoluta neceſſitate ei ſunt neceſſaria.

Periſtatica ſunt, quæ rem circumſtãt, ſunt qui vocãt res circumſtantes. Ad Periſtatica pertinet locus; hic corpori neceſſarius eſt, neceſſitate ordinaria.

Ἑκὼν, ἄκων, Ἄγνοια.

Inter ἑκὼν & ἄκων eſt medium οὐχ᾽ ἑκὼν; ἑκὼν autem ſponte eſt, ἄκων Invitus, οὐχ᾽ ἑκὼν non ſponte. Sic medium inter ἑκούσιον ſponte factum & ἀκούσιον, quod non ſponte fit. Sed quid differt id quod non ſponte fit (οὐχ᾽ ἑκούσιον) ab eo quod fit invitè (ab ἀκουσίῳ). Reſp. Is in peccato dicitur egiſſe οὐχ᾽ ἑκὼν, qui vel δι᾽ ἄγνοιαν (per inſcientiam ſeu ignorantiam) egit quidem, ſed nulla moleſtia ex eo afficitur. Is verò dicitur egiſſe ἄκων (invitè ſeu invitus) qui ex eo quod egit inſciens vel coactus, dolore ac moleſtia afficitur. Sic Ariſt. 3. Eth. c. 2. Quicquid fit per inſcientiam, fit non ſponte, οὐχ᾽ ἑκούσιον ἐστὶν Invitè autem id fieri dicendum (ἀκούσιον δὲ) quod ſubſequitur dolor, cujusq; eum, qui egit, pœnitet. Nam

qui per inſcitiam quidlibet egerit, neq; ex ea actione dolore afficiatur, ſponte ille quidem non egit, ut pote quod neſciebat neq; rurſum invitus, quippe qui dolore non afficiatur. Eorum igitur, qui per inſcientiam agunt, is quem facti pœnitet invitus egiſſe videtur. Quem verò non pœnitet, quoniam alius ab illo eſt, egiſſe non ſponte dicatur.

Inſcientia autem vel eſt Accerſita, vel Non accerſita. Accerſita ἧς αἰτιοὶ αὐτοί, cujus ipſi cauſa ſumus, ut quæ exiſtit è mala educatione vel conſuetudine, qua multis mens corrumpitur. Non accerſita, cujus ipſi cauſa non ſumus.

2. Eſt rerum Univerſarum, vel ſingularum.

3. Eſt craſſa vel non craſſa,

Ignorantia, cujus ipſi cauſa non ſumus, veniam meretur. Improbi peccant inſcienter. Nam mala educatione vel conſuetudine depravati quid ſit agendum neſciunt. Id enim perſuaſerunt ſibi eſſe bonum, quod eſt malũ, quos tamen non dicimus invitos peccare, propterea quod ea inſcientia ex eo nata ſit, quod mens (principium) in illis ſit corrupta. Itaq; hæc ἄγνοια non efficit ut feciſſe dicantur inviti, ſed ut ſint improbi ſeu μοχθηροί.

Nec inſcientia rerum univerſarum cauſa eſt cur aliquis dicatur invitus agere. Qui enim res univerſas ignorant & omnibus notas, vituperantur. (Craſſa hæc ignorantia.) At qui agunt inviti, non vituperantur. Reſtat igitur ut inſcientia ſola rerum ſingularium (in quibus omnis actio verſatur) efficiat, ut aliquis invitus agere dicatur, ut ſi quis Patrem quem hoſtem eſſe exiſtimans, conficiat.

Imprudentia, quæ Græcis est ἀφροσύνη, aliud est quam Inscientia, sicut aliud est scientia quam prudentia. Itaq; aliud est agere per ἀφροσύνην, aliud agere per ignorantiam.

Arist. distinguit inter Inscientem agere & per Inscientiam agere. Ebrius aut iratus si quid peccet, non per Inscientiam, sed per vinum & ebrietatem aut perturbationem animi peccat. Peccat interim Insciens seu ignorans (ἀγνοῶν) οὐκ εἰδώς, non sciens, quia ira & ebrietas rectam rationem perturbant & impediunt.

Ignorantiæ distinctio generalior.

Ignorantia, ἄγνοια
- Theorica, quæ non assequitur finem contemplationis, veritatem & scientiam.
- Practica,
  - Finis, τοῦ τέλους, τοῦ συμφέροντος, τῆς προαιρέσεως καθόλου, ἧς αὐτὸς αἴτιος quæ actionis finem verè scilicet bonum ignorat & negligit
  - Eorum, quæ ad finem tendunt, τῶν πρὸς τὸ τέλος, τῶν πράξεων, τῶν καθ' ἕκαστα ἧς αὐτὸς μὴ αἴτιος.

Qui ex finis ignorantia, ἀγνοῶν πράττει; Qui ex ignorantia eorum, quæ ad finem tendunt, δι' ἄγνοιαν agit, & ille quidem ἑκών, hic verò ἄκων.

Ignorantia finis à malo habitu proficiscitur, & vitiorum perpetuus comes est, aut Zuinger. Eorum verò, quæ ad finem tendunt, ignorantia, non à malo habitu provenit, quia sine bono præsupposito ignorant tamen ea, quę ad finem consequendum faciunt.

Inter contraria Velle & Nolle medium est non velle. Bartolus. Verbum enim Nolle denotat expressam resistentiam quam non denotat Non velle. Philipp. Decius: Dormiens dicitur non velle, sed non dicitur nolle. Qui revocat τὸ βουλόμενον (placitum, sententiam, voluntatem) dicitur nolle; cujus voluntas cessat, dicitur Non velle, Ph. Decius ad Regul. 3. juris.

Extra disputationem illam superiorem Aristotelis Ethicam Non sponte & Invitus pro eodem sæpe accipiuntur. ut Germ. Nicht gern vnd vngern. Sic epist. Rom. c. 7.

Creatura (inanima & bruta) subjecta est vanitati οὐχ ἑκοῦσα, non sua sponte, non volens, sed invita, ἄκουσα, Vngern.

Ελεύθερος.

Ελεύθερον 1. est liberum, arbitrarium, pendens ex arbitratu alicujus.

2. Est liberale, ingenuo homine dignum. Sic contemplatio dicitur ἐλεύθερος & ἐλευθέρα.

3. Est expeditus seu facilis. Ita quoq; θεωρία ἐλεύθερος dicitur. Vide Montecat. in Com in 1. polit. Arist. t. 117.

Εμφανίζειν.

Εμφανίζειν est declarare, indicare, dilucidare, patefacere, ut Act. 24. ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ Παύλου, declararunt præsidi, quæ habebant contra Paulum.

Εμφανίζεσθαι est apparere, cōparere, rem ab oculis hominū remotam in lucem venire, non autem rem invisibilem in se fieri visibilem. Pro elucere usurpavit Aristot. in Ethicis.

Εμφανίζεσθαι τῷ προσώπῳ θεοῦ, apparere in conspectu Dei.

Usus.

Corpora sanctorum dicuntur multis apparuisse & conspecta esse, non quòd coram his ex invisibilibus fierent seu evaderent visibilia, sed quòd his non omnibus præsentia essent. Quibus enim præsentia non erant, seu, à quorum oculis distabant remotaq; erant, ab illis non conspiciebantur. Sic contrà κρύπτεσθαι seu occultari non est esse vel fieri invisibilem in se, ut nonnulli nugati sunt, sed ab aliis non videri. Ita Joh. 8. Christus ἐκρύβη occultavit se & abiit, & quidem transiens per medium Judæorum, ut ab iis cæcitate percussis non videretur.

Εναλλαγή.

Enallage vel exallage id est permutatio primū est Grammatica, nempe figura, qua vel dictio aliqua, vel accidens dictionis mutatur. Estq; duplex, Antimeria & Heterosis. Illic quasi ὕσίας, hic qualitatis mutatio est. Antimeria cum pars parte, id est dictio dictione mutatur. Heterosis, cum accidens dictionis (vulgò partis) accidente mutatur. Lat. Alteratio vel variatio. Antimeria, ut nomen pro adverbio, ut torvum pro torvé. Vid. Linacrum lib. 2.

Enallage. 1. est cum unum derivatum pro altero sumitur, ut sunt edax, edo; bibax, bibulus, bibosus, bibo; loquax, locutulejus; nugator, nugo; blaterator, blatero; voluptuosus, voluptarius.

2. Cum substantivum adjectivo commutatur, vel contrá; ut, de sententia Homeri, de sententia Homerica, vir miré facundus, vir mira facundia. Insignitè prudens, insignita prudentia.

3. Cum verbum activum mutatur in passivum aut contrá, ut magna me tenet admiratio. Magna teneor admiratione. Sic infinitum verbum pro nomine ponitur, ut virtus est vitium fugere, id est, virtus est fuga vitiorum.

Heterosis est 1 numeri pro numero, ut armatus miles, pro armatis militibus. Ramo est synecdoche quædam. Populo imposuimus, id est, imposui. Cicero. Hominis vultus, pro vultu, pars in frustra secant, id est secat.

2. Personæ pro persona, vel cum certa pro qua vis ponitur, ut Quid facias? ut homo est, ita morem geras, id est, faciat aliquis, gerat aliquis. Videas & flumina sicca, id est, videri poterant: vel cum pro prima aut secunda persona usurpatur tertia. Virgil. 4. Nec me meminisse pigebit Elisæ, id est, tui. Manibus hoc referes telo cecidisse Camillæ, id est, meo. Huc pertinet Apostrophe, cum orationem ad aliquam verè personam, aut quasi personam vertimus, ut Scipiadas duros bello, & te maxime Cæsar.

3. Generis pro genere, ut lacrymat pro lacrymatur, præcipitat pro præcipitatur

tatur, avertit pro avertitur. &c.

4. Casus pro casu quæ Antiptosis est. Ea res mihi venit in mentem. Ejus rei. Non sum id nescius, non sum ejus rei nescius.

5. Speciei pro specie, ut loquitur vulgus grammaticorum 1. cum deductis utimur pro primogeniis, ut magnis negotiis prohibitus est, magnitudine negotiorum prohibitus.

2. Diminutivis loco primorum, ut loquaculus pro loquace, nasutulus pro nasuto, pauxillum pro paulum, sæpiuscule, vel sepicule, pro sæpè.

3. Frequentativorum pro primitivis, ut dictito pro dicto, jactito pro jacto.

4. Substantivorum pro adjectivis, aut contrà, ut si quis pro Pestilente pestem, pro nequam nequitiam nominet, cui simile est, & finitimum, cum dicimus Hispanos mores, pro Hispanicis.

5. Comparativorum aut Superlativorum loco positivorum seu absolutorum, ut tristior pro tristis, facundissimus pro vehementer facundus ut placet Erasmo. lib. 1. de copia verborum & rerum.

6. Cum patronymicum loco primigenii ponitur ut Scipiades pro Scipionibus.

7. Figuræ pro figura, id est cum utimur simplici dictione pro composita, aut contra. sivè hoc tropo fiat, sive sine tropo, ut mittere, pro omittere, Deridiculus pro ridiculus, exaudio pro audio, inaudire pro audire.

8 Temporis pro tempore, prædiceres pro prædixisses. Laurus erat, pro laurus esset, vicinus pro vincemus.

9. Modi pro modo, ut vicero pro vincam, salutabis pro salutato. Huc pertinet Enallage historica. qua infinitum verbum adhibetur, pro indicativo, adjuncto quoq; nominativo, ut Catilina inter primos milites adhortari, id est adhortabatur,

10. Flexionis, id est declinationis, vel conjugationis. Atq; hæc est ultima variatio, ut violens & violentus, hilaris & hilarus, senectus & senecta, lavere pro lavare, cavere pro cavēre, accersire pro accersere.

11. Literarum, vel Syllabarum. Hæc variatio est in prosthesi, Gnatus pro natus, in Epenthesi ut navita pro nauta, in proparalepsi, ut loquitur Erasmus Roterodamus in top. ut dicier pro dicí, in aphæresi, ut ruit omnia latè, pro eruit, in paragoge, potestur pro potest, in Syncope extinxti pro extinxisti, in Apocope, Mage pro magis; vin' pro visne. Qui sunt metaplasmi, quia dictionem transformant. Metaplasmus enim est figura mutans orthographiam aut prosodiam.

Enallage annua ἐναλλαγὴ ἐνιαύσιος.

Enallage annua, annua conversio, revolutio, revertens annus, Tropicus annus sunt ἰσοδύναμα, nempe significant tempus illud, quo Sol ad idem æquinoctium, aut Solstitium, aut alium certum locum revertitur, quem dato aliquo certo initio occupaverat. At sidere⁹ ann⁹ est Copernico & ejus discipulo Erasmo Reinholdo spatium temporis, quo Sol ad eandem stellam inerrantem revertitur. Ille hôc minor est triente unius horæ cum quinçunce seu 20. scrupulis & 23. secundis Vid. Joannis Stadii Ephemerides pag. 9.

Enallage æquiparationis dati medii in Arithmetica dicitur Alligatio, quæ insignem habet usum in ea mistionis specie, qua præstantiore vilius, viliore præstantius certo gradu temperatur, qui videlicet designetur medio

dato

dato. Est autem nihil aliud quam multiplicatio extremorum per alternas à medio differentias. Totus enim amborum factorum æquat factum à medio per differentiam simul utramque, ut esto inter. 5. & 11. medius datus 8. & quæratur ejus æquiparatio cum extremis, hoc est quæratur is, qui hunc multiplicans faciat ejusdē potentiæ cum ambobus extremis multiplicatis. Exempli gratia: differentia minoris 5. à medio 8. est 3. quæ ducta in majorem 11. dat 33. Differentia medii ab 11. extremo majore est itidem 3. quæ ducta in minorem dat 15. qui ambo faciunt 48. & factus ab 8. per 6. simul utramq; differentiam, sive differentiam duorum extremorum est itidem 48. Vide Petri Rami arithm. à Lazaro Schonero emendatæ lib. 2. c. 1.

Enallage.

Enallage ὀνομάτων est nominum permutatio. Enallages species in Mathesi est homologorum terminorum permutatio seu alternatio. Ram⁹. In numeris hæc locum non habet, nisi homologis terminis proportionis æqualibus, ut hic.

2.　╲╱　3
2　╱╲　3

In expensione autem exemplorum Metaphoræ homologorum, id est ejusdem rationis terminorum permutatio, sic est:

Cibus	corpus	Ut cibus ad corpus, sic honos ad artes.
Honos	artes	

Ἑνδιαδυς, *Hendiadys.*

Hendiadys figura sermonis est Grammatica, qua ex uno duo fiunt. Nominanda erat ἐν διὰ δύο vel ἐν διὰ δυοῖν. Roman. 1. Gratiam & Apostolatum, id est gratiam Apostolatus. Manutius lib. 2. patriam & jura, hoc est patriæ jura. Et lib. 5. Spica & Scapus, hoc est Spicæ Scapus, ut interpretatur. Joseph. Scal. Paulus ad Roman. 2. per circumcisionem & literam, id est, per circumcisionem literæ, hoc est, literalem seu externam.

Ἐνάργεια.

Ἐνάργεια (Latinè Evidentia) Oratoria, est oratio seu descriptio exprimēs rē, vel personam, (affectus, mores, sermonem & alias circumstantias,) ita clarè & copiosè, ut lectori sub oculos quasi subjecta sit. Est tanquam viva alicujus pictura. Hujus igitur officium est illustrare & depingere res quasi, ut omnibus partibus fere expressæ & tanquam vivis coloribus expolitæ spectentur.

Huic subiicitur ὑπογραφὴ seu ὑποτύπωσις, Rei descriptio, προσωπογραφία personæ descriptio, χαρακτηρισμὸς effictio vel pictura animi vel corporis, προσωποποιία personæ fictæ descriptio, ἠθοποιία morū vel affectuum mitiorum vel naturalium propensionū expressio; Παθοποιία vehementiorum affectuum expressio; Διαλογισμὸς cum personæ affingitur oratio brevis vel longa pro decoro ej⁹; μίμησις effectio seu imitatio morū, gestus, sermonis: Τοπογραφία loci descriptio. Τοποθεσία loci fictio, cum describitur locus, qui non est in rerum natura, χρονογραφία descriptio temporis. Λέξεις ἐναργεῖς sunt valdè significantes, significantiores, & πληκτικαὶ, ferientes.

Quintiliano Ἐνάργεια est sermonis perspicuitas. lib. 8. cap. 3.

Ενέργεια sermonis vis & efficacitas est.

Εναργεια à Cicerone dicitur illustratio, Quintiliano Repræsentatio. Pro ea non rectè dicitur ἐνέργεια teste Budæo. Ἐναργὴς metaphora, id est illustris.

Exemplum Enargiæ est: Ipse inflammatus scelere ac furore in forum venit, ardebant oculi ex facie ex ore crudelitas emicabat, ein augenscheinliche beschreibunge der Fürbildunge.

Ενέργεια.

Ενέργεια interdum in Philosophia significat actum vel motum, & opponitur potentiæ seu δυνάμει ἀντιφατικῇ ut τῷ ἐνεργείᾳ ὄν, quod extat, vel facultati, ut aliud est facultas intelligendi, aliud ἐνέργεια intelligendi.

Interdum significat internam seu intimam actionem (qualis est animæ nostræ intellectio) oppositam ποιήσει, quæ externa actio est, Interdū πρᾶξιν & actum ut cum dicitur virtutis ἐνέργεια vel ἐνέργεια κατ' ἀρετήν. Ενέργεια igitur est vel imperfecta, ut alteratio, vel perfecta ἐντελὴς, ut sensio. Hæc sub genere Actione est: Illa sub motu.

Usus.

Quæritur. An peccatum ut homicidium sit δυνάμεως ἀντιφατικῆς? Affirmatur.

Distinctio autem hic prorsus necessaria consideranda est, contra Manichæorum insanam turbam: quòd aliud sit potentia determinata ad unam certam operationem, seu ἐνέργειαν: vel ἕξις formaliter subjecto inhærens, & necessariò efficiens suum opus effectumq; ad quod est in opere creationis determinata. Aliud v. πρᾶξις seu ἐνέργεια, quæ de præexistente δυνάμει ἀντιφατικῇ, id est, habente ἀντίφασιν, libera voluntatis actione educitur, sive ad utramq; partem plerumq;, sive semper moveatur. Horum prius, nempe δύναμιν definitam seu determinatam ad actum unum, seu potius ad ἕξιν φυσικὴν Manichæi pro causa peccati hominis actualis accipiunt. Posterius verò ratio sana & cum hac, Scriptura quoq; ipsa in homine statuit. Nam & Aristot. 2. Ethic. c. 8. ait αὐτοὶ μᾶλλον πεφύκαμεν πρὸς τὰς ἡδονάς, & alibi ἀδικοῦσιν ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ἄνθρωποι ὅταν δύνωνται: Et, sacræ literæ hominis proximam causam vitiosæ actionis faciunt liberam ejus voluntatem, pravis se adjungentem, cum posset & deberet adhærere bono justitiæ, peccato oppositæ, itaq; δύναμιν voluntatis ἀντιφατικήν. Hanc Manichæi infi- ciantes, quod in ipsis est, spoliant hominem præstantissima parte, adeoq; ea parte per quam homo est, & facultate intelligendi ac volendi, & hujus facultatis ἐνεργεία quando videlicet hujus facultatis & ἐνεργείας planè nihil homini relinquunt in tota conversione ad Deum, sed totum hoc sese Deo asserere jactant ita, ut tantū patiatur homo, repugnet, rebellet, fremat, rapiatur, cogatur.

Ενεργεῖν.

Ἐνεργεῖν { actu esse; Operari.

Aristoteles in doctrina de Motu. Fit ut unum quodque jam sit actu, jam non sit actu. Sic enim hic est vertendum ἐνεργεῖν non, ut ab interpretibus est factum, verbo Operandi.

Ενθύμημα.

Enthymema est 1. νόημα vel διανόημα conceptus animi, commentatio, Interior sententia vel cogitatio. Ενθυμημάτιον est commentatiuncula. Gellius.

2 In

2. In logicis accipitur.
- Generaliter pro syllogismo μονολημμάτῳ seu ἁπλῶ partibus imperfecto, sive sit necessarius, sive probabilis, sive Sophisticus. Sic usurpavit Arist. in Rhetor.
- Specialiter pro Ratiocinatione imperfecta Ex
  - Contrariis Repugnantibus sic usurpatur à Cicerone.
  - Signis (sic usurpatur ab Aristotele) vel consequentibus, ex antecedentibus, è connexis.

Est autem non ab ἐνθυμέω, sed ab ἐνθυμέομαι, quod est in animo cogito. Hoc discat, qui petulanter contra me scripsit. Ut:

Qui reminisco putat se dicere posse Latine
Hic ubi Co scriptum est faceret Cor, *si cor haberet:*

Sic:

Qui putat ἐνθυμεῖν se Græcè dicere posse,
Hic pro μεῖν faceret μέομαι, si θυμὸν haberet.

Quam crassum vitium est dicere Osculo vel crimino, pro osculor vel criminor: Tam vitiosum dicere pro ἐνθυμέομαι ἐνθυμέω.

Differunt Enthymema & Contractio, licet sint cognata. Enthymemati pars syllogismi deest. Contractioni verò etiam particula Enthymematis. Enthymema est: Socrates est Philosophus. E. quidam homo est Philosophus. Contractio verò: Quidam homo est Philosophus, ut Socrates. Contractio enim fit, cum argumentum pro exemplo ita subiicitur speciali quæstioni, ut utramq; partem antecedere & assumptione affirmari intelligatur. Ac hujus Syllogismi Enthymematici adjunctum plerumque est contractio.

Ἔννοιαι.

Ἔννοιαι Latinis sunt insitæ, & quasi consignatæ in animis notiones, ut totum est majus parte, parentes sunt amandi. Dicuntur hæ κοιναὶ, id est, communes, quod insint omnibus. Sic sentiunt Platonici. Sed his adversatur Aristot: nam cap. ult. lib. 2. analyt. post negat, animæ quicquam ingenitum præter facultatem ad notiones omnium rerum excipiendas, ut quarum principium proficiscatur ab observatione rerum singularum per sensum, & cap. 4. lib. 3. de anima asserit intellectum quando primum cum corpore conjungitur similem esse tabulæ novæ & nudæ in qua nihil sit depictum. Arist. igitur ἐννοίας Platonico sensu reiicit, & lumen rationis internæ iis substituit. Platonem Augustinus deserit c. 15. lib. 2. de Trinitate, ubi inquit, potius credendum est mentis intellectualis ita conditam esse naturam, ut rebus intelligibilibus naturali ordine, disponente conditore, subjecta sic ista videat, in quadam luce sui generis, quemadmodum ocul⁹ carnis videt, quæ in

 hac

hac corpora luce circumadjacent, cujus lucis capax, eiq; congruens est creatus. Lucianus in dialogo ἐννοίας πολυπλόκους dicit pro perplexis cogitationibus.

Dicuntur ἔννοιαι etiam Ideæ. Sic Jacobus Mazon. 1. sect. compend. Phys. Plat. & Arist. pag. 14. Dico ideam illam animi notionem, quam Græci ἔννοιαν appellant, qua quicquid animo concipitur, omnibus numeris absolutum effingitur, atque adeo, ut extra vix ac ne vix quidem reperiatur. Exemplo est Ciceronis orator, cujus imago cogitatione tantum est complectenda.

Ἐνυπαρκτικῶς.

Ἐνυπαρκτικῶς est idem quod καθ' ἐνύπαρξιν secundùm inhærentiam seu, ut ita dicam, in existentiam. Huic opponitur modus, adhærentiæ, Circumstantiæ, Contenti. Ut ignis est in ferro, si etiam essentialis ejus calor in ferro est videlicet ut συνεχόμενον (contentum) ἐν τῷ συνέχοντι in continente. Aer enim, qui antè intra poros ferri, continebatur, in ignem mutatus est, qui ignis jam intra eosdem poros latitat, & sic in ferro calorem extra sese generat, ita ut calor in ferro revera sit effectum transiens caloris illius, qui in igne οὐσιωδῶς & ἐνυπαρκτικῶς manet. M. Henricus Gutberleth in vindicatione suarum disputationum.

Ἐνύπνιον.

Ἐνύπνιον 1. accipitur Nominaliter tùm pro somnio. id est, viso in somno, seu eo quod apparet per quietem, sive fallcet sive nõ fallat: tùm pro somnio tantùm illo quod fallit per synecdochen. sic Aristoteles accipit.

Distinctio è Thom.

Causa somniorum, aut est exterior, aut interior.

Exterior aut est animalis, ψυχικὴ, aut naturalis, φυσικὴ seu corporalis.

Interior aut est corporalis σωματικὴ, aut spiritualis πνευματικὴ.

Hæc est aut divina, aut Satanica.

Animalis) cùm phantasiæ dormientis occurrunt ea, in quibus cogitatio aut affectio ejus fuit occupata tempore vigiliæ.

Corporalis) cùm ex interiore corporis διαθέσει formatur motus vel species tali διαθέσει conformis. Sic phlegmatici somnia sunt aqua, nix: signa hæc sunt temperamenti.

Σωματικὴ) cùm phantasia dormientis immutatur ab aëre continente vel impressione cœlestium corporum, unde, quæ apparent dormienti cœlesti dispositioni sunt conformia.

Spiritualis) cùm Deus per ministerium, angelorum immittit somnia (Talibus est credendum) vel Diabolus (Talia sunt fallacia) Vide Thomam in 2 secundæ quæst. 95.

2. accipitur adverbialiter pro eo, quod est in somno seu per quietem, sic usurpavit P. Homerus.

Alia distinctio.

Somnium aut est naturale, aut non naturale.

Natural est eà causis externis vel internis.

Estq; vel vulgare, (hoc nihil futuri significat) vel præsagiens.

Non naturale, est vel divinum, vel Diabolicum.

Somnium { Rectum, ἐνθυονειρία, Expressum, quod directè pingit, repræsentat & significat.
Obliquum, φαρμακικὸν, τυπικὸν quod indirectè, népè per imagines, phantasmata & ænigmata quippiam offert & denunciat.

Explicatio.

A causis externis) *A causis externis sunt illa somnia, quæ ab occupationibus & studijs diurnis existunt. Ab iis enim, quibus interdiu sensus foris fuerunt affecti, ab iis inquam objectis relinquuntur notæ impressæ in nervos & Spiritus. Illæ, quando attingunt sensum communem, ita eum afficiunt, ut interdiu, & verberant. Tum sensus communis commotus movet imagines in cerebro; inde sequitur sæpè tota historia, sicut si quis proyciat aliquid in aquam, gyrus excitatur. Huic movet alium, & sic deinceps, donec infiniti exoriantur.*

A causis internis) *Ab internis causis fiunt somnia, ut cum sæpè somniamus de rebus ijs, de quibus non tantùm interdiu non cogitavimus, sed ne in vita quidem unquam. Hæ internæ causæ sunt à temperamento corporis vel affectione partis alicujus, ut cum Phlegmaticus de aqua somniat: ibi sensus communis non movetur ab externis causis, vel à reliquiis, quæ adhuc hæserunt in sensibus, sed ab internis, & pro eo ut est affecta pars, ita variè afficitur sensus communis. Sæpè aliquis somniat sibi dolere caput, & vigilans deprehendit istud sic. Ad hanc internam causam refero diætæ rationem. Ex ratione enim alimenti mutatur corporis temperamentum, itaq; fiunt Spiritus alii. Altera causa interna est natura cerebri. Quando præstantia in cerebro alicujus est talis, ut sit præsaga, tunc adjuvatur à Spiritu Dei præsertim in bonis. Hanc alij deducũt ab externa causa, ab astrorum positu. Qui habẽt, inquiunt, Mercuriũ & Lunam sunt somniatores tales, ut præsagiant, sed D. Esromus ad causas internas refert. Tertio loco inter internas causas refero etiam intelligentiam.*

Nam in iis, qui temperanter vivunt, qui non dormiunt ebrij, non jacet prorsus τὸ διανοητικὸν, Mens & intelligentia, sicut nec in brutis τὸ φανταστικὸν in totũ quiescit: (habent hæc quoq; sua quædam somnia) Sic διανοητικὸν in homine non prorsus obruitur, sed motus animi potest se mirificè exercere in somno, virtute animæ potest se commovere intelligentia, imò ipsa Anima potest aliquid suggerere sicut videmus aliquem sæpè cogitabundum se conferre cubitum, qui postquam interdiu variè volvit revolvitq; meditando rem obscuram non nihil, per somnium sæpe numero exquirit rem & indagat, quam de die multùm meditando, ac ultrò citroq; revolvendo nullo modo invenire potuit.

Divinum) *somnium divinum θεόπεμπτον est, ut quando Deus misso angelo Josepho nunciat quid faciendum sit, ne à tyranno interficiatur. Hoc somnium propriè non est φάσμα seu φάντασμα inane aut vanum.*

Ἕνωσις.

Ἕνωσις unio est, hoc est, plurium conjunctio; Et fit vel unitorum conservatione, vel transitione. Conservatione, ut in conjunctione animæ & corporis. Transitione, ut in mixtione: Ibi enim unio est transitio plurium naturarum in unam naturam. Vel est contrariarum qualitatum inter se agentium & patientium contemperatio. Sic Zabar. Natura mistionis in plurium substantiarum unione præcipuè consistit h.e. in earum mutatione in naturam & substantiam unam. l. 1. de gener. mist. c. 9. pag. 545.

Ἕνωσις οὐσιώδης (unio essentialis) communis est vel singularis. Communis, naturalis; materiæ & formæ, animæ & corporis, quatenus ex iis constat natura humana.

Singularis, divina in Triade mystica, ubi tres personæ propter unitatem essentiæ, qua sunt unitæ, sunt tantùm unus Deus.

Ἕνωσις προσωπικὴ seu καθ' ὑπόστασιν id est, unio personalis seu hypostatica, communis est vel singularis. Communis est animæ & corporis, quatenus ex utroq; constat unus homo.

Singularis est in Christo τοῦ λόγου & carnis assumptę. Est & ἕνωσις κοινωνικὴ, socialis: quæ est σαρκικὴ, carnalis, viri & uxoris: vel παραστατικὴ seu κατὰ παράστασιν, id est, per assistentiam, per societatem auxilii, vel κατὰ χάριν (secundùm gratiam) vel κατὰ σχέσιν (secundùm affectum) aut ἀξίαν & ὁμοτιμίαν, id est, dignitatem & eundem honoré.

In Physiologia & doctrina sacra etiam quædam ἕνωσις est πνευματικὴ, spiritualis, ut intellectus & rei intellectæ, amantis & amati, Christi & Ecclesiæ.

Ἕνωσις τεχνικὴ, artificialis, varia est, ut φυρμὸς, conspersio, ex humidis & siccis mistio: σύγχυσις, confusio, ex solis siccis, cum ex contusis cinamomo, gingibere & pipere fit tertium genus aromatum: σύγκρασις, ex solis humidis, commixtio, ut aquæ & vini: Vel cum ex aqua & melle fit mulsum.

Ἕνωσις, quæ & interdum dicitur σύνοψις (copulatio) & περιχώρησις à Damasceno, opponitur separatio χωρισμός.

Ἐξᾴδειν.

Ἐξᾴδειν Platoni est vehementer canere, intenta voce cantare, percantare, decantare. Ἐξ enim hic auget significationem, ut in verbis ἐκδιδάσκειν, i.e; exquisitè & copiosè docere, ἐξευρεῖν, ἐκσώζειν, ἐκπίνειν. Sic particula De auget in Decanto, Desævio, Demano. Verbo ἐκδιδάσκω Plato in Protagora usus est, ubi describit Sophistarum indiligentem diligentiam. Ἐξαντλεῖν, i.e. exhaurire, vel largè haurire, est apud Nazianz.

Ἐπεξεργασία.

Ἐπεξεργασία est accuratior tractatio rei. Res παχυμερῶς tractata dicitur ἀκριβέστερον tractari cujus ἐπεξεργασίας magna est utilitas. Serran. in Cratyl.

Ἐξίστασθαι.

Ἐξίστασθαι est desinere, degenerare, transire, ad stuporem usq; mirari, extra se esse, quo significatur mentis alienatio. Οἶνος ἐξιστάμενος, vinum desinens, id est, fugiens. Cic.

Ἐξιστάμενος τῆς φύσεως qui degenerat à natura sua.

Ἐξουσία.

Ἐξουσία est potestas ea, quam potentior aut opulentior aliquis propter opes suas aut potentiam (quæ Græc. δύναμις est) aut magistratum adeptus est. Redditur etiam voce Arbitrii. 3. Pol. text. 6. Cui est ἐξουσία judicandi id est arbitrium, autoritas, potestas. Sic dicitur Christo data est ἐξουσία judicādi. dicitur a. ἐξουσία æquivocè de actu & vera potestate sicut apud latinos potestas.

Οἱ ἐν ἐξουσίαις, qui potestate & autoritate præditi sunt. 1 Eth. c. 4.

Quod propriè loquendo ἐξουσία à δυνάμει differat, ostendit locus Arist. lib. 10. c. 8. de moribus. Viro forti opus erit δυνάμεως (copiis & potentia) siquidem aliquid suæ virtuti consentaneum effecturus est, & temperanti ἐξουσίας (auctoritate & licentia, ut vertit Lābinus: etsi doctiss. Bergi⁹ & alii hoc ἐξουσίαν facultaté peccandi verterint.)

Ἐξοχή.

Ἐξοχὴ ἀρετῆς, excellentia seu eminentia virtutis Ethicis est virtus Heroica. Physicis ὑμένων ἐξοχαὶ sunt membranarum extuberationes vel e[illegible]entiæ. In-

Interdum Res nuncupatur seu nominatur ab eo quod convenit ipsi κατ' ἐξοχὴν. Sic Roland in Lexico Chym. Chymia est ars res solidas in succum resolvendi: Sed per synecdochen partis difficilioris, κατ' ἐξοχὴν sub solutione etiam coactio seu coagulatio intelligitur ab antiquis Chymicis. Unde pervulgatum illud: Solve & coagula. Huc pertinent illa Ciceronis: Ex majore parte res pleræque nominantur. Et: *Ex majore parte unam quamq; rem appellari spectariq; dicunt.*

In synechdoche igitur ἐξοχὴ seu excellentia dicitur, cum nomen generis nobiliori & illustriori speciei attribuitur.

Arabibus Al articulus ἐξοχὴν, id est præstantiam rei notat, ut Alchymia Physica separandi purum ab impuro ad conficiendum medicaméta, tam corporibus humanis persanandis, quàm metallicis ad summam perfectionem perducendis accommodata.

Pro κατ' ἐξοχὴν, dicitur etiam ἐξαιρέτως. Ulpian. in 1. Olynth. ubi Demosthenes ait τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, homines in ætate, explicat per τοὺς νεωτέρους, juvenes, & adjungit rationem, ἡλικία γὰρ ἐξαιρέτως ἔστι τῶν νεωτέρων, Ætas enim per excellentiam de juvenibus dicitur, quòd ea ætate omnia agere possimus. ἐν ἑαυτῇ γὰρ πάντα πράττειν δυνάμεθα.

Εξωτερικοὶ.

Ἐξωτερικὸν opponitur οἰκείῳ seu ἐσωτερικῷ interiori. Bonum ἐξωτερικὸν id est externum fortuitum. Ἐξωτερικὴ ἀρχὴ externus principatus. Οἱ ἔξωθεν λόγοι sunt disputationes omnibus obviæ, populares, triviales. Libri exoterici sunt libri populariter scripti, minùs limati.

Οἱ ἐξωτερικοὶ seu οἱ ἔξω in specie sunt, qui non sunt relati in Ecclesiasticam communitatem, ut profani. Al ἀλλότριοι alieni.

Aristot scribit 1. Polit. text. 46. Imperia quæ de rebus inanimis dicuntur, esse σκέψεως ἐξωτερικωτέρας, considerationis magis extraneæ

Libri exoterici Aristoteli sunt externi, id est, qui sunt extra id opus, in quo tunc versatur. Genesius. Sed displicet Victorio. Externi λόγοι Aristoteli sunt, qui sunt præter principale propositum rei de qua fit mentio.

Ἔοικε, videtur sic apparet.

Sæpe hæsitationem seu dubitationem vel saltem modestiam significat Aristoteli, ut cum aliquid non enuntiatur asseveranter, ut libr. 1. de anima cont. 14. Videntur animæ passiones omnes esse cum corpore. Maximè assimilatur proprio ipsum intelligere id est, videtur intellectio esse propria animæ, non communis tex. 12. 1. de anima. ἔοικεν ἴδιον, est simile proprio, apparentiam quandam habet quòd sit operatio propria. Paulò antè dixit φαίνεται, videtur plurimarum passionum nullam sine corpore pati aut agere, id est, fieri anima aut patiente, aut agente. Hic φαίνεται verbo usus est ad significandam evidentiam,

Επαμφοτερίζοντα corpora.

1. Corpora ἐπαμφοτερίζοντα dicuntur quæ sunt naturæ ancipitis.
2. Talia sunt animalia quæ partium in aqua, partim in terra degunt: Aliâs ἀμφίβια.
3. Et quæ utroq; sexu participant, ut Androgyni.
4. Et noctuæ, quæ quatuor pedes ut terrestria animantia; alas ut volucria, obtinent.
5. Struthio item Africus, qui pennas habet

habet,& bipes est,ut,avis, in pulpebris autem pilosus est,& bisulcus, ut quadrupes.

6. Præterea loco ἐπαμφοτερίζουσι, h. est ambigua sunt, aër & aqua, terræ & ignis comparatione Aristot. lib. 3. Phys. c 5.

7. Ut enim gravitate & levitate; sic etiam super & infero loco participant.

8. Aer autem & aqua non sunt levia & gravia simpliciter omninoq́; , sed κατάτι.

9. Igitur nec omnino absoluté; in infero loco sunt,aut supremo.

10. Aqua tamen magis est in loco infero, quam supero: Aer contra.

Επανάληψις, Epanalepsis.

1. In Rhetoricis Epanalepsis est figura dictionis, qua idem sonus vel eadem vox in principio est & clausula, ut: Multa super Priamo rogitans super Hectore multa.

2. Philologis Epanalepsis est, cum post aliqua multa interposita majoris lucis gratia resumimus, quod in principio collocavimus (quo exempto, nihilominus constructio manet integra.)

Habet interdum notas suas, Igitur, inquam, Sed: Soletq; adhiberi post longiusculam parenthesin.

Fit verbis iisdem vel synonymis: Cicer. Cave existimes Brute, (quanquam non necesse est, me ea ad te, quæ tibi nota sunt scribere) cave putes, probitate, constantiâ, curâ, studio Reip. quicquam illi esse simile.

Idem 1 Tuscul.

Confirmato illo, de quo (scil. immortales animi sunt) dubitare non possumus, cum tantus interitus in morte sit, ut ne minima quidé suspicio sensus relinquatur: hoc igitur probè stabilito & fixo, excutiendum est, ut sciatur, quid sit carere.

3. Epanalepsis, resumptio, est figura dicendi, qua id quod antea obscurius vel minùs sufficienter dictum est, denuò in manus sumitur, ut clarius evidentius pleniusq́; exponatur.

Exemplum hujus resumptionis est cum aliquid primû dicitur tropicè, quod deinde dicitur propriè. Ejus interdum signum est conjunctio Enim. Exempla in epistolis Pauli occurrunt multa, quæ recitat H. Zuing. in Resp. ad confess. L. p. 434.

Επάνοδος.

Epanodos interdum ponitur pro Epilogo, teste Platone. In Rhetorica est figura repetitionis, l. Regressio.

Epanodicum metrum.

Epanodicus versus habet cognationem magnam cum retrogrado, seu recurrente. Sic autem differunt. Hi retroaguntur omnino, id est, retroversis mensurantur dictionibus: Illi vero fiunt cum per eadem recurrimus verba ordine inverso relegentes, sed non per omnia, ut Sedulius de Eva.

Noxia tu conjux magis an Draco perfidus ille?
Perfidus ille Draco: sed tu quoq́; noxia conjux

Ita Vida.

Nec sine Sole suo lux, nec sine luce sua Sol.

Germanitas hæc per se perspicua est. Sed & Retrogradum metrum Epanodicum ex toto rectè dici potest.

Ἐπεξήγησις.

Epexegesis (oratoria potissimum) dicitur, cum verba sequétia præcedentia interpretantur: suntq; illa vel propria, vel figurata. Ponitur etiam pro pleniore narratione, quæ una voce dicitur Enarratio.

Qui-

Quidam Grammatici Appoſitionem, quam vocant, ut Urbs Roma, vocarunt Epexegeſin: quòd una vox alteram declaret ſeu exponat. Emmanuel Alvar. vocat ſubſtantiva continuata (quæ nulla conjunctione ſunt vincta) ad eandem rem ſpectantia. Al: Appoſitio ἐξηγητική.

Ἐπιγίνεσθαι τινί.

Divus Baſilius M. uſurpat pro accidens eſſe alicui (quod poſt eſſentiã rei eſt) accidere, accedere alicui. Mors ἐπιγίνεται animantibus, id eſt, accedit (παρὰ φύσιν) ſeu accidit. Rectè enim Mors dicitur accidens animantis, etſi nonnulli audeant hoc negare. Baſil Mag. in Oratione ſeu Homilia, ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος ὁ Θεὸς τῶν κακῶν. Κακὸν τοῖς τῆς ψυχῆς πηρώμασιν ἐπιγίνεται, οὐκ ἐν ἰδίᾳ ὑπάρξει ἐστίν. Hic opponũtur ἐπιγίνεσθαι, & ἐν ἰδίᾳ ὑπάρξει εἶναι, id eſt, accidens vitium ſeu malitiam eſſe & eſſe ſubſtantiam. Idem ibidem: τυφλότης δὲ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν ὀφθαλμῶν ἐπεγένετο. id eſt, Cæcitas accidit ſeu ſupervenit oculo ex corruptione (παρὰ φύσιν igitur.) Matthæus Dreſſerus Græcæ linguæ doctiſſimus vertit; Cæcitas corruptionis oculorum eſt accidens. Verſio hæc diſplicet. Non enim voluit hoc Baſilius: Cum cæcitas potiùs eſſentia quædam & natura ſit corruptionis oculorum: Cæcitas enim abſq; corruptione oculi nulla eſt.

Epigramma.

1. Epigramma primum ſignificat ἐπιγραφὴν, Inſcriptionem ſeu Titulum rei. Hunc Manilius vocat ſignantiam cauſæ, hoc eſt, notionem ſeu ſignificationem, quod obſervavit Joſ. Scal. in comment. & caſtigat lib. 2. Manil.
2. Libellum ſeu intentionem accuſatoris, Ariſtot. in Rhet.
3. Epigramma eſt breve carmen & argutum ſuper qualibet re.

1. Brevitas hujus preſſam orationem deſiderat, & verſuum numerum quàm minimum.
2. Preſſa oratio eſt, cum ſententiæ omnes ac verba, neq; lucem neq; ornatum afferentia removentur.
3. De verſuum numero ſenis aut ſepté ſummum ferè diſtichis abſolvitur, vel 14. Phaleuciis aut paulo pluribus.
4. Argutiarum laus cernitur tum in ipſo genere ſententiarum, tum etiam in quadam venuſtate orationis, quæ quod argutè excogitatum eſt, argutè etiam ac venuſte exponat.
5. Argutiæ continent Decorum, quod in rebus & perſonis cernitur. In rebus ut ampla graviter, & magnificè ſubtilia ſubtiliter, ſeu tenuiter; mediocria temperatè dicantur. In perſonis videatur quid perſona poſtulet, qualisque ſit, alioqui incides in Ariſtarchos.
6. Epigramma duabus ferè conſtat partibus, expoſitione & concluſione. 1. expoſitio eſt tum ſimplex tum multiplex. Simplex fit ex uno, vel etiam altero loco, ut notatione, cauſa, comparatione, facto, tempore, loco, perſonæ. Multiplex eſt, quæ conficitur locis conglobatis, verbi gratia comparationibus, exemplis, cauſis, effectis.
7. 2. Expoſitio narrationem habet, vel veram, vel fictam. Itaq; fabula interdum in Epigrammate utimur.
8. Concluſio Epigrammatis eſt Epiphonema, exclamatio: O quantum eſt ſubitis caſibus ingenium! vel argumentum aliquod maximè è loco majorum, minorum, parium, conjunctorum, conſentaneorum, ut, Quæ nondum data ſunt, ſtulte negata putas? vel ſententia ſeu Gnoma: ut,

Quicquid amas, cupias non placuisse nimis. Vel Venustas aliqua cum expositione consentiens, ut, posthume non benè olet, qui benè semper olet.

1. Epigramma est vel explanatorium, quo apertè & cãdidè propositum seu institutum describitur; vel Aphoristicum, quo propositi (ut rei personævé) proprietates simpliciter indicantur.

2. Epigrammata sunt simplicia vel conjuncta.

Simplex Epigramma est in quo simpliciter rem exponit Poeta ita ut tantum loquatur, nec alium loquentem introducat.

Conjunctum est in quo Poeta & loquitur ad alium inducit loquentem.

Ἐπιεικές.

In Ethicis Aristotelis τὸ ἐπιεικὲς dupliciter accipitur.

In Ethic. Nicomach. cap. 15. consideratur quatenus æqualitatem spectat. At lib. 6. cap. 11. ubi agit de Gnome & syngnome, ἐπιεικείας mentio fit, quatenus recta in judicando ratione ac prudentia utitur. Theod. Zuinger. in Tabul. Ethic. ad laudata cap., Idem: τὸ ἐπιεικὲς Jus, Æquum, Bonum vocamus, quod non summo jure agit, sed ignoscit in quibusdam, consentit & de suo jure cedit. Et: ἐπιεικὴς interdum habet συγγνώμην, id est, ignoscit iis, qui inviti aliquid fecerunt. Opponitur illud ei quod absolutè jus est, seu generali dispositione, seu stricto juri L placuit C. de judiciis. Placuit in omnibus quidem maximè in judiciis majorem esse humanitatis atque æquitatis (ἐπιεικείας) quàm stricti juris rationem.

Involuta σκέψις esse videtur apud Arist. 5. Ethic. in fine, An æquum & bonum ei, quod absolutè jus est, sit melius? Respondet Philosophus: Cùm æquum & bonum jus sit, non est melius eo, quod simpliciter justum est, sed eo peccato, quod ex simplici & generali sermone natum est, id est, interprete ἐπιεικεῖ Petro Gilkenio, Æquum & bonum melius est non ipso jure, sed peccato, quod ex fusiore solutioreq; legis sermone contractum erat. quod strictum vel summum jus Jurisconsulti appellare soleat Hæc exemplis declarantur à Gilken. in fine Com. in 5. Eth. Arist.

Generalis constitutio interdum ex æquo & bono temperamentum admittit.

Regula juris interdum ex æquo & bono admittit exceptionem & moderationem.

Ἐπιεικῶς.

Ἐπιεικῶς pro locorum circumstantiis variè exponitur. Nunc est humaniter, vel moderatè (ἀνὴρ ἐπιεικώς, vir moderatus) nunc commodè, non malè, non incommodè. Ἐπιεικῶς πεπαιδευμένος, non insolenter institutus. ἐπιεικῶς πέφυκε πρὸς τὰ πράγματα, non incommodus ad res gerendas. Apud Platonem ἐπιεικῶς πάλαι satis dudum. Apud eundem, ἐπιεικέστατος ἰδέαν, facie liberali & honesta,

Ἐπίζευξις.

Ἐπίζευξις
- Grammatica: Hæc habet elegantiam.
- Rhetorica, figura repetitionis seu iterationis: *Sic sic juvat ire sub umbras.*
- Theologica, ἐπίζευξις ὀνομάτων, Nazian. Modus loquendi de persona Christi, quæ aliâs dicitur κοινωνία ὀνομάτων seu ἰδιωμάτων.

Exem-

Exempla Grammaticæ geminationis.

Unde unde, pro Undecunq; Horat. lib. 5. sermonum: *Mercedem aut numos unde unde extricat*, id est, undecunq; ex quacunq; re.

Quaqua, id est, quacunq;. Ubi ubi, id est, quomodocunque. Ut ut sit, Es sey wie es wölle.

Επίθετα.

Generaliter ἐπίθετα sunt apposita.

In oratione speciatim Epitheton est vel adjectivum substantivo additum, ut: Fulvum aurum, Auri sacra fames, Rosa verna, vel quod quocunq; modo substantivo adjicitur 1. per Antonomasiam, ut: Amphitryoniades vel Alcides pro Hercule. 2. per Periphrasin, circumscriptionem, notationem, ut: Tirynthius heros pro eodem, ultrix accincta flagello, Tisiphone. 3. per Exegesin. (vulgo vocant Appositionem) ut: Opes irritamenta malorum.

Epitheta aut sunt necessaria, aut non talia.

Necessaria. quæ adhibentur discretionis causa, ut; Tibull.

nos ad mala nostra
Vertimus in sævus quod dedit ille feras.

Servus, inquit, feras ad distinguendum à domesticis & mansuetis.

Aut sunt perpetua, aut temporaria.

Perpetua sunt quæ propria sunt naturæ, ut: placida ovis, humida nox.

Temporaria sunt, quæ pro negotiorum qualitate, aut ornatus gratia scribentis arbitrio accersuntur, Ovid:

Attenuant vigiles corpus miserabile curæ.
Tibull:
Præda feras anus Cinxit discordibus armis.

Vide de Epithetis egregia in 6. lib. de re Poëtica Georgius Fabritii.

Epithetis accidit quædam permutatio.

Epithetorum permutatio seu ὑπαλλαγὴ seu μεταγωγὴ, cum vel detrahũtur Epitheta personis & attribuuntur rebus, vel ea quæ sunt personarum tribuuntur personarum affectibus, aut accommodantur locis & temporibus. Exempla primæ partis: Virgilius: Heu fuge crudeles terras, fuge littus avarum, id est, crudelis & avari Regis ditionem & hospitium. Ovid: Verberibus jussas præbuit ipse manus. Virgil. Hæc ait, & Socii cessarunt æquore jusso.

Exempla secundæ partis, Virgil. Conveniunt, quibus aut odium crudele tyranni, Aut metus acer erat. Id est odium Tyranni crudelis.

Exempla tertiæ partis: Virgil: Ibant obscuri sola sub nocte per umbras, id est, soli ibant sub obscura nocte. Idem Udæ vocis iter, id est udum iter vocis.

Epitheton interdum opponitur nomini, ut aliud rei nomen, aliud Epitheton, Jehova nomen Dei. Sed Augustus, Sanctus, Magnus Epitheton.

Επιθυμία.

Επιθυμία Physicè & Ethicè accipitur propriè pro actu, tum pro potentia ipsa.

Scholasticis concupiscentia.
- Habitualis Fomes, id est, ἄτακτος concupiscétia sensibilis appetitus. Ad rationem fomitis pertinet inclinare ad malum, & difficultatem inferre ad bonum.
- Actualis, motus peccati.

Επινίκιον.

Επινίκιον seu Epinicium (vox enim illa latinis elementis donata, & quasi in familiam latinitatis recepta est) est victoriæ monumentum sive id sit festus dies, aut epulum victoriæ causa datum, aut sacrificium (Επινίκια enim θύειν Demostheni est immolare victimas ob partam victoriam) sive carmen, sive Oratio. Dicitur & Pæan ἐπινίκιος.

Επιπολὴ, ἐπιπόλαιον.

Επιπολὴ 1. sumitur γενικῶς seu κοινῇ pro superficie cujuscunq; corporis: Quæ à substantia differt, quia hæc est interna: illa externa.

2. In specie sumitur pro summitate aquæ vel terræ.

Επιπόλαιον est 1. in superficie situm, per summa apparens, ut innatans, non internum, non altum. ἐπιπολαίως est obenhin: Vulg: superficialiter.

2. Est manifestum & apertum cuique, qualis est corporis superficies.

3. Est leve, non firmum, qualia quædam sunt vulnera. Sic Arist. 1. Eth. c. 5. Τιμὴ φαίνεται ἐπιπολαιότερον εἶναι τοῦ ζητουμένου: Honos videtur aliquod esse eo, quem quærimus, fine infirmius minusq; stabile. Δόξα ἐπιπολαία lib. 1. de Mor. c. 4. apud Aristot. est opinio manifesta quidem & celebris, si authores laudes, verùm inanis & levi ratione suffulta, non attingens internam rei naturam.

In 3. Rhet. Aristoteles ἐπιπολαῖα vocat, quæ omnnibus sunt aperta, ut non opus sit ζητεῖν. Sic cap. 3. l. 1. t. 13. idem δόξας ἐπιπολαζούσας eas vocat, quæ sunt eminentes seu insigniores, quæ maximè sunt illustres propter authorum famam & ita sentientium multitudinem, sive ratio subsit, sive nulla ratione nitantur. Metaphora ducta ab iis rebus, quæ aquæ immerguntur, suaque levitate ascendunt ita ut ab hominibus possint conspici, cùm gravia contrà fundum petant. Zuingerus.

Petri Martyris hæc est sententia: ἐπιπολάζουσαι sententiæ Aristoteli in Ethic. sunt, quæ in medio versantur & sunt minùs reconditæ, metaphora ducta ab iis, quæ apparent fluctuantia in aquis. Alii, inquit Martyr, interpretantur de insignioribus & eminentibus, quod mihi non videtur, sed simpliciter intelligo de eminentia non excellentiæ, sed tali, quæ apparet in fluctuatione in aquis. Sed parvi momenti est hæc interpretationis varietas.

Ἐπιπόλαιος ὅρος est superficiaria & rudis seu leviter adumbrata definitio seu περιγραφὴ, cui opponitur Exactior & Essentialis ὁρισμός. Ἐναργεστέρα autem Definitio sumitur pro definitione exactiore & clariore seu illustriore simul.

ἐπιστάτης.

Platoni in Euthydemo. βραβευταὶ λόγων, ῥαβδοῦχοι, πρυτάνεις vel ἐπιστάται, sunt moderatores, judices, arbitri, & præsides disputationum.

Επίφθεγμα.

Hæc vox aliter accipitur à Politicis Græcis, aliter à Criticis.

Primùm enim est verbum militare, & significat denunciationem, qua copiis castra moturis conclamatur, ut colligant vasa. Budæus. Critici vocant, quæ nullius significationis sunt ut apud Græcos βλίτυρι, & σκινδαψός, ἐπιφθεγματικά. Latini veteres Effutilia appellant. Tale est Titivillitium Plauti in Casin. Non ego istud verbū emptitem titivillitio.

Epo-

Epocha.

Ἐποχὴ (quæ inhibitio seu retentio, per quam quid in continuorum fluxu retinetur & figitur, ut inde reliqua mensurentur) est non tantum in motum cœlestium consideratione locus cœli certus linea monstratus, à quo motus, verũ etiam in tempore principium certum & illustre, unde annos menses, & dies in antecedentia & consequentia numeramus. Vulgo dicitur radix, unde reliqua quasi à fundamento & termino à quo supputantur. Item Aera, quæ vox à tabellionibus ignorantia quadã ex Hispanorum scriptis primum desumpta & usurpata, inde ab Astrologis frequentataq́, ac tandem ad cæteros scriptores translata est. Neq; enim initio æra una vox fuit, sed plures è quibus male consutis & confusis unum fecere Hispani vocabulum, quod tãdem apud Latinos quoq; receptum est, sicut notat Matth: Beroaldus ex sepultura. Nam cum Hispanis Augusti Cæsaris imperium, quod ad ipsũ solum privatim delatum fuit anno ante natum Christum 38, felix & salutare esset, curârunt ut rerum actarum & gestarum annos omnes ab Augusto Cęsare repeterent in hunc modum: Acta sunt hæc, exempli gratia. Toleti calendis Martii Anno 22. A: Cæs: Posteriorum verò socordia factum est ut omissis punctis eædem hæ velut in unum verbum, cujus prima syllaba diphthongus Æ esset, scriberentur confusè, ipsiq; voci declinatio assignaretur. Sunt & qui Heram vocant. Munus Epocharum est, ut ad eas tanquam ad præfixum terminum priora tempora conferantur. Illustris epocha est quæ sumitur à tempore incarnationis Christi vel à passione & morte Christi, vel creationis mundi, vel urbis Romæ conditæ, vel ordinationis Julianæ, qua Julius Cæs. annum, quo à nato Christo ad hæc tempora usq; usi sumus, introduxit, vel correctionis novæ à Clavio & Aloysio Lilio affectæ, & per Pontificem Gregorium 13. publicatæ, vel Hispanorum ab Augusto Cæsare.

Epocha ἐποχὴ apud Astrologos significat cœli partem, quæ continet sydera Scaliger.

Epocha Locus stellæ, Græcis ἐποχὴ & Arabibus radix dicitur. Est assumpti & definiti continui arcus ultimum punctum, quod prætervehitur stella & momentũ temporis, quo illud ipsum punctum transcurrit. Hunc medium motum stellæ Græci vocant πάροδον, transitum stellæ delatæ per illud punctum, habentq; inter se correlativè ἐποχὴ & πάροδος. Unde συστήσασθαι τὴν ἐποχὴν τῆς ὁμαλῆς κινήσεως est loca & principia æqualis seu medii motus ad certum tempus constituere ac designare, à quibus motuum & temporum sequentium supputatio tanquam certâ meta sit ordienda, & deducenda, ut cum à nato Christo, à morte Alexandri à Julio Cæsare, aut etiam regno Augusti, ut vocant Alphonsini: qui iccirco Æræ vocabulo pro ἐποχῇ utuntur. (Significat autem æra nihil aliud quam Annus erat Regni Augusti) supputationem ordimur.

Æra, vocabulum corruptum & compositum ex tribus vocibus, sunt tres voces in unum conductæ seu coactæ.

Epocha (inhibitio) aliâs significat in Philosophia Academica Pyrrhonis affectionem qua in dubitando mẽtis cursum inhibebat. Scaliger de causis ll. lib. 3. cap. 72. Seu Epoche est suspẽsa sententia, id est nihil definiens. Vinotts ἐπέχειν est de nulla re pronunciare,

are, vel de aliqua re non pronunciare, nec asseverare certò. Εποχὴ enim est universalis vel particularis. Ad illam refertur scepticorum ἐποχὴ: ea enim tanta erat ut etiam τα ἀξιώματα ponerent in disceptationem, ut ἐποχὴ abstractum est.

Sic Ephecticus est concretum. Ephectici autem Aporetici, Sceptici, Zetici. id est, sunt Zelici dicti quod veritatem perpetuo quærant, Sceptini à perpetua consideratione & inquisitione, cùm nihil invenirent unquam: Aporetici quod semper dubitarent: Epsectici ab eo quod eis accidebat post inquisitionem quod semper dubitarent. Suidas.

Ἔργον.

Εργον odus sæpe opponitur energiæ, id est actioni & functioni muneris, sic acceptum est sub initium 1. ad Nico.

Interdum ponitur pro ipsa actione, munere officio, & opponitur facultati, sic acceptum est ab Aristotele principio primi & 2. lib de part. & in textu comm. 35. 7. divinorum & 1. Pol. text. 35. cum Aristot. dicit, omnia esse ἔργῳ, & δυνάμει definita distinctavé.

Ερμαφρόδιτος, Hermaphroditus.

Hermaphroditus dicitur 1. qui utrumq; habet membrum, tam virile, quàm muliebre.

2. qui utramq; venerem exercet. Homo ambiguus Poetis. Dictus à voce Hermes & Aphrodites (quæ dicitur Aphrodite propter naturam seminis ἀφρώδη, id est spumosum.) Fingitur enim filius Mercurii & Veneris. Mercurii enim stella mediæ naturæ esse videtur Astrologis, ut sit stella partim masculina, fœminina.

Nota obiter stellas masculinas dici, quæ habeat majus robur, quo calorem excitant, Fœmininas, quæ habent debiliores vires propter naturam humidi. Fides horum sit penes autores.

Ερμηνεία.

Ερμηνεία (interpretatio) in genere est explicatio, explanatio expositio sive sit vocis phraseos vé, sive sententiæ legis vé, somniorum voluntatis.

2. Accipitur à Logicis pro Definitione Nominis, Notatione seu Etymologia. Aliàs dicitur verbi vis ac potestas. Hic pro ID EST, eleganter dicitur, Quod ita interpretamur, ut, secundū naturam vivere, quod ita interpretamur, vivere ex hominis natura undique perfecta & nihil requirente. Cic.

3. Ab Oratoribus pro Exornatione Rhetorica quæ exponit id quod positum est alio verbo, quod idem valeat. Cic. ad Heren. Quidam vocant συνωνυμίαν, ut, Remp. radicitus evertisti, civitatem funditus dejecisti.

4. Judice Zabarella Aristoteli Interpretatio est vox generalis, complectens & primam & secundam operationem intellectus, id est, simplicium apprehensionem & enuntiationem, seu significans omnem vocem interpretās conceptum rei, tam simplicem, quàm complexum. Sic Zabar. l. 2. de natura Log. c. 5. Inscribitur liber ille Aristotelis de Interpretatione à re considerata. Est enim interpretatio vox articulata alicujus rei significatrix & amplectitur tam simplices terminos Nomen & verbum, quàm enuntiationé in simplicem & complexam, quæ est oratio. Ita Enunciatio & Interpretatio non sunt idem, quia Enuntiatio tā-tùm secunda Intellectus operatio est.

5. Etsi a. interpretatio communis quid sit Enuntiatione, tamen synedoch. κατ' ἐξοχὴν pro oratione & Enunciatione usurpatur. Dicuntur a. voces tam singulæ quàm conjunctæ Interpretatio-

tiones, quia sunt veluti interpretes animorum nostrorum.

Interpretationis Particula est Seu significans antecedens & consequens hic non differrere, ut, Justitia inhærens seu gratia gratum faciens, Schol. Gratia actualis dividitur in Excitantem & Adjuvantem; seu Prævenientem & Subsequentem, seu Operantē & Cooperantem. Ac tunc quidem vocant subdivisivam (cum sensus conjungitur, verba disjunguntur) ut Alexander sive Paris.

Interdum Interpretatio opponitur sermonis proprietati seu rigori verborū. Al. Ex sermonis proprietate appellatione filii nepotē contineri nō arbitror, sed ex interpretatione, quę in dispositione legis generaliter procedit, & id etiam in odiosis, nisi ratio diversa aliud suadeat. In com. de V:S.p. 162. Idē ad l. 94. verbum reddendi quenquam significatum habet, retrodandi; recipit tamen & per se dandi significationem. Reddere quandoq; inquit, capitur simpliciter pro dare: unde si testator alicui centum jubet reddi, quamvis nihil ipse accepisset, tamen legatum deberi dubium nō est: Quod tamen Accusius ex interpretatione Legis esse arbitratur, non ex sermonis proprietate (seu ex vi verbi) Idem. Id ex æquitate per Interpretationem extensum est, non ex verborum proprietate. Huc pertinet ὑπόμνημα: sæpè aliud est interpretandum ex voluntate dicentis vel scribentis.

Interpretatio Specialis est Versio seu Transfusio linguæ unius in aliam, ut cum aliquid vertitur ἑτερόγλωσσον in Latinum. Hujus interpretationis tria sunt genera. *Unum religiosum & servile* nimis, archetypi sui observantissimum, cùm omnia interpretamur κατὰ πόδα, Græci loquuntur ... hujus generis est vetus Bibliorum sacrorū, & vetus item Arist. interpretatio. *Alterum audacius, planè licentiosum & liberum*, cùm à phrasi authoris etiam longè receditur, & interdum omittūtur aut adduntur, quæ visum est, ut & phrasi latinæ locus sit, & sentētia auctoris, quæ ab interprete vera esse putatur, in luce ponatur, quomodo Sacra vertere studuit, Seb. Castellio, & Politica Aristotelis Joach. Perionius. *Tertium est medii cujusdā modi*, quod ita vertit ἑτερόγλωσσον aliquid in Latinum, verbi gratiâ, ut præter puritatē sermonis (τὸ βαρβαρικὸν enim τῆς λέξεως vitat) fidelemq; expressionem sententiæ & mentis, quæ est in archetypo, etiā accommodate ad ipsum hoc archetypon omnia interpretetur, h.e. ita, ut ubicunq; ratio latinæ phraseos patitur, ipsa archetypi verba fideliter & simpliciter exprimat, nec lectorem à phrasi authoris longius abducat. Matth. Bergius vir longè doct. in præ. in Arist. Eth. Quomodo Ant. Muret. vertit 5 librum Eth. Arist. Talis etiam interpretatio est Latina Dion. Lamb. Arist. 10. lib. de Morib. ad Nicom. innumeris in locis interpretata à Matt. Bergio in Acad. Altorfina olim Ethicæ Prof. Hæc tertia interpretatio verè ἀριστ@ est, eamq; eruditionis elegantioris studiosi maximè probant.

Scholastici faciunt quadruplicem sacrarum literarum interpretationem, i. e. expositionem: Primam dicunt Literalem seu Historicam seu Grammaticā: Secundam Tropologicam, i.e. Moralem, 3. Allegoricam: 4. Anagogicam.

Ratio interpretandi sacras literas est vel literalis, Historica, Grammatica: vel Moralis: vel Spiritualis. Hæc est Anagogica, vel allegorica. Vel sic, Est ἱστορικὴ vel διανοητική, hęc est ἠθικὴ vel πνευματική seu mystica seu allegorica.

Lita-

Literalis est, quæ nititur simplici verborum significatione, atq; id perspicuè reddit, quod vocabula ista ex usitata loquendi consuetudine notant, vel ostendit ἀλληγορίαν ex tropis, si sint modificata verba. In hac interpretatione sententia aliis atque aliis verbis explicatur & commonstratur ad ejusdem illustrationem Dialecticum & Rhetoricum artificium, indicatis vid. Orationis partibus cum argumentis, ut causis & adjunctis atq; cognatis. Atq; hæc semper primo loco quærenda est, utpote sine qua non licet ad alias interpretationis formulas progredi. Qui enim non assequitur simplicem & proprium verborum sensum, quomodo speret se sublimiorem doctrinam aut mysteria ulla posse eruere?

Jam *Tropologica* interpretatio est, quando ex dicto factové colligitur aliquid ad vitæ morumq; institutionem conducens: quo pacto solent eruditi in quibuslibet historiis & concionib°, quas legunt, attentè observare graves exhortationes ad virtutem, nec non objurgationes vitiorum. Exemplum esto. Occurrit historia de Abrahamo, qui exigua manu delectorum militũ quinq; reges debellavit, atq; Lothum propinquum pristinæ restituit dignitati. Rectè hic observamus, victoriam non pendere ex copiarum multitudine, sed potius singulari Dei beneficio concedi: Item pro juvandis amicis, præsertim injuria affectis, & indigne oppressis, viro forti ingentia adeunda pericula, ac Deum daturum successus piis conatibus. Rectiùs verò hæc interpretandi ratio vocatur moralis sive Ethica. Quamvis namq; vox τρόπος significet non tantùm modificatam λέξιν, sed etiam vitam vel mores hominis, tamen plurimum usurpatur ad significandam modificatam, seu, ut alii loquuntur, figuratam locutionem, omnesq; voce τροπολογίας audita, statim animo concipiunt orationé figuris seu tropis aliquibus aspersam. Paulus hanc interpretationem commendat, cum inquit, Scripturam utilem esse ad institutionem & correctionem.

Tertia *Allegorica* est, qua à verborum genuina significatione paulò longius disceditur, sed tamen ejusmodi res proponuntur, quæ cum his, quas verba significant, similitudinem & consensionem non parvam habent, atq; hac quidem proponuntur cautione, ut ad doctrinam fidei quadrent, adq; institutionem audientium conducant. Exemplum est 1. ep. ad Thessal. cap. 5. Itaq; non dormiamus sicut ceteri, sed vigilemus & sobrii simus. Nam qui dormiunt, nocte dormiunt: & qui inebriantur, nocte sunt ebrii. Quo loco non prohibetur ne fessis corporibus somnum concedamus, sed prohibetur ne tanquam securi hæreamus in peccatis, & ad verbum Domini imparati inveniamur. Hoc dicitur intelligi secundùm spiritum, non secundum literam. De Christo dictum est ex Psal. 91. Super aspidem & basiliscum ambulabis & conculcabis leonem & Draconem. Hæc quoniam à Christo non leguntur sic, ut verba sonant, perfecta, per allegoriam interpretantur, quæ asserit his significatum, Quomodo Christus debellàrit Diabolum, mundum, peccatum, mortem: siquidem appositè cum aspide, Basilisco & Dracone, venenatis nocentissimisq; animantibus, hostes hi spirituales comparantur.

David singulari certamine congreditur & vincit. Saul capitali odio persequitur Davidem. Aptè dixeris in priori

in priori historia doceri quomodo luctetur Spiritus cum carne, tandemque carnem superet divino munitus auxilio. In altera, quomodo caro semper rebellet atq; assiduè conetur opprimere Spiritum Breviter. Quēadmodum ex fabulis Poeticis eruitur aliquid ad formandam vitam ac mores, vel ad explicandam rerum naturam utile, diversum ab eo quod simplici narratione fabulæ continebatur: Ita qui ex Scripturis colligere vult interpretationes, is primum attente intuebitur genuinam significationem verborum, verùm postea progredietur ulterius, atq; aliam quandā doctrinam spiritualem, accommodans ad illustrandam naturam fidei aut caritatis aut spei, ibidem latere commonstrabit.

Anagogica est, quando sic explicatur scripturæ sententia, ut discedendo aliquantum á simplici verborum significatione adnotetur aliquid de cœlesti gloria post hanc vitam exspectanda, aut de Mysterio Trinitatis, similibusve rebus arduis, ita nimirum ut à visibilibus transeatur ad invisibilia, ut ab aqua ad spiritū, à speculo & ænigmate ad Dei claritatem. Item quod Apost. Coloss. 2. verba faciens de resurrectione nostra cum Christo exhortatur ad cœlestia tantùm consideranda, vitam quippe nostram & conversationē in cœlis esse. Si rectè expendemus, Anagoge planè convenit in allegoria, ꝙ ad artificium & explicandi formā attinet. Annon definitur Allegorica interpretatio, in qua simili modo dictum factumvè exponitur, novo vid. sensu allato, qui à verbis ipsis aliquantum sit remotus, sed ita ut de Christo aut Ecclesia, de lege aut Evangelio, de officiis fidei aut caritatis, similibusq; rebus sermo dissertatiove instituatur? Manifestum igitur fit, si ullum inter anagogen & allegoriam discrimen constitui debeat, nō posse id observari, nisi ratione materiæ aliquo modo, ut nimirum anagoge intelligatur tractare quæ pertinent ad vitam futuram & res invisibiles; Allegoria verò res præsentis vitæ & sensibus expositas. Atqui ne Patres quidem studiosè distinxerunt inter Anagogen & allegoriam, ut Dionysius, Augustinus. Hieronymus tertiam interpretandi formam appellat intelligentiam spiritualem, sub hac vid: tanquam sub genere positas intelligens Allegoriam atque Anagogen. Idem ad illud Jesaiæ: Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Bos juxta anagogen, inquit, refertur ad Jsraël, qui legis portat jugum, & mundum est animal; asinus peccatorum mole prægravatus gentium populus accipitur. Per anagogen quod hic exposuit, quid aliud est quam per allegoriam tractatum esse.

Interpretarionis Grammaticæ phraseos pulcra formula est Dion: Lambini: *Quod tantundem valet, quantum si diceretur.* in 4 Eth. &, si interpretatio fiat κατὰ πόδα, ista; Id est, si verbum de verbo exprimas. Exempli Gr. ὅδε βωμολόχος ἥττων ἐστὶ τοῦ γελοίου, id est, si verbum de verbo exprimas, scurra ridiculo inferior est, Quod tantundem valet, quantum si diceret Philosophus: à ridiculo superatur.

Ψευδερμήνεια *falsa est interpretatio.*

Ἑρμῆς, *Hermes.*

Hermes 1 accipitur in Astronomia pro Planeta, qui Latinis est Mercurius.
2. In doctrina de Metallis Chymici argentum vivum vocant Mercurium:

quia ſicut Mercurius ex ſentenia Aſtologorum influxu ſuo omnibus Planetis; ſic argentum vivum omnibus metallis jungitur. Hæc igitur ſignificatio eſt translatitia ſeu Metaphorica.

3. Poëta Hermetem interpretem Deorum faciunt & præfectum ſomno.

4. Logico dicitur κοινὸς ἑρμῆς, communis interpres.

5. Hermes eſt πλευταῖα πόσις, ein ſchlaff trunck. Sic ob: Giphan IC. in notis in Odyſſ. ex Athenæo lib. 1. Poll. lib. 8. c. 16. Ultimò libabant Mercurio ituri cubitum. Nam ſomni ajebant præſidem eſſe Mercurium: quare & ultimus hauſtus dici ſolet Mercurius ſeu Hermes.

6. Hermes ſeu Mercurius eſt ille, qui à magnitudine ſapientiæ Triſmegiſt9, id eſt, ter maximus elogio inſigni nobilitatus eſt. Hic fertur dixiſſe, Deum eſſe circulum, cujus centrum ubiq;, περιφέρεια verò nusquã. *Circulum* dixit, inquit Fonſ. ut ſummam Dei perfectionem ſignificaret. *Habentem ubiq; centrum*, quia ubiq; totus eſt, vel à quovis ſpatii, in quo eſt, puncto lineæ in quamlibet partem protenſæ dantur omnes ſine medio æquales, i.e. infinitæ. Deniq; *Nunquam habentem circumferentiam*, quòd nullo termino ejus præſentia definiatur ac circumſcribatur: Etſi Scal. dictum Trismegiſti aliter recitat ex. 363. idemq; reprehendit. Idem ter maximus Hermes hoc ſcriptum reliquit de Deo: ἐν οὐρανῷ, ἐν γῇ, ἐν ἀέρι, ἐν βυθῷ, ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, ἐν παντὶ τῷ παντὸς, τῷ ὄντι καὶ τῷ μὴ ὄντι. Οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐν παντὶ ἐκείνῳ, ὃ οὐκ ἔστιν αὐτὸς, ἐστὶν αὐτὸς καὶ τὰ ὄντα, καὶ τὰ μὴ ὄντα. Τὰ μὲν γὰρ ὄντα ἐφανέρωσε. Τὰ δὲ μὴ ὄντα ἔχει ἐν ἑαυτῷ.

7. Hermes etiam ſtatuam Mercurialem ſignificat. Sic Nizol: Hermæ g. maſculino ſunt Mercurii ſtatuæ. Cic. utitur de Legibus & ad Attic.

Hermæum Coroneæ urbis Bœotiæ locus planiſſimus eſt, Mercurio ſacer, in quo res venales proponebantur. Ariſt. utitur hac voce lib. 3. de motib. cap. 11.

Ἔρως, amor.

Ἔρως id eſt, amor primum æquivocè & inæqualiter prædicatur, de licito ut virtutis, & turpi illicitoq; ut inceſto, ut ἀνδρομανία: unde ἀνδρομανής. Euripides mulieres Spartanas appellat ἀνδρομανεῖς, quòd impudica ſuorum corporum nuditate multos ad furorem turpis amoris, & libidinis adigerent.

2. Scholaſticis amor.
- Complacentiæ, velle alicui bonum, quod jam habet. Talis eſt congratulantium.
- Deſiderii, actus voluntatis, quo volo alicui (mihi vel alteri) bonum abſens.

Amorem complacentiæ ſequitur gaudium, ut effectus. Deſiderium, ſi adſit fiducia conſecutionis, ſequitur πάθος ſpei. Biel. libr. 3. diſtin. 27. quæſt. ult.

3. Duplex amor eſt, unum genus oritur ex cognitione, & hanc ſequitur: Alterum exiſtit ſine cognitione (merè Phyſicus.)

Sequens cognitionem eſt triplex: Divinarum mentium, humanæ rationis, & ſenſuum. (Per dichotomiam intellectus & ſenſuum. Intellectus vel divinarũ mentium, vel hominum, q rationalis.) Amor beatarum mentium, eminentiſſimus eſt, quo ſe mutuo quaſi amplectuntur, & per περιχώρησιν

ἐδραῖαν connexumq; primi principii, seu ardentem cum Deo copulationē beantur. Hominum partim naturalis est, partim moralis. Naturalis amor sui ipsius. Moralis amor vel erga Deum, vel erga hominem, eumq; parem vel imparem, seu inæqualem, nempe amor inferioris erga superiorem, vel superioris erga inferiorem. Sensuum, qui est in appetēte tantùm facultate, est ferarum & jumētorum; potest dici animalis. Amor qui est expers cognitionis magis impropriè dictus est, tum is, qui unà cum lite inter principia rerum generationis ab Empedocle numeratur. Tum natuturalis sympathia, ut cum dicimus, plantæ amant pluviam, & vitis amat ulmum. Hæc sympathia convenientia seu consensus naturæ est.

Ετέστιχα, Eteosticha.

Eteostichon est versus literis numerabilibus continens annum, (interdum etiam diem simul & mensem) facti, eventus, ætatis, vitæ, mortis alicujus.

Literæ numerales sunt I. V. X. L. C. M. Annus 1572. & 9. Cal. Septembr. seu 24 Augusti, in quem incidit dies memoriæ Bartholomæi Apostoli, insignis est in hoc versu.

Bartholomeus flet, quia Francicus occubat Atlas.

Tunc enim dominus Amiralius Galliarum, Caspar Colignius seu Colinius perfidè occisus est, contra omnium gentium jura Parisiis.

In eadem laniena Parisiensi à conjuratione Pontificia in publica platea confossus est Duretus Medicus & Professor Regius.

JVngItVr oCCIsIs DVretVs VeCtVs aseLLo;
EXVLtant praVI; JVstVs In Orbe DoLet.

De Amiralio rursus.

FVsVs Vt est GVVIsIIs nIMIs heV CoLLInGIVs Heros,
OCCVbVIt VIrtVs, VI sVperata IaCet.

Eteostica hæc sunt Magistri (Doctoris postea) Bartholomei Hubneri Erphordiani.

In his fuerunt felices Josephus à Pinu & Sebastianus Schefferus.

MatthIæ Donant VIrtVs & fata Coronas.

Hic versus Herm. Kirchn. Collegæ mei continet annum electionis & coronationis Matthiæ Imperatoris, qui est 1612.

Eteosticha igitur, aut sunt Monosticha, aut disticha, ut plurimum, ut distichon numerale, quo annus continetur crudelissimæ illius lanienæ, quæ facta Parisiis est hoc egregium: Theodor Bezæ. (varra.

Grata foret Gallis sua pax & sponsa NaNi nece Collynea se sceleraßet HyMen.

Annus Domini 1580.

O Deus oppressis sis gregis auxilium.

Anno 1567. (quo mortuus est fortissimus Heros Philippus Landgravius Hassiæ) urbs Gotha, & arx contigua Grimmenstein per deditionem commissariis Imperii & Electori Augusto una cum Duce Saxoniæ Johanne Friderico tradita est, & de proscriptis supplicium sumptum est, inter quos nobilis vir Grumbachius, & Cancellarius Pontanus.

De hoc Eteosticha sunt Ludovici Helmboldi Mulhusini quorum 1. innuit deditionis Diem Dominicam, Ego sum Pastor bonus, (Idus Aprilis seu 13. Aprilis)

Dies, mensis, annus.

Verba SVI qVæ non aVDIt RaCtorIs Vt eXIt?
FaVCe SVbaCta LVpI dILaCeratVr oVIs.

Secundum hoc eſt.

Tela poteſtatI Contrarla ponere prInCeps Capte tVa DIsCat Jan FrIDerIce fVga.

Dies, menſis, annus. Tertium.

Et DeCIes & ter LVX VIsa CaDebat AprILIs.
ViCtor Vt AVgVſtVs sIt Gotha VICtatVVs.

Eteoſtich: per ſubtractionem poſterioris verſus à priori.

Annus emortualis Illuſtriſſ. Princ. Mauritij Fil. Haſſ. Land. &c.

MaVrItIVs CœLorVm aVra atqVe frVIsCItVr aVLa,
ELetIbVs VsqVe VDIs an LoCVs eſſe qVeat.

Ἐτυμολογία *Etymologia.*

In Grammatica Etymologia eſt ejus pars, quæ vocum naturã interpretatur in proprietatum adſignificationibus: qualis in nomine & verbo flexiones, in nomine genera, caſ⁹ in verbo tempora & perſonæ. In logica eſt idem quod Notatio id eſt nominis interpretatio ex origine ipſius.

In Theolog: Auguſtino eſt idem quod Ætiologia. De Geneſi ad literam imperfecto lib. 2. cap. 8. & ad Honoratũ cap. 3. Quatuor modi à quibusdam ſcripturarum tractatoribus traduntur legis exponendæ. Secundum hiſtoriam, ſecundũ allegoriam, ſecundum analogiam, ſecundũ Etymologiã. Hiſtoria eſt, cum ſive divinit⁹, ſive humanit⁹ res humana cõmemoratur. Allegoria, cum figuratè dicta intelliguntur. Analogia, cũ veteris & novi teſtamentorũ congruentia demonſtratur. Etymologia, cùm dictorum factorumq; cauſæ redduntur.

Ευήθεια.

Τὸ εὔηθες ſeu εὐήθεια interdum eſt incauta deceptuq; facilis probitas, quæ & ſimplicitas dicitur & ἀκακία i. e. innocentia, quæ malitiam non novit: futilitas. Interdum εὐήθεια eſt morum probitas. Plat. de Republ. Juvenes ὐ κακόηθεις, ἀλλ' εὐήθεις ſunto, non maledici, ſed ſimplices, & de omnibus bene exiſtimantes. Εὐήθεια igitur media vox eſt. Verba Plat. in 3. de Rep. ſunt ex verſ. Serr. Orationis itaq; decor conſonantia, venuſtas ſimplicem genuinamq; animi affectionem ſequuntur, quam εὐήθειαν vocant quaſi rectam commodamq; morum conſtitutionem, non eam quidem quam fatuitatem (ἄνοιαν) appellamus ὑποκοριζόμενοι (declinatione quadam vocis) hominis videlicet minimè mali mores, quaſi ipſa illa ſit vera morum integritas atq; ſimplicitas, ſed modò deſignamus εὐηθείας vocabulo animi ſtatum hujusmodi, qui verè & præclarè moribus ſit conſtitutus.

Ευήθεια
- Platonica. Recta morum conſtitutio.
- Ariſtotelica. Stultitia, Fatuitas. Talis fuit Pſyllorum, qui armis contra Auſtrum regioni ſuæ infeſtum profecti arenis obruti fuerunt. Herod. lib. 4.

Ευηθὲς argumentum Ariſt. 8. Top. eſt argumen-

gumentum κενὸν futile, è trivio arreptum, inane. Ἐυηθὴς λόγος, ἐυήθεια λόγȣ est inanitas, κενότης, futilitas probationis.

Ἐυθυῤῥήμων.

Ἐυθυῤῥήμων est, qui rectè loquitur. Loquitur autem rectè non tantùm qui propriè, sed etiam qui impropriè loquitur. Non igitur sequitur: In Testamento non est usus ubiq; propriis verbis seu proprio sermone: E. non est Ευθυῤῥήμων.

Ευλάβεια.

Ευλάβεια est studium cavendi. Utitur hac voce Aristot. 4. Ethic. c. 3. Ευλάβεια τῶν αἰσχρῶν, id est studium cavendarum rerum turpium, cum quis veretur, ne quid in se admittat turpitudinis. Lambinus reprehendit hic Perionium, quod vertit fugam turpium voluptatum: Etsi interdum fugam significet & vitationem 2. est cautio ipsa; Ita Stoici definiunt ἐυλάβειαν ἐυλογον ἔγκλισιν κακȣ̃, id est, declinationem mali cum ratione. Vide vocem Cautio.

Ευλογία.

Ἐυλογία 1. est bona oratio apud Plat: ἐυφημία, benedictio vel salutatio, seu votum vel sanctificatio.

2. Donum seu munus è liberalitate seu munificentia alicujus profectum.

3. ἐυχαριστία, gratiarum actio vel laudatio.

4. In sacris præterea significat beatitatem veram, in Christo sanctis repositam exhibitamq;. Hoc est quod præceptor olim noster (ὁ μακαρίτης) M. Bergius docebat, Benedicendi seu ἐυλογίας verbo propriè significari benevolentem precationem seu salutationem seu votum, atq; hoc multis locis ita adhiberi, ut cum plenitudine (Ampliationem vocant Scholast:) accipiendum sit, puta intelligendo etiam effectum seu eventum, qui sequi debet faustam comprecationem, beatitatem videlicet.

1. Cor. 10. Τὸ ποτήριον ἐυλογίας ὃ ἐυλογȣ̃μεν, i.e. poculum doni seu muneris, quo è divina liberalitate donamur. Appositivè igitur intell. munus, quod in sacro illo convictu nobis tribuitur: vel munus, quod ita sumimus, tanquam divinitus in eo ditati corporalibus & cœlestibus benedictionibus: sic Fulgentius. Vetus Ecclesia addidit epitheton μυστικὴ, ut intelligatur Spiritualis alimonia & pastus is, qui est ad vitam æternam quem in ea percipiant verè fideles soli, cum quibus habent communem participationem ἐυλογίας hujus etiam impii hypocritæ, sed non nisi quoad externam rem, non autem quoad verum & proprium ejus effectum. Ποτήριον ἐυλογίας etiam intelligi potest poculum Gratiarū actionis vel sanctificationis, quia ministri gratiis Deo agendis illud sanctificant seu sancto usui destinant. Quod dicitur à Scholast: Benedicere illud, phrasi Hebr. In Genesi, Benedixit Deus diem septimum, i.e. sanctificavit, ad sanctum usum ordinavit & instituit. Vel poculum ἐυλογίας, quo benedicimus Deo, est poculum, quo gratias agimus Deo pro beneficiis ejus, eumq; laudamus & veneramur. Hoc fit in Cœna S. quæ Eucharistia dicitur, cum manducatione ἡγιασμένȣ panis & ἡγιασμένȣ vini haustu memoriæ salutaris passionis & sacrificii Dominici recentatur.

Benedicere (ἐυλογεῖν) homini alicui est ei bene precari, benedictionem seu beneficentiam Dei exoptare. Aliud igitur est Deo benedicere, aliud Homini.

 Vid.

Vides quantam utilitatem secum afferat ad rei intelligentiam λέξεως in scriptis Apostolicis explicatio. Πορεῖα. Interdum igitur εὐλογία & εὐφημία sunt idem.

Εὐφημισμὸς etiam dicitur, cum pro insuavi verbo utimur suavi: ut somnus pro morte.

Εὐνῦχος.

Eunuchus i. lecti custos est seu cubicularius, sic dictus, quòd εὐνὴν, i. e. cubiculũ ἔχει i. e. servat. Sic etiã fœminæ hæc appellatio convenit, sicut legimus quendam regem Lydorum fœminis Enuchis, i. e. cubiculariis usum fuisse.

2. Speciatim Eunuchus est exectus, seu vir non vir, (ἀνὴρ κοὐκ ἀνὴρ) quales solebant esse cubicularii.

Εὐπορία.

1. Εὐπορία copia est, sive ea sit rerum sive verborum.

2. Κατ' ἐξοχὴν Græci εὐπορίαν nominant copiam rerum.

3. Hæc Philologis & oratoribus est facultas, qua brevis sententia augetur & quasi locupletatur.

Ad hanc pertinent argumenta Logica (quæ hic à multis vocantur Figuræ amplificationis,) ut definitio, notatio, partitio, causæ, effecta, adjuncta, antecedentia, consequentia, Exempla, similia.

Εὐφημία.

Εὐφημία est bonum omen vel fausta apprecatio. Hinc εὐφημισμὸς, boni ominis captatio. Ej⁹ formulæ sunt: Quod Deus prohibeat, apud Terent. Si evenerit (quod Dii prohibeant) discessu. Sic Poetæ; Procul omen abesto. Nullum sit in omine pondus, Dii melius. Dii meliora ferant. Procul ô procul omina pellant Talia Dii. Omina re careant. Ovid. Formulæ hæ Abominandi dicuntur.

Κατ' ἐξοχὴν εὐφημία est pura, casta, pia precatio. De Euphemia hac locus planeaureus est apud Platon. in Alcib. 2. cujus summa hæc est: Summæ est & infelicis audaciæ atque verecordiæ, Deum velle sacrificiis & cæteris ritibus externis sibi conciliare, & eo nomine gratiam illius demereri. Quod Lacedæmoniorum & Atheniensium contrariis exemplis perspicitur, quorum illi brevi quidem precatione, nullo ceremoniarum apparatu utentes, feliciter tamen rem gerebant hi veró cum in ceremoniis & omni divini cultus apparatui nihil vel sumptui vel labori parcentes, adversa tamen fortuna utebantur, cujus rei causam cum ab oraculis sciscitarentur, hoc acceperunt à Deo responsum, se malle & sibi jucundiorem esse εὐφημίαν Lacedæmoniorum, quàm omnia Græcorum ἱερά (sacrificia). Et: Grave indignumque esset, si Dii ad nostra dona atque sacrificia respicerent, non autem ad animum, si quis pius & justus nimirum sit multò potius; (arbitror) quam ad opiparas has pompas atque hostias, quas nihil prohibet, quo minus vel privatus homo vel etiam Respub. si quibus se sceleribus obstrinxerint, illata innocentibus injuria, quotannis exolvant. Et: Deus non exigit ab hominibus munera & sacrificia. Sed animos puros, & pietate ac justitia ornatos. σημειολόγημα γνωμικόν. Pii & justi animi preces sunt jucundæ Deo εὐφημίαι, licet absint ceremoniarum apparatus.

Hæc sunt pura & integra principia naturalis lucis: sunt scintillæ primigeniæ veritatis.

Ephemeris, Ephemerides.

1. Ephemeris sunt tabellæ & canones, in quibus totius anni dies singuli & nominib⁹ suis insigniti ad scripta exhibent vera loca & configurationes, planetarum insignium stellarum ortus obitusq; , Eclipses, quibus quidã addunt astrologicas prædictiones, de aëris ac cœli constitutione ac temperie, de bellorum pestilentiæ & aliorum eventuum in vita significationibus, latinè Diarium, aliâs Calendarium, ab ἐπὶ & ἡμέρα. Sic Astronomi accipiunt. Hinc extitit sequens definitio.

Ephemerides astronomicæ sunt tabulæ quæ ad certa tempora suis limitibus & notis definita in numeris exibent singulorum planetarum motus cum in longum, tum in latum planetarumque Syzygias, aliasq; , quæ astronomica & astrologica ratione in cœlo considerari solent, passiones ad singulos mensium civilium dies. Latinis Diaria & Calendaria.

2. Ephemeris *in Politicis* est liber, quo acta per singulos dies notantur. Aliâs adversaria.

EPHEMERIS PYTHAGORICA.

QUAM PRINCEPS PHIlosophorum sectatoribus suis tradidisse perhibetur per hæc Aurea-Carmina: quorum prima duo, ignota vulgò, ex Malchi *libello MSC.* De vita Pythagoræ *eruta nunc primùm proferuntur. Meminit ex parte etiam Cicero Catone Majore.*

Πρῶτα μὲν ἐξ ὕπνοιο μελίφρονος ἐξυπανιστὰς
Εὖ μάλα πιπνύειν, ὅσ' ἐν ἤματι ἔργα τελέσσεις.
Μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι,
Πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἕκαστον ἐπελθεῖν.
Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;
Ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου, ἐπέξιθι. καὶ μετέπειτα
Δειλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσεο. χρηστὰ δὲ τέρπευ.
Ταῦτα πόνει, ταῦτ' ἐκμελέτα. Τούτων χρὴ ἐρᾶν σε.
Ταῦτά σε τῆς θείας ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει.

INTERPRETATIO Græcorum versibus Latinis.

E somno primùm evigilans cum strata relinquis,
Disponas animo luce expedienda futurâ.
Cumq; adimit rebus veniens nox atra colorem,
Non debes oculis prius indulgere quietem,
Elapsi quàm ter repetas animo acta diei:
Quid feci secus ac debebam? quidvé patravi?
Officij quánam pars est neglecta mihi in re?
Incipiensq; à primo, ita progredere ordine ad imum:
Tum lætare bonis, contraq; dole malè factis.
Hæc age, in his studium pone: horum tangere amore.
Hæc dia te in virtutis vestigia ponent.

Ἔχειν.

Ἔχειν est habere, præditum esse, participem esse alicuj⁹, *vel propriè & in se ipso* (κυρίως καὶ ἐν ἑαυτῷ) vel πῶς (aliquo modo) *& in alio seu extra se.* Distinctionem hanc sumo ex Aristotelis Ethicis lib. 1. cap. ult. ubi partem animæ λογικὴν facit duplicē: unam, quæ ha-

habeat rationem propriè, & per se seu per essentiam (Barbariusculi dicunt De se, De sua natura.) Alteram impropriè & in alio: ut ὀρεκτικὸν, vis appetens. Ex hoc loco sic fortasse aliquis objiciat. Pars animi intellectiva realiter communicat rationem cũ parte appetitiva, Ergo propria unius subjecti realiter cõmunicari possunt. Sed negandum est antecedens. Nam Aristoteles quodãmodo participem rationis dicit partem appetentem, non ex eo, quòd habeat seu suscipiat rationem in se, ut fiat rationalis (ita enim mutaret naturam & essentiam suam): sed quòd sicut filius obtemperans prudentiæ & consilio patris dicitur quoquomodo particeps prudentiæ ejus, & cæcus, qui videntem ducem sequitur, dicitur quoquomodo particeps visus: Sic appetitus sensitivus particeps sit rationis ex eo quòd cedit & obedit rationi.

Ἔχειν Græci usurpant etiam pro dispositum seu affectum esse: ut τὰ κατὰ φύσιν ἔχοντα, secundum naturam se habentia benè disposita affectivè, integra: quib⁹ opponuntur διεφθαρμένα, corrupta, pravè se habentia, quæ sunt præter naturam, quæ à natura sua recedunt (. Hæc enim omnia accipiuntur ἐκ παραλλήλου.) Videi. Pol. Arist. text, 48.

Ἔχειν etiam est continere, & regere. Substantia non habet simpliciter accidentia, sed ita, ut substantia etiam contineantur accidentia, quia fluunt ab ea. Anima & habet materiam & continet, ut sit unum, & regit. Scal. Ex. 308. sect. ult.

LITERA. Ζ.

Ζῆλος.

Ζῆλος aliter usurpant antiqui, aliter novi scriptores. Antiqui pro æmulatione, quam Stoici ἀφορίζουσιν, Ægritudo, si eo, quod concupierit alius, potiatur, ipse careat. Novi, ut Ludovicus Vives, pro affectu ex amore & ira; Cum irascimur ei, quẽ amam⁹, si ab eo læsi sumus, aut à quo læditur id, quod amamus. In S. S. vox est ἀδιάφορος. Nam in epist. ad Hebræos inter opera carnis numeratur, in epistol: verò ad Corinth. Dei Zelus dicitur; Sic ζηλώτης seu æmulus, in bonam & in malam partem accipitur. Significat enim & invidum & imitatorem bonorum.

Ζηλοτυπία.

Ζηλοτυπία est ζήλου τύπος species odii. Nam Zelotypus in metu est, ne fruatur rivalis, unde nascitur odium. Scaliger definit suspicionem alienæ autem tractationis vel fruitionis. Dici & sic potest: Zelotypia est affectus, quo metuimus, ne de amatæ rei possessione exturbemur. Recentiores, ut Vives, Zelotypiam dicunt esse Zelum de forma, & faciunt eam speciem invidentiæ, ne quis forma, quam amamus, fruatur. Improbat hoc Scaliger duplici argumento: 1. Quod τύπος non significet pulchritudinem, sed figuram, modulum, formulam, vestigium. 2. Quod Zelotypia etiam sit de fama, ut inter Poetas, quod Aristotel. 3. Rhetoric. approbat.

Ζήτησις.

Ζήτησις est actio animæ interna, nempe investigatio, qua quærimus in theoricis quidem veritatem, in practicis verò καλὸν, id est, id quod est bonum & honestũ. Ζήτησις igitur est theorica vel Practica; Theorica, vel per se aliquid invenire conatur, & dicitur

tur ἕυρεσις, id est inventio, vel versatur in aliorũ inventis & scriptis meditando, legendo, retexendo, & hæc dicitur autorum Analysis. Practica verò indagat, quid agendum sit à nobis vel aliis, & dicitur βέλευσις (consultatio) atq; etiam, si quid agendum sit constiterit. Προαίρεσις (electio seu prælectio): vel id, quod jam ab aliis factum est, rectene an secus factum sit, perpendit, & vocatur κρίσις (judiciũ). Distincta est ζητήσεως πρᾶξις quippe externa operatio: Ac γένεσις dicitur, quæ vel est θεωρητικὴ (docens) vel πρακτικὴ (consilio capto actionem aggrediens.)

Συζήτησις est disceptatio, quæ constat interrogatione & responsione. Mutua igitur est, ac potest dici mutua inquisitio.

Ζωή.

Ζωὴ & βίος differunt: Ζωὴ vita ad animæ potentias refertur. Sunt autem genera vitarum prima, intellectuale, sensuale, vegetale. Βίος verò respicit victum. Itaq; Theodorus in libr. de animal. aliquando βίον vertit victum, & ab Aristot. in 1. & 8. histor. animal. aliisq; scriptoribus accipitur pro modo vivendi Sic accipit Aristot. etiam 1. politic tex. 78. ubi inquit, βίοι πολλοὶ καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰσιν, vitæ multæ sunt & animalium & hominum. Non enim possibile est ζῆν ἄνευ τροφῆς vivere sine alimento. Quare differentiæ alimenti differentes fecerunt animalium βίους, id est vitas. Ad hunc locum Montecatinus. Pro speciebus pecuniariæ alimentariæ substituit vitas, Græcè τὰς βίους, id est, modos & differentias vivendi, ut victum respiciunt, non ut vires animæ; quales sanè modi sunt, in sicco degens vel in humido, & aerem recipiens vel aquam, affixum petris vel absolutum solitariũ aut gregale, & reliqua ejusdem formæ.

Sic dicimus: βίος Scholasticus, Monasticus, Politicus, qui in voluptatibus perfruendis consumitur, Græcè ἀπολαυστικὸς (voluptuarius) Vide 1. Ethic. Aristotel.

Ζώνη.

Ζώνη primum est cingulum, fascia, cinctus. Deinde per Metonomiam est pars corporis, quæ cingitur. Tertiò Erasmus Roterod. c. 11. Evangel. Matth. Zonam pro crumena interpretatur. Quartò in doctrina Geographica Metaphoricè Zona est spacium cœli vel terræ, comprehensum vel inter ambos tropicos, vel inter alterutrum tropicum & polarem vicinum, vel inter polarem alterutrum & polum mundi.

Sic dicta, quia cœlum terramve ambiendo quasi cingit. Estq; 1. Magis propriè dicta vel minus.

Magis proprie dictæ sunt, Torrida una & duæ temperatæ. Minus, duæ frigidæ; hæ enim terram non cingunt, sed partes ejus duas extremas, velut pilei, tegunt.

2. Zona est terrestris vel cœlestis. Terrestrem primò nomino, quia principaliter terram in Zonas seu plagas (fascias orbis terræ vocat Martianus (apella) distinguunt, quatenus certis circulis cœlestibus subjacet, & in ea qualitas aëris variatur. Itaq; Zona est commune analogũ seu ad unum. Cœlestium Zonarum causa est radius solis in subjectum terram incidens diversimodè. Quintò Zona per Synecdochen accipitur pro cingulo Virginali seu sponsæ virginis, quod olim erat laneum seu ex ovis lana textum & innodatum, quod præter

maritum nemo poterat solvere: Quo denotabatur, ipsos conjugatos debere perpetuo nodo esse connexos, ut ait Pancirollus. Alii tamen scribunt, pronubam seu promnestriam Zonam illam solvere, proindeq; Dianæ Cinxiæ dicare solitam.

Ζῶον.

Ζῶον Aristotel. interdum accipit per Synecdochen pro animali bruto, & opponitur τῷ ἀνθρώπῳ 1. Politic. text. 78. Ζώδια modò sunt parva animalia, modò signa Zodiaci. Ζωοφόρος est circulus signifer seu Zodiacus vel feretrum: Ζωόφυτα sunt plantanima vel plantanimalia, quæ naturam neq; animalium neque plantarum, sed tertiam ex utrisque habent: Ut spongia. Talis est, herba pudica: Nam rerum accessum videtur sensu percipere, cũ ramos constringat homine aut animali appropinquante, recedentibus verò pandat. vid Scalig. exer. 181. sect. 28. Arbori huic affinis videtur Herba Æschynomene, quia admotam manum foliorum contractione refugit.

Ζώπυρ.

Ζώπυρ vox est à ζωὴ & πῦρ. Aristot. libr. 4. de cœlo, & Schegkius in prædicam. Aristot. ut Elementa possint loci perfectionem acquirere motu, & retinere quiete, natura eis tanquam ζώπυρ quoddam animæ instar, levitatem & gravitatem ingeneravit.

LITERA. H.

Ηθοποιία.

Ηθοποιία 1. est morum fictio seu expressio 2. est singulare quoddam dicendi genus quo mores ii personæ alicui tribuuntur, quos illa propriè in se non habet, ut cum mores Deo fictione quadam tribuuntur, qui nobis noti quidem & usitati sunt, ab ipso autem revera sic non usurpantur, interim v. ipsius majestatem & administrationem nobis evidentius ob oculos ponere consueverunt, ex gr. Visiones & revelationes Prophetis olim oblatæ sunt, quibus Deum in throno cœlesti sedentem conspexerunt. Hoc ipsum est Ethopœa: alioquin nec Deũ nec thronum Dei aliquis vidit mortalium 3. Regum. 22. Regum & Principum mores ritusque, quos illi in consiliis & legatorum amandatione observare solent Deo perfictionem hujusmodi tribuuntur: ut nimirum consilio cum angelis suis inito de Achabi interitu consultarit. Atqui angelorum consiliis Deo nequaquam opus est, sed omnia scientiæ ipsius & cognitioni semper præsentia obversantur, omnia quoq; potentiæ & virtuti ipsius sponte subiiciuntur & parent. Interim tamen propter ingenii nostri tarditatem hujusmodi Ethopœiæ in scripturis nobis proponuntur. Genes. 1. Deus hujusmodi verbis de hominis creatione consultat. Faciamus hominẽ &c. Atqui Deus diutinæ meditationis & consilii non indiget: Interim in scripturis instar magni alicujus principis consultare introducitur & singula expendere. Ad eundem modum Ethopœiam agnoscimus illud: Exivi à patre & veni in mundum Joh. 16. & Filius hominis seu filius Dei de cœlo descendit. Non enim hæc verba eo torqueri debẽt, ut Dei filiũ patrem dereliquisse dicamus vel se ipso minorem esse factum (æternus enim Deus est quem ubiq; præsentem esse oportet, qui etiam minor reddi nequit): sed Christus communem & nobis usitatam dicendi consuetudinem

nem observando nobis ad ministrationis sunt mysterium evidentius depingere conatur. Unde de cœlo descendisse & à patre exivisse humano more dicitur, pro eo quod est, In terris hisce humanã naturam assumpsit. Ex his apparet, Ethopœiam esse speciem Ἀνθρωποπαθείας.

3. Ethopœia est cum orationem alicujus fingimus, ex qua virtutes vitiave ejus eluceant. Consule Oratores.

Ἥρωσ Heros.

Heros est qui virtutibus supra communem hominum consuetudinem facultatem ac captum excellentissimus est Ein wunderman. Videtur dictus ab αἱρεῖσθαι eligere, quasi ᾑρημένος τις κατ' ἀρετὴν selectus quidam & præstans secundùm virtutem homo, quæ virtus dicitur Heroica ἡρωϊκὴ, ἡ ὑπὲρ ἡμᾶς, humanæ opposita. Poetis Heroes sunt qui ex Deo & mortali sunt prognati. Quidam inter Semideum & Heroem sic distinguit: Homo, inquit, medius est inter bruta & Deos: Quòd si igitur supra naturã suam elatus, Deum imitatur tàm agendo quàm contemplando, quatenus Deo similis quodammodò efficitur, θεῖος, divinus, ἀντίθεος, & ἡμίθεος dicitur. (Lacônes eum σεῖον ἄνδρα vocant Arist. lib. 7. de morib. cap. 1.) Quatenus verò Deus non est, sed homo manet, Heros appellatur, mediæ scilicet naturæ inter naturam divinam & humanam. Hoc ipsum Poetæ sub fabularum involutus intellexerunt. Vide Theod. Zuingerum in scholiis, quibus facem prætulit Ethicis Aristotelis, & refer huc sententiam Græcam: ὁ διαφέρων ἐξόχως ἀρετῇ τῶν ἄλλων, ἐστιν ὥσπερ θεὸς ἐν ἀνθρώποις: qui alios multum longèque superat virtute, est instar Dei inter homines. Idẽ Zuing: beatitudinem distinguit in humanam & Heroicam seu divinam: de qua Plato ferè Christianè Augustum Cicero Junonium puerum dixit tanquam Junone procreatum. Plato in Cratylo ait Heroas omnes ex Deorum amore erga mulieres virorum erga Deas fuisse genitos & nomen accepisse ἀπὸ τοῦ ἔρωτος ab amore.

Ἤθη

Ἤθη sunt mores (ἦθος mos) vide Ethicos

Ἤθη sunt vel propriè dicta, vel impropriè.

Propriè dicta, quæ ratione formari possunt, sunt Interna, vel Externa.

Interna sunt Naturalia vel acquisita assuetudine. Naturalia, quæ conveniunt nobis per naturam: suntq; vel cõmunia universæ speciei, vel singulorum propria. Acquisita sunt 1. inconstantia, & sunt διαθέσεις (dispositiones seu affectiones) vel constantia perfectaque, & imperfecta, nempe ἕξεις, id est habitus. 2. Bona, ut virtus, Mala, ut vitium: Κατ' ἐξοχὴν tamen per ἤθη sæpè boni tantum significantur mores: Externa sunt actiones ex interno more ortæ: Suntq; vel habitum præcurrentia vel sequentia.

Ἦθος impropriè dictum est bestiarum, ut jumentorum & ferarum. Sic Latini vivere more seu ritu pecudum. In Ethicis & oratoria ἤθη accipiuntur pro affectibus mitioribus; πάθη pro perturbationibus seu motibus animi vehementioribus.

Ἠθοποιΐα vel ἠθολογία est morum affectuumq; cujusq; personæ effictio; De qua vide Rhetores.

Ἠχὼ Echo.

Echo significat primum resonantiam quamlibet, ut aer percussus & fractus semper refringitur, & ut in luce, ita etiam

di Amphitheatrum dicitur systema hoc cœli & terræ.

Amphitheatra etiam caveas & Arenas dici annotavit Lipsius in historia & antiquitate rerum Scriptor θεατὸς (spectabilis).

Est hinc ἐκθεατρίζειν, quod verbum est μέσον, accipitur enim in bonam partem pro publicare seu evulgare à Polybio. In malam pro explodere, ejicere è theatro, ab aliis.

Θέλων.

Θέλων interdum opponitur Invito Nolenti. Interdum idem pollet, quod studio, data opera, affectatè ἐθελόδουλος. Est qui vult esse servus.

Θέμις.

Θέμις Aristoteli est decens, πρέπον vel jus. Platoni fas θεμιτὸν θεμιτὸν φάναι seu εἰπεῖν, fas dictu Poetæ faciunt Themin Deam honesti.

Θεολογία.

Theologia seu θεολογικὴ est prima seu divina Philosophia, quæ speculatur essentiam invisibilem: Arist. 10. Metaph.

Platonicis Theologia est,
- Μυστικὴ, Συμβολικὴ.
- Τελεστικὴ, quæ velut Sacramẽtis est implicita.
- Φιλόσοφος, κατανοητικὴ, θεωρητικὴ, contemplatrix rerum divinarum, ἀποδεικτικὴ, γνωρισμοτέρα & ἐμφανής. Dion,

De hac illi differunt καθ' ὅσον ἐφικτὸν, quã potest fieri maximè.

Nobis, qui sumus sanctis Scripturis eruditi, à Spiritu Christi illustrati. Theologia est sapientia divinorum, perfe-

ctè erudiens nos ad salutem. Est sapientiam beatitudinem cœlestem consequendi.

Θέσις.

Thesis interdum opponitur hypothesi ut genus speciei.

Interdum τῇ φύσει, id est naturæ, ut cum dico jus naturæ, & jus positivum, seu positum. Interdum thesis est, παράδοξον, id est, mirabilis sententia, ut cum Melissus dixit omnia esse ἕν, Heraclitus, nihil esse immobile, sic accipit Arist. libro 1. Ethic. Nicom. cap. 5.

Theoria θεωρία.

Theoria accipitur generaliter & specialiter. Generaliter pro contemplatione, speculatione, consideratione: Estq; primò conceptuum vel rerum: secundo universalium vel singularium. Specialiter pro inspectione vel observatione rerum divinarum, ut ex ἀναγωγῇ, Budæus.

Theoricum seu theoreticum aliquid dicitur, vel à cognitionis rerum vel conceptuum forma, vel à fine.

Theoria in universum habitus Philosophicos omnes suo ambitu complectitur, tanquam forma quædam cognitionis rerum à Theorematibus hoc est, ab universalibus præceptis nomen ducens. Ac respectu finis quotquot ex habitibus Philosophicis veri cognitionem persequuntur, *generis appellatione ad speciem excellentissimã translata*, Theorici denominantur. Qui vero ad boni possessionem cum actione externa junctam adspirant, differentiæ causa practici nuncupantur. Horum singuli suis constant certis theorematis universalibus, suis itidem singularibus exemplis. Experientia enim singularia observat, ratio ideas

colligit, memoria, easdem conservat & vicissim memoria Ideas depromit, (est enim tanquam cond⁹ & promus) ratio suam habet praxin, id est exercitationem singularium; Ita praxis suam theoriam seu cognitionem universalium; *denominatione semper ab excellentiore facta.* Theod. Zuing. in Theatro. Differt autem à θεωρητῷ. Theoreticum est contemplativum, ut loquitur Seneca θεωρητὸν verò est, quod sub contemplationem seu considerationem cadit, illud igitur activè, hoc passivè significat. θεωρία, γνῶσις, cognitio, contemplatio, ἐκ παραλλήλου sæpè accipiuntur, & opponuntur χρήσει & ἐμπειρίᾳ 1. Pol. Arist.

Θήκη.

Θήκη generaliter est, in quo aliquid conditur seu reponitur. A Platone in de leg: usurpatur pro loculo seu sepulcro. 18. cap. Joh. accipitur pro vagina, qui Homero est κολεός. Ἕλκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος. Iliad. α, strinxit, eduxit, extraxit è vagina gladium magnum.

Θιγγάνειν.

Aristoteleorum in Physicis est τῷ θιγγάνειν, hoc est tangendo, seu contactu vel mediato vel immediato

Forma Physica nullam vim obtinet ad agendum ἄνευ τοῦ θιγγάνειν & sine instrumento corporeo, Anima sine informatione corporis Organici, ideoque ἄνευ τοῦ θιγγάνειν nullam habet vim ad agendum, ut absq; ventriculo cibum non conficit, absq; venis non alterat chylum, absq. partibus similibus sanguineum humorem non mutat in εἶδος simile particulæ nutriendæ. Mens νοεῖ τῷ θιγγάνειν, Id est: Etsi mens nullum informet corporeum instrumentum, nihilominus tamen adminiculo consortioque facultatis sentientis & vita corporea subnixa, architectari solet noëmata.

Θυμέλη.

Θυμέλη 1. est scenæ pars illa, in qua sunt thymelici 2. est mulier quædam saltans, histrionicam exercens, Mulieres n. mimas in scenicis ludis esse adhibitas colligitur ex hoc Martialis. Qua Thymelen spectas derisoremq; latinum &c.

Thymelici sunt cytharœdi, Psaltæ, lyrici, tibicines in scena dispositi ut spectatorum aures demulcerent. Fit eorum mentio apud Ulpianum in l. Athletas 4. ff. de his qui not: infam:

Τὸ Θυμικόν.

Τὸ θυμικὸν Platoni est commotionum animi pars: nominatur à præcipuo affectu κατὰ ἐξοχὴν. θυμὸς enim est irarum ardor, quo sanguis circa cor incipit ebullire (etsi à Polluce quoq; accipiatur pro glandulosa parte capitis) Plato illud in pectore collocat. Corn. & in hominum genere, & in brutis est sedes officina & autor affectuum; Cujus rei inter cetera argumenta hæc quoq; esse possunt, quod lætitia, & mœror nonnunquam subito extinguunt. Nam extant narrationes historicæ de quibusdam, qui gaudio mortui sunt. Cum n. animi contentio in commentando, quæ cerebri opus habetur, insaniam potius, quam mortem, aut subitam saltem mortem non afferat, consentaneum est, non in cerebro sed in eo loco hos fieri, in quo vitæ præcipua sedes.

2. Cor præcipuè in affectibus affici, etiam pulsus docent, qui in his evidenter admodum mutantur, ut cognoscere licet in iratis, timentibus amantibus. Quod autem & iram & amo-

morem & invidiam Poëtæ & alii locis subter præcordia tribuere videntur id explicationis commoditate sanari potest, ut amoris mentione accipiamus nõ cordis motum, sed appetitionem, sed generationis cupiditatem, quæ est ex eo genere, quo fames & sitis id est, naturalis & ἀκούσιος quidam motus, quẽ ratio non opprimit. In ira autem, ut rubræ bilis inflammatio, ita flavæ effusio fit. Et Epar etiam, atq; intestina hoc motu iracundiæ & fellis effusione affici & dolor docet, qui in illis locis tum existit, & nonnunquam excrementorum non voluntaria dejectio. Ita de atræbilis effusione in aliis affectibus suspicari possumus.

Sed hic oboritur dubium:

Posito concessoq;, notitiam esse in capite, quomodo in affectibus cor à notitiis affici potest? Propter sympathiam hoc fieri cordis & cerebri, respondendum est. Hæc autem responsio perspicue explicatur in voce Sympathia. Eam Vide.

Thorax, Θώραξ.

Thorax 1. in doctrina Anatomica, est ea pars corporis, quæ complectitur humeros, pectus & scapulas, ad præcordia, seu septum transversum usque, quanquam Aristoteli de mundo dicitur ea pars, quæ à collo ad pudenda usq; tendit, distincta à stomacho & alvo. Sic quoq; Plato per thoracẽ intelligit totum truncum, seu totã anteriorem corporis partem, à jugulo usq; ad pubem. Plato igitur Epar in thorace collocat, quod est extra præcordia, sub chondro tamen ut costis succingatur, cum Galenus ad præcordia definiri thoracem doceat.

2. Accipitur pro veste, illas partes muniente, ut est lorica, unde θωρακίτης, est levis armaturæ miles, ferentarius, lorica indutus.

3. Usus vocis est Geographicus. Strabo enim lib. 14. Geographiæ scribit fluvium esse letheum vicinum Libybus Hesperiis, hinc nomẽ Thorax, in quo fama est Daphidam Grammaticum σταυρωθέντα, id est, cruci affixum fuisse, quod κακολόγων id est, maledico carmine reges incessivisset, undè dictum illud manavit in vulgus, ut diceretur φύλαττε τὸν θώρακα, id est cave à thorace, hoc veluti proverbiali ænigmate festive admonentes, temperandum calamum, & frenandam linguam esse, ne voces peculáter emissæ per jugulum aliquando redeant. Stephanus indicat Thoracem esse civitatem Aetoliæ, & item Magnesiæ.

Nonnunquam Commentatores in disputationib⁹ Physicis accipiunt thoracem pro ossibus & musculis (inter quos diaphragma) quib⁹ thorax constituitur, ut cum dicunt: Angustia quoq; è causis una est, quæ faciunt δυσπνοίαν, id est, respirationem difficilem & frequentem. Angustiæ autem causa vel in thorace consistit, vel in ipsis pulmonib⁹ inq; arteriis asperis, vel in media regione inter pulmones & thoracẽ. Matth. Illyr. in comment. de vita & morte.

Litera. I.

Idea.

Idea, ἰδέα (forma) Platoni in Eutyphrone est λόγος οὐσίας. Religionis Idea, id est, certa quædam & definita natura, seu vera & οὐσιώδης definitio, quæ non tantum πάθος, id est affectionem sed τὸ τί ἦν εἶναι, seu οὐσίαν rei ostendit, proximo videlicet genere cũ sua vera & εἰδοποιῷ differentia notato atq; designato. Ei opponitur ὑπογραφὴ crassaq; & τυπώδης descriptio.

In libr. de odoribus, dicitur, Ideæ διωρισμέναι τοῖς εἴδεσι. Hic Ideæ à

Fur-

Furlano ſumuntur pro formis conſtitutis. Εἴδη pro rationibus, quæ conſtituunt eas vocant formalitates, quibus fit ut ſpecies ab altera ſit diverſa.

Per Ideas interdum intelliguntur ſpecies animo conceptæ, vel φαντασίαι ſeu φαντάσματα, ut πολλάκι γὰρ γνώμην ἐξαπατῶσ' ἰδέαι, Theognis, id eſt Sæpe enim ſpecies fallunt mentem, Es gehen viel dinge anders als mans meint vnd gedenckt. Nihil eſt facilius, quam ſe ipſum opinione decipere. Nam quod quisq; vult, idem etiam animo fingit. Sed hoc fortaſſe alicui videatur translatitium.

Ex commentar: Joh. Serrani in Platon.

Vis & poteſtas vocis explicanda diſtinguendaq;;

Idea dicitur παρὰ τὸ ἰδεῖν, id eſt, à videndo vel cognoſcendo, quia repræſentat in mente opificis opus illud, quod vult efficere, ſeu quia opifex aliquid ex arte facturus opus futurum habet in animo ita delineatum.

Idea eſt vel extra, vel intra operantem.

Ut cum Durerus imaginem extra ſe habet collocatam, quam imitatur.

Ut cum Deus dicitur ab Auguſt. nihil extra ſe intueri; Cum artifex rationem operandi habet incluſam menti. Seu exemplar eſt Externum, vel Internum.

Uſus.

Deus cum vellet hunc mundum condere, non intuitus fuit aliquam ideam extra ſe, ad cujus imitationem eum crearet (ſicut faciunt pictores, qui extra ſe habent poſitã effigiem ſeu imaginem, quã intuentur & ad cujus ſimilitudinem aliam pingunt) ſed intra ſe habuit Ideas rerum omnium, quas facturus erat, nec indiguit externo exemplari, ad quod eas conformaret. Sunt autem ferè paria ſeu æquipollent: Deus cognoſcit creaturas poſſibiles in ſua Idea, In ſe ipſo, In ſe tanquam in verbo mentis *ſeu ſpecie expreſſa repræſentante; in ſua cognitione tanquam actuali ſpecie expreſſa illas actu cognitas repræſentante. In ſe ut in cauſa exemplari.*

Creaturæ habent in Deo eſſe Ideale, id eſt ſunt in Divina Idea ut in cauſa exemplari, licet in ſe ipſis habeant eſſe proprium & formale.

Idiotiſmus, Ἰδιωτισμός

Idiotiſmus accipitur tripliciter.

1. Pro proprietate linguæ alicujus, ut Idiotiſmus Hebraicus, i. e. Hebraiſm⁹, Idiotiſmus Attic⁹, i.e. Atticiſm⁹.
2. Pro τρόπῳ ſeu genere loquendi è medio petito Donatus: Bezã: Joſeph: Scalig. Pro vulgari dicendi modo, quem facit Jul. Scal. elεctæ orationis vitium. l.4. Poet. cap. 1.
3. In Politicis pro ſtatu vulgari ſeu τῶν ἰδιωτῶν, hoc eſt privatorum hominum ordine:

Ἰδιοσυγκρασία.

Ἰδιοσυγκρασίαι ſunt Phyſicis occultæ proprietates, & vires rerum, quæ exiſtũt, non ex elementorum qualitatibus, ſed à forma ipſa, quæ ex his exiſtunt ſympathiæ, & antipathiæ, id eſt, rerum quarundam conſenſus & diſſenſus: quædam enim quaſi mutuo connubio aſſociantur, & tanquam fœdere convinciuntur. Aliqua vero irreconciliabili ſimultate, id eſt, infeſtiſſimè diſſentiunt cæcisque laborant diſſidiis. Vid. Scalig. in exer. & Portam de Magia naturali.

Aliud eſt ἰδιοκρασία; propria σύγκρασις: hac enim vox ſignificat propriam

Crasin ut epatis ἰδιοκρασία, id est proprium ac peculiare temperamentum.

Ἰσόκωλον.

Isocolon. 1. Si definitio alicujus compositi ex duobus aut pluribus nominibus assignatur, totidem habens nomina, quot ipsum definitum, ea non erit illius definitio, sed tantũ nominum commutatio. Talem autem definitionem, quæ vera legitimaq; non est, appellat Aristoteles 6. top. loc. 61. ἰσόκωλον id est, æquimembrum.

2. Rhetoribus ἰσόκωλον est color quidã (σχῆμα) in quo singula singulis respondẽt: quale est Maronis illud de se ipso. *Pastor, arator, eques pavi, colui, superavi.*

Capras, rus, hostes fronde, ligone, manu.

Ἰσοπερίμετρον

Isoperimetrum vox est relativa ut æquale, æquale enim æquali æquale est.

Figuræ Isoperimetræ sunt figuræ, æqualis perimetri. Sic triangulum perimetri 16. pedum est Isoperimetrum triangulo 16. pedum, quadrato 16. pedum, & circulo totidem. Alii Mathematici accipiunt pro figuris, quæ intra eundem orbem inscriptæ sunt. Alii pro figuris, quarum anguli eundem ambitum capiunt. Sed hæ acceptiones & definitiones sunt falsæ. Nam Isoperimetra non sunt æqualia id est, æqualis capacitatis Metire Isoperimetris mensuris, altera Cylindracea, altera cubica, frumentum, & longè inæqualem invenies capacitatem. Sed adhibeamus integrum judicium Syllogisticum.

1. Legitima definitio non potest in aliam rem, transferri: At hæc: Figuræ Isoperimet: sunt, quæ intra eundem orbem inscriptæ sunt; potest in aliam transferri rem, quia in eundem orbem possunt inscribi æqualis & inæqualis perimetri figuræ. Ergo hæc non est legitima.

2. Legitima definitio est reciproca. At hæc, figuræ Isop. sunt, quarum anguli capiunt eundem ambitum, non est reciproca: quia triangulum & quadratum eidem circulo inscripta capiunt, illud tribus, hoc quatuor angulis, eundem ambitum, neq; tamen sunt Isoperimetra. Ergo hæc non est legitima.

Et legitima definitio non est angustior definito: at hæc est angustior, quia circuli ipsi inter se ad talem definitionem nunquam essent Isoperimetri, Non igitur est legitima.

Erratum.

In voce Idea verbis Ita Delineatum *subjice sequentia.*

Ut id quasi præsens intueatur, seu conspicetur, antequam revera extet.

Sumitur autem tum Philosophicè, tum logicè. Philophicè pro ἀρχῇ tum prima, tum secunda. Illa ἕν; Hæ πολλὰ, & τὰ γιγνόμενα vocantur.

Idea ἀρχηγὸς & πρώτη id est, princeps, est Deus prima omnium causa. Is Platonicis ut opifex in certis causarum velut ἐκμαγείοις (expressis formis) futuras res velut præsentes contemplatur. Secundæ Ideæ sunt causæ secundæ ut naturales, quæ hactenus dicuntur ὄντα, quod vim τοῦ εἶναι ab uno & primario ente mutuantur, id est, sunt Entia τοῦ ὄντος συμμετοχῇ, à quo omnia pendent.

Prima illa Idea est ἄπειρος ἀσχημάτιστος, ἀκίνητος, χρόνου μὴ μετέχουσα, est τὸ ἄλλο: γενέσεως καὶ οὐσίας αἴτια, id est, Deus est infinitus, figuræ, motionis, temporis expers, à rerum creatarum numero longè lateq; remotus, quib⁹ omnem tribuit vim existendi.

Secundæ, è quibus & per quas fit, quicquid ordinariè in natura fit, & in quibus καθ' ἕκαστα id est, singularia conservantur, sunt περιεσχισμέναι, definitæ & distinctæ certis classib⁹; sunt ἐσχηματισμένα, & χρόνικαι.

Logicæ Ideæ sunt καθόλου ἔννοιαι, seu communes notiones, quæ dicuntur de pluribus numero differentibus: Sunt νοήματα δεύτερα, quæ omnia καθέκαστα, seu τὰ πολλὰ ad τὸ καθόλου quoddam (id est, ad genus) certis cancellis definitum revocant. Has ideas vult Plato primùm extare in natura (itaq; ei sunt ἐν φύσει ἑστῶσαι) deinde in mentibus nostris; In his ideis, ut ἀνθρωποσύνης individua subsistunt Parmenidi: contrà subsistunt in individuis Aristoteli, quæ sententia vera est.

Idea oratoriè accipitur, pro genere seu Charactere dicendi.

Platoni nostro Idea boni est summum bonum, hoc est, vel divina ἀρχηγὸς καὶ πρώτη, id est, princeps & prima ac universalis omnium bonorum causa, vel contemplatio & cognitio Dei explicata perfectaq;

Ἵνα.

Ἵνα primò indicat causam: est μόριον ἀπολογικὸν seu τελικόν. Ut, Quò. Sic ὅπως.

2. Indicat Eventum, est μόριον ἐκβατικὸν seu ponitur συμβατικῶς, intelligitur de eventu Joh. 16. c. Ἵνα δοξασθῇ, ut glorificetur &c. Fuit mors Lazari causa gloriæ filii Dei, tanquam ἐκβάσεως καὶ ἀποτελέσματος, id est exitus atque eventus, (interprete Joach. Camer:) Evasit enim casus ille ad celebritatem nominis Jesu. Joh. 19. Ἵνα justificeris in sermonibus tuis. Hîc poni videtur Ἵνα συμβατικῶς. Ex peccati enim tanquam effecto opere Davidis evenit hoc, ut justificetur Deus. Sic ex eo quòd sanatus est cæcus evenit, ut Deus glorificaretur. Hîc Ut est potestate Quod.

Sic in latina lingua Ut modò αἰτιολογικὸν est notans causam, ut finē; ut: Edo ut vivam, modò ἐκβατικὸν, notans eventum: Ut: Accidit, contingit, fit, συμβαίνει, ut sint &c.

Usus.

Joh. 12. Non credebant in eum, ut sermo Esaiæ impleretur. Hîc quærunt Theologi; Utrum ἵνα habeat significationem αἰτιολογίας, an ἐκβάσεως id est, utrum ideo non crediderint Judæi, quòd Propheta id prædixerit, an quoniam credituri nō essent, ita prædixerit Propheta, quod evenit.

Ἵνα τί Ut Quid pro cur, Quapropter, Cur verò, tritum est. Hanc figurā Græcorum Patres Ecclesiastici & J. Scaliger imitati sunt. Ut quid diligitis vanitatem? Ut quid verò infirmam ei spem adjungis? exercit. 317.

Ἴσως.

Ἴσως primò idem est ꝙ æqualiter, æquè; sic accipitur ab Ethicis in doctrina de justitia & ἀπροσωποληψίᾳ 2. Ἴσως & τάχα à Platone ponuntur ἐκ τοῦ παραλλήλου pro forte, ac conjungūtur sine copulativa καὶ Estque ἴσως interdum vox modestiæ & cautionis Philosophicæ seu Academicæ; qua Aristoteles non tantùm in re dubia, sed etiam in certa utitur tertio Rhetoricorum & Politic. 1.

Ἴτης.

Ἴτης temerarius & impetuosus est Platoni & Aristoteli. Tales pertinent ad θαρσεῖς (audaces) quorum θάρσος est motus cum impetu sine recta ratione. Ab impetu & impressione ἴτας vocari scribit Scaliger. Superlativus est

est apud Aristotelem 3. Ethic. Nicomachi: ἰτικώτατον ὁ θυμός.

Litera K.

Καθόλου, universale.

Ἁπλῶς: simpliciter, καθόλου prædicatum est, quod ex necessitate inest, ut; omnis homo est mobilis. Omnis justitia est laudabilis. Omne lignum aquæ injectum supervehitur.

Opponitur ei; tum quod temporis gratia inest, ut cum dicitur animal comedere, dormire, vigilare: talia sunt accidentia, quæ subjectis rebus insunt ἀορίστως (indefinitè) non καθόλου, & quidem multò magis, quæ insunt κατὰ τύχην, id est, fortuito, ut cum dicitur fodiens invenire thesaurum: tum quod est primo seu πρώτως καθόλου; quod inest immediatè: ut cum dicitur homo esse γελαστικός: animal esse sentiens.

Si dicitur, homo adolescere vel sentire, hæc quidem ἁπλῶς καθόλου prædicata sunt, & per se insunt sed non sunt πρώτως καθόλου prædicata: quia insunt homini mediante animali, seu propter animal, cui propriè insunt. Etsi igitur per se insunt; tamen quodammodo per accidens inesse dicuntur, quia non insunt primò, & immediatè sed ἐμμέσως, & ἑπομένως. Vid. Schegk. 1. prior. Analyt. pag. 581.

Proprium { Simpliciter, seu absolutè. Corpus naturale movetur: animatum nutritur.
Per accidens, non ex necessitate: Animal vigilat. }

Schegkii effata.

1. Proprium πρώτως & ἀμέσως de uno: ἐμμέσως de multis prædicatur.
2. Prædicari potest aliquid per se de aliquo, etsi non propriè & primò: ut posse sentire de homine: id est non simpliciter propriè, non præcisè summeq; per se.

Usus.

Nonnulli magistri dicunt, oculo inesse per se se videndi facultatē mediante anima, cui proprie & primò insit ut subjecto hæc facultas. Falsum hoc aliis. Oculo n. iis propriè inest facultas videndi ut subjecto, propter animam, ut causam à qua facultas hæc proficiscitur. Sic animata adolescūt, propriumq; animatorum est, adolescere, propter animam ut causam.

Illis.

Vita vegetans corpori animato inest per se mediante anima, cui propriè & primò inest ut subjecto.

His.

Vita vegetans corpori animato, ut materiæ formatæ primò & propriè ut subjecto, propter animam ut causam συνεκτικήν, unde corpus animatum vivens dicitur.

Emanare effectus, vita vegetans, non potest, nisi in ipsomet subjecto (corpore organico) in quo est causa (anima) à qua emanat.

Κακέμφατον, Κακόφατον.

Cacophaton generaliter est inornatæ orationis vitium, obscœnum dictum, sive id uno verbo, sive pluribus, sive deformi literarum concursu fiat. Emmanuel Alvarus. Dicitur & αἰσχρολογία, turpiloquium, cum à rei turpis vocabulo proprio, & à fœda oratione non abstinetur, cum res illi

vel esset dissimulanda, vel circumloquenda, vitium Cynicum. Cynici enim tegenda & turpia palam proferebant, & in propatulo agebant, contra sermonis & pudoris decorum. Contra tales est Ciceronis Epistola lib. 9. Amo verecundiam.

Cacophonia specialiter, est absurditas, vel absonum, cum duriter & confragosè inter se cohærent, & colliduntur, stridentq; literæ & syllabæ, cum eædem literæ & syllabæ ingeminantur. Hoc vitium, maximè est vitandum in versu, nisi ubi res tumultuosior requirit talem asperitatem, ut *Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum* Talis κακοφωνία sæpe est apud Horatium in Hexametris, ubi versus duriter sonat, quia maluit ille simplicitatem orationis captare, quam sonoritati versuum indulgere, ut loquar cum Velucrione.

Canon.

In cacemphatis hoc est, quæ vergunt ad rei obscœnæ significationem, Poëticis, priscis, novatis, inusitatis, durioribus debemus προεπιπλήττειν (præcastigare, præmollire, præmitigare) seu ut loquitur Cicero præmunire. Præmunitionis, προεπιπλήξεως, formulæ sunt; Cato librorū helluo, si tamen eo verbo uti fas est, in re tam præclara. Ipsissimus, ut Plauti more loquar: Sic enim recentiores isti loquuntur: ut dicam antique: Si sic loqui licet; Si mihi permittis vulgato more loqui. Agnoscis Castrense verbum.

Καθίζω.

Καθίζω interdum ponitur Absolutè seu ἀυτοπαθῶς id est Neutraliter ut apud Hom. ἐν μέσσῃ δὲ κάθιζε, conside in media rate, Ἐκάθισεν id est consedit est apud Johannem 12. cap: Interdū ἀλλοπαθῶς, ut jungatur cū eo accusativus ut Homer. Iliad: ἄλλους μὲν κάθισον Τρῶας καὶ πάντας ἀχαιούς: Fac ceteri considant tam Troiani quam Græci: Sic Matth 5. καθίσαντος αὐτοῦ, cùm ibi consedisset, nisi fortè dictum sit hoc elleipticè: Cum sese collocasset.

Sic προάγω modò habet significationem activam, pro produco; deduco impello. Ut cùm in Matth. Evang. dicitur: sidus Magos προῆγεν, deduxit: modò ponitur absolutè pro præcedo, progredior, pergo. Sic apud Platonem: πρόαγε δή perge sanè ut Matth. cap. 21. ὄχλοι προάγοντες (præcedentes.)

Est autem poni ἀντιπαθῶς. poni quadam sua patiendi proprietate.

In Johan. Evang. de ἀυτοπαθῶν de Christo ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, infremuit spiritu. In Marco cap. 1. ἀυτοπαθῶς, ἐμβριμησάμενος, cum fremitu illi interminatus.

Καί.

Καὶ Σύνδεσμος, est: Et accipitur propriè & impropriè.

Propriè συζευκτικῶς, seu συμπλεκτικῶς *Copulativè* ut θεὸς καὶ φύσις Deus & Natura. *Impropriè*, ut 1. ἐξηγητικῶς pro ὅτι ut Hebr. Vau: ut θεὸν καὶ πατέρα, Deū, qui, est pater, seu, id est patrem non saltastis.

2. Adversativè seu *discretivè*, ἀντικειμένως pro sed per hebraismum, ut κἀκεῖνος (& ille) pro at ille Matth. 11. Tibiis cecinimus vobis, & non saltastis, id est, & tamen non saltastis.

3. *Illative*, seu sic, ut notet consequentiam pro Itaq;. Et dubitamus adhuc Dei hoc munus esse? id est Ne itaque dubitemus. Sic cum dicitur, Non est animal, & ita non est homo, particula similitudinis, Ita notat cōsequentiā.

4. *Comparativè vel Exaggerativè* seu αὐξη-

ἀυξητικῶς pro Quàm, Et cum primis Quin etiam: etiam ita ut: Sed &: sed etiam: Hic καὶ nota majoris est. Marci 16. Discipulis ejus & Petro, id est in primis Petro.

5. *Pro transitiva particula temporis*, Tunc sumitur, & annectit novam sententiam sententiæ præcedenti. Scitis post biduum Pascha fore. Et filius hominis traditur. Statim purgata fuit ejus lepra. Et dicit ei Jesus: id est, tunc. Matth. 8.

6. Ἀιτιολογικῶς pro *Enim: seu Quia* Lucæ 2 Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη; Theophylactus intellexit hoc dictum αἰτιολογικῶς, ut καὶ habeat significationem τοῦ γάρ.

Theophylact⁹ etiā hoc loci Lucæ 1. εὐλογ σὺ ἐν γυν: καὶ εὐλ: Benedicta tu in mul: & benedictus &c. Καὶ ætiologicè positū ait ἀντὶ γάρ: Quia benedictus fructus ventris, id est conceptus in utero fœtus: ut in hoc. Tu iratus fuisti, & peccavimus id est peccavimus enim: nam peccaveramus, Joach. Camer. in Notationibus figurarum &c.

7. *Disjunctivè* ἀντὶ τοῦ ἤ, pro vel. Græc. διαζευκτικῶς. Καὶ κρατεῖ καὶ κρατεῖται apud Aristoteli: vel superat vel superatur.

8. Interdū redundat; est partic: πλεονάζουσα per Atticismum.

9. Nonnunquam cum geminatur ponitur priori loci pro cùm, posteriore pro tum.

Κακοπαθῶ.

Κακοπαθῶ est male habeo male sum affectus. 2. affligor, afflictor, in rerum difficultatibus versor, afflictiones malaq; fero. Latini dicunt Laboro συγκακοπαθεῖν est laboris & afflictionem esse participem.

Καρδιαλγία.

Os ventriculi veteres vocarunt cor. Cardialgia igitur est affectus oris ventriculi mordax ab acutis vel venenosis humoribus. Intellige oris ventriculi cum corde esse connexum seu Sympathiam, & arteriarum maximam à corde exortam primum stomacho, deinde ejus osculo insertam, ac tandem deorsum progressam ventriculi fundo subtendi.

Per Metaph. Cardialgia significat invidiam, quia hæc cor macerat: Joh. Lang. in Epist. Medic. lib. 1.

Καρπός.

Καρπὸς 1. fructum significat. Hinc καρπῶν Δίκη Græcis Jurec. est actio adversus eum, qui fructibus noxam intulisset.

2. In Anatomica doctrina significat manuum, juncturam Da man den Puls greifft.

3. Cavum seu volam manus. Hinc τὸ Asserere, verbum juris, quod est apprehendere, Græci vertunt καρπίζειν. καρπιστεύειν, & vindicias καρπιστείαν, h. e. assertionem & apprehensionem.

4. Igitur καρπὸς tropicè etiam accipitur pro ἐγχειριδίῳ Ein Handtbüchlein/ id est libro compendiario seu Breviario, quasi quod manu comprehendi possit. Ita καρπὸς Hermæ Encheiridion seu liber Isagogicus Hermæ. Joh. Scal. in Manil. pag. 92.

Καιρός.

Καιρὸς significat occasionem, temporis opportunitatem, vel tempus tempestivum vel tempus (sicut tempus quoq; latinis aliquando; Ut in tempore ad eam veni apud Terent. id est opportune, opportuno tēpore) articulū seu punctum seu momentū temporis, in quo aliquid agi potest.

Ἐν καιρῷ suo tempore, opportuno tempore

pore est 20.cap. Lucæ. Dicitur & εὐκαιρία pro bona seu opportuna occasione. Accidit igitur καιρὸς τῷ χρόνῳ. Hippocrates accipit καιρὸς pro eo quod est, Satis, in lib. περὶ κινήσεως, annotante hoc Scaligero. τὰ καίρια νοσήματα Hippocrati sunt quæ recipiunt curationem ἄμη ἐς θάνατον φέρει, quæ nõducunt ad morté, quæ admittunt occasiones opportunas: Statuitq; iis contraria, quæ nullam recipiunt curationem.

Galenus ἐπικαίριον vocat illam partem corporis, quæ obnoxia est ei nocumento quod evenire potest vel solet ab ea causa, qua de agitur ut ex nixu venæ apertio, aut scissio, peritonei ruptio. De ludo parvæ pilæ.

Κατὰ, παρὰ.

Κατὰ & παρὰ interdum æquipollent in compositione, interdum distinguuntur. Nam καταβραβεύειν est intercipere alicui præmiũ seu brabeũ; Παραβραβεύειν idem pollere, ait Hesychius cap. 2. ad Coloss.

Qui in certamine positus iniquitate agonothetæ vel insidiis Magistrorum brabeum seu præmium & palmam, (quæ victoriæ symbolum) sibi debitam perdit καταβραβεύεσθαι dicitur, inquit Eras. in Annot. in epistolam ad Coloss. κατατομὴ circumcisio est; περιτομὴ, concisio. Circũciditur φ discerpitur & planè distrahitur; solutio hîc est continui ὁλικὴ, Circumciditur φ quasi expolitur resectis supervacaneis. Hoc fit ἐν τῷ μέρει; vide Hieronymum in Comm. in Micheam.

Παραβουλεύεσθαι est male cõsulere. Καταλάλους dicimus, qui detrahunt alterius laudi Κατὰ μέρει Κατὰ πόδα est è vestigio, pedepressim, cum pes quasi premit pedem. Παρὰ πόδα idem sæpè. Τὰ παρὰ πόδας sunt res quæ in promptu sunt, sensui obviæ, quarũ notitia quasi ante pedes est, ut ait Schegk. in fine Com. 1. top. & Aristotelis.

Extra compositum interdum Κατὰ τῷ παρὰ interdum τῷ ὑπὲρ opponitur ut κατὰ λόγον, παρὰ λόγον, κατὰ δύναμιν pro viribus, ὑπὲρ δύναμιν supra vires: Barbari Ultra posse. Interdum παρὰ est contra; παρ' ἐλπίδα, contra spem in epistola ad Rom.

Παραλογίζεσθαι est vitiosè ratiocinari quod sæpè fit captiosè. Ac κατασυλλογίζεσθαι Aristoteli est implicare syllogismum proposito fallendi & falsum concludendi. Id ipsum autem fit præcipuè si quis dolosè præmissas roget, conclusionibus non additis, aut misceat illis impertinentia.

Καθ' ἕκαστα.

Τὰ καθ' ἕκαστα ἢ ἑκαστὰ & ἕκαστον i. e. singulũ, singularia sunt, quæ opponũtur τοῖς καθόλου: ut a. Græci nõ dicũt τῶν μετὰ φυσικῶν, sed τῶν μετὰ τὰ φυσικά: itanõ dicunt τῶν καθεκάστων, sed τῶν καθ' ἕκαστα (singularium) & τῶν καθ' ἕκαστον: ut Idea est τῶν καθ' ἕκαστον: praxis est τῶν καθ' ἕκαστα: prudentia non καθόλου tantùm, sed etiam καθέκαστα est, id est, non tantũ versatur in universalibus ut legibus condendis, quæ prudentia dicitur Architectonice & Nomothetice) sed etiam in particularibus casibus, actionibus dictis, factis, (quæ nomine generis dicitur πολιτικὴ & Oeconomica) Zuing. 1. Tab. Ethic. lib, 6. cap. 8.

Κατ' ἄλλο.

Κατὰ ἄλλο, secundum aliud, vel in alio, vel alterius respectu 1. opponitur τῷ καθ' αὑτὸ, secundum se, quod inter-

dum

dum etiam dicitur ἐν ἑαυτῷ, in ſemet ipſo, ut filius hominis eſt omnipotens κατ' ἄλλο. Filius Dei eſt paſſus κατ' ἄλλο. Chriſtus homo etiam καθ' ἑαυτὴν omnia adminiſtrat, id eſt, in ſua humana natura, & ſecundum eam etiam conſideratus. Caro Chriſti non eſt ἐν ἑαυτῇ & καθ' ἑαυτὴν Deus.

Priore determinatione utimur, cum toti ſignificamus aliquid convenire, ſecundum alteram partem, vel naturam tantum.

Poſteriori, cum ſignificam⁹ aliquid alicui tribui, & convenire, ut inhærens ſubjecto, cujusmodi ſunt gratiæ habituales, ſeu dotes collatæ carni Chriſti (eas habet ἐν ἑαυτῇ, ἐξ ἄλλου non κατ' ἄλλο id eſt in ſe, ex Gratia, non ſecundum alteram naturam nempe divinam). Κατὰ ἄλλο naturã reſpicit; ἐξ ἄλλου originem ſeu cauſam.

2. Κατ' ἄλλο oppoſitum τῷ per ſe ſeu καθ' αὑτὸ Ariſtoteli nonnunquam idem eſt, quod δι' ἄλλου.

Τπόμνημα.

Quod de Chriſti humana natura dicitur, proficiſcitur vel ex ipſa, & eſt καθ' αὑτὸ, vel eſt conſequens unionis hypoſtaticæ, & eſt κατ' ἄλλο, vel ἐξ ἄλλου. Quod habet commune cum omnibus hominibus, id eſt ei καθ' αὑτό. Quod huic naturæ ſingulariter proprium eſt, id attribuitur ei propter aliud, ut attributa θεϊκά, divina, hyperphyſica, communem naturam exuperantia (ut mori pro mundi vita) Quæ ſi in ſe habet, non dicuntur in eſſe κατ' ἄλλο, ſed ἐν ἑαυτῇ. At ſi dicatur ea habere ἐν τῷ λόγῳ, κατ' ἄλλο convenire dicuntur, ut caro Chriſti vivifica eſt in verbo divino, non καθ' ἑαυτὴν, non ſecundum quod caro eſt, ſed quia τοῦ λόγου viventis per unionem hypoſtaticam propria caro eſt.

Sic quidã Theologi dixerũt, Homo ille Deus eſt, vel caro illa Deus eſt, κατ' ἄλλο, non in ſe ſe, ſed in verbo, in quo ſubſiſtit.

Cum inhærere dicitur nobis juſtitia, utimur τῷ καθ' ἑαυτὴν; Cum imputari, κατ' ἄλλο.

Καθ' αὑτὸ, ſecundum ſe

Conſideratum aliquid καθ' αὑτὸ.

- Suapte vi & natura, ut hoc habeo nõ per naturam (καθ' αὑτὸ) ſed per gratiam, ex dono Dei. Opponitur igitur ei Aliunde.
- Abſolutè, ſeorſum, ſeparatim: Opponitur ei Conjunctim. Sic dico naturas conſiderari καθ' ἑαυτάς.
- Sui ipſius reſpectu, in ſe ſe, in ſemet ipſo, ut in ſubjecto; ſive ex natura ſive ex gratia ſit.

Opponitur ei quod eſt, Secundum aliud, per aliud, IN ALIO, Secundum effectum.

Bonum κατὰ μετοχὴν eſt per participationem.

Verbum divinum vita eſt καθ' ἑαυτό, id eſt, ſe ipſo vivit. Verbum etiam divinum vivit carne, id eſt, in natura vivente ſubſiſtit, ſeu aſſumptæ naturæ vita vivit. Ea enim verbi per unionem propria eſt. Hoc eſt vivere κατ' ἄλλο. Sic hodie nonnulli Theologi colligunt; qua ratione homo ille Deus eſt, & verbum eſt homo, eadem ratione homo ille eſt omnipotens (Dei filius), & Deus gloriæ conceptus eſt ex ſemine Davidis, natus, paſſus. Homo iſte Deus eſt non in ſe ſe, ſed in verbo in quo ſubſiſtit; Verbum

bum homo est, non in se se, sed in carne assumpta.

Ergo & homo ille est omnipotens non in se se, καθ' αὑτὸ, sed κατ' ἄλλο, id est verbi, in quo subsistit, respectu, & Deus dicitur passus, non in se se, sed in assumpta carne.

Impropriè hoc dicitur: Sic enim diceretur propriè; Homo iste Deus est, non in ipsa humanitate, sed in λόγῳ, in quo subsistit humanitas, & verbum homo est, non in divina natura, sed in carne assumpta. Ergo & homo ille est omnipotens, non in humana natura, sed in λόγῳ, in quo humana natura subsistit; Deus est passus non in Divina natura, sed in assumpta carne. Filius Dei est passus, non καθ' ἑαυτὸν, id est, non quatenus Deus (contra Eutychen) non κατ' ἄλλον (contra Nestorium) sed κατ' ἄλλο, pro Orthodoxis.

Non propriè dici affirmo Humanam Christi naturam esse Deum; Humanam naturam Christi esse Deum in verbo divino, seu respectu verbi in quo subsistit, etsi non nescio jam viros magnos ita loqui interdum. Assertionis meæ ratio est sumpta ex Scoto subtilissimo lib 3. dist. 11. Cum propositio affirmativa est falsa ex repugnantia extremorum, quicunq; determinatione, vel reduplicatione addita, quæ non tollit repugnantiam eorum, non tollit rationem falsitatis illius. Hæc, humana natura Christi est æternus Deus, falsa est ex subjecti & prædicati repugnantia, Humana enim Christi natura creatura est, æternus verò Deus est creator. Ergo determinata illa, Humana Christi natura est æternus Deus in λόγῳ, non est vera.

Si determinatio repugnantiá tollit, falsa evadit vera, ut corpus Christi, quod in cœlis est, in terris premitur dentibus manducantium IN PANE. Hæc vera est: determinatio enim IN PANE terminum corpus Christi, quod in cœlis est, distrahit seu alienat à significato proprio. Ita igitur vera est hæc: Corpus Christi premitur dentibus.

Quod est καθ' αὑτὸ, interdum accipitur specialiter ab Aristotele pro Substantia, id est, natura, quæ per se ipsam constat & cohæret. Ita accipit de Martyris sententia 1. Ethic. c. 5. cum ait; Id quod est per se substantiave: quod enim prius dixit quasi periphrasticos, illico voce proxima exprimit apertius: Non pro qualitate, ut putat Eustrathius. Interdum generaliter pro Ente absoluto, id est libero à relatione, sic etiam qualitate convenit.

Κατοκώχιμος.

Κατακώχιμος 1. κυριολεκτῶς, id est propria notione est ἁλωτὸς, κατεχόμενος κεκρατημένος, id est captus, divino quodam Spiritu afflatus, divinitus afflatus.

Ἦθος κατοκώχιμον ποιῆσαι apud Arist. 10. de Moribus. cap. 10. est ingenium docile ad virtutem reddere, ejusque studio inflammare: Virtutis amore divinitus afflare. Lambinus. Eustratio hic κατοκώχιμον valet τὸ ὑπεῖκον καὶ εὐπειθὲς, id est quod cedit & facile obedit, quod ad obtemperandum facile & propensum est. Vox est à κατοκωχὴ id est detentio, instinctus. 2. In Physicis Aristoteli κατοκώχιμος pro Synecdochen speciei est idem quod libidine incensus. Tribuit hoc epitheton vaccis..

Κατὰ τὸ πρᾶγμα.

Κατὰ πρᾶγμα secundum rem sæpe opponitur nostro modo concipiendi seu intelligendi, τὸ Deus vel essentia divina

divini concipitur ut quod superius & latiùs patens quam personæ, Habet enim conditionem quandā termini communis, ut persona ratione singularis licet κτ̓ τὸ πρᾶγμα, id est, re ipsa hic sit nihil inferius & superius.

Κατάγεων.

Κατάγεων est locus infra in ædibus, cui opponitur ἀνώγεων, vel ἀνώγαιον locus qui supra est in ædibus. οἰκίαι κατάγειοι sunt loca habitationis sub terra seu subterranea.

Καταληψις.

1. Καταληψις significat comprehensionem, perceptionem, mentis cognitionem. Hic Καταληψις est perfecta (τελεία) vel imperfecta ἀπλῆς. Perfecta intelligenda est in artis finitione; τέχνη & σύστημα ἐκ καταλήψεων γεγυμνασμένων πρὸς τὸ τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν βίῳ Eustratius & Lucianus. In qua definitione videtur esse omissum ὁμολογουμένων (non dubiorum) Ars enim continetur certò cognitis, non fallentibus, & in unum finem spectantibus rebus.

2 In Musica catalepsis appellatur comprehensio & pulsatio Chordarum, quando exploratur concentus, teste interprete Aristophanis.

3. Est vox politica, ut cum dicitur κατάληψις τῆς βασιλείας, pro adeptione seu invasione regni.

4. Est vox Physica & Medica, quæ recentioribus est congelatio, wenn ein Mensch gefrieret & græcè quoq; dicitur κατοχὴ (detentio, quod oculi aperti teneantur.) Hæc oriri solet propter privationem sensuum ac motionum; ac quali in habitu hominem invenit, in eodem invadit ipsum, ac talem manere cogit. Corpus enim immotum persistit apertis & rigidis oculis. Neq; loquuntur καταπληκτικῶς, nec audiunt, nec ostendunt signa ulla, quod intelligant, quæ fiunt aut dicuntur. Sæpius fit hæc affectio corporis ab humore melancholico.

Alia ab hac est Epilepsia: hæc enim dicitur cum homines patiuntur convulsionem atq; concussionem, non tamē perpetuo, sed per intervalla tēporis. Latinè compræhensionem sonat, das einen Menschē begreifft vnd wirfft jhn nieder, Græci vocant, ἱερὸν morbum, Romani Comitialem morbum, & caducum, Germani morbū Valentini itē die fallende seuche / die schwere Kranckheit / das fallen simpliciter. Cōcidunt hoc morbo correpti, & torquentur læsis & interceptis sensibus. Neq; enim vident, neque audiunt neq; meminerunt facilè quæ fiant, Causam habet obstructionem ventriculorum cerebri & meatuum, non tamen perfectam, seu ὁλικὴν (totalem) quæ prorsus intercipiat, & cohibeat spiritus animales; Ideò contrahit se cerebrum & pugnat quasi cum re molesta obstruente, eamq; removere & eijcere tentat. Atqui eam pugnam nervi & spiritus quantum possunt adhuc adjuvant. Unde fit ut Epileptici per spumam quandam ex ore emissam sæpe excitentur, ut ad se se redeant. Interdum verò per consensum cum aliis partibus hoc malum patitur cerebrum, videlicet cum ab orificio ventriculi, aut ab alia parte quapiam ascendit vapor malignus & planè inimicus cerebro, aut sola etiam qualitas molesta, quæ dum infestat substantiam cerebri, concitatur illa, motu pugnante, & oritur in illa pugna Epilepsia.

Καταστασις.

Cic. in Epist. ad Attic. Καταστασιν vocat

contentionem & incitationem cursus incoati. Nam κατατείνειν sive κατατείνειν δρόμον est cursum intendere, & in cœpto cursu gnaviter perseverare. Arist. libro 9. Histor. animal. agens de venatione leonum dixit τρέχειν κατατείνοντα pro accerrimo & incitatissimo cursu ferri, ut Plinius vertit eruditè.

Κατηγορεῖν.

Interdum est simpliciter dicere. Interdum certis argumentis evincere. Sic Plato accepit in Theæteto.

Phrasi κατηγορεῖσθαι ψευδομαρτυριῶν, testimoniorũ falsi accusatio significatur. Sic ἐπισκήπτεσθαι μαρτυρίαις Budæo est testimonii falsi accusare.

Φιλοκατηγορία est studium accusationis & reprehensionis.

In logica κατηγορούμενον est prædicatum seu principale prædicatum: προσκατηγορούμενον (adprædicatum) est quod prædicato apponitur seu potius præponitur ut ipsum de subjecto enuncietur, nempè Est, cùm rationem habet vinculi nec ipsum prædicatur. συγκατηγορούμενα eæ voces dicuntur, quæ ad principale prædicatum pertinent.

Ut Christus est filius ille Dei vivêt⁹. Hic Filius est prædicatum principale. Reliquæ voces sunt συγκατηγορούμενα, τὸ Est non prædicatur sed est instrumentum & medium cujus interventu prædicatum subjecto attribuitur.

Κείμενα.

1. Vocabula κείμενα dicuntur, quæ sunt in scientia constituta & usitata. lib. 5. Top. Arist. qui iis non utebantur, reprehendit.

2. Topic. in explicandis problematibus duo sunt gravia peccata. Unum ψεύδεσθαι (fallacia proferre) alterum παραβαίνειν κειμένην λέξιν (id est vocabulis aliis uti, quàm quæ unicuiq; scientiæ sunt propria.)

Ab altero hoc peccato absolvere non possum doctores Scholasticos, qui sæpe moverunt terminos, quos Philosophorum filii posuerunt, quod in aperta est luce. Dicuntur & κείμενα in logicis subjectum & prædicatum respectu copulæ Est. Cum dico De⁹ est, Est est κείμενον, cum dico Deus est Ens, Est non est κείμενον. Diversissima igitur est oratio, qua dicitur, Deus est, ab ea, qua dicitur Deus est Ens: illa enim Deum esse asseverat, quo nihil certius. Hæc verò, quid Deus sit, aliqua ex parte. Mirandula ad Citadinum de Ente.

Itaq; κεῖσθαι etiam dicitur id, quod ita positum est, ut axioma efficiat, unde & ipsæ theses τὰ κείμενα vocantur. Alexander 2. de animâ, ut hoc κεῖται, seu κείμενόν ἐστι, id est positum est per axiomata, seu per προτάσεις ἀναποδείκτους.

In doctrina Categoriæ situs κείμενον est situm seu positum, quod Barbari vocant situatum.

Politicis νόμοι κείμενοι sunt leges constitutæ, quæ vulgo vocantur positivæ, id est positæ, quæ rescriptæ dicuntur, νόμοι κείμενοι ἐγγράμματοι, ἔγγραφοι à Platone.

Κεφάλαιον.

Propriè significat totum illum globum, in quo est cerebrum & supernus venter. Ejus pars anterior dicitur sinciput, (quod à Plauto per Synecdochen accipitur pro capite, cum dicit, Non est tibi sanum sinciput) Posterior dicitur occiput.

2. Ponitur pro potissima parte rei, quia in homine caput potissima pars est.

3. Pro scopo, qui omnes rei, de qua agitur, partes continet. Sic cum dicit Alcinous Platonicus τοῦ θεωρητικοῦ τὸ κεφάλαιον (contemplantis quod potissi-

potissimum est) finem contemplationis intelligit, qui est veritas.

4. Est summaria quædam rerum subductio, quædam partium συναγωγὴ seu in unum collectio. Sic ἀνακεφαλαιώσασθαι, quo utitur Paulus ad Eph. 1. significat quæ dissita sunt & dispersa, consociare ac in unum velut corpus conjungere, uniq; capiti subjungere.

κίνησις

- Κίνησις
  - Simplex
    - Substantialis
      - Generatio
      - Corruptio
    - Accidentalis
      - Augmentario
      - Deminutio
      - Alteratio
      - Motus localis
  - Composita quæ è simplicibus duabus constat, quarum una desinit res mutanda ἁπλῶς, vel κατά τι: altera incipit esse res, in quam alia mutatur.
    - Ejus species princeps mutatio naturalis
      - Substantialis μετουσία conversio unius substantiæ in aliam constans ex unius corruptione, & alterius generatione.
      - Accidentalis, cum mutatur corpus secundum accidens χωριστόν.

Κίνησις dupliciter accipitur primo generaliter, ut etiam rebus incorporeis conveniat, & Mathematicis omninoque artificiosis : specialiter, ut conveniat rebus physicis tantum. Ita Aristoteli est ἐντελέχεια imperfecta corporis mobilis quatenus mobile Hujus distinctiones sunt variæ. Primò motus est duplex, alius per se, alius per accidens, sicut ipsa moventia sunt duplicia. Alia per se, ut faber ædificans, Medicus alteri medens, alia per accidens, ut Musicus ædificans, & Medicus se ipsum curans (quia nullum arte agens agit in seipsum.)

Motus per se & proprius est, cum subjectum seu corpus mobile suo motu ad novam formam, vel subjectum vel accidens, vel ad alium locum movetur, & progreditur, ut quando gramen jam movetur, ut indè generetur aliud gramen, quando Sol jam ortus movetur ad meridiem & hinc ad occasum; Hujus motus causa est. natura quæ in singulis subjectis facit, ut motus

tus inchoari possit. Alius motus est per accidens, cum subjectũ aliquod movetur, non proprio aut suo motu, sed alieno. Atq; hic quoq; motus per accidens est duplex 1 accidentia moventur cum suo subjecto, ut cum substantia hominis generatur per se, tum simul per accidens generatur in eo color, statura &c. Ita quando homo corrumpitur per se, tum simul per accidens corrumpitur sanitas, forma, color, complexio &c. Secundo partes moventur per accidens, cum totum movetur per se; ut quando corpus proiicitur, tunc totum movetur per se, brachium verò caput, pedes, moventur per accidens. Ita rami & folia moventur per accidens, quando arbor movetur per se. Hic motus fit etiam ratione vicinitatis, ut corpora cœlestia moventur per se: aeris verò regio suprema, quæ lunæ est vicina: movetur per accidens. Ita in incessu pedes moventur per se, cæteræ verò partes, ut manus, oculi &c. moventur per accidens. Sic in navi, quæ à vento impellitur, ea pars veli, quæ est proximè obversa vento, movetur per se, cetera moventur per accidens.

Secundo motus est κατὰ φύσιν, vel παρὰ φύσις. Κατὰ φύσιν habet principiũ internum hoc est in subjecti natura & substantia, ut cum ignis sursum movetur: estque 1. ἑκούσιος, quem Naturales aliqui animalẽ nominant, quia fit ab ipsa anima in corpore animato; hic aliàs nominatur voluntarius, quia in homine gubernatur à voluntate in brutis vero cietur à phantasia, & est spontaneus; incipit enim & desinit, prout ciet imaginatio, ut quod animal hoc vel alio modo se movet, 2. est ἀκούσιος, quem hic propterea animalem appellat, non quod reliquæ species, sint præter vel contra naturam, sed quod à sola natura regitur nec incipit aut cessat quando vult animal, ut est motus cerebri, thoracis, cordis diaphragmatis corrugatio ventriculi in fame quæ non moventur, aut quiescunt ciente imaginatione, sed sunt in perpetuo motu, quandiu durat animal. 3. Est ἀχἑκούσιος, qui alias mixtus dicitur, quia partim est voluntarius, partim mixtus hoc est, est quidem à natura, sed tamen interdum impediri, interdum cieri potest, quando vult animal, ut motus vesicæ, pulmonis, partium obscœnarum. Hic enim motus etsi est à natura; tamen ab imaginatione etiam cietur vel impeditur. Παρὰ φύσιν habet principium externum h.e. causa ejus non est in natura seu οὐσίᾳ subjecti, ut cum lapis sursum deiicitur seu globus ex bombarda. Hic motus nominatur violentus.

Tertiò Motus naturalis est uniformis: violentus vero est difformis. Uniformis est, quo mobile juxta omnes partes suas, æqualiter aut similiter, secundum velocitatem, vel tarditatem movetur id est, qui in tota sua duratione semper eodem modo se habet, & semper suam servat æqualitatem, ut non alias tarde, alias velociter, sed semper, vel eadem tarditate, vel eadem velocitate moveatur ut est motus cordis, motus thoracis. Item calefactio aquæ si maneat semper eadem copia ignis. Axioma est. Nullus motus super duobus centris uniformis esse potest.

Motus autem difformis est, qui non est æqualis secundum omnes partes, sed secundum diversas diversimodè movetur, & secundum aliquas velocius, secundum aliquas tardius, id est

est cum in tota motus duratione, non servatur eadem tarditas, vel velocitas, sed alias est major tarditas, alias major velocitas, ut, quando totus homo æqualiter secundum omnia sua membra calefit, hic est motus uniformis; sed quando calefit quidem totus, citius tamen in manibus quam in pedibus, hic est motus difformis. Causa autem hujus uniformitatis & difformitatis est 1. ab ipso movente, quod aliis partibus magis est vicinum, aliis minus. Ita naturalis motus est uniformis, quia natura semper est in subjecto quod movetur, imò motus semper eodem modo se habet, ut est motus, cordis, cujus causa est natura cordis, propter quam cor uniformiter movetur. Sed violentus est difformis, in principio velocior, postea languidior, quia mobile recedit à suo movente, ut cum globus ex bombarda proiicitur. 2. Interdū verò est ab ipso mobili, in quo sunt diversi gradus, quorum alii magis sunt dispositi ad actionem suscipiendam, alii minus, ut unus & idem ignis æque calefacit membra calida & frigida in homine. Sed quia membra calida sunt magis disposita ad actionem suscipiendam, ideò ea citius calefiunt, & sic calefactio fit difformis. Quartò κινητὸς seu motus alius est tardus, alius velox. Tardus mot⁹ est, quo majori tempore minus acquiritur, vel minus deperditur, ut cum abor aliqua tarde crescit, cum aliquis longo tempore parum discit, cum aqua tardè calefit. Velox cum brevi tempore multum acquiritur vel deperditur, in cū aqua citò incalescit. Sic dicunt Astronomi motum Solis circa perigæum esse velocissimum, quia minori tempore majores arcus absolvit, at circa apogæum esse tardissimum, quia majore tempore minores arcus conficit. Causa tarditatis vel velocitatis in motu est aliquando ex parte moventis, ut ignis modicus non potest calefacere multum aquæ: aliquando ex resistentia contrarii, ut ignis magnus non potest calefacere velociter valde frigidam aquam: præceptor diligens, industrius, & doctus non potest eruditum facere valdè hebetem: aliquando ex resistentia medii, ut lapis non tam citò movetur per aquam, quam per aerem; Globus ex bombarda non tanta vi & velocitate proiicitur super vel trans aquam, quàm per purum aërem, quia vis ejus impeditur à vaporibus ex aqua ascendentibus.

Κινητόν.

Κινητὸν est mobile. In eo est tum initium, unde motus procedit (motus antecedens) Tum Finis ad quem tendit (motus consequens) Tum spatium seu iter inter duos illos terminos, quod ipse motus est Formaliter. Ita aqua est κινητόν. Hìc frigus in eo est Extremum à quo calor extremum ad quod. Calefactio est via ad calorem.

Τὸ κινητικὸν κατὰ τόπον.

1. Κινητικὸν κατὰ τόπον est virtus animæ loco movens Ζῶον (animantem.) Ejus affectio est ἐνέργεια ἁπλῆς; motus: ut itio, progressio, volatus, reptio natatio. Cœlestia corpora cum neque animam neque vitam habeant propriè dictam, motus horum peculiaris est: ceteræ v. virtutes seu potestates animæ præstant actiones perfectas, & ita à motrice discriminātur.

Causæ motus seu κινήσεως hujus potentiæ aliæ sunt propiores, aliæ remotiores. Initium igitur motus in loci mutatione est à re quæ appetitur, qui finis motus est. Appetuntur autem ea, quæ sensibus, aut mente à nobis sunt cognita, sive præsentia sint, sive intus repræsententur. Præcedit igitur virtus αἰσθητικὴν τὴν ὀρεκτικὴν (qua ad motum animal inclinatur) & ὀρεκτικὴν τὴν κινητικήν. Sed in homine hic motus incitatur cùm mentis actionibus, quæ sunt διάνοια, προαίρεσις βούλησις, tum φαντασία atq; appetitu bruto sensuum ac cordis. In brutis autem phantasia tantum & appetitus sunt. Itaq; Aristoteles etiamsi in. 3. de anima subtilius hæc disserit: in lib. tamen de motu animalium, quæ moveant animal, esse scribit διάνοιαν, φαντασίαν, προαίρεσιν, βούλησιν, ἐπιθυμίαν, & hæc omnia refert ad mentem & appetitum, ut vel mentis. vel appetitus, tam in intelligenti, quàm in bruta natura motum de loco incitent.

Mentis autem appetitus voluntas est, quo modo ad appetitum recidunt omnia: Ita igitur vel voluntas, quæ altera pars mentis est, vel appetit⁹ in homine, solus autem appetitus in brutis, quando commoventur, tunc facultatem, qua hic motus perficitur, cient seu incitant. Hæc facultas in spiritu animali est, qui in cerebro fit, & partibus corporis, quæ moventur, communicatur, in quas per nervos continenter influit impulsus a cerebri agitatione nõ desinẽte, & in nervis ac musculis semper præsens est, eóq; status & natura horum conservatur & confirmatur: sed motum tunc ciet (Spiritus ille) cum à voluntate aut appetitu impellitur. Tunc enim ad novam affectionem cerebri vel copiosior in nervos & musculos immittitur, vel potius qui jam præsens est, ad motus actionem quasi producitur. Sunt autem alii nervi, quibus sentiendi, alii quibus hæc movendi virtus corpori animantis suppeditatur. Hinc neq; omnia quæ sentiendi facultate sunt prædita etiam corpus de loco promovẽdi facultatẽ habent, ut Zoophyta, Conchæ, & Spongiarum quædam genera, & in iis quæ utramq; habent, una nonnunquam amittitur, salva altera, ut in ἡμιπληγίᾳ: ibi experientia, docuit, sensum membri (ut brachii) afflicti sensum nullum reliquum fuisse, motum mansisse: Ut hoc modo sentiendi virtus à movente etiam organis differat: cum à cerebro quidem, & spiritu animali fit utraq;: motus tamen magis á cerebri substantia, sensus à meningibus esse putatur. Est igitur ordo causarum hic.

Objecta movent sensus exteriores, atq; interiores & intellectum in homine. Ex sensibus & intellectu notitiæ oriuntur. Notitiæ de objectis præsentibus vel per memoriam & phantasiam repræsentatis. Voluntatem & appetitum impellunt. Voluntas, quæ altera pars est mentis & appetitus, loco moventem incitant, cujus fons est cerebrum. Hæ sunt antecedentes & primæ causæ voluntate aut appetitu sensuum & cordis commotum cerebrum spiritus animales in nervis vibrat, nervi musculum: musculus aut tendinem habet (neq; enim omnes musculi habent tendinem, sed ii tantum, qui ex longo intervallo movent) aut os aut membranam, in quæ inseritur, quorum tractum membra sequuntur, ita ut phantasia aut ratio opus esse judicat. Motus igitur qui de loco movet, voluntarius

rius est in homine, in bruto, quod voluntatem non habet, Liber, cujus extremum & proprium instrumentum est Musculus, qui cum ex carne, vena, arteria, atq; nervo componatur, nervi tamen principatus est, in quo spiritus animalis fertur, & in substantiam musculi diffunditur, ut contrahatur aut dilatetur: qui spiritus hujus virtutis sedes est, & instrumentum primum. Hunc motum in vermium & serpentum genere, quæ sunt ἀνάρθρωτα (non articulata) esse manifestum est. Zoophyta etiam motum aliquem habere vidétur. Sed organa corporis, quibus motus in vermium, insectorum & ζωοφύτων genere perficitur, explicari non possunt, cum vermium genus ut dixi ἀνάρθρωτον sit, reliqua carnem non habeant, & substantia corporis eorum sit inexplorata imò in iis propter exilitatem partium pleraq; sint inexplicabilia: spiritum tamen in his omnibus inesse insitum dubium esse non potest, etiamsi quæ nervorum & musculorum instar habeant, & quomodo munus suum in his obeant, nemo sibi sumit ut explicet. Hic motus, quo corpus animantis loco promovetur, reducitur ab Aristotele ad ὦσιν, & ἕλξιν quæ in hoc (animantis corpore) concurrunt. (nam progressio ex his componitur) sicut & cæteros motus omnes ad hæc reducit. Nam & ὄχησις vectatio, & δίνησις versatio, seu κύλησις & circuli motus ὦσιν habent & ἕλξιν qui sunt species motus de loco violenti & naturalis.

2. Præter motum voluntarium & liberum qui solus ad κινητικὴν κατὰ τόπον pertinet, quæ à voluntate & appetitu in natura animantis regitur, & Aristoteli est ἑκούσιος: præter hunc igitur sunt alii mot⁹ tam in animantibus, quam in cæteris Corporibus naturalibus, qui & ipsi naturales sunt, non violenti. Hos motus qui ἀκούσιοι sunt duobus comprehendimus generibus. *Primùm genus est ejus quo gravia deorsum, levia sursum feruntur.* Et in singulis partibus corporis animantium & stirpium, atq; Zoophytorum, attractio & expulsio sit & alteratio, recentioq; & in Magnete est attractio ferri, in succino palearum, & in cœlestibus sit circumvolutio. Hic motus vulgò in scholis vocatur, naturalis cū voluntarius etiam non sit βίαιος, aut παρὰ φύσιν, ideoq; Aristoteles, neq; φυσικὸν, neq; φύτικον, sed ἀκούσιον, hunc nominat, ne in naturæ actionibus aliquid violenter fieri, aut quod voluntarium est, non naturale esse existimetur.

Organa hujus virtutis sunt in animantibus proxima Fibræ, seu ἶνες. In quorum temperamento potentia illa in est, sicut motus ἑκούσιος & liber est in musculis: In cæteris natura hunc motum efficit ita, ut organa non appareant ulla, qualis est Magnetis attractio, & cœlestium corporum motus, & grave & leve natura sine manifestis organis movet.

Alterum genus est motus Mixti ex voluntario seu libero & naturali, qui est ἀκούσιος. Hic Aristoteli videtur esse οὐχ ἑκούσιος, ut in respiratione (sicut & somnus & Evigilatio sunt οὐχ ἑκούσια eidem) item in dejectionibus excrementorum, quorum expulsio naturalis est, & ἀκούσιος, Emissio autem voluntaria, quam musculus præstat in vesica, & intestino recto, qui σφιγκτὴρ est, (sic dictus à constringendo, quasi constrictor) cum tamen musculorum actiones liberæ naturales seu ἀκουσίως actiones illas & aliquantisper tantum, & ægrè ac difficulter repri-

Cauſæ motus ſeu κινήσεως hujus potentiæ aliæ ſunt propiores, aliæ remotiores. Initium igitur motus in loci mutatione eſt à re quæ appetitur, qui finis motus eſt. Appetuntur autem ea, quæ ſenſibus, aut mente à nobis ſunt cognita, ſive præſentia ſint, ſive intus repræſententur. Præcedit igitur virtus αἰσθητικὴ τὴν ὀρεκτικὴν (qua ad motum animal inclinatur) & ὀρεκτικὴ τὴν κινητικήν. Sed in homine hic motus incitatur cùm mentis actionibus, quæ ſunt διάνοια, προαίρεσις βούλησις, tum φαντασία atq; appetitu bruto ſenſuum ac cordis. In brutis autem phantaſia tantum & appetitus ſunt. Itaq; Ariſtoteles etiamſi in. 3. de anima ſubtilius hæc diſſerit: in lib. tamen de motu animalium, quæ moveant animal, eſſe ſcribit διάνοιαν, φαντασίαν, προαίρεσιν, βούλησιν, ἐπιθυμίαν, & hæc omnia refert ad mentem & appetitum, ut vel mentis vel appetitus, tam in intelligenti, quàm in bruta natura motum de loco incitent.

Mentis autem appetitus voluntas eſt, quo modo ad appetitum recidunt omnia: Ita igitur vel voluntas, quæ altera pars mentis eſt, vel appetit⁹ in homine, ſolus autem appetitus in brutis, quando commoventur, tunc facultatem, qua hic motus perficitur, cient ſeu incitant. Hæc facultas in ſpiritu animali eſt, qui in cerebro fit, & partibus corporis, quæ moventur, communicatur, in quas per nervos continenter influit impulſus a cerebri agitatione nō deſinēte, & in nervis ac muſculis ſemper præſens eſt, eoq; ſtatus & natura horum conſervatur & confirmatur: ſed motum tunc ciet (Spiritus ille) cum à voluntate aut appetitu impellitur. Tunc enim ad novam affectionem cerebri vel copioſior in nervos & muſculos immittitur, vel potius qui jam præſens eſt, ad motus actionem quaſi prodruditur. Sunt autem alii nervi, quibus ſentiendi, alii quibus hæc movendi virtus corpori animantis ſuppeditatur. Hinc neq; omnia quæ ſentiendi facultate ſunt prædita etiam corpus de loco promovēdi facultatē habent, ut Zoophyta, Conchæ, & Spongiarum quædam genera, & in iis quæ utramq; habent, una nonnunquam amittitur, ſalva altera, ut in ἡμιπληγίᾳ: ibi experientia, docuit, ſenſum membri (ut brachii) afflicti ſenſum nullum reliquum fuiſſe, motum manſiſſe: Ut hoc modo ſentiendi virtus à movente etiam organis differat: cum à cerebro quidem, & ſpiritu animali ſit utraq;: motus tamen magis à cerebri ſubſtantia, ſenſus à meningibus eſſe putatur. Eſt igitur ordo cauſarum hic.

Objecta movent ſenſus exteriores, atq; interiores & intellectum in homine. Ex ſenſibus & intellectu notitiæ oriuntur. Notitiæ de objectis præſentibus vel per memoriam & phantaſiam repræſentatis. Voluntatem & appetitum impellunt. Voluntas, quæ altera pars eſt mentis & appetitus, loco moventem incitant, cujus fons eſt cerebrum. Hæ ſunt antecedentes & primæ cauſæ voluntate aut appetitu ſenſuum & cordis commotum cerebrum ſpiritus animales in nervis vibrat, nervi muſculum: muſculus aut tendinem habet (neq; enim omnes muſculi habent tendinem, ſed ii tantum, qui ex longo intervallo movent) aut os aut membranam, in quæ inſeritur, quorum tractum membra ſequuntur, ita ut phantaſia aut ratio opus eſſe judicat. Motus igitur qui de loco movet, voluntarius

rius

tius est in homine, in bruto, quod voluntatem non habet, Liber, cujus extremum & proprium instrumentum est Musculus, qui cum ex carne, vena, arteria, atq; nervo componatur, nervi tamen principatus est, in quo spiritus animalis fertur, & in substantiam musculi diffunditur, ut contrahatur aut dilatetur: qui spiritus hujus virtutis sedes est, & instrumentum primum. Hunc motum in vermium & serpentum genere, quæ sunt ἀνάρθρωτα (non articulata) esse manifestum est. Zoophyta etiam motum aliquem habere vidétur. Sed organa corporis, quibus motus in vermium, insectorum & ζωοφύτων genere perficitur, explicari non possunt, cum vermium genus ut dixi ἀνάρθρωτον sit, reliqua carnem non habeant, & substantia corporis eorum sit inexplorata imò in iis propter exilitatem partium pleraq; sint inexplicabilia: spiritum tamen in his omnibus inesse insitum dubium esse non potest, etiamsi quæ nervorum & musculorum instar habeant, & quomodo munus suum in his obeant, nemo sibi sumit ut explicet. Hic motus, quo corpus animantis loco promovetur, reducitur ab Aristotele ad ὦσιν, & ἕλξιν quæ in hoc (animantis corpore) concurrunt. (nam progressio ex his componitur) sicut & cæteros motus omnes ad hæc reducit. Nam & ὄχησις vectatio, & δίνησις versatio, seu κύλησις & circuli motus ὦσιν habent & ἕλξιν qui sunt species motus de loco violenti & naturalis.

2. Præter motum voluntarium & liberum qui solus ad κινητικὴν κατὰ τόπον pertinet, quæ à voluntate & appetitu in natura animantis regitur, & Aristoteli est ἑκούσιος: præter hunc igitur sunt alii mot⁹ tam in animantibus, quam in cæteris Corporibus naturalibus, qui & ipsi naturales sunt, non violenti. Hos motus qui ἀκούσιοι sunt duobus compræhendimus generibus. *Primùm genus est ejus quo gravia deorsum, levia sursum feruntur.* Et in singulis partibus corporis animantium & stirpium, atq; Zoophytorum, attractio & expulsio fit & alteratio, recentioq; & in Magnete est attractio ferri, in succino palearum, & in cœlestibus fit circumvolutio. Hic motus vulgò in scholis vocatur, naturalis cũ voluntarius etiam non sit βίαιος, aut παρὰ φύσιν, ideoq; Aristoteles, neq; φυσικὸν, neq; φυτικὸν, sed ἀκούσιον, hunc nominat, ne in naturæ actionibus aliquid violenter fieri, aut quod voluntarium est, non naturale esse existimetur.

Organa hujus virtutis sunt in animantibus proxima Fibræ, seu ἶνες. In quorum temperamento potentia illa inest, sicut motus ἑκούσιος & liber est in musculis: In cæteris natura hunc motum efficit ita, ut organa non appareant ulla, qualis est Magnetis attractio, & cœlestium corporum motus, & grave & leve natura sine manifestis organis movet.

Alterum genus est motus Mixti ex voluntario seu libero & naturali, qui est ἀκούσιος. Hic Aristoteli videtur esse οὐχ ἑκούσιος, ut in respiratione (sicut & somnus & Evigilatio sunt οὐχ ἑκούσια eidem) item in dejectionibus excrementorum, quorum expulsio naturalis est, & ἀκούσιος, Emissio autem voluntaria, quam musculus præstat in vesica, & intestino recto, qui σφιγκτὴρ est, (sic dictus à constringendo, quasi constrictor) cum tamen musculorum actiones liberæ naturales seu ἀκουσίως actiones illas & aliquantisper tantum, & ægrè ac difficulter repri-

reprimant, tandem etiam contra plerasque nihil prorsus proficiant. Sed pulsus prorsus ἀκούσιος & naturalis.

Sunt & qui rem distinguant ita, ut Mixti generis hasce actiones in quibus natura, quo salva sit, coactionem affert voluntati, & musculis, ut ad salutem naturæ allaborent aliquid, has igitur, ut non absolutè sed κατά τι liberas appellent atq; ita à cæteris absolutè liberis discriminent. Hæ actiones (non absolutè liberæ) tam diu concurrunt, quàm diu natura fert, ulterius si proceditur non magis sic concurrunt ut una agant, sed una alteram tollit, & opprimit. Ita ἀναπνοὴ, seu respiratio gubernatur aliquantisper à voluntate & somnus reprimi, & dejectiones cohiberi ad tempus possunt voluntatis arbitrio, sed tandem voluntati & musculis à naturæ actione vis affertur. Illa igitur extremæ coactionis vehementia, qualis & in tormentis usurpatur, non amplius mixti generis est ex voluntaria & naturali actione, sed simpliciter violenta fieri videtur, quippe in qua voluntatis actio nulla amplius apparet. Animam autem continere eo usq; dum cor suffocetur strangulationis externæ instar habet, & violentum per se est; voluntarium ita, ut voluntas tamen coactionem sentiat, sicut alia facimus ἑκόντ' ἀέκοντι δὲ θυμῷ (id est volentes nolentes) ut Homeri verbis dicamus, cum interitus naturæ contrarius sit, & hunc illa in sano statu suo nunquam velit, etiam cum ut bonum suum persequuntur ἀποκαρτερῦντες illi, qui sibi manus inferunt, in quibus ratio & voluntas extreme perturbantur, & voluntas sibi ipsa imperare potest, quæ sunt in scholis actiones hujus imperatæ. Quod in genere de actionibus omnibus, quibus aliquis se consultò lædit, breviter monemus: etsi in spiratione per se potentius est, & plus potest τὸ ἑκούσιον. Eruptio autem excrementorum in iis, qui continere volunt & nituntur, non magis est naturalis & voluntaria σφιγκτῆρος, quàm si ab externa vi laceraretur aut diduceretur violente aliquo motu, seu & sicut si in nervi παραλύσει hæc fiunt, naturaliter aut voluntarie fieri nemo dicit. (nam morbus παρὰ φύσιν est & vim adfert corpori) ita illam etiam musculi apertionem in extrema coactione non naturalem, neq; mixti motus sed violentam dicere possumus, vincente actione naturali voluntariam, ita ut agere desinat, & sponte nihil emittatur:

Breviter.

In respiratione cordis motus non est προαιρετικὸς, seu ἑκούσιος sed naturalis, seu ἀκούσιος Aristoteli; pulmonum violent' potius, quàm mixtus: nam vis vacui hos ciet: Thoracis seu diaphragmatis & musculorum motus est προαιρετικὸς ἢ ἑκούσιος. Ipsa respiratio mixta est, ex voluntario & naturali motu, qui Aristoteli est οὐχ ἑκούσιος. Si tamen diutius reprimitur seu continetur spiritus, tum aut nolentibus erumpit, aut cor suffocatur.

In spiratione organorum alia
- aërem vehunt, ut os, nares tracheæ
- Per hos meatus (os &c.) aërem attrahunt, & attractum excipiant, ut pulmones & cor
- Thoracem & pulmones commovent: ut diaphragma & musculi.

Κοιμη-

Κοιμητήριον

Κοιμητήριον est 1. locus dom⁹ in quo dormitur, quasi dicas dormitorium. 2 per Synecdoch: apud Athenæum est, ubi hospites dormiunt. 3. Κοιμητήρια dicuntur per translationem loca, ubi corpora mortuorum sepeliuntur. Hebræi enim solent interdū κατ' εὐφημισμὸν molliore somni vocabulo indicare, quia somnus seu quies soporis est quasi imago mortis. Hinc poëtæ ὕπνον καὶ θάνατον Somnum & mortem geminos faciunt: Apud Homerum de interfecto est, κοιμήσατο χάλκεον ὕπνον, dormiebat ferreum somnum, id est perpetuum. Periphrasis mortui.

Κοινά.

Κοινὰ seu communia varii generis sunt: Nempe

- Synonyma. Κοινὰ κατὰ μίαν ἰδέαν, quæ communem habent ex æquo rationem, in quibus nihil est prius & posterius.

  Animal hujus generis est. Quia in animalis ratione omnia quæ sub eo sunt ex æquo conveniunt. De his Canon: Omnia quæ sub aliquo Genere sunt ex æquo Generis naturam sibi vindicant.
- Homonyma
  - Quorum fortuitò nomen commune, ἀπὸ τύχης.
  - Quæ sunt ἀφ' ἑνὸς, id est, quæ proficiscuntur ab uno, vel πρὸς ἓν, quæ ad unum referuntur.
  - Quæ similitudine aliqua inter se consentiunt: Κατ' ἀναλογίαν.

Aristot. 1. Ethic. (ubi negat summum bonum consistere in Idearum theoria & summum bonum esse commune quiddam, quod una constet Idea) quærit, cum à Platone Ideæ dicantur rebus suis homonymæ, ex quo genere sint homonymorum: An ἐκ τῶν ἀπὸ τύχης, id est, an quòd casu aliquo in eandem nominis societatem veniant (vocant hæc æquivoca à casu)? An quod ab uno sint seu proficiscantur seu manent? An quòd ad unū sint seu unum spectent, τὰ ἀφ' ἑνὸς ἢ πρὸς ἕν? An deniq; quòd similitudinis aliqua ratione conjungantur? (τὰ ἀνάλογα.) Ut in corpore visus: Sic in animo mens.) Platonici hoc postremum probant in Ideis divinis, ad quas ut ad vera Exemplaria singulæ res sint expressæ factæq;. Itaq; αὐτοάνθρωπον, id est, ipsum hominem, seu Ideam hominis, & hominem natura quidem disjungunt, sed propter similitudinem communitate nominis conjungunt. Itaq; cum Aristot. sic argumentatur: Idea hominis & imago, id est, (ut Plato loquitur) ipse homo & homo nomine conveniunt, & definitio-

ne eadem continentur. Non igitur sunt Ideæ rebus suis homonymæ. Platonici negant antecedens & inter Ideam & rem, idem, quod inter veritatem & veritatis imaginem, discrimen faciunt. Ipse homo est divina hominis Idea: Homo est homo ex materia & forma compositus.

Inter ipsum igitur hominem & hominem tantum interest, quantum inter simplicem naturam & compositam, inter expertem materiæ naturam & materiatam, inter per se bonam naturam & cum bono communicantem, inter Exemplar (παράδειγμα) denique & rem factam (εἰκόνα) Plato enim species rerum omnium in Deo ponebat, ipsamq; Dei sapientiam omnes ideas complexam esse volebat; quas, cum causæ essent ante res omnes creatas in Deo sempiternæ, iccircò sibi boni nomen magis vendicare confirmabat; & Deum (cujus ἀνθρωπίνως est sapientia) privilegio quodam Nominis dici Bonum statuebat, quia sit summè bonus & fons ac origo omnium bonorum. In disputatione de summo Bono seu Idea Boni non locutus est Plato de humanis Ideis seu speciebus & notionibus humanæ menti impressis.

Κοινὸν interdum distinguitur à καθόλου: sicut commune Scotus distinguit ab universali, ut illud generalius sit, hoc specialius. Essentia divina communis est communitate reali, non universali: non est universalis, hoc est non divisibilis, nõ plurificabilis. Vide Damascen. c. 4. PONI VOCEM ἀπὸ κοινοῦ est poni vocem seu verbum communiter ad plura membra periodi. Joach. Camerar. Dicitur & conjungere verbum ἐκ τοῦ κοινοῦ cum superiori vel superioribus : & ἐκ τοῦ κοινοῦ repetere verbum aliquod.

Κοιναὶ ἔννοιαι.

Communes sententiæ aut sunt Topicæ, aut Problematicæ, aut apodicticæ seu epistemonicæ: Ex illis verum probabile efficitur. Itaq; sunt loci communes, ex quibus argumenta in utramq; partem ducuntur. Sunt pronuntiata quædam maximæ seu generalia & indefinita ad quodvis problema logicum confirmandum & infirmandum. Hæ verò sunt propositiones necessariæ, qualia sunt axiomata & principia οἰκεῖα atq; immediata ex natura cujusq; subjecti & attributi deprompta, & quibus propria attributa subjectis suis necessariò connectuntur, de quibus indoctrina de demonstratione agitur. Vid. Gasp. Laurent. in observ. de Theolog Disput.

Κοινῇ, ὅλως.

Κοινῇ Aristoteli est idem quod universè Καθόλου, In genere. Schol: In communi. Sic Aristot: 8. c. 3. Eth. Κοινῇ μὲν οὖν &c. Ac de virtutibus quidem universè à nobis dictum est. ὅλως apud Arist. est lib. eod. c. 2. propter hæc adeò peccatum homines efficiuntur injusti καὶ ὅλως κακοὶ, id est, & ut semel dicam, mali; Ita rectè vertit D. Lambinus.

Qui de rebus honestis & justis, καὶ ὅλως τῶν πολιτικῶν ἀκουσόμενον ἱκανῶς, id est, & ut semel dicam, de civilibus utiliter auditurus est. lib. 1. Eth. c. 3. Potest & dici, Ac ut in universum dicam: Sic Zuinger. loquitur post aliquarum specierum enumerationem, in fine Schol. in 6. Eth. Facit hæc loquendi ratio λόγον συντομώτερον, i. e. orationem breviorem.

Κρίσις.

Oratoribus & Logicis Κρίσις est judicatio, judicium. Medicis Κρίσις est præceps

ceps & subita morbi, præcipuè febrilis, vel acuti, in statu ejus ad salutem vel perniciem permutatio & humoris peccantis excretio. Vel est Naturæ cum morbo pugna; est morbi resolutio seu ἀπόλυσις. Nam Κρίνειν Græcis etiam est separare, velut per cribrum excernere aliquid, decertare, pugnare. Putrida κρίνεσθαι. Hippocrati lib 4. de artic. est putrida excerni, & Homero κρίνεσθαι ἄρηι est prælio decernere. Vid Joh. Lang. epist. lib. 1. Galenus tamen lib. 3. Prognost. Crisin à κρίνειν dictam ait significato judicationis. Hunc sequitur Nicol: Leonicenus. Hic sis licet ἀιδέκαςος.

Κριτικοί.

Critici sunt Censores & judices alienorum operum. Dies critici sunt dies judiciarii, quos quidam vocant Decretorios, de morbis. Fortunat⁹ Crellius in comm. in 5. Aristot. ἀκρόας. pag. 253. habet sequentia.

Dies criticus hoc est judicans, in quo crisis seu judicium fit. Crisis autem est subiti morbi mutatio. Translata vox à foro ad morbos est. Sicut enim in foro atrocissima inter eum, qui accusat, & qui accusatur, pugna est: Sic in Crisi, sive die critico, accerrimè cum morbo natura, vel morbus cum natura conflictatur, ut subinde quasi sententia ægrotanti de morte, aut vita sit expectanda. Fit autem hæc mutatio quatuor modis, & quidem certis diebus: aut enim confestim à morbo æger liberatur, aut evidens in melius mutatio fit, aut statim moritur, aut in deterius res vergit, ut in primo Epidem: tradit Hippocrates. Prima mutatio simpliciter Crisis nominatur: Altera imperfecta crisis; Tertia mala: Extrema imperfecta & mala: de qua re Galenus in lib. de crisibus.

Dies critici ut Hippocrates & Galenus tradunt septimus, quartus decimus, vicesimus & alii sunt, quibus si mutatio contingat, naturali modo, ut assolet contigisse dicitur; sin alio die, præter, naturam, quia præter ordinem consuetum.

Critica, κριτικὴ doctrina vel facultas est judiciaria, i, e. de judicio. Hæc est tum simplicium tum compositorum, & dispositorum.

Interdum Critice usurpatur pro altera logicæ parte quæ opponitur inventrici: Et idem est quod collocatrix. Sic accipiunt Ramæi,

Κυκλοῦν.

Κυκλοῦν & κυκλοῦσθαι sunt circulari, ut loquitur Cicero, & Seneca, circumvenire & in medio concludere, umbrinagen; qualis κύκλωσις fit in præliis. Porrò Seneca verbum circulari de circulatore dixit, seu circum foraneo, impostore & præstigiatore, qui Græcis est ἀγύρτης. Unde ἀγυρτεία, i. e. circulatio. Cicero in Bruto Circulantem dixit pro eo, qui in circulo caput confert, id est, cum aliis colloquitur, quod judicium est auditoris animum orationi non advertentis. Circuli autem Ciceroni. 5. de Finibus sunt cœtus hominum in orbem collectorum & inter se fabulantium. Semicirculi sunt sessiones capita conferentium & colloquentium.

Τὰ κύκλῳ.

Aristoteles τὰ κύκλῳ vocant 1. quæ rei naturam non constituunt, sed sunt externa & accidentium more circumstant. 2. quæ ad finem tendunt lib. 3. Eth. cap 12. Κύκλῳ διδάσκειν est nihil omittere in docendo, perfectè docere, recto tractu & ordine docere Sic θεραπεύειν κύκλῳ, circulo curare. Εν κύκλῳ

παιδεία est omnium artium disciplina. Cyclica Poësis est, quæ rem totam ab ipsis initiis ad finem usq; ordine exponit.

Ὁ ἄνω κύκλος, orbis qui sursum est.

2. Manil:

Ultima quos sursum orbis habet fluitantia signa.

Ἑλληνίζει hîc Manilius.

Κύκλος.

κύκλος 1. ponitur pro circulo Plat. epist. 7. 2. per globo apud Aristotelem de mundo 3. κύκλος ab Oratoribus græcis sumitur pro figura Rhetorica, quæ Epanalepsis dicitur. 4. Item pro cœtu hominum in orbem collectorum, quæ & aliquando corona dicitur 5. Dialecticis est argumentatio Cyclica, id est rediens in orbē 6. Hippocrates κύκλους vocat locū sub oculis, qui in speciem mali extuberat 7. Quidam etiam sic vocarunt quadras in mensa.

Κτῆσις.

Ἡ κτῆσις primo significat ipsam rem & substantiam, οὐσίαν, ὑπάρχοντα, id est quicquid est in bonis 2. acquisitionem rei seu bonorum 3. Possessionem bonorum quæ finis est χρηματιστικῆς.

Κτητικὴ est ratio rei procurandæ Latine pecuniaria. Differunt autem κτῆσις & κτῆμα seu τὰ κτήματα ut totum & partes. Nam κτῆσις est multitudo κτημάτων, id est eorum quæ habentur in bonis, est res & substantia universa, quasi unum corpus. Τὰ κτήματα sunt velut membra & partes illius singulæ.

Ant: Montecatinus 1. comm. in lib. 1. Civil. Aristotelis. κτῆμα est res necessaria ad vivendum, instrumentum ad vitam, pars κτήσεως seu quod ἐν τῇ κτήσει continetur.

Xenophon in principio Oeconomici τὰ κτήματα vocat quæ cuique utilia sunt, & amicos potissimum.

Κύριον.

Κύριον 1. significat proprium. 2. Principale seu potissimum seu præstantissimum, ut in Logica κύριον αἴτιον, princeps causa, quod etiam dicitur αἴτιον αὐτουργὸν, cui opponitur αἴτιον seu principium minus principale, ὑπουργὸν, ut instrumentum. Τὸ κυριώτατον τοῦ παντὸς, quod est in universo præstantissimum, Arist. dicit in 2. l. de Cœl. Idem usus Demosth: Legim⁹ etiam κυρίαν ἡμέραν. Est apud Gal. τὸ κῦρος (principatus) θεραπείας. Et in 5. de locis, τὸ περικάρδιον τῶν ἀκύρων ἐστὶ μορίων, id est non est membrum primarium. Sic αἴτιον ἄκυρον dici potest non tantum causa impropria, sed etiam causa non primaria, sed secundaria. Vid. Scal. in lib. 2 de Plant. p. 349. Κύριον δεκτικὸν vel objectum est vel proprium, οἰκεῖον, seu adæquatum: vel principale.

Κύριον significat	Proprietatem.	In virtute videtur esse τὸ ἀρχικόν: Nascitur ab ea actio. Quod obtinet κύριον seu principatum, dicitur ἡγεμονικὸν à veteribus Philosophis.
	Principatum.	

Κυριώτατα δόγματα sunt vel decreta principalia & ratissima (maximè rata), vel sententiæ maximè selectæ.

Ciceroni κυρίαι δόξαι Epicuri significant ejusdem ratas sententias. Ramus κυρίας δόξας lib. 12. Metaph Schol. interpretatur selectas brevesq; sententias.

In,

In l. Alcinoi sunt Platonicorum κυριώτατα i. e. maximè selecta & propria, nec tamen iisdem maximè rata, quia ex his pleraq; Alcinous non ut rata proponit, sed dubitando selegit tanquam maximè probabilia, ex Jac. Carpentarii judicio.

Κυρία virtus, id est perfecta, longo usu & exercitatione confirmata & acquisita, quæ aliâs Aristot. dicitur ἁπλῶς 6. Eth. Nicom. & ult. opponitur φυσικῇ, id est naturali, seu nobis congenitæ quadantenus, id estquod ad semina & rudimenta quædam attinet.

LITERA Λ.

Λανθάνειν.

Aliud est λανθάνειν aliud ἐπιλανθάνεσθαι. Illud est latere, ἄδηλον, obscurum & incognitum esse, ut μὴ λανθανέτω δὲ ἡμᾶς. Eth. 1. c. 3. & Topic. 1. Sed hoc nos non lateat, id est non debemus hoc ignorare. Hoc verò est oblivisci, immemoré esse. Joach: Perionius igitur rectè reprehenditur á Lambino quod λανθανέτω verbo obliviscendi reddidit.

Λείπεται.

Λείπεσθαι cum Genitivo junctum idem est quod superari, inferiorem esse. Arist. 6. de Morib. c. 10. Ἐυβουλία λείπεται, διανοίας, Bona consultatio cogitatione seu mente est inferior. 2. de anima. Aliter etiam hunc locum verterunt, sed vitiosè. Ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι λείπεται πολλῶν τῶν ζώων. Ælian: de Gorgia & Protagora. τῇ δὲ σοφίᾳ τοσοῦτον ἐλείποντο (tantum superantur) ὅσον ἀνδρῶν παῖδες (quantum pueri à viris.) Λείπεται absolutè positum cum particula ἄρα nota conclusionis est, ut, Relinquitur igitur. Apud Aristotelem.

Λειτουργία.

Λειτουργία est à voce λειτὸν & ἔργον & significat 1. munus seu curationem seu ministerium in genere. Ita etiam Naturæ convenit, ut hæc sit Dei & hominum λειτουργὸς. Sic Arist. 3. de part. λειτουργίαν oris dixit. 2. munus publicum, seu quod publicè mandatur alicui ad obeundum & exequendum. Ita λειτουργεῖν est muneribus publicis fungi Aristoteles 2. polit. κοινὰς λειτουργίας habet. De diversis leiturgiis Athenensium vide Joach. Camerarium.

3. In Ecclesiastica disciplina vocarunt λειτουργίας Sacrarum rerum publicas actiones, quas interpretantes officia dixerũt, inquit Camerarius. 2. Cultus Dei dicitur λειτουργία θεοῦ à Græcis Theologis, imò ab Aristotele etiam ipso. Λειτὸν autem idem quod publicum est seu δημόσιον. Aliâs λήϊτον solutione Jonica, qua voce significari ædes publicas seu curiam seu πρυτανήϊον, ait Herodotus. ὀυσία ἀλειτούργητος idé est, quod bona libera ab onere publicorum munerum, quæ una voce est immunitas.

Λέξις.

Λέξις 1. est dictio: unde λεξικὸς, scriptor dictionarii, ut Suidas, qui ita dicitur κατ' ἐξοχὴν per Synecdoch: 2 est sermo, locutio, oratio, elocutio. Ut λέξις πεζὴ, oratio soluta seu pedestris 3. est dialectus, ut λέξις ἀττικὴ 4. est character dicendi seu styl⁹. Opponitur τῇ διανοίᾳ, cùm dicitur quasdam figuras esse λέξεως. λέξις variè dividitur. Divisiones vide in lib. De copia verb. & rerum Erasmi. E quibus hæc valde trita est, λέξις est propria, id est vernacula, vel barbara. λέξις seu dicto βαρβαρικὴ vel

vel ἁπλῶς, vel πῶς. Ἁπλῶς ut μειζοτέρα in 3. epistola Johannis pro μείζονα. In 2. epistola Petri παραφρονία pro παραφρόνησις vel παραφροσύνη. Apud Paulum βαρβαρίζει ἡ λέξις πλεονάκις. Est enim externa, id est latina sed tum hæc ita consuetudo usurpata fuit, ut vicissim Græco sermone latina verba frequentarentur quemadmodum olim Græcis verbis latinus sermo auctus fuerat. Apud eundem βαρβαρίζει μακέλλῳ (Græci dicunt κρεοπωλίῳ.) Est enim externum vocabulum confusis linguis illo tempore. Apud eundem Joachimo Camerario, è cujus fontibus hi sunt rivuli, βαρβαρίζει πῶς dictio συμπολίται. Nam ut, inquit, πολίτας Græci, ita latini cives dixerunt, non συμπολίτας, neq; concives, sicut neque contribules aut concuriales. Sed cum Plato dixerit συμπολιτεύεσθαι, συμπολίτης quoq; pro Græco habeo.

Λέξις ξενική est dictio peregrina: κοδράντης est quadrans. Taxatio videtur mihi esse ejusmodi vox. Gallica enim forte est à græco τάξις. Taxare est ἀξίαν τάττειν, indicare pretium.

Λιτότης.

Litotes in Ethicis significat simplicitatem & tenuitatem in victu. Eam interdum affert lex sumptuaria.

In Oratoria & Poëtica significat extenuationem rei magnæ, quæ modestiæ causa interdum fit: Vel ipsam figurã, qua dicitur minus & plus significari, quæ interdum dicitur ὑποκορισμός. Pro Rege Dejotaro Cicero dicit: Minimè stultũ ὑποκοριστικῶς seu per λιτότητα seu imminutionem. Sic ad Brutum: Cedebatis vos, pro fugiebatis: quia fugere Stoici negant esse sapientis. Sic secessio pro fuga frequentatur. Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur: voce cadunt plus significatur, nempe etiam neglecta pereunt. Vide N. Frischl. Paraph. in Bucol. & Cælium secundi in explicat. Orat. pro R. Dejota: Alii vocant Liptoté vitiosè.

Λόγος.

Hæc voce significari modò sermonem, verbum, orationem modò rationem, notum est. Interdum significat nugas, sermonem fabulosum, inanem cum fraude conjunctum, verba. In Theologia singularis ejus usus est. Vide infrà tabulam ex Damasc.

Λόγοι.

Λόγοι ἀμετάπτωτοι sunt argumentationes immobiles; sicut sciens dicitur ἀπτωτος καὶ ἀμετάπτωτος, quod non solum in principiis non hallucinetur, sed vera sentiens, sic sit animo confirmatus, ut rationibus oppositis non moveatur & earum falsitatem videre & coarguere possit. Ita Jacobus Schegkius: non solum ea quæ sciuntur firma & stabilia esse, sed eum, qui scit, ita animo affectum esse oportet, ut contrariis rationibus à sua nequeat dimoveri sententia 2. demonst. lib.

At λόγοι μεταπίπτοντες sunt Syllogismi erroris, scientiæ oppositi, ut cum persuadetur alicui opposita veris principiis esse veriora. Λόγοι ἐπιστημονικοὶ sunt argumentationes seu rationes scientificæ; iis opponuntur στοχαστικοὶ cõjecturales & parientes opinionem.

Λόγοι ἀποδεικτικοὶ καὶ οἰκεῖοι sunt rationes demonstrativæ, & vernaculæ, id est propriæ alicujus scientiæ. Quibus Aristoteles opponit κενοὺς, λογικοὺς ἀλλοτρίους ἀπαρακτητικοὺς, seu τῆς ἀπάτης, πλασματώδεις, ψευδογραφήματα, inanes verisimiles, communes, petitas ἐκ τριόδου, alienas, non appositè translatas, deceptorias, & sophisticas, quod discrimen non nôsse est ἀπαιδευσίας. Cum communes rationes pro

piis

prius assumuntur, ψευδογράφημα est.

Λόγοι κενοὶ est κενολογεῖν, id est, nugas afferre pro demonstratione.

λόγοι πλασματικοὶ (ratio ficta fabulosaq;, ratio fictionis) apud Aristotelem oppositam habet rationem veram.

λόγοι φαῦλοι sunt rationes futiles, quibus facilè occurri potest instantia. Schegkius demonstrat. 5. pag. 153.

λόγοι ἀκανθώδεις apud Lucianum, id est disputationes spinosæ, ut vertit Erasmus. λόγοι ἀργοὶ quasi ἄεργοι, sunt. otiosi & inutiles.

λόγοι αἰνιγματικοὶ sunt occulti, valde obscuri. λόγοι ἔξω (exteriores) opponuntur λόγοις ἐντὸς, ἔσω, ἐν τῇ ψυχῇ, relatis ad [illegible]. Vid. l. 4. demonst. Schegk. in fin. pag. 126.

λόγοις ἐπιστημονικοῖς interdum etiam opponuntur ἐπαγωγικοὶ, seu ἐπακτικοὶ ut perfectis imperfecti: atq; hi illis sunt priores. Nam discendo subinde nova καθ᾽ ἕκαστα, quæ prius fuerunt incognita, per inductionem seu ἐπακτικοὺς Syllogismos subiiciuntur. Sic discẽdo pervenimus ad Syllogismum perfectum, nempe ἐπιστημονικὸν, quo jam non discere, sed scire aliquid judicamur: Cujus partes comparantur ὡς ὅλον πρὸς ὅλον (ut totum ad totum) cum sit conclusio non minus καθόλου quam præmissæ, & omnes inter se termini Syllogismi demonstrantis sunt ἀντιστρέφει, id est reciproci. Schegk. 2. demonst. At in ἐπαγωγικοῖς Syllogismis partes Syllogismi comparantur, inter se ὡς ὅλον πρὸς μέρος (ut totum ad partes). In Epagogico Syllogismo, major est præcognita (quæ anticipata notitia dicitur): minor inductione sensus noscitur, quæ pars est Majoris.

λόγοι τεχνολογικοὶ, λογικοὶ, νοηματικοὶ sunt Syllogismi notionales, qui constant notionibus secundis, seu quorum propositiones majores sunt Canones logici: & Scholasticis dicuntur Intentionales. His opponuntur Reales, qui constant ex meris notionibus primis. Prioris exemplum. Nulla causa est posterior effectu. Sol est causa diei. Ergo Sol non est posterior die.

λόγος ἐμπαθὴς dicitur, qui commovendi vim habet. Sic Joachimus Camerarius in explic: Murænianæ: Ita fit λόγος ἐμπαθέστερος ad permovendos animos judicum, & benevolentiam ac favorem invidiâ nimiè injustâ laborantium convertendos.

λόγος χαριστήριος, oratio per quam aguntur gratiæ.

λόγος σεμνὸς: cognovit Adam Evam uxorem suam: quo scriptura honestè coitum solet innuere 4. Genes.

λόγοι id est ὁρισμοὶ, prædicatorum alii sunt πρῶτοι Aristoteli, qui sunt ἐννοηματικοί: alii λόγοι ἔσχατοι, qui sunt οὐσιώδεις, c. 2. Phys. Aristot. Hic λόγος significat definitionem, quæ prima est vel ultima. Vid. 5. demõst, Schegk. pag. 118.

Ex Damasc.

λόγος
- Increatus ὁ ἔνδον, intestinus, ὁ ἔσω, internus, ut hypostaticus, τῷ πατρὶ ἀεὶ συμπαρών, Verbum Divinum.
- Creatus, Accidentalis.
  - ἐνδιάθετος, ὁ ἐν καρδίᾳ λαλούμενος, sermo quem in corde loquimur, mentis conceptus, id quod quis intus sentit.
  - ὁ ἔξωθεν, externus, ἄγγελος νοήματος.

Λόγος
- ὁ ἔνδον, qui intus est
  - Increatus, ὑπερπτικός.
  - Creatus
    - Angelicus
    - Humanus.
- ὁ ἔξωθεν seu προφορικός, externus, Hominis, cùm loquitur.

Λογίζομαι, λογίζω.

Significationem habent decreti, arbitrii, reputationis, cogitationis, Imputationis. (Sic accipit Aristot. 2. Oecon.) supputationis (Ita Arithmetica dicitur Logistica) Ratiocinationis seu conclusionis seu συλλογισμοῦ. Rom. 3. λογιζόμεθα (id est concludimus, firmiter inferimus) igitur fide justificari hominem absq; operibus legis. Conclusio hic Apodeictica est. Seb. Castell. vertit censemus. Rom. 8 36. Ἐλογίσθημεν, habiti sumus, æstimati sumus oves destinatæ mactationi. Idem Apost. hoc verbo utitur Rom. 4. de justitia imputata, cum dicit imputari fidem in justitiam & imputari justitiam (per fidem). Pro cogitare accepit Apost. Rom. 2. v. 3.

Usus Ob:

Paulus in propositione de justificatione hominis coram Deo utitur verbo λογίζεσθαι. E. Paulus non asserit hominem fide justificari, sed putat solummodò. Resp. ex vi vocabuli: λογίζεσθαι non apud Paulum solum, sed in universum apud scriptores Græcos significat non solum reputare, sed ratiocinari seu rationem deducere, vberschlagen & collectis rationibus firmiter concludere seu asseverare. Theophylactus legit συλλογιζόμεθα: quod facem allucet Paulino verbo.

Ἐλλογεῖσθαι est esse in ratione, haberi alicujus rationem, reputari seu existimari seu judicari seu haberi pro aliquo. Interdum opponitur τῷ εἶναι, i e. Esse. Rom. 5. Peccatum non ἐλλογεῖται (non reputatur) cùm non est lex. (peccatum tamen erat tum cum nondum lata esset Lex.)

Λογότροπος.

Logotropus est argumentationis compositæ forma compendiosa, ut, si vivit, spirat, τὸ δὲ πρῶτον atqui primū: ἄρα τὸ δεύτερον, id est, igitur & secundum. Inventa hæc ratio compendii gratia. Suidas. Usus ejus est in Syllogismo connexo & disjuncto.

Λογισμός.

Λογισμὸς 1. significat cogitationem considerationem σκέψιν 2. ratiocinationem Syllogismum & dicitur etiam interdum Epilogismus. 3. imputationum. Logismus κοινὸς est Physicis sensus communis interior, qui & aliquando γνώμη dicitur.

Materiam primam cognosci νόθῳ λογισμῷ seu νόθῳ λόγῳ est cognosci ratione seu intellectione non recta, obliqua, obscura, umbrabili, adulterina seu spuria. Etsi à jurisper: spurii ac nothi distinguantur. Spurii enim iis sunt quorum pater ignoratur. Nothi vero qui non sunt ex justis nuptiis procreati, quamvis pater eorum notus sit. Λογισμὸς ἐρρωμένος Polybio est cōstans & firma rationatio. In Rhet. quidā Logismum à dialogismo distinguunt, ut ille fiat sine collocutione, hic v. constet in-

interrogatione & responsione, cujusmodi est communicatio. Audomar. Tal.

λογικὸν.

Logicum 1. generalissimè accipitur pro eo quod est Grammaticæ, Dialecticæ, Rhetoricæ, ut cum dicuntur tres artes logicæ.

2. Strictè pro rationali, ratione prædito, pro eo quod est organi rationis, ut homo est animal natura logicum.

3. Strictissimè pro probabili, non necessario, non apodictico, minus exquisito, communi, vel etiam vano (κενῷ) ut rationes logicæ, seu dialecticæ. Homonymia aut genus logicum, aut genus exquisitum evertit. Sic res est Homonymum, quod genera summa logica Categoriarum confundit. Sic spiritus est Homonymum, quod genera exquisita confundit. Quamvis n. logicè dicatur de Deo & de spiritibus creatis, tamē Deus à spiritibus creatis plusquam genere exquisito distat. Claudius Alberius in Categ. Aristotelis. Idem. Quædam sunt homonymiæ, quæ genus logicum evertunt, sunt etiam quibus genus exquisitum obscuratur. Ita etiam sunt synonyma logica (quæ interdum loco exquisitorum generum in accuratis tractationibus necessariò usurpantur): Sunt quoq; synonyma exquisita. Rationes logicæ, id est communes, opponuntur propriis & realibus, ut physicis.

λύτρον.

λύτρα veteribus fuerūt ἄποινα, quæ tamen vox magis Poëtica est. Est autem lytrum pretiū liberationis seu redempti captivi. Λύτρωσις propriè est redemptio seu liberatio captivi, qui redimitur pretio aliquo impenso, quod est λύτρον. Aristoteli 5. Nicomach: λυτροῦσθαι μνᾶς est redimi mina: & Platoni in Theæteto ἵλυτρον χρημάτων est pecunia redemptum liberaret. Ἀντί λυτρον etiam dicitur, cum caput capite, vita vita redimitur Christus dedit se pro nobis ἀντίλυτρον (pretium redēptionis nostri) est apud Paulum: ubi ἀντι habet significationē τοῦ pro vicis, paritatis: ab ἀντιλυτρόω. Λίτρα autem latinis est libra, tam numi, quàm ponderis significatione. Joh: Evang: usus est 12, cap.

Litera. M.

Μαργίτης, Μαργείτης.

1. Margites nobili patre natus eversa Troja suppetias laturus Priamo venustam, uxorem duxit virginem, neq; tamen illi se commiscere ausus est. Astuta virgo, viri appetens, se vulneratam in pectine asserit neq; alia ratione quā virilis membri immissione linamēti loco se curari posse conqueritur: uxoris igitur salute pellectus Margites dum Chirurgum se præstare cupit, è mariti officio functus est.

2. Hinc Margites accipitur pro nobili homine ignavo vel per se ad nihil utili (quē D. Mel: vocabat Schlüngelinū, Saxones Ein dögge nicht vox n. facta est à μὴ & ἔργον) vel pro inepto ad Arithmetica capienda Nam scribitur Margites ultra quaternarium numerando progredi non potuisse.

3. Fuit & μαργείτης, Margites; titulus operis, quod à nonnullis tribuitur Homero, à nonnullis Pittaco Eras: Roter: in prov: ex Eustathio ultra quinariū. Sic accepit Arist. l. 6. Eth. Nicomach: cap. 7.

cap.7. Vide Lambini annotat ad hoc caput.

Μέλλω.

Μέλλω, futurus ſum, habet ſæpè ſignificationem rei voluntate & ſtudio & eventu futuræ, ait Camerarius, ut μέλλω λέγειν. In eo ſum, ut dicam. μέλλω κτανεῖν σοῦ θυγατέρα Hoc ago ut interficiam tuam filiam: μέλλων γὰρ ἀεὶ δρᾶν τι, τὰς οὔσας τέ μου, καὶ τὰς ἀπούσας ἐλπίδας διέφθορεν. Aliquid ille ſemper agere volens ſeu acturus ſeu, ut ita dicam, acturiens corrumpit univerſam ſpem meam præſentem & abſentem. Eſtque omnino in verbo ſignificatio conatus cum mora. τὸ μέλλον ἔσεσθαι eſt eventus rei. Interdum μέλλω eſt debeo. Τάδε μέλλετ' ἀκουέμεν, hæc debetis audiſſe, hæc par eſt vos cognoſcere apud Homer:

μεταβολὴ
- Subſtantialis.
- Accidentalis vel artificioſa.

Utraque eſt
- Ordinaria.
- Extra ordinaria ſeu divina,

Naturalis ſubſtantialis dicitur μεταμόρφωσις & μετακίνησις οὐσιώδης.
- Transelementatio μεταστοιχείωσις
  - Converſio unius elementi in aliud.
  - Reſolutio miſti in elementa.
- Corruptio per
  - φθορὰν, ut eſt Mors animali.
  - Putrefactionem, σῆψιν.

Extra ordinaria ſeu divina ſubſtantialis.
- Poſitiva
  - Transſubſtantiatio, μετουσιασμὸς, tranſitus ſeu converſio totius ſubſtantiæ in totam ſubſtantiam.
  - κατ' εἶδος, converſio formæ manente materia, ut cum aqua mutatur in vinum
- Prorſus negativa Annihilatio, οὐδενισμὸς, οὐδένωσις, & OMNIMODA, qua res dicitur οὐδενοῦσθαι, id eſt in nihilum recidere (Scalig.) in nihilum evaneſcere. (D. Scholaſt.)

μεταβολὴ
- Simplex, recta.
- Circularis, id eſt mutua & viciſſitudinaria. In univerſa natura eſt mutua ac viciſſitudinaria μεταβολή.

Acci-

Accidentalis
- Propria
  - Βελτίωσις correctio & mutatio in melius. Melioratio. Ejus species μεταποίησις rei in aliam conditionem translatio seu μετάστασις ut cum panis mutatur è cibo corporeo in spiritualem seu sacramentalem.
    - Absoluta, ut Christi & Beatorum transfiguratio.
    - σχετική: Respectiva, sacramentalis.
  - Μείωσις; ut cum è valente fit ægrotus.
- Impropria, Scaligeri naturalis transsubstantiatio, quæ est transitus substantiæ in substantiã, per rarefactionem. Exer. 8. Hîc non fit propriæ formæ mutatio: alioquin esset οὐσιώδης.

Μεταποίησις.

Μεταποίησις est alicujus in melius mutatio, refectio, reformatio, exornatio, transformatio, in melioris status qualitatem provectio, evectio in altiorem gradum seu dignitatem, exaltatio & sublimatio.

In Theologia cum agitur de Christo, distinguitur ab ἰδιοποιήσει seu οἰκειώσει & κοινοποιήσει. Ἰδιοποίησις seu οἰκείωσις est appropriatio vel alternata attributio nominum, quæ vocatur κοινωνία ἰδιωμάτων: ut Deus est passus (carne.) Κοινοποίησις est operationum κοινωνία ad effectum unum θεανδρικόν: ut Christus est redemptor & vivificator, (secundum utramq; naturam) per κοινοποίησιν. Μεταποίησις est carnis Christi majestas dignitas & eminentia ex unione seu ἑνώσει hypostatica, unctione & merito obedientiæ, excellẽtia donorum habitualium, μετοχή, id est societas honoris, ἀποθέωσις μετάδοσις divinorum attributorum, evectio ad thronum majestatis.

Hæc μεταποίησις est interna vel Externa. Interna, ut summa cum Deo conformitas, summa sapientia. Externa, cultus qui exhibetur ei, ut claritas corporis, de qua Augustinus, quod impii in forma servi clarificata judicantem visuri sint.

Idem Tract. in Joh. 78. Naturæ humanæ gratulandum est, eo quod sic assumpta est à verbo unigenito, ut immortalis constitueretur in cœlo, atq; ita fieret terra sublimis, ut incorruptibilis pulvis sederet ad dextram patris.

Metathesis Metagrammatismus, carmen Metatheticum.

1. Est metathesis Grammatica literarum: unus è Metaplasmis, ut κραδία pro καρδία.
2. Est Metathesis logica, transpositio assumptionis in locum propositionis, & contra; in conversione Syllogismorum 2. & 3 figuræ, vel in Syllogismi Crypsi.
3. Rufino Metathesis est figura, cum quod ante dictum est, postponitur, & quod post dictum est anteponitur, ut eripis, ut perdas, perdis ut eripias. Hæc figura aliâs videtur dici ἀντιμεταβολή.
4. Oratoribus etiam Metathesis αἰτίας est translatio causæ facti, quæ color aliâs dicitur Donatus in Phormi.
5. Matathesis clavis in alium locum Musica est.

6. A figura Grammatica, quæ metathesis dicitur, metrum vel carmen quoddam dicitur Metatheticum, quia fit in eo literarum transpositio, seu metagrammatismus. Exempla ejus subijcio.

Roma dictio est Metathethica in se habens voces significantes septem Armo, Mora, prima longa & prima brevi, Maro, Ramo, Amor, Ora. Hinc carmen in quo *Roma* viatorem alloquitur ænigmaticè.

Roma *vocor, tanto me Romulus auxit honore*
Nomine magnifico gaudeo sæpe meo:
Litera quæq́; licet fuerit transposta subindè
Certa tamen remanent significata mihi.
Conveniunt septem voces, quas procreo Roma
Ceu septem colles diligo sede mea.
Ad me qui veniunt tractare negotia summa.
His loquor, expecta, sit quoq; parva Mora
Et Maro *percelebrem Romanam reddidit* Oram,
Post oram Trojæ sæpius Arme *canens.*
Flumina fluxerunt terra hæc imitantia Mora,
Ob varias cædes Martyriumq; sacrum
Inq; uno Ramo *virtus vitiumq; virescit*
Est in me fluxus, deinde beatus Amor.

Explicatio.

Roma est principium, sonat ultima dictio Romæ;
Si vertatur Amor, Roma *triumphat amans.*
In reliquis lateo, me collige; Roma *nitebit,*
Armo, oram, Ramo, mora, maro, mora amor
Res mira est dictu, statuit vox unica Roma
Pentametrum versum: lector amice vale.

Aliud exemplum, in quo habes duas dictiones significativas & diversam significationem in iisdem literis *Mare Eram.*

Est Mare, quod navis penetravit cursib. amplis
Erma *nisi jussit non bene tuta volat.*
Orta maris spuma Venus Aphrodita putatur,
Fœmina Mera, *ideò sacra parabit ei.*
Quando pudicitiam spernens Emar *undiq; duxit?*
Aeternæ noctis quis negat esse Ream.
Haud Amer *ipse mari, tu dicis rustice, at* Arme
Arridens fructus Rame *tuòsne tegam?*
Si modò semper Arem terram, Mera vina dabuntur.
Non quod Eram, *videam si* Mare *semper, ero.*
Ergo petat, quicunq; cupit maris horrida regna.
Sub ramo potius tale ego carmen amo.
Rame, arem, eram, ream, amer, mera, mera, mare, erma, emar, arme.
Quid sibi versiculus signat habere cupis?
Quæ precesserunt ex hoc desumpta fuere
Unica vox peperit bis Mare *quinq; sonos.*
Sic dictiones, non esse senes, *si retro legantur sensum, quem ante habuerũt servant,*

Μετάληψις.

1. Oratoribus est translativa causæ constitutio, tanquam exceptio quædam: vel cum ab antecedente consesequens insinuatur. Virg. speluncis abdidit atris, id est, tenebrosis, profundis.

2. Metalepsis est notionũ permutatio, ut definitionis per nomen & nominis per definitionem: ut metalepsis λόγου ἀντὶ ὀνόματος debet adhiberi si sit ambigua significatio. Me-

Metalepsis est, cum ignotiora vocabula explicantur notioribus, cum Synonymum permutatur paronymo.

Μεταλλευτά.

Μεταλλευτὰ Theophrast. lib. de lapidibus vocat universè, quæcunq; μεταλλεύεται, id est è terra fodiuntur & eruuntur. Arist. μεταλλευτὰ non nisi metalla vocâsse videtur, cetera ὀρυκτὰ fossilia; communem appellationem secutus, quanquam & μεταλλευτὰ ὀρυκτά sunt, & ὀρυκτὰ μεταλλευτά. γεωφανῆ vocat Theophrastus illa fossilia, quæ terræ speciem habent, imò quæ terræ sunt insigni aliqua nota prædita (τῇ ὄψει τὸ πρέπον, excellentiam, præstantiam, ἔχουσι) quam adeptæ sunt à mistione aut metalli aut succi.

Μεταμόρφωσις, Metamorphosis.

Metamorphosis (rei in alienam formam mutatio)
- rerum, Physicarum
  - *Physica*
    - *Substantialis*, Formæ substantialis
    - *Accidentalis*, Formæ accidentalis. Transfiguratio.
  - *Hyperphysica*.
- Versuum *Poëtica* (metri in alias formas mutatio, vel per alienas formas variatio)
  - *Directa*, cum retro simpliciter legitur versus nihil addendo, nihil auferendo.
  - *Indirecta*, cum dictionum formæ eædem hinc inde ponuntur, ut aliquid addatur, aut auferatur, aut transferatur.

Exemplum directæ. Trochaicum
Optimum jus, lex amica, vox diserta.
Jambic: *Diserta vox, amica lex, jus optimum.*
Sacrum pingue dabo, nec macrum sacrificabo.
Verte, erit pentameter:
Sacrificabo macrum, nec dabo pingue sacrum.
Indirectæ exemplum phaleucium est.
Nobis cum semel occidit brevis lux,
Nox est perpetuo una dormienda.
In senarium sic vertitur jambicum
Nobis semel cum per brevis lux occidit,
Nox una cunctis dormienda perpetim.
Suis & ipsa Roma viribus ruit, Jambic: est Senarius:
Sic vertitur in pentametrum:
Roma suis etiam viribus ipsa ruit.
Jambicus. *Bonis superba Roma frangitur suis.*
Hinc pentameter
Frangitur ipsa suis Roma superba bonis.
Nam sera non est ad bonos mores via. Pentameter hinc est:
Nam non ad mores est via sera bonos.

Directa	Trochaica Pentametra Hexametra	Indirecta	Phaleucia, in sapphicum, vel contra phaleũcia in jambicum trimetrum: Jambica in pentametrum vel contrà. Jambica in jambicum. Asclepiadea in pentametrum.

Hæc Metra vocantur etiam Metaplasta.

Metamorphosis Trochaici est, cũ mutatis sedibus & regionibus, non vocibus, ex Trochaico carmine jambicum efficitur, ut optimum jus, &c.

Metamorphosis pentametrica est, cum ex pentametro fit jambicum. *Altera regressu meta recursa meat.* Verte jambicum habebis.

Meat recursa meta regressu altera.

Metamorphosis Hexametrica, cum ex Hexametro fit pentameter.

Es placida superis crux, hinc & navita mundo.

Mundo navita es, hinc crux superis placida es.

Metamorphosis phaleucia in Sapphicum, unius tantum pedis transpositione à Sapphico differt.

Si enim Trochæus quinta sede positus, in phaleucio primo loco ponitur, Sapphicum metrum constituetur, & si Trochæum, in metro Sapphico prima regione locatum, in quintum locum transtuleris, habebis phaleucium.

Phaleucium in jambicum senarium transit unius syllabæ adjunctione & verborum permutatione, ut Nobis cum semel &c:

Metamorphosis jambica est, cum metrum jambicum, vel additione, vel transpositione verbi mutatur in pentametrum. Eadem ratione pentameter versus mutabitur in jambicum trimetrum detractione & transpositione facta aliqua.

Ex trimetro seu senario jambico fit dimetrum seu quaternarium metrum sublatis duobus pedibus.

Metamorphosis Sapphica in phaleucium facilis est, quia Sapphicum metrum tot habet loca, quot phaleucium, & ex iisdem omnino conditur pedibus: Ut, Sapphicum hoc est, *Otium & reges prius, & beatas perdidit urbes.* Ut phaleucium habeas, primo loco spond. cũ pone, 2 dactylũ, deinde sequẽtes trochæos, *Et reges prius otium & beatas urbes perdidit.* (pedibus Adonici transpositis.)

Metamorphosis Asclepiadei, est cum metrum Asclepiadeũ additione unius Syllabæ in fine fit pentametrum, ut.

Mecænas atavis edite regibus; Pro Regibus dic Principibus, & habebis metrum pentametrum: Non tamen contrà omne pentametrum fieri poterit Asclepiadeum, nisi sint omnes pedes uniformes, hoc est, primo loco spondæus, & secundo dactylus.

Metaschematismus

Hæc vox 1. accipitur grammaticè pro Metaplasmo, ut ὄπις ὄπιδος pro ὀψ ὀπὸς vox vocis.

2. Geometricè, cum Schema seu figura mutatur in aliam. Hanc significationem habet Paulus ad Phil. μεταχηματισει,

μαῖσι, id est transfigurabit corpus humilitatis nostræ, id est, gloriosum faciet (non faciet ex corpore heterogeneo homogeneum.) Hic σχῆμα ad Categoriam pertinet qualitatis, & quidem ad quartã speciem. In transfiguratione hac facies nostra manebit distincta à cæteris membris.

Μεταστροφή.

Μεταστροφή, Platonis, Petro Ramo est logica quædam mentis facultas, qua veritatis demonstratio, purius & accuratius demonstratur. Dicta est à convertendo, quia mentem ad res propositas convertit in eaq; contemplatione quasi defixam tenet. Aristoteli ἀφαίρεσις, id est, abstractio, seu aversio dicitur, quod mentem ab aliarum rerum cogitatione avertat, & totam in rei propositæ meditatione quasi fixam detineat. Hæc verè Philosophica est, inprimisq; Mathematica: facit ejus mentionem Ramus in doctrina divisionis arithmeticæ. Hæc enim præ aliis numerationibus erectam mentem requirit.

Μετεμψύχωσις.

Metemphychosis, Transanimatio, migratio animæ in aliud corpus, quæ tribuitur Pythagoræ. (Sicut contra μετενσωμάτωσις, de qua Plato in. 10. de leg. est in diversas corporum species migratio) à μετεμψυχόω, id est animam traduco.

Est propria vel impropria. Propria est, commentitia. Impropria est Metaphorica: de hac accipe hæc Boetii lib. 4. de consol. Philosophica pros. 3. Quicquid à bono deficit, esse desistit, quo fit ut mali desinant esse quod fuerant, sed fuisse homines, adhuc ipsa humani corporis reliqua species ostentat. Quare versi in malitiam, humanam quoq; amisere naturam. Sed cum ultra homines quemquam provehere sola probitas possit, necesse est; ut quos ab humana conditione dejecit, infra hominis meritum detrudat improbitas. Evenit igitur ut quem transformatum vitiis videas, hominem, æstimare non possis. Avaritia fervet alienarum opum violentus ereptor, similem lupi dixeris. Ferox atq; inquietus linguam litigiis exercet, cani comparabis. Insidiator occultus fraudibus surripuisse gaudet, vulpeculis exæquetur. Iræ intemperans fremit, leonis animum gestare credatur. Pavidus ac fugax metuenda formidat, cervis similis habeatur. Segis ac stupidus torpet, asinum vivit; levis ac inconstans studia permutat, nihil ad avibus differt; fœdis immundisq; libidinibus immergitur, sordidæ suis voluptatibus detinetur. Ita fit ut qui probitate deserta homo esse desierit, cum in divinam conditionem transire non possit, vertatur in beluam. Breviter, voluptas bruta cõvertit homines in leones, sues lupos. Hæc conversio est metaphorica transanimatio.

Μετεωρίζομαι.

Μετεωρίζομαι propriò est in altum evehor, sublimis efferor per metaphoram, instabilis vel suspensus sum, vel efferor. Μετεωρισμὸς est elatio. Lucæ 12. μὴ μετεωρίζεσθαι præceptum est contra elationem animorum & levitatem atque vanitatem. Joach: Camer. Μετεωρισμὸν hic vocat cogitationes distractas & instabilis conversionis aliâs aliud in animam inducentes, ait idem ex Theophylacto. Μετεωρισθείς, elatus animo est Polybio.

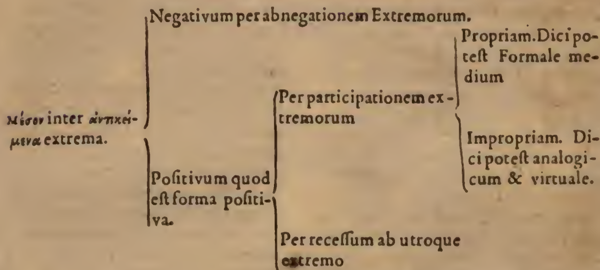
Μετεωροσκοπική.

Μετεωροσκοπική i. est μετεωρολογία, Physica

doctri-

doctrina meteororum 2. eſt pars Aſtrologiæ, quæ elevationum differentias aſtrorumque inquirit diſtãtias, aliaq; multa his affinia per docet. Th. Zuing: Diſparata eſt 1. à γνωμονικῇ, parte aſtrologiæ, quæ ſolariorũ diſcriminatis umbris horas gnomone ſeu veruto pernotat: 2. à διοπτρικῇ, parte Aſtrologiæ, quæ Solis & Lunæ ceterorũq; aſtrorum intervalla dioptris, ut aſtrolabio, internoſcit. Vulg᷈ (imò etiam Plato 6. de Republ.) μετεωροσκόπον in malam partem accipit pro curioſo ſublimium ſpeculatore, rebus agendis inutili.

Μέσον.

Nec medium per negationem extremorum, nec medium per receſſum ab utroq; extremo conſtat ex extremis.

De hoc Scaliger intelligatur, cum ait Exercitat. 317. Utrumq; quod eſt, neutrum eſt: id eſt, utrumq; quod eſt per miſtionem, neutrum eſt ſolidè ſeu ſincerè.

Medium per veram propriamq; participationem verè conſtat ex extremis tanquam partibus, ac dicitur formale, quia formaliter continet extrema refracta. Dici etiam poteſt medium per formalem miſtionem contrariorum in gradibus remiſſis. Tale eſt tepidum inter calidum & frigidum.

Medium per impropriam participationem quadantenus conſtat ex extremis, id eſt ſimilis mod᷈, ac cõvenientia, quædam eſt medii hujus cum ipſius extremis, ipſius autem extremum ipſum eſt in medio: ſeu medium hoc non habet in ſe extrema tanquam ſui partes. Dicitur igitur virtuale, quia virtualiter continet ſeu participat extrema. Dici etiam poteſt medium per virtualem continentiam ſeu participationem extremorum.

Medium, quod finem provehit in ſubjectum, eſt Inſtrumentale, vel Principale. Inſtrumentale eſt quod ſubſervit Principali. Principale eſt quod proximè eſt ordinatum ad finem. Exempli causâ, Medium inſtrumentale, quod beatitudinem ut finem in ſubjectum inducit, per ſe quidem felicitatem non confert, ſed tamen actiones functionesq; virtutis commodè ſine eo obiri nequeunt, ut ſunt bona fortunæ & corporis. Princeps medium ſunt virtutes, ut quæ ſunt proximè ordinatæ ad conſecutionem beati-

beatitudinis. M. Joh. Combach. in pr. disputatione Practica.

Μεταξὺ

Μεταξὺ inter, vel per intervalla significat: notat vel motus intervallum, quod est inter terminum à quo & ad quem: vel spatii, ut Temporis aut Loci. Μεταξὺ ἀλλήλων, Inter nos vicissim, interse. Ἐκεῖνοι μεταξὺ ἀλλήλων τοὺς βραχίονας αἴρουσι. Illi inter sese magna vi brachia tollunt. Virg.

Τὸ μεταξὺ est intercapedo, seu id quod interjacet, & τὰ μεταξὺ intermedia, interjecta.

Μετουσία.

1. Significat οὐσίας in οὐσίαν mutationem. 2. Communicationem. Græci Theol. disputare vidētur, Spiritus illos creatos, qui sunt πνεύματα λειτουργικὰ, ea quę in ipsis insunt, habere ἐκ μετουσίας, ex communicatione. De sanctitate quidam horum pronunciant, quod habeant ἁγιασμὸν ἐκ τῆς πρὸς τὸ φύσει ἅγιον κοινωνίας, eamq; sanctitatem totam naturā horum occupare, & cum hac quasi concretam esse. Hæc græcis est μετουσία quædam.

Μέτρον, *Mensura*

Mensura (quo quippiam mensuratur) accipitur specialius, vel generalius. *Specialius accepta, est Externa vel Interna.*

Externa, qua mensurati cognoscitur quantitas, vel dimensiva (ut Palmo longitudo corporis, decēpedâ quantitas agri) vel virtualis.

Interna est *vel rei qualitas*, qua cognoscitur quanta sit res secundum quantitatem perfectionis; *Vel ejus quantitas*, qua certi reddimur, quanta sit res secundum propriam internamq; magnitudinem: Ut quantus sit ager, propriâ ejus magnitudine cognoscitur. Sic per quantitatem, qua Mauritius formaliter, id est, quatenus quantus est, cognoscitur, quantus sit Mauritius.

Quod attinet ad generaliorem acceptionem, quicquid est ratio cognoscendi aliud, potest dici mēsura ejus: Sive sit ratio cognoscendi à posteriori, sive à priori.

Ejusmodi igitur mensura est vel à priori seu *primaria*, vel à *posteriori seu secundaria*. Illa magis propria est, hæc minus.

A priore mensura alius est, quod καθ' ἑαυτὸ (secundum se & naturam suam) est notius eo. A posteriori, quod contrà. Subjectum mensura est accidentium, quia his natura notius. Perfectum metrum est imperfecti *Unaquaq; res tantò perfectior esse cognoscitur, quantò magis ad divinæ perfectionis participationem accedit, & à nihilo recedit.* Tantò autem magis à nihilo, seu non Ente recedit, quantò perfectior est Entitas ejus. Causa est mensura effectus primaria; Effectus est mensura causa secundaria. Vide Conciliatorem. Mensura igitur aut est propriè aut impropriè dicta: Propria est ejusdem generis. Ad propriè dictam attinet *Mensura* (ut finitū quid) *per sui replicationē*, i.e. quæ aliquoties repetita metitur totum. Talis est unitas, multitudinis mensura. Ad impropriè dictam, *Mensura, ut scopus, & per virtualem continentiam & σχέσιν*: Ita Deus, Ens infinitæ perfectionis, est μέτρον omniū entiū: Quia rei perfectionē cognoscim⁹ per σχέσιν ad ipsum ut Ens perfectissimum: & *quo plurium Dei perfectionum aliqua res est particeps, eo perfectior censetur ac nobilior.*

Explicatio.

Primum Ens seu summum bonū, quod Platonici vocant unum, est mensura ut scopus, id est, non est ejusdem generis mensura, ut unitas numeri: Sed omnium Entium & perfectionum Mensura est ut scopus, ad quem dirigūt arcus sagittarii, ut eò collimare seu collineare sagittas possint. Est igitur Scopus mensura ictuum, non quia repetitus aliquoties eos ictus metiatur, sed quia quô propius scopum sagitta missa fuerit, eò perfectior ictus sit. At enim inquis: Omne finitum ab infinito infinitè distat. Non igitur potest unum esse altero remotius ab infinito. Respondendum per distinctionem infiniti secundum distantiam situalem & secundum perfectionem. In infinito quod secundum distantiam & situm attenditur non potest fortè dari unum altero magis remotum ab infinito. Interea verò quæ ab infinito distant secundū perfectioné, quātò quid ex his perfectius, tantò est perfectissimo propius, quantò contrà imperfectius, tantò ab eodem lōgiori intervallo semotum est. Nam hic *Vicinia* seu propinquitas aut lōginquitas ab infinito nihil aliud ferè est, quam perfectionis infinitæ vel major vel minor participatio; Thomas 1. quodlibet. Zimara & Jacob. Mazonius in comp: Philos: Platon. & Arist. sect. 1.

Mensura est vel una vel plures: vel est simpliciter una vel conjunctè seu sociatè, ut loquitur Arnobius.

Prioris generis exempla.

Motuum prima mensura est celerrimus primi mobilis motus.

Triangulum est mensura polygoniorum Schematum. Actus est mensura possibilitatis, necessitas contingétiæ; jura personarum tanquam mensura transeunt ad res ipsas tanquam ad mensuratum quoddam Jac. Scheg. Nomisma est metrum rerum permutabilium. γνωστὸν (quod potest cognosci) mensura est γνώσεως (cognitionis) ἐπιστητὸν non propter se, sed, quia scientiæ est causa sine qua non, ut mensura refertur ad scientiam: Scientia enim ratione scibilis cognoscitur. Mediocritas seu medium est mensura actionum Ethicarum; est μέτρον defectionis. Rectum est μέτρον obliquorum.

Usus.

Quæstio. cur in definitione Defectionis ponatur τὸ in medio?

Ratio est, quia medium est mensura defectionis, hoc est, defectio rectè cognoscitur per medium, ut obliquum per rectum. Exempla posterioris.

Pedes etiam varii sunt mensuræ versus. Literæ variæ & multæ sunt mensura dictionis Mensura demonstrationis seu veritatis ejus sunt prima principia axiomataq; , è quibus demonstratio conficitur.

Duæ dieses inæquales ut minimum quid mensura sunt harmoniæ (in Musica.)

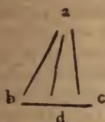
Mensura rerum judicatarum est justitia partim divina, partim humana; sed potior & certior est divina.

Utrum verbum Dei scriptum sit potissima, an unica seu sola mésura credendorum & faciendorum, gravissima est inter Theologos controversia, quam nostrum est hic transire in explicatam.

Ptolomæus

Mensura cujusque rei debet esse stata determinataq; , non indefinita, ut in Geome-

Geometr: linea perpendicularis mensura est altitudinis.

Trianguli a b c altitudo est d a

Observatio.

Mensura aliquando denominatur à mensurato; ut opinabile ab opinione. Interdum mensuratum denominatur à mensura, ut signatum à signo, limitatũ (ut limitatus agere) à limite.

Pars est mensuræ multiplex Entitas, quia minus est mensura majoris.

Quæstio extravagans:

Quid, cedò, mensuræ, numeriq́; & ponderis expers

Omnia mensurat, ponderat & numerat?

Solutio.

Pondere, mensura, Numero Deus omnia fecit,

Mensor, Logistes, Architectus optimus.

Distinctio Aliorum.

Mensura aut est impropriè dicta, aut proprie.

Improprie dicta seu analogica est, tum omnium efficiens Deus (hic omnium rerum mensura: igitur universalis mensura dicitur) tum objectum, quo ad rei cognitionem (hoc μέτρον cognitionis dicitur.)

Proprie dicta est, id quod ignotam quantitatem facit notam. Extensionis hæc mensura est;

Estque Interna vel Externa.

Interna cum aliquid mensuratur per suas partes

Externa, cum quid mensuratur quantitate. 1. vel semel sumpta, vel iterata. 2. vel absoluta, vel proportionali, ut cũ terra dividitur in certas partes, pro circuli æquinoctialis divisione.

Usus.

Cum Aristoteles dicit tempus esse mensuram motus quam mensuram intelligit? ℞. 1. Extensionis, tempus enim est continuum quid, quia longum quid est, cujus partes præteritum & futurum continenter cohærent; & tamen etiam est aliquid discretum, quatenus numeratur secundum prius & posterius. 2. Externam. Tempus enim substantiæ extrinsecus accidit. Sic locus etiam metitur substantiam, cui extrinsecus accidit. Mensura motus dupliciter dicitur 1. active pro eo quod mensurat motum, deinde passive pro motu mensurato vel mensurabili. Per. l 12. ph. de temp c. 3.

Mensura dicitur ratione { Mensionis seu mensurationis propriè / Numerationis analogicè.

Usus

Thomas Aquinâs 1. part. sum. quæst. 28. artic. 2. pronunciat quantitatem esse mensurã substantiæ (sc. corporatæ;)

Quæritur an hoc verùm sit, de discreta simul quantitate & continua, seu de quanto, & magno, & multo; Videatur alicui intelligendum hoc de continua tantum, quod huic propriè conveniat mensurari. Sed sciendum est, Thomam vocem Mensuræ hìc latius accipere, ut ei nihil aliud sit, quantitatem esse metrum substantiæ, quàm ob quantitatẽ substantiam in partes dividi, sive metiri eam oporteat, quod propriè est mensurã distingu-re,

guere, seu numerare. Quod multum est, id numeratur, atq; ita in partes dividitur, ut centũ in centũ unitates vel multos binarios & ternarios. Quod magnũ est, id est longum vel latũ vel profundum, vel omnia simul in partes item suas distingui potest, atq; ita possunt hæc quanti πάθη mensuram recipere. Sequitur hinc; orationem quoq;, quæ profertur (vocalem vocant ad differentiam in mente conceptæ & scriptæ) ut discretam quantitatem habere rationem mensuræ. Syllabæ enim orationis dum pronunciantur, quædam producuntur, quædam corripiuntur. Itaq; Fortunatus Crellius in lib. 1. part. comm. dialect: recte utitur propositione limitata seu habente προσδιορισμὸν, oratio mensura est distinctorum sonorum & syllabarum, prout ore proferuntur: id est oratio vocalis dum distinctos sonos & Syllabas certo quodam modo profert, eas metiri dicitur, perinde ferè atque cum mensura aliquid metiris. Mensura hæc est analogica.

Μεταβιβασμὸς.

Μεταβιβασμὸς Aristoteli est, cùm obscura aut minus probabilis definitio permutatur apertiore & clariore. Hoc sæpè refelluntur vitiosæ definitiones: Vel est deductio respondentis à sua sententia: Vel est transitio ab improbabilioribus ad probabiliora: deductio propositionis ad probabiliorem.

Deductio est vel Dialectica, legitima, methodica, quæ fit ἐνδόξοις argumentis, vel sophistica, ἐριστική, fraudulenta, litigatorum. Hæc fit ἀλλοτρίοις & impertinentibus rationibus.

Itaq; μεταβιβασμῷ comprehenditur etiam μετάληψις, interpretatio cōmodior alicuj⁹ propositionis, quæ videtur esse durior, vel vocum permutatio, cum vox ignotior explicatur notiore. Hac igitur mollitur, q παράδοξότερον & durius esse videtur. Ac ei respondet μεταλαμβανόμενον.

Exemplum: Lex condemnat, inquit Apostolus. Hujus sententiæ μετάληψις est: recta & perfecta ratio bene & honestè vivendi eos qui secus vivunt, injustos pronunciat, & dignos pœna judicat.

Μεταξὺ: Μετάξα.

Μεταξὺ i. est Interim. Hinc quidam formulam Interreligionis vocat religionem μεταχικᾶ, quæ purè Græcis esset μεταξυθρησκεία: Et μεταξυλογία est interfactio Quintil. interlocutio Gellio 2. τὸ μεταξὺ est inter medium, interjectũ; mediũ, interpositũ, intercapedo, neutrũ extremorũ, ut amic⁹ vel inimicus vel μεταξὺ, i. e. neuter. Inter Essentiale & accidentale est μεταξὺ personale, non autẽ intersubstantiale & accidentale. Nam personale substantiali subiicitur. Nam quo quippiam est, id est Essentia vel modus essendi. Et essentia & modus essendi est, vel substantiæ vel Accidentis. Substantia est vel οὐσία seu essentia in specie κατ' ἐξοχὴν dicta vel persona: persona, vel est absoluta, ut Angelus, homo vel respectiva, ut pater vel fili⁹ vel Spiritus S. In S.S. Triade. Hîc, q mysterium est, trium personarum est una communis essentia & tres modi essendi 3. τὸ μεταξὺ Ethicè est mediocritas ut est affectuum & virtutum.

Μετάξα est sericũ, σηρικόν. Hinc fecit Justinianus forma latina vocem Metaxarii lib. 8. cod: de pignoribus pro negotiatoribus serici. Hæc vox est à Serib⁹ populis vel à serib⁹ vermiculis nentibus sericum, qui apud Seres populos sunt & dicuntur aliâs bombyces Seidenwürme.

Μετα-

Μεταφορικόν.

Metaphoricum 1. eſt habens metaphoram 2. conſtans ex metaphoris.

Uſus.

Nullum ſubjectum prædicatur de affectione ſua niſi ſit inter & ἀντιστροφὴ, id eſt converſio. Itaq; non dicitur Metaphorica Emphaſis ſed Emphatica & illuſtris metaphora, non hyperbole metaphorica, ſed metaphora hyperbolica, (ſicut dicim' hyperbolica amplificatio, non hyperbole amplificativa) nō Catachræſis Synecdochica, ſed Synecdoche ſpeciei Catachreſtica ſeu apocreſtica, non Allegoria metaphorica, ſed metaphora allegorica, id eſt continuata. Quia ex ſententia Rami & Talæi hyperbole, metaphora, catachreſis ſunt affectiones troporum. (Objectio) Attamen cum dicitur à Paulo 1. ad Corinth. 5. Feſtum agimus non cum fermento veteri &c. hîc Allegoria metaphorica eſt, inquit Scholiaſtes: ſed reſpondeo Scholiaſten hoc loco accipere metaphoricam pro eo quod eſt conſtans ex metaphoris ut metaphoræ habeant ſe ad allegoriam ut partes ad totum, non ut ſubjectum ad affectionem, cæteroquin hypallactica locutio fuerit: Hæc allegoria eſt metaphorica, pro recta, Hęc metaphora eſt allegorica. Interdum nominatur affectio ſine ſubjecto ſeu tropo ipſo, ut cum dico, Ακυρολογία ſeu κατάχρησις hîc eſt. Ακρασία propriè ſignificat intemperantiam, ſed aliquandò per κατάχρησιν ponitur pro ἀκράτεια, id eſt incontinentia, ut 1. Corinth. 7.

Μηχανική. Mechanica.

Machanica eſt ars, per quam nō ſolùm ex Mathematicis & Phyſicis rationibus, ſed etiam per artes manuarias machinæ & inſtrumenta ad vitæ humanæ ſocietatem neceſſaria, commoda & venuſta conficiuntur. Mechanica eſt λογικὴ (rationalis) ſeu theoretica, vel χειρουργικὴ (aliâs practica) manuaria. Papp. Alexandrinus lib. 8. mathem. collectaneorum. Sic dicta quod manuum operatione perficiatur.

Mechanica theoretica, per geometricas, arithmeticas, Phyſicas, aſtronomicas rationes perficitur. Hæc dividitur in quinq; ſpeciales artes.

Prima eſt ἡ τῶν μαγγανικῶν μηχανημάτων τέχνη, ars machinationum manganariarum ars manganariorum inſtrumentorum, qua magna pondera machinis adhibitis, ad id effabrè factis, præter naturam in altitudinem tolluntur minori potentia: Quæ doctrina de movendis oneribus præcepta tradit, ut ſunt κεντροβαρικὴ centro ponderantium, ἰσοῤῥοπικὴ, æquiliborantium, ἀνισοῤῥοπικὴ inæquiliberantium, σταθμικὴ, βαρουλκὸς Heronis, totaq; doctrinade ſimplicibus quinque facultatibus, ad onera movenda, atq; etiam ex his compoſitis. Altera eſt ὀργανοποιητικὴ, βελοποιητικὴ & χειροβαλιστρικὴ.

Tertia eſt quæ κατ' ἐξοχὴν propter excellentiam dicitur μηχανοποιητικὴ, ars conſiderandi machinas. Sub qua ſunt ὑδραυλικὴ & κλασμαλικὴ. Hujus artis periti dicuntur μηχανοποιητικοὶ & θαυματουργοί. Quarta eſt αὐτοματοποιητικὴ, quæ etiam dicitur θαυματοποιητικὴ, ſub hac ſunt πνευματικὴ (ſpecialis αὐτοματοποιητικὴ, quæ & νευροσπαστικὴ dicitur) quæ rationem docet conſiderandi αὐτοματικὴ inſtrumenta quibus efficimus, ut corpora inanimata à ſe ipſis moveri videantur.

Quinta eſt σφαιροποιία Sphærarum effectrix ad imitationem cœleſtium mu-

motuum seu circumvolutionem, unde tales artifices vocamus σφαιροποιὺς ἢ σφαιροποιητικὺς: sub hac continetur γνωμονική, ars consideratrix horologiorum διοπτρική & μετεωροσκοπική: Breviter, omnium eorum instrumentorum, quibus utimur in observationibus Astronomicis & Geometricis conficiendorum, ars potest nominari σφαιροποιΐα, Sphæropoeia. Cheirurgica, quæ perficitur manuũ exercitatione, varias habet partes: Generatim tamen potest comprehendi sub τεκτονικῇ, ædificatoria: de qua scripsit Vitruvius lib. 10. architect. suæ; ubi facit tria genera machinarum; Unum Ἀκροβατικὸν (scansorium) Alterum πνευματικὸν (spiritale.) Tertium βαναυσικὸν (tractorium).

Pappus Alexandrinus Cheirurgicam dicit constare χαλκευτικῇ, arte æraria, τεκτονικῇ, ædificatoria, οἰκοδομικῇ fabrili, ζωογραφικῇ, pictoria, aliisq; similibus artibus.

Ἄλλως.

Mechanica est ars bene machinandi, id est, doctrina faciendarum machinarum & instrumentorum, aliâs μηχανοποιητική, A Græco μηχανή:

Machina propriè est opus artificiosum ligneum vel ferreum, habens maximas vires ad onera movenda, ut est ἀκροβατική (Scansoria) πνευματική (spiritalis) & βαναυσική (tractoria). Interdum generalius accipitur pro quovis opere manuario. Op⁹ Mechanices Græcis est μηχάνημα: Mechanicã necessitas & cõmoditas genuerũt, admirabilitas & jucunditas celebrârunt.

Mechanicæ scilicet est, quod tecta & vestes fiunt: quod aratrum agris circumagitur: quod bigis & quadrigis commeatus, merces, onera vehuntur: quòd navigia remo impelluntur, quòd gubernaculo exiguo in extrema puppi collocato ingentes triremium moles inflectuntur: quòd gravia facilè sursum attolluntur: quòd magna pondera ab exigua admodum virtute moventur: quòd unius sæpè manu pro multis fabrorum manibus pondera lapidum & trabiũ à fabris & architectis sublevantur: quòd magnæ arborum moles in partes dirimuntur ac dispescuntur; quod è liquidorum prælis vina oleave exprimuntur, quod cœlestem globum Archimedes exiguo fragilique orbe conclusum ita effinxit, ut omnes cœlestes motus repræsentare videretur; quod idem non veritus est dicere Δὸς πῦ στῶ, τὰν γὰν κινῶ. Da mihi ubi sistam, terramque movebo; quod Conradus Dasypodius excellentissimus Mathematicus artificiosissimum horologium cathedralis Reipubl: Argentinen: templi primus invenit, & auxilio opificum & artificum (id est mechanicorum Cheirurgicorum) confecit: quod Carolo Imperatore ingrediente Norinbergam aquila volavit: quod musca ferrea convivas circumvolitavit: quod Illustriss: & literatiss: Princeps Mauritius Hassiæ Landgr: Fuldam Anno Domini 1601. alicuo navigabilem fecit. Præterea Siphones incendia restinguentes & alia. Quis enim omnia enumeret? quæ ostendunt multa, quæ commodis & usibus hominũ inserviunt, artẽ posse, quæ natura non potest, mechanicæq; opera præter naturam fieri.

Mechanica est duplex, Rationalis & Manuaria magis.

Rationalis (λογική) est, quæ mathematicis & Physicis rationibus potissimum perficitur.

Constat hypothesib⁹ & Theorematis.

Rationali continetur Ars manganariorũ, Organopoetice Thaumatopoetice Sphæro poetice. Ars

Ars manganariorum eſt, qua onera ponderave minori potentia moventur loco (ut cũ magna onera machinis tractoris in altitudinẽ tolluntur.)

Sic dicta à Mangano, quod eſt lignum quoddam, de quo in Trochlea.

Ejus partes duæ ſunt. Prior continet τὰ κεντροβαρικὰ Centrogravia ſive Centropóderátia, & τὴν σταθμικὴν ſic dictã ἀπὸ τῦ σταθμῦ, id eſt pondere ſive libra.

Poſterior, doctrinam de certis potentiis quibus onera tolluntur.

Centrum gravitatis eſt punctum rectæ dividentis figuram in partes æquè graves: ſeu eſt punctum intra figuram poſitum, circa quod undiq; partes æqualium momentorum conſiſtunt, id eſt quieſcunt.

Centrum gravitatis eſt aut ſolidorum planorum. Præpono Solidorum; quia his ſimpliciter & magis propriè convenit, quàm planis. Itaq; Collegium Connimbricenſe dicit Centrum gravitatis eſſe punctum mediũ lineæ rectæ corpus in partes æquè graves dividentis.

Centrum gravitatis ſolidi eſt punctum illud intra ſolidam figuram, per ꝙ ſi ducatur planum, figuram quomodocunq; ſecans, ipſam in partes æquè ponderantes dividet. Differt igitur à centro Univerſi & Magnitudinis:

Centrum univerſi eſt punctum, à quo omnes lineæ ad extremæ ſphæræ mundi circuferentiã ductæ ſunt æquales.

Centrum magnitudinis eſt punctus medius lineæ rectæ figuram in duas æquales magnitudines dividentis. Seu eſt punctum, mediũ figuræ obtinens.

Ex his ſequentia colliguntur ac deducuntur.

1. Centrum gravitatis & magnitudinis in globo æquabiliter gravi in unum idemque centrum recidunt: At in globo in æquabilem habente gravitatem cujusmodi eſt ſphæra partim plumbea partim lignea, in talis igitur globi medio eſt centrum quidem magnitudinis, ſed centrum gravitatis eſt punctum extra medium in parte graviori exiſtens, quod cum centro totius univerſi jungeretur, ſi ejusmodi corpus ſine impedimento deſcenderet.

2. Centrum gravitatis terræ eſt centrum mundi. Et ſi grave quippiam in centro mundi collocatum fuerit, neceſſe eſt centrum gravitatis illius in centro mundi conſtitutũ eſſe, ſiquidem ut grave illud tunc quieſcat, partes undiq; ipſum ambientes æqualiũ momentorũ eſſe & manere oportet.

Quâre cum phyſici dicunt; Omne grave ſuopte nutu ſeu naturali propenſione centrum mundi appetere, nihil aliud dicunt quàm quod grave proprium centrũ gravitatis cum centro mundi coaptare expetat, ut optimè quieſcere poſſit.

3. Motus itaq; deorſum alicujus gravis corporis fit per lineam rectam, quæ centrum gravitatis ipſius gravis & centrum mundi connectit. Et gravia ſecundum gravitatis centrum deorſum tendunt. Et unum quodq; grave in centro gravitatis propriè gravitat, ita ut tota vis gravitatis ponderis in ipſo gravitatis centro collecta eſſe ac tanquam in ipſum cõfluere videatur.

Centrum gravitatis plani eſt punctum intra planam figuram per quod ſi ducatur recta linea figuram quomodocunq; ſecans in partes æquipondera ntes ipſam dividet.

Centrogravium hypotheſes ſeu προκαταλήψεις ſunt.

Ita ſe habet gravitas ad gravitatem, ut diſtantia ad diſtantiam.

2. Gravia æqualia ex æqualibus diſtantiis æquiponderant. Sumitur au-

autem distantia gravium à centro libræ, id est *ex puncto circa* quod *libra vertitur*.

3. Aequalia gravia ex inæqualibus distantiis non æquiponderant, sed præponderat grave ex majore distantia.

4. Gravibus ex aliquibus distantiis æqui ponderantibus si alteri gravium aliquid adiiciatur nō æquèponderat, sed ad grave, cui adjectum fuit, deorsum fertur.

Similiter ab altero gravium si auferatur aliquid, non æquè ponderat, sed ad grave, à quo nihil ablatum est, deorsum tendit.

5. Similibus & æqualibus figuris inter se coaptatis centra quoq; gravitatis ipsarum inter se aptata erunt.

6. Similium figurarum centra gravitatum similiter sunt posita. Puncta in similibus figuris similiter posita esse dicuntur, à quibus ad angulos æquales lineæ rectæ ductæ cum lateribus homologis æquales angulos efficiunt.

Ex his principiis demonstrantur Theoremata, de quibus vide artifices.

Stathmice est de libra qua expenduntur pondera.

Pondera sunt vel ἰσόῤῥοπα vel ἀνισόῤῥοπα (ῥοπὴ momentum est). Ihorrsopa seu æquiponderantia sunt quæ constituta sunt in æquilibrio. Ænisorrhopa, contrà.

Æquilibrium dicitur, cum brachia libræ Horizonti seu Finitori æquidistant, ita ut examen libræ in neutram partem declinet.

Linea, quæ directe seu perpendiculariter ita à centro libræ demissa esse mente concipitur, æquilibrii linea dicitur.

Consideratio corporum gravium & levium hìc simplex est, vel respectiva.

Corpora ea simpliciter dicuntur æque ponderantia, quæ pondere sunt æqualia, licet non sint æqualis materiæ.

Corporum anisorrhoporum propriè & simpliciter illud dicitur, quod pondus habet gravius altero, licet sit diversæ materiæ.

Corpora respectu alterius dicuntur graviora vel materiæ, vel descensionis, vel loci ratione.

Ratione materiæ, si materia alterius sit gravior materiâ alterius, ut plumbum dicitur hoc modo esse gravius ferro.

Ratione descensionis, dicuntur graviora vel leviora, si vel per rectū aut curvum; si vel velocius aut tardius descendant, licet simpliciter, id est pondere sint æquè gravia.

Corpus denique levius aut gravius altero censetur ratione loci, in quo corpora manent & quiescunt, quo gravitatem vel levitatem acquirere possint, licet per se ejusdem sint ponderis.

Potentia gravis corporis definitur ex viribus ejus, quibus deorsum ferri appetit, & resistit motui, quo sursum tollitur.

Æqualis potentiæ corpora sunt, quæ æquali tempore æquale spatium motibus suis pertranseunt.

Corpora quæ æqualis sunt magnitudinis & æqualis potentiæ, æqualis etiam sunt generis.

Inæqualis potentiæ corpora sunt, quæ æquali tempore per inæquale spatium motibus suis feruntur, ita ut unum altero velocius aut tardius moveatur.

Corpora quæ inæqualis sunt magnitudinis & inæqualis potentiæ, inæqualis etiam sunt generis.

Si corpora sunt inæqualis potentiæ, majoris potentiæ dicitur illud, quod æqualia spacia minore tempore percurrit.

currit. Quod verò majus tempus requirit, minoris dicitur potentiæ.

Majoris potentiæ corpus est illud, quod celerius quidem in descendendo ad centrum mundi, connititur, in ascendendo verò tardius sursum movetur.

Quodque corpus grave in descensione eo est gravius, quo rectius seu magis perpendiculariter ad centrum mundi tendit.

Nullum corpus simplex in sibi proprio loco est grave. Nec ullum corpus aliud in se ipso est grave, ut nec aqua in aqua, nec vinum in vino, nec oleum in oleo grave censetur.

Libra habet rationem circuli, est κύκλος δυνάμει. Libræ longiorũ brachiorum sunt exactiores, quàm libræ minorum.

Itaque in Ponderandis mercibus, ne fallare, voles adhibere libras longiorum, non breviorum brachiorum. Nam in circulo majori majores sunt radii, qui à centro longius producti, celerius moventur: In circulo minori, contrà. Jam verò major libra est tanquam major circulus: minor libra est tanquam minor circulus. Ergo libra major facilius movebitur quàm minor.

Quæ magis feruntur, ea magis in conspectum veniunt, eorumq; æqualitatem vel inæqualitatem facilius licet animadvertere.

Majores libræ celerius agitantur, quàm minores.

Ergo si majoribus libris utamur, rerum ponderandarum æqualitatem vel inæqualitatem citius deprehendemus, & ex consequenti, libræ majores sunt exactiores.

Sequuntur δυνάμεις seu facultates quib⁹ magna onera moventur.

Quo pertinet Problema Archimedis, Data vi datum pondus movere: qui

& dixisse fertur, ut suprà dixi, Da mihi ubi consistam, & commovebo terram. Statuit enim per certas δυνάμεις, tanquam media, pondus quantumvis maximum, & viribus tamen minimis loco moveri posse.

Potentiæ seu facultates eæ sunt simplices vel compositæ.

Simplices sunt, vectis, Axis in peritrochlio Trochlea, Cuneus, & Cochlea.

Vectis, μόχλος, est palus acutam habens cuspidem seu lignum longum, quod oneribus subiicitur ut tolli possint. Cum enim magna pondera sunt movenda, quoniam parum à terra attollere oportet, ea autem ansas non habeant, quod omnes partes basis ipsius ponderis solo incumbant, icirco paululum suffodientes, & ligni longi seu rotundi sive quadrati, extremitatem sub onus subiicientes, ex altera parte adducimus, supponentes ligno, prope ipsum onus, lapidem, qui græcis dicitur ὑπομόχλιον eò quod vecti subiiciatur.

Hypomochlion est fulcimentum è duriori materia, ut lapide, quod ad locum ponderi propiorem subiicitur.

Hinc est axioma. Vectis hypomochlio subjecti pondus levat unius hominis viribus, quod multarum manuum vis conjuncta levare non potest.

Quanto propius oneri ponitur hypomochlion, quanto etiam longius vectis motor ab ejus hypomochlio abest: tanto facilius pondus movetur.

Navigium igitur à diversis remigibus; aliis in prora, aliis in media navi: aliis demum in puppi collocatis agitatũ, ab his velocius promovetur, qui in medio loco sunt constituti.

Quo enim longius vectem movers ab ejus hypomochlio abest, eo facilius pondus movetur. Cum navigium

à diversis remigibus movetur, fit ut vectis, hoc est remi motor in medio navis constitutus, longius absit ab hypomochlio: Navis enim in medio est amplissima. Ergo in medio constitutus, pondus, hoc est navigiũ cũ aqua facilius propellet, quam reliqui. Habet hoc vectis commune cum libra, quòd potentia circulus est.

Vectis diametri termini sunt pondera, alterum lignum, alterum caput.

Vectis duplicatur in Cuneo.

Cuneus igitur est instrumentum mechanicum quod magnas moles vel arborum vel marmorum duobus in contrarias partes distrahentibus vectibus divellit.

Utimur eo in iis motibus, qui brevi tempore fiunt, ut cum continui solutionem molimur, cum aliquid distendere, vel aliquid frangere, aut figere volumus. Maximus ejus usus est ad lapides cohærentes cum partibus inferioribus ex ipsis lapicidinis evellendos. Pars Cunei acuta secat acumine. Superficies utrinque planæ, altera indextrum, altera insinistrum, dispellunt.

Quanto Cunei angulus minor est, tanto facilius agit, videlicet leviori percussione.

Hypomochlia hìc sunt oræ rimæ utrinque cuneum excipientes.

Axis in peritrochio est lignum quadratum cujus extrema contorquentes rotunda facimus. Quomodo præterea construatur, docet Pappus Alexandrinus.

Circa medium axem circumponitur tympanum habens foramen quadratum axi congruens, ut eodem tempore & axis & peritrochium vertatur.

Si volumus magna pondera vi movere minori, alligatos ad pondus funes circumponimus circa depressas partes axis, & inforamina, quæ sunt in peritrochio, iniicientes scytalas deducentes peritrochium convertimus. Ita, inquam, pondus facilè movetur à minori potentia funibus circa axem convolutis vel etiam ab aliquo recollectis, ut nec toti axi circumponatur. Sub hac facultate comprehenduntur, Ergatæ suculæ (Haspel) terebræ, tympana cum suis axibus sive dentata, sive non.

Trochlea est machina tractoria rotulam axiculum & funem ductorium continens.

Cochlea, aliâs Helix Cylindrica, nihil aliud est quàm assumptus cuneus percussionis expers. Seu est trigonũ curvum: Si enim altera ex lineis rectũ angulum constituentibus cylindri basi lineæ ipsi æquali obvolvatur, reliqua verò, servato eodémque constituunt angulo, super Cylindri superficiem curvetur, habebitur helix cylindrica. Hujus potentiæ plures sunt partes: constat enim duabus superficiebus, ideoq; pluribus etiam modis variari potest. Usus ejus est, ut Cylindri basi in superficie immobili circa axem conversa pondus movendum helicem premat.

Compositæ potentiæ nascuntur, si simplicium fiant συζυγίαι, ut cùm fit permistio vectis cum trochleis, vel trochleæ cum vecte. Sic Cochlea interdum aliam facultatem assumit.

Ὀργανοποιητικὴ est doctrina conficiendi instrumenta; Estque βελοποιητικὴ vel ὑδραυλική.

Βελοποιητικὴ (ars jaculatoriæ) docet machinas bellicas & instrumenta ad bellum necessaria, quæ tela, saxa, sagittas & machinas longius excutiunt, conficere; Ea instrumenta dicuntur jaculatoria. Βέλος est omne id quod ab instrumentis bellicis, tormento, funda, arcu, emittitur. Hu-

Horum igitur pars est χειροβαλλιστική, (quæ cõficit catapultas). Tela, n. lapides, sagittas & similia jacula in longissimũ viæ spatiũ emittuntur per catapultas. Catapulta est machina bellica, qua tela aut saxa excuti solent.

Hydraulice docet rationem conficiendi machinas hydraulicas. Seu facit instrumenta, quibus aqua facilius deducitur, libratur, attollitur, exprimitur, exhauritur, quæ Græcis sunt ὄργανα ἀντλ ηματικά.

Horum quadruplex præcipuè est differentia. Primum genus est, quo aquæ ex multa profunditate exhauriuntur per tympana, per cochleas (quod in molis, pontibus, navigiis requiritur, ac indiget horum calcatura seu versatione.

Hæ machinæ sunt tripartitæ, Vel enim expeditissime magnam multitudinem aquæ exhauriunt sed non cito; Vel in magnam altitudinem aquam educunt, sed non multum; vel altissimè extollunt, aquam & magnam quoq; copiam exhauriunt.

Alterum hydraulicarum machinarum genus est quod vi aquæ versatur: cujusmodi sunt in fluminibus rotæ & tympana, ad molendam farinam, quorum frontes si percutiantur ab impetu fluminis ipsa rota versatur.

Tertio. Machinæ hydraulicæ sunt ex quibus fiunt aquæ ductus, cum vel fontium scaturigines ad certa loca derivantur per canales & tubulos, vel etiam flumina ad opplendas fossas tempore belli in unum locum coguntur; vel etiam aliæ librationes & derivationes aquarum perficiuntur.

Quarto Vitruvius lib 10. cap. 3 hydraulicas machinas vocat, quæ per fistulas sonum edunt, propter aquam ab aëre expressam.

Hæ igitur commune quid habent cum ὀργάνοις ἐμπνευστοῖς seu spiritalibus, quæ spiritu inflantur.

Θαυματοποιητική conficit machinas quibus multis pariunt admirationem aliâs θαυματουργική.

Sub hac sunt πνευματική & αὐτοματοποιητική. Illa spiritalis Latinis dicitur, quod efficiat per spiritus & flatus varia corpora etiam aliis elementis congredientibus. Hujusmodi sunt folles fabrorum, cucurbitulæ, siphones, quibus utimur in incendiis. Hujus etiam generis sunt in quibusdam aris igne evaporante statuæ sacrificantes, crateres concordiæ, qui sunt duo vasa, quorum si unum repleatur vino, alterum autem sit vacuum & utrumque canales habeat apertos, non effluit vinum, nisi & alterum vas aqua impleatur; tubus à quo fluat aqua & vinum, in quacunq; voluerimus proportione; Constructio sacelli; cujus igne accenso valvæ sponte aperiuntur, & eo extincto rursus clauduntur; Constructio vasis, quod δικαιόμετρον (justæ mensuræ) appellatur, quod sic humido repletum quotiescunq, invertitur, æqualem quantitatẽ effundit; Cucurbitulæ constructio, quæ sine igne attrahat; Item tale θαῦμα, ut si in ara accendatur ignis, statuæ choros ducere videantur.

Πνευματική speciatim quoad clangores sonitusq; edendos est κλασματική; qua sonitus quidam & clangores tanquam per tibias & instrumenta Musica similia efficiuntur, cum tamen hæc non assint, sed ex aere occluso vel intercepto, vel aliis modis affecto ejusmodi clangores fiant. Talis est constructio Lagenæ vociferantis cum humidum effluit; Constructio organi, quod vento persan... sonũ reddat tibiæ; Gall⁹ gallinaceus in horologio invcto à Dasypodio, ...

templo Argentinensi erecto; Ut apertis templi valvis sonus tubæ efficiatur; thyrsus in aquam demissus sonum edens fistulæ vel aviculæ.

Αὐτοματοποιητικὴ est pars Mechanicæ, docens rationem conficiendorum αὐτομάτων, id est quomodo inanimata corpora à seipsis moveri possint. Aliâs dicitur νευροσπαστικὴ, quia in ejusmodi fabricis nervi & funes solent adhiberi, per hos θαυματουργοὶ motus animantium imitari videntur. Αὐτόματα Dædalei, i. e. insignis exempla sunt multa artificiosissima horologia, & quòd Gallus Gallinaceus concutit alas, quatuor ætatum statuæ egrediuntur, ingrediuntur, convertuntur in circulũ singulis horis, quartas horarũ partes pulsãdo indicãt, Mortis imago tandem extremam horæ partem pulsat, & ita finem hujus & initium alterius sequentis horæ docet.

Μικρολογία.

Μικρολογία est minuta de verbis disceptatio; vicina est illi λεπτολογία. Talis interdum est criticorum, cum nimis anxii sunt & scrupulosi in minutulis. Hæc est significatio oratoria. In doctrina Ethica μικρολογία est vitium, quo sordidè & præparcè ratio initur vel agitur.

Interdum etiam in oratoria significat orationem tenuem, & humilem, ac ejusmodi quæ caret dignitate verborum & sententiarum, μὴ μικρολόγει περὶ τὰ μεγάλα, id est ne humiliter loquaris de magnis.

Μιμητική.

Est facultas, quæ in imitando versatur. Aliâs εἰδωλουργική. Ejus Platoni duæ sunt species 1. εἰκαστική, assimilandi seu repræsentandi. 2. φανταστική, quæ imaginum modos docet. Illa in veris: hæc in inanibus & falsis imaginib⁹ versatur. Vide Plat. in Soph. cui Sophista est Δοξομιμητὴς, φανταστικὸς, qui φαντάσματα. i. e. inanes rerum imagines, h. e. falsas opiniones & comminiscitur & tanquam veras obtrudit, ac habet ἐπιδείξεις suas pro ἀποδείξεσιν. Μιμητικὴ oratio seu verba μιμητικῶς proposita dicuntur, quæ alterius personam, non nostram repræsentant.

εἰδωλοποιητικῆς seu εἰδωλουργικῆς genera duo. — εἰκαστικὸν. — φανταστικόν.

Monopolium.

Monopolium est facultas aliquid vendendi, quã quis unus habet, seu cum quis propriam sibi venditionem aliquarum rerum facit, sive sit privatus, sive civitas. Aristoteles vocat μονοπωλίαν lib. 3. politicorum textu 138. Quæ legibus civilibus licet sit prohibita, hodie tamen viget: quam bene, dispiciant alii.

Μονάς.

Μονὰς 1. est unitas 2. primus numerus in tesseris, tesserarum jactus qui dicitur ὄνος, id est asinus 3. μοναὶ sunt conclavia seu habitationes, & singulares ac solitariæ habitationes, ἀπὸ τοῦ μένειν id est à manendo: utitur hac voce Joh. cap. 14. per metaph.

Μοναδικὸν vox est Arithmetica politica & physica. Numerus enim dicit μοναδικὸς & homo μοναδικὸς sui, ut juris & potestatis, & avis μοναδικὴ solitaria unica.

Μονὰς est Transcendens vel Inferior. Transcendens Deus rerũ principiũ Pythagoricis, & unitas Metaphysica: Inferior ut Mathematica, Ethica, Logica. Mathematica, ut Arithmetica, radix numeri, prima omnium numerorum mensura. Monas.

Monas logica est simplex terminus. Dyas, propositio quæ ex duobus terminis tanquam duabus monadibus, coalescit. Trias, syllogismis.

Μονόφθαλμος.

Μονόφθαλμος est unoculus: Herodotus scribit in Schythia esse ἄνδρας μονοφθάλμους, Arimaspos nomine: unoculos dicit Plautus. Utitur ista voce Matth. 18. pro lusco. Distinguunt inter ἑτερόφθαλμους & μονοφθάλμους. Et propriè μονοφθάλμους perhibent appellari qui natura tantum habent unum oculum: ut Cyclopes, Cœlites verò ἑτερόφθαλμους qui alterutro oculorum privati sunt casu quodam: sed hæc differentia non semper à scriptoribus servatur.

Μουσικὴ ἄφωνος.

Musica muta erat 1. quæ quibusdam gestibus faciebat intelligi, quod lingua aut scriptura melius exprimi nō posset Panciroll. Seu quæ ore clauso manibus loquebatur, & quibusdam gesticulationibus faciebat intelligi, quod vix narrante lingua aut scripturæ textura posset agnosci. Cassiod. lib. 1. variar.

2. Hydraulica, quæ aquæ sono exercebatur. Hydraulicum autem organon erat simile aræ rotundæ, & canales sive fistulas in aqua tenebat, qua per puerum mota illæ spiritu replebantur nervulorum quorundam seu lingularum inclusarum medio, atq; ita suavissimum edebant sonum. Athen. lib. 4. c. 24. Qui hoc instrumento utebantur seu cantabant, dicebantur Hydraulæ.

Musicam mutam qui callebant, appellati sunt Pantomimi & Chironomi. Vid. Henr. Salmuth. notas ad Pancir.

Musicus à veteribus accipitur pro homine gratiis omnibus ornato & sapiente; & Musica pro suavi morum concinnitate.

Μυκτὴρ.

Ὁ μυκτὴρ 1. significat meatum odorandi, nares. Galen. & Aristotel. 2. Irrisionem 3. Irrisorem insignem, sicut Poeta non nasutum, sed nasum quendam vocat: quæ prædicatio impropria est & hyperbolica. 4. εἰρωνεία Polluci. Sunt enim aliquæ Ironiæ, quæ conjunctum habent μυκτηρισμὸν.

Μυκτηρίζω est irrideo, cum nasi quadam commotione ἐκμυκτηρίζειν hinc est Lucæ 16. ἐξεμυκτήριζον: ubi præpositio ἐξ verbi significationē auget, quæ est insignis derisionis, adhibito gestu quodam narium, ut dixi. Latini dicunt naso suspendere Horat.

Μυστήρια.

Mysteria sunt arcana seu arcanæ res quas nefas est divulgare (à verbo μύζω quod latinis est mutio, id est sonum reprimo) vel actiones arcanæ rei apertæ. Apud Ethnicos erant parva vel magna: in quibus quæ agebantur sacerdotes summo silentio occulebant. Mystis tamen, hoc est, initiatis ea communicare fas erat.

In specie Mysteriū Sacramentū est, hoc est, vel actio tota Sacramentalis & spiritualis vel tantùm sacra symbola, quæ in actione usurpantur vel res quæ in symbolis referūtur voce mysterii significātur. Μυστήριον cōtinet res significatas, i. e. externa signa cōtinēt res significatas nō inclusivè sed repræsentativè. In Eucharistia continetur magnum mysterium seu sacramentum: Augustin. id est magnæ & arcanæ res. De mysteriis numerorum videātur Pythagorei & Platonici: Mysteria Dei quæ ad salutem nostram pertinent

tinent in se simaque natura cerni à nobis non possunt sed ipsa in verbo Dei quasi intuemur.

LITERA. N.

Νοερὸν.

Νοερῶ φύσις est intelligens natura

Νοερὸν & λογικὸν { simpliciter, ut angelus / Cum affectione imaginis Dei.

Quidam putant in imagine Dei esse εἰδοποιὸν διαφορὰν hominis. Cum enim de solo homine legatur, eum conditum esse ad imaginem divinam, dicunt ita eā explicari debere, ne creaturæ ulli alii tribui possit, ut sit anima πνεῦμα νοερὸν καὶ λογικὸν, non simpliciter, sed tale, quod sit divinæ imaginis, & hoc modo prædita iis virtutib⁹, quæ sunt in eo Archetypo, ad cujus instar creata est, quæ deliberando, consultandoq; decernit & statuit, quod rectum est, & ita virtutes has in corpore exercet, & sententiam suam oratione explanat.

Νόθος

Nothus *propriè & in specie* significat eum: qui non est procreatus ex justis nuptiis: natus est ex non justo matrimonio inter se copulatis. Huc pertinent qui vulgo vocātur Bastardi à germanico Bös art nati ex stupro maris ac virginis vel viduæ honestè aliàs vivētis. Dn. Vult. in cōm. in Inst. *Impropriè & generaliter* nothū dicitur, quicquid non est legitimum, vel quod est degener. *Nothi pulli* sunt, qui concepti sunt ex perigrinis maribus. *Catulus* nothus dictus est à Philostrato quem leæna concepit ex pardo, Vide lexicon Jur. diligentissimi viri Johannis Calvini.

Νόθος λογισμὸς seu λόγος Platonis vide in voce λογισμὸς. *Nothæ Costæ* (πλευραί) in doctrina physica seu Anatomica dicuntur inferiores quinq;: Vulgo mendosæ, quia & breviores & molliores sunt. Græci has vocarūt χόνδρον, i. est. Cartilaginē, quia substantia earum est cartailagine. Opponuntur eis superiores septē, veræ, quæ oriuntur à spondylis, & terminantur ad medium os pectoris cui nomen est στέρνον *Nothum seu adulterinum regnū* seu Principat' regius Nothus in politicis est regnū diminutū vel mixtum tyrannide: cui opponitur verū & justum, simplex & perfectum, quod est imperium unius ex virtute perfecta optimi in subditos inferiores, cum libera perpetuaq; omnium rerum potestate ad utilitatem publicam. Vide 3. politicorū Aristotelis Nothi libri, nothi versus sunt alieni, qui alicui falsò attribuuntur. Aliàs νοθευόμενοι & suppositītii. Sic dicta notha id est supposititia instar alieni fortis.

Νυμφαῖα *Nymphæa*,

1. Nymphæa erant aulæ seu ædes publicæ amplissimæ, quas nuptiarum celebrandarum gratia frequentabāt, qui propriis in ædibus idoneo ad has destituebātur loco. Hæc erant instructa culinis & conclavibus, in quibus mantilia, patinæ & alia vasa reponebantur: Sic dicta quòd Græci sponsam dicunt Nympham. Pancirollus.

2. Alii accipiunt Nymphæa ita, ut non tantū nuptiis celebrandis, sed & lavacris seu thermis voluptatis causa institutis sint destinata à Principibus, qui posteritatis causa ea extruebant. Vide Beroald. ad Apulejum lib. 11.

3. Sed Jul. Capitolin. videtur distinguere inter Nymphæa & ipsa Lavacra, cùm

ait: Opera Gordiani nulla extăt, præter quædă Nympha & balneas. Apparet hinc Gordianum Nymphæis jam extructis lavacra etiam adjecisse.

4 Sunt quoq; qui existimét Nymphæa esse nuptialia cubicula, à quibus Beroaldus dissentit.

LITERA. O.

Articulus O' geminatus appositus & subjecto & prædicato.

Articulus appositione ad & subjectum & prædicatũ significat ἀντιστροφὴν, vel ἔμφασιν. Aristot. 2. de anima text. 36. Causa ipsius esse omnib' essentia est. Hic in Græco & τὸ causa, & τὸ essentia habet articulum præpositũ. Si igitur causa ipsa ipsius Esse, est ipsa essentia rei, etiam ipsa essentia est ipsa causa ipsius Esse. Causam autem ipsius Esse Aristoteles intelligit eam, quæ dat rei Esse specificum, & rem constituit in suo esse. Hæc autem est forma. Zabatella ad hunc locũ, qui etiã ex eo colligit materiam non esse partem essentiæ seu quidditatis rei.

Articulus ὁ interdũ est Interpretationis: Πείθου τοῖς νόμοις, τοῖς τῶν βασιλέων κειμένοις: obtempera legibus, nempe iis quas reges tulerunt.

Articulus additus mutat nonnunquam propositionem particularem in singularem Matth. 26. πρὸς τὸν δεῖνα &c. Ad quendam qui vobis non ignotus est, quiq; vos ante sæpe recreavit. Articuli vis interdũm est ἀναφορικὴ (relativa) ad Corinth. 10. ἡ δὲ πέτρα, id est aqua illa, ex petra profluens, quæ Jsraelitas sequebatur in deserto erat Christus, i.e. adumbrabat Christum.

Ὅπερ.

Ὅπερ Arist. est verè, propriè, essentialiter ut ὅπερ ἄνθρωπος verè homo, ὅπερ ὂν verè Ens: color prædicatur ut ὅπερ ὂν de albedine, id est, propriè & essentialiter. At albus paries, non potest dici ὅπερ χρῶμα i.e. verè color. Non est generaliter verũ hoc pronũciatũ: Cùm articulus Græc' & subjecto & prædicato apponitur, significatur prædicatũ esse ὅπερ ὂν ratione subjecti, vel esse partem essentialem subjecti. Nam ὁ ἄρτος ἐστὶ τὸ σῶμά μου dici potest; & tamen panis nõ est ipsum corpus domini, seu prædicatum non est de essentia subjecti.

Οἷον.

Οἷον valet adverbium quasi ut, οὐ λέγω, οἷον ὅτι ἐκπέπτωκεν &c: nõ dico quasi quod exciderit sermo ille Dei. In ep. ad Rom. 11. Sic Plato in Apologia καὶ εἴτε δὴ μηδεμία αἴσθησίς ἐστιν ὁ θάνατος, ἀλλ' οἷον ὕπνος, id est sive mors non sit aliquis sensus, sed quasi somnus. Similitudinis igitur hic nota est.

Οἷόν τε idem est quod δυνατὸν, possibile. Quando autem hæc vox hanc significationem ascíscit, solet post se regere verbum infinitivi modi, ut οὐχ οἷόν τε ἐκπεπτωκέναι (sub audiendo verbum ἐστὶ post voculam οἷον) id est fieri tamen non potest ut exciderit. Joh. Piscat. in Scholiis in 9. cap. ad Rom. ὡς οἷόν τε pro virili parte. Demosthenes. Καθ' ὅσον οἷόν τε μετρίως καὶ εὐλαβῶς χρηστέον quã modestissimè & cautissimè fieri potest, utendùm est. Galen. lib. 1. ad Glaucum.

Ὁμαλότης.

Ὁμαλότης vox est Mathematica, Physica, & Ethica. Significat enim æqualitatem, planiciem, æquationem. Est Mathem: ὁμαλότης figurarũ seu σχημάτων: Est Aristoteli in Politic. ὁμαλότης τῶν κτήσεων καὶ οὐσιῶν, i.e. æquatio bonorum, ut Cic. in officiis vocet. Nam

Nam & ὁμαλίζειν τὰς κλίσεις est ἰσάζειν (adæquare) τὰς κλίσεις (bona.)

Est ὁμαλότης σφυγμοῦ Galen. id est, æquabilis pulsus: In Astronomia ὁμαλαὶ παραυξήσεις ὡριαῖαι sunt æqualia incrementa horaria. Vide Scalig. in Manilium pag. 260. & ὁμαλότης, est æquatio incrementorum horariorum.

Αὐξομείωσιν horarum ὁμαλίζειν est varietatem horarum æquare. Intellige varietatem horæ esse horæ æquinoctialis αὔξησιν (augmentum) aut μείωσιν (decrementum) & hanc varietatem in genere composito nomine dici αὐξομείωσιν. Joseph. Scalig.

Est ὁμαλότης motuum. Est deniq; ὁμαλότης orationis, sermonis, stili, metri, quantitatis. Cui opponitur ἀνωμαλία (varietas) & ἀνωμαλότης: Cujus in versu exemplum est: Mercator hodie est, cras citharœdus erit, apud Auson.

Et, Et tibi Mæcenas inter heroidas, apud Propert. ubi aspiratio pro positione est.

Homogenea.

In disciplinis, scientiis & artibus, imò quibusvis tractationibus ac commentationibus Homogenea dicuntur & cognata, quæ ejusdem propositi seu thematis explicationem continét, & ad eundem finem referuntur: quæ positis principiis sunt ἀκόλουθα, ut Galenus loquitur. Hinc lex homogenias dicitur, quæ præcipit præcepta, quæ ordine collocanda sunt, arcto cognationis vinculo contineri & colligata esse debere, vetat propriis germanisq; aliena interponi & admisceri, heterogenea implicari: vetat transitum è genere in genus. Ramus etiam legem illam de præstituendis & regundis artium finibus vocat Legem καθ' αὐτό. Nam τὸ καθ' αὐτὸ sæpè pro homogeneo accipit: ut præceptum artis dicitur esse καθ' αὐτὸ, i. e. homogeneum & proprium artis, non è diverso quasi corpore accersitum, non heterogeneum & alienum à proposito. *Atq; illud tale est vel simpliciter vel quodammodo.* Sed Aristoteli aliud est Enuntiatum καθ' αὐτό, aliud homogeneum, καθ' αὐτὸ enim est cujus partes inter se sunt essentiales, i.e. cum consequens antecedenti inest per se & essentiailter, non autem per accidens seu accidentaliter. Homogenea effata inter se sunt, quæ sunt nativa ejusdem q. corporis membra ad idem subjectum vel eundem finem spectantia. Sic in demonstratione homogeneum enuntiatum est. quod est ejusdem generis cum alio. Homogenea in artibus pertinent ad formam artium. At in demonstrativo Syllogismo seu apodixi ad materiam apodixeos. In artibus enim heterogenea ordinem turbant. In demonstratione eadem necessitatem tollunt. Adulterina Dialectica olim pro nativa tradita est; i e. non fuit servata lex homogenias. Nonnecessaria & inutilia præcepta nihil ad artem pertinentia inculcata sunt.

In Physicis sunt alia homogenea è quibus nihil componitur, ut mineralia; alia ex quibus componitur corporis pars. Et inter hac duas species medium sunt plantæ. Aver. Meteor. 4.

In Cosmographia loca homogenea sunt, quorum uterq; est austrinus vel boreus, id est meridionalis vel septentrionalis.

In Arith: termini sunt homogenei, qui sunt ejusdem generis: Heterogenei contrà: Ut in Proportionis disjunctæ directæ quæstionibus ordo terminorum spectatur, ut tertius sit qui facit quæstionem tertioq; sit homogeneus primus, & quarto secundus (ut si primus est dierum, tertius quoq; sit die-

dierum) 4 dies dant 8. aureos: ergò 6. dies dant 12. aureos.

Differunt ab Homogeneis terminis *Homologi*. Homogenei enim possunt esse homologi, sed definitione non conveniunt, In Homologis enim spectantur rationes: In multiplicatione & divisione partium (quæ terminos homogos numerat inter se conjunctè repertisq; interjecta linea habet optatum) termini homologi sunt numeratores inter se, & nominatores inter se ut in multiplicatione cum $\frac{7}{2}$ per $\frac{7}{3}$ faciunt $\frac{49}{6}$ homologi inter se sunt 2. & 3. 7. & 7.

At conjuncta rationum enumeratio (qualis est multiplicatio earum & divisio) numerat homologos terminos datarum inter se conjunctè, inventique sunt termini homologi quæsitæ. Itaq; multiplicatio (quæ & compositio dicitur & Additio) multiplicat antecedente inter se, & factus est antecedens, consequentes inter se, & factus est consequens factæ. Ratio 3. ad 2. per rationem 5. ad 4. multiplicata facit rationem 15. ad 8, eaq; dicitur composita è ratione 3. ad 2. & ratione 5. ad 4. Dicitur Regula Sex Quantitatum. In 6. enim terminis minimùm versatur quatuor datis, & duobus inventis.

3	5	15
2	4	8

Divisio quoq; fit divisis homologis per terminos dividentis & dicitur etiam subductio, unde & quota ratio (quæ significat quoties dividens in divisa contineatur) dicitur Reliqua: ut si ratio 27. ad 8. sit dividenda per rationem 3. ad 2 quota ratio erit 9. ad 4.

27	3	9
8	2	4

Homogeneis opponuntur *Heterogenea*, quæ non sunt ejusdem generis. Sic præceptum de Numeris in Grammatica est Heterogeneum & alienum. Sermo enim, & non numerus Grammatices est; Numerus solius Arithmetices est. Quidam in Arithmetica figuratos numeros (ut quadratum cubum) hoc Syllogismo defendunt. *Superioris doctrinæ præcepta in subalterna sunt heterogenea.* Figuratorum doctrina est superioris doctrinæ præceptum, nempe Arithmeticæ. E. in Geometria est heterogenea.

Heterogeneum in arte aliqua dicitur quod non habet usum ejus artis, quod non spectat ejus subjectum propriũ aut finem, ideoq; ei arti non est subiiciendum. Sic quidam argumentantur: Arithmeticæ subiiciendum, quod Arithmeticum usum habet, secus heterogeneum subiicietur. Figuratorum numerorum doctrina usum Arithmeticum nullum habet, sed tantum Geometricum. E. non est Arithmeticæ subiicienda, sed soli Geometriæ reservanda. Sed hæc assumptio neganda est. Nam usum figuratorum etiam sine Geometria in rebus aliis esse testatur Algebra, Diaphan. & aliorum, cujus fundamentum sunt numeri figurati.

In Rhetor. ἑτερογένεια allegoriæ metaphoricæ seu metaphoræ potius allegoricæ est cum non quo ex genere rerum cœperis eodem desinis, quæ *Inconsequentia* nominatur ex Quintiliano

Ὁμόγονα

Ὁμόγονα dicuntur, quæ simul fiunt & esse desinunt: aliàs ὁμόχρονα; ut Eclipsis & Luna ex diametro soli opposita: proprium πάθος & subjectum, homo & disciplina capax.

Homologi termini in Geometr. sunt termini æqualium rationum eodem ordine. In einen Stande, ut alterni. Vide Geom. Ram. 4.

In cœlo est materia ejusdem rationis cum materia inferiorum. Paul. Scal. concl.31.de mundo cœlest.Sed Avenpace statuit in cœlo esse materiam alterius rationis à materia inferiorum.

Homœoptoton.

Homœoptoton Rhetoribus est figura, quæ dicitur Latinis similiter cadens.

In Musica Homœoptoton figura est, cum paribus intervallis servatis notæ vel ascendunt, vel descendunt, ut fit in Cantilena Clementis non Papæ, Concussum est mare, ubi sunt verba Descendebat de cœlo.

Ὁμώνυμα.

1. Ὁμώνυμα dicuntur, quæ sunt ejusdem nominis. Ὁμώνυμος ἐμοῦ & ἐμοὶ ejusdem mecum nominis, mihi cognominis.

2. Homonyma sunt nomina, quæ multa significant. Aliàs æquivoca. Homonyma ἀπὸ τύχης (à casu) dicuntur, quæ fortuitò eodem nomine nuncupantur, quibus fortuitò idem nomen obtigit, quorum nomen est commune fortuitu, Aristoteles Eth. 1. cap. 6.

Homonyma ἀπὸ διανοίας (à consilio) dicũtur, quæ arte facta sunt, propter similitudinem, ut fasces pro imperio.

Οἰκείωσις.

Οἰκείωσις 1. est familiaritas: sic utuntur scriptores Ethici 2. est appropriatio ejus quod est alterius. Dicitur illa interdum etiam ἐφάρμοσις. Græcis Theologis hæ voces sunt usitatę. Christus est nocens & reus τῇ οἰκειώσει, id est appropriatione & imputatione nostri reatus. Dicitur & ἰδιοποίησις, id est sibi vendicatio.

Οἶκος.

Οἶκος 1. est domus 2. res bona, facultates patrimonium, res familiaris seu domestica, cujus curator seu administrator dicitur οἰκονόμος administratio ipsa οἰκονομία, qua voce etiam Aristoteles utitur in Ethic: 6. pro prudentia œconomica. 23. c. Matth. κατεσθίετε τὰς οἰκίας, devoratis domos id est facultates viduarum. κατὰ enim auget significationem verbi. Odyss. ἔδοντες οἶκον ἐμὸν conficitis & absumitis patrimonium meum.

Ὄνομα.

Ὄνομα generaliter est ὄργανον διδασκαλικὸν καὶ διακριτικὸν τῆς οὐσίας (Plato in Cratylo): Instrumentum ad docendum res aptum accommodatumque, ad ipsarum naturã repræsentandum discriminandum.

Aliàs dicitur rei symbolum, tessera, ὁμοίωμα, τύπος, imago, simulacrum, εἰκών, δήλωμα, ὄργανον δηλωτικὸν, καὶ διακριτικὸν τῆς ἰδέας.

Ut animi nostri noëmata, id est conceptiones seu sensa sunt rerum effigies & simulacra: Ita nomina sunt simulacra rerum.

Dicitur ὄνομα à Platone μιμητικὸν, quia est illius rei μίμημα, id est imitatio, atque expressio, ad quam significandam est institutum.

Ὀνόματα sunt πρῶτα seu ἀρχηγὰ, vocabulorum ceterorum fontes: Vel secunda seu derivata, ex primis nata.

2. In Grammaticis est vox numeri cum casu. Itaque à Grammaticis ὀνόματα μετουσιαστικὰ dicuntur, nomina materialia, id est materiam significantia. Μετουσία enim interdum materiam ex qua significat, ut ξύλινος ligneus, λίθινος lapideus.

Ὀνοματουργὸς Platoni est artifex nominum, vel qui valet facultatẽ imponendorum nominum.

Ὀνομάτων ὀρθότης est vera nominum ratio, seu ἑρμηνεία. Plat. Ολί-

Ὁλόκληρον.

Ὁλόκληρον & ὁλοτελὲς differunt ut ſpecies & genus. Nam ἔργον ὁλοτελὲς eſt opus totum abſolutum ſeu perfectum: Cui opponuntur ἡμιτελὲς, (ſemi abſolutū) & in latina lingua, affectū, propè perfectum: ὁλόκληρες verò eſt modò tota ſua ſorte conſtans, id eſt omnibus ſuis partibus abſolutum modò ſincerum, quod nihil habet admiſtum vitii. Vide Hieronym: Zanch. in expl, 5. cap. 1. ad Theſſal. v. 23. Per periphraſin ὁλοτελὲς eſt ὅλον δι᾽ ὅλων, totum per omnia. Analytici utuntur his vocibus in doctrina de demonſtratione, ubi agitur de ſubjecto totali & adæquato.

Ὅλον.

ὅλον eſt
- σύνολον, totum
- καθόλε, universale
  - αἰσθητὸν quod eſt αἰσθήσεως κυρίας, id eſt ſenſus interni: ꝙ videtur in Phyſ: in proœmio vocare Ariſtoteles ὅλον.
  - νοητὸν, quod per διδασκαλίαν acquiritur

Explicatio.

Ὅλον αἰσθητὸν dicitur univerſale illud, quod ſenſus internus communis (cujus beneficio omnium categoriarū individua cōmuni quadā ratione cognoſcimus) collectum ex ſingularibus appræhendit, non mens, quæ καθόλε νοητὸν cognoſcit. Εὐβελία ἡ καθόλε, univerſalis bona conſultatio, & prudentia ἡ καθόλε habet αἰσθητικὴν cognitionem, quia ſenſu communi utitur: at ſcientia διανοητικήν: prudentia ἡ καθέκαστα externo ſenſu utitur (Is n. habet τὸ καθέκαστον) & per ἐμπειρίαν acquiritur Zuing: in Tab. Eth. lib. 6. p. 187.

Ὅραμα.

Ὅραμα accipitur generaliter pro viſione, ὁράσει, pro quopiam quod videtur; Specialiter quod viſione animæ propria, cùm anima in ἐκστάσει videre ſibi aliquid videtur, vel pro ſpecie inſigni ſomnii, cùm oblatæ ſecundum quietem imagines expreſsè diſertèque absq; figuris & involucris pingunt eventus, aut modum rerum gerendarum. Cicero interpretatur viſum: A quo diſtincta eſt ὀπτασία, quæ dicitur, cùm videtur oculis corporis res objecta extrinſecus, ut cum conſpicitur angelus à Cornelio Act. 10. cum à diſcipulis videtur Moſes & Elias cap. 17. Matth.

Ὄντως ὄν.

Ὄντως ὂν accipitur propriè & impropriè. Propriè convenit Deo. Impropriè animo apud Platonem in Phædro; ibi enim animi humani ἐντελέχειαν vocat ὀυσίαν ὄντως ὖσαν, id eſt eſſentiam per ſe conſtantem, & ἀϊδιότητα θεῶ quia animus eſt naturæ divinæ συγγενὴς, id eſt cognatus, à generatione immunis & immortalis.

Organicum.

Organicum eſt, quod habet organon, ſeu partes inſtrumentarias, vel quod fit organo, ut cauſa miniſteriali. Anima ut Plato ſentit, & res docet, affectiones peculiares, vel ut Ariſtoteles loquitur, ἢ ἔργον ἢ πάθος ἴδιον habet, quæ ſine miniſterio corporis fiunt. Hæ igitur actiones dicuntur inorganicæ.

Organopœia.

Ὀργανοποιΐα modò organi factionem; modò

modò ὀργανοποιητικὴν, id est artem seu rationem faciendi instrumenta significat. Idem judica de vocibus θαυματοποιία, βελοποιία, σφαιροποιία. Nam Nomen Actionis, Operationis, Effectionis sæpè ponitur pro nomine Facultatis, Artis, Rationis, ut ἀγαλματουργία, ἀγαλματοποιία pro arte fingendi idola. Sic εὕρεσις est εὑρετικὴ, κρίσις est κριτικὴ, Syntaxis est ratio construendi, θεολογία est θεολογικὴ, Oeconomia est Oeconomice.

Ὁρμή.

Ὁρμὴ est cordis motio, & incitatio, vis animæ qua ad agendum incitamur seu impellimur Cicero interpretatur appetitionem, quæ & ὄρεξις dicitur. Ab ὁρμὴ est ὁρμητικός. Hæc autem vox accipitur & activè & passivè. Nam ὁρμητικὸς πρὸς συνουσίαν modò est propensus ad Venerem, modò accendens Venerem.

Ὀρέγομαι.

Verbum ὀρέγομαι, quod significat concupisco, expeto, ἐπιθυμῶ, propriè ad sensum refertur. Hinc est ὄρεξις.

Hæc vox ὄρεξις accipitur specialiter, & generaliter, strictè & laxè. Primum est appetitus, non etiam aversatio.

2. Est appetitus, vel aversatio, earum rerum quæ monstrantur à notitia seu cognitione pro bonis vel malis, pro convenientibus naturæ, aut nõ convenientibus, sive vera sint sive falsò pro talibus habeantur. Hoc est quod dicitur appetitum esse comitem cognitionis. Nam ignoti, neq; cupido neq; aversatio. Itaq; in stirpibus propriè appetitus non est, sicut nec hæ esurire, sitire, sentire propriè dici possunt, neq; saxum infima, neq; ignem suprema loca appetere propriè dicitur.

Ita Aristoteles & Plato itemq; Plutarchus sentiunt iis nim: δύναμις φυτικὴ & attractrix in stirpibus & animantibus alimentum assumit, attrahit, retinet cõficitq;, & reiicit supervacanea.

3. Sed communis scholarum doctrina, appetitum dividit in naturalem, sensuum, & rationis: ut τοῦ θρεπτικοῦ καὶ φυτικοῦ sit in stirpium & animantium genere appetitus naturalis. Sic notio ὀρέξεως (Appetitus) est generalior. Hic autem appetitus naturalis seu φυτικὸς in epate sedem habet, quod est membrum alimenti præcipuum, & in distinctione Platonica refertur ad ἐπιθυμίαν, à quo hæc subter præcordia collocatur, etsi hanc ad affectus etiam amoris & generationis extendit. Alii etiam invidiam & iram retulerunt eodem, unde sunt poetarum hæc: Rumpantur ut ilia Codro. Et difficili bile tumet jecur (apud Horat), cùm ira, odium, amor, invidia affectus sint, quorum sedes officina atq; effector est cor, qui ad sentientis animæ appetitum pertinet. Est igitur animalis seu sentientis animæ, & ut loquuntur sensitivus appetitus, qui aversatur aut appetit in bruto, & bruta parte hominis ea quæ sensibus compræhenduntur exterioribus aut interioribus, sive coram assint, sive phantasia repræsententur. Quibus enim hujus generis appetitus aut aversationes excitantur, *ea vel foris sensus* in præsentia feriunt, & corpus sic attingunt, ut nervi afficiantur: *Vel species seu* imagines rerum, quæ in sensibus fuerunt intus cõceptæ, hos appetitus commovẽt, etiamsi in præsentia non sint foris in sensibus, neq; ab externa causa nervus tum moveatur. (Platonis θυμὸς huc pertinet).

Senti-

Sentientis naturæ appetitus & aversatio in animante excitantur
- Ex actionibus sensuum quibus nervi afficiuntur seu fiunt cum contactu (Delectatio & dolor non sunt sensus, sed cum sensu, & per organa sensuum excitantur & fiunt, ac in tactu quidem per organũ tactus.)
- De iis quæ intus concipiuntur, sive nervorum præsenti opera, aut ministerio seu; Fiunt sine contactu, ut affectus. Neq; enim nervi ad hos, præterquam in delectationis & doloris sensu, aliquid conferunt.

Hujus generis appetitus non sunt motus voluntarii, ideoq; ratio in intelligente natura, tollere hos, aut ne existant prohibere nequit, sed moderari tamen potest, eum, qui ex his in corde cietur, affectum, sicut stoicus ille, qui exclamat, dolorem nihil agere, ut ne cruciet nervos dolor, neq; hunc nervi aversentur, perficere non potest, sed aliis quæ agebantur, ne eum impediret in eo efficit aliquid, quod cordis robur est, non nervorum. Itaq; licet nervi iidem sint, & doloris sensus pati in iis, alius tamen hunc fert fortius alius mollius. Appetitus Rationis seu λογικὸς alias dicitur voluntarius & βούλησις ac solius est hominis, ac oritur à cognitione (boni & mali) intellectus.

4. Præterea orexis interdum ponitur pro ipso ὀρεκτικῷ, id est, facultate appetente.

5. Ultimo orexis per Synecdochen generis accipitur pro vehementi edendi cupiditate. Sic usus est Poëta Juvenalis, *Rabidam facturus orexin.*

Sunt qui famem & sitim in animantib⁹, etiam appetitus faciant, sed hæ sunt πάθη potius appetitum sequentia, quam appetitus ipse, & propter nervos communicatos orificio ventriculi hæc πάθη sentiuntur, ibi, & in cerebro phantasiam excitant, ut alimentum quæratur, absq; quo si esset, ut in stirpe, sic etiam in animante non sentiretur hic appetitus, quemadmodum & nulla alia parte, quàm in ventriculi ore fames & sitis sentiuntur, cum omnes æquè partes alimentum & appetant, & attrahant.

Sitis & fames referuntur ad appetitũ
- Sensuum, quia propriæ sunt πάθη virtutis sentientis
- Naturalem, spectata causâ, à quo existunt.

Τὸ ὀρεκτικὸν est conjunctum cum κινητικῷ quia appetitus est inclinatio quædam ad motũ. ὀρεκτικὴ causa est Impulsiva.

Ὀρθοέπεια.

1. Platoni in Phædro est commodorum vocabulorum delectus.
2. Grammaticis nonnullis orthoepea est recta vocum pronunciatio.
3. Est & recta ποίησις Carminis heroici. Ἔπη enim sunt carmina heroica.

Ὁρκίζω.

Ὁρκίζω significationem habet religiosi Juris Jurandi. ὁρκίζειν vel ἐξορκίζειν τινα est exigere ab aliquo Jusjurandum In oratione de corona Demosthen. ὁρκίζω σε τὸν θεὸν Marci 5 phrasi hebraicæ linguæ peculiari, est obtestor te per Deum. ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ, id est adjuro te per Deum viventem, hoc est, jubeo te juratum dicere per Deũ, Ich beydige dich/postulo à te, ut adhi-

adhibito jure jurandos dicat &c. Matth.26. Demosthenes etiam in oratione in Cononem ἐξορκίζειν usurpavit pro devincere jurejurando.

Ὅρος.

Quidam græci inter ὅρον & πέρας hanc differentiam ponunt: quòd ὅρος sit, cujus gratia, seu finis & perfectio, πέρας sit extremum seu extremitas solùm: quòd superficies, punctum, lineæ, nomine nō ὅροι sed πέρατα appellanda sint, sicut corpus dicitur πεπερασμένον (id est, circumscriptum seu definitum). Sed lib. de animalium motu Aristoteles πέρας accipit, pro eo quod est, τὸ οὗ ἕνεκα; ibidemq; mox πέρας pro termino, non pro fine motus.

Definitio vocatur ὅρος, id est terminus, quia includit rem totam ita, ut nihil rei sit extra definitioné, cui definitio non conveniat, neq; aliquid aliud est, intra definitionem, cui ea conveniat. Thomas Aquinas in poster. analyt. Est igitur ὅρος seu terminus cognitionis, quia intra ipsam continentur ea, per quæ res scitur. Si enim una differentia vel addatur vel subtrahatur, jam non erit eadem definitio. Jam si est cognitionis terminus, necesse est, ut sit rei terminus, quia cognitio fit per assimilationem cognoscentis ad rem cognitam. Thom. Aquin. 5. Metaphys. lect. 19. text. 22.

Ut termini agros separant: Sic definitio separat id, quod definitur à rebus cæteris.

Ὅρος sæpe accipitur pro ambitu rei.

Ἄλλως ex scholasticis.

Ὅρος est nota, qua unum quid & simplex menti repræsentatur. Estque primus, vel à primo ortus. Primus à quo posteriores pendent: Estq; vocis vel rei. Terminus vocis est, quo appellatio rei & conceptus consideratur. Ejus distinctiones & affectiones spectantur. Distinctiones vel ex re significata, vel ex modo & origine significãdi. Ex re significata Terminus est Categorematicus, vel Syncategorematicus. Categorematicus, qui rem plenè significat, ut sunt imprimis nomina Scalig. lib. 3. Estq; primæ vel secundæ impositionis. Primæ intentionis est, qui aliquid extra animum significat. Sic dictus, quia primo homines intenderunt rebus nomina imponere. Secundæ intentionis terminus est, qui modũ aliquem, seu instrumentum artis, quo mediante res intelligitur, significat.

Differt igitur à priore, quia non immediatè significat rem, & quia post imposita rebus nomina notiones seu terminos disciplinarum artifices eis dederunt. Ut Genus, Species, Casus, Tropus, Epicyclus (dicuntur & voces Technologicæ. τεχνολογήματα).

Syncategorematicus est, qui non tam significat, quam cõsignificat, ut conjunctiones, adverbia, pleraque pronomina, quanquam & termini nonnulli mixti sunt, id est partim Categorem: partim Syncategorematici, *ut nemo nihil*, (id est, nullum Ens) *omnia* id est, omnes res; *semper*, id est omni tempore.

Ex modo significandi terminus vocis est, 1 abstractus vel concretus. Abstractus, qui rem separatim significat, ut humanitas, doctrina.

Concretus qui res conjunctim significat, ut homo doctus.

2. Significationis sejunctæ, vel collectæ: Sejunctæ significationis, qui sine collectione significat, ut homo, unitas. Collectæ, qui significat multa simul collecta, ut nomina collectiva.

va. Grammaticis dicta; Ecclesia, sylva, grex, & quæ significant simul actionem & passionem.

Ex significationis modo terminus alius est distinctus, alius ambiguus.

Distinctus est, qui certam & distinctam habet significationem (qui significat res definitione & natura distinctas). Ambiguus est, qui res natura diversas indistinctè & confusè significat, ut Cancer.

Vulgò terminus est univocus, vel æquivocus: inter hos medius esse quibusdam videtur terminus analogicus.

Terminus vocis ambiguus est, vel ex casu, vel ex consilio. Ex casu, cum nulla potest dari ratio, cur nomen unum idemq; rebus natura & definitione diversissimis sit impositum: exemplo est Gallus, qui & avem demonstrat, & hominem è regno Franciæ significat. Ex consilio, cum nomen commune rebus diversis certa quædam ratione est inditum. Estq; ambiguus ex dependentia vel ex similitudine. Terminus ambiguus ex dependentia e , cum unum nomen generale tribuitur diversis rebus, quarum una ab altera, ut principaliori, quo ad naturam dependet. Græc. πρὸς ἕν ut Ens, quod substantiæ & accidenti tribuitur inæqualiter: accidenti quidem, quia à substantia dependet.

Ambiguus ex similitudine est, cum diversis rebus vox una tribuitur, ob quandam convenientiam & similitudinem. Estq; simplicis similitudinis, vel proportionis; Simplicis similitudinis, cum similitudo consistit inter duo tantum. Hic terminus ambiguus est, ex similitudine vel conceptus, vel rerum ipsarum.

Ambiguus ex similitudine conceptus seu notionis naturæ, est cum rebus toto genere diversis (ut Deo & creaturis) idem nomen, (ut essentia, bonitas) tribuitur ex cognatione quadam, quam mens humana format.

Ex similitudine rerum ambiguus est, cujus significationes extra mentem evidentem & notam similitudinem obtinent. Hæc similitudo seu χέσις est vel ex causa efficiente, vel ex effecto & signo, vel ex accidente aliquo communi. Ex effic. ut cum & medicamentum, & cibus dicitur sanus, quia utrumque sanitatem efficit: ex effect: & signis, ut cum color aliquis, & urina dicuntur sana, quia utrumque est effectus & signum sanitatis, ex accid. ut cum piscis & animal terrestre dicitur lupus propter voracitatem, quæ est in utroq;.

Ambiguus terminus proportionis seu ἀναλογίας, id est, compositæ similitudinis, est, cum similitudo consistit inter quatuor: Ita terminus analogus est Gubernator, cum tribuitur rectori navis & magistratui: sicut n. se habet rector navis ad navem: ita magistratus ad rempub. Analogicè etiam vox Deus tribuitur Deo & magistratui.

Penultimò Termini sunt Polyonymi, qui Grammaticis sunt Synonymi, ut Ensis & Gladius (Græc: ἰσοδυναμοῦντα æquivalentia) vel ἑτερώνυμα, cum diversæ res habent diversa nomina. Damascenus c 33. suæ dialect.

Ultimò termini sunt communes, vel proprii. Thomas Brick; Communem seu universalem, terminum confert cum natura communi: Sicut est ordo inter naturas communes in essendo: Sic ordo est inter terminos communes in significando.

Quod ad affectiones attinet, Termini sunt proprii vel improprii seu transsumpti; perspicui vel obscuri; novi, vel veteres, vel antiquati. Sunt adæquati

quati rei significandæ, vel non, ut restrictior seu angustior; Vel latior: sunt finiti. (homo) vel infiniti; (non homo) seu vagi. Finiti finitæ significationis sunt, id est, certum, non vagum, Entis conceptum intellectui subiciunt, quod non faciunt ἀόριστα: ii n. tollunt unum, & simul tacitè insinuant ac ponunt infinita alia. quæcunq; præter illud unum in mundo sunt reliqua.

Terminus simplex rei, id est, qui extra dictionem aliquid de re ipsa menti repræsentat, est primò transcendens, Ens, unum, verum, bonum, ratio, modus 2. Substantia & accidens. 3. Causa, causatum, subjectum, Totum, pars quæ Keckermannus vocat terminos simplices, primos internos; Objectum, locus, tempus, connexa, antecedens, consequens, quæ vocat externos terminos è simplicibus primis.

Termini orti sunt, qui mediantibus primis concipiuntur.

Terminus ortus est dictionis vel rei.

Terminus dictionis est explicatio vocis, vel conjugatio (συζυγία).

Explicatio vocis est; definitio nominis, vel distinctio vocis ambiguæ, vel denique; illustratio obscuræ.

Conjugata sunt primitiva (ἀρχηγά, denominantia) vel derivata (παρώνυμα, denominata.)

Terminus ortus rei, seu extradictionem, est definitio rei & divisio; identitas, & diversitas, quæ vel distinctio est, vel oppositio.

Ceterum terminus analogicus seu proportionatus etiam ambiguè dicitur. Scholastici enim faciunt alia analoga secundum attributionem (ut Ens ad substantiam) alia secundum proportionem. Sed Aristoteles & alii Græci ea, quæ sunt ad unum, & ab uno, ab analogis discernunt, eaq; sola, quæ homonyma ex proportione sunt, analogorum nomine insigniunt, in 1. phil. in poster. analyt. & Ethic. Dictis subiicio nonnullos Canones.

Terminus conveniens rebus ex primaria & propria impositione præferendus est termino convenienti rebus impropriè seu transsumptivè eis applicato.

Terminus analogicus per se, (id est sine adjectione aliqua) positus stat pro famosiori significato. I. Picus in Theologia.

Termini significant conceptus ut Quo, significant res ut Quod.

Quomodo hoc sit intelligendum vid. literam Q. in Quod & Quo.

Termini non supponuntur pro conceptibus in propositione, sed pro rebus ipsis.

Ὁρίζω.

Definiendi & determinandi vim habet hoc verbum: Unde Horizon in sphæra circulus qui Lucano est lib. 9. Finitor, definitore Proclo, circulus major immobilis, qui conspectam mundi partem ab inconspecta dirimit, & universam sphæram in duas partes secat, ut alterum hæmisphærium supra terram, alterum infra relinquat.

Est igitur ὁρίζειν terminis seu finibus includere ac quasi describere. Aristoteli in doctrina de qualitatibus activis, & harum effectis ὁρίζειν σώματα est corpora sic colligere, densare, atque figere, ut quæ antè figuram certam, propter humiditatem diffluentem non habebant, sed ab eo tantum, à quo continebantur, figuram accipiebant, certam figuram terminumq; ex se se, non alienum & externum, acquirant. Ita humida appellantur ἀόριστα, cùm propter diffluxionem non habeant

habeant certam figuram: ὁρισμένα autem habent certam ac propriam neq; à continente accipiunt. Aqua verò, etsi per se rotunda esse docetur, ejusmodi tamen est illa rotunditas, ut propter fluxam materiam suam vasis & alvei, quo continetur, formam induat atq; hoc modo sit & dicatur ἀόριστον. Quando autem à figura constringitur, in figuram durabilem clauditur, ut cùm frigus ὁρίζει. Humidum autem aliâs calore, aliâs frigore, ut qualitatibus activis ὁρίζεται, hoc est, terminis includitur, ut cum densatur & figitur. Porrò humidum dicitur δυσόριστον: siccum contrà εὐόριστον, id est, illud difficulter: hoc verò facile figurâ circumscribitur, & determinatur, quo utroq; πάθος significatur passivarum qualitatum.

Logici etiam Græci usurpant δυσόριστον, & εὐόριστον pro difficili & facili definitu.

Ὀφιῶδες.

Τὸ ὀφιῶδες Platoni lib. 9. de Repub: est τὸ ὀρεκτικόν, id est pars hominis appetens, mortalis & interitui obnoxia, quam Theologi carnem dicunt ex Paulo, eamq; opponunt spiritui; vel diversam ab hoc faciunt disparatè & genere quidem. Plato autem vocavit ὀφιῶδες, quia serpens ille antiquus, hanc partem hominis adortus est.

LITERA. Π.

Πάθος Passio. Perpessio, πάθησις

Πάθη vel sunt saluti, hoc est, afferentia salutem: Barbari vocant Salvativa, vel sunt σωστικὰ id est ejusmodi, ut de statu meliore deturbent. Illiusmodi sunt βελτιώσεις: Barbari vocant Meliorationes. Hujusmodi verò sunt ἐλαττώσεις, Barbari vocant Deteriorationes & Minorationes: suntq; πάθη quæ proficiscũtur ὑπὸ τοῦ ἐναντίου, id est, ab eo quod adversum est.

Passio alia est φθαρτική, alia est ἐνεργητική, id est effectiva. Hæc est vel τελειωτική vel παιδευτική vel ἐπανορθωτική: Qualis passio fuit Christi, qua legis maledictioné à nobis abstulit, mortis Sathanæq; vim moriẽdo vicit. Lucas Trelcat. disp. 26. de passione & morte Christi.

Πάσχον est recipiens τοῦ πάθους, quod πάθος interdum transit in qualitatem patibilem.

Παθητικαὶ ποιότητες, id est patibiles qualitates.

Qui explicant doctrinam categoriarum in organ. Aristot. ex iis sunt qui παθητικὰς ποιότητας & πάθη inter se sic discriminent.

Patibiles qualitates sunt, quæ afficiunt sensus & animam vel ab affectione corporis vel animi ortum habentes vestigia quædam sui in animis & corporibus relinquunt.

Patibilium qualitatum sunt genera duo. Sunt enim qualitates afficientes, vel affectæ.

Qualitates afficientes sunt, quæ afficiũt ac movent corpus seu sensus & animum animantium. Qualitates, quas sensus afficere dicimus, sunt objecta sensuum ut vocantur: Intellige sapores, odores, sonos, colores, & qualitates tactu perceptibiles; Ut visum afficit ac movet lux; Auditum soni & voces; olfactum odores boni & ingrati; Gustatum sapores; Tactum primæ qualitates, calor, frigus, siccitas, humiditas: & secundæ, Durum, molle, grave, leve asperum, glabrum.

Qualitates quæ animum afficere dicebantur, sunt qualitates earum rerum, quæ ab animo cognoscuntur, & tunc sic vel aliter afficiunt ut in rebus lætis, tristibus, probabilibus, necessariis animus cognoscentis afficitur certo quodá modo Qualitates animum afficientes sunt duplices: aut enim afficiunt λογιστικὸν, id est, rationem potiorem animi partem, ut probabilitas, ambiguitas, obscuritas, veritas, Falsitas; aut ὁρμὴν id est deteriorem animi partem, ut spes, gaudium odium, metus & similes affectus.

Qualitates affectæ sunt quæ ortũ habent ab affectione aliqua corporis vel animi, cum ea crebro iterata quasi tingit corpus aut animum, ideoq; diuturnæ sunt &, permanentes. Dici possunt affectiones Durabiles, ut Pallor à morbo diuturno, ægritudines & morbi ex mala humorum contemperatione, nigror in Æthiope à calore nimio, quæ in corpore sunt: Insania à tristitia; Stupor ex metu diuturno, ex ira sæpe iterata iracundia, quæ in animo sunt.

Πάθη, passiones, perturbationes, sunt subiti corporis vel animi motus, qui ut subito oriuntur, ita statim evanescunt, ut in corpore rubor ex pudore natus, Pallor ex metu: In animo lætitia spes, tristitia, metus. In corpore & animo simul Delectatio & dolor ex suavi vel insuavi objecto. Nam omnes affectiones animi & corporis comitantur, delectatio & dolor.

Sed Melanchton in Erotematis suis non omninò cum hisce convenit: nam affectiones durabiles non ad patibiles Qualitates, ut illi, sed ad Passiones refert. Latius enim accipit vocabulum πάθους, quàm nos Aristotelem secuti, nimirum pro omni affectione, sive sit durabilis, sive subita. Itaq; passiones dividit in Durabiles & subitas. Dissensio igitur hæc verborum est, non Rerum.

Objectio.

Affectæ qualitates ex affectione aliqua oriuntur. πάθη similiter. Ergo affectæ qualitates & πάθη nihil differunt.

Respondeo ad antecedens. Eo quidem conveniunt sed hoc distant. Affectæ qualitates ut ἕξεις, hoc est habitus diu permanent ita ut vix possit tolli. Πάθη vero ut διαθέσεις non sunt durabilia, sed εὐκίνητα, id est, facile mobilia ab eo, in quo sunt. Item πάθη sunt priora naturâ, & ferè efficientes causæ affectarum qualitatum, ut diatheses habituum. Diatheses n. consuetudine confirmatæ sunt habitus. Sic πάθη (id est subiti affectus) etiam si sæpius recurrant commutantur in patibiles qualitates & fiunt πολυχρόνια, id est diuturna: ut cum quis sæpius & repente irascitur & excandescit, is ex consuetudine ea iracundus efficitur.

παθητὸν Ciceroni est patibile, corpus suapte natura παθητὸν, id est patibile per materiam est διαιρετὸν, i. e. divisibile per quantitatem: ἐνεργητικὸν, id est efficax est per qualitatem.

παλιλλογία.

Παλιλλογία vel palilogia 1. est verborum iteratio seu duplicatio. παλιλλογεῖν est verba iterare, recolligere quod dictũ est. 2. In specie est, cum verbum quod in prima sententia est ultimum, in secunda fit primum Latini Regressio, ut Addit se sociam timidisq; supervenit Ægle, Ægle Naja dum pulcerrima. Ruffin:

3\. Est & palilogiæ species cum dicitur vivere vitam, anxius angor, cadere casu magno. Aliud est περιττολογία

γία seu περισσολογία, nempe expositio supervacua seu [illegible] caneorum.

π[illegible].

Adverbium Stoici vocant πανδεκτὴν quia omnia in se capit quasi collata per saturam concessa varia rerum potestate. Saturam interpretantur veteres νόμον πολλὰ περιέχοντα.

πανηγύρεις.

A πᾶν & ἀγείρω, omne congrego, 1. solennis quidam Græcorum conventus ad festos ludos celebrandos.

2. Significat Multitudinem hominum congregatorum.

Certum illud tempus, quo Græci conveniebant.

Locum ad quem conveniebant.

πανηγυρικοὶ λόγοι, quæ in publico conventu Græciæ de utilitatib⁹ Reipub. habetur oratio.

Genus Demonstrativum in Rhet. vocant πανηγυρικόν.

πανηγύρεις malorum, proverbium quando unum malum post aliud venit.

πάξ.

πάξ particula silentii est: Utitur ea Plautus sæpiuscule, & Ausonius claudit ea sua monosyllaba sic:

Totum opus hoc sparsum, crinis velut Antiphilæ, pax, & Diphilus sic canit:

Ἀεὶ πνεῖ δὲ χ[illegible]δὺς, πῶς δοκεῖς; λακωνικῶς

Ὀξὺς δὲ κ[illegible]λην. πάξ τί πάξ.

De hac vocula hoc Jos. Scal. judicium est: Non est vox Romana, sed Græca, eaque utebátur cum sibi imponebát silentium, apposito ad os digito: Et: Pax interponebatur ad sermonem interpellandum vel truncandũ. Et: Cum sibi silentium imponebant, tanquam ulterius sermonem procudere vererentur, aut cum quæ dicta erant indicta vellent, aut cum ex sermone præsentes dimitterent, tum πάξ dicebant. Hesychius Græcus scriptor, laudante Scal. πάξ ἐπὶ τὸ τέλος ἔχειν.

παράγεσθαι, Lat: deduci:

Arist. est dici derivativè, seu cum verbi fluxu, vulgo denominativè, ut cũdicitur Calix ligne⁹. In cõjugatis παραγωγὴ spectatur, ubi distinguitur inter primarium & verborum ipsorum flexus. Scalig. exercit. 113. sect. 27.

παρακαλύπτεσθαι κεφαλὴν, velare seu obtegere caput, de viris quid?

Velare, tegere, obvelare, obducere caput, Græcè παρακαλύπτεσθαι de damnatis inhorrendo spectaculo dicitur, quibus caput obvolvitur seu velatur ne supplicium exhorrescant. Sic accipit capitis obductionem, Cicero pro Rabirio, & obvolvendum caput Agamemnonis pro Oratore. Et Imperatores velato capite pro Rep. sese devovisse, 2. de nat. Deor.

Vitium obvolvere per translationem dicitur ab Horatio, bementelen.

ὁ παράδεισος.

Paradisus in profanis literis est γενικῶς hortus, viridarium, vivarium, ager conseptus, & diligenter consitus omnis generis plantis seu stirpibus. (Xenoph. in Oeconom.) qualis fuit Alexan. Mag. In Theologia εἰδικῶς παράδεισος est αἰσθητὸς sensilis, hortus amœnissimus, à Deo conditus in plaga Orientis, vel νοητὸς, qui mete comprehenditur, locus salutis æternæ, in Dei benignitate animorum piorum amœnissima quies, & tranquillissima atq; lætissima habitatio. Hodie mecum eris in Paradiso.

Parallaxis.

Parallaxis in Astron.est aberratio visus, diversitas aspectus, arcus circuli verticalis, per stellam aliquam datam ductus, inter verum & apparentem ejus locum interceptus. Hæc in Luna est manifestissima. Locus ejus apparens, seu sensibus maximè omnium discrepat à vero, qui in centro terrræ videretur.

Verus Lunæ locus est, punctum ultimi cœli, quod determinatur per rectam ex centro terræ per centrum stellæ extensam. Apparens determinatur per rectam ex visu nostro insuperficie terræ habitantium per centrum stellæ ad ultimum cœli.

Parallela.

1. Παραλληλία Grammaticis est literarum in eadem voce collocatio aliarumq; juxta alias.

In Geometria & Astrologia παράλληλον est æqui distans. Circuli paralleli sunt, qui æqualem distantiam ex omni parte inter se habent.

Parallela in Sphæra Mathematicis sunt lineæ rectæ paribusq; inter se spatiis in altū surgentes, lineæ in continuū tractæ æquali spatio inter sedistātes.

Græci ἐκ παραλλήλου poni vel sumi dicunt voces æquipollentes seu Synonymas, quæ velut inter se componuntur, ut τυχὸν ἴσως. Sic latini quidem certè. Montecatinus in 1. Civil. lib. Arist. Commentaria ad text. 49. Inquit Aristoteles à mente & parte rationem habente. Accipe ista ἐκ παραλλήλου. A mente quæ est pars animæ &c. Inquit Aristoteles, Appetitui: Et paulo post: parti patibili, hoc est, affectibus obnoxiæ. Hæc similiter ἐκ παραλλήλου (per alternitatem ut vertit, Pellicanus, vel ex geminatione ut Gellius) sunt accipienda. text. 149. Dubitaverit sane aliquis, utrum sit ulla alia virtus servi *præter* ὀργανικὰς & διακονικάς. Potest hoc sumi ἐκ παραλλήλου Instrumentarias, id est ministratrices, quia ratio instrumenti & ratio ministri in servo non differunt.

Synesio ἐκ παραλλήλου est ex altera parte. Hinc parallelum à nonnullis figura poëtica dicitur, cum duæ dictiones Synonymicæ pariter ponuntur, ut certè quidem, velut tanquam per accidens: Sed non Poëtæ tantum, ut Comici, & Tragici, sed etiam historici & oratores interdum ita loquuntur, & Velut Tanquā Logicum quendam demonstratorem interdum conjungere memini.

Parallela Plutarchi sunt libri, in quibus inter se componuntur vitæ & gesta heroum, (ut Græcorum & Romanorum) illustriū virorum, quod binos, quasi paria, composuit. Extant & sacrorum Parallela, ut Loc: Veteris & novi testamenti, item Evangelistarum. Sunt & Parallela Philosophica & Theologica.

Aristoteles.	Iustinus Martyr.
Scientia virtutis Theoreticæ vitæ est felicitas, nō politicæ, cujus felicitas est in actione virtutis.	Non ἐν λόγοις, sed ἐν ἔργοις posita est nostra Pietas (εὐσέβεια.)

Canon Græcorum.

Παράλληλα ἐναισθητώτερα inter se composita exactus sentiūtur. Itaq; Humores, qui in corpore fiunt ex alimento. παρὰ φύσιν, ex iis judicantur quæ sunt κατὰ φύσιν, vel è contrario.

Παραλλήλως ἐξετάζειν est contendere, id est conferre seu comparare inter se, Id enim Cicero solet dicere contendere.

De

De Parallelismo versuum.

Versus Paralleli dicuntur, cum dictiones secundum ordinem in versu uno ponuntur, cum sequentis versus vocibus è regione fermè subordinatis, id est, subtus collocatis, ut sensus absolvatur. Latini, inter quos Georgius Fabricius, vocant correlativos & correspondentes. Horum dispositiones perquam sunt artificiosæ & jucundæ, sed minus faciles. Variæ item sunt pro ingeniorum varietate, quod exemplorum varietas ostendit.

Sunt autem ἀνάῤῥυθμοι: vel Rhythmici: seu ἀνομοιοτέλευτοι vel ὁμοιοτέλευτοι: ἀναμοιόπτωτοι vel ὁμοιόπτωτοι, id est desinentes aut cadentes similiter vel dissimiliter.

Parallelica Rhythmica (non simplicia) metra sunt.

Rilindis Abbatissa ad sorores religiosas in persona Christi:

Vos quas includit, frangit, gravat, attrahit urit,
Hic carcer mœstus, labor, exilium, dolor, æstus.
Me, lucem, requiem, patriam medicamen, & umbram
Quærite, sperate, scitote, tenete, vocate.

Eadem.

O pie grex cũ tetrica lex est, nulla doli fex,
Qui via, qui lux, hic tibi sit dux, alma tegat crux.

Simplicia, ut in laudem cujusdam Musici Rhetoris & Poetæ simul.

Music⁹, orator, vates, trahis, allicis, imples
Saxa, animos, cælos, voce, lepore, modis.

Egregium egregii viri elogium. Tale est istud de Virgilio.

Pastor arator, eques, pavi, colui superavi,
Capras, rus, hostes, fronde, ligone, manu.

Huc pertinet carmen Musicum Erasmi Roterodami.

Ex minimis vitium, cœlum, modulamina, castra,
Surgit, alit, penetrat suscitat, exuperat,
Seditio, requies, oratio, cœna favilla.
Maxima, longa, brevis, semibrevis, minima.

Sus, pueri bini, puer unus, nupta, maritus
Vi, cultro, lympha, fune, dolore cadunt.
Excruciat, perdit, sanat,
Lue, cæde, cruore,
Mors, Satanas, Christus,
Pectora, membra, animam.

Johannes Lauterbach ad P. Melissum

Os Hermetis habes, modum Apollinis, harmoniasq;
Orphei, tres unus docte Melisse refers.
Ore, modo, harmoniis, Hermetis, Apollinis, Orphei,
Profer, conde, sona, verba, poema, melos.

Quatuor ordines dentium.

Incidit, terebrat, minuit sæpè indicat ãnos,
Cultellus, terebrum, mola gnomon fixus in ore. *minuit*, id est, attenuat mandit.

Cicero de sese.

Defendi, tenui, vetui, face, cæde, cruore,
Civis, Dux, Consul, tecta, lares, Latium.

Hi versus etiam dicuntur correlativi, quia in iis ad verba singula singuli casus referuntur.

Terra, Pol⁹, Tethys fert flores, sidera, pisces
Vota, Deus, pietas, dant nuptam, gaudia, natos.

In nuptias Margarithæ Franciciæ Henrici II. sororis Allobrogum Ducis C. Utenhofius.

Anna, Camilla Lucretia, concinit, intonat, ornat, (lyra.
Artemia, arma, Hymenem, carmine, voce,

Stigelius.

Vinitor, agricola, & vox amputat, excitat intrat
Vites, rus, aures, falce, bidente, sono.

Alius.

Tēporibus nostris, quicunq; placere laborat
Dat, capiat, quærat plurima pauca, nihil.

In laudem Musicæ, quæ loquitur.

Vinco, flecto, rego, cantu, dulcedine, plectro.
Dira, cruenta, feros, tartara, monstra, viros.
Languentes relevo, morituros excito, mœstos
Erigo, pallentes munio, vinco Deos.

Sed exempla potius in variis dispositionibus videamus, & singulis sua subjiciamus.

I. Compositio.

Primò fiunt duo vel plura heroica metra, in quibus dictiones sibi respondent mutuò, ut in superiori ponantur solum verba, in posteriori nomina.

I.

Instruit, inducit, jacit, admovet, extimet, urget,
Classica, tela, faces tormenta, tonitrua, classes.

Hic mera sunt verba & nomina.

II.

Cœna sacramētū, panis, cōmunio, sanguis,
Ultima, divinū, vivus, sanctissima, Christi
Vivificat donat confortat, deprimit, auget,
Mentem, solamē mortales, crimen, amorem,
Lætificat spernit, concludit, pandit, adornat
Mæstos, elatos infernum, sidera, amantem
Roborat, exaltat, nutrit, dilatat, opimat,
Infirmos, humiles pietatem pectora, fructu:
Cōjungit, solidat, ducit, dulcescit opacat
Credentes, dubios, errantes, mentibus, umbra.

II.

Secundò fiunt Elegiaca. Epitaph. Bernhardi

Præbuit, instruxit, dispersit, respuit, emit,
Exemplū fratres, danda, cavenda, polum.

In imagine Christophori.

Deservi, gessi docui, subiiq; coloq;
Perfidiam Christum, sidera, fata, polum.

In laudem operis alicujus

Admiror, stupeo, delector, comprobo, laudo
Ornatum, eloquiū, carmine, acumē, opus.

Difficilius hoc Davidis Criniti in obitum Imperatoris

Pānonii Austriades, Bohemia, Slesia, Cæsar
Magnanimi, fortes, dives, amœna, potens
Luctificos, largas dejectos, tristia, fatis,
Edite, proferte, scinde, profunde, suos
Singult⁹, lacrymas, vult⁹, suspiria, clausit,
Pectore, luminibus, unguibus, ore, dies,
Luctifico, mœstis, miserādis, irriguo, at non
assiduus subitò. continuò: ultrò, obiit.
Exigit hoc persuadet id, hoc monet, id jubet, ivit
Officium, pietas, gloria, amor, superos
Pānoniæ Archiduces regalis principis inter
Extremum celebris splendida summus agit.

III.

Nomina in Hexametro præcedunt verba in pentametro sequuntur.

In Epitaph; Wilhelmi Episcopi Olomucensis.

Guilhelmus princeps, quem Maximus Aemilianus
Ad tua legatum scepera Polone dedit.
Hanc ædem, populum, Museum, Numen, Olympum.
Ornavit, docuit, struxit, amavit, habet.

IV.

Fit ex puris nominibus Hexametrum & Pentametrum.

In imaginem Mariæ Dei paræ.

Ianua, stella, rubus, Mater, Patrona, Maria,
Cœlestis, ponti, Mosis, Christi, inclyta, virgo.

Velut

Vel ut in Epitaphio Bernhardi.

Instructus, velox, sublimis, pauper, abundans,
Artibus, ingenio, sanguine, veste bonis,
Et de eodem

Insignis, pollens largus, devotus, abundans,
Moribus, ingenio, munere, corde, bonis,

V.

Tres nominativi cum tribus verbis accusativis & ablativis instrumenti.

Castus, egens. cæcus, domui, sprevi, superavi,
Corpus, opes, Satanã, verbere, corde prece,
Vel:
Gloria, mors, virtus, fortes, mortalia, justos,
Fama, falce, astris, erigo, sterno, beo,

VI.

Qui cupit in placida longævus vivere pace.
Det, capiat, poscat, plurima pauca, nihil.

VII.

Tetrastichon de perditione orbis.

Perditio, gladius. pestisq; ruina. flagellum,
Subjectis sibi, mundo. patriæ, populo,
Junior. effrenis, vanus, divisa, gubernans,
Princeps, rex, Clerus nobilitas, mulier,

(Perditio est subjectis junior princeps; Gladius sibi effrenis rex, pestis mundo vanus Clerus)

VIII.

Talis etiam potest fieri correlatio, hyperbat: qualis est in Epitaphio S. Berhardi.

Dura, malum, cunctos, tulit horruit, ædificavit
Vana, Deum, requiem, sprevit amavit, habet
(Dura tulit, Vana sprevit, requiem habet.)

IX.

Non inconcinna Alciati Trajectio vocum:

Artis, honestatis, juris, præcepta, decus, vim,
Conculcant. superant, spernunt, vis, æra, potentes.

(vis conculcat præcepta juris, æra superant decus honestatis, potentes spernunt vim artis.)

X.

Dilige, luxuriam, vitium, cole, destrue, sanctos
Justitiam, fuge, sperne, Deum, Satanam, reverere

XI.

Sus, juvenis, serpens, casum venêre sub unum.
Sus jacet ex ictu, pede serpens, ille veneno:
Anguis aper juvenis pereunt vi vulnere morsu.
Hic fremit, iste gemit, sibilat ille jacens.
Sus serpens juvenis pariter periere vicissim.
Dente perit juvenis, serpens pede, porcus ab ictu

παρακείμενον.

παρακείμενον in Philosophia & Logicis est adjacens, adjunctum. Est igitur vox & primæ & secundæ impositionis, id est, modò Ens, modò argumentum. Ab Apostolo tribuitur peccato ad Rom. 8.

Gloria Dei passivè voce accepta, qua Deus honore afficitur seu glorificatur à nobis seu angelis, qui finis Dei est, non ipse realiter, potest dici Dei παρακείμενον & aliqud ei accidẽtariũ, cujusmodi sunt ἀγαθά. Παρακείμενος χρόνος est præteritam tempus, sic dictus quia propè seu juxta præsens est.

Παρασιώπησις.

Parasiopesis, est Schema Rhetoricum, cum quid dicimus eos reticere, quod tamen tacitum intelligitur. Quidam vocant præoccupationem.

Παρασταστικῶς, ἐν πλάτει, laxius, non præcise seu ἀπηρτισμένως.

Παρασταστικῶς qua voce utuntur Jurisconsulti est idem quod ἐκτεταμένως, extenso nomine & minus propriè. Exempli causa. Julianus libr. 1. dig. unde legit: Hæc verba edicti, quem ei hæredem esse oporteret, si intestatus mortuus esset, παραστατικῶς, & cũ quodam temporis spatio accipiuntur. Idem lib. 13. d. solut. Ratum autem Dominus habere debet, cum primũ certior factus est, sed hoc ἐν πλάτει, & cum quodam spatio temporis accipi debet (nec minimo nec maximo, ait Ulpianus) id sæpè humanitatis ratio postulat.

Quædam falsitas est logica in significatione vocis aut sermonis, cum res non habet se ut sermo significat. Hic non est adæquatio sermonis & rei.

Quædam est Ethica in sermone ad mentem proferentis collato, cum mens proferentis dissentit à sermone, id est voce asserit pro vero, quod credit falsum.

Quædam est Politica in obligatione, cum quis se obligat ad id, ad cujus oppositum obligatur, ut si quis promittat se facturum aliquid illicitum: Ibi enim in sermone promissionis apparet obligatio, & tamen in veritate non est. Non eum potest se aliquis obligare contra voluntatem superioris. Hæc postrema falsitas dicitur παραστατικῶς, id est, extenso nomine, & minus propriè. Vid. Gabriel. lib. 3. dist. 39. quæst. 2.

Opponitur huic strictè, pressè. Vim vi repellere licet in continenti: hoc intellige, pro qualitate negotii etiam ἐν πλάτει, sine conversione ad alium actum. Nobilis aliquis vir collecto exercitu, occupat alterius nobilis viri castrum & aufert prædam. Hoc audito, læsus nobilis cum non possit statim cogere exercitum, ad liberandum castrum, vel recuperandam prædam, missis nuntiis cogit illum; etsi autem ad collectioné opus sit ei duabus vel pluribus hebdomadibus, tamen dicitur se in continenti defendere.

Usus.

Dici de aliquo requirit inesse. 1. inesse intellige παραστατικῶς (per ampliationem) ut comprehendat etiam Infuisse, alioquin Canon fallax fuerit. Nam dicitur aliquis peccator etiam post actum transeuntem seu qui transiit, & amplius non est, peccati nulla positiva Entitate manente in peccatore, à qua formaliter peccator dicatur, præter realem reatum. Si enim post actum nihil maneret, non tolli posset quicquam in peccati remissione. Nomen igitur peccator nihil significat ἐνυπάρχον in peccatore, transeunte actu peccati, sed significat actum peccati, qui transiit & reatum, id est, pœnam ei debitam, ad quam à Deo peccator ordinatus est.

In definitione ergo peccatoris præsens Committit, extende etiam ad præteritum Commisit.

Peccator est homo ordinatus à Deo ad pœnam æternam, propter actum peccati, quem actu committit, vel commisit.

2. Dici de aliquo requirit inesse, vel realiter seu absolutè: vel imputatè: vel per veram attributioné tantum,

ut per

ut per externam adjacentiam, vel per realem inhæsionem. Exemplum prioris: Hic est ebriosus: posterioris: Hic est justus, scientia præditus. In justo enim justitia inest, ut realis forma. Sic ebriosus dicitur formaliter ebriosus, non ab aliquo ipsi inexistente, sed ab actibus qui transierunt, etiamsi nullum in eo habitum procreassent. Ad judicatus morti dicitur damnatus, non ab aliquo ipsi inexistente, sed à sententia, qua ad supplicium ordinatus est, quæ sententia nihil in damnato produxit, quia potuit damnari ipso absente & ignorante, ut Gabr: Biel ait lib. 4. d. 14. q. 1. παρατατικὸς χρόνος dicitur præteritum imperfectum apud Grammaticos, quo significatur extensum tempus in rem, quæ agebatur, nondum perfectam, ut cum tu doceres, ego scribebam.

παραβολή.

παραβολή, Parabola, est rerum genere dissimilium comparatio. Fit hæc evidentiæ, perspicuitatis vel amplificationis causa. Interdum etiam, ut occultetur in ea latens veritas, ne facilè ab omnibus intelligatur, vel studiū excitetur. Hinc παραβολικὸν, q̄ habet implicitam similitudinem, ut proverbia pleriq; sunt parabolica. Quæ per aliquas ambages obscurius, aut etiā quacunq; figura à simplici & cōmuni forma orationis abducta essent παραβολῶν καὶ παροιμιῶν nomine appellarūt Græci, ait Joach. Camer. Sed & παραβολὴ in genere ὁμοίωσιν, collationem seu comparationem significat, sive sit similium sive dissimilium.

Mathematicis παραβολὴ est in sectione Conica, sicut & ὑπερβολή.

In Arithmeticis parabole est divisio, quæ contraria est multiplicationi.

Adverbia parabolica sunt adverbia similitudinis.

παράδοσις.

παράδοσις & μετάδοσις differunt: παράδοσις in bonam & malam partem accipitur. Significat enim & traditionem, præceptionem, vel non scriptam doctrinam, & proditionem. παραδοτικῶς est proditoriè vel per modum traditionis.

Μετάδοσις est 1. communicatio vel realis, ut Physica, ut morbi, qui contagiosus est: Et civilis, ut fructuum distributio, bonorum traditio seu communicatio: Vel Logica, ut ἀντίδοσις ὀνομάτων, seu communicatio idiomatum, quæ est prædicatio seu forma loquendi, ut cum dicitur, Deus est passus (κατ' ἄλλο.)

2. est permutatio. Sic Aristot: accepit in Polit: cum dicit ποιεῖσθαι μεταδόσεις.

Μεταδοτικῶς opponit Basilius μεταβατικῶς, cum dicit, ignis est in ferro, non μεταβατικῶς (transitivè) sed μεταδοτικῶς (distributivè) id est, non excurrendo ad ferrum, manet enim in suo loco, sed distribuendo ei suam facultatem (urendi.)

παραλυτικός.

παραλυτικὸς peculiariter passivè accipitur pro παραλυθεὶς resolutus, enervatus, languentibus & debilitatis corporis membris. Dicitur & Lucæ 5. παραλελυμένος. Peculiariter dico; Quia ἀναλυτικὸς est resolutiv⁹: λυτικὸν, quod habet vim solvendi, ut quædam Pharmaca, λυτὸν quod solvi potest. Argumentum λυτὸν (alias λύσιμον) quod facilè solvi potest. πᾶν δεθὲν, λυτόν. Quodcunq; colligatum est, dissolubile est. Plato.

παραυγασμός.

παραυγασμὸς noctium vel horarum aliquarū noctis est earum à Sole illustratio; &

tio, & horas vel noctes παραυγάζεσθαι est illustrari. Jos. Scaligero παραυγασμὸς nihil aliud est quàm τοῦ φωτὸς (luminis) antiperistasis, quam ignorantes Romani cum primum appulissent ad Britanniam. παραυγασμὸν noctium ibi non ausi sunt vocare noctem, sed tantum minima nocte Britannos contentos esse dixerunt.

Quantò remotior est Tropicus ab Horizonte, tantò minus noctes illustrantur. A quorum Horizonte propius abest Tropicus, iis magis. Ergò qui proximè Æquatorem habitant, παραυγασμὸν non habent. In causa est maxima Tropici à Finitore distantia.

παρέκβασις.

Est παρέκβασις oratoria seu Logica, Physica, & Politica.

Apud oratores παρέκβασις est Digressio, qua recedimus à proposita sententia aliquid interfantes. Sic utitur Arist. 1. Eth. c. 5. verbo παρεξέβημεν, digressi sumus.

In Physica monstrum est naturæ naturalisq; speciei in plantis & animantibus παρέκβασις (excessus) labes, & tanquam prævaricatio singularis.

In Polit: Oligarchia est παρέκβασις, recessus ab optimo statu.

πάροικος.

πάροικος est 1. qui habet domum juxta vel apud aliquem (Hìc cave, barbarè dicas Penes) Thucydid. 2. qui habitatum aliquo veniens ibi fixit sedem 3. est inquilinus, qui in ædibus alicujus habitat, Levitic: 21.

πάροικοι etiam dicuntur qui templum aliquod accolunt. Hinc παροικία.

Παροιμία.

παροιμία est proverbium. Ejus Etymologiam tradit Scaliger lib. 3. Poëtices cap. 84. Circumscriptione dici potest Verbum Allegoricum. Non nostrum onus; bos clitellas. Basilio παροιμία est oratio fructuosa cum mediocri obscuritate pronunciata, quæ indidem multum exhibet utilitatis, sed multum etiam altius reconditæ cogitationis simul velando tegit. Ita accipi ait in sermone Ecclesiastico.

παροιμιακὰ sunt habentia figuram proverbii, hominum sermone trita. Interdum accipitur parœmia pro Parabola, ut Joh. 16.

παρόμοιον. Paromoeum.

παρόμοιον penè simile sonat. Accipitur pro oratione, in qua continuè eadem repetitur litera initio dictionum, ut:

Vive ut ultra valeas.

Vive vigil: valeas venturam ut vivere vitam.

Vita vapor veluti vana vel umbra volat.

Principibus placuisse piis primaria palma. D. Eglin.

Παροξυσμὸς, Paroxysmus.

Paroxysmus, Irritatio, μέσον est. Accipitur.

1. Pro excandescentia, iræ concitatione, animi exacerbatione, In malam igitur partem.
2. Galeno est accessio febris. l. 1. ad Glauc.
3. In Ep. ad Hæbr, 10. cap. capitur in bonam partem pro provocatione pia.
4. Chymici vocem Paroxysmi usurpant de materia seminali, pro impetu, extimulatione, incitatione, ut cum dicunt, spiritualis seu radicalis materia imprægnata turget & Paroxys-

rysmum profert ante efflorescentiam, id est ante florum emissionem. Et: Materia seminalis, quæ est in testiculis, & membris generationi dicatis continetur, consensum habet & conspirationem cum Balsamo seu seminali humore reliquarum partium totius animalis, eodemq; temporis momento florescit, turget, & paroxysmos habet.

παροξυντικὸν ἄλσον vel φάρμακον est irritativum.

πάροχος *Parochus.*

1. Paroch⁹ erat qui lautia præbebat legatis exterarum nationum Reipub. nomine (παρέχω præbeo est) Lautia Græcis sunt παροχή. Cic. Ariartem omnino Sestius Parochus public⁹ occupavit, i.e. ante me cepit, seu mihi prævertit, ut ego eum frustra sim invitaturus. Sic in Tuscul. loquitur Cicero. Occupavi te fortuna atq; cepi.
2. Parochus erat Paranymphus.

παρρησία.

παρρησία est facultas & libertas loquendi & faciédi quidvis. A πᾶν & ῥέω, vel à πᾶν & ῥῆσις: Prima enim significatio est liberi sermonis.

Reperitur postea etiam de maledicti licentia, ut sit licentia maledicendi.

παρρησιάζειν est liberè, apertè, confidenter, intrepidè, quicquid velis, dicere & facere.

Oriri hoc solet vel ex fiducia erga homines aut Deum, vel ex audacia.

Dicitur & διαῤῥήδην λαλεῖν, liberè, disertè loqui.

παρῳδία *Parodia,* παρῳδή, *Parode.*

Parodia habet duas significationes: 1. Significat canticum seu odam ad alterius imitationem factam verbis quibusdam & sensu immutatis: Per synecdochen speciei ad alia etiam carmina transfertur, ut sit carmen ad alterius i... t... ... ... latúq;. Exempli causa ... Sunt aliquid manes: l... ... omnia finit. Hinc Parodia Scheb... Somnia sunt aliquid, noctes non omnia fingunt. Ovidius ait;

Non est in medico semper relevetur ut æger.
Sæpe etiam docta plus valet arte malũ.

Hinc Parodia, Nõ est in peris, ut concilientur amores; Plus nummis pietas irreprehensa valet. Exempla plura require ex Poetica Mauritiana. 2. Parodia accipitur pressius & ἰδικῶς pro Rhapsodia inversa mutatis vocibus ad ridicula sensum retrahéte, descriptore Scaligero, cujus cum eruditio in omnibus magna & authoritas apud me maxima sit, verba ipsius è lib. 1. cap. 5. Poet. adscribo; Quemadmodũ Satyra ex Tragœdia. Mimus è Comœdia; Sic Parodia de Rhapsodia nata est. Cùm enim Rhapsod. recitationem intermitterent ἐπῶν, lusus gratia prodibant (instar histrionum) qui ad animi remissionem omnia illa priora inverterét. Hos idcirco παρῳδοὺς. Parodos nominârunt, ꝙ præter rem seriam propositam alia ridicula & ludicra subinferrent. Definiri seu describi possent sic; Qui Rhapsodorum dicta omnia invertunt, ut auditores fessos grata novitate demulceant: Ab officio & fine Hermogenes Parodiã accipit pro oratione soluta, cui carmẽ adjunctum est, ut cum ἐν πεζῷ λόγῳ, id est, in soluta oratione, assumpta parte carminis reliquum oratione soluta completur & perficitur. Sed hæc significatio non est nobilis.

Parodia aliàs dicitur Parodicum melos, παρῳδικὸν μέτρον. Parodicũ μέλος est, cujus artificiũ in imitatione & accõmodatione (μιμήσει καὶ ἀναλογίᾳ seu ἐφαρμογῇ) consistit.

De Parodia generaliùs accepta teneatur hæc distinctio.

In Parodico artificioso genere accommodationis & imitationis
- Alterius Poëtæ versus jocosè in aliud argumentum mutatur.
- Seria seriis, ridicula ridiculis accommodantur.
- Leve argumentum in grave mutatur, profanum in sacrũ, vituperatorium in laudatorium, vel contrà cum aliqua irrisione.
- Vel simplex (ingeniosa tamen & prudens) est mutatio aut etiam æmulatio.

Exempla.

——— *Pictoribus atq; Poetis &c. apud Horat.*

——— *Prædonibus atq; tyrannis*
Quidvis patrandi semper fuit æqua potestas.

——— *Medicis pariterq; Chirurgis*
Adversum ægrotos semper fuit æqua potestas.

Conscia mens recti
- *Non vultum judicis horret.*
- *Cælo sua lumina tollit.*
- *Semper secura quiescit.*

Ex eo: *Conscia mens recti famæ mendacia ridet.*

Tantæ molis erat, lapsam reparare salutem.

Ex eo: *Tantæ molis erat Romanam condere gentem.*

Hoc: *Confiteare ne fas: hæc est via prima salutis: ex vecentiori.*

Hoc: *Scilicet in juvenes manant exempla senectæ:*

Est ex eo: *Scilicet in populum manant exempla Regentum.*

Est autem παρῳδία à verbo παρῳδέω, quod est canticum vel carmen ad alterius imitationem compono. Nihil enim est in hoc artificio præter quàm imitatio, vel æmulatio. Imitatio autẽ Platoni est similem se alicui verbis seu oratione efficere. Universa autem imitandi facultas hìc consistit in simili & contrario.

Discite justitiam colere & non temnere Reges

Ex illo Virgil. *Discite justitiam moniti & non temnere divos,*

Jacobus Sanazavius, qui bellus est Maronis imitator & prudens, cum agit de virginis partu.

Henricus Stephanus melius vinum unà cum secunda mensa expectare jubens,

Sperate & vosmet vino servate secundo

Ex hoc Virgil. *Sperate & vosmet rebus servate secundis*

Sed in parodia festivè significatio vocis Secundo mutata est. Insigne parodiarum genus est, quod versatur circa Gnomas seu sententias, quæ eximii poematum flores sunt.

Exemplum antè fuit: *Conscia mens &c.*

Exemplum sit ex Hor.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici

Dulcis inexpertis est mensa potentis amici.

Dulcis inexpertis est principis aula potentis.

Ex hoc Ovid. *Luxuriant animi &c.*

Luxuriat { victor / miles / regnum } rebus plerunq; secundis.

Luxuriant plerunq; animi victricibus armis.

Ex eodẽ hujus: *Hem quàm difficile est &c.*

Diffi-

Difficile {est tristes curas / irarum est flammas} non prodere vultu.

Lætitiam haud facilè est subitam non prodere vultu.

Virgil. Audentes fortuna juvat. Ovid. audentes Deus ipse juvat.

Liberiores etiam quædam sunt Parodiæ, non omnes astrictiores;

Astrictior est: Si natura negat, facit indignatio fortem.

Juvenal. Si nature negat, facit indignatio versum.

Liberior est. *Quas natura negat pedibus timor admovet alligat) alas:*

Si natura negat, mollescunt corda timore.

Principibus servisse diu & benè maxima laus est. Ex hoc: *Principibus placuisse viris non ultima laus est.*

Turpior ante alios nemo repentè fuit. Ex hoc: *Nemo repentè fuit turpissimus (doctissimus.)* Hic etiam est Metamorphosis quædam hemistichii scilicet in Pentametrum. Eatenus hæc exemplum pertinet ad metamorphosin.

Henricus Stephanus hic fuit jucundus & gratiosus in juventute. Lepida est & ingeniosa Parodia Flori.

Adriani de Floro Epigrāma:

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Scythicas pati pruinas.

Epigr Flori de Adriano Cæsare παρῳδικὸν

Ego nolo Cæsar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.

Hæc quoq; exempla sunt παρῳδιᾶς.

Vetus Poeta:

Offendunt nunquam thura precesq; Jehovam;

Recentior

Iratum placant vota precesq; Deum.

Vetus Poeta:

Res est insani plena furoris amor,

Recentior

Res est invidiæ plena latentis honos.

Quanquam talis imitatio, rectius diceretur μίμησις, Quia παρῳδία est potius totius carminis.

Fas est παρῳδίαν & μίμησιν exercere in metris recentiorum poetarum bonorum. Quales sunt Vida, Janus Pannonius; Letichius secundus, Sabinus, & his affines.

πατρία, φατρία.

πατρία Jonicè μετωπλάσει literarum eadem est quæ φατρία.

Significat autem tribum, genus, familiam Lucæ 2. & Herodot. Thalia.

Dicitur etiam φρατρία, & πατρία οἶκος significatione domesticæ cognationis.

Φρατρίαρχος est præfectus tribui vel contubernio.

πεῖρα.

πεῖρα triplici ratione accipitur. 1. significat, eam experientiam, quæ rerum sensibus perceptarum observatione nititur, ut cum dicimus hoc album, illud nigrum.

2. Est experientia, quæ natura nititur, ut, totum esse majus sua parte.

3. Accipitur in malam partem, & significat periclitationem Empiricam, ut si qui vidit Pleuritico convenienter adhibitum fuisse hydromel, omnibus indifferenter pleuriticis absque peculiaris naturæ distinctione id exhibere velit.

Experientia est cognitio, quæ contingit per usum citra doctorem: Estq; duplex universalis & specialis.

Universalis est, cum deprehensum est, congruere omnia individua, ut ignis urit,

tur, sive sit Germanicus, sive Hispanicus. Et specialis est particularis vel singularis. Particularis, cum aliquid observatum est in aliquot individuis. Talis sæpe est astrologorum, ut pestis post famem. Singularis, cùm in uno.

Inter particularem & universalem media esse videtur Regularis: cum depræhensum est congruere pleraq; individua. Vicinior tamen hæc universali, quam particulari nonnullis est. Talis sæpe est Medicorum. Deinde experientia aut est necessariorum, aut contingentium illa argumentum parit necessarium: hæc verò tantum probabile.

πεπλεγμένως.

πεπλεγμένως dici est dici per figurā πλοκὴν (copulationem) ut Jesus mihi est Jesus. Mea doctrina non est mea, id est ejus, quem vos hominē unum è multis putatis, atque adeo contemnitis, sed ejus qui misit me. In Evang. Joh.

Sic πεπλεγμένως dicitur, i.e. in hoc πλοκὴ est, Sinite mortuos sepelire suos mortuos. Luc. 9. Hìc primò mortui vocātur, qui in hac vita caduca & humana adhuc permanentes à vera vita, quæ divina & æterna est, alieni sunt; postariori, qui vivere desierunt.

πέρας.

πέρας est τέλος, extremitas rei, extremū, finis: sæpe etiam dicitur ὅρος. Ceterum quidam Græci inter πέρας & ὅρον hanc differentiam ponunt, quod ὅρος sit cujus gratia, seu finis, scopus, perfectio, πέρας verò extremum solùm, quòd superficies, punctum, linea nomine non ὅρος, sed πέρατος appellanda sint, sicut corpus dicitur πεπερασμένον, id est, terminatum, circumscriptum, finitum: Sed libro de motu animalium Aristoteles accipit πέρας pro eo quod est οὗ ἕνεκα. id est pro causa finali, ibidéq; paulò post pro termino motus. Et πέρας ἀγαθῶν summa bonorum est Ethicis.

περιάγω.

περιάγω accipitur vel ἀυτοπαθῶς pro circumire, vel ἀλλοπαθῶς pro circumducere se: sicut Tum prora avertit; Et; Nox præcipitat. Sic ἄγειν, ὑπάγειν, προάγειν significant ἐλλειπτικῶς ire, reverti, procedere, id est, movere sese, reducere sese, producere sese, ὕπαγε seu ἄπαγε, id est abito, aufer te. Annotavit hoc Camerarius ad 11. cap. Johan. & 4. Matth,

περιβολή.

Peribole Oratoribus est comprehensio & summa rei (perioche aliâs) 2. Circumductio, id est, longior anfractuosaq; periodus, vel plenior tractatio, Metaphora sumpta à re vestiaria. Proprie enim Peribole est amictus; ut igitur aliquis veste circumdatur; sic oratio aliquando non est simplex, sed undiquaq; quasi amicitur. Est autem in hac figura densitas quædam cogitationum (qua fit ut non nuda verba ponantur, sed quasi vestiātur) Rhetorica, quā & μέσωσιν sea μεσότητα (plenitudinem) vocant; quæ interdum non patet captui populari, itaq; attētionem lectoris postulat, & laborem ei affert. Ea utitur non tantum Rhetor, sed aliquando etiam Philosophus, ut Aristoteles lib. 1. Ethic. Nicomach. c. 5.

περιγραφή.

1. περιγραφὴ in Log. est descriptio, quæ opponitur ὁρισμῷ, Definitioni, ut cū dicitur à Philos. Principiorum est περιγραφὴ, id est Principiorum exacta definitio

definitio afferri non potest, sed descriptio tantum.

Estque *Rudis seu Incoata*, Græcè ὑπογραφὴ, vel *Absoluta* seu exactior, quæ dicitur ab Aristotele.'Αναγραφὴ, sumptâ metaphorâ à pictoribus. Rudis, ut Beatitudo est finis extremus optimus πρακτῶν. Clarior seu magis distincta, quæ ἀναγραφὴ est, Est ἐνέργεια ψυχῆς humanæ κατ' ἀρετὴν ἐν βίῳ τελείῳ. Eth. 1. c. 6. 7. 8.

Αναγραφὴ videtur Arist. in Eth. opponere hypotyposin, judice Theodor. Zuing. in Tab.

Ceteroqnin ὑποτύπωσις est illustris explanatio seu descriptio rerum, earumque, quasi gerantur, sub aspectum penè subjectio; Cic. 3. de orat. Aliàs Evidentia & χαρακτηρισμὸς, Aquilæ Roman. διατύπωσις. In pictoria ἀναγραφὴ à διαγραφῇ differt gradu seu ut perfectum ab imperfecto. διαγραφὴ enim ulteriori studio transit in ἀναγραφήν.

2. In Sophistica & Politica significat nonnunquam circumscriptionem, id est fraudem.

3. In Phys. περιγραφὴ corporis est circũscriptio corporis, quæ fit vel terminis alterius, ut loci aut temporis; vel terminis propriis, ut dimensionibus corporis. Vide vocem διαγραφή.

περιστροφή.

Peristrophe in sphæra est conversio seu rotatus. Utitur hac voce Proclus in Astron. Oratoribus est conversio propositionis adversarii in partem nostram.

περίστρωμα.

Reficit animos & recreat varietas, ait Quintilianus lib. 1. Videamus igitur de peristromate.

Peristroma propriè est circumstratum, aulæum, seu tapes versicolor, flore Babylonico variegatus ein gemahlt tuch oder Tepptch/ quo ornatur paries, quod alias dicitur περιπέτασμα; usus est illo Plautus per metaphorã. Hoc nomine dicuntur metra ejusmodi quæ aliquoties quoquo versus gradatim leguntur. In iis literarum color solet variari. Hujus artificii exemplum egregium nobis suppeditat Peristroma Eteostichon Johannis Schræeri. Silesii Fra. in duplices honores scriptum Johannis Sculteti Goltberg: cujus Hexametri lectionis sursum deorsum, ad latera, retrò initium sumitur è medio texti, seu circumstrati, ubi prima litera major est reliquis.

SOl bis ubi rutilus caderet, Sculterus honores
Felix consequitur, sorte favente, duplos.

Pertinet hoc genus ad Poëticũ technopægnium, in quo felix fuit M. Raidus Hirsfeldensis, Rabani imitator.

πεποιημένα.

Verba πεποιημένα sunt factitia. (Interdũ etiam dicuntur πεπλασμένα, ficta) ut βαττολογεῖν, βατταρίζειν. Φραγελλόω apud Evangelist: per flagello φραγελλώσας per μαστιγώσας, loris cecidit, flagellis cecidit; φραγέλλιον apud Johannem Evangel. id est flagellum; unde hæc vox est declinata, ut cum Varrone loquar. Evangelistæ enim interdum verbis latinis corruptis hoc est depravatis utuntur.

περίττωμα.

Latinis est superfluitas, ut in corpore animantis sunt excrementa, hoc est humorum reliquiæ, quos quælibet pars, aut asservat ad certos usus, aut protinus repellit, ut quid gravè ipsi futurum Talia sunt περιττώματα σκυβαλώδη.

1. περίττωμα est { καθ' αὐτό seu simpliciter / κατά τι, & respectu quodã seu certo.

Usu

Usus distinctionis.

Quæritur Costa Adami, ex qua fuit quasi ædificatum Evæ corpus, an fuerit Adami περίττωμα, an pars integralis?

Respondet Theologus neque ad partes integrantes viri simpliciter pertinuisse, neq; περίττωμα fuisse simpliciter, sed secundum quid, nimirum quatenus vir erat ἄτομον, id est, individuũ, non autem quatenus fuit principium speciei humanæ.

2. Κατὰ φύσιν *sunt, vel* παρὰ φύσιν. *Naturalia sunt*, quæ in quavis coctione, natura se recte habente, & nutrimento rectè præparato, superflua secernente necessariò fiunt

Hæc distinguit Peucerus *in excrementa simpliciter & secundum quid.*

Excrementa simpliciter sunt, quæ simul de alimenti materia natura exprimit, dum occupata totius assumptæ massæ elaboratione eum humorem absolvit, quem nutritio exigit. Horum quædam sunt utilia, quædam inutilia.

Utilia, quæ corpori aliquid conferunt. Ea sunt *utilia per se, vel ex accidente. Illa sunt* quæ natura destinat ad nutritionis aliquam partem peragendam, ut sunt massæ sanguineæ, chymi reliqui, præter sanguinem, qui cum sanguine mixtim feruntur in totum corpus, quorum usus præcipuus est, ut cum sanguine nutriant, bilis quidem membra biliosa, ut pulmonem; phlegma partes phlegmaticas, ut cerebrũ, medullam dorsi, nervos, Melancholicus v. humor ossa, cartilagines. *Hæc vero* etsi natura expellit, ut per se non idonea ad nutritionem, tamen eorum partes usurpat ipso expulsu ad maturandam egestionem superfluorum, & naturæ actiones juvandas aliquo modo. Sic Melancholicus succus suipar-te tenuiore nutrit splenem. Huc referri possunt liquores rigantes cerebrum ad somnum. *Inutilia sunt*, quæ gravant corpus, ideoq; convenienti tempore per eos excernuntur meatus, quos his educendis natura fabre fecit. Hujus generis sunt purgamenta alvi, urina, mucus narium, sordes aurium, illuvies sordium in cute.

περιττώματα non naturalia seu παρὰ φύσιν, sunt omnes corrupti humores, sive peccent quantitate, sive qualitate, seu putrefactione mutentur in alterius humoris speciem, aut toto genere diversẽ, qui oneri sunt corpori, & morbos afferunt, nisi mature tollantur. Sunt enim duo genera horũ excrementorum, unum eorum, quæ fiunt, vel quantitate sola, ut in πληθώρᾳ, (redundantia omnium humorum æquali) vel qualitate, vel utroq; ut in κακοχυμίᾳ (vitiosi humoris abundantia) præter naturam: alterum eorum, quæ toto genere sunt præter naturam; quo referuntur omnes corruptorum humorum differentiæ, quas natura non intendit primo & per se, sed, ex consequenti & per accidens, non ad usum aliquem corporis, sed ad commodiorem expulsionem, sive assequatur quod tentat, sive deficiente ipsa aliquid prorsus vitiosum evadat. Peucerus de præsagiis Medicorum.

περιττωματικόν.

Perittomaticum igitur excrementitium est vel excrementosum, id est, excrementis abundans redundansve, ac tribuitur animalibus (ut homini) humoribus ac cibis seu alimentis, quæ gignunt copiam excrementorum. Exempli causa phlegma περιττωματικόν, id est, excrementitium, est phlegma 1. Tenue 2. Mucori simile vel

vel Mucosum 3. Vitreum 4. Gypseum.

1. Tenue est, quod destillat è naribus de cerebro, id si non tali modo per nares deduceretur, destillaret per totum corpus, diversosque in eo morbos efficeret, fieriq; posset, ut si incideret in pulmones, excitaret tussim periculosissimam.
2. Μυξῶδες aliquantò perfectius est & densius, ut fit in tussi. Hoc totum παρὰ φύσιν est.
3. Vitreum gignitur, ex eo quod est μυξῶδες, & hoc ipso densius est quiddam.
4. Gypseum est, cum vitreum ita durescit, ut induat duriciem Gypseam, vel lapideam: Hoc phlegma interdum sentitur in digitis.

περίφρασις.

Periphrasis est 1 unius vocis per plures elocutio 2. est complexi brevioris per longius elocutio, vel circuitio verborum.

Hic non sunt diversa quæ dicuntur sed habent sententiam eandem. Idem hic est ἄλλως ἔχον, id est aliter se habens.

Periphrasis aliquando dicitur Analysis, quia una vox in plures resolvitur.

Aliud igitur est Periphrasis, aliud definitio. Multi putant (de imperitis loquor) se afferre definitionem, cùm tantum afferant periphrasin. Nutritio περιφραστικῶς est particularis procreatio: Sed definitivè est amissi per alimenta recuperatio.

περιχώρησις.

περιχώρησις dicitur signatius ἐμπεριχώρησις. *Fitq; vel cum duorum vera penetratione*, ut in corporei in corpus. Talis ἐμπερ: est animæ permeantis & circummeantis corpus suum, ut à se contentum, ita ut nulla pars sit corporis, in qua anima non sit per meatus spiritualis medium. *Vel sine duorum propriè dicta penetratione*, qualis est corporis in corpus: ea enim ferè impossibilis est: Talis est ferri igniti. Nam ignis non immittit se in partes ferri solidas & plenas, sed in meatus & poros: sicut in nutritione particula novæ materiæ in particulam veteris ingreditur per foramina. Hic cessio propriè est, non penetratio, id est particula particulæ cedit & apponitur tantum, non altera alteram penetrat. Hæc intelliguntur facilius ex παρεμπλοκῇ, i. e. interjectu aeris inter duo corpora. Vide Zab. c. 20. l. de Accretione & Nutritione ultimo. περιχώρησις accipitur pro peragratione loci, regionis, tractus, agri, spatii alicujus. Est autem περιχώρησις à περὶ & χωρεῖν, quod interdū ingredi significat.

Ἄλλως.

Περιχώρησις primo est intima permeatio, pervasio, immeatio unius in alterum, ut ferrum vel carbo ignitur & candescit: per unionem & περιχώρησιν. Corpus humanū totum animatur per περιχώρησιν seu penetrationem. Adeò n. divina res forma est, ut totā materiā se impleat, ut ex utraque fiat unum. Scal. exer. 307. s. 29. Duorum περιχώρησις est earum intra se immanentia. Secundo singularis perichoresis est in Incarnatione verbi, qua Deus & humanitas una fiunt persona. Divina natura humanitati suppeditat ac communicat ad humana supra hominem perficienda, propter naturarum inter se περιχώρησιν.

3. περιχώρησιν ἰδιαίτατα, Damascenus lib. 1. cap. 11. vocat internam existentiam seu ἐμμονὴν unius personæ divinæ in altera, ratione cujus una persona habet quicquid perfectionis est in altera. Latini barbari vertunt circumincessionem. Vid. Georgium de Valentia de pluralitate personarum

752. Dionysius cap. 2. de divinis nominibus: Manent mutuo in se ipsis divinæ personæ ubi pater, ibi filius, & vicissim, (per περιχώρησιν seu ἀντιμβασιν).

Hic περιχώρησις interdum etiam accipitur pro mutua seu reciproca commeatione, quæ unionis hypostaticæ effectum est. Hac humana divinis, ut Deus est passus; & divina humanis, ut homo ille est omnipotens tribuuntur κατ' ἄλλο non per essentiam, aut inhærentiā: Deus enim non est passus, ut propter carnis unionem consors factus sit passionis propriæ ejus carnis in natura divina. Sic verbum mortuum est carne, seu vita assumptæ naturæ, quæ verbi per unionem propria est, sicut verbum vivit vita naturæ assumptæ, id est, in natura vivente subsistit. Augustinus ad Felicianum cap. 10. propria carnis vita mortem gustavit. Corpus & anima vivit propriè, id est, formaliter, verbum horū assumptione per κοινωνίαν idiomatum. hæc dicitur ἀλλοίωσις, ἀντίδοσις, κοινωνία ἰδιωμάτων, prædicatio κατ' ἀντίδοσιν. Alternata attributio seu mutua proprietatum communicatio in persona.

Prædicationis reciprocationem, cum ea quæ sunt propria unius naturæ de altera in concreto dicuntur.

Explicatio.

Nominum personarum divinarum non est commeatio, seu ἀντίδοσις. Nec enim pater est filius, nec filius est pater, quia personarum est distinctio. Sic *Damascenus: sed personarum ipsarum* est perichoresis, seu immeatio, & immanentia, quia Filius seu Christus dicitur esse in patre, & Pater in Christo, & Spiritus Sanctus in utroq; propter essentiæ in personis ταυτότητα, i. e. identitatem, seu singularissimam & maximè unam unitatem, hoc est, quia essentia est tota & eadem in omnibus personis tota & eadē manens in singulis. Hæc igitur perichoresis ἐν ἀλλήλοις coexistentia personarum est, qua una in altera est.

Forma perichoresis est quia videlicet omnes corporis partes penetrat, seu pervadit, cum περιχώρησις ἐν ἀλλήλοις secundum se in incorporea sit, itaq; etiam, *Anima* quæ scilicet ita adjungitur, seu conjungitur potius corpori, ut omnes illi' partes penetret, & nulla sit corporis particula, quæ animā non habeat seu non sit animata. Non est a. hæc corporū penetratio, quia anima corpus non est, nec per se quanta est.

Accidentis perichoresis est, quia hoc penetrat omnes substantiæ partes, ut mellis dulcedo omnes mellis partes, calor ignis omnes ignis partes. Vid. de accret. & nutrit. Zabar. 20. & 21. pag. Axioma (Unū corpus alteri nō incorporatur, sed incorporei & corporei penetratio fieri potest.) Pro περιχωρεῖν etiā usurpatur ἥκειν interdum non.

Hæc dicitur ab aliis ἴδρυσις, ἀντίμβασις, ἐμμονή, quia reipsa ubicūq; est pater, ibi quoq; est filius & spiritus sanctus, & hi tres ubiq; & semper coexistunt & omnino æquales sunt.

Scotus illapsum spiritualem Dei in animam (qua hæc dicitur à Scoto, quasi deificata) facit speciem περιχωρήσεως qua essentia intimat se essentiæ lib. 4. dist. 49. Esto, inquit Scotus, in beatitudine spiritualis illapsus, sed ille est essentiæ divinæ, ut objecti beatifici in animam.

πεσσοὶ, πεσσοί.

πεσσοὶ vel πεσσοί. sunt calculi seu scrupi lusorii ἀπὸ τοῦ πεσεῖν à cadēdo. Fuerunt a. πεντάγραμμα, q Peucerus de figura pentagona vel πενταπλεύρῳ (quinque

laterum

laterum) intelligit. πεττεία est ipse ludus calculorum seu scruporum.

a. Sunt linamenta oblonga & teretia ex lino seu filis composita quæ in ulcus immittũtur, vel curandi causa vel ne os ulceris claudatur. Turrundas dicit Cato Tiraquell. de nobil. cap. 31. Locus Catonis est c. 157. quem monstravit mihi D. Kirchnerus: Si fistula erit, turundam intrò trudito. Zuingerus in Theatro vocavit licinium.

πιθανολογία.

πιθανολογία est oratio ad persuadẽdũ cõparata. Persuadere est facere ut id quod dicitur, probabile & verum esse videatur, sive illud sit verum sive falsum. Si falsum persuadetur, id παραλογισμοῖς, i.e. Sophisticis argumentationibus fit παραλογίζεσθαι n. est Sophisticis seu fallis argumentationibus, & rationibus, sed quæ colorem habeant probabilitatis, imperitos circumvenire, falsũq; iis persuadere. Utitur hac voce Paulus in epist. ad Coloss. qui opponit eam sapientiæ & scientiæ quæ in Christo est. Hoc dico ne quis vos παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ.

πιςεύω.

πιςεύειν credere	Opinioni, δόξῃ Ar. 7. Eth. Nic. 5.	
	Scientiæ, quæ est	ἀληθῶς seu ὄντως, i.e. quæ propriè seu verè scientia est.
		ὡς, i.e. quæ tanquam scientia est.

Usus.

Hujus distinctionis usus est in Disputat. Theologorum, An πίςιν possit esse ἐπιςήμην: & an quod creditur, sciatur; An Fides & scientia possint esse simul? Quidam sic arguunt: Contraria non possunt esse ἅμα: Fides & scientia sunt cõtraria. E. non possunt esse ἅμα. Responderi hîc ut rectè possit, instrumento quasi definitionis & distinctionis op⁹ est. πιςεύειν δόξῃ seu opinioni credere dicitur, qui opinioni, de cuj⁹ certitudine tamen demonstrationem nullam habet, firmiter adhæret, paratus interim meliora rectioraq; docenti cedere.

At credere scientiæ dicitur ille, qui cum certam habeat probationem, & sciat rem ἄλλως ἔχειν (aliter se habere) non posse, fidem ei indubitatam adhibet. Ita fidei Christianæ capitibus, credimus non ut opinioni, sed ut scientiæ, non quod scientiam illorum propriè dictam habeamus (neq; n. à priori, ut loquuntur, i.e. causam & modum scimus) sed quia spem certissimam scientiæ mysteriorũ divinorũ in *Patria* consequendæ habemus. Hinc Jobi illud: scio Redemptorẽ meũ vivere, h.e. Credo perfecta & indubitata credulitate, ut sic dicã, quæ aliquando in scientiam verissimã mutabitur, cum facie ad faciem h. e. clarissimè in divina Idea nos aliaq; omnia cognoscemus. Ita igitur fides & scientia simul stare possunt, quæ alioqui videntur esse ἀντικείμενα. Zuinger. in Eth. Sch. Neq; verò absonum alicui videatur nostram πίςιν esse ὡς ἐπιςήμην i. cum Arist. etiam 7. de Moribus. S. Ἀπόδειξιν, i. e. Demonstrationem sumat pro γνώμῃ, i.e. sententia seu effato, quod ab eo, à quo profertur, authoritatem consequitur, ut non minus habeatur ei fides, quàm si fuisset demonstratũ, judice eodem Zuingero, ubi manifesta est improprietas, laudata tamen i. z. Et contrà Versor definitionis scientiæ traditæ à Joh. Grammatico, in ea voce Credulitatis usus sit. Ita enim loquitur: Scientia ab opinione differt quia scientia est credulitas immutabilis & semper eodem modo se habens. Opinio, quam contingit etiam

aliter se habere. Credul. immutabilis, i.e. persuasio certa & firma, quemadmodum etiam Theologi sæpè credulitatem accipiunt. Vide, si placet, in Theat. vitæ Zuingeri de P. Pomponatio, Zabarellæ præceptore festivam narrationem de immortalitatis animi humani fide & scientia.

Scire in Theologia vel credere est rem per verbum rectè intellectum certò cognoscere.

Aristoteles interdum τῷ πιςεύειν opponit λέγειν, interdum Demonstrationes exquirere, ἀποδείξεις αἰτεῖν. Lib. 6. Eth. 9. τὰ μὲν ἐ πιςεύεσιν οἱ νεοὶ, ἀλλὰ λέγεσιν, pueri non credunt ea, sed recitant, hoc est principiorum Philosophicorum nullam habent præcognitionem pueri, neq; τοῦ ὅτι, neq; τοῦ διότι, sed ea præeunte tantum alio recitant ferè ut Psittac⁹ suum χαῖρε. Audiunt quidem primam Materiam, Formam, productionem, Generationē, Corruptionem, Virtutē, Beatitudinē & similes terminos, eosque memoriæ commendant, ac ab ea exponunt; sed non credunt. Id est, nullam de illis persuasionem ex προγνώσει ortam habent: tantum abest ut rerum πρόγνωσιν habeant. Credimus (πιστεύομεν) ea, quorum rationes nullas habemus, sed tantum præcognitionem. Ita accipitur πιςεύειν in 1. poster. oportet discentem credere (non demonstrationem exquirere.)

πίςωσις, *Approbatio*,

In logica approbatio, est probatio, comprobatio seu confirmatio, Prosyllogismus, rationis probatio, ἐπιπίςωσις Græcè, Cic. de invent: Approbatio est, per quod id quod breviter expositum est, rationibus affirmatum, probabilius & apertius fit. Posito & approbato aliquo, sæpe aliud assumitur.

2. Est affirmationis vel negationis affirmatio, quæ judicium prægreditur. Approbatione n. aliquid judicatur à probabile judicio vulgi, vel eruditorum ac sapientum. Scal. ex. 307. s. 5.

Improbatio igitur cōtra est affirmationis vel negationis negatio: Illa assensio, hæc dissensio aliquando dicitur.

Cicero in Academic. Nunc de assensione, & approbatione quam Græci συγκατάθεσιν vocant, pauca dicemus. Audientium approbatio est effectus eloquentiæ Ciceroni.

Approbatio conjunctio dicitur à Grammaticis quæ potestatem seu vim habet approbationis, ut, pugnavi equidem [illegible]. Hæc particula interdum est completiva, ornatus causa magis, quam necessitate adhibita. Ac conjungitur à poetis & oratoribus cum omnibus personis, Cicero. Sic equidem [illegible] loquemur inter nos. Sallustius. Adhuc equidem me valde pœnitet.

πλατεῖα.

Platea accipitur 1. pro palma quæ manu⁹ est explicata. Secundo pro regione seu via latiore in urbe Luc. 14. εἰς τὰς πλατείας ἐξελθεῖν est, scilicet ὁδὰς, in patentes & latas regiones seu vias.

πλατικὸς, πλατικῶς.

1. Platicè πλατικῶς, aliquid doctè & exquisitè opponuntur. 2. in Astronomia ἀκριβὴς σύνοδος vera seu acurata & perfecta conjunctio, Aliâs σωματώδης & σωματική: Opponitur πλατική mediæ, apparenti, visibili seu oculari, ut docetur in theoricis planetarum.

Aspectus Planetarum πλατικὸς est laxior seu imperfectior: Oppositus stricto perfectoq;, quem partilem vocant.

Platicus aspectus est, cùm Planetæ non iisdem ad amussim gradibus in signis con-

consociantibus configurantur, sed vel juxta medietatem orbium ambo- rum vel minus.

Partilis est, cum inter Planetarum loca tot gradus inveniuntur, quot ipsam configurationem constituunt, vid. in theor. plan. Urstisium pag. 305.

πλεονασμός.

Πλεονάζουσα vel πλεοναστικὴ λέξις est dictio redundans. Dicitur & interdum pleonasmus,

Pleonasmus est interdum vitiosus, qui etiam est orationis περισσότης, interdū non, ut cum est ἐμφατικὸς vel ἐπιτατικὸς Notant Grammatici βυθὸν ab Jonibus appellari βυσσὸν: Αβυσσὸν autem pleonasmo ἐπιτατικῷ (intensive) esse immensum, profundum. Esse videri etiam possit ἄβυσσος, μετὰ στερητικοῦ μορίου, altitudo expers fūdi. Sic ὅτι (quia) in sacris literis sæpe redundat, nempe cum servit tantùm Mimesi seu prosopopœiæ. Matt. 27. ὅτι ἐβλασφήμησε, quia blasphemavit: id est, blasphemavit. Marci 9. Adeò ut multi dicerent, ὅτι ἀπέθανεν, id est, mortuus est: μιμητικῶς; & 14 Cœpit dicere iis, qui adstabant; ὅτι οὗτος &c. Hic est ex ipsis. Et; dicens, ὅτι οὐκ οἶδα &c. non novi hominem istum. Sic jam nunc; πάλιν δεύτερον, iterum secundò.

Πλεονασμὸς hebræus est vel in oratione cum ibi aliquid redundat, vel in pecunia, nempe fœnus Judai. Judenwucher.

πλεονεξία.

Hac voce aliter utitur Plato quàm Aristoteles: Platoni πλεονεξία est intemperatus excessus 10. de leg. Αμάρτημα est πλεονεξία id est intemperatus & vitiosus excessus.

At Aristoteli pleonexia propriè est species injustitiæ hominis πλέον ἔχοντος. 5. Ethicorum.

πλοκὴ, Ploce.

Ploce plexus in Musicis, pertinet ad modos quibus melodia perficitur.

Estq; progressio melis per intervalla cōposita, quæ græcis dicuntur ὑπέρβατα inter quæ sunt intermedii alii phthōgi, ut si quis unum vel plures transgrediatur tonos, & cantilenā̄ efficiat.

Ploce (copulatio) figura Rhetorica est. cujus exemplū Lentulus est Lentulus id est remissus, restrictus.

Ad plocen elegantissimam Georgius Sabinus hoc refert Ovidianum.

Si nisi quæ facie poterit te digna videri,
Nulla futura tua est, nulla futura tua est,

Poemander, Pimander.

E multis libris Mercurii Trismegisti duo sunt divini præcipuè, Unus de voluntate divina, qui inscribitur Asclepius, cum hic una sit è personis colloquentibus in Dialogo ejus. Alter de potestate & sapientia Dei, quia ex quatuor personis quæ dialogisticè disputant, primæ Pimandro partes attribuuntur. Marsil. Ficinus in præfatione ad Cosmum Medicem Pimander utitur pro mente divina.

ποίησις.

ποίησις generali significatione factio est seu confectio speciatim in Ethic. Aristotelis est artis effectio, ut ποίησις unguenti, ut fabricatio fabri lignarii Ita per metaphoram tribuitur Deo, ut ποίησις cœli & terræ. Deus potest quicquid est ποιητὸν id est factibile ut vertit Aretinus.

In politicis tribuitur Testamento, ut Testamenti factio, & significat etiam Adoptionem. ποιητὸς enim filius est filius adoptivus.

Interdum significat conficiendi rationē per Metonymiam.

In Oratoria significat ipsam Poetæ in spe-

speciis ita dicti actionem vel specialius imitationem, ut Aristoteles definit, quæ fit metro, harmonia & rhytmo, ad utilitatem & delectationem hominũ. Poësis Aristoteli est imitatio seu vox seu ratio actionis alicujus personæ vel plurium, quia ipsius tempore sæpiùs fictam seu fabulosam actionem repræsentabat, quã veram.

Metrum Est oratio ornata certos pedes certis locis collocatos cõtinens. *Harmonia* est concentus hoc est concordia plurium earumq; dissidentium vocum in unum redacta. *Rhythmus* est numerus, qui nascitur ex motu corporis pedumq; aut manuum moderato atq; ordinem quendam habente ἄρσει καὶ θέσει (elatione & positurâ). Hunc saltatores & gesticulatores repræsentant.

1. Hinc primariæ species Poëseos sunt Epica, Aliàs Epopoeia. Hæc fit metro tantum. Huic subiiciũtur Elegiæ, Eclogæ, Epigrammata.
2. Lyrica seu Melica. Hæc fit sermone & harmonia. Estq; Antiqua in qua Poëta versus ad lyram canebat: Vel Nova seu Chorica, in qua Chorus canit.
3. Scenica, quæ imitatur metro harmoniæ, & Rhythmo. Estq; Comœdia, vel Tragœdia. Utriusq; ornamentum sunt Epeisodia. Vide Joh. Martin. Heinsium in 4 lib. Æneid. & Poetic. Mauritian.

ποιητικὴ τέχνη dupliciter dicitur. 1. Generaliter est ars relinquens aliq ποίημα sive hoc sit nobile, ut Medica, sive ignobile, ut Sutoria. Specialiter est ars scribendi seu conficiendi metra. Per metonymiam significat ipsum opus seu effectũ ποιητικῶς seu habitûs Poëtici vel viva voce, vel scripto rem ipsam docens, ut cũ dicitur. Ars Poetica est collectio præceptorum verorum utilium & consentientium sibi quæ Poetam ἐν ποιήσει sua regunt.

Ἰδιοποίησις est οἰκείωσις appropriatio sibi vendicatio, verbum quæ carnis sunt ἰδιοποιεῖται id est sibi vendicat, & verbum passiones corporis οἰκειοῦται, id est sibi appropriat, μεταποίησις, evectio in meliorem statũ κοινοποίησις, cõmunis duorum vel plurium operis effectio. Hæc sunt θεολογούντων

ποιητής.

ποιητής 1. in genere est opifex quivis seu elaborator alicujus operis: Ita Deus quoq; ποιητὴς (cœli & terræ) dicitur.

2. Κατ' ἐξοχὴν ita appellatur ille qui versus facit & carmina componit incitatus divino quodam ingenii impetu, cujus vel ars ipsa, vel totum quasi corpus multorum ποίησις dicitur. Horum quatuor fuerunt tanquam ætates: Ac una quælibet peculiare quoddam genus Poematis usurpavit.

I. Prima ætas eorum fuit, qui dicuntur Ἐπικοὶ, Epici seu Epopœi. Hi versibus mandârunt cum historias integras, tum etiam alias res maximè illustres & cognitione liberali dignas, Ethicen, Physicen, rationem Agriculturæ, Astrologiam, rem medicã, bella, & insignia alia hujusmodi, utẽtes ad hoc genere carminis eo, quod deinde Heroicum appellatum est, eò quod historiæ magnorum & fortium virorum peculiariter accommodaretur. Tales Poetæ fuerunt apud Græcos Orpheus, Linus, Homerus, Hesiodus, & his longè recentiores Apollonius Rhodius, Aratus, Nicander, &c. Apud Latinos verò Ennius, Virgilius, & post hunc Statius, Lucanus, Silius Italicus, Claudianus, Valerius Flaccus & alii.

II. Hos secuta est ætas eorum, qui γνωμικοὶ seu Gnomologi & Gnomopoetæ dici possunt, qui operam suam eò præci-

præcipuè contulerunt, ut mores formarent & hominum ſtudia ad cultum juſtitiæ & humanitatis converterent. Incidit hæc ætas in eadem tẽpora, quibus floruerũt in Græc. Nomothetæ illi præſtantes, qui legibus bonis conſtituerunt, ac ſolidârunt Reſpublicas ſuas, Lycurgus, Solon & alii, quorum ſtudia & conatus hi Poetæ ſuo loco adjuverunt in excitando in animis hominum ſtudio & amore virtutis, & fuga atque odio turpitudinis. Ad hos pertinent Theognis, Phocylides, Pythagoras, cujus carmina aurea maximè celebrantur, &c.

III. Poſt hanc ætatem, cum jam Græcia opibus & ſtudiis floreret, & uſurparentur paſſim ea, quibus in pace ſolẽt homines ſtudere, certamina vid. & ludi varii, cõvivia item & hilaritates, exortum eſt illud genus Poetarum, qui *Lyrici* vocantur, Plato vocat μελοποιούς. Hi præcipuè deſcripſerunt ludos illos, & celebrârunt virtutem eorum, qui in his certaminibus præclarè ſe geſſiſſent. Addiderunt & interdum aliquid de amoribus, item de ſuavi & voluptaria vita. Tales fuerunt Pindarus, Simonides, & his affines Anacreon, Bacchylides, Alcæus, item Sappho (Platonis magiſtra) & alii plures.

IV. Poſtea, cum in otio, ut fit, mores inciperent degenerare, ſecuti ſunt *Dramatici ſeu Scenici*, id eſt Tragici & Comici Poetæ, genus magis mordax & ſalſum, ad carpendum & emendanda morũ vitia accommodatum, & ſimul etiam tradens doctrinam virtutum, & ad has colendas excitans homines exemplis, propoſitis in utramque partẽ. Ac Comici Poetæ fuerunt Ariſtophanes, & illi, quorum ferè nomina ſola jam habemus, Menander, Diphilus, Apollodonis. Tragici præcipuè ſunt Æſchylus, Sophocles, & Euripides. Fuit & Æſopus Tragœdus & Pater & filius. Huc quoq; refer Satyram. Is qui aliena Poemata in conventibus publicis decantabat, voce apud veteres dicebatur Rhapſodus, vel ῥαβδῳδὸς, quod ferret virgam artis ſuæ inſigne. Illud n. dicitur ῥαψῳδεῖν & ῥαβδῳδεῖν. Vide Dialog. Platon. qui inſcribitur Io, & explicat: Joh. Serrani.

Ποιητικὴ dicta παρὰ τὸ ποιεῖν, quod non modò res imitetur, ſed quaſi facere videatur, addit ficta veris, aut fictis vera imitatur, idq; cum magno ornamentorum apparatu. Platoni eſt μιμητική. Eſtq; vel εἰκαστικὴ, vel φανταστική. Εἰκαστικὴ eſt, quæ veras & cõſentaneas imagines repræſentat, i. e. quæ ita efformat imagines ſuas, ut ad conſentaneam quandã rationem referatur, & ἄριστον, i. e. optimum habeant finem illum propoſitum, ut docendo honeſta delectẽt. Verſantur n. hæc in materia laudabili. Hæc eſt ſimplex vel varia. Simplex eſt vel Theologica, vel Philoſophica. Theologica, quæ de rebus divinis, uſi ſunt Orpheus Amphion. Philoſophica vel agit de natura, ut Empedocles, Neandri Arati, Lucretii Poemata: vel de moribus, & quid vel illius doctrinæ partibus omnibus, ut quæ univerſim pertinent ad vitã benè inſtituendam, ut Phocylidis. Pythag. Theog. vel Oeconomicis, ut Heſiod. vel Polit. ut Solonis, Tyrtæi. Varia ſeu multiplex eſt in Epicis, Lyricis, Comœdia, Tragœdia, Epigrammate. Phantaſtica Poetica falſarum imaginum effictione ludit, res falſas turpes & inhoneſtas effingit, vel ut delectet, vel ut res illas ſuis illecebris importet in hominum animos.

φάντασμα Platoni est inanis species, spectrum.

πολίτευμα.

Politeuma est Aristoteli in Politicis regimen (seu gubernaculum) civitatis. Ac significat interdum Rectionem ipsam administrationem civitatis & rerum ejus. Interdum omnes omnino magistratus publica munera obeuntes & quendam quasi complexum ipsorum omnium. Interdum κατ' ἐξοχὴν eos, seu singuli seu multi homines magistratusvè sint, penes quos est arbitrium & autoritas absoluta totius civitatis rerumque ejus omnium disponendarum & administrandarum.

Pro Politeumate in tertia significatione dicitur etiam ab Aristotele πολιτεία. πολίτευμα, de quo Apostolus Paulus, est cœleste.

Sic Respublica interdum universè significat universum statum civitatis in magistratibus legibus rebusq; aliis communibus positum. Interdum propriè ordinem & rationem certam magistratuum omnium inter se & ad subditos resq; civitatis universas.

Interdum κατ' ἐξοχὴν (per excellentiam quandam) significat eos singulos multosvè homines aut magistratus; in quorum manu & arbitrio sunt res omnes civitatis leges magistratus & reliqua.

Secundo modo sumptum nomen Reipublicæ definitur ab Aristotele 3. polit. text. 59. πόλεως τάξις τῶν τε ἄλλων ἀρχῶν καὶ μάλιστα τῆς κυρίας πάντων, id est, ordo civitatis & aliorum magistratuum ac maximè ejus, qui omnium summam potestatem habet.

De Republ. & civitate Dei ac Cœlesti Theologia differit.

πολίτης.

πολίτης.
- vere, simpliciter, perfectè, RE.
- nomine, modo quodam, imperfectè ἐξ ὑποθέσεως, cum adjunctione, ἐκ προσθέσεως, spe seu futuri temporis expectatione, ex præteriti temporis memoria.

Civis verè simpliciterq; definitur participatione publici muneris imperii, qui sit magistratus & Reipublic. particeps, ut judicandi & consultandi publicè authoritatem (αὐθεντίαν) habeat.

Civis imperfectè primò est ποιητὸς factitius, qui civitate donatus est sine honorum & suffragiorum jure. 2. Servus & inquilinus mecum, ut cum cive, per totam vitam habitans. 3. Exterus & peregrinus, qui ex tessera, pacto & contractu forum, (id est locum judicesq;) habet liberũ in urbi quandiu ibi commoratur. 4. Civis spe, ut puer nondum adscriptus in numerũ civium. 5. Civis effœtus, qui exolutus est propter ætatem muneribus publicis, omninoq; qui olim fuit civis, jam non est, ut est civis in exilium actus & infamia notatus. 6. Mulier civis nominatur propter virum ad quem refertur. Civis igitur ut Respublica, est vox analoga. Vide 3. *Pol.* Aristotelis, ubi dicitur, Respublicas videmus specie inter se differentes, & alias quidem posteriores, alias verò priores (quæ nota est quasi specierum seu specierum analogarum) Quare & civem necesse est in unaquaq; republica esse alium.

Civitas

πόλις.

πόλις, est republicâ	jam formatâ. Hæc verè Civitas: Civ. formaliter.
	jam formandâ: quæ potiùs populus seu multitudo hominum unum in locum ad habitandum congregatas vocetur. Civ. materialiter.

Lat: Civitas.

Civitas 1. maximè propriè, simpliciter & perfectissima ratione dicitur totum compositum ex urbe, populo, republica.

2. Pro populo republica ornato, hoc est, cum magistratibus formaque & ordine gubernandi.

3. Formaliter, pro Republica ipsa.

4. Materialiter, pro populo, & loco ejus seu urbe. 5. pro populo. 6. maximè impropriè, pro urbe seu oppido cum suo quantocunq; agro. Montecat. in 3. Polit. Aristot.

Expl. 4 sign.

Civitas dividitur in	Populum, id est, homines distinctos à parte dominatrice seu à magistratibus & rempublicam gubernantibus.	
	Locum: Urbem	Opidum.
		Agrum.

Ubicunq; incolumis manet eadem forma Reipublicæ, ibi manet eadem civitas.

Toties mutata est Romana civitas, quoties forma Reipublicæ ejus, quæ propria ipsius forma erat, fuit mutata.

Omnis enim societas, &c, magis universè, compositio omnis tandiu eadem dicitur & est, quandiu eadem species formaq; cõpositionis manet, dicitur verò & est diversa, simulatq; illa species diversa fuerit, licet manserit eadem prorsus materia. Nam Chorus sæpe ex iisdem constans hominibus, diversa ratione figuraq; ornatis & compositis ad saltationem, sermonem, cantum, nominatur ex hac varia ratione & forma alius atq; alius, Ex. gr. interdum Comicus, interdum Tragic⁹. Harmonia cum eorundum sit sonorum & instrumentorum sonos reddentium, propter variam sonos inter se componendi & miscendi rationem, quæ est harmoniæ forma, commutatur, & modò Dorica, modò Phrygia, modò alio nomine nuncupatur.

πολιτικὴ, *Politica.*

ἡ πολιτικὴ (intellige φρόνησις prudentia Aristotelicè, vel sapientia Platonicè in Theage, vel doctrina, vel ratio, vel facultas, vel peritia, vel ἐπιστήμη) accipitur modò *propriè*, modò *communiter.*

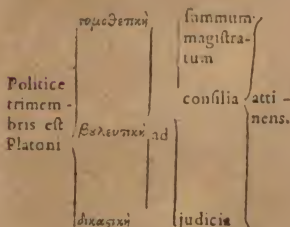
Propriè est prudentia administrandi Rempublicam (est in rebus civilibus prudentia: est ratio atq; prudentia reipublicæ gerendæ. Cic. est rerum agendarum peritia cum virtute conjuncta. Plato Basilicam (βασιλικὴν) id est, regiam, vocat in Politico, quòd omnium doctrinarum regina sit ad quam illæ referuntur) vel est Philosophiæ Practicæ pars princeps, docens rationem rectè administrandæ Reipublicæ. Ita accepit Aristoteles in Eth. Nicom. cap. 1.

Eodé sensu dicitur τὰ πολιτικὰ, intellige διδάγματα, seu βίβλια (libri civiles) *Impropriè* seu communiter per Synecdochen seu denominatione totius à parte pro tota Philosophia Practica sumitur, quæ continet Ethicam, Oeconomicam, & Politicã, ac summum

mum bonum practicum docêt. Hîc doctrina continet generales seu universales agendi rationes: πρᾶξις verò seu εὐπραξία in singularibus rebus cernitur.

Praterea Aristoteles lib. 6. Eth. cap. 7. ponit civilem seu Politicam scientiã (ita n. nominat) pro prudẽtia, vel saltẽ aliqua ej⁹ specie. Ubi voce scientiæ videtur abuti. Nam ἐπιστήμη propriè de habitibus purè theoricis dicitur. Sed & Jurisconsultus hanc κατάχρησιν non refugit.

Eidem Philosopho Ethic. 5. Virtus Politica est justitia propter ὑπεροχὴν. Politica à parte præcipua vocatur à Platone Νομοθετικὴ, legumlatrix (qua voce etiam usus est Arist.) quia legibus civitates fundantur & gubernantur.

Νομοθ:) ratio legum condendarum.

Βουλευ:) Consiliaria, deliberativa: Cum, quid agendum sit, consultatur.

Δικασ: Judiciaria, ratio moderandorum judiciorum.

Ex his partibus legum conditricem seu nomotheticam, & consiliariam Plato καθ' ὑπεροχὴν, quia in civitate regenda, instituenda, conservanda primas obtineat, civiles seu Politicas, ut & Regias) de quo antè attigi) vocavit. Sed Aristoteles nomine communi vocat propriè civilem seu Politicam copulatam ex consiliaria & judiciaria, in quas etiam ipsam partitur, secutus, ut videtur, vulgus, quippe quod cum judices & consiliarios solos πράττειν, & in negotiis reipublicæ versari videat, eos solos ferè hac de causa Politicorum nomine dignetur. De quo vide paulò post vocem Politicus.

Plato consiliariam separat à judiciaria, & conjungit cum legumlatrice. Aristoteles contrà disjungit eam à legumlatrice, & copulat cum judiciaria. Vide A. Montec. in præfat. in Polit. libr. Aristot. pag. 8.

Politicus.

I. Aristoteli secuto Platonem in fine 10. ad Nicom. Politici viri sunt viri ἐμπειροι, qui in Republica sine doctrina versantur; (qui non sunt ei virtutis civiliumq; rerum idonei magistri.) Ita vulgò dicũtur Politici & πολιτευόμενοι, qui in particularibus negotiis versantur (ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον, quorum est πρᾶξις.) Atq; inde Practici dici possunt. Juris-consultus noster D. Hermannus Vultejus, in conventu quodam nostro humano & erudito, rotundè & artificiosè Politicum definiebat καλοκαγαθίᾳ & πραγμάτων ἐμπειρίᾳ (studio virtutis seu honesti & peritia rerum civilium) ut sit, Vir bonus, rerum gerendarum peritus.

Montecatino doctissimo Politicus est, qui civitatem affectus & actiones hominum singularium quatenus horum unusquisque est pars civitatis ad benè vivendum considerat. Per civitatem intellige etiam principia partes & affectiones ejus.

Συντόμως sic dici potuisset: Politicus est Philosophus Practicus considerans

rans societatem civilem (κοινωνίαν πολιτικὴν seu civitatem) Apparens tantùm inter has descriptiones mihi pugna est.

Politicus enim *consideratur* vel *Practicè* vel *theoricè.*

Practicè, ut definitus est à jam antè laudato D. Vulteio. *Theoricè* vero, ut descriptus est à Montecatino ex subjecto & fine. Vide vocem *Civilis* & quæ ibi habes cum his confer.

II. Politicus interdum dicitur, qui est in civili communitate, vel qui est socialis. Huic opponitur Απολίτευτος & Απολις, incivilis, expers civilis societatis, qui est sine civitate, qui à civili & humana societate est alienus, ut Timon.

Jurisconsulti eum describunt, cui civitas, & quæ sunt Juris civilis, adempta sunt, ut testari, heredes scribi, habere filios in potestate &c. (quæ Juris gentium sunt ut contractus relicta eis sunt)

Loquuntur autem non de actu primo seu natura, sed de actu secundo seu statu ac fortuna, id est, Apolidas intelligunt respectu certæ cujusdam civitatis, ut Romanorum, non γενικῶς civitatis conjunctionisvè propriè civilis, ac multò minùs communitatis universè hominum inter se.

Απολίδες fiunt à principio
- Interno. Sponte sua, natura, sola origine.
- Externo. Fortuna, violentia, seu fortunæ vi & calamitate aliqua.

Solo ortu ἄπολις fit, cum materiæ vel efficientis facultatis vitio aut excellentia temperamentum corporis, & corporis temperamento ingenium, ipseq; tandem homo, aut longè deterior, aut multò præstantior cæteris hominibus existit. Illum beluam, id est, similem beluæ seu feræ appellant, quales in regionibus septentrionalibus inveniuntur. Hunc verò Heroem ac divinum virum.

Απολις, homine deterior, Homero est ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιος.

Αφρήτωρ, est, qui est sine phratria, i. e. tribu seu de nulla parte tribuum (ternæ enim phratriæ Athenis singulas conficiebant tribus) Talis pro cive non habetur, nec est compos eorum, quæ juris & societatis seu communionis sunt civilis.

Αθέμιστος, qui caret jure, qui est sine lege: à voce Themis, quæ significat Deam legum præsidem. Ανέστιος, qui est sine sede & lare: à voce ἑστία, quæ significat Vestam terræ & ignis Deam.

Platoni etiam philosophi sunt ἀπολίτευτοι, quia non sunt πρακτικοὶ

Nota hic diligenter indoctos Græcæ linguæ opponere πολιτικῷ ἀπολιτικόν. Ita non loquuntur Græci, sed ἀπολίτευτον. Sic non dicunt ἀμεθοδικὸν, sed ἀμέθοδον. Nec rectè dicitur ἀπολικός. Tu pro eo dices. Expers civitatis.

At πόλις ἄπολις probum est, & quidem oxymoron (ὀξύμωρον,) id est fatuè acuta oratio pro civitate eversa.

Qualia sunt τάφος ἄταφος (Insepulta sepultura) id est non legi binè sepultum cadaver: μουσικὸς ἄμουσος (musicus mutus) id est musicus voce inepta vel humili: & hæc apud Aristotelem, ἄχορδον μέλος, ἄλυρον μέλος: & illud latinorum, Doctor indoctus, seu illiteratus, id est Doctor non multa doctrina præditus.

3. Ultimò Politicus per κατάχρησιν accipitur pro δημαγωγῷ, viro improbo, qui ad gratiam omnia facit & loquitur, ut populi κόλαξ.

Politicum.

Politicum est nomen Commune πρὸς ἕν (vulgò vocant Analogum) vel ambiguum: magis enim civile animal est homo, quàm apes vel formicæ & reliqua gregalia animalia. Ac ita nominatur aliquid vel *propriè* vel *ex translatione & similitudine*. Et interdum de actu primo seu φύσει, interdum de actu secundo seu exercitio intelligitur.

Explicatio.

Politicum accipitur multis modis:

1. *Propriè*, ut refertur ad certam quandam inter homines vitæ communionem, quæ civilis communitas seu communio & civitas verè proprieq; nominatur.
2. *Generaliùs* ut refertur ad communitatem ac societatem universam sive hominum inter se, sive aliorum animalium ejusdem generis, quæ natura finxit idonea ad vitam simul degendam (uno verbo animantia congregabilia, συναγελαστικά. vel animantes congreges, ut loquitur Apulejus. Sic Theodor. Zuing. in Tabul. Ethic. pag. 287. Bruta quæ sunt generis atq; , ut ita dicam, gentis ejusdem, naturalem colunt societatem: & canis Iberus canem Indam amat (Vara Vibiam sequitur, ὅμοιος ὁμοίῳ ἕπεται.), quod proverbiale est.

Ex primo modo, soli homines Politici seu civiles (id est, ad veras civitates apti nati) nominantur & Philopolitæ.

Ex secundo modo, non solùm homines, sed & apes & grues & formicæ aliaq; quædam animalia Politica seu civilia nominantur, idest, sociabilia.

Primum modum tantùm usurparunt Jurisconsulti. Secundum non agnoscunt. Sed hoc aliquando utuntur Philosophi. Primo etiam modo Aristoteles 5. Ethic. Nicom. accepit πολιτικὸς pro κοινωνικῷ. Ita vita Politica, id est, πρακτικὴ, est vita κοινωνικὴ (socialis) eidem Philosopho. Eidem lib. 1. Polit. tex. 20. Homo est natura πολιτικὸν ζῶον, id est, κοινωνητικόν.

Tertio quodam modo ac penè medio inter duos priores ab Aristotele Politicum accipitur. lib. met. primi de historia animalium, ut civilia animalia sint, quæ in commune laborant, & unum commune opus faciunt, quod communiter ad omnia pertineat, ita ut opponatur ei incivile illud, q; dicitur σποραδικὸν quasi sparsum & separatum. Sicut Gregali (ἀγελαίῳ) opponitur Solitarium seu solivagum (μοναδικόν.) Ut igitur vita Politica secundùm priores modos duos definitur vitæ communitate: Sic ex tertio modo operis & laboris cujusdam societate.

Ex primo modo Politicum animal est, quod ad propriè dictam civitatem natum est ut in ea & secundum ejus rationem vivat. Ejusmodi sunt soli homines. Atq; ii etsi pro diversitate affectuum aliquando solitudine aliquando conjunctione communioneq; hominum gaudent: natura tamen sua sunt congregabiles. Illud actus est, hoc potentiæ.

Animantes sunt congregabiles vel Solitariæ. Congr. sunt civiles, vel inciviles. Civil: sub Duce degentes vel nullo imperio subditæ. Incivil. Græcis sunt ἀπολίτευτοι.

Ultimò Politicum accipiturpro eo quod est Ad cives pertinens. Sic Plato.

Poli-

Politica vita.

Politica vita est, quæ in civitate vivitur. Politicæ seu civilis vitæ partes duæ sunt, pax & bellum seu functiones atq; actiones urbanæ togatæque vel bellicæ. Aristot. in Polit. πολιτικὸς βίος γίνεται διῃρημένος (divisa est) εἰς τε τὴν πολεμικὴν χρείαν καὶ τὴν εἰρηνικήν. Estq; universalis vel particularis.

Universalis est omnium hominum inter se, quatenus omnes sunt Cosmici, id est, mundani quidam cives sub uno eodemque principe ac moderatore Deo O. M.

Particularis est eorum hominum, qui sunt ejusdem Reipublicæ cives.

Opponitur vita politica *monasticæ*, ut cœnobitarum: Interdum *Scholasticæ*, philosophicæ, religiosæ, interdum œconomicæ seu χρηματιστικῇ, id est, pecuniariæ (Græci dicunt βίος οἰκονομικὸς ἢ χρηματιστικὸς qui spectat χρήματα, i.e. pecunias) qualis est parentum & liberorũ dominorũ & servorum: *Interdum Theoreticæ* (cuj⁹ actio est theoria) i. e. quæ in contemplatione & cognitione rerũ versatur quæ Lambini periphrasis est. *Interdũ voluptuariæ* seu Epicureæ (Græci dicunt βίος ἀπολαυστικὸς ἢ ἡδονικός, vita quæ in perfruendis voluptatibus consumitur) vide 1. de moribus Aristot. c. 5.

Politicum Imperium. πολιτικὴ ἀρχὴ, πολιτεία.

Politicum Imperium, ut πολιτεία, accipitur 1. fusissime pro quovis civitatis statu sive recto, sive depravato, sive unus, sive multi, sive omnes gubernent. Sic in 8. Nicom. Ethic. & 1. Pol. Aristot. tex. 49. accipitur. 2. Augustè pro statu eo, qui propriè Respublica & alio nomine τιμοκρατία, potestas ex censu, appellatur. In eodem 8. Eth. 3. Sumitur medio quodam modo pro omni recto statu, in quo multi gubernant, id est, tam pro republica quàm pro potestate optimatum, vel omnino pro liberis civitatibus, ubi nemo unus simpliciter sit Dominus. In his (civitatibus) vel alternant, id est cõmutantur vicissim, quæ præsunt & subsunt: Aristot. 1. polit. text. 141. vel continuant majores magistratus qui semel eas susceperunt: quod fit nostra ætate Venetiis.

Politica seu civilis adoratio opponitur religiosæ: Illa hominum; hæc verò Dei est.

πολυγαμία.

Polygamia est conjugii multiplicatio.

Polygamiæ species:

1. Cum uno eodemque tempore plures uxores ducuntur. Sic Lamechus fuit Polygamus, & quidem hæc Polygamia creditur à Lamecho cœpisse.

2. Cum quis soluto rite matrimonio aliam ducit. Sic Polygamus dicitur, qui plures habet uxores successivè.

Opponitur Polygamiæ tum ἀγαμία, tum μονογαμία. Theod. Bez. tract. de Polyg. cont. Ochinum.

πραγματικός.

Πραγματικοὶ sunt negotiorum civilium gestores, rerum forensium actores, in causis agendis ministri, Iuris interpretes Quintilian.

πραγματικὴ στάσις Oratoribus est causæ constitutio negotialis.

πρᾶξις.

Πρᾶξις communiori significato est actus potentiæ alicujus dirigibilis, ut (Scotus loquitur) ab ipso intellectu: Indiget hæc regula scientiæ, artis, prudentiæ. Specialiore, est operatio ethica, quæ libera est, id est potest fieri vel non fieri. Alia est à ποιήσει (factione) Quod hinc etiam patet, quod εὖ πράττειν est rem suam benè gerere: εὖ ποιεῖν verò beneficium in aliquem conferre seu ponere. Id quod annotavit contra Perionium Lambinus. πρακτικὸν est operativum, vim habens τοῦ πράττειν. Πρακτικὴ γένεσις à Zuingero opponitur θεωρητικῇ.

Externa operatio seu praxis in theoricis ea est, quæ vel viva voce vel scriptis mentis suæ sensa aperit, aliosq; docet, vel per se, vel aliorum imitatione. Hæc Genesis θεωρητικὴ dicitur. At in practicis consilio capto ad actionem accedit, quacunq; tandé ratione finem suum commodiùs se assequi posse speraverit, eaque propter γένεσις πρακτικὴ dicitur.

προαίρεσις.

Προαίρεσις est electio, prælectio: principium actionum humanarum, id est, earum quę sunt in hominis facultate.

Ea agimus cum προαιρέσει seu electione, quæ antecessit deliberatio. Ea verò sine proæresi seu electione, quæ non antecessit deliberatio. Απροαίρετα δὲ, ὅσα ἀπροβούλευτα. Aristot. 5. Ethic.

προαύλιον.

Προαύλιον à πρὸ (ante) & αὐλεῖν (tibia canere) est præcentio in cantu tibiæ.

Per Metaphoram accipitur pro exordio dicentis. Barbaris est præambulum.

A voce αὐλὴ, est idem quod area ante aulam.

προαφίεσθαι.

Resilire est, ut mammæ dicuntur προαφίεσθαι resilire, cum sterilescunt. Transfertur & ad alia, ut resilire ab instituto. Cic. & Jurec. Resilire dicitur is, qui non stat pactis conventis. Utitur hoc verbo Plato in Phædone.

Αποπηδᾶν τοῦ λόγου est à sermone desilire, id est desultoria levitate vagari, neq; finem disputationis exspectare. Plato in Theæteto.

προοίμιον.

Προοίμιον 1. est præcentio citharædorum.

2. Exordium orationis, quod Rhetores dividunt in rectum & obiquum. Ita dicitur: προοίμιον μεῖζον τοῦ δέοντος, exordium majus quam par est: quod in vitio ponitur.

3. Proœmia dicũtur præfationes & quæ scriptis edendis disciplinisvè tradendis præmitũtur τὰ περὶ τέχνης Platoni.

Poeticum est Juvenalis: proœmia rixæ, id est, principia.

Προοιμιάζεσθαι Aristoteli in Ret: est longa exordia operi affingere & ambages, longis exordiis & ambagib⁹ uti. Virgilus longa exorsa dicit:

------- *Nec te carmine ficto*

Atq; per ambages & longa exorsa tenebo.

2. Georg.

Vide Victor: in 3. Rhetor. Aristot. Proœmiari deponens pro exordiri, προοιμιᾶν, Plinij Epistolici est. Græcus etiam dicit προοιμιάζειν.

πάρεργον.

πάρεργον dicitur quod pro opere est, quod ipsum ἔργον antecedit tanquam προαύλιον (quod Barbari vocant præludium in tibiis) ἔργον est ipsum opus, πάρεργον, quod est præter & extra opus ut non sit necessarium. περίεργον quod supra opus est, nimis accuratum affectatumve & supervacaneum. περιεργία est inepta affectatio Scaligero περιττόν, quod superest.

πρός.

Πρὸς ἄλλον ζῆν Aristoteli lib. 1. Rhetoric. & lib. 4. Ethic. est alterius arbitratu vivere, alieno more vivere.

Interdum πρὸς est idem quod Ad, In, Erga, Contra. Aristoteles lib. 9. cap. 3. Ethic. Ἀλλοιότερον εἶναι πρὸς αὐτὸν, alio (non eodem) esse in eum animo.

Ἀλλοτριώτερον aliud est quam ἀλλοιότερον. Significat enim alieniorem seu eum qui est alieniore animo. Alius opponitur eidem: Alienus suo & propinquo & necessario. Nec Latine dicimus, alieno esse animo in aliquem, sed ab aliquo. Lambin. in annotationibus: Alieno animo is dicitur esse ab altero, qui alterum non amat, qui ab ejus consuetudine abhorret. Alio autem animo est is, qui animum suum immutavit pristinum, sive olim oderit & nunc amet, sive olim amaverit & nunc odio prosequatur. Sed hæc παρέργως & obiter: non enim πρὸς θέσιν pertinent.

Aristoteles cap. 4. lib. eodem τὰ φιλικὰ πρὸς τοὺς φίλους, Ea (studia & officia) quæ in amicitia ab amicis in amicos conferri solent. Μητέρες πρὸς τὰ τέκνα πεπόνθασι, Matres erga filios affectæ sunt. Eucli. 9. proposit. tertij ἤχθαι vel ἀγαγεῖν γραμμὴν ἀπὸ σημείου πρὸς κύκλον est ducere lineam à puncto ad peripheriam. Circulus enim hic ponitur ἀκύρως pro peripheria.

προσαγωγία.

Προσαγωγία 1. general: est adductio: προσαγωγεὺς adductor. Per hunc (Christū ut εἰρηνοποιὸν & σπονδοφόρον seu conciliatorem) fide προσαγωγὴν id est admissionem seu adductionem habemus, id est adducti fuimus in gratiam (hoc est pacem cum Deo) inquit Ro. 1. Apost.

2. Specialiter προσαγωγία est instrumentum fabrorum, ὃ προσάγοντες εὐθύνουσι τὰ στρεβλὰ ξύλα, i.e. quo adhibito fabri ligna curva in recta aptāt ac formant. Suidas. Ita accipitur in Mechanica seu τεκτονικῇ. Sic Christus fide ut organo directorio nos idoneos efficit ad se sequendum, fide corda nostra prava dirigit, purgat, renovat.

προβασκάνιον.

Προβασκάνιον est amuletum adversus fascinum. Plutarchus dicit res turpes seu turpiculas adhiberi adversus fascinum, ut harum intuitu eludatur malus oculus, qui dicitur eleganter πονηρὸς ὀφθαλμὸς (sic loquitur etiam Evangelista.) Nec dubium est quin eandē ob causam apud Romanos olim moris fuerit pudenda pro amuletis collo puerorū suspendere. Varr. d ll lib. 6. Vide etiam Turneb lib. 9. c. 28. Theocr. in 6. Idyll. Ne fascino læderer ter ipse in gremium meum inspui. τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.

προσδιορισμὸς, *Determinatio.*

Determinatio est
- Simpliciter ἀναδίπλωσις, cum prædicatum de subjecto dicitur, quaten⁹ ipsum, ut dormire & vigilare de animali quia animal, mobile de naturali corpore, quia naturale.
- Αἰτιολογικῶς cum in limitante prædicatum exprimitur causæ quædam ratio.
  - Genus
  - Pars
  - accidens

  Subjecti.

Gens

Genus) si proprium generis de specie prædicetur propter genus, Homo dormit, quia est animal.

Pars) Animal ambulat, quia est præditum pedibus.

Accidens) Corpus est aspectabile, quia est coloratum.

προσευκτικόν.

προσευκτικὸν carmen προσευκτικὸς λόγος, vel ὕμνος est, quo petitur aliquid fieri aut esse. Latini Votivum vocant. Ἀπευκτικὸν, quo petitur aliquid non fieri aut non esse. Huic subiicitur ἀποτρόπαιον quod ad avertendam averruncandamve infensi Numinis iram comparatur. Genus horum omnium est κλητικὸν, id est, Invocatorium.

προσκήνιον.

Proscenium 1. Propriè est vestibulum vel aulæum (παραπέτασμα) scenæ partisve theatri, seu est locus & pulpitũ ante scenam, in quod actores prodeunt & in quo consistunt spectaculum sui præbituri. Solet autem tegi velis & aulæis, ne apparatus scenicus antea videatur à spectatoribus, quàm agi incipiat, ut oblata repentè illius species magis animos oculosq; permoveat ac perfundat, quæ actoribus prodeuntibus tolluntur & removentur. Scena verò est obtecta illa pars, unde actores prodire solent.

2. Est meretrix, quæ faciem quidem habet urbanam & lepidam, vestibusque aureis & versicoloribus ornatam, sed nuda est turpissima. Athenæus lib. 13.

3. Lucretius Venerum Proscenia vocat earum sordes ac nævos corporis, quos illæ vestibus & fuco tegunt, nec tamen ita tegunt, quin miseri amatores rationis tanquam levato velo cognoscere ac deprehendere possint, ut ait in Parergorum lib. 1. literarii Senatus ferè Princeps Scipio Gentilis.

προσκυνέω.

τῷ προσκυνέω (adoro, humiliter veneror, ad pedes alterius me abiicio, abiicio me coram aliquo) modò Dativus, modò Accusativus additur.

Plato 3. Polit προσκυνοῖμεν ἂν αὐτὸν, veneremur scilicet ipsum.

Sic Matth. 4. Dominum Deum tuum προσκυνήσεις. Dativus Matth. 2.

Putatur autem verbum hoc ductum à canibus adulantibus.

προσονομασία. Adnominatio.

Prosonomasia est 1. cum verbo additur casus ab eo deductus, ut Curro cursum, species παρηγμένου, quod σχῆμα faciunt Orationis. Hujus exemplum est in Marco Evangelista cap. 2. ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ad verbum Detegulaverunt tegulas, detexerunt tectum, id est, nudaverunt tectum. 2. est idem quod Paronomasia, vocum affinitas, ut si eleganter dicas de manifesto mendacio: Hoc neq; scriptum neq; pictum est unquam. Interdum facit ad gratiam, & jucunditatem, interdũ ad odium & inculcationem rei molestæ. Exempla in Paulo sunt φθόνου φόνου: ἀσυνέτους ἀσυνθέτους, ad Rom. cap. 1. Sic πορνείᾳ πονηρίᾳ, ibidem: κρίνεις κατακρίνεις, cap. 2. ὑπερφρονεῖν φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, cap. 12. εἰσερχόμενον ἐξερχόμενον, cap. 16. Matth. Sæpe enim hoc Schema habet ἐναντίωσις. φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, ad Tim. cap. 3. Voluptatum amantes potiùs, quàm amantes Dei.

προσάβασις.

προσάβασις est vox Politica Oratoria, & cer-

comica. In Politicis significat transgressionem, errorem, delictum, παράπτωμα. Sic & Paulus ad Galat. 3. accipit. In Comœdiis dicitur, cum chorus ad populum conversus aliquid extra fabulæ argumentum loquitur, (quod vocatur Epeisodion), vel cum chori loco digressio fit, in qua aliorum Poëtarum dicta scriptave sine maleficii crimine aut pœnæ suspicione irridentur, quod est apud Scaligerum lib. 1. Poetices Pag. 30. Oratoria παράβασις dicitur sæpiùs παρέκβασις, egressus seu digressio à proposito. unde oratio παραβατική vocatur: Dicitur & excessus Ethicus, id est vitiosus παρέκβασις; & depravationes formarum reipublicæ παρεκβάσεις ab Aristotele. Sicut & degenerationes Physicæ. Et παρεκβάσεις Naturæ Philosopho sunt monstra. Scaliger vertit excursus, quasi πάρεργα, prævaricationes naturæ exer. 131. sect. 4. Excursus tales transmittunt metam mediocritatis.

Ad παρεκβάσεις naturæ referuntur nonnulla παραφυόμενα, ut digitus παραφυόμενος ἢ παράφυτος sextus nimirum, qui ἐκ περιττοῦ (ex superfluitate) quibusdam agnascitur vel agnatus est. Dicitur & annatus seu adnatus. Abstractum nomen est παραφυάς & παράφυσις, cujusmodi est stolo in arbore pullulāte ab radice: Exerc. 104. s. 3. Scalig. inutilis fruticatio Plinio: unde existunt παρασπάδες (avulsiones.)

παράλλαξις.

Parallaxis seu παραλλαγή primum est vicissitudo per vices mutatio seu alternatio 2. est variatio seu differentia apud Platonem in Politicis 3. eidem est aberratio, hallucinatio. Παραλλαγή nominum est ἐναλλαγή seu ἀλλοίωσις nominum.

In doctrina Astrologica Parallaxis est aberratio visus, diversitas aspectus. Aliàs evariatio. Definiunt arcu circuli per stellam aliquam datam ducto inter verum & apparentem locum intercepto.

Parallaxis 1. est deprehensibilis παρατηρήσει id est observatione seu Notabilis. Talem faciunt Luna quippe valdè propinqua terris & Meteora: vel non, ut est Veneris & Mercurii.

2. Parallaxis est vel secundum longitudinem, κατὰ μῆκος. Vel secundum latitudinem, κατὰ πλάτος. De his vide Astrologos, in primis Erasmum Reinoldum.

παραχρῆμα.

παραχρῆμα est statim, subitò, ex tempore, eo ipso tempore, in præsentia, παραχρέος, pro re nata, παραυτίκα, id est, è vestigio, protinus Marci 6. Interdū per pleonasmū conjunguntur παραχρῆμα & εὐθέως, ut εὐθέως παραχρῆμα, mox statim. Joach. Camerar. ad 4. cap. Johan. Dicitur 1. παραχρῆμα (subitò) 2. ἐκ τοῦ παραχρῆμα (Justin. ex continenti) 3. ἐν τῷ παραχ: in præsenti 4. εἰς τὸ παραχ: in præsens 5. τὰ παραχρῆμα, repentina, subiti casus.

πάρελκον.

Parelcon dicunt Grammatici cum particula aliqua redundat seu supervacanea est. Latinè supervacaneum. Exempla:

Et quis valet Quis: Et elegantiæ causa additum Parelcon est, inquit Gifanius. Sic & cur pro cur.

Est quoddam genus eorum qui se Philosophos appellari volunt. Cic. 2. Tuscul.

Est genus hominum qui esse primos se omnium rerum volunt. Hic redun-

dat se. Sententia enim est, primi esse volunt, Philosophi appellari volunt.

παρενθήκη, παρένθεσις: &c.

Vicinæ voces sunt, & sæpè idem declarant, παρεμβολὴ, παρένθεσις, παρενθήκη, interjectus, interjectio, interpositio. παρενθήκη accessio seu additamentum est generalius significatione. 1. In orationis cõpositione Parenthesis est brevis interpositio sine qua sententia integra esse potest, cujus nota (). Hæc sæpè usurpatur declarandi gratia, ac vocatur ἐξηγητικὴ, id est, disertam efficiens expositionem.

2. In Grammaticis Parenthesis est insertio vocalis in mediam dictionem non efficiens syllabam, ut πνείοντες pro πνέοντες, θεολογίη pro θεολογία Jonicè. παρέμπτωσις verò est insertio consonæ, ut πτόλις pro πόλις. Sed & à multis παρέμπτωσις generalius accipitur, ut dicatur hac vox affici, cùm crescit litera, sive sit vocalis sive consona. Ita igitur Parenthesin & Paremptosin illam priorem, quæ est Tryphonis, amplectitur.

παρενθήκη & παρεμβολὴ etiam usurpantur pro digressione Oratoria. Sic usus est Demosthenes.

παρεμβολὴ etiam vox est Geometrica. Significat enim immissionem datæ figuræ, ut trigoni, in datam, ut tetragonum, ut tetragoni spatia crescant, Schema autem non mutetur. Capella lib. 6. Est & vox castrensis ut verbum παρεμβάλλειν. Significat enim certam coordinationem diversi generis militum, seu interjectionem militum hujus generis inter milites alteri' generis, (ut cum inter equites interiiciuntur expediti levisq; armaturę auxilii ergò.) Et Castrametationem seu tentoriorum ordinibus distinctorum collocationem.

παρέκβασις Grammatica alia est à παρενθέσει & παρεμπτώσει. Est enim tropus seu metaplasmus, qui fit cum syllaba redundat, ut ἐτήτυμος per ἔτυμος.

παστὸς

παστὸς 1. est ἐπίπασμα περὶ τὴν εὐνὴν, velum seu tegumentum, ut aulæum tori maritalis, cujus obtentu sacra connubialia, quæ Poëtis sunt Hymeneia, pudentiùs peraguntur.

2. Est ipse θάλαμος, thalamus. Est autem thalamus primo significatu cubiculum geniale seu nuptiale.

3. Athenæo est species betæ.

πεπηρωμένον.

Θρυλλούμενον, hoc est, celebratum vulgoque jactatum illud Philosophi πεπηρωμένον est oblæsum, truncatum, detruncatum, seu quod est interceptæ perfectionis seu affectæ. Ejus species est mutilatio (κολοβὸν) mancum. Fœminam quidam Philosophi secuti Aristotelem dixerunt animal πεπηρωμένον, marem læsum seu oblæsum seu imperfectum (vide de hac fœminæ πηρώσει Aristotel. in 2. de Generat.) Sed hoc mihi non probatur; cùm fœmineitas sit perfectio quædam speciei, & ens ad generationem necessarium, non autem accessorium. Scal. ex. 131. multò minus istud, quod est apud Piccolomineum lib. uno de definition. minimè facetum pag. 227. Fœmina est monstrum monstrorum, quia est monstri fodina & antrum, unde prodeunt monstra: Temperanda quidem dura sententia castigatione: Sed hæc omninò tollenda.

Propriè dicti mutili Aristoteles facit 4. conditiones: 1. ut sit μεριστὸν divisibile in partes è quibus constet. Res enim fit mutila detractione alicujus partis integrantis.

2. Ut

2. Ut sit ὅλος (totum) id est tanto majus ipso mutilamine, ut idem adhuc secundum substantiam censeri possit. Itaq; binarius mutilus esse non potest.

3. Ut partes ejus habeant naturalem ordinem in ipso (toto). Itaq; ignis, aqua, nunquam dicuntur res mutilæ.

4. Ut sit continuum.

πήρωμα est mutilamen, κολόβωμα.

Mutilamen est id cujus ablatione res fit mutila. In mutilamine (quod sublatum est) requiruntur tria. 1. Ut non sit ex præcipuis partibus, & quibus remotis non maneat res, ut est caput vel cor in homine. 2. Ut non sit ubique existens, sed promineat in re, ut ansa & labrum in urceo. 3. Ut toto sublato non possit rursus oriri naturaliter: qua de causa non dicimus cervos mutilos, cum deposuerunt cornua.

Ex his patet non propriè sed per translationem dici Cœnæ Dominicæ mutilationem, Enthymema, Syllogismum mutilatum, ἀντὶ συλλογισμοῦ ἐλλείποντος, sententiam decurtatam, mutilam.

πήρωσις est mutilatio & debilitatio corporis Plato 9. de Leg. πηρώσεις ἐκ τραυμάτων membrorum mutilationes per vulnera, ut vertit Serranus politissimus Συνάδει Lambinus in vers. Ethic. Aristotelis.

πρίσματα.

Prismata à πρίων vel πρίσις, id est, serra, quasi serramenta, sunt scobs πρισῶν, id est, eorum quæ serra secantur.

Dioscorides translatè accepit pro lignorum carie, quæ quasi scobs est à vermibus erosa.

In Geometria Prisma accipitur modò generalius, modò ἰδιαίτερον seu strictiùs. Generaliùs ab Euclide pro figura solida planis comprehensa, quorum duo opposita sunt æqualia similia parallela, reliqua verò parallelogramma. Ita non solùm quævis columnæ lateratæ, sed & cuneoli, laterculi, asseres, & cubi prismata censentur. Propriè seu specialiter prisma (corpus serratile quidam verterunt) est corpus quinque planis circumclusum, quorum duo sunt triangula similia æqualia & parallela, reliqua verò parallelogramma, cujus formæ tecta alicubi sunt vulgaria domorũ.

Cuneolus, σφηνίσκος, est corpus, in quo nullæ invicem æquantur dimensiones. Eam figuram referunt lateres nostri vulgares.

Latercul⁹, πλίνθος, est corpus, cujus longitudine & latitudine æqualibus minor est profunditas. Ex hujusmodi fiunt pavimenta tessellata.

Asser, δοκὶς est corpus cujus latitudinem & crassitiem æqualem excedit longitudo, in cujusmodi figuram trabes dolari solent.

Cubus est corpus ex lateribus quadratis æqualibus constans. Aliàs tessera. Omnia hæc corpora sunt parallelepipeda.

προκείμενον.

προκείμενον in genere est propositum, id de quo agitur vel disputatur, suppositum. In specie est propositum exempli loco. Dicitur & sæpe ὑποκείμενον. Solemus dicere: Hoc est accipiendũ seu intelligendum κατὰ τὸ προκείμενον seu ὑποκείμενον. Vulgò secundùm suppositionem: aliter Secundùm subjectam seu propositam materiam. Ita accipiunt sententiæ διορισμὸν. Marci 9. Omnia posse fieri à credente dicitur πρὸς τὸ ὑποκείμενον, nimirum ea quæ effici Deus à piis velit.

προσωποληπτης.

προσωπολήπτης est injust⁹, qui dat æquali-

inæqualia vel inæqualibus æqualia. *aut propter causas externas, quæ non sunt conditio*, propter quã dandũ vel non dandum sit æquale premium vel æqualis poena id est, cum neglécto causarum merito judicium de præmio vel poena ad personarum circumstantiam à causa prorsus alienam inflectitur (seu cum in judicio negligitur causa communis utriusque Partis & spectantur alia ad causam non pertinentia : ut alterius partis opes, divitiæ, potentia, honores, amicitia) *aut contra* conventionem ac obligationem hoc est, si, cum jure teneatur æqualibus dare æqualia, det tamen inæqualia.

Explicatio.

Cum neglecto caus:] ut cum dat veniam corvis, vexat censura columbas: si judex potentem mœchum absolvit, tenuis verò fortunæ hominem ob idem scelus supplicio afficiat.

Alterius partis opes &c.) Hæc πρόσωπα Deus in salvandis non spectat, sed requirit fidem & conversionem & eam habentibus dat, non habentibus non dat vitam æternam. Deus justissimè judicat, abest à judicii inæqualitate longissimè, nullius personæ conditionem tanti facit, ut à justitiæ suę normæ discedat, irascitur omnibus peccantibus, utq; nulli sonti parcit, ita nullum debito defraudat præmio.

Cum indebita dona liberalitate largitoris distribuuntur nulla lege imponitur æqualitas, sed ipsa voluntas datoris sui juris & arbitrii est.

Contra conventioné initam] Accusatur igitur malè pater familias injustitiæ, quod pro inæquali labore æqualem reddat mercedem Matth. 20. Pares fecisti &c. id est, tantum das illis quantum nobis, quod iniquum videtur: plus n. laboravimus & longiore tempore fuimus in vinea. Hic purgat se pater familias à promisso denario in facta conventione Amice &c. Nonnæ &c. additq; , sibi ut Domino suorum bonorum licere facere, quæ vult, ac gratiam suam esse liberam nullisq; legibus astrictam.

Haymo Episc. Deus nulla necessitate constrictus, sed sola bonitate quibus vult vitam tribuit.

Nequaquam igitur προσωποληψία dicenda est specialis Ecclesiæ Electio, sed potiùs incomparabilis bonitatis & inscrutabilis judicii evidens argumentum,

προτάσεις.

προτάσεις sunt propositiones. Mathematicæ usitatissima vox Mathematicarum propositionum aliæ sunt στοιχεῖα, Elementa, nonnullæ elementorum species habent: aliæ sunt propositiones ab his sejunctæ, quæ neq; elementa, neq; speciem elementorum habent.

Vox autem στοιχεῖον multiplicis est significationis. Dicitur autem præcipue dupliciter.

Primo enim id quod confirmat & demonstrat. Elementum est ejus, quod confirmatur & demonstratur. Aristoteles vocat in organo Principium ut prima propositio apud Euclidem est elementum secundæ propositionis, & quartæ quintæq; . Et hac ratione multa theoremata & problemata dicuntur esse Elementa inter se, quia alia ex aliis demonstrantur, sic ex hoc theoremate quo dicitur: Angulos extra figuras recti lineas esse quatuor rectis æquales : numerus angulorum internorum demonstratur, qui in trigono duobus rectis æquales sunt. *Altero modo* Elementum dicitur, in quod tanquam simplicius

plicius dividitur compositum. Et hac ratione non quævis propositio dicetur Elementum, sed omnium prima & simplicissima eorum, quæ in effectu rei productione sunt constituta: sicut postulata & axiomata sunt theorematum ac problematum Elementa. Arist. in Physicis ita etiam Elementi & principii voce utitur.

In Mathesi igitur elementa appellantur illæ propositiones quarum θεωρία ad aliarum quoq; transit cognitionem & scientiam, & ex quibus προβλημάτων seu dubiorum, quæ in ipsis accidunt, fit solutio. Quemadmodum enim vocis grammaticæ vel literarum sunt πρῶτα, id est, prima simplicissimaq; principia, quæ dividi nequeunt, quibus nomen Elementorum seu στοιχείων imponimus, ut ex quibus dictio constet, & orationata quoq; sunt quædam theoremata principalia totius Arithmeticæ & Geometriæ, quæ principii locum rationemq; habent ad ea, quæ consequũtur, quæq; diffusa sunt per omnia, & multorum symptomatum atq; accidentium demonstrationes præbent: Ea itaq; nominantur Elementa (è quibus cætera omnia producuntur, & in quæ omnia tandem resolvuntur), & ab iis *institutio Elementaris* dicitur.

Propositiones στοιχειώδεις, id est, quæ habent speciem elementorum sunt, quæcunq; ad plura se extendunt, & simplicitatem quandam gratam habent, non tamen eam, quam elementa, sunt enim astrictiores: propterea quod non ad universam scientiam ipsorum communis sit contemplatio, ut est illa propositio Trigonorum perpendiculares, quæ ab angulis ducuntur ad ipsa latera in uno puncto coincidunt.

Propositiones neq; elementa, neq; Elementorum species habentes sunt quæ neq; contemplationem habent in multas propositiones se diffundẽtem, neque quicquam elegans & cognitu dignum patefaciunt. Sed hæ vix dignæ sunt ἀκροάσει, quod videantur supervacaneæ.

Altera distinctio.

Propositiones sunt immediatæ, principia; vel mediatæ, quæ principia sequuntur, seu principiorum consequentia. Quanquam videantur esse inter has propositiones Mediæ, quæ medium tenent locum inter principia & propositiones, quæ principia sequuntur, & dicuntur propositiones speciem principiorum habentes: non autem sunt verè principia, & tamen aut nullam aut facilem admittunt demonstrationem, ut quædam LEMMATA. (Lemma est propositio, quæ ob vel ad aliam propositionem assumitur.)

Principia propositiones per se sunt manifestæ, demonstrari nec debent nec possunt, simplicitate sua cęteris præeunt;

Propositiones quæ principia sequuntur (αἱ μετὰ τὰς ἀρχὰς præterquam quod non sunt αὐτόπιστοι i.e. per se fidẽ non merentur, nec sine demonstratione accipiuntur, etiam majorem habent varietatem. Exempli causa. Si dicam à Puncto ad Punctum ducere lineam rectam. Hoc tanquam manifestum & facile factu recipitur. Dum enim linea fluit fluxu æquabili, & simul movetur atque progreditur, neque magis inclinat, aut minus declinat, incidit in alterum punctum. Sic etiam cum lineæ alicujus rectæ, alterum punctorum extremorum manet immobile: alterum vero circa illud

ipsum movetur, absque difficultate nulloque negotio circulus describitur. Sed si quis trigonum æquilaterum constituere, aut quadratum describere velit, magis varia indigebit κατασκευῇ seu delineatione, quia varii motus eam efficiunt.

Principia generali nomine Hypotheses vocantur, ad differentiam primæ philosophiæ, quæ est ἀνυπόθετος, idest, nulla nititur hypothesi, & à qua reliquæ scientiæ suas petunt hypotheses.

Principia a. dividuntur in hypotheses speciali nomine sic dictas, quas & definitiones vocant per synecdochen, quia plerumque rerum subjectarum definitiones continent, Postulata (αἰτήματα), & notiones communes (ἀξιώματα) Hæc tria principia plurimum inter se differunt.

Collatio principiorum Organica seu Aristotelica & Mathematica.

Aristoteles lib. 1. poster. analyt. cap. 8. Hypothesis est, cum auditor nullam cognitionem per se fidem facientem ejus, quod propositum est, habet, nihilominus tamen proponitur & conceditur ei qui talem protasin sumit; Sic cum definitur circulus esse figura plana unica linea contenta, quam περιφέρειαν vocamus, ad quam ab uno puncto quæ intra figuram sunt, omnes rectæ lineæ ductæ inter se sunt æquales: hanc propositionem communi notione, & absq; præceptore non antè intelleximus: simulatq; verò eam audierimus absq; demonstratione concedimus.

Postulatum Aristotelicum etsi id quod proponitur neq; secum afferat discipulus, neq; etiam concedit ei qui tale sumit, petitur tamen ab eo, ut principii loco ponatur, ut si postulet cum Copernico ad demonstrationem suam confirmandam, Terram moveri, cœlum seu Solem stare.

Axioma ei est, cum id quod proponitur discenti cognitum & perspectum est, & per se fidem facit: ut totum est majus sua parte.

Quod si quis verbo seu exteriore oratione velit negare, interiore oratione & mente negare non potest.

Sed Mathematici Hypotheses nominant, vel ipsas rerum subjectarum definitiones, vel ea, quæ etsi non sunt definitiones, tamen subjectū genus, de quo doctrinam instituere volunt, nudè & simpliciter, aperteq; explicant. Ut sit hypothesis, Mundum habere formam sphæricam: ponatur, Visum secundum lineam rectā fieri, seu ferri, ponatur: Punctum esse quod in partes dividi nequit.

Postulata nominant principia quæ per se nota & manifesta fiunt, nec indigent vel ulla demonstratione, vel intricata aut multiplici prolixave descriptione & delineatione, sed aperta simplici & facili facta delineatione fiunt nota, ita ut eorum finis sit ποίησις (effectio) ut petatur à puncto ad punctum rectam lineam ducere; q. d. Postulo à vobis, ut à puncto dato ad alterum punctum datum recta ducatur linea: quod factu est facillimum.

Axiomata sunt communes sententiæ, & animi notiones, quæ per se à quovis homine sano (qui benè affecti cerebri est) intelligi possunt, & harum finis est θεωρία (contemplatio) ut si æqualibus addas æqualia, quæ fiunt erunt æqualia: ignis est calidus.

Dissentiunt igitur Mathematici ab Aristotele præcipuè in postulato. Arist. enim vult postulata non per se nota esse, & demōstrari: Mathematici contrà

tiâ non demonstrari, sed cuivis esse obvia, ea ratione permoti, quod secundùm Aristotelem omnes propositiones, quibus propter demonstrationem assentimur, ad postulata referenda essent.

Porrò axiomata & postulata, aut sunt communia, aut sunt quarundam scientiarum propria, ut è postulatis: Numerum in minimas partes dividere, est proprium postulatũ Arithmeticæ: Illud verò, omnem lineam rectam, finitam extendere, longioremq; reddere, proprium est Geometriæ. At quantitatem in infinitũ augere utriq; commune est scientiæ postulatũ, quia hoc & numero & magnitudini convenit.

Propositionũ quæ principia sequuntur, quæq; demonstrari possunt & debent, aliæ sunt Theoremata, aliæ problemata.

Theorema hîc est propositio Mathematica, in qua aliquid, quod subjectæ rei inest, seu accidit, contemplandum datur. Ejus finis est θεωρία: nota χαρακτηριστική: Quod demonstrandum erat.

Problema hîc est propositio Mathematica, in qua aliqua rei subjectæ affectio quæritur. Ej⁹ finis est actio, & ejus nota characteristica, Quod erat faciẽdũ.

Diserte dico Hîc; quia problema quoq; appellatur (γενικώτερον) omne id quod proponitur: sive discendi, sciendive, sive faciendi causâ propositum sit.

Solent autem problemata per infinitum, enunciari; Theoremata per indicativum, Exemplum problem: Super datam lineam rectam fini[illegible]gonum æquilaterum constituere. Exemplum Theorem; In omni trigono duo latera sunt majora tertio. Problemata solent præmitti, Theorematis, quia subjecta, quę priora sunt propriis affectionibus, in problematis inquiruntur.

Problemata & Theoremata quædã sunt sine casu & declinationis varietate, alia verò habent multos casus.

Casus dicitur hîc delineationis varia positio: cum puncta aut lineæ, aut superficies, aut corpora alio atq; alio modo transponuntur.

Problemata sunt vel ordinata, & determinata quæ simpliciter, & uniformiter fiunt; Vel inordinata, quæ variis infinitisq; modis variantur; Vel sunt media inter hæc, quæ multipliciter quidem fiunt, sed certo numero, ut Trigonum æquilaterum super data linea recta finita constituere uniformiter & simpliciter fit. Reliqua vero trigona, multipliciter. Sed datam rectam finitam secare in tres partes proportionales, cum ratio multiplex in infinitum procedat, fit infinitis modis. Theoremeta & Problemata quædam sunt simplicia, quædam composita.

Simplicia, quæ dividi nequeũt, vel quoad hypotheses, vel quoad conclusiones, hoc est, quibus est unicum datum, unicum quæsitum.

Composita, quæ habent hypotheses ex pluribus factas, aut etiam plures conclusiones, unica existente simplici hypothesi. Vel utramq; ex pluribus constantem, hoc est, in quibus, vel unicum est datum, & plura quæsita; Vel unicum quæsitum, & plura data; Vel plura data, & plura quæsita.

E Theorematis cõposita sunt vel Incomplexa vel complexa. Incomplexa dicuntur quæ cum composita sint non tamen in simplicia theoremata dividi possunt.

Complexa v. sunt, quæ in simplicia theoremata dividuntur. Exemplum prioris in 4. prop. l. 1. Euclid. In ea n. sunt data plura, & plura quæsita. Verùm datum non potest dividi in simplicia, ut alia conficiantur theoremata. Exemplũ post: est, Trigona & parallelogram-

grammata sub eadem altitudine existentia, eandem rationem habent quam bases. Nam ex hoc possunt duo theoremata confici: Unùm de Trigonis, alterum de Parallelogrammis, quibus utrisq; accidit, ut eadem altitudine existentia proportionem habeant basium.

Propositiones Mathematici alias faciunt fœcundas, alias steriles.

Fœcundæ dicuntur, è qua multæ aliæ oriuntur.

πρωθύστερον.

πρωθύστερον est cum rei summa præmittitur, quæ postea demum latiùs & copiosius explicatur: ὕστερον πρότερον, cum quod postremo loco factum est primo narratur. Hujus generis est quod Marcus dicit. Et biberunt ex eo omnes.

πρωθύστερος μετάληψις est cum antecedens ponitur posteriori loco, consequens priori. Eventum committe Deo, & fac consona recto. Thue recht unnd laß Gott walten.

πρῶτος.

πρῶτος cum habet communem & suum usum superlativi significat primus vel summus. Superlativus autem significat ἐπίτασιν πρὸς τὰ πλείω propriè. Impropriè est idem, quod prior Joh. 1. πρῶτός μου, prior me erat, antecedebat me. Hic inquit Chrysostomus πρῶτος est ἀεὶ καὶ διὰ παντὸς ἀμείνων, καὶ ἐνδοξότερος, id est, præstantior, potior.

πρωτότοκος.

πρωτότοκος est primogenitus, πρωτοτόκος verò primipara, quæ primò peperit. Christus dicitur πρωτότοκος πάσης κτίσεως, hoc est, γεννηθεὶς πρὸ πάσης κτίσεως, genitus ante omnem creaturam in patris essentia. Dicitur & primogenitus omnis creaturæ, quâ homo, pro domino & capite omnium creaturarum, pro eo qui πρωτεύει, id est, primatum tenet & imperium in omnia.

πρωτόκτιστος verò significat primam creaturam qualem dicebant Ariani esse τὸν λόγον.

πτῶμα.

πτῶμα primò habet significationem casus seu prolapsionis corporis. Secundò est mortuum corpus seu cadaver. Vel corporis truncus, id est, σῶμα ἄνευ τῆς κεφαλῆς, corpus sine capite. Suidas Marcus Sexto cap. Sustulerunt αὐτοῦ (Johannis Baptist.) πτῶμα Cadaver habet versio latina, pro corporis trunco. Tertiò accipitur pro errato seu peccato præsertim infirmitatis, offensione: sicut & παράπτωμα cujusmodi in hac vita sæpè accidunt.

παραδιαστολή.

παραδιαστολή i. e. διάκρισις, id est distinctio quædam verborum significatione vicinorum. Cicero pro Archia. Ut ab illis ullo unquam tempore aut commodum aut otium meum abstraxerit, aut voluptas avocarit, aut deniq; somnus retardarit. Harum λέξεων διάκρισις non est admodum magna.

2. Est cum duas res, quam vulgo pro iisdem habentur atque confunduntur, discernimus Cic. Philipp. 8. Me tecum iracundè agere dixisti solere; non it.. [illegible] vehementer me agere fateor, iracundè nego. Ita non tantùm in Diversis, sed etiam Contrariis locum habet ut cum discernis hominem prodigum à liberali, audacem à forti, frugalem ab avaro cautum à timido prudentem à curioso hypocritam vel superstitiosum à pio.

παρα-

παρασιώπησις

Παρασιώπησις in Oratoria est præcisio, ut pro Archia: Alterius vero partis, *nihil amplius eo dicam quam id quod omnes verebamur*, nimis iracundam fuisse futuram victoriam. Aliud est παράλειψις, nempe cum præteritu-rum se silentio promittit orator, id quod tum maximè significat, atq; cogitandum proponit. Ejus nota, Prætermitto; Sileri patior.

παρηγμένον.

παρηγμένον (à παράγομαι deducor) in oratoria dicitur, cum duæ similes voces à se invicem deductæ conjunguntur; Tu quoq; Pieridum studio studiose teneris, Ingenioq; faves ingeniose meo. Sic homines humanissimi, homo humanus. Cui vicina est ἐπαναφορὰ κατὰ πλοκὴν pertraductionē seu Polyptoton, ut plenus, plena, plenum, ut cursu cursus, sic in viris fortibus virtus virtute superatur. (Horum διάκρισις alibi ostensa est.)

παρήλιος, παρήλιοι.

Parelii sunt plures Soles ut loquitur Plinius lib. 2. cap. 31. id est Meteorum albicans in nube, in qua fit radiorum Solis refractio sub ortum vel occasum ejus repræsentans plures Soles. Fit παρήλιος; cum nubes ex latere Solis vel orientis vel occidentis collocata est continua, polita, maximè æquabilis, id est ex æquo densa & consistens, quæ, velut speculum, εἴδωλον, id est imaginem Solis recipit & exprimit. Sic videmus & in aqua & in aëre densiore reliquisq; corporibus quæ habent superficiem levem & æquabilem velut in speculo exprimi res ad ipsas justa proportione collocatas. Vide Aristotelem lib. 3. Meteororum & Jacob Milichium in 2. Plin.

παρασελῆναι sunt plures lunæ, quarum una tantum est vera, reliquæ sunt εἴδωλα seu imagines lunæ ex refractione radiorum lunarium in nube effectæ. Fieri solent in plenilunio. Plinius l. 2. c. 32. Lunæ inquit trinæ ut Cn: Domitio C. Fannio Coss. apparuere, quos pleriq; appellarunt *Soles Nocturnos*.

Παρέμπτωσις.

Orthographiæ Gram. vox est, qua significatur literæ in medium dictionis insertio. P pt & ps etiam præcedente M scribendum putat Priscianus κατὰ παρέμπτωσιν literæ p. ut contemptus, promptus, deprompsi Jo: Camerarius p hic repudiat itéq; Carolus Langius, è vetustis codicibus cōtemtus, promtus, depromsi scribentes: & est sane mollior pronunciatio Hieronym: Wolf.

πάρισον.

πάρισον 1. significat penè par 2. compar: ut in Oratoria, cum membra inter se syllabarum sunt numero paria. Abstract: παρίσωσις. Sed & in Oratoria Parison dicitur, cum ex tribus membris alicujus periodi duo sunt inter se paria, tertium verò est his brevius aut longius.

Cum postremum membrum brevius est duobus prioribus dicitur μείουρον: cum longius μακρόκωλον.

πεπλασμένα.

πεπλασμένα quæ pendent à πλάσει, id est fictione, quæ sæpe τὸ καθ' ὑπόθεσιν dicitur, ut πλαστὸν, ὑποθετικόν. Lat. Ficta.

Talia multa sunt exempla, quibus opponuntur historica & vera:

περιβολή.

περιβολὴ ab oratoribus accipitur pro com-

compositione periodica quæ & dilatata (ἐκτεταμένη) & spiritu protracta est. Est enim longior ambitus (seu circumductio) verborum & sententiarum. Itaq; excessus conversionis seu Periodi. Talis compositio exordiis magnarum causarum convenit. Valent Erythre: in comm: in Orationem pro Archia. Dicitur & περιγραφὴ (circumscriptio) periodica, quæ membra quatuor excedit.

Ἄλλως.

Peribole 1. est amictus 2. ambitus (ut urbis, regni, 3. Oratoribus est longior anfractuosaq; periodus 4. plenior tractatio rei idq; translatè (à re vestiaria) ut n. aliquis non nudus est, sed veste circumdatur. Sic oratio aliquando non est simplex sed undiquaque quasi amicitur. Est autem in hac περιβολῇ densitas quædam cogitationum (qua fit, ut non nuda verba ponantur, sed quasi vestiantur) Rhetorica, quam & μέσωσιν & μεσότητα, id est condensationem, plenitudinem, vocant: quæ interdum non patet capitui populari. Itaq; attentionem lectoris postulat & laborem ei affert. Ea utitur non tantùm Orator sed aliquando etiam Philosophus: ut Aristoteles lib. 1. Ethicorum Nicomach. cap. 5. 5. In Physicis ponitur etiam περιβολὴ partus pro amplexu & fotu ejus à genitrice, qui juris naturalis est Justinian: 6 In Ethicis & Politicis περιβολὴ κτημάτων ἢ χρημάτων est circumfusa copia facultatum, pecuniarum abundantia, circumfluentia.

περιοχή.

περιοχὴ Philologis est præcipui negotii brevis complexio: Est quod κεφάλαιον πράγματος, id est summam rei seu negotii, continet: Est brevis omnium eorum, quæ libro aliquo continentur, complexio. Latinè Argumentum: ut περιοχὴ fabulæ Plautinæ.

πεφυκὸς est aptum natum Cic:

πεφυκός.

Γένος τοῦ λέγειν πεφυκός Oratoribus est est genus dicendi seu eloquendi simplex & sua sponte fusum: Cui opponitur πεπλασμένον, id est conversum, mutatum, quod situm est in commutatione verborum & ordinis, quæ Demetrio Phalereo est ἀνατροπὴ (hoc est metaplasmus quidam.)

Verborum] ut cum dilatatur oratio ex uno verbo: ἐπέκτασις hæc est: Vel in verbum contrahitur: συστολὴ ἢ συναίρεσις hæc est λόγου εἰς ὄνομα.

Ἁπλῶς καὶ πεφυκότως dicere est nudè, simpliciter, & sicut natura ipsa fert vel tulit, dicere.

πόρευσις.

πόρευσις, itio, motus localis nomen est, à verbo πορεύομαι, eo.

(πορεύεσθαι δι' οὐρανοῦ est iter facere vel penetrare per cœlum.)

Stellæ ἐπιπόρευσις Ptolemæo est cùm transit planeta per alia atq; alia loca seu signa Zodiaci, ut cum transit per signa aeria vel aquea Plinius vocat Transitum: Græc. μετάβασιν ἀστέρος

πραχθὲν

Oratoribus aliud est ἐκβὰν, aliud ἐκβάν. Nam πραχθέντα sunt facta: Ut πραττόμενα, quæ fiunt vel fiebant. ἐκβάντα sunt Eventa, hoc est factorum effecta vel consequentia ἢ ἑπόμενα, quæ & τὰ μετὰ τὸ πρᾶγμα dicuntur: quibus opponuntur τὰ περὶ τοῦ πράγματος ἢ ἡγούμενα. ἐκβησόμενα, quæ eventura sunt, ut ἔνδειξις τῶν ἐκβησομένων sæpè est incerta.

προεπίπληξις.

Oratoribus προεπίπληξις est præmollitio

tio, præcastigatio ejus, quod dicitur. In oratione pro Archia. Et hoc pace dicam &c. βεβαιώσεως seu asseverationis hæc est προεπίπληξις, ne videatur Orator res bellicas nimium extenuare verbis (quæ extennatio λιτότης dicitur & ἐλάττωσις.) Alia ab hac est, προθεράπεια, præmunitio, correctio, qua ut insinuatione seu ἐφόδῳ Cicero pro Archia excusat se, cur novo defensionis genere utatur in causa forensi, & extra causam velit pluribus disserere de studiis humanitatis (utar enim vestra benignitate &c.)

προκατάληψις.

In Oratoria ἀνασκευῇ προκατάληψις significat occupationem seu Anticipationem cùm oratione nostra anticipamus quod adversarium contra nos facturum dicturumve esse cognovimus idq; antè confutamus. Dicitur & prolepsis.

Hæc constat
- Antithesi, cujus est
  - πρότασις: Significatio futuræ objectionis.
  - ὑποφορά: objectio, adversarii sententia.
- Solutione seu λύσει, cujus est
  - ἀντιπρότασις insequentis refutationis significatio.
  - ἀνθυποφορὰ objectionis seu ἀντιπίπτοντος solutio.

Exempl.

Quæret quispiam quid? Illi ipsi summi viri, quorum virtutes literis proditæ sunt istané doctrina, quam tu laudibus effers, eruditi fuerunt? Difficile est hoc de omnibus confirmare: Sed tamen est certum quid respondeam. Ego &c.

Quæret) occupationis prima pars, protasis.
Quid? Illi) 2. pars objectio.
Difficile) 3. Antiprotasis.
Ego multos) 4. Antipophora.

Huic vicina si non eadem, est ἀνθυποφορὰ cum antevertimus tacitam cogitationem audientium aut argumentum quod contra nos poterat afferri Cic. pro Syll. Quid? ergo hoc tibi sumis, dicet fortasse quispiam, ut quia tu defenderis, innocens judicetur. Ego verò, judices, non modò mihi nihil assumo, in quo quispiam repugnet, sed etiam si quid ab omnibus conceditur, id reddo ac remitto &c.

προκατάστασις.

προκατάστασις Oratoribus est aditus & præparatio ad κατάστασιν seu αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, i. e. propositionem vel narrationem. Poetæ Comici & Heroici παρασκευὴν vocant, & προοικονομίαν ad ipsam facti expositionem. Cicero interdum προκαταστάσει concludit exordium causæ, ut in oratione pro Archia. Valentinus Etychæus sic accipit & definit προκατάστασιν: Est συνοχὴ, id est continuatio atq; conjunctio exordii cum narratione, & ejusdem quasi vestibulum ac propositio, κεφάλαιον τῆς διηγήσεως (caput narrationis) In comm. in orat. Cic. pro Archia.

Rhetorica seu oratoria narratio seu ἀπαγγελία, ut loquitur Aristoteles, id est causæ seu πράγματος expositio dicitur προκατάσκευος quòd in ea lateant argumentorum semina, quorum ἐργασία & ἐξεργασία est in confirmatione, id est quæ in confirmatione copiosius exponuntur & tractantur: seu quòd explicando rem & sedem & fundamentum constituendæ fidei ponat. Porrò quemadmodum

προκατάστασις est narrationis aditus: Sic contentionis tanquam vestibulum est & caput προκατασκευή (apparatus confirmationis) causæ præcipua partitio; quæ & προέκθεσις dici potest. Vide Hermogenem.

προκριμα, πρόκρισις.

πρόκριμα significationem habet rerum antè judicatarum autoritatis. Valentinus Erythræus vocat προκρίματα τὰ προειλημμένα τῇ κρίσει. L. Præjudicia. (Præjudicatæ sententiæ.) Nec de huj' vocis ἐξαπλώσει plura libet. In testimonio Oratorio interdum sunt πρόκρισις κρίσις & ἐπίκρισις. Cic. pro Arch. Quare suo jure noster ille Ennius Sanctos appellat Poëtas quod quasi Deorum aliquo dono nobis commendati esse videâtur: Suo jure] πρόκρισις, id est præjudicatio per collaudationem testimonii & authoris. Sanct. ap.] κρίσις, id est iudicatum seu pronunciatum Ennii. Quod quasi] ἐπίκρισις, adiudicatio & ratio.

πρόρρησις.

πρόρρησις ἀνυπλεξεῖ est prædictio In Oratoria Valent: Erythr. interpretatur denunciationem consequentium. Aristoteli est futurarum rerum narratio, cui opponitur ἀπαγγελία, ut & δήλωσις. Ἔκθεσις n. seu narratio est vel προσωπικὴ seu ἐπιδεικτικὴ, personarum: vel πραγματικὴ, Rerum. Atq; hæc est vel præsentiũ τῶν πραττομένων: Δήλωσις: vel præteritarum; Ἀπαγγελία. Præteritarum inquam sive sint gestæ; τῶν πεπραγμένων; Sive sint neglectæ omissæque; τῶν παραλειφθέντων. Vel Futurarum; τῶν πραχθησομένων; πρόρρησις.

προαναφώνησις στάσεως est præsignificatio propositionis seu præcipuæ in oratione constitutionis.

προσθήκη.

προσθήκη auctarii, appendicis, additamenti, amplificationis, αὐξήσεως, ἐπαυξήσεως significationem habet. Et προσθήκης μέρος crebro usurpatum ab iis, qui libros suos augent iterata editione. Aristoteles exordium Orationis vel ἐργασίας, id est tractationis alicujus προσθήκην vocat, quòd non sit πιστωτικόν, id est non pertineat ad fidem faciendam, seu non ad causam probandam, sed ad auditorem solum benevolum reddendum adhibeatur: quemadmodum peroratio ad πάθη id est ad vehementius commovendum, vel ad ἀνάμνησιν τῶν προειρημένων, id est ad revocandum in memoriam ea quæ præcipuè dicta sunt; Quare & ipsa προσθήκη Orationis rectè dicitur.

Sic προσδιαίρεσις est nova divisio addita priori. προσλαμβανόμενα Oratoribus sunt quæ ad διδακτικὰ & πιστωτικὰ assumuntur, rei ornandæ amplificandæve gratia.

προσοικοδόμησις.

Propriè προσοικοδόμησις in Oecon. est ædificii auctus, seu augmentum. προσοικοδόμησις in orat. Ar. est expolitio seu ἐπεξεργασία, quæ species est ἑρμηνείας. Ea & προστιθεῖσα, id est eadem quæ antecesserunt, repetit, & plura iis addit. Repetitio autem eorundem fit commutatis verbis & sententiis. Dicitur & ἐπιμονὴ commoratio: Cic. pro Arch. Respicere spatium præteriti temporis: pueritiæ memoriam ultimam recordari, & inde usque ea repetere. Ισοδυναμεῖ τῷ hæc sunt. Aliâ ab hac est Palilogia illa, quæ est pars Epilogi seu perorationis, id est, est totius orationis Symperasmatis,) repetitio tam constitutæ propositionis quam præcipuorum argumentorũ quibus causa comprobata fuit.

πρό-

πρόσταξις.

πρόσταξις jussio est: Cui opponitur συγχώρησις permissio.

πρῶτος hæc vox tribuitur summo rerum moderatori & Imperatori Deo. Aristotel. de Mundo.

προστακτική est Imperativum.

πρωτοπαθεῖν, Δευτεροπαθεῖν.

Πρωτοπαθεῖν est primo affici, δευτεροπαθεῖν secundo vel aliunde affici; ἰδιοπαθεῖν propriè pati. Συμπαθεῖν socium esse πάθους seu doloris. Σὺν enim societatem significat in compositione; Ut συστοιχία est coniunctio seu societas ordinis (ut ordinis bonorum & malorum) Pythagorea, quem innuit Arist. l. 1. Eth. c. 5.) Ita σύστοιχα sunt quæ eiusdem sunt ordinis. Ὁμοιοπαθεῖν est similiter pati, seu affectum esse, seu vivere. Voce hac Arist. utitur l. 1. Eth. c. 4. Ὁμοιοπαθεῖν Σαρδαναπάλῳ, similiter Sardanapalo animi affectibus servire, vel similiter Sardanapalo ætatem degere. Utraq; enim versio probabilis est.

In Physicis multus usus est harum vocum. Vide Zuinger. in Physiol. Medic. cap. 43.

Pars Corporis
- πρωτοπαθεῖ, i.e. omnium primo afficitur.
- Δευτεροπαθεῖ i.e. contagio alieno afficitur per
  - ἰδιοπάθειαν, ut cōmunicata passio radices etiam agat in parte quæ, communicatione cessante, nihilominus maneat.
  - Συμπάθειαν, i.e. consensum & connexum, ut communicatione cessante passio instar umbræ penitus evanescat.

πρωτοπλάστης.

πρωτοπλάστης est primus fictor seu formator, ut Deus. A Poëta Prometheus filius Iapeti celebratur hominū plastes de luto: vel quia hominis propria est prudentia: dicitur enim Prometheus ἀπὸ τῆς προμηθείας id est à providentia; vel quod respectu cæterorum animalium homo singulari consilio & providentia creatus sit: vel quod ex sermonibus ipsius Prometheiad gentes doctrina de creatione humani generis ad imaginē Dei affluxerit: vel generatim q doctrina & sapientia hominū lutea corpora i.e. rudes animos formaverit & excoluerit, ut optimus sapientiæ doctor. Augustinus de civitate. Quanquam Lactantius Firmianus opinatur Promethea ideo primum plastem habitum, quod primus statuas & simulacra finxerit, quem quidem scribit vixisse temporibus ijs quibus templa constitui & idola coli cœperunt.

Protoplastum verò esse primò formatū, quis nescit?

πρώτως.

Πρώτως, πρώτως καθόλου, ἀμέσως & ἀτόμως ut & enūciata πρῶτα, πρώτως καθόλου, ἄτομα, ἄμεσα, quę nō possunt demonstrari seu indemonstrabilia sunt ratione διότι, paria sunt seu æquipollentia.

προφερόμενα.

In Epagoge seu ἐν ὁμοιότητι ἐπακτικῇ similitudine inductio (qualis est Socratica) quę antecedunt dicuntur τὰ προφερόμενα seu ἐπαγόμενα. Consequens dicitur ἐπιφερόμενον (ab ἐπιφορᾷ id est illatione) ut si tutor fidem præstare debet: Si socius:

Si cui mandaris: Hæc sunt προφερόμενα ἢ ἐπαγόμενα.

Debet etiam procurator Hoc est ἐπιφερόμενον.

πῦρ.

Πῦρ multa significat. Nam & elementum igneum (quod λεπτομερέστερον) & ignẽ qui subsistit in aliena materia, seu cui adjunctum est siccum & terreum, qualis ignis est flamma & ignis carbonaceus seu ἀνθράκων id est carbonum, quorum sunt prunæ; & lucidum corpus ignem appellamus.

Πύῤῥον rubrum est vel rutilum. Πυῤῥάζειν rubere. Basilius συγνάζει πυῤῥάζων ὁ οὐρανὸς, cœlum rubens præ se fert tristitiam.

πώς, πῆ; Ὄν aut πῆ, aut πώς.

Limitationum hæ particulæ sunt. τὰ πῆ sunt aliqua ex parte ita se habentia. τὰ πὼς, aliquo modo se ita habentia. Eiusmodi sunt quibus non in universum vel propriè aliquid inest, sed vel ex parte vel propter accidens aliquod; Ut non omni animali ἐναίμῳ (sanguine prædito) inest spirare, sed cuidam duntaxat, nimirum habenti pulmonem & huic quidem omni. Omne animal spirat, quatenus habet pulmones. Oppo. τὰ ἁπλῶς quæ sunt simpliciter. Elenchus à dicto πῆ vel πὼς ad dictum ἁπλῶς notus est.

Τὸ πῶς Materialiter accipitur à Justino de Trinitate; σαφὴς ἔλεγχος τῆς ἀπιστίας τὸ πῶς περὶ τοῦ θεοῦ λέγειν Certissimum argumentum est incredulitatis de Deo dicere Quomodò, ut vertit Possellius.

παράδοξον.

παράδοξον, quod est præter opinionem, cum sententiis & argumentis tum factis attribuitur. Dicuntur enim παράδοξα quæ præter vulgi opinionem fiunt aut dicuntur, quæ à communi omniumvè opinione absunt, ut si quis mortem laudet. Oratoribus nónullis παράδοξον est σχῆμα cum inopinatum aliquid id est præter opinionem auditoris proponitur: ἀπροσδόκητον. Α παραδόξεις discriminantur 1. ἄδοξα ignobilia, inopinabilia, absurda, ὑποθέσεις ἄτοποι, materiæ infames, quæ nullum artis admittunt locum, res damnati argumenti, quales res nefariæ, ut parricidiũ, & à quibus abhorremus: ut pestilentia, febris quartana, stultitia: ridiculæ, ut ventris crepitus: viles, ut musca, culex. 2. ἔνδοξα clara, nobilia, quæ laude digna sunt & admittunt prædicationis cultum, ut Sol, Luna, probabilia, πιθανὰ, ut argumenta ἔνδοξα Philopon.

Quædam tamen παράδοξα accuratè philosophantibus sunt ἔνδοξα. Unde extant quædam ἔνδοξα παράδοξα P: Scherbij Profess. Altorf.

3. Ἀμφίδοξα, quæ cadunt in opinionem ancipitem, quæ dubitationem & disceptationem in utramq; partem sustinent, ut lingua, Monarchia, bellũ, quatenus laudari & vituperari possunt. Vide Gell. lib. 17. c. 12. & Scal. de Re Poët. lib. 3. cap. 110. & 118.

Ego inter ἄδοξα refero, quod quidam dixerunt centum millia animarum in cuspide acus sedere posse.

παλιμπλαγχθείς.

παλιμπλαγχθεὶς, à πάλιν re, & πλαγχθεὶς percussus: Latinè Repercussus. Sic Poëta: Sicut aquæ tremulum labris ubi lumen ahenis Sole repercussum aut radiantis imagine Lunæ Omnia pervolitat latè loca, jamq; sub auras Erigitur summiq; ferit laquearia tecti. Hic Repercussum græcis est παλιμπλαγχθὲς. Voce hac usus est Homerus. Aristoteli est ἀνακεκλασμένον, id est reflexum. Lumen enim rectum est aut reflexum seu ἀνακεκλασμένον. Re-

Repercussum igitur hic dicitur lumen quia primùm aqua percutitur à lumine, deinde lumē ab aqua reflectitur, sicut & vox in Echo. Per imaginem Lunæ hîc intelligitur lumen Lunæ, quod in laquearib⁹ exceptum ac repercussum dicitur ex interpretatione Jul. Scaligeri.

πνεῦμα.

πνεῦμα 1. propriè est spiritus, flatus, ventus, aura, halitus corporeus.

2. Postea pro mente quadam pro substantia corporis experte, qualis est Deus, angelus, accipitur. Deus est Spiritus, id est mens quædam. Joh. 4.

3. Pro animo seu anima hominis immortali.

4. Pro impetu animi.

5. Pro omni quod spirat, pro natura spirabili seu animali.

6. In Rhetorica πνεῦμα seu σύνθεσις πνευματικὴ est productio Spiritus.

Oratio ambitu quodam & orbe quasi verborum circumducta dicitur comprehensio, συνέχεια. Ejus genera sunt duo: πνεῦμα productio Spiritus, & circumductio. Hæc dividitur 1. in periodum, id est ambitum seu circuitum, qui non plura quàm quatuor ad summum habet membra; & continuationē seu circumscriptionem, περιαγωγὴν ἢ περιγραφὴν περιοδικὴν, quæ hunc quaternarium excedit.

In sacris literis est interdum donum Spiritus Sancti, ut Spiritu loqui mysteria, id est, ex singulari gratia Spiritus. 1. Cor. 14. v. 2. πνεῦμα Domini super me, id est, donum Prophetandi & interpretandi scripturas. Luc. 4. Interdum lingua seu sermo, cujus auctor Spiritus. Precabor Spiritu, id est lingua peregrina sermone peregrino quem Spiritus dictabit mihi.

Interdum vetus animi affectus, qui excludit hypocrisin. Adorabunt Patrem Spiritu & veritate. Joh. 4. Spiritu lenitatis, i. e. affectu leni. Spiritu Zelotypiæ. Numer. 5.

προβολή.

Προβολὴ & Gymnastica & politica & œconomica & Physica & Oratoria vox est. Est enim & status pugilis in procinctu stantis, & prima pars phalangis, & propugnaculum seu protectio & protectū, tecti projectio, & generatim pars prominens alicujus rei: Ita palpebrarum pili sunt oculorum προβολαὶ; prominentes ædium partes ex quibus est prospectus in plateas, die Erckner oder Gänge vorn an den Häusern sunt προβολαὶ, projecta, protecta. Et προβολὴ productio est, ut est propago in vitibus. Talis non est productio divinarum personarum ἀλάλητος (ineffabilis) Est & προβολὴ quod præ nobis ferimus, prætextus. Quærere προβολὰς vitiorum est quærere tegumenta vitiorum, ut loquitur Cic. Est deniq; intentio Oratoribus qua aliquid alicui objicitur.

προσάντης.

Προσάντης est Adversus, arduus, infestus. προσάντης ζήτησις Aristoteli Eth. 1. cap. 1. est disquisitio lubrica atq; ardua, vix tractabilis, δύσχερὴς, χαλεπὴ, molesta. Intelligit autem quæstionem de Idea adversus Platonem præceptorem.

Litera. P.

Ῥαψῳδία

Rhapsodi, ῥαψῳδοὶ, vocati sunt, cantores aut recitatores ἐπῶν seu versuum præcipue Homeri, qui quod aliis præferrentur & frequentius recitaren-

rentur, appellati sunt Homeridæ, seu Homeristæ. Dico præcipue, quia illi quoq; nominati sunt Rhapsodi qui Sophoclis & aliorum versus recitarunt. Plato in Ione etiam versuum interpretes per Rhapsodos intelligit, & 2. de repub. dicit esse Poëtarum ministros. Vox autem est facta, à cantu & Sutura, quia Homeri carmina erant sparsa ac divulsa antequam congererentur.

Rhapsodi etiam dicti fuerunt ῥαβδῷχοι, ῥαβδωροὶ, ῥαβδῳδοὶ dicti, quippe cum virgis vel scipionibus prodibant rubris, qui Iliadem profitebantur signum illud cædium & cruoris: Croceis, qui Ulyssea, quod ejusmodi colore exules designarentur.

Voce Rhapsodiæ talia carmina significantur. Interdum etiam Rhapsodia est ipsa versuum commentatio, quod apparet ex hoc Hesiod. μέλπομεν ἐν νεαροῖς ὕμνοις ῥάψαντες ἀοιδοί. Rhapsodia Poëtica dicebatur, cum ex Homero versu aliquo prolato, & vel initiali litera, vel finali notata, ab eadem alios versus Homericos incipientes, cogebantur in medium adducere. Talem à Philologia & literatura Politiore ludum non alienum memini exercere illustrissimum ac literatissimum principem Mauritium Landgravium Hassiæ mecum, & cum Magistris Iohanne Hartmanno, & H. Petræo exercere in Basilica sua Casselana ex Poëtis latinis.

Ad extremum video etiã Virgilio centonem, vel Ovidio centones à quibusdam recentioribus vocari Rhapsodiam. Vox est à ῥάπτω, id est, suo & ᾠδὴ id est, canticum.

Parodia alia est à rhapsodia, teste Scalig. lib. 1. c. 42. Poët. vide vocem parodia cum exemplis.

Ῥοπαλικὰ μέτρα.

Versus Rhopalici sunt quorum singula verba sequentia syllabis priora exuperant: Sic dicti quod clavæ more quibusdam gradatim surgunt toris & nodis. Apud Ausonium exemplum est:

Spes Deus æternæ stationis conciliator.

Vide Adrian. Turneb. adversaria.

Dict. à ῥόπαλον, i. e. clava.

Ῥυθμὸς.

Rhythmus à Scaligero lib. 2. poëtices cap. 2. vocatur concinnitas vel quasi concentus. Estq; ei duplex: tum in syllabis, tanquam in partibus, propter pedes,; tum in pedibus propter versus, quem sic definit: Cõmensus pedum inter se pro rei designatæ modo alia namq; symmetria est, si ita sit: *Musa mihi causas memora*; & alia, si ita; *Musa mihi memora causas.* Sic in pedibus alius alijs est responsus syllabarum.

Differt à mensura. Mensura enim laxior est, quippe est quantitas in materia. Rhythmus autem est compositior & astrictior, nempe qualitatis in dispositione. Translatis enim verbis mensura versus non mutata Rhythmus mutabitur. Mensura regula est, Rhythmus est modus regulæ. Mẽsura est tractus præscriptio, Rhythmus est præscriptionis quasi temperamentum.

Numerus oratorius etiam generaliter rhythmus dicitur. Poëtarum versus tametsi suum numerum habent peculiarem, metra tamen dicuntur.

Est & Rhythmus musicus, ad melopœiam pertinens. Et Medicus, ut venarum.

Poet. rhythmi sunt partim metrici; partim ἄμετρ;

In Ioh. Trithem, de spirituali exercitio Monachorum.

O florens

O florens rosa Mater Domini speciosa
O virgo mitis ò fœcundissima vitis.
Clarior aurora pro nobis jugiter ora

Rhythmus accipitur nonnunquam etiam generalius ut complectatur etiam numerum, qui fit ἄρσει & θέσει corporis, ut cum dicit Neander in græc. Gram. Differunt μέτρον & ῥυθμός.

1. Metrum indiget Syllabis & dictionibus; Rhythmus potest etiam fieri extra hæc, puta plausu pedum & corporis.
2. Differunt & aliter Metrũ & Rhythmus; Metrum habet fixa tempora, longum breve, anceps. Rhythm⁹ sæpe longa Syllaba pro brevi utitur, aut contra.
3. Metrici & Grammatici tantum hanc vocant longam Syllabam, quæ habet duo tempora: Sed Rhythmicus seu Rhythmopœjus, dicit aliam longam aliam longiorem, ut grammaticus dicit, τὸ ὡς habere duo tempora, sed Rhythmicus duo & dimidiatum, quamlibet enim consonantem habere dimidiatum tempus. Vid. Neandrum de carminibus in Græca grammat.

RhythmoPœia est, facultas efficiendi Rhythmos (numeros seu modulos certa proportione constantes) sicut Melopœia, est facultatas efficiendi harmonias:

Rhythmicus, seu rhythmopœjus, est historici Johan. Tzezis (qui vixit anno Christi 1176.) liber. Nam 1. ibi non observatur lex & ratio metri. 2. singuli versus sunt quindecim literarum. 3. in quarta regione fit cæsura, ita ut absolvatur jambicus dimeter.

4. dimensio fit more jambicorum, eo modo accentus ferè ita cadunt, ut extra dimensionem.
5. Semper acutus aut circumflexus in penultimam versus syllabam cadit.

Hujusmodi versus vocat Eustrathius Iliad. 1. pag. 11. δημοτικοὺς & πολιτικοὺς, vulgares & tritos seu pervulgatos, conculcatos. Tales sunt hi si conjunguntur: Auß tieffer noth schrey ich zu dir/ Herr Gott erhör mein ruffen.

Litera. Σ

Σάρξ.

Caro:
- παρέγχυμα, ut jecur.
- Musculosa, perpetuò adhærens fibris musculorum.
- Absolutè Caro dicta, quæ cuilibet parti est peculiaris.

Σαρκοειδῆς, σαρκομορφῆς, carniformes partes corporis opponuntur spermaticis.

Σκύβαλα, σκύβαλον.

Hanc vocem quidam accipiunt activè, quidam passivè. Melanchth. activè; Suidas passivè. Activè σκύβαλα sunt quod canes eijciunt Generalius etiam accipitur pro omni stercore duriore & aridiore quasi in nucleos diviso. Passivè, quod canibus obijci solet, q. κυσίβαλον: Utitur hac voce etiam Paulus epist. Philipp. Pro abjectissimis sordibus. Alijs etiam scybalum est qualibet reiicula ut acus (frumenti purgamentum) excrementum, reliquiæ, putamen, ramentum, crassamentum, quisquiliæ.

Σκῶμμα, Dicterium.

Scomma Aristoteles accipit pro maledicto eleganti & honesto, Eth. 4. c. 14 τὸ γὰρ σκῶμμα λοιδόρημά τι ἐστιν, falsè di-

ctum enim quodam (vel quodammodo) malè-dicti genus est.
Hic enim particula Ti minuit significationem vocis Λοίδορημα. Rhet. 3. esse ait εὐσχήμονα λοιδορίαν; quod maledictum speciosum seu honestum est. Dicitur & ὕβρις πεπαιδευμένη eruditum convitium: Et χαριεντισμὸς & à Latinis Dicterium. Alii aliquando sumunt pro dicterio minus honesto propter nimiam mordacitatem & irrisionem. Graviter Aristot. Legislatores oportebat vetare, ne quidvis in alterum dicere falsè liceret: cap. eod. Vox Scomma est ab ave Asione, quæ Græcis dicitur σκὼψ, ridiicula & mirabunda circumactu capitis colliqque flexu.

Hinc σκώπτει, est irridere aliquem agitatione capitis. Ac ejusmodi homines dicuntur scoptici. Ioseph Scalig. in comment. in lib. 5. Manilij, propriè inquit, Dicterium est verbum scenicum. Idem scribit Volcatium scurras mimarios vocare, qui dicteria funditabant, qualia scurræ, hoc est, actores urbicarij seu urbici in Mimis.

Abijt igitur in maledicentiæ infamiam. Ita dicteria sunt φιλομώμων & scurrarum, quorum sal est mordax & cantica in aliorum infamiam composita, quæ cum publicè cantabantur, dicebantur Psalteria, vulgò cantica (per synecdochen) pro canticis mimorum. Paulus sententiarum lib. 5. de injuriis. Itaq; Mimus ipse Cantor dicebatur Horatius. Donec cantor, vos plaudite dicat.

Et Dicteria Mimorum ab autoribus sæpè citantur. Zuing. in Schol. Ethic. Adulatores & scurræ, qui dicteriis suis & ridiculis gestibus risum hominum captant (sive per se, sive lucri gratiâ) βωμολόχοι ab Aristotele dicuntur, quoniam nimii sunt in jocis & scommatibus. Ac iidem pertinent ad homines φορτικούς.

Ut autem à ψάλτης ψαλτήριον, à μύστης μυστήριον, à κρίτης κριτήριον, sic à δείκτης (demõstrator) δεικτήριον, quasi δεῖγμα, δεῖνα vult esse: Quia in Dramatibus fiebant dicteria tantùm, experimenti gratiâ & erant specimen futuri cantus aut modorum artis fidicinæ: Ac si ante fabulam erant, dicebantur εἰσόδια (exordia) si in media fabula interponerentur, ἐμβολα. Hic persona Embolaria; Plin. Si in fine fabulæ, ἐξόδια. Huc pertinet, quod ait Scalig. Experimentum in antecessum dabant mimarii, scurræ & pantomimi & Citharistæ. Cum autem scurra urbicarius prodiret in scenam, is citharam aut Psalterium afferebat, aliquid proludii (Græci etiam προαύλιον vocant) loco præcanturus ad colligendum studia & favorem spectantium.

Et hæc è Varrone.

Et orthopallica attulit Psalteria.
Quibus sonant in Græcia dicteria.
Qui fabularum collocant exordia.

Non igitur dicterium descendit à Dico: Sic concludi videtur ingeniosè, sed ego quia non invenio δεικτήριον apud Græcos autores, statuo esse à verbo dico.

Scomma etiam in bonam accipi partem ut jocus sit, qui ingenuum decet, seu ut sit eruditus jocus, 1. probo hoc argumento, quod ait Arist. in Ethic. legum latores decere leges ferre scommatum & jocorum.

Et Zuingerus, esse quædam scommata & quosdam jocos liberales, quosdam scurriles.

Dicacitas aliud est, quàm Dicterium. Dicacitas est habitus à Dicax, id est. paulò

paulò nimiùm facetus. Dicterium salsè acutè breviterq; dictum, Græcè apophthegma. Cicero. Scurrilis dicacitas oratori fugienda est.

Nota etiam. Dictum per synecdochen nonnunquam poni pro Dicterio.

σπερματικὸν

Spermaticum 1. significat, quod semine abundat, quod semen genitale habet, vel recipit, ut ἀγγεῖα σπερματικὰ, seminis receptacula sunt; Meatus etiam (qui Græcis sunt πόροι) seminis dicuntur σπερματικοί.

2. Significat habens vim producendi semen.

3. Quod est ortum ex semine ut partes σπερματικαὶ, quibus à Medicis, Physicis opponuntur αἱματικαὶ id est, sanguineæ.

Etsi enim & semen, ex quo formantur omnia, sanguis fuit, & sanguinem maternum semina attrahunt, eoque augentur, & corporis universæ partes sanguine aluntur, ut omnium partiũ substantia ex sanguine hoc modo ortum ducat: Medici tamen Physici, quę primò ac principaliter ex semine sint & materia sanguinis, & quæ postea, ubi sanguis in fœtus corpore esse cœpit de hoc confiant, quærunt, & distinguentes, hæc αἱματικὰ & illa σπερματικὰ esse docent: Ex his sunt quæ partes homogeneæ ab illis appellantur præter carnes omnes. Carnis autem genus cum habeantur viscera & intestina, in hoc Medicorum doctrina ab Aristotelica recedit, quòd Medici non omnem carnem ex alio sanguine expressam atque effectam doceant: At illam & viscerum & intestinorum carnem non ex sanguine existere, qui in venis vehitur, & in epate gigni docetur (Hic enim illo tempore quo fœtus formatur primum nullus adhuc est, sed è seminis, quod affluente sanguine materno alitur, materia vel tota, vel præcipua existit) & primum ex sanguinis materia informari tum fibrarum, tum hulcerum specie cor & epar; postea autem ex venis & arterijs in uterum pertinentibus attracto sanguine fibras illas compleri, & cordis & Epatis massam constitui, atq; hoc modo ex sanguine etiã aliquid ad naturam horum concurrere, quod & de pulmone, liene & renibus cogitari oportet. Cerebrum autem ex semine ortum ducere videtur, sicut & ceteræ partes universæ homogeneæ, itaq; viscera ea, quæ παρέγχυμα à Medicis appellantur, & carnis instar habent, etiamsi sanguinis aliquid habent ab ortu suo; non tamen αἱματικαὶ partes sunt Medicis, sed σπερματικαὶ. Appellantur enim αἱματικαὶ, quæ ex sanguine, qui in venis fœtus vehitur, ortum ducunt.

Hujus sanguinis προσχεύματα hæc neq; sunt, neq; esse omnino possunt, sed quod habent αἱματικὸν, id assumpsere ex sanguine materno, quo aluntur semina, ut hac de causa sanguis ille inter semina referri possit.

Atq; hinc est, quod σπλάγχνα, id est, viscera hæc carnis modo sanguinei aliquid coloris habent, cum ceteræ partes σπερματικαὶ omne, albæ sint, & originis suæ colorem repræsentent.

Το προοίμιον σπερματικῶς ἔχει τὰ τῆς ὑποθέσεως, id est ex causæ statu sumptum est ex visceribus causæ seu controversiæ seu negotii tractum est, ex re ipsa sumptum est exordium.

Σποράδες, Sporades.

1. Aristoteli 1. Meteor. cap. 8. & 9. Sporades (ἀπὸ τοῦ σπείρειν, à eminando) sunt stelllæ ἄθετοι, id est absq; ullo ordine

dispersæ, ita ut unum aliquod licet collectæ fuerint, signum conspicuum vel sidus alicujus momenti constituere non possint. Ea propter nec situ, (θέσιν) nec numerum earum Astrologi servârunt, neq; nomina propria iis indiderunt, sed communi denominatione, cum certam figuram non repræsentarent, τῶν σποράδων notaverunt. Thom. Jordan. Medicus tract. 1. c. 1. de Phænom. Pestis. Opponuntur his, ἀστέρες σποράδες, seu ἐν θέσει in certo cœli positu. Al. sidera & astra.

Stellæ { binominius insignitæ | ἀνώνυμοι }

Distinctio hæc est Arati.

2. Cosmographis Sporades insulæ sunt quæ mari Cretico & Ægeo includuntur, ut sunt Cyclades circa Delum. Ita dictæ quod disiectæ & absq; ullo ordine positæ essent.

3. Medicis venæ Sporades dicuntur venæ magnæ bifurcatæ circa inguina & utrumq; femur illinc ad crura & pedes descendentes, quædam propagines inordinatè cutē permeantes, sic dictæ quod modicis intervallis dissitæ & sparsæ sint.

4. Νόσοι σποράδες, morbi Sporadia seu σποράδην, hoc est, sparsim vagantes, Medicis sunt dissimiles, qui privatim singulos, non universum infestant populum, & quovis anni tempore nunc hos modò illos affligunt, cujus generis sunt pleuritides, peripneumoniæ, anginæ renum vesicæque calculi, ophthalmiæ, tabes. Hi enim cum ἐχ ὁμογενεῖς sed dissimiles inter se sint, diversa corporis loca occupant, è differentibus causis oriuntur, varios & diversos quovis anni tempore, quavis regione, qualibet temporum constitutione prehendūt. Thom. Jordan.

Morbi { πάγκοινοι seu πανδημοι, universales, cōmunes { Epidemii, publici, ut pestilentes. | Endemii, vernaculi, Patrii ἐπιχώριοι, regionales, τοπικοὶ: ut Lusitanis patria dicitur phthisis, Mediolanēsibus Podagra, realib' Scorbutus. } | Sparsi, dispersi, Privati, Palantes, Palatim grassantes, ut Lippitudo, Scabies, seu Psora, hydrops. }

5. In Polit. Sporadica (σποραδικὰ) animantia sunt Solivagæ bestiæ seu animantia incivilia & solitaria. non gregalia: quibus opponuntur πολιτικὰ seu ἀγελαῖα. Arist 1. Polit.

Σποράδην concepti sunt vulgò quæsiti, spurij, S. P. id est sine Patre, hoc est, incerto vel injusto patre nati. Vide Jurec.

Σπουδαῖος

1. Proprie est qui ornatus est virtute practica & in actionibus secundum virtutem assiduè versatur, nec est otiosus.

2. Communiter dicitur de eo, qui in qualibet animi facultate vel animali, vel vitali, vel naturali perfectus, vel quasi perfectus est. Animali quidem vel interna ratiocinandi, recordādi, imaginandi; vel externa, nutu & sensu. Virtutis enim seu ἀρετῆς significatio etiam sæpè generalis est. Ita etiam sapiens potest dici σπουδαῖος.

3. Arist. est idem quod peritus & expertus.

ctus. Vide l.10. Eth. c.5. & chol. Zuing.

4. σπουδαῖον opponitur τῷ γελοίῳ, ludicro, jocoso, ridiculo, idemque est quod severum & grave, Arist. l.10. c.6 Vita beata ea esse videtur quæ ex virtute est. Atq; hæc in rebus gravibus, severis & seriis, non in ludo, neq; in joco posita est. Δοκεῖ δ' ὁ εὐδαίμων βίος κατ' ἀρετὴν εἶναι, οὗτος δὲ σπουδαῖος, ἀλλ' οὐκ ἐν παιδιᾷ.

Sic ζπουδάζειν interdum est res serias agere. Lambinus.

στοιχεῖον.

στοιχεῖον dicitur analogicè de significatis suis, teste Thoma Aqui. Analogicè, i. est, secundùm similitudinem seu convenientiam unius rationis formalis, quæ uni convenit primò & per se, aliis verò per analogiam ad illam.

1. Igitur & principaliter significat principium & causam materialem internam ejus, cujus est elementum, i. e. est id, ex quo aliquid fit, sive sit remotum, ut materia prima, sive proximum, ut quatuor corpora simplicia. Itaq; est pars compositi, 2. Dicitur etiam forma στοιχεῖον, quia cum materia rem componit.

3. Dicitur στοιχεῖον quod primo secundùm situm cum alio rem componit. Ita in figuris Geometricis constituendis lineæ dicuntur Elementa.

4. Quod secundum virtutem tantùm, non secundùm substantiam constituendo rem ingreditur: Itaq; non est pars geniti. Ita Cœlum dicitur Elementum respectu eorum, quæ virtute ejus generantur.

5. Impropriè Genera & magis Universalia dicuntur Elementa specierum.

στιχοδίλεκτον.

Stichodilecticum carmen artificiosum est, quod secundum longitudiné semel legitur, postea à superiore dictione descendendo ad inferiorem usque per quasq; inter medias dictiones. In eo observetur ut quæ dictio fuit secunda, tertia, quarta, quinta, sexta, ea dem sit secunda, 3tia, 4ta, 5ta, sexta, in initio semper carminis. Nomen habet à στίχος, id est, versus & δὶς, id est, bis, & λέγω, id est scribo vel dico: Exemplum.

Christus delitiæ, pax cordis, gloria mentis
Delitiæ regum, potus fons, dulcis imago,
Pax pot⁹ prudētia jugis vita potestas
Cordis fons jugis, proles æternaq; patris
Gloria Dulcis, vita æternaq; fulgida porta
Mentis imago. potestas patris. porta suprema

συγγνώμη.

συγγνώμη 1. significat veniam qua peccato ignoscitur. 2. Voluntatem veniæ dandæ. 3. moderationem seu concessionem ex æquo & bono. In hac significatione accipitur à Paulo 1. ad Cor. 7. v. 6. qui conversus est sic. Hoc autem dico ex concessione, non ex imperio. Ἔχειν συγγνώμην est veniam dare seu ignoscere; alias συγγινώσκειν. συγγνωμονικὸς Arist. in Eth. l. 6. idem est quod promptus ad ignoscendum, c.11: ζυγγνώμη est sententiæ (Zanch. de sponsal.) ad judicandum ex æquo & bono apta accommodataq;.

συγκοπή, Syncope.

1. Syncope Poëtica & oratoria de medio tollit, quod Epenthesis auget, ut decrêrunt, pro decreverunt; Repostum pro Repositum. Hæc figura rectius diceretur Mesocope (μεσοκοπή.)

2. Est & Musica quædam Syncopatio, quæ spectat ad temporis perfecti diminutionem, de qua nonnulli præcipiunt in doctrina de perfectione & imperfectione notarum. Faciunt eam Poëtici Musici ratione temporis, cum minor nota ultra aliquot

majores notas deducitur adnotam usq; sibi respondentem. Vide exempl. in Pract. Mus. Joh. Zangeri Oenipontani.

3. In Pathologia Syncopa est animæ deliquium seu defectio & præceps virium lapsus. Suffocatur hic cor interdum. Hæc varias habere potest causas. Nam quandoq; sequitur ad nimiam plenitudinem, ad vacuationem & inediam immodicam, ad animi πάθη immoderata & atrocia, ad qualitatem occultam, quandoq; ad venenatam: Deniq; ad quamcunq; intemperiem in corde ὑπὲρ μέτρον, i. e. excedentem.

4. In eadem doctrina occurrit & alia συγκοπὴ, quæ appellatur Stomachica, eò quòd oboriatur propter graves affectiones Stomachi seu orificii ventriculi, quod vicinum est & quasi oppositum cordi, & propter multos nervos exquisitum habet sensum, ut cum inflammatur, cum vellicatur & mordetur ab acribus aut malignis sive humoribus sive vaporibus.

σύγκρασις Syncrasis, Syncrisis, metacrisis. Idio-Syncrasia, Idio Syncrisia.

Syncrasis στοιχείων elementorum est temperies, ut quæritur, an omnium actionum causæ proficiscantur ab Elementorum Crasi. Complexionem etiam vulgò vocant, id est, συμπλοκὴν qualitatum. Fernelius discernit ab ea proprietatem abditam seu occultam, seu propriam rei naturam indolemq;. Hæc est Fernelio ἰδιοσυγκρισία, qua voce usus est lib. 4. de Methodo, vel ἰδιοσύγκρισις, & nonnullos morbos ait esse totius formæ seu substantiæ. Fracanzarius Vicentinus occultarum proprietatum, & totius substantiæ nominibus rejectis Innominatam seu occultam Temperiem nonnullorum morborum causam esse sentit. Talis temperies Græcè dici potest ἰδιοσυγκρασία, id est, propria coeuntium qualitatum temperies. Chymici ἰδιότητας seu proprietates & conditiones corporum vocant, quæ vel sunt in sale, vel in Sulphure, vel in Mercurio. Sic in Idea Med. Phil. Petrus Sever. Danus. Nulla est constans proprietas ullius corporis, quæ non vel in sale vel Sulphure vel Mercurio deprehendatur: (Oleitas rerum in omnibus sulphur est.) Et: Diu multumq; de opio dubitatum est, qua ratione in tanta amaritudine stupefaciendi vis excelleret. Nos substantiarum facta separatione sulphur vel oleosum quippiam deprehendimus planè narcoticum. Ejusdem naturæ sulphura antea conspexeramus eadem industria in multis naturæ partibus, in vitriolo, nitro, salibus ferè omnibus, in sulphure vulgari, in herbis plurimis. Itaque nec calori, nec frigori, nec humiditati, nec siccitati, nec tenuitati, nec crassitiei hanc opii proprietatem seu ἰδιότητα asscripsimus, sed tali corpori, id est, Sulphuri narcotico. Manifesta hæc est proprietas, facta artificiosa corporum analysi seu anatomia seu separatione, ante hanc propter compositionem occulta & occultata. Hac ipsa etiam in opio Sal quoddam diaphoreticum, (id est, Sudoris expulsivum) deprehendimus, quod subtili resolutione penetrando sudores movet, cujus similitudinem in multis partibus similiter demonstrare possumus. Hæ proprietates ab ipsa essentia vel ejus crasi fluunt (non existunt ex congressu & mixtione Elementorum Chymicis.) Hieronymus Wolfius vocem ἰδιοσυγκρασίας transtulit

ſit ad animum. In Commentar. in Offic. Cicer. Hominibus univerſis perſonam impoſuit ipſa natura magna cum excellentia præſtantiaq; animantium reliquorum. Hæc non aliud eſt quàm generale decorum (poteſt dici κοινοτροπία & κοινοκρασία) Altera eſt perſona, quæ propriè ſingulis eſt tributa: Ut & in corporibus & formis magnæ ſunt diſſimilitudines. Hic Phyſicæ δυνάμεις & ἀδυναμίαι ſive ἰδιοτροπίαι & ἰδιοσυγκρασίαι continentur: Exempla peculiarium perſonarũ ſunt vel viribus ad luctandũ vel ad curſum velocitate valere: ineſſe formæ aut dignitatem aut venuſtatem. Et hæ ſunt ἰδιοτροπίαι ſive ἰδιοσυγκρασίαι corporum. In animis autem peculiaria ſunt, neq; communia cum omnibus, multus lepos, ſingularis ſeveritas, multa hilaritas, Innumerabiles deniq; ſunt & aliæ diſſimilitudines naturæ morumq; minimè tamen vituperandorum. Hæ ſunt ἰδιοτροπίαι ſive ἰδιοσυγκρασίαι animi. Magis propriè dicerentur ἰδιοσυγκρισίαι vel ἰδιοσυγκρίσεις animi. Voce ἰδιοσυγκρισίας uſus etiam eſt in Politicis & de Politicis Johannes Serranus In Annotat ad 4. Plat. de Repub. Verba ejus ſunt: Benè ſtabilita puerili diſciplina Plato negat eſſe neceſſe de ſingulis rebus leges condi, cum id futurum ſit planè infinitum & illæ quoq; peculiarium inſtitutorum (de habitu, veſtitu, cibo) ἰδιοσυγκρισίαι omnibus accommodari temporibus, locis, perſonis, nec debeant nec poſſint. Hîc minùs rectè dixiſſet Serranus ἰδιοσυγκρασίαι. Generalius ſcilicet nomen eſt ἰδιοσυγκρισία, Specialius, ἰδιοσυγκρασία. Idem in expl. lib. 9. de Legibus. Non omnia legibus compræhendi poſſunt ſed multa ſunt judicis ſive prætoris arbitrio relinquenda ut eſt omnis de facto tractatio, quæ tota ἐν ἰδιοσυγκρισίᾳ judicis verſatur. Et judex legiſlatoris leges ad facta applicabit atq; accommodabit, factorum circumſtantias prudenter & ſobriè notabit & ex illa factorum ἰδιοσυγκρισίᾳ ex legum præſcripto & mandato deſcribet ſententias.

Explicatio.

Differunt ἰδιοσυγκρασία & ἰδιοσυγκρισία, ut σύγκρασις & σύγκρισις, ſicut Genus & ſpecies. Hac enim vox illâ eſt generalior. Illa propriè ſignificat propriam diverſarum naturarum craſin: Hæc verò notionem & propriam naturam concretionemvé & conſtitutionem cujuslibet.

Ita proprietas vel differentia individuans ſeu individuifica poteſt dici Individua ἰδιοσύγκρισις. Sic συγκρίματα Græcis ſunt miſcellæ qualibet. Μετασύγκρισις eſt inſtauratio vel mutatio habitus ſeu ſtatus corporis præter naturã ſe habentis. Hinc Pharmaca μετασυγκριτικά, id eſt, Recorporativa, ut loquitur Cælius Aurelianus. Objectio. Non legitur uſpiam ἰδιοσυγκρασία, συγκρισία. Ergo nec poteſt dici ἰδιοσυγκρασία aut ἰδιοσυγκρισία. R. Neganda eſt conſecutio & danda ἔνστασις; Etſi enim Græci non dicant πραξία, πραγία, tamen apud Græcos utrumq; eſt ἰδιοπραξία, ἰδιοπραγία. Tanta eſt vis compoſitionis. Vox ἰδιοσυγκρασία bis legitur in Method. θεραπευτ. Galeni, quæ loca mihi monſtravit D. Johan. Hartmann. Coll. vir ἰατρικώτατος. Sic aliud eſt ἐπίκρασις, aliud ἐπίκρισις. Epicraſis medicorum filijs eſt temperatio quædam pravorum humorum in corpore, quæ fit paulatim & ſenſim per aphæreſin vitioſorum ſuccorum, & proſtheſin bonorum; quæ Græcis προσθαφαίρεσις eſt. Epicriſis verò ſignificat approbationem, confirmationem, adjudicationem, diſcreti-

cretionem, dignotionem, vox Logica, Physica & Politica.

Libr.3.cap.13 Locor. Com. Francisc Valeriola pag.713. definit ἰδιοσυγκρισίαν propriam qualitatem, qua ad aliquid unum vel naturali appetitu movemur, ut amplectamur, vel naturali odio refugimus, ut abhorreamus. Ex hoc loco patet Valeriolam ἰδιοσυγκρισίᾳ subjicere συμπάθειαν & ἀντιπάθειαν occultas rerū inter se invicem consensiones & discordias: Sicut & ex illis, quæ sequuntur: Quam hominum aliam atq; aliam proprietatem in rerum delectu Græci ἰδιοσυγκρισίαν vocant: Hæc efficit, ut alius bubulam, suillam alius impensè amet, vel extremè oderit. Ad hunc locum deduxit nos D Vechnerus. Theod. Zuing. in Medic Physiolog. Temperatura est manifesta sensui & rationi vel occulta, eaq; vel sensui vel rationi vel utriq;, ut pleraq; partium temperaturæ, quarum ἰδιοσυγκρισίας solus Deus novit, teste Galen Confusam tantùm notionem de iis habet homo.

σύζυγία.

σύζυγία in Polit. est conjugium, societas. (Hinc σύζυγες conjuges) ordinum instructorum in acie conjunctio.

In Phys. est conjunctio contrariorum vel qualitatum inter se diffidentium.

In Logica σύζυγία seu ὁμοζυγία conjugatio est verborum ortorum ab uno, quæ variè commutantur.

In Poëtica σύζυγία est pedum duplicitas, ut σύζυγία jambica est duplex Jambus υ-υ- quæ alias dicitur Dipodia & Tautopodia. Interdum tamen σύζυγία distinguitur contra Dipodiam, ut Dipodia sit cum idem pes geminatur, ut Jambus, qui tunc dicitur Dijãbus. Syzygia verò cum conjunguntur duo contrarij, ut trocheus seu choreus & Jambus -υυ- Dicitur Choriambus.

Sympatheia, συμπάθεια,
Συμπαθές.

Compassio & compassum scholasticorū sunt. Ab his Scal. & alij latinitatis studiosi abhorrent & malunt vocem cōsensus, cognationis, convenientiæ-vé naturæ, naturæ duorum continuationem; ut etiam in unum conveniāt. Sed hæc significatio est specialior & φυσικωτέρα, respiciens oppositū Ἀντιπάθεια (naturæ repugnantia). Ita accipitur in Responsione ad quæstionem istam; Quomodo Cor à notitijs affici in affectibus possit? Resp. Id propter συμπάθειαν fit cordis & cerebri, quæ est vel à nervo illo pusillo, qui à sexto pari nervorum cerebri ad cor pertinet, vel à spirituum communicatione, vel quòd sedes vitę cor est, ut sit hæc συμπάθεια inexplicabilis. Cor autem à notitijs affectum suam affectionem per spiritus cerebro reddit, ut per nervos totum corpus eam percipiat & cordis motibus afficiatur, retaliatione quadam.

Aliâs, ut in Ethic. significat συμπάθεια commiserationem, societatem seu κοινωνίαν doloris, vel sensus alienorum incommodorum, pro qua quidam condolentiam dixerunt, quod delicatiores respuunt. Vide vocem συστοιχία.

συμβέβηκε accidit.

συμβέβηκε 1. Propriè est, contingit vel accidens est; ut hoc ex eo accidit, quod illi causam sciunt; hi non item Aristot.1. Metaphys. c.1.

2. Impropriè, idem est quod convenit, ut Aristoteles ibidem Socrati accidit, ut homo sit. Ergo, inquis, singularibus accidunt universalia? Respond. Accidere hîc dicitur Aristoteli, quod ita cōvenit subjecto, ut aliquo modo à subjecto distinguatur; singularibus acci-

accidunt, id est, conveniunt universalia.

Sic ait Fonseca etiam in captione accidentis Arist. accepit nomen accidentis nempe pro prædicato quod modo aliquo diversum est à subjecto, cui verè convenit, & in hac enunciatione Homo est animal, cui opponit illam, vestis est indumentum, lib. 8, Dialect. c. 10. sed hanc improprietatem seu κατάχρησιν nolim te imitari.

σύμβολον

Symboli vocem Scaliger lib. 1. de causis L. Latin. cap. 20. accipit, pro communi quadam re multis. Verba ej⁹ sunt. Mutatio literę est parte incolumi, vel manifesta, vel occulta partis alterius abolitio, assumptioq; extranei, neque enim mutaretur sine symbolo. Apello nunc symbolum quod Philosophi communem quandam rem à natura collatam

Physici, facilius, dicuntur transmutari ea, quæ habent symbolum, id est, quæ habent inter se cognationem; ita in Grammaticis dici potest mutari ea elementa, quæ habent inter se cognationem, quæ est aut generica, ut est vocalis in vocalem, consonantis in consonantem; aut quæ secundum speciem fit, ut est certæ vocalis in certam.

Symbola accipiuntur pro dictis, quæ magni viri semper habent in ore, ita ut quasi sua faciant.

Accipiuntur etiam pro Indicijs significantib⁹ (animo aliquid, ut loquuntur, intimantibus) Medico opus est prudentia in deliberando, & diligentia in operando. Horum utrumque veteres symbolicè voluerũt ostendere, cum Gallum vigilantissimum animal & serpentem prudentiæ symbolum Æscula pio Medico tum ferè patri sacrum finxerunt. (Hic symbolum menti aliquid subijcit, seu insinuat)

E Barbarorum, Physicorum schola profectum: Lat: In qualitate convenire seu communicare.

Canon.

Facilior est transitus ab uno symbolizantium in alterum ut facilius fit ex igni aër, quam aqua. Aqua & terra symbolissant, id est, inter se conveniunt in frigido.

συμπληρωματικῶς.

συμπληρωματικῶς significat idem, quod Scholasticis complete universaliter, eiq; opponitur διαιρετικῶς, ut *Multis* impropriè accipitur *pro omnibus*; *Vel singulis individuis*, nullo excepto, ut essentia per se multis (id est toti multitudini individuorum) individuis ejusdem speciei κοινή est: propriè vero διαιρετικῶς pro quibusdam.

In Matthæo, qui pro multis effunditur, accipitur διαιρετικῶς pro multis, id est pro electis, seu verè credentibus, pro omnibus n. fusus est sanguis Christi, quod ad ἱκανότητα seu sufficientiam attinet, ratione servatoris, ut cujus passio idonea sit ad servandum & liberandum omnes, modo eam per veram vivamq; sibi applicent fidem; Sed pro solis electis vereq; credentibus effusus est, quod attinet ad efficientiam, seu beatitudinis consecutionem. Ideò non ait pro omnibus, sed pro multis. Hæc Patrum & Scholasticorum sententia est, cui libenter annuo.

συμπλοκή, πλοκή.

Symploce 1. significat complicationem seu copulationem; rerum ejusdem generis, vel diversarum, sive benè, sivè malè cohæreant.

2. Congressum seu conflictum sive is sit hostilis, sive Venereus,
3 Est figura Rhetorica, in qua idem sonus in principio & fine repetitur. Romanus Aquila inquit, est figura sæpius ab una parte orationis incipiens,& toties in unam eandéq; desinens: Ut Quis legem tulit? Rullus. Quis tribus sortitus est? Rullus.
Quidam vocant ἐπανάληψιν, quæ vox sonat resumptionem.
Elegans exemplum Symploces in his versiculis Jambicis Trimetris seu senariis.

ὁ πολλὰ πράττων { πολλὰ καὶ ἁμαρτάνει / πολλὰς καὶ λύπας ἔχει

Qui multa aget { Peccabit idem sæpius. / Dolebit idem sæpius:

At Ploce πλοκὴ repetitionis species est Rhetoribus, in qua posterius est prioris quædam descriptio, Ut; in hoc tumultu Consul erat consul, id est, erat vir, erat fortis & constans, qualem decet esse consulem. Ad illum diem Memmius erat Memmius. Hic subjecto persona, prædicato qualitas significatur. Deus est Deus (id est, pater) Abrahami. Homo matutinis horis totus est homo, ait Erasmus Roterodamus. Iteratio hæc Emphatica est.

συμπράττειν.

συμπράττειν idem est quod συνεργεῖν, id est adjuvare. Adjuvare autem & auxiliari multi putant, sed errore magno, esse synonyma. Adjuvare est alteri inservire & operam dare. Sic dicimus Aliquem sua opera adjuvare. Auxiliari seu auxilum ferre dicimur ei, qui versatur in periculo, aut cui adversi aliquid accidit: Adjuvare autem etiā eum, cujus res sunt valdè secundæ: Auxiliari ei dicimur, qui ab altero opprimitur, aut oppugnatur: Adjuvare a. etiā eum, qui alterū oppugnat. Ter. in Eunuch. Faciā sedulo ac dabo operam, adjuvabo. In Phorm. Fortes fortuna adjuvat. Cic. off. 3. Qualis est habendus is, qui non modò non repellit, sed etiam adjuvat injuriam? (Hîc non rectè diceretur, auxilium fert injuriæ) pro Quint. Non ad mendacium obtinendum: Sed ad verum probandum veritatem adjuvare Pro Archia: Literæ ad percipiendam colendáq; virtutem adjuvant. 1. off. Vicinū potius adjuveris in frugib⁹ percipiēdis, quàm aut fratrē aut familiarem. &c. Gloria in rebus maioribus administrandis adjuvat plurimum. Ibidem: In ijs, qui se adjuvari volent, non ut ne affligantur, sed ut ad altiorem gradum ascendant, restricti omino nullo modo esse debemus. In his exemplis Auxiliandi verbum nō rectè adhiberetur.
Ita aliud est Adjumentum quàm Auxilium, aliud Adjutorem esse, quàm auxilium ferre. Terent. In Psaltria emēda hic adjutor fuit, id est συνεργός. Cic. Magno ad victoriam fuit adjumento. Off. 2. Quos negat sine adjumentis hominum tantas res efficere potuisse. Dion. Lambinus in 9. Eth. Arist.

Usus.

Lib. 3. cap. 11. de moribus dicitur, ὁ θυμὸς συνεργεῖ fortibus. Quæritur An vertendum cum Perionio sit, Ira fortibus subsidio est? Lambinus negat, quod συνεργεῖν non sit idem quod Latinis est subsidio esse. Itaq; vertit, Fortes ira adjuvat, (id est causa est adjuvans) magnū ad adeunda pericula calcar admovet. Satis acutum: Alicubi Cicero inquit. præsidia periculis & adjumenta honoribus quærenda sunt.

συμπτωμα.

Συμπτωμα Phil. i. idé est q casus vel eventus. Interdú distinguunt à voce τύχη. Σύμπτωμα n. dicunt cum quopiam aliquid agente & quod nihil ad ré quæ intervenit, faciat, extrinsecus quippiam excitatum contingit: exempli causa. Te deambulante Solem deficere: ἀπὸ τύχης verò, cum quopiam aliquid agente alicuius rei gratia, aliquid ex eo actu præter propositum evenerit, ut scrobem facientem ut arborem serat, thesaurum defossum invenire. Interdum idem est quod accidens: sic Indorum σύμπτωμα est niger colori sic σύμπτωμα cursus lunaris est deliquium Solis. Aristoteles in lib. de divinatione & somno. Apud Medicos bifariam usurpatur; generatim, & significat quicquid à naturali statu recedit, seu id omne quod præter naturam in corpore accidit, in quo morbus & morbi causa interna continetur. Speciatim verò Medicis σύμπτωμα significat πάθος seu affectionem quæ propriè & immediatè morbum consequitur, non secus atq; umbra corpus, ita ut ubicunq; Symptoma fuerit, necesse sit morbum tanquam causam huius præcessisse, sicut umbra nulla esse potest nisi etiam sit corpus. Sic febris morbus est, dolor capitis, sitis, vigilia Symptomata febris sunt. Pleuritis morbus est, punctio & dolor intolerabilis Symptoma est.

Ac distinguit Galenus συμπτώματα ab accidente: vocat accidens quod consequitur rem aut facultaté rectè ac naturaliter se habentem, qualis est color floridus in puella sana, nigredo in corvo, bona cócoctio in ventriculo; Symptomata vocat, quæ ad partium morbos accedunt seu adveniunt, ut sunt lippitudo in oculo, pallor faciei, cruditas ventriculi. Sunt & Medici qui Symptoma specialiter acceptum tribus modis accipi dicunt: Uno cómunissime pro omni alteratione secundum aut præter naturam: sternutamentum, oscitatio, pandiculatio tremor in senibus, rigor, & qualitates mutatæ ex amore & alijs animi passionibus sunt naturalia accidentia, quæ etiam symptomata dicuntur. 2. Minus communiter pro omni eo, quod præter naturam homini accedit, sive morbus sit, sive causa, Symptoma in specie dictum, Ita Symptoma non est opus naturæ. 3. Specialiùs pro his accidentibus, quæ morbum sequuntur. Ita Symptoma est actio læsa à morbo. Defin. Mercati. Fatuitas est Symptoma in actione diminutæ facultatis Existimatricis, Galeno teste, & fit tunc Mercato, cum quis intelligit intelligenda, & parum de iis ratiocinatur. Oblivio Symptoma est in actione abolita vel deminuta memoriæ.

Aristoteles in l. de divinatione in somno usurpat Symptoma pro accidente seu eventu fortuito, qui nulla certa causa, sed casu, ac temerè videtur rem aliquam sequi; ut quædã somnia sunt Somptomata, i. e. accidétia eorú quæ fiunt & eveniunt; Cum ambulante aliquo Eclipsin patitur Sol, eclipsis illa est σύμπτωμα ambulationis, id est casu fortuito accidit ut tum Sol deficeret, cum homo ambularet. Contrà ambulatio etiam hominis est symptoma eclipseos Neq; n. eclipseos signum est ambulaturum hunc vel illum hominem ac multò minus causa. Siquidem nulla ratione necesse est deficiente Sole hominem ullum progredi, vel ambulare, vel ex scalis deorsum ruere. Memoria digna est sententia Aristotelis: διὸ τῶν συμπτωμάτων

ματων ὐδὲν ὅτε ἀεὶ γίνεται, ὐδ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. Nullum eſt Symptoma quod ſemper aut ut plurimum accidat.

σύμφυσις.

Symphyſis eſt naturalis oſſium unio, per quam oſſa, quæ duo erant, continuantur & unū fiunt. Articulatio eſt naturalis oſſiū ſtructura, in qua duorū oſſium extrema ſeſe tangunt, ſic Hippocrates l. de loc. in hom: Quæcunq; oſſa inter ſe committuntur, ea omnia articulos faciunt. Symphyſeos igitur natura in continuitate, articulationis in contiguitate ſeu ſolo extremorum contactu conſiſtit.

Symphyſis Immediata eſt vel Mediata. Illa fit ſine medio. Sic oſſa, quæ mollia ſunt & fungoſa ἀμέσως (ſine medio) coaleſcunt. Hæc verò fit cum medio. Sic coaleſcunt oſſa ſicciora & duriora. Medium coalitionis hîc triplex eſt, Ligamentum, Cartilago, Muſculus.

συναγωγή.

In philoſophia 1. συναγωγὴ eſt multorum in unum collectio. Opponitur διαιρέσει ſeu ἀναλύσει, quæ unum in multa diducit ſeu reſolvit. Interdum vocatur etiam γένεσις & σύνθεσις.

2. Significat conductionem, ut cum orator in unum conducit aſſumptionem complexionem ratiocinationis, συναγωγὴ dicitur. Exemplum habes in orat: pro Archia, & alibi. Valentinus Erythræus.

συνακόλουθα.

συνακόλουθα dicuntur connexa, vel conſequentia. συνακολούθησις eſt cohærentia ſeu connexio: Ut mens non neceſſario aſſentitur cuilibet vero, nempe cujus cum primis principiis connexionem & συνακολούθησιν non cernit.

συναλοιφή, Compreſſio, Colliſio.

Synalœphe Grammatica vox eſt. Eſt autem duarum vocalium aut diphthongorū in unam vocalem aut diphthongum mutatio. Eſtq; vel ſimplex, vel compoſita. Simplex fit. 1. per Eliſionem, ut ἐπ' ἐμὲ, pro ἐπὶ ἐμὲ, id eſt adverſum me. 2. Per craſin, τἀμὰ, pro τὰ ἐμὰ, id eſt mea. 3. Per Synæreſin ſeu contractionem, ut Νηρῇδες pro Νηρηίδες, id eſt Nereides.

Compoſita fit 1. per Eliſionem & Synæreſin ut κἀγὼ pro καὶ ἐγὼ, & ego.

2. Per Eliſionem & craſin, ut ἐμπυποδύνει pro ἐμοὶ ὑποδύνει, id eſt, me ſubit.

3. Per Craſin & Synæreſin ὡπόλος, pro ὁ αἰπόλος, id eſt Æpolus.

4. Per Eliſionem, Craſin, & Synæreſin: Ut ἐν τἀθιοπία, pro ἐν τῇ Αἰθιοπίᾳ in Æthiopia.

Vocant figuram Scanſionis, ſed non ſemper eſt. Latini imitati ſunt, ut græci ἀρετὴ, 'ςὶ pro ἀρετή ἐςι. Sic Latini: Quid opu'ſt verbis: pro, quid opus eſt verbis?

Synizeſin vocant, cum in dimenſione duæ Syllabæ diſtinctæ poſitæ, pro una conjuncta, & quaſi contracta ſyllaba ſumuntur, ut apud Heſiod. ῥεῖα μὲν γὰρ βριάει: pro ῥεῖα monoſyll: apud Homerum χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ. Hic χρυσέῳ diſſyl.

συνάρχειν, unà regnare.

συνάρχειν alio modo dicitur in divinis ſeu Sancta Triade, aliter in rerum gubernatione & conſervatione. Hoc eſt aliter συνάρχει θεῷ cauſa ſecunda, aliter filius ſeu λόγος Patri. Cauſæ ſecundæ dicuntur συνάρχειν cauſæ primæ, Deo, id eſt unâ cum Deo obtinere imperium ὡς συνεργοὶ, & ὑπηρέται, id eſt cauſæ miniſteriales, At ὁ λόγος dicitur patri συνάρχειν, ut patri ἰσοδύναμος. Itaq; filius Dei minimè dicendus eſt inſtrumentum patris in gu-

gubernatione mundi. Tres personæ quasi Sociæ in creando, sunt unum mundi, omniumq; rerum in eo efficiens.

συνδυασμὸς. Syndyasmus, συνδύασις.

Syndyasmus duo apud Aristotelem significat.

In Politicis copulationem seu Societatem duorum, qualis est conjugalis verè vel quasi.

In Physicis rerum naturalium, quæ consociari possunt, conjunctionem, ut cum dicit Aristoteles 2. de partibus animal: c. 2. Sanguis est calidus per modum consociationis κατὰ τρόπον συνδυασμοῦ. Hic συνδυασμὸς, seu συνδύασις etiam interdum ab Aristotele dicitur μέθεξις participatio & κοινωνία cap. 3. Unde τῷ πάθει aliquid tale dicitur & per accidens, non autem τῇ φύσει ἢ ὑποκειμένῳ. Jacob. Schegk. ex Aristotele. Exempli causa, sanguis subjecto seu natura calidus non est, quia separatus ab eorum, in quibus habetur, natura citò refrigeratur, sed per συνδυασμὸν (consociationem) planè accidentariam (seu τῷ πάθει, ideoque per accidens. Ignem subjecto seu φύσει calidum esse, seu καθ' ἑαυτὸν seu οἰκείᾳ suaque caliditate constat. Ferrum verò vel aquam per accidens, ex Syndyasi seu μεθέξει (participatione) seu caliditate ἐπικτήτῳ (acquisita). Docet eodem loci Aristoteles, Quod natura tale est, id magis tale esse quam id, quod τῷ παθειά per associationem tale est, ut magis calidum est, φυσικῶς & ἁπλῶς, natura calidum est quàm quod πάθει, & propter materiã habet calorem ἀλλότριον (alienum) & ἐπίκτητον (ascititium) ut ignis calidior est, quam ferrum, aut aqua calida. Flava bilis φύσει calida est, sed sanguis μεθέξει quadam seu κοινωνίᾳ, seu τῷ πάθει, Calidior igitur est flava bilis quam sanguis. Hæc communicatio Aristotelea κατὰ συνδύασιν, est communicatio κατ' ἐνύπαρξιν quandam, ut ostendunt exempla Aristotelis & Interpretum: id qui negat, testatur se Aristotelis, loca nunquam inspexisse. Qui igitur sit ei opposita? Nota tamen hîc μέθεξιν etiam alia usurpari significatione ab Aristotele, nempe pro participatione definitionis, ut cum species recipit definitionem generis sui.

Porrò συνδύασις, quam hactenus declaravimus, conjunctorum hæc proprietas est, quod in ea non est eadem numero qualitas, sed specie.

Calor quo ignis calet, & calor, quo aqua calida est, non est unus numero, sed specie. Unum siquidem numero accidens subjectivè esse in duobus numero ac natura diversis, distinctisque δεκτικοῖς esse non potest. Idem judica de calore vicini, vel contigui, & calore sanguinis, quem ab eo accipit, & velut mutuatur.

Cum duo συνδυάζονται, quorum alter est frigidus, alter calidus, ita ut ille ab hoc incalescat, calor calefacientis, & calor patientis seu calefacti non est idem numero, sed specie. Cum calefacis manum propter ignem, calor qui in igne est, non est idem cum calore qui impressus est manui tuæ, etsi rectè dicatur manus tua esse particeps facta caloris ignis. Unguenti odore imbuitur testa, odor hic unguenti, & odor testæ non est idem numero, ut non est eadem numero lux, quæ est in lucerna accendente. & quæ est in candela ab illa accensa; id experientia patet magistra. Tolle enim unguentum odoratum è testa, odor nihilo secius unguento manet suus, testæ item suus. Amove manum ab igne, ignis calor in ipso manebit,

manebit etiam aliquantisper calor impressus manui: separa latus tuum calidum à frigido alterius latere jam inde calefacto; tum tuus calor durabit in tuo latere, ut subjecto, manebit & ad tempus aliquod calor ex conjunctione impressus frigido per se lateri, ut subjecto. His ãdde, quod, cum calor suus & externus differant intentione & remissione (unus enim altero major est) unus numero esse non potest. Theologi in disputatione de Persona Christi συνδυασμὸν & συνδύασιν κατ' ἐξοχὴν accipiunt de unione seu copulatione hypostatica τῦ λόγυ & carnis, ac disputant essentialia Deitatis Idiomata carni assumptæ communicari κατὰ συνδυασμὸν, copulationem cum subjecto, in quo in sunt.

Collatio.

Ab Aristotele l. 2. de partibus animal. cap. 2. & 3. dicitur, proprietas ignis est esse calidum. sed hac συνδυάζεται cum aqua & ferro. Et calidum naturæ sanguinis communicatur. Verùm hujus generis συνδυασις ac communicatio non est, unio & κοινωνία Hypostatica, (etsi hac revera & quidem eminẽter sit συνδυασις.) Quis enim orthodoxé & consentaneè veritati dixerit, Divinitatis proprietates inesse assumptæ humanitati per accidens (ut sint ejus accidentia?, Quis rectè dixerit Deitatem esse magis omnipræsentem. humanitatem verò minus omnipræsentem deitate? Aristoteles (3 de partibus 2 c) ait sanguinem quodammodo esse per se calidum. quodammodo non: Caliditatem inesse in sanguinis ratione, quemadmodum albedo inest in ratione hominis albi. Quis autem dixerit, carnem Christi esse quodammodo per se omnipotentem, & quodammodo non? omnipotentiam esse in ratione carnis Christi, ut albedo est in definitione hominis albi, & caliditas in definitione ignis? Calor in aqua & ferro specie unus est, sed numero diversus ab ignis calore, & differt ab eo, ut effectus à causa & principio ποιητικῷ. Sed quis rectè dixerit carnem ita esse à Deitate factam omnipotentem, & omnipræsentem, ut Deitatis seu λόγυ & humanitatis omnipræsentia & omnipotentia sit specie eadem, numero diversa? Novissimè calor, qui ab igni effectus & introductus est in ferrum alteratione, in ferro, ut in subjecto, inhæret, & ita facit ferrum in se calidum. At omnipotentia & omnipræsentia non inest in carne ut forma essentialis vel accidentalis; & ita carnem non facit omnipotentem & omnipræsentem ἐν ἑαυτῇ.

συνδεδυασμένον.

1. συνδεδυασμένον generatim est, τὸ ἐν τῷδε, id est, aliquid in aliquo, seu quo aliquid in aliquo (ut subjecto) significatur, seu quo subjectum & certum πάθος significatur: Seu quod connotat subjectum: ut album: quod connotat cygnũ: nigrum, quod connotat Æthiopem. Dicitur & παρώνυμον, (id est denominatum) & concretum.
2. συνδυαζόμενον speciatim dicitur, quod subiecto alicui substantiæ per se inest secundo modo, ut simum inest naso, & masculinum animali: Sic accipit Aristoteles; Metaphys. 2.5. Vid. Taurell. cont. Cæsalp

Interdum συνδεδυασμένα vocabula seu Paronyma reponuntur in prædicamento subiecti: Ut Ventus in substantia cum sit aer certa quadam causa agitatus.

3. totum ex multis integratum συνδεδυασμένον nonnunquam dicitur: ut συνδεδυασμένα sunt Concio, Grex, Legio, Astrum, Classis: *quæ tota quadam*

sunt

sunt per accidens: quorum unumquodq; ex suis partibus integralibus dicitur esse constitutum Vid: Schegk. in 6. Topic. l. 79. Idem Schegkius Mare vocat συνδυαζόμενον nomen, quia est aqua aliquid perpessa 5. Top. l. 17. Est enim aqua salsa.

Synecticon αἴτιον

Συνεκτικὸν est commune ad unum: primario tribuitur causæ naturali, secundario προαιρετικῷ.

Definiri potest causa eorum effectuum, qui ita pendent à causa, ut non durent effectus, cum causa tollitur, ut morbus est συνεκτικὸν Sympomatis. Pleuritis est συνεκτικὸν ejus febris. Aliàs dicitur consummata seu τελικὴ effectus. Συνεκτικὴ causa morbi est, qua presente morb⁹ adest, & qua sublata dissolvitur: Sic dicta, quia essentiam morbi, qui est διάθεσις quædam in animalis corpore illius primò lædens actiones, continet: ἐκ παρακολουθ... dicta conjuncta.

Aliquando reipsa distingui possunt hæc causa & effectum; ut causa morbi & morbus, & in tumore facto humor, qui affluxit est caussa conjuncta & immediata tumoris, sed non morbus ipse, qui est δυσκρασία & formæ mutatio; calculus in urinæ meatibus est συνεκτικὸν & τελικὸν αἴτιον morbi calculosi, non morbus ipse aut Symptoma. In pijs sanctarum actionum causa consummata est Spiritus Sanctus, συναίτιον est voluntas, quæ cœpit renasci.

Aliquādo συνεκτικὸν αἴτιον ita est in ratione morbi intricatum, ut reipsa à morbo separari non possit, sed ratione tantum Et tunc quidam non causam, sed morbum ipsum appellarunt, quæ, ut nihil gravius dicam, non est artis ἀκριβολογία, & qui calculum morbū appellat, obstructionē seu impeditionem urinæ cum re obstruente, id est effectum cum causa, confundit, cum aliud sit αἴτιον ποιοῦν & aliud ποιούμενον seu effectum. Humorem autem qui morbum facit in eadem culpa est, & in hac insuper, quod morbum naturam seu substantiam facit, qui est vel ἕξις vel διάθεσις in corpore, vel continente, ut docet Hippocrates, cum humor nunquam morbus sit, ne putris quidem, & corruptissimus. Sic spasmus non est muscul⁹ convulsus, sed musculi convulsio. Ita vulnus nō est pars corporis dilacerata, sed partis corporis dilaceratio. Sic peccatum originis, non est natura hominis corrupta, sed naturæ corruptio. Quid multa? Substantia etiam corruptissima peccatum esse non potest, Peccatum enim est in bono ut in actione, vel in substantia.

Causæ febris putridæ sunt aquilones, & frigora constringentia, balneorumque constringentium usus, sed non sunt συνεκτικαὶ verum προκαταρκτικαὶ Causa febris putridæ est cutis astrictio & prohibita transpiratio: Ceterum non est συνεκτικὴ sed antecedens προηγουμένη. Continens autem causa est humor putrescens & accensus in venis. Hæc enim cum effecto suo semper est coniuncta. Προσεχεστάτη causa est coniunctissima & simpliciter proxima. Sic vocat Fernel. materiam primam. Synecticam causam præcedens dicitur προηγουμένη.

Synencliticum.

Synencliticæ dictiones dicuntur dictiones Encliticæ immediatè se invicem in oratione sequentes. In his semper ex una post alteram transfertur acutus in Syllabam antecedentem, excepta ultima, ut cum dico, παρά σοί ἐστιν ἐκεῖνος, In tua potestate est ille.

illa. Lucian. Ἀνθρωπος ἐκ πόλεμα φοιτᾶ εἰ ἐνιαύσιος χρῆσθαι τῶ φιλάττη. Hic τις & ἐγκλιτικά sunt, id est sine accentu.

σύνεσις.

σύνεσις in Ethic. Arist. 6. cap 10. est intelligentia, unde συνετὸς, id est, intelligens: ἀσυνεσία contrà est stultitia sive stoliditas, tarditas, unde est ἀσύνετος, i.e. stolidus. Neque σύνεσις idem prorsus est quod scientia aut opinio, ὅτι ὅλως τε αὐτὸ ἐπίστασθαι, ἢ δόξα, omnes enim essent intelligentes: neq; una aliqua ex scientiis singularibus: ut medicina (in cognitione enim rerum salubrium aut incuranda valetudine versaretur) aut geometria: Nam in magnitudinibus esset occupata.) Neque enim hæc intelligentia earum rerũ est, quæ semper sunt, nunquamque moventur: Neque ullius earum, quæ oriuntur, sed earum de quibus dubitari & cõsultari potest Quapropter in iisdem sanè in rebus in quibus & prudentia versatur; sed tamen nõ est idem intelligẽtia quod prudẽtia, habet n. vim quãdã quã præcipiendi atq; imperandi prudentia (nam propositus ei finis est, quid agendum sit, aut non agendum) intelligentia autem judicandi solùm. Idem est enim intelligentia, quod εὐσυνεσία, id est, bona intelligentia (perspicientia,) Nã qui sunt intelligentes iidem quoq; sunt benè intelligentes. Præterea intelligentia nõ est neq; habere prudentiã neq; cõsequi: sed ut id, quod propriè est discere, intelligere dicitur, cum videlicet docẽtis scientia aliquis utitur: sic & cum quis opinione ad id utitur; ut quę alio loquẽte iis de rebus, quarũ est prudentia, ipse judicet, ac probè quidem judicet (benè enim & probè εὖ & καλῶς idem sunt,) hinc natum est intelligentiæ nomen; Ex qua benè intelligentes appellantur; ex illa scilicet, quæ est in discendo intelligentia. Sæpe numerò cum discendi verbum pro eo, quod est intelligere, usurpamus.

Iudicandi] In Græco est ἡ σύνεσις κριτική.

Præcipiendi seu imperandi.] In Græco est φρόνησις ἐπιτακτική.

Discendi,] μανθάνειν pro συνιέναι.

σύνεσιν δύναμις ἑρμηνευτ. , valde exornat & augustam facit.

2. Talem seu constructionem seu anomaliam seu figuram sermonis, Turba ruunt, Docete omnes gentes, baptizantes eos, Grammatici vocant σύνθεσιν minùs dextrè intelligẽterq;. Vocãda est σύνεσις i.e. intellectio quia intellect⁹ seu sensus hic spectatur, non vox. Baptizantes eos, quia gentes intelliguntur esse homines. Ad sensum, non ad vocẽ structura refertur. Alias dicitur Hyponæa. Pulmones etiã pro pulmone dicere σύνεσις i.e. intellectio est. Cic. ad Herenn. Græci vocant etiam aliquando Synecdochen.

συνεκδοχή.

Synecdoche alia est Locutionis (Al. Grammatica, alia Orationis, al. Rhetorica.

Syntactica Synecdoche est figura qua totum denominatur à parte. Seu qua quod partis est attribuitur toti. Estq; vel integra: vel Elleptica, integra ut Elephas est curvus secundum dentes Elliptic: ut Elephas est curvus dentes Hic Qualitas (curvitas) quæ est partis (dentis) attribuitur toti (Elephanti. Ideo compræhensio dicitur seu conceptio, qui simul cum toto pars ponitur.

Rhetorica synecdoche tropus est quo vel pars pro toto vel totum pro parte ponitur.

σύνθεσις.

σύνθεσις in genere est compositio. In specie Oratoribus est apta & concinna orationis & verborum structura & collocatio. Hæc vetat asperum verborum concursum, cavet ne quid hujuscum sit in oratione. Logicis est cōpositio seu genesis, contraria analysi seu retextioni, vel est progressio à principiis ad principiata. Hippocrati est densitas & constrictio.

Grammatici synthesin dicunt pro Appositione, συνθετικῶς, cum appositione. Hæc σύνθεσις sæpe dicitur σύνθεσις ἐξηγητικὴ à Joachim. Camerario. ὁ λόγος τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον, quę doctrina veritatis est Evangelium. Apud Paul. Apost.

σύνθημα constitutū est. ἀπὸ συνθήματος est ex constituto. Aliâs composito Virg. ex composito Liv. constitutò Cic. condicto Fest. de compacto Plaut. ex compacto Sueton. Interdum idem est q. signum symbolum, tessera, nota. Scribere συνθηματικῶς est scribere per notas, quæ interdum sunt arcanæ.

Synodus.

Synodus accipitur Politicè, Historicè & Astronomicè. In Astronomica doctrina de aspectibus σύνοδος est cùm signa in eodem loco Zodiaci conveniunt, Latinè conjunctio In doctrina de Luna & mensibus est interlunium seu novilunium seu coitus lunæ, ut loquitur Plinius, quod tempus Varro dicit intermenstruum, à quo & luna intermestris & intermestrua nominatur. Luna συνοδικὴ est Luna coiens, ita dicta à Ficino, cùm in eodem signo eandem cum sole plagam obtinet, seu cum in eadem cœli parte & eodem signo soli subiicitur.

In Polemica & historia Synodus est prælium & conflictus ein treffen. In historia etiam est Concilium Comitia, conventus. Ibi synodi aut sunt Christianæ, aut Politicæ. Christianorum synodi duorum sunt generum. Aliæ sunt οἰκουμενικαὶ seu universales, cum congregantur è toto Christiano orbe Episcopi, vulgò statuuntur sex summæ authoritatis 1. Nicena, id est, Niceæ habita temporibus Cōstantini Magni cōtra Arrium 2. Constantinopolitana sub principe Gratiano contra Macedonium & Eudoxum. 3. conventus Ephesinus, Theodosio imperante, contra Nestorium. 4. Chalcedonius, imperante Martiano, contra Eutychem. 5. Bizantinus contra Theodorum, negantem Christi matrem esse Deiparam. Ultima Synodus etiam Bizantina contra Macarium Monothelitam. Sabellius & Platina. Aliæ sunt particulares, Unius nimirum alicujus regionis Episcoporum, hæ sunt nationales & provinciales ut Synodus apud Suesiones agitata contra Petrum Abailardum Philosophum, Philosophicis terminis res Theologicas efferentem, novasq; loquendi formales signantem fuit provincialis.

σοφίστης.

Olim 1. Sophistæ dicebantur Philosophi seu Philosophiæ Professores.

2. Deinde verò Rhetores. Ita igitur honesta appellatio est. Quo pertinet hoc Aristotelis 10. Ethic. Scientiam gubernandarum rerum publicarum Sophistæ profitentur, quorum nullus Rempub. gerit.

3. Postea abiit nomen in invidiam, ut Sophistæ dicerentur, & qui fictam ementitamq; quandam sapientiæ speciem ostentarent, qui inanibus captiunculis discipulos fatigarent, & præstigi-

ſtigiarum decipulis irretirent, ſeu qui germanæ Philoſophiæ nomen & faciem tanquam meretriculæ honeſtarum & caſtarum fœminarum ementirentur;. Et Rhetores illi, qui veſut venatores parati erant ad capiendos adoleſcentum ſeu imperitorum animos, ut ait Plato, qui ſua cōmenta ſpecioſa veriſimilitudine vendibilia hominibus obtrudebant, & apud imperitos volubili illa loquentiæ jactantia fidem ſibi comparabāt. Ita Scholaſtici pleriq; omnes ſuperiorū ſeculorum, qui in infructuoſis interdum næniis, in rixis & inanium ac obſcurorum commentorum ſpectris contentiosè occupati ſunt, à multis Sophiſtæ vocantur.

Sic enim in Argumento in Euthydemum ſeu ἐριστικὸν Platonis Johan: Serranus: Quanta tenebroſæ ignorantiæ caligine proxima patrum noſtrorum ætas noſtra penè memoria fuit per fœdata, quàm magnum σκότος Bricoti cæteræq; Sophiſtarum portentoſæ Chymæræ Doctorum Cherubicorum & Seraphicorum factionibus nominibusq; famoſæ in veram Philoſophiam importarunt!

Antiſophiſtæ igitur dicuntur à Suetonio Sophiſtæ inter ſe pugnantes: quos contentioſa pugnarum diſcordia inter ſe ipſos committit & collidit, variisq; diſſenſionibus exercet atq; fatigat, in hoc uno fortè concordes, ut veritati & ſimplicitati Philoſophicæ indicant bellum ἀκήρυκτον, Ejus videlicet nomē licet prætexant & ſubinde in ore habeant, tamē eam improbè ſuis commentis obſcurant atq; contaminant. Johan. Serran.

Synonyma,

Synonyma accipiuntur pro ęquipollentibus. Ut riſivus & ridibundus non ſunt Synonyma, id eſt, non æquipollent. Riſivus enim eſt idem quod γελαστικός. id eſt, præditus facultate ridendi. Ridibundus verò habet ſignificationē actus frequentis, ut ii qui in præcordiis vulnerati ſunt ridibundi perire dicuntur, Scal. Exer. 317. ſ. 6. μεταμέλεια & diſplicentia cum dolore ob peccatum ſunt Synonyma, id eſt, ejuſdem ſignificationis.

Synonymia eſt forma verborū aut orationum, qua diverſa verba, vel diverſæ orationes aut figurę eundem planè ſenſum referunt.

Synonyma cum conjunguntur Cicero vocat verba conduplicata.

Scaliger Parin & Alexandrum vocat diverſa..

Synonymia eſt triplex, 1. Verborum 2. Orationum ſeu conſtructionum. 3. Figurarum. Verborum, ſive ſint categoremata ſive ſyncategoremata. Nam & ſignorum eſt Synonymia ſeu æquipollentia, ut omnis, & non nemo: aliquid & non nihil. Non excluſit omnes, id eſt, quoſdam non excluſit. Non excluſit quoslibet, id eſt, delectu quodam alios excluſit,. alios admiſit.

Orationum, cum eadem dictio variè cōſtruitur, hoc eſt, variè vel alias regit dictiones, vel ab aliis regitur, ut bona indole juvenis ſtudioſé literis incumbit; & juvenis bonæ indolis diligenter in literas incumbit. Synonymiæ figurarum ſeu figuratæ exempla vide in Copia Eraſmi Roterod. lib. 1. in variatione harum ſententiarum; ſemper dum vivam tui meminero; tuæ literæ me magnopere delectarunt: an ego ullum mel atticum cum tuis amantiſſimis literis contulerim. O ſuavitatis & voluptatis plenas literas tuas. Propè Synonyma ſunt vocabula cognatæ ſignificationis ut Alacer dicitur, qui ingreditur ſenſibus univerſis quod

quod indicium est erecti ac sublimis animi hurtig. Ἀδελφὸς, id est, cognatus seu geminus huius est vividus.

σύνορος πραγματεία Aristotelis.

Latinis est tractatio confinis, seu in confinio duorum posita. Zabarella statuit physici esse cognoscere viventis corporis aptitudinem, qua & sanum potest esse, & ægrũ, & universaliter, quid sit sanitas, quid ægritudo. Particulares autẽ diversorum morborũ causas, nec non eas quæ sanitatem conservant, & eas quæ perditam restituunt, ac singulos morbos pellunt, cognoscere esse Medici. Hæc enim omnia πάθος id est, effectionem respiciunt. Ideoque putat Aristotelem dicere tractationem de sanitate & ægritudine esse quodammodo in confinio scientiæ naturalis, & artis Medicæ, & in ea desinere naturalem scientiam, ab ea verò medicam artem oriri, indeque ad particularem morborum omnium, & propriarum causarum, à quibus producuntur, & per quas expelluntur, notitiam progredi.

συνουσία.

συνουσία 1. significat congressum & congregationẽ, usum familiarem, qualis est in amore, conversationẽ & copulationẽ. pro quibus Basilius M. etiam dicit συνάφειαν & προσεδρείαν. In oratione quod Deus non sit author peccati τί δὲ ἦν αὐτῷ τὸ προηγούμενον ἀγαθὸν; ἡ προσεδρεία τῷ Θεῷ, καὶ ἡ διὰ τῆς ἀγάπης συνάφεια At quod erat eius (hominis) originale bonum? assidua cum Deo conversatio, & ardens copulatio, peculiariter tribuitur congressui Mathematicorum. Legimus Euclidem mutato habitu post Atheniensium edictum contra Megarenses editum venisse ad Synusias Mathematicorũ & philosophorum acroaseis, quas quidem hodie nostris in Academijs, Collegia publica & privata appellare solemus, in quibus theses ad disputandum proponimus. Dasypodius in Protheoria Mathematica. Quæ Mathematicis dicuntur συνουσίαι à Grammaticis Scholæ, à Logicis ἐντεύξεις συζητήσεις, à philosophis ἀκροάσεις, à Theologis Homiliæ, à Medicis & Jureconsultis Consilia ac Consultationes, ab Hebræis Synagogæ vocantur. Accipitur etiam pro coexistentia, ut loquuntur Scholastici, duorum vel plurium vel συνουσίωσις, id est consubstantiatione, h. e. duarũ substantiarũ conjunctionẽ, qualis est ferri & ignis in ignito ferro, quæ cõjunctio realis est. Petro de Aliaco, & ejus sequacibus, specialis & extraordinaria συνουσία est, qua duæ substantię diversissimę seu heterogeneę, altera panis, altera corporis Christi in Eucharistia uniuntur, & conjunguntur. μῆλον ἔριδος.

συντήρησις.

Ad rationem practicam (quæ semper παρακαλεῖ seu hortatur ad meliora, ut dicit Aristoteles) pertinet συντήρησις. sic dicta quod sit vis mentis, custos & conservatrix notitiæ legis naturæ, hoc est, notitiarum quæ nobis innatæ sunt de rectè factis ac secus, & ita vitiorum est adversaria. Hæc est habitus principiorum practicorum (id est ad actiones moresq; pertinentium) nobis innatus attendens & servans ea, instigans ad bonum & revocans à malo. Damascenus. Ut contra σύνεσις est habitus principiorum contemplationis studio comparatus, illa conservans. Idẽ. συντήρησις in Syllogismo practico seu morali facultate judicandi adhibita propositionem suppeditat. Conscientia seu συνείδησις premit ac suggerit assumptionem, factũ ad

quibusdam; Subtilitatis dotem glorioso corpori hoc conferre, ut penetrare possit corpus non gloriosum ϛυνυπάρξει, simul coexistendo dicunt Barbari. Sunt & qui volunt penetrationem hanc fieri, vel per poros, vel dividendo partes.

ϛυνυπαρξία.
- localis, in eodem loco coexistentia,
- Virtualis.
- ϑ?λική

Propter ϛυνύπαρξιν & cohæsionem localem ferri cum igne, dicitur ferrum vim habere urendi, & urere.

Denominatio hæc est externa, non interna, quia facultas urendi, quæ ignis est propria, non inhæret ferro sed igni, Dico, Quæ ignis est, quia ferro etiam impressus est ex unione hac calor urens, sed is, non est idem numero cum calore ignis proprio, sed idem specie seu similis. Ita concurrit seu συμπεπλεγμένη est denominatio interna.

Canon.

Ϛυνύπαρκτα de se invicem dicuntur propter subjecti illorum identitatem; seu identitas subjecti duarum formarum facit, ut ex iis (formis) deducta, de se invicem prædicentur, ut hoc album, & hoc dulce, quæ ex formis accidentalibus deducta sunt, de se invicem prædicantur propter ταυτότητα subjecti utriusq; accidentis.

Usus in sacris.

Sic (ἀναλόγως) Dei filius & homo de se invicem prædicantur. Filius Mariæ est Dei filius propter subjecti, quod Christus est, κ??????.

Penetratio dimensionū, de qua dispútatur ἀμφιλόγως, fit
- Per συνυπαρ[...] corporum coexistentiam [...] eodem loco
- Per poros, interiores meatus
- Per divisionem partium.

Systasis.

Systasis 1. accipitur pro existentia seu consistentia rei, ut cum Scholastici Corporis Christi naturalem consistentiam opponunt Sacramentali. Vid. Biel. l. 4. d. 9 q. 1. Corp[9] Christi in veteri Testamento non erat in naturali consistentia. l. 4. d. 8. q. 1.

2. Pro constitutione Corporum vel partium.

Hæc est aut κατὰ φύσιν (secundum naturam seu naturalis, id est, quæ secundum naturam se habet), aut παρὰ φύσιν (præter naturā seu præternaturalis, quæ à naturali perfectione recessit ita ut officiat necessariis actionibus & sentiatur) aut οὐδέτερα, id est neutra: id est, quæ licet recesserit à perfectione, nondū tamen sentitur.

Naturalis consistit in partium εὐκρασίᾳ, & ϛυμμετρίᾳ. Partium similarium εὐκρασια, est apta & conveniens primarum qualitatum temperies. Symmetria partium organicarum est apta & concinna proportio, quoad magnitudinem, figuram, numerum, situm, ac justa cohærentia & continuitas utrarumq;

Ex. gr. Cranii seu calvariæ hęc est σύστασις cum περιεχομένοις: primò in eo occurrit cutis, cui pili radicibus suis inhærēt. Sub cute est membrana, quæ dicitur

περικρανιον quæ convexam calvariæ pa... circundat) quòd Craniũ ext... ecus ambiat. Sub hac igitur membrana est Cranion: In Cranio sunt suturæ: Sub Cranio duæ meninges contegentes cerebrum: Exterior dura: Interior mollis. Sub his igitur cerebrum: In hoc sunt ventriculi.

3. Oratoribus systasis est commendatio, collaudatio: Συςατικαὶ literæ sunt comendatitiæ quo pertinent quæ Gratiano sunt distinctione 73. literæ Dimissoriæ Paßpforte.

4. σύςασις λόγε est compositio ζύνθεσις, συνθήκη, conformatio, constitutio orationis, cui opponitur διαίρεζις ἢ ἀνάλυζις. At ὑπόσκευη est propositio rei seu negotii; estid de quo agitur 5. σύςασις in Magia capitur pro effectione: ut Magia est invocatio beneficorum dæmonum πρὸς ἀγαθῦ τινὸς σύςαζιν, ad boni alicujus effectionem.

In Grammatica ubi agitur de literis connexilibus Systasis est conjunctio, eiq; opponitur διάςασις, id est, disjunctio.

Scaliger lib.1. de causis linguæ latinæ. c. 35. pag. 80.

Omnis literarum cohærentia aut in eadem syllaba fit, quam propterea Græci σύςαζιν dicunt, quam nos in Philosophia aliquando constitutionem: aliàs concretionem, hic facilius conjunctionem dicamus, per quam Syllaba, quæ literarum conjunctio quædam sit, constat, aut in diversa distrahuntur literæ, neq; sub eundé tenorem veniunt, iccircoq, διάςαζιν vocant græci, nos discretionem disjunctionemve nominamus, ipsasq; literas dissitas. Exempli causa D. disjungatur à B. in Abdomen. Hæc est διάςασις disjunctio: S. conjungatur cum P. in Respicio & Aspiratio. Hæc est ζύςασις, & cohærentia. Cardanus accipit σύςασιν pro substantia secutus Medicos Scal. hanc vocat crassam abusioné. (Substantiæ & relationis) Vid. ex. 61. Sed dandũ est aliquid doctorum usui, qui sic loquuntur, Phlegma est παρὰ φύσιν & corruptũ, quoad σύςασιν, i.e. consistentiã seu substantiã est vel aquosum, tenue, ex multo usu cibariorum humidorũ & imbecilliore calore, vel est crassum ut appareat tanquam pus & crudum, minus habens aëriæ humiditatis, plus siccæ crassitiei terrestris; vel mucosum, quod lentorem & viscideitatem contraxit, ex mora longiore, in loco concluso & calidiore: Elicitur hoc magnam partem per nares & palatum. Huic opponitur corruptum, quoad saporem.

ζύςοιχα.

Systœcha in doctrina Analytica Aristotelea sunt, quæ ejusdem sunt ordinis, quæ sunt ex eadem Systœchia, i.e. ordine, ut genera, species quæ prædicantur. Ei opponuntur, quæ sunt diversi ordinis, ut Materia & forma. Materia enim sub δυνάμει; forma sub ἐντελεχείᾳ continetur. Duo modi sunt, quibus possunt esse plures unius & ejusdem demonstrationes. Unus cum ejusdem συςοιχίας plura media, sed non continuata (μὴ συνεχῆ) sumuntur, ut si demonstretur de B. per G & per D. & per Z. Alter modus demonstrandi pluribus mediis, cum ex diversa Systœchia media sumuntur, nec tamen ita diversa, quin alterum possit Paronymicè de altero prædicari, quod ipsum scilicet accidit, quia ambo uni cuidam insunt subjecto. Talia sunt materia & forma, Materia enim de forma dicitur Paronymicè, ut & à terra dicitur terreum, & Caro pars sanguinea, quemadmodum nervus dicitur pars spermatica: Vicissim ma-

materia denominari solet à forma, ut ab anima, corpus animatum: lignum à rotunditate rotundum: Corpus à sanitate sanum dicitur & tamen Materia & forma non sunt. Systocha.

Ϛυςολή, Systole, Contractio: Diastole, Dilatatio.

Primum in pulsu fit Systole & diastole, è quibus systole est contractio cordis, id est, thalamorum in hoc compressio, & eorum quæ his continentur, spiritus nimirum & sanguinis expressio. Diastole contra dilatatio est horum, inter quæ ῥυθμὸν considerant Medici, sicut inter ἄρσιν & θέσιν Poëtæ Diastole autem attrahit sanguinem in dextrũ, & aërem ex pulmone captum in sinistrum thalamum. Systole generatim in dextro sanguinem in pulmones expellit per arteriosam venam, & generatum in sinistro spiritũ in aortam transmittit: aërem autem per trachæam à pulmonibus avectum, & calidum quasiq; fuliginosum redditum neque amplius cordi ad refrigerandum utilem per arteriá venosam emittit, & simul advehit aliquid spiritus vitalis pulmoni: Ita per vices inpulsu aperiuntur, & clauduntur in thalamis cordis vasa hoc modo. Systole arterialem venam in dextro, aortamque ac venosam arteriam in sinistro aperit, & claudit venam cavam. Diastole cavam aperit, & arteriam venosam, & claudit arterialem venam & aortam. Itaque in utroque ventriculo, unum claudit & alterum aperit, unde membranarum illarum, quibus cordis vasa clauduntur & aperiuntur, usus, & natura consideretur. Arteria tamen venosa, cum respirationi serviat, in motu cordis aperitur & clauditur, sed non semper accipit etiam & reddit plenũ spiritum, sed spiritum tamen semper aliquem. Nam cum reprimitur & differtur spiratio, cordis motus non cessat, non intermittitur. Tunc enim arteria venosa reliquias aeris de pulmonum latebris reddit & accipit. Cum pulmones rectè valentes sunt, semper plus aeris attrahunt, quàm cum respiratione absumitur, ut sint penu spirituum seu ταμίαι πνευμάτων, ut ait Plato. Nam sine aëre ne momentum quidem vitam degere possumus, cum sine cibo & potu plures sæpe dies vivere possimus. Cordis autem motum sequuntur arteriæ.

Ex his hoc cognoscitur: in pulsu non tantum attrahi aërem, sed & aërem & sanguinem, & emitti non tantum spiritum, sed & spiritum & sanguinem, atque insuper etiam aërem, & calefactum quidem, & ad refrigerandum cor inutilem, ut accipiat cor duo, sanguinem & aërem per diastolen, & reddat tria, sanguinem, spiritum, & aerem per systolem.

2. Fiunt & diastolæ & systolæ in mixtis non animatis.

3. Poëtis Diastole est figura, cum aut dictio à dictione distrahitur, aut syllaba contra naturam extenditur; Dicitur etiam diacope, ut quo me cunq; Deus vocat. Systole huic contraria est, cum syllaba longa corripitur, ut steterunt pro stetérunt. Generalius etiam à Græcis ϛυςολὴ accipitur, nempe quando τὰ ἐκτεινόμενα δίχρονα ϛυςολῆ, ἢ τὰ μακρὰ ἢ τὰ βραχέα ἀντίστιχα αὐτῶν μεταπέσῃ, οἷον φοίνιξος ἀντὶ τοῦ φοίνιξος, ζερὸν ἀντὶ τοῦ ζηρὸν

Σχέσις.

Schesis habitudo est seu affectio. Differt ab ἕξει ut Genus à specie. Nam & ἕξις est habitudo continuata; vel differunt σχέσις & ἕξις gradibus: ἕξις enim est jam confirmata permanensque

que habitudo: χέσις est parabilis & delebilis, teste Scal. 3. poët. c. 1.

χέσις:
- *Affectio*
  - διάθεσις
  - πάθος *seu passio & conditio.*
- *Relatio, ut effecta denominantur à modo unde causa denominatur, propter mutuam σχέσιν.*

Hi schesis id est relatio, non producit effectum Physicum, itaq; equalitas que σχέσις est proprie nó est causa quietis inequalitatis motus.

Syllogis. σχέσις non producit effectũ naturalem. Æqualitas est σχέσις, & quies est effectus naturalis. Ergo æqualitas non producit effectum naturalem. quietem. At producere potest moralem. Nam Respub. illa consistere & durare nequit, in qua geometrica rationum æqualitas non servatur in justitia distributiva, ut cum non κατ' ἀξίαν secundum dignitatem & personarum respectum distributio fit. Ideo Aristoteles. 5. politicorum inæqualitaté statuit principalem esse causam eversionum ejusmodi rerum publicarum.

In oratoria Schesis Rufino est schema quo adversariorũ affectum quemlibet fingimus cui respondeamus. Vide exemplum in Rhetor. Justi Vulteij.

Grãmaticis seu Philologis nominum schesis est cum cuiq; substantivo suũ adiectivũ respondet, cum singula adiectiva respiciunt singula substantiva.

σχολὴ.

Σχολὴ *1. est quies in genere seu otium. 2. In specie est otium Philosophicum. 3. Gymnasium. Aliud est ἀνάπαυσις, id est, requies seu laxamentum. ut vertit Lamb. in 6. Eth. Arist. Requies sequitur defatigationem à labore ceu remedium. Quies vero seu σχολὴ labores ipsos ita temperat ut actio placida & quieti simillima videatur. In futura vita beatarum mentium ἀνάπαυσις erit & quidem æterna, σχολὴ perfectissima. Th: Zuing. in 6 cap 6 Eth Arist. qui 7 cap. ejusdem lib ait Theoricam beatitudinem esse ἐν σχολῇ id est quiete.*

4. *Scholæ sunt comentationes, exercitationes, disputationes, quæ per otium fiunt: ut quinq; dierum Scholæ Cic. σχόλιον est brevior alicujus interpretatio, ὑπόμνημα. σχολὴ forte est ab Hebr. Scheola quæ vox significat locum quietis.*

Σφαῖρα.

ἐν τῷ κεῖσθαι *(è situ) tres sunt σχέσεις seu habitus sphærarum. Primus* Jacentis, *qui dicitur Recta seu ὀρθῆς Sphæra propter rectos angulos finitoris. Alter* Sedentis: *qui dicitur τῆς ἐγκεκλιμένης, id est obliqua Sphæra. Tertius* Stantis, *τῆς [illegible]: tunc enim Æquator, qui Horizontis vicem obtinet ac in ambitu [illegible]ctum convertitur. omnino mole trusatilis (quam homines agunt, ut jumenta versatilem) & habitum & conversionem refert. Minus autem proprie judice Jos. Scaligero Sphæra recta dicitur propter rectos angulos, quos Horizon cum Æquatore facit. quia per ejus polos transit: cum ea appellatio stantis Sphæræ magis propria sit, in qua Æquator & Horizon idem sunt. Is enim rectus situs est perinde ut hominis rectus situs cum stat, non cum jacet. Homo, inquit idem Scal. ut res planior evadat, dicitur stare, sedere, jacere κατὰ τὸ κεῖσθαι. Sic Sphæræ appellatio [illegible] τὸ κεῖσθαι (a situ) esse debebat. quæ tamen recta dicitur non κατὰ τὸ κεῖσθαι, sed κατὰ τὸ ἔχειν, quia sc. ejus σχέσις ad Horizontem recta est. Jos. Scal. & ante eum τῶν ἀστρονόμων οἱ χαριέντες.*

Sphæra

Sphæra
- Jacens, Una quia unus Æquator.
- Stans, Duplex quia poli duo. } uti aque ἀπαραλλακτος, i.e. immutabilis.
- Sedens, Hujus diversitates & parallaxes multæ.

Immutabilis) cum enim vel minimum in jacente seu recta attolletur polus, aut in stante deprimetur, statim & rectæ & stantis nomen perit.

σφιγκτὴρ.

σφιγκτὴρ 1. accipitur propriè pro orbiculari musculo podicis

2. Translate pro musculo in orificio vesicæ.

3. Pro podice seu ano, Synecdochice ἢ συλληπτικῶς

Explicatio primæ significationis.

Ubi intestinum rectum definit, anus nominatur, qua parte de intestino recto excrementa dejiciuntur, & intestinorum finis est, Aristot πρωκτὸς, aliis δακτύλιος, & στεφανὴ, à figura rotunda, ut videtur, annuli & corollæ forma, quibus vocabulis appellasse videntur totum quod ibi apparet, & intestinum & musculum orbicularem.

Circundat autem ibi ambitum intestini, unus musculus rotundus, quo intestini ille exitus constringitur, qui propriè ab officio nominatur σφιγκτὴρ, id est constrictor.

Demonstratur auten ab Anatomicis, quod sint ad finem in intestino recto musculi tres; duo quibus sursum attrahitur, unus, qui constringit exitus ora.

σχίσμα.

σχίσμα 1. γενικῶς significat. Aliâs σχισμὴ. 2. ειδικῶς & per Synecdochen est naturalium muliebrium rima, id est cunnus. Pollux. 3 per metaphoram dissidium, διχοστασία sic Apost. Audio inter vos esse σχίσματα μέρος τι, dissidia aliqua ex parte.

Theodor. Bez. Si animorum non opinionum dissensio fuerit, Schismaticos ejusmodi homines, non hæreticos dices. Illi Ecclesiæ concordiam lacerant. Hinc patet ratio metaphoræ seu analogia.

Σιωπώμενον.

Σιωπώμενον est reticentia Græcis oratoribus. Aliquid dicitur κατὰ σιωπώμενον, cum aliquid intelligendum est, seu cū innuitur aliquid intelligendū, ꝙ non est expressum. Apud Terent. Audivi Achilles: jam dudum Lesbiam adduci jubes, cum jussum illud non commemoret. Tale est Joh. 11. Magister adest & vocat. Intelligendum enim verbis Jesu accitam tunc fuisse Mariam requirentis illam. Joach. Camer.

σκαιὸν.

σκαιὸν, quod est sinistrum Latinis, aliis pro bono & felici, aliis pro malo & infelici seu adverso accipitur nonnunquam. Nam cum Romanis lævus sic ortus, dexter verò occasus, judicarunt fulmina, quæ à læva cœli parte venirent, & in eandem redirent, esse felicia & prospera. Virg: subitoque fragore. Intonuit lævum. Hic Anchises lævum fulmen interpretatus est bonum omen Romano more. sic Cicero lib. 2. de Divinat: Quod idem omnibus rebus optimum auspicium habemus, sinistrum fuerit. Hinc est veterum Latinorum, ut Varronis &

Plauti BONASCÆVA Græci verò dextera auspicatiora divinabant, unde proverbij loco ferebatur ἀστεράπων ἐπιδέξια, fulgurum dextra id est dextera fulgura. Dextris fulguribus pro bonis ominibus Vide apud Xenophontem l. 7. βροντὴ δεξιά. Sic ignem fatuum si solitarius sit (vocant tunc Helenam) Latinis est exitialis gravisque. Euripidi verò in Oreste est ναυτίλοις σωτήριος i.e. nautis salutaris. Geminæ (vocant Pollucē & Castorem) Plinio & Senecæ etiam sunt salutares ex vulgi opinone.

σκαιὰ μέλη fortè fuerunt sinistrarum tibiarum, quarū Jonica est harmonia, quæ ita appellatæ sunt à latere sinistro unde inflarentur, sicut contrà dextræ à dextro.

σκίνδαψος.

Scindapsus est instrumentum lyricum tetrachordon vel herba quædam exotica, similis hederæ.

Multi cùm vocem legunt Scindapsus, nihil omninò esse, atq; pro nihilo ab Aristotele positam fuisse putant. Scal. ex. 302. qui hoc tribuit Galenistis.

σκάνδαλον.

Scandalum significat offendiculum, id est, aliquid ad quod impingens labitur seu trepidat; à σκάζω, id est, claudico. Impropriè sumitur cùm significat ipsam offensionem, quæ propriè est Scandali correlativum. Pro eodē ferè accipitur πρόσκομμα Ad Rom. 14 cap. Σκανδαλίζειν significat machinationem ad capiendum & implicandū id quod ijs fit, quas tendiculas vocarunt. Joach. Camer. Est ponere alicui offendiculum, scandalum, lapsus occasionem: dare alicui scandali occasionem, offensionem suscitare. Scandalum in re aliqua datum dicitur, cujus culpa ab autore rei ipsius profecta est. Acceptum est, quod sinister vel malevolus interpres sine causa in offensionis causam rapit. Talia erant scandala Pharisaica. In Theolog. scandalum est dictum vel factū aut exemplum, quo alius fit deterior, seu quia error in eo confirmatur, seu quia imitatur exemplum malum, seu quia majores odij flammas adversus veram doctrinam concipit.

Basilius ἐν ἀσκητικοῖς sic definit: Est quicquid vel ad defectionem à veritate pietatis adducit, vel efficit ut error alliciatur; vel adjuvat impietatis ædificationem, vel omnino quicquid impedimentum infert & prohibet, quo minus obediatur mandato Dei etiamsi ipsa mors oppetenda sit.

ζκάπτω.

ζκάλλω & ζκάπτω (unde scabies) significat sarrio, fodio, & scalpo. Fossio autem proprie est quædam terræ subactio. Scalptio est cutis rarefactio qua & emittitur id quod urit, & humor attenuatur, ut id exhalet.

ζκαπτὸν fossitium est.

ζκῆναι.

ζκῆναι sunt umbracula. In Comæd. & Tragœd. scenæ sunt habitacula personarum. Sunt castra & tentoria militiæ. Nam σκηνοῦν verbum militare est.

In pagina sacra dicuntur etiam scenæ tabernacula, sub quibus habitabant Israelitæ in deserto. Et per excellentiam σκηνὴ est tabernaculum fœderis, quod typus est Corporis Christi. Et Paulus 2. Cor. 5. Per translationem corpus nostrū vocat σκῆνος, quòd in hac terra variis sit objectum tempestatibus & afflictionib^9 σκήνωσις pro habitatione accipitur translatè. Scenopegia

pegia octo dies festi Hebræorum à figendis tabernaculis. Εορτὴ σκηνῶν feriæ tabernaculorum. Locus ante scenam proscenium est in quo fiunt agentium discursiones.

σπίθαμα.

σπίθαμα est mensura dodrantis, palmus.

Vita quid est hominis? vix ausim dicere
Palmum.
Manè ego florentē vespere quæro: Fuit.
Et:
Vis hominis vitam dicere? dic Spithamam.

ϛρατήγημα.

ϛρατηγηματικὴ φρόνησις est bellica prudentia. τέχνη ϛρατηγηματικὴ est disciplina bellica, cui opponitur urbana. ϛρατηγηματικά. Frontinus vocat omnia Ducum, & Imperatorum gesta tam occulta quàm aperta, ita ut disciplinam militarem comprehendant. ϛρατηγήματα verò ea, quæ simulata arte prudentiaq; & solertia singulari, vel in cavendo vel in opprimendo hoste, ex cogitata & perfecta fuerunt. Latinis sunt astus seu versutiæ Imperatoriæ. Est autem ϛρατήγημα κατ' ἐξοχὴν in bello dolus bonus cum justitia. Pertinet ad prudentiam obliquam, cui opponitur directa. Consistit in inveniendo & agendo.

συμπλεχθέντα.

συμπλεχθέντα, complexa, conjuncta, opponuntur κεχωρισμένοις seu singulis. Sic docent Oratores: τὰ εἰκότα signa verisimilia, ἔνδοξα, partim singula movent suo pondere, seu sunt πιθανὰ ἢ πιστωτικά: Quæ dicuntur ἴδια ἢ κεχωρισμένα: partim etiamsi videntur esse exigua per se & εὐέλεγκτα hoc est facilia refutatu, multùm tamē proficiunt, cum sunt coacervata seu conglobata: quæ dicuntur συμπλεχθέντα ἢ συνηθροισμένα. Ovid: Quæ non prosunt singula, multa juvant (ut non sint λύσιμα) Ab his (ἐνδόξοις) signis aliud est τεκμήριον, quod est propria & certa rei nota. Itaq; permagnum habet momentum ad comprobandum

σύγχυσις.

σύγχυσις vel rerum vel verborum est. Rerum est mixtura seu confusio, qualis fit in officinis medic.

συγχυσις in Gram. est orationis vitiū, estque confusa ac perturbata verborum transgressio. Horatius:

Namq; pila lippis inimicum & ludere crudis, id est, namq; pila ludere est inimicum lippis & crudis.

σύν.

σὺν, sicut & μετὰ, interdum usurpatur de pluribus ut de duobus, ut filius cum patre abit ad nundinas. Hominem adoro cum Deo, ut dicebat Nestor. Aliâs de uno per complexum seu σύνθεσιν, ut filium adoro cum carne ejus, qua phrasi usus est Cyrillus, id est, adoro συναμφότερον.

συνδρομή.

συνδρομὴ, concursio, interdum idem est quod ἀντιπαράστασις, cum oratio nostra concurrit cum aliorum cogitationibus.

Theophylactus ad l. ἐὰν ἐγὼ μαρτ. 5. cap. Joh. Hoc dicit ad Judæorum ὑπόληψιν. id est, opinionem ἐνστατικῶς, id est adversando seu opponendo. Alterum autem illud dictum: Joh: 8. Quamvis ego testificer de me ipso, testimonium meum verum est: concurrens cum cogitatione Judæorum dictū est κατὰ ἀντιπαράστασιν, id est eâ figurâ, quę nomen habet à contraria assertione, ἤτοι συνδρομὴν, id. est quam etiam συνδρομὴν seu concursionem vocarunt.

Intellige ἔνστασιν esse objectionem evertentem id quod aliquis ratiocinando conclusit: ἀντιπαράστασιν v. seu συνδρομὴν contrariā assertionē quę infertur, seu assertionem contrarii in quadam velut assensione seu concessione.

σύνδεσμος.

σύνδεσμος Logicis est vinculum seu copula enunciativa.

Politicis & Irenicis est vinculum pacis.

Anatomicis pars nervosa connectens seu committens artus:

Astronom. stella præfulgens ἐν ἄκρῳ τῷ λίνῳ in veli navis extremitate. Et Ecleiptici σύνδεσμοι sunt nodi, de quibus in Ecleipsi Lunæ agitur.

In Grammatic. σύνδεσμος συμπλεκτικὸς est copulativa conjunctio Hermogeni, seu συμπλεκτικῶς ἔχων copulate se habens.

συνδέσμῳ seu conjunctione unum est unum συνθέσει seu ratione copulationis, ut cum dicitur: Homo est justus. Iacob Scheck. περὶ ἑρμην.

Huic enunciatū opponitur multiplex, dissolubile in multa enunciata, ut hic λόγος ἀσύνθετος: Homo est prudens, justus, fortis.

Συνεκτῶς.

συνεκτῶς, περιεκτῶς, παθητικῶς accipiūtur, ut συνεκτικῶς & περιεκτικῶς, ἐνεργητικῶς. Deus omnipræsens est, non συνεκτῶς id est non ut contineatur & comprehendatur, sed συνεκτικῶς id est ut contineat & comprehendat omnia; non περιεκτῶς, sed περιεκτικῶς, quod eodem redit, non ut capiatur, sed ut capiat, quod & Græcè χωρεῖν dicitur. Eodem sensu dicitur: Deus non est δεκτὸς sed δεκτικός.

συνηρημένως.

συνηρημένως dicitur quippiam, cum ex duabus vocibus coitione quadam fit una. Figura hæc Attica est, ut θοἰμάτιον pro τὸ ἱμάτιον pallium. Hoc est exterius, ut χιτὼν contrà tunica est, quæ est vestis interior.

Opp. διῃρημένως (disjunctim)

σύνθρονος.

σύνθρονος est qui cum alio est ejusdem sedis vel regni. Eustatius apud Theodoretum humanam naturam Christi σύνθρονον θεῷ dicit, quia dicitur à Petro; Christum & Dominum fecit hunc ipsum Jesum, quem vos crucifixistis &c;

συνοικείωσις.

συνοικείωσις est duarum rerum diversarum communione quadam consociatio. Comm. id est in aliquo tertio, quod utraq; res commune habet cum altera. Oratores Schema orationis faciunt, ut Quod Erutio accidebat in mala negatoriaq; accusatione, idē mihi usuvenit in causa optima. Ille quomodo civem commendatum confirmaret, non inveniebat, Ego res tam leves qua ratione infirmem ac diluam reperire non possum. Cic. pro Amerin. (Hic conciliat Orator accusationem negatoriam Erucii cum suavera defensione.

Aliud est ἀνακοίνωσις nempe cum orator communicat suum consilium cum judice vel etiam cum ipso adversario & ne ipsos quidem aliud in proposita restatuere demonstrat: Si dipondius tuus ageretur Nævi, si in parvula re captionis aliquid verere, non statim ad Aquilium aut ad eorum aliquem, qui consuluntur, cucurrisses. Cic. pro Quint:

συνόλως.

τῷ συνόλως opponitur κατὰ μέρη ut συνόλως consi-

consideratus Baptismus unus est.

2. συνόλως considerari vel sumi est conjunctim sumi. Cui opponitur Disjunctim. Zabar. lib. de Generat. & Inter. cap. 4. In definitione Aristotelis: Generatio est mutatio totius &c. dictio Totum sumitur conjunctim tantum, non disjunctim. Non enim significare voluit Aristoteles ita interire totum, ut omnes partes nulla servata intereant, quia prima materia pars totius substantiæ non interit, sed servatur eadem. Sed totum ibi significat integritatem substantiæ cujusq; naturalis, quæ quidem ex omnibus partibus conflata est: Sed interit, cum perit forma ultima seu specifica.

Tot' quaternarius destrui dicitur, cũ unitas tollitur, voce Totus cõjunctim tantum sumptâ. Destructa enim est sublatione unitatis integritas quaternarij, & facta est alia numeri species, nempe ternarius, cum tres unitates reliquæ sint.

Usus.

Usus est hujus distinctionis in Theologia Damasceni. Totus Christus moritur, sed non secundum singulas partes seu naturas. Intelligitur enim hic ἓν σύνολον seu unum secundum hypostasin, compositum ex τῷ λόγῳ & Carne. Ita sumitur hic Totus συνόλως seu conjunctim, non singulatim.

Axioma.

Toti attribui potest, quod vel alteri parti tantum, vel etiam neutri disjunctim convenit. Connexa est propositio: Si homo est Leo, homo rugit. Totum hoc necessarium dicitur ex connexione necessaria, sed partes ejus sunt falsæ propter res minimè connexas natura.

συστροφή.

συστροφὴ & *agmen* est, ac dicitur Latin: vortex, & *mundi*, & dicitur conversio, seu versatio mundi, & *arborum* ac *corporum humanorum*, suntq; convolutiones, concretiones nodiq; venarum vel arteriarum vel nervorum & tubercula: & *multitudinis*, estque concursus & quæ conspiravit coitio Act. 19. Et orationis, estq; rotunda i.e. compendiosa numerosaq; orationis conversio, seu Compositio est oratoria, quam Trapezuntius vertit convolutionem. Est hæc, inquam, Systrophe oratio ita composita, ut tota in se contineri videatur, neque ejus pars aliqua comprehendi possit nisi totam absolveris. Exemplum est in Cic. oratione pro Archia: Tantus est splendor in laude vera, tanta in magnitudine animi & consilij dignitas: ut hæc à virtute donata, cætera à fortuna commodata esse videantur.

Σχηματισμός.

Σχηματισμὸς 1. est Geometris Schematis constitutio. 2. Oratoribus est Schema h. e. figura seu habitus orationis.

3. Interdum etiam dicunt oratores σχηματισμὸν seu conformationem non solum verborum & sententiarum, sed etiam argumentationis, qua hæc tractatur & exornatur. 4. Analytici accipiunt pro typo seu diagrammate, quod & ἀνασχηματισμὸς dicitur. Et & libro 1. Poetices Julius Scal. σχηματισμὸς in Dramatibus vocat modos corporis varios, in quibus numerantur tum motus ut sunt flexus, procursus, saltus, conquiniscentia, divaricatio, claudicatio ἐγγόνασις, i. e. ingeniculatio, manuum connexio, consertio, compectinatio, agitatio, commutatio, complosio, elatio, jactatio: digitorum concrepatio, cervicis jactatio, pedum permutatio, alternatio, supplosio: nictus, oscitatio,

 risus,

risus, fletus &c: tum quietes stantis, dormentis, cogitantis, sedentis, fessi, ignavi, metuentis, admirantis.

σωρεϊσμός.

Σωρεϊσμὸς ἢ συναθροισμὸς 1. est congeries seu coacervatio, conglobatio plurium argumentorum, signorum &c: Aliquando à Latinis dicitur Frequentatio, cum in Epilogo fit συναθροισμὸς ἐπιλογικὸς (Frequentatio)

2. Est plurium diversarum rerum quasi sine delectu coacervatio.

Σῶμα.

Σῶμα corpus & substantia corporea est. Interdum etiam mortuum corpus seu cadaver vel truncum corpus, id est, corpus ἄνευ κεφαλῆς (sine capite) al: πτῶμα. Metaph: sunt σῶμα βασιλείας, corpus regni, σῶμα seu corpus, ut loquitur Cic: historiæ, quæ intelligũtur tota esse ex pluribus partibus cõstantia. Eodem sensu dicitur σύστημα. Aristoteli σῶμα πίστεως corpus probationis est fundamentum faciendæ fidei, nempe Enthymema. Eidem σώματα sunt homines & personæ.

In Theologia σῶμα accipitur pro re umbris præfigurata, vel pro corpore mystico, quod quidam vocant Allegoricum, vel pro sacramentali corpore, i.e. sacramento corporis, quale Panis Cœnæ Dominicæ.

Futurarum umbrarum corpus Christus est 2. ad Coloss. i.e. Christus est res illis umbris adumbrata: Totus Christus caput & corpus est, caput unigenitus Dei Filius, & corpus ejus Ecclesia, Sponsus & Sponsa duo in carne una. August. cap. 4. contra Petiliani Donatistæ Epistolam. Idem lib. 4. de Trinitate cap. 8. & 9. Christus per id, quod Ecclesiæ caput est, & corpus eius Ecclesia, posset dicere: Ego & ipsi non unum, sed unus, quia caput & corpus unus est Christus, id est, Christus & Ecclesia una quasi persona mystica est.

σωφροσύνη.

σωφροσύνη

- Temperantia
- Continentia
- Modestia
- Pudor, Pudicitia ἁγνότης.
- Sobrietas.
- Sana mens seu Sanitas mentis, quæ se continet intra modum.

Paphnutius: Episcopi cum uxore congressus est σωφροσύνη καλῆ.

σώφρων 1. modestus est vel qui in voluptatibus corporis mediocritatem servat Aristoteles 3. Ethicorum. 2. cordatus apud Demosth 3. Aristoteli in 4. Eth. cap. 7. per Metaphoram σώφρων dicitur, qui in honoribus parvis appetendis & amplectendis moderatus est. Dicitur & μέτριος.

Σωφρονιστήριον erat quoddam δεσμωτήριον in Republ. Platonis. Verba Platonis de Leg. lib. 10. hæc sunt: ex versione Johan. Serrani: Cùm tres sint in civitate carceres: unus quidem, plurimis comunis, in rerũ venalium foro, ubi permulti asservantur, ne fugiant: alter iis, qui nocturnos cœtus habere solent, vagantes multasq; intemperies committentes: cui quidem loco eorum qui in vinculis sunt admonendorum causa, nomen est inditum σωφρονιστήριον (quasi sit temperantiæ sive bonæ frugis locus.) Tertius autem carcer est in media regione, ubi de-

desertus & quam maximè agrestis est locus, τιμωρίας (i.e. supplicii) nomine infamis.

σηπτικόν.

Τὸ σηπτικὸν est vim habens putrefaciendi. Et σηπτικὴ δύναμις est vis tabifica, qualis est serpentis mordentis, qui dicitur σήψ, à quo aliud est σὴς nempe tinea, vermiculus corrodens vestes & chartas (utitur hac voce Matth. cap. 6.) σηπτικόν & de ἐνεργείᾳ id est actu, & de δυνάμει seu potentia intelligi potest, creans putredinem, & vim habens creandi eam. Ἄσηπτον, quod putredinis alienum & immune est. Tale fuit corpus Christi mortuum: In id non potuit cadere σῆψις καὶ σαπρότης putredo & marcor, tum propter negationem φθαρτικῆς & κακότητος materiæ, tum quia erat corpus ipsius vitæ. Itaque minus rectè cadaver dici potuit.

συγκυκέωσις.

συγκυκέωσις, παρὰ τὸ συγκυκάω, est commistio, rerum multarum seu diversarum ζεῦξις seu conjunctio, quæ à Poetis & oratoribus interdum fit cum distributione & oppositione contrariorum, ut si dicas: Deprecatur timidus ne lædat, precatur fortis, ut juvet. Hoc enim exemplo utitur Scaliger.

σύλλαβος.

Σύλλαβος est tabula in qua capita omniũ rerum continentur; aliâs πίναξ est Index libri, ut cuius summam complectatur. Interdum etiam dicitur ἔλεγχος, ut Elenchus prælectionum & exercitiorum, ab ἐλέγχειν i. e. arguendo & ostendendo.

Συμπαρατείνεσθαι.

Συμπαρατείνεσθαι est simul seu unà extendi, coextendi. Voce hac utitur Damascenus negans τὸν λόγον & hypostaticè ei unitam carnem συμπαρατείνεσθαι, i. e. inter se coextendi, etsi nec extensio expansioq; propriè dicta, qualis est aeris, in Deum conveniat.

συνδόξαντα.

Συνδόξαντα sunt communiter vel utrinque placita seu probata, utrinque vel communiter constituta: Jurisconſ. pacta conventa, compacta. Interdum additur κοινῇ. Dicitur enim eodem sensu, ὑμῖν ξυνδοκεῖ, & ὑμῖν κοινῇ ξυνδοκεῖ: vobis comprobatur (id est de eo inter vos convenit) & vobis communiter placet. συνδεδογμένοι νόμοι Aristoteli in Politicis sunt constitutæ & decretæ leges, quæ visæ sunt reipublicæ commodæ.

Συνδύο.

Συνδύο bini sunt. Σύν τε δύ' ἐρχομένω simulq; duo euntes, seu bini venientes, Homer. Cicero hac Homerica formula, quæ Elleiptica est, usus est 7 Epist. Famil. lib. 9. Adducitur & à Platone, docẽte opinionem firmiorem reddi, si sit συνδόξασα, id est, si fuerit ab altero approbata. Vide Protagoram. Appositè etiam usurpatur cum Cicerone de duorum consilio meliore in dubio. Conveniunt bini, melior sententia constat.

LITERA. T.

Τακτική.

Τακτικὴ in genere est ratio disponendi. In specie est doctrina de ordine militari. Hinc τακτικοὶ dicuntur, qui de ordine militaris aciei scripserunt.

Te-

Tetragonum, τετράγωνον.

Significatio est Geometrica; Arithmetica, Ethica, Polemica, Physica, Poëtica.

Quadratum
- σχῆμα figura quadrangularis ex omni parte. Hinc acies quadrata dicitur, cui præter cæteras (ut lunarem) opponitur oblonga.
- Σῶμα corpus temperatissimum, εὐκρατότατον, habilissimum, neq; gracile neq; obesum.
- Numerale: numerus quadratus, ex analogia figuræ quadratæ.
- ἀγαθὸν, vir quadratus, id est bonus & perfectus.
- Metrum quod imitatur Mathematicam figuram.

		5								5			
.	.	.	.	.				P	M	D	M	T	
.	.	.	.	.				M	F.	P	S	V	
5 .	.	.	.	. 5		Area 5.	5	D	P	H	F	P	5
.	.	.	.	.		Latus 25.		M	S	F	S	G	
		5						T	U	P	C	R	
										5			

Princeps Mauriti Doctorum maxime tutor,
Mauriti, fidei protector strenue veræ,
Doctorum protector, bonorum fulgide Phœbe,
Maxime, strenue, fulgide, suspiciende, celebris
Tutor veræ Phœbe celebris relligionis.

Augustin. quæstionum 65. ad Orosium quæst. 52.

Sicut arca Noe de lignis quadratis construebatur: ita & Ecclesia de sanctis construitur Quadratum enim in quacunq; parte posueris, fortiter stat, & sancti in quibuslibet tentationibus stabiles permanent.

ταπεινοφροσύνη.

ταπεινοφροσύνη virt' est quę aliâs ferè modestia dicitur, non est abjectio animi, non humilitas. Fere dico, quia plus quiddam significat quàm modestia. Modestus enim est qui non est arrogans. Sed ταπεινόφρων qui minus sibi tribuit quã promeretur Eras. Roterod: qui tamen idem Apost. ait c. 2. ad Phil. ταπεινοφροσύνην vocat modestiam animi quaquis sibi nihil arrogat.

τάξις.

τάξις, Collocatio, est vel ἀπευθυσμένη, directa, εὐθεῖα; vel ἀντεστραμμένη, inversa, κατ' ἀναστροφήν. Sic & exordii oratorii pars interdum directa est; Altera inflexa, κατ' ἔφοδον (insinuationem) & περίληψιν.

Ita & Ratiocinatio distinguitur in directam & πλαγίαν seu σχολίαν, id est obliquam, inflexam, quæ κρυπτική est.

Ταυτακισμὸς.

Ταυτακισμὸς est assiduitas ejusdem literæ T ut Ti te tute Tati &c.

Καππακισμὸς literæ C vel Q, ut quicquam quisquam cuiq; quod conveniat, neget?

Genus est γραμμακισμὸς, ejusdem literæ nimia assiduitas.

Ταχυβάμονες.

Ταχυβάμονες qui utuntur ingressu celeri Aristoteles in Physignomicio. Iis opponuntur βραδυβάμονες, qui tardiore utuntur. Adolescentem magis decet esse ταχυβάμονα, quò & minorem fastû præ se ferat & negotia sua expeditius conficiat, μακροβάμονες Aristoteli sunt qui longo, βραχυβάμονες qui brevi incessu utuntur. Εὐσχημοσύνη & σεμνότης hic servanda non est earundem personarum.

Technopægnion,
Τεχνοπαίγνιον.

Technopægnion est artificiosus ludus, ut Eratopægnion est amoris lusus. Tale est Acromonosyllabicum Carmen.

Hoc est Simplex vel Figuratum perpetua anadiplosi. *Simplex* est cujus versus sunt monosyllabis cœpti & monosyllabis terminati, ut, *Qui rectè faciet, non qui dominatur, erit Rex. Quis subit in pœnam capitali judicio? vas.* Quis, cùm lis fuerit nummaria, quis dabitur? præs.

Figuratum Anadiplosi est, cujus versus sunt monosyllabis cœpti & monosyllabis terminati, ita ut idem monosyllabum, quod erat finis extremi versus, principium fiat insequentis. Exemplum versuum monasyllabis cœptorum & finitorum ita, ut à fine versus ad principium recurrant, apud Ausonium est ad Paulinum:

Res hominum fragiles alit & regit, & perimit fors,
Fors dubia æternumq; labans, quam blanda fovet spes
Spes nullo finita ævo: cui terminus est Mors.
Mors avida, inferna mergit caligine quam nox
Nox obitura vicem; remeaverit aurea quum Lux,
Lux dono concessa Deum, cui prævius est Sol.
Sol, cui nec furto Veneris latet armipotens Mars
Mars nullo de patre satus: quem Tressa colit gens,
Gens infrena virûm; quibus in scelus omne ruit fas.
Fas hominem mactare sacris ferus iste loci mos,
Mos ferus audacis populi, quem nulla tenet Lex,
Lex, naturali quam condidit imperio, jus,
Jus genitum pietate hominum, jus certa Dei mens,
Mens, quæ cœlesti sensu rigat emeritum cor,
Cor vegetum mundi instar habens, animæ vigor, ac vis,
Vis tamen huic nulla est; verum est jocus & nihili res.

τμῆσις.

Generaliter est sectio, ut pomi in duas partes. Specialiter est segmentum mathematicum, ut circuli; vel politicum ut cum clades belli τμῆσις dicitur; vel grammaticum seu Poëticum idque duplex est.

1. Est integræ dictionis divisio aliis interjectis; quæ plerunque fit in compositis ut ἐν δὲ ἄρα φωνὴ ϑῆκε pro ἐνέϑηκε; κατὰ γαῖα κάλυψε, pro κατεκάλυψε; κατὰ βοῦς ὑπερίονος ἠελίοιο ἤσϑιον, pro κα-

κατήθιον. Est & alia τμῆσις qua etiam integræ dictiones non compositæ dissecantur, & in duos versus distrahuntur, nulla dictione interveniente, cujus usus est in chori carmine apud Euripidem, Sophoclem, & Pindarum, aliosque tragœdiarum scriptores, quos imitatus est Horatius libro 2. carminum oda. 16.

Grosphe non gemmis neq; purpura venale nec auro.

Sapphicum est cum Adonico, pro, Venale & lib. 1. serm. Satyr. 2.

Rem patris oblimare malum est ubicunque, quid inter.

est; in matrona. ancilla peccesne togata? Et lib. 2. serm. Satyr. 3.

Singulare hoc est nescio cujus; *Barba* resecta cadit *mox* reditura *ries*. Et *Prisci* sub hoc saxo contumulatur *anus*.

τὸ.

Articulus præpositivus nonnunquã adhibetur acceptis materialiter tanquã neutris nominibus, ut τὸ ponitur ἀντὶ τοῦ τ (pro τ) τὸ ἄνθρωπος quidem nomé est, τὸ δὲ λέγω (lego verò) verbum est.

τόδετι.

τόδετι multis modis accipitur.

Nam primò quo ad seipsum quippiam esse intelligitur τόδετι solet appellari ab Aristotele. 2. Inprimis autẽ sic appellantur primæ substantiæ, quia in nullo insunt, ideoque quiddam τόδετι dicuntur esse principaliter seu κυρίως 3. Et prætereaquæ abstractione seipsis esse intelliguntur; ut in prioribus Analyt. Aristoteles triangulũ τόδετι appellat: & in posterioribus in tertio modò eorũ, quæ per se dicuntur cujusq; rei quidditas seu Idea etiam hoc modo esse dicitur & τόδετι appellatur. Ultimo τόδετι significat materiã & ἕξιν, seu formam, quæ in materia est ita, ut hæc τόδετι compositæ rei constituant.

τόδετι { Absolutè substantia per se subsistens, compositum ex materia & forma. | κατάτι vel φαινόμενον. Aristot. λ. 1 philos. }

Itaque humana etiam Christi natura τόδετι rectè dici potest: licet sit, qui hoc neget.

τοίνυν.

Hac particula nunc quippiam concluditur, nunc filum Narrationis connectitur. Sic etiam particula οὖν in narratione est vinculum apud Plat. in Amator & apud latinos interdum Igitur & Ergo.

τοπική.

τοπικὴ in organo logico Ram: est disciplina inveniendorum argumentorum probabilium & necessariorum. Aristoteles ab ea excipit & secludit doctriam ἀποδεικτικήν. Ratio τοπικὴ est, ratio communis & probabilis.

τοπικὴ μνήμη est localis memoria.

παρουσία τοπικὴ est præsentia, qua corpus loco capitur seu comprehenditur.

Medicamentum τοπικὸν est quod adhibetur & applicatur ad locum affectum.

Τραπεζῖται.

Τραπεζῖται sunt danistæ, qui τραπεζίοις, id est, abaculis seu mensulis in publico propositis pecuniam fœnore elocant seu fœnus exercent. Latinè Argentarij, qui tamen Danistæ nomen græcũ retinuerunt, Joach. Camerar. τραπεζοποιὸς est structor τραπέζης, id est, mensæ.

τρίς.

Τρὶς interdum numeri significationem habet, Latin Ter. Hæc nativa hujus particulæ vis est.

In-

Interdũ habet vim augẽdi, ut τρισόλβιος, τρισάθλιος, τρισαριστεύς, vir fortissimus. Hinc Horat. græcillans cum latinè reddere vellet hæc duo vocabula, τρισχ[illegible]δρων & τριχαλκεόδρων, scripsit [illegible]bur & æs triplex circa pectus erat.

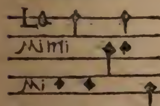
Τρόποι.

τρόποι (modi) sunt Lexici, Grammatici, Dialectici, Oratorij, Ethici, & Politici, Musici seu Harmonici, quos quidam vocant Tonos.

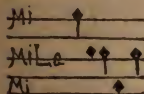
Τρόπος Musicus (Ornitoparchus & alij tonum vocant) est ambitus cantus harmonici in octava & ejus mediatione situ semitoniorum MI FA variatus. Ejus igitur doctrina pendet à cognitione sonorum antegressa.

Suntq; modi duodecim. Hi dividuntur in Pares & Impares: Pares sunt qui situ semitoniorum pari reguntur. Horum sunt duo ordines. Primus est modorum, qui ex quarta MI LA & quinta MI MI compositi semitonis pariter in uno reguntur. Suntq; Phrygius & Hypophrygius.

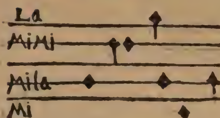
Phrygius est modus, cujus octava quarta MI LA & quinta MI MI harmonicè mediatur.

Hypophrygius est cujus octava quarta Mi la & quinta mi mi arithmeticè mediatur.

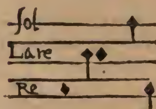

Phrygius & Hypophrygius connectuntur cùm quarta MI LA quintã MI MI utrinque ambit.

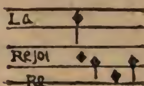

Posterior ordo est eorum, qui situ semitoniorum pari in progressu reguntur. Suntq;. 1. Dorius & Hypodorius. 2. Jonicus & Hypoionicus.

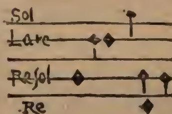
Dorius est cujus octava quarta Re sol, & quinta Re la harmonicè mediatur.

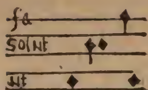
Hypodorius est, cujus octava quarta Re sol & quinta Re la arithmeticè mediatur.

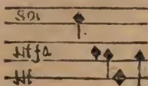
Dorius & Hypodorius conjunguntur cùm quarta Re sol, quintam Re la utrinque ambit.

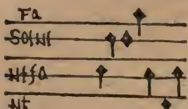
Jonicus est cujus octava quarta ut fa, & quinta ut sol harmonicè mediatur.

Hypionicus eſt cujus octava quarta ut fa quinta ut ſol arithmeticè mediatur..

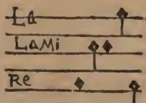

Ionicus & Hypionicus connectuntur cum quarta ut fa, quintam ut ſol utrinque ambit.

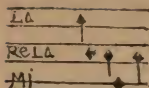

Impares modi ſunt qui ſitu ſemitonorum impariter reguntur. Horum ſunt duo ordines: Primus eſt modorum, qui ex quarta Mi la & quinta Re la compoſiti in imo impariter reguntur.

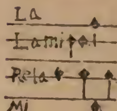
Suntque Æolius & Hypoælius. Æolius eſt cujus octava quarta Mi la & quinta Re la harmonicè mediatur.

Hypoælius eſt cujus octava, quarta Mi là & quinta Re la arithmeticè mediatur.

Æolicus & Hypæolicus connectuntur cum quinta Mi la, quintam Re la utrinq; ambit.

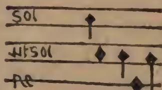

Secundus ordo modorum Imparium eſt eorum, qui ſitu ſemitonorum impari in progreſſu reguntur. Suntq; 1. Mixæolicus, vulgò dictus Mixolydius: Et Hypomixæolius, Vulgò dictus Hypomixolydius. 2. Lydius & Hypolydius.

Mixoæolius eſt cujus octava quarta Re ſol, & quinta Ut ſol harmonicè mediatur..

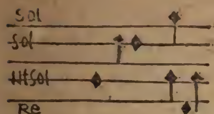

Hypomixæolius eſt cujus octava quarta Re ſol, & quinta Ut ſol arithmeticè: mediatur..

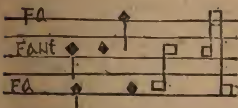

Mixæolius & Hypomixæolius connectun-

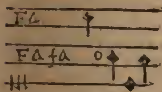
&untur cum quarta Re sol, quintam Ut sol utrinq; ambit.

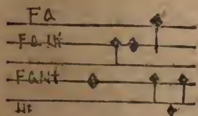
Lydius est cujus octava, quarta Ut fa, & quinta Fa fa harmoniæ mediatur.

Hypolydius est cujus octava, quarta Ut fa, & quinta Fa fa arithmeticè mediatur.

Lydius & Hypolydius conjunguntur cum quarta Ut fa, quintam Fa fa utrinq; ambit.

Hæc igitur de modo Músico, qui instar regulæ est, cujus ductu ab artifice constituitur cantus. Modi ambitus est regulariter octava, quæ componitur ex quartæ & quintę intervallis seu sonis duplici ratione; Una Harmonica, Altera Arithmetica. Harmonica compositionis ratio est, quæ quintæ dat locum inferiorem, quartæ superiorem. Arithmetica contra. Hæc gemina ejusdem octavæ compositio facit, ut quælibet octava binos contineat modos, unum qui harmonica, alterum qui Arithmetica mediatione constet. Mediatio dicitur compositionis variatio, quod fiat in octavæ medio. Alij numerant tantùm octo Modos seu Tropos. Sed hoc argumento, qui sequũtur Glareanum, defendunt 12. Tot sunt Modi, quot variationes differentiævé in octavis ex situ semitonorum, interveniente utraque mediatione (harmonica & arithmetica) constituuntur. Jam verò variationes seu differentię fiunt 12. Sex mediatione harmonica, arithmetica totidem. Nam situs semitonorum par est & æqualis in sex modis, Impar & inæqualis item in sex. E. tropi sunt duodecim. Vide Music. Joh. Magiri Cantoris B.

Modorum differentias Cyriacus Snegassius in Músico suo libello Tropos vocat. Sic Tropum in Dorio constituit &c.

Alij per Músicos Modos intelligunt Sonos. Dicunt enim esse usitata Modorum intervalla seu Distantias novem, Tonum, Diatessaron, Diapente, Tonum cum Diapente, Diapason, Ditonum cum Diapason, Diapente cum Diapason, & Disdiapason; & horum principium faciunt Unisonum: qui est sonus absq; ullà vocis intentione vel remissione eodem concentus tenore editus.

De his vide sequentem Διαγραφήν.

Tonus primus modus vocem aut unica intentione intendens, aut unica remissione remittens		Secunda, ut re
Ditonus		Tertia, Ut Mi
Diatessaron		Quarta, Ut fa
Diapente	Est	Quinta, Ut sol
Tonus cum Diapente.		Sexta.
Diapasῶn.		Octava.
Ditonus cum diapasῶn		Decima.
Diapente cum diapasῶn		Duodecima.
Disdiapasῶn		Dupl. octav.

Vide Vocem Sonus.

In fugis describendis dicuntur Epidiatessaron, Hypodiatessaron, Epidiapente, Hypodiapente, Epidiapason, Hypodiapason.

Martianus tonos dissonos seu dissentientes seu δυσφώνους esse dicit, qui cùm percussi fuerint, invicem discrepant.

τρόπος λέξεως accipitur pro genere loquendi, quod cum è medio petitum est, Idiotismus vocatur. Reliquas significationes vide in Latino Modus.

τύπος.

Typus 1. est effigies facta ex impressione. Vox propriè est πλαστικὴ hinc Tyopothetes.

2. Aristoteli est rudis adumbrataque forma, rudis imago lib. 3. Ethicorum cap. 12. τύπῳ περιλαβεῖν rudi quadam forma descripta cognoscere.

Cognitio vel δεῖξις quæ ἐν τύπῳ fit, est cognitio quæ fit παχυλῶς, crassiusculè, non exactè, non exquisitè. Opponitur ei ἀκριβὴς exacta. perfecta. Institutio quæ fit τύπῳ, id est rudi quadam ratione, vocatur etiam institutio πλαστική, quæ fit ἐν πλάτει.

3. Typus significat ictum.

τύχη.

τύχη μέσον est; Significat enim εὐτυχίαν & δυστυχίαν (bonam & adversam fortunam). φέρειν πάσας τὰς τύχας εὐσχημόνως Aristoteli est omnes fortunæ casus decenter & ex personæ suæ dignitate ferre lib. 1. Ethic. Nicomach. cap. 12. Secundo Physicorum statuit Aristoteles τύχην genus fortuitorum, quæ homini παρὰ λόγον, id est præter rationem accidunt, cum ratione tamen agenti. Estque ratione qualitatis ἀγαθὴ vel φαύλη, ratione quantitatis μικρὰ vel μεγάλη Plato in Epimenide. Qui hæc alio quopiam modo tractare instituet, fortunæ (id est bonæ fortunæ) auxilium sibi invocandum nôrit. Eidem in Menone τὰ ἀπὸ τύχης γιγνόμενα sunt quæ temerario quodam fortunæ casu contingunt, ut vertit. Johan. Serranus.

Litera υ.

ὑπάρχειν, ὑπάρχον.

Primo ὑπάρχειν est esse vel existere, ut vivere cum de actu primo accipitur in physicis.

Ea quæ sunt τῷ ὑπάρχειν, intelliguntur esse quæ vigent ad aliquod tempus, quâ phrasi utuntur Græci Logici in do-

doctrina de propositionibus: iis enim propositio τῦ ὑπάρχειν est propositio de eo quod jam existit, ita ut attributum non sit æternum.

Materia τῦ ὑπάρχειν opponitur materiæ necessariæ & τῦ ἐνδέχεσθαι ut media inter hæc sit, ita necessarium opponitur τῷ ἐνδεχομένῳ & ὑπάρχοντι: exempli causa, τὸ πιστὸν, id est, quod sub fidem cadit aut est necessarium, quod est καθ' αὐτὸ & æternum, ut Christus est mediator aut τῦ ὑπάρχειν, ut fractio panis in cœna est communicatio corporis Christi; aut τῦ ἐνδέχεσθαι, ut contingit, ut qui vescitur carnibus & bibit vinum; itemq; qui neq; vescitur carnibus neq; bibit vinum, sit grat⁹ Deo: quod etiam ἀδιάφορον. indifferens & quasi ἀδιόρισον dicitur. Omnes quibus fides imputata est in justitiam, in hoc seculo patienter & continenter vivunt propositio ne quidem est τῦ ὑπάρχειν, tantum abest ut sit necessaria. Nam Enoch est beatus, & tamen non vivit in hoc seculo cum sit in cœlo: Claud. Alberius in 6. orat. Apodict.

Rursus ὑπάρχειν verbum est Dialecticorum, sicut θεῖναι & ὑποτιθέναι, i. e. ponere & supponere, thesis & hypothesis. Sic Plato in Tim. utitur: τέτων δὲ ὑπαρχόντων ἄν, καὶ πᾶσα ἀνάγκη τὸν δὲ τὸν κοσμον εἰκόνα τινὸς εἶναι, id est, ex quibus positis & constitutis efficitur, ut sit necesse hunc mundum simulacrum alicujus esse.

Usus est & huj⁹ verbi in doctrinâ causarum, ut causa quædam ἐνυπάρχει, id est, interior est.

Virtus ἐνυπάρχουσα est virtus inhærens, cui opponitur παραστᾶσα, συνεδρεύουσα, παρισταμένη, id est, assistens, ut Dei sapientia assistens Paulo. (Scholastici vocant formam assistentem.)

Deus μὴ ἐνυπάρχων, id est, non copulatus nobiscum tanquam cum membris caput, re ipsa justos nos non facit. Gabriel Biel Carnis Christi φυσικὴν ὕπαρξιν vocat naturalem consistentiam.

Atq; hæc habuimus quæ exponeremus de hoc verbo ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, (pro præsenti copia.)

ὑπερβατῶς ποιεῖν.

ὑπερβατῶς ποιεῖν, ἐργάζεσθαι, πράττειν, est aliquid facere, vel agere saltuatim, translatitiè, dicis causâ, carptim, perfunctoriè, defunctoriè, remissè, non satis accuratè, in transcursu, ἐκ παραδρομῆς, Wie der Hane über die Kolen leufft, oder / Wie die Nonnen den Psalter lesen: à voce ὑπερβατὸν, quâ significatur generaliter, quod transiri potest, specialiter trajectus verborum ordo, interruptusq; orationis contextus, *Joh Serran. in Protag. Platonis.* &c. de quo vide infrà.

ὑπολαμβάνω.

1. ὑπολαμβάνω est suscipio. 2. Aristoteli Anima vel homo ὑπολαμβάνει, id est, existimat, quâ voce complectitur omnes status intellectus nostri, id est, non tantùm intellectum discurrentem, sed aliis etiam modis operantem, id est, omnem operationem intellectus nostri, tam perfectam, quàm imperfectam, Zabar. in lib. 3. de Animo. Aristoteles lib. 2. ὑπολαμβάνειν igitur complectitur διανοεῖσθαι, (discurrere) θεωρεῖν, (speculari) opinari, scire. &c. 3. Accipitur & pro respondere, sicut Latinum suscipio & excipio & subsequor à Poëtis. *Suscipit Æneas*, id est, respondet, apud Virgilium: ὑπειλημμένη δόξα est præsumpta, id est, anticipata opinio, quæ sæpè est veritatis noxa.

ὑπερβολή.

Hyperbole, ὑπερβολή, exuperantia, superlatio, superjectio, excessus, eminentia.

Est Hyperbole & Physica, & Ethica, & oratoria, & Musica.

In Phys. hyperbole est qualitatis vel quantitatis, ut videre est in monstris & humoribus. Si humor aliquis adustus est, ὑπερβολή est qualitatis, quæ παρὰ φύσιν est. Opponitur ei ἔλλειψις. Si epar calidius sit (δυσκρασία calida dicitur) pro ea ut ὑπερβολή caloris magna aut parva est, diversis modis Chymi & excrementa horum corrumpuntur. Si epar frigidius sit (δυσκρασία frigida dicitur) fit μόλυνσις pro eo, ut hæc ellipsis caloris magna vel parva est, Chymi ipsi & excrementa horum magis & minus corrumpuntur.

Propria καθ' ὑπερβολήν Aristoteli sunt propria quæ non simpliciter sed propter exuperantiam uni soli dicuntur inesse. Sic calidum soli igni convenit. Ignis enim est corpus simplex, maximè seu extremè calidum. Vide 5. Topic. l. 25.

In Ethicis vitium alterum virtuti oppositum ὑπερβολή dicitur, seu exuperantia & vitium καθ' ὑπερβολήν. Alicubi accipit Aristoteles pro utroq; medij excessu, in quæst. Sed & in bonam accipitur partem pro ὑπεροχῇ. Ita tribuitur virtuti Heroicæ à Zuingero 7. Ethic Arist. cap. 1. qui ait: Heroicæ virtutes non differunt ab humanis virtutibus præterquàm sola ὑπερβολῇ & excellentiâ.

Oratoria Hyperbole fit verbis
- Nativis.
- Translatis seu immutatis. Audacia Tropi tunc dicitur, Estq; Tropi affectio seu accidens. Talæus & Quint. Hæc parere potest solœcismum logicum, ut, Zoilus est vitium, pro vitiosus.

Hyperbole, quæ verba incredibiliter tollit, fit verbis
- Simpliciter seu separatim (Sturmius in Ratione Elocutionis) ut, Animam debet. Omnes orbis partes sunt perturbatæ.
- Per comparationem seu collationem
  - *Parem*, quæ neutra parte exsuperatur. Corpus æquè atq; nix candidū; pari vultu Deo similis.
  - *Imparem*, quæ in altera parte superat; Corpus nive candidus.

Hyperbolè est oratio veritatem exuperans, ut cùm Cicero dicit gestire parietes, ut Cæsari gratias agant, in orat. pro Marcell. Seu: Hyperbole est cum aliquid incredibiliter ponitur, ut, vix ossibus hærent, Fulminis ocyor alis. Sublimi feriam vertice sidera, pro Marcello. Si ad humanos casus incertosq; eventus valetudinis sceleris etiam accedat insidiarumq; consensio, quem Deum, etiamsi cupiat, opitulari posse Reipublicæ credamus? Vel, est, quoties rem rerum ambitu, aut majore natura extollimus. Scal. lib. 3. poet. cap. 74.

Sunt alia multa quæ fecit Jesus, quæ si scribantur sigillatim, ne mundum quidem ipsum opinor capturum seu capere posse eos, qui scriberentur libros; Hyperbole est. Dionys: Carth. vocat Excessum, sicut & Scal. sic enim inquit hunc in locum. D. Interdum homo aliqua dicit per excessũ ad designandum magnitudinem rei, quæ recitatur, ut cum in libro Judicum scribitur ꝙ Filij Benjamin tam certò jactarint funda lapidem ut capillũ tangere potuerint: & cũ Pharao ad Josephum inquit in Gen. c. 41. Absq; tui oris imperio nemo movebit manum aut pedem in tota terra Ægypti. Talia autem sine mendacio asserũtur, quia narrans agnoscit quousque credatur, nec intendit decipere, sed veritatem ipsam evidentius aperire, quod fieri nequit nisi per sermonem figuralem & hyperbolicum. Hæc Dion. Idem de verb. Pauli. Optabã ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis Judæis: & Moisi in Exod. aut remitte populo hanc noxam, aut si nõ facis, dele me de libro, quem scripsisti. Potest, ait, dici, quod tam Moysis quam Pauli sermo sit hyperbolicus, id est per excessum dict⁹, tamen sine mendacio. In ejusmodi namque sermone sensus non est, qui per orationem directè importatur, sed qui à loquente intenditur, qui propter rationabilem causam tali locutione utitur, eo quod res melius significari seu clarius explicari non valeat nisi per excessum. Scit tamen qui loquitur quousq; credatur. Hoc modo loquendi sæpissime utitur S. Scriptura, ut cum ait Manasses, Peccavi supra numerum arenæ maris. Et Psalmista. Multiplicati sunt super capillos capitis mei qui oderunt me gratis. Simili sensu scriptum est in libro Judicum de Habitatoribus Gabaa, sc. Filius Benjamin, quia erant fortissimi viri tanta cum certitudine jacientes fundis lapidem, ut capillũ possent percutere, & nequaquam ictus in alteram partem ferretur. Quo aliud nihil significatur, nisi quod erant ultra modum boni fundibularij. Apostolus ergò magnitudinem sui desiderij, quo Judæorum salutem optat, plenè exprimere nequiens, per hyperbolen ait: optabam ego ipse, id est tam ardenter concupivi salutem fratrum meorum Judæorum, ut hunc affectum apertius designare nõ possim, nisi ut dicam me voluisse separari à Christo. Et probabiliter dicitur. Paulus & Moses optabant aliquo modo deleri & separari, nisi Deus parceret populo: videl. ex affectione inferioris animæ partis erga proximos ardentissime, qualis amor nescit mensuram, licet aliter se haberet voluntas superiorẽ rationem sequens, quemadmodum & salvator oravit à se auferri calicem passionis, quẽ utiq; simpliciter voluit, juxta illud: Oblatus est quia voluit.

ὑπευνημα,

Quia omnis hyperbole debet carere mendacio, cum ad summũ pervenit, tẽperanda est (exemplo Ciceronis in 2. phil:) exceptione correctionis, ut vitet opinionem mendacii & temeritatis.

Hyperbole licet sit ultra fidem, non tamen est ultra modum. Quintilian: Hyperbolis immodice utentes aut pueriles, aut aniles, aut inflati evadũt. Tales n. solent tollere res plerunq; supra veritatem.

Hyperbole in Musicis inter figuras seu ornamẽta cantus refertur. Ac dicitur cum propter textus emphasin toni

alicujus, debitos tonos transgredimur tota clausula

ὑπερβολικῶς est eminenter, καθ' ὑπερβολὴν, excessive, supra modum, ultra modum, supra fidem.

ὑπερβατόν.

Hyperbaton est verborum & constructionis ordo turbatus.

Hyperbata igitur metra seu potius lusus hyperbati sunt ejusmodi.

Discito nequitiã Bacchũ cole despice sanctos
Justitiam fuge sperne Deũ Satanã reverere.

Hic in constructione, hexametri primi dictio prima hexametri secundi dictioni primæ conjungitur & sic deinceps secunda secundę, tertia tertię, quarta quartę &c. Discito justitiã &c.

Hic se rectus seu naturalis conjunctorũ verborum ordo teneatur, simplex intellectus pietati & honestati adversus est. Sed hoc ὑπερβατῶς & translatiti è addo.

Est autem hyperbaton vel concinnum ac laudabile, vel minus concinnum minusque laudatum. Est verborum transgressio vel decora vel indecora. Vide Quintilianum.

ὑπέχειν τὸν λόγον.

Est 1. Subire judicium alicujus rei, disserere cum aliquo. Sic accipit Plato in Sophista, ut placet Serrano.

2. Convinci de aliqua re.

3. Excipere sermonem, i. e. respondere interroganti. Aliâs ὑπολαβεῖν τὸν λόγον. Ita relata sunt ὁ ἐρωτῶν & ὑπέχων τὸν λόγον.

Υπόληψις, ὑποληπτὸν.

1. In omni disputatione distinctio vocis ambiguæ prima sit. 1. Top. c. ult. & 8. c. 3.

2. Vox ὑπόληψις aliquando significat γενικῶς conceptum seu apprehensionem animi (omnem animi conceptum, quo res noscuntur) interdum εἰδικῶς notitiam conjecturalem, id est innitentem cuidam conjecturæ quæ incertam seu ambiguam habet fidem seu significat sententiam seu conceptum ὑποθετὸν, i. e. cujus cognitio est conjuncta cum quadam conjectura, & quæ suapte natura necessariò nec vera, nec falsa est.

3. Priore significatione est genus eorum, quibus noscitur quippiam.

4. Ejusque species insignes sunt, Scientia & Opinio: Aristoteles 5. phys.

5. Itaque ὑποληπτὸν, est, quod conceptu animi percipitur, seu apprehenditur, vel quod animo concipi potest, ut ἐπιστητὸν & δοξαστὸν id est scibile & opinabile.

6. Scientia est eorum, quæ necessario vera sunt.

7. Exigit necessitatem duplicem: alterã rei, quæ scitur, alteram in animo scientis, quem oportet esse ἀμετάπτωτον.

8. Interdum etiam significat vox scientiæ quandam cognitionem expertem conjecturæ, ἀνυπόθετον.

9. Opinio est eorum, quæ veritatis causa aliter se habere possunt, ut sunt quorum est στοχασμὸς, id est, conjectura, quæ cum fide conjuncta est.

10. Ceteroquin fides à conjectura abesse potest, cum hæsitantis etiam possit esse conjectura. Schegk. in comm. in 1. prior: analyt. Arist. pag. 283.

11. At eidem Hypolepsis non est genus sed subjectum opinionis 4. topicor: quod quomodo intelligendum sit videamus.

12. Interdum. Hypolepsis significat conceptum duntaxat rei, quæ veritatis causa aliter se habere potest. Hunc conceptum Plato dividit in duas species.

[illegible]s. Nam si fides ei accedat vocat [illegible], si concipiatur aliquid sine fide, εἰκασίαν nominat. Aristoteles igitur fidei εἰκασίας respectu negat ὑπόληψιν esse genus opinabilis, sed respectu conceptus utriusq; commune quoddam subjectum esse dicit τὸ ὑποληπτόν.

Hyponœa, ὑπόνοια.

Hyponœa 1. in genere est animi conceptio, & opinio vel suspicio.

2. Est figura loquendi, cum plus intelligitur quam dicitur, seu cum intellectui plus intimatur, quàm dicitur. Verba, Hoc est corpus meum Martin: Bucer: ita interpretatur: Quod pane fracto & mãducato intellectui intimatur est corpus meũ. Alii sic: voce Hoc Christus non solum panem demonstravit, sed oculos mentis ad corpus Christi attollit, quod per hoc simul demonstrarur. Theol. Wirtemb. in R. O. C. p. 220. 2. Hyponoea Platoni 2. de Rep. est Allegoria.

Ἄλλως.

Hypolepsis generaliter est appræhensio rei in intellectu quævis. Sic dicta καθ' ὑπόληψιν sunt dicta ex opinione nostra vel alterius. Specialiter Hypolepsis interdum opponitur Opinioni, ut:

Notitia propositionum est
- Certa
- In certa
  - Δόξα, opinio (quæ Ciceroni assensio imbecilla 4. Tuscul.) notitia incerta, in qua probabili ratione movemur, ut magis in unam partem inclinemus, quàm in aliam, sic tamen, ut sit suspensa assensio seu asseveratio: Loquor de sapientibus. Sunt enim qui pro opinionibus magis pugnent quam pro aris & focis, ipsoq; capite.
  - ὑπόληψις, suspicio, notitia incerta, in qua sine satis probabili ratione movemur, ut magis in deteriorem partem inclinemus, nec suspendamus asseverationem.

Hypolepsis Existimatio est
- Facultas
  - Communiter. Διάνοια generalis, id est, vis animæ rationalis, in qua sunt 5. habitus intelligentiæ.
  - Propriè. Facultas animi λογιστικὴ seu δοξαστικὴ, quæ ἐπιστημονικῷ μορίῳ opponitur. Utraq; tamen pars est διανοητικῆς pars.
- Habitus 5.
  - Νοῦς
  - ἐπιστήμη
  - Φρόνησις
  - Τέχνη
  - Σοφία

Ita hypolepsis est Theorica, ut scientia, vel practica: ut prudentia.

Scientia est hypolepsis περὶ τῶν καθόλου, καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκ[illegible]ὄντων.

Φρόνησις est ὑπόληψις ἀληθὴς τοῦ συμφέροντος.

Hypolepsis seu assensio est { Ἰσχυρὰ, firma, æmula scientiæ. / προσμαῖα, imbecillis, non obstinata. } 7. Eth. Arist.

Vox Hypolepseos est ὁμώνυμος 1. significat conceptum seu notionem seu apprehensionem animi. Ac ita est gen° scientiæ opinionis & aliarum specierum quarumcunq; , quibus aliquid noscitur seu percipitur.

2. Significat notitiam στοχαστικὴν, id est, cuidam conjecturæ innitentem, quæ non certam sed ambiguam habet fidem. Ex priore significatione ὑπολαμβάνειν dicitur quod conceptu animi percipitur seu apprehenditur Vide Schegk. in lib. 1. priorum Analyt. p. 28. Pro nostra ὑπολήψει sæpe tribuitur aliquid enti quod re vera ei non inest. Non omne à nobis ὑποληπτὸν est Deo δυνατόν. Tantum quicquid velle potest Deus, facere potest.

Ὑπομονή.

Ὑπομονὴ Ethicè est perseverantia in re adversa cum expectatione, vel patiens expectatio meliorum.

In Oratoria est σχῆμα cum suspendimus auditoris expectationem & ad extremum præter opinionem aliquid subiicimus. Ut Philipp. 1. Unde igitur subito tanta ista mutatio? Nō possum adduci ut suspicer, te pecunia captum. Licet quod cuique libet, loquatur credere non est necesse. Nihil enim unquam in te sordidum, nihil humile cognovi. Quanquam nihil est tàm sanctum, quod non soleant domestici depravare nonnunquam, sed novi firmitatem tuam. Atque utinam, ut culpam, sic etiam suspicionem vitare potuisses. Illud magis vereor, ne ignorans verum iter gloriæ, gloriosum putes, plus te unum posse, quàm omnes, & metui à civibus tuis, quàm diligi malis. ὑπομονὴ aliud est nempe σχῆμα quod latinis est Commoratio in una eademq; sententia.

Ὑπόστεγα.

ὑπόστεγα sunt loca sub tegulis, al: subtegulanea, quib° opposita sunt ὑπαίθρια subdialia vnder dem freyen Himmel.

ὑπογραφή.

ὑπογραφὴ 1. est subscriptio, approbatio.

2. ὑπογραφὴ Oratoribus est orationis ornamentum minime otiosum, luculenta alterius rei gestæ descriptio quæ tamen non ita ad sensus audientium adhibetur ut ἐνέργεια. Nam ἐνέργεια eis est, cùm ita rem gestam evidenter explicamus ut quasi ob oculos suos geri judices existiment. Dicitur & ἐνάργεια: sed hæc etiam vocum est. Dicuntur enim λέξεις ἐναργεῖς quæ sunt σημαντικώτεραι καὶ πληκτικαὶ (significantiores & ferientes.

Hypocrita.

Hypocrita 1. Est simulator alienæ personæ ut histrio. Ita vox Dramatica est 2. Ethicè est qui aliud gerit in pectore, aliud in ore (de quo istud: ἄλλο στόμα ἄλλο νοῦς): qui aliud intus vult, aliud foris ostentat. Qui pietatem suam extenuat, non modestiæ, sed ambitionis causa. Deniq; qui simulat pietatem, qua caret, is etiam dicitur agere hypocriticè. Sunt autem diversa, Agere simulatorem & agere hypocritam Quia simulatio etiam sine hypocrisi fieri potest. Christus iter faciens cum duobus discipulis Emaunta, cùm ad vicum illum ventum esset, simulabat se longiùs ire, sed non egit hypocritam. Lucæ 24. ὑπόκρισις est simulatio gestus, pronunciatio artificiosa vel mimica. Joach. Cam.

Eam. Hypocrisis maximè gestuum est.

Hypocrisis	Ethica simulatio pietatis, sanctitatis, cultus Dei	
	Comica & Tragica	actio
	Oratoria	

Joch. Camer. pronunciatū in 23. Matth. Nihil est in religione execrabilius simulatione & falsitate, ὑποκρίσει, quæ est maximè gestuum & in specie exteriore ut histrionum & oratorum.

ὑπέρθεσις.

ὑπερθέσει seu καθ' ὑπέρθεσιν est gradu superlativo: Ut quæritur quid utilissimum, quid æquissimum. Hæc qualitatis ζήτησις seu quæstio est καθ' ὑπέρθεσιν. Opponitur autem θέσει & παραθέσει, positivo & comparativo.

Quæritur	Simpliciter, θέσει, ἁπλῶς. Expetendanè gloria. Quid honestum?	
	comparatè, κατὰ σύγκρισιν	κατὰ παράθεσιν; præponendanè divitiis gloria? quid honestius?
		κατὰ ὑπέρθεσιν; quid honestissimum.

Verborum transjectiò est ὑπέρθεσις ἢ ὑπερβιβασμὸς, qui nisi concinnus sit, vitiosus est.

ὑποκαθίζω.

ὑποκαθίζω seu ὑποκάθημαι est subsideo. Subsido Ovidius usurpat metaphoricè in Metamorph. Jussit & extendi campos, subsidere valles. Transfertur & ad res venereas. Nam fœmina dicitur subsidere, quod & dicitur succumbere. Vide Horat. Epod. 16. Tigres subsidere cervis. Lucret. lib. 4. Equæ maribus subsidere possent.

Hypostasis.

De voce Hypostasis inter Catholicos olim, cum in re idem sentirent tantū σχίσμα, tanta oborta est controversia, ut partium dissidentium inter se altera alteram hæreseos insimularet, impingens hæc illi Arianismum: huic verò illa Sabellianismum: Una enim pars dicebat tres in divinis esse hypostases, altera tantū unā esse hypostasin, intelligens unam οὐσίαν. Hypostasis enim (quæ Latinè substantia dicitur) à Græcis accipitur & pro οὐσία seu essentia, & pro persona seu subsistentia. Itaq; utraq; parte humaniter audita posteaquam Synodus per Athanasium quoad doctrinam concordes, hoc est in re ipsa nihil discrepantes comperit, ita negotium transegit, ut nominum usum ipsis concedens, rebus eos constringeret.

Id manifestum est ex Epistola Synodalis concilij Alexandrini hisce verbis: Illis qui nonnullos incusabant ut trium hypostaseon affirmatores, cum hujusmodi voces in scriptura non reperirentur, ac proinde suspecti videri possent, auctores fuimus ne amplius in Nicænam confessionem inquirerent: sed tamen de istis ob pervicaciam rixandi quæstio est habita interrogatiq; sunt, num pro Arrianorum sententia alienas peregrinasque ac diversæ à se invicem substantiæ personas esse velint, & unamquāque hypostasin per se ac seorsum divisam esse, pro ratione ceterarum creaturarum, eorumque qui ex hominibus nascuntur existimentia sic, intelligant diversas res, quale est aurum,

rum, argentũ, æs? an, ut alij hæretici, ſub iſtis vocibus tria principia & tres maximos Deos conſtituant? Ceterum illi affirmabant, ſe ita neque dixiſſe, neque ſenſiſſe; percunctantibus autem nobis, quam ratione iſta dicerent, aut cur omnino ejusmodi vocabulis uterentur? Reſponderunt ſe ſe in Trinitatem credere, non quæ nominetenus Trinitas, ſed quæ verè Trinitas eſſet & ſubſiſteret, & patrē, ut qui verè eſſet & ſubſiſteret, & filium ut exiſtentem, & ſubſiſtentem, & ſpiritum S. ut ſubſiſtentem & exiſtentem agnoſcere. Non tamen ſe dixiſſe tres Deos, aut tria principia, imò ne toleraturos quidem, ſi quis tale quippiam aut dicat, aut ſentiat, ſed ſe ſcire eſſe S. Trinitatem, ut tamen una ſit Deitas, & unum principium, & Filium ſe agnoſcere eſſe coeſſentialē ſuo patri, ut dixerunt Patres, & Spiritum S. non creaturam, neq; alienum, ſed proprium & indisgregatum ab eſſentia Patris & filii. Approbata igitur iſtiusmodi & interpretatione & excuſatione, viciſſim quoque eos examinavimus, qui ab iſtis in culpam devocabantur, quaſi dicerent eſſe unam Hypoſtaſin, ſciſcitantes ab illis, num pro Sabelliano dogmate ea mente loquerentur ut ſublatos vellent in Trinitate Filium & Spiritum S. quaſi filius eſſentia careret, aut Spiritus Sanctus non ſubſiſteret? Qui & ipſi affirmârunt, neq; ita ſe dicere, neq; ita ſe ſeſiſſe unquã, ſed hypoſtaſin ipſos intelligere, idem eſſe cum ὀσία. Unam autem ideò ſe ſe hypoſtaſin intelligere, partim quia filius ex eſſentia patris ſit, partim quia in tribus ſit identitas naturæ: unam enim ſeſe deitatem & unam naturam credere, neq; aliam patris, neq; aliam filii, aliam Spiritus S. eſſe naturam. Quin immò & illi, qui eo crimine poſtulati erant, quòd tres hypoſtaſes inducerent, cum ipſis in eandem ſententiam convenerunt. Viciſſimq; illi, qui unam hypoſtaſin aſſeverarent, iſtorum interpretatione acquieverunt, & ambæ factiones pariter Arium execrati ſunt, ut hoſtem communem; Sabelliumque & Paulum Samoſatenum, ut impios.

Poſteris tamen Latinis, ut Auguſtino, non videtur placuiſſe vocis Hypoſtaſis uſurpatio pro perſona. Ita enim Auguſtinus lib. 5. c. 8. de Trinit: Eſſentiam dico: ὀσία græce dicitur, quam uſitatius ſubſtantiam vocamus. Dicunt quidem & illi Hypoſtaſin, ſed neſcio quid volunt intereſſe inter ὀσίαν & ὑπόςαζιν: ita ut pleriq; noſtri, qui hæc græco tractant eloquio dicere conſueverint μίαν ὀσίαν, τρεῖς ὑποςάσεις, quod eſt latinè unam eſſentiam, tres ſubſtantias. Sed quia noſtra loquendi conſuetudo jam obtinuit, ut hoc intelligatur cum dicimus eſſentiam, quod intelligitur, cùm dicimus ſubſtantiam, non audemus dicere unam eſſentiam, tres ſubſtantias, ſed unam eſſentiam vel ſubſtantiam, tres autem perſonas, quemadmodum multi Latini, iſta tractantes, & digni authoritate dixerunt, cum modum alium aptiorem non invenirent, quo enunciarent verbis, quod ſine verbis intelligebant.

Adde quod Latinorum aures ita horruerint, cum audirent: hic dici tres ſubſtantias, ut more græcorũ & voce græca dicerent ὀσίαν unam, & hypoſtaſes tres, ad Arianiſmum evitandum, nec etiam dicerent, unam ſubſtantiam abſq; addito trium perſonarum nomine, ne ὁμόδοξοι viderentur Sabellio.

Nec

Nec tamen Augustinus damnandos putat (lib.7.c.14. de Trinitate) qui differentiam inter essentiam & substantiam constituerent. Ea est hæc apud Basilium ad Ter. Quam habet rationem id quod commune est, ad id quod proprium, hanc habet essentia ad hypostasin, id est substantiam vel subsistentiam. Hodie apud latinos Theologos usitatius est, per substantiam intelligere οὐσίαν seu essentiam & per hypostasin intelligere personam, ac dicere essentia h. e. natura est una, hypostases tres. Consubstantialis Patri Filius, id est, essentialis ὁμοούσιος, Hypostatica unio, id est, personalis. Usitatius inquam: Quia ex recentioribus Scholasticis P. Fonseca etiam substantiale pro personali seu hypostatico accipit.

ὑποστατικόν.

Hypostaticum interdum accipitur generaliter pro quocunq; substantiali, & nonnunquam opponitur Idolo & imagini. Interdum pro Personali, ut conveniat cuilibet homini. Interdum appropriatur Verbo incarnato. Exempli causa: Iris non est aliquid hypostaticon, sed nubes ipsa, i.e. nubes est substantia, cui accidit iris, ut inhærens, nubem pingens. Unio hypostatica seu personalis, vel est perfectissima & singularis, inseparabilis λόγου & carnis: Vel est separabilis, non ita seu eo modo perfecta: ut animæ & corporis humani (nam animæ & corporis bestiæ talis unio non est, cum bestia non sit persona). In priore, τῷ λόγῳ unita est humana natura quasi pars compositi, ad unum Christum verum Deum & verum hominem constituendum. In posteriore, anima unitur corpori, ut vera pars veræ parti ad unius hominis constitutionem. Dico diserte Quasi, quia illic non sunt vere partes, sed tantùm κατ' ἀναλογίαν quandam. οὐκ ἀπὸ πράγματος hoc annotasse.

Quartò hypostaticum accipitur pro ἐνυποστατικῷ, id est pro subsistente in animo nostro nempe spiritualiter & per speciem, non materialiter. Theologus Græcus Chrysostomus sic ait in cap.11. ad Hebr. ubi Fides describitur:

Quoniam ea quæ sunt in spe sine ὑποστάσει esse putantur, fides eis tribuit hypostasin, magis autem eis non tribuit, sed ipsa est substantia eorum: ut puta necdum resurrectio facta est, & necdum est substantia: Sed spes eam facit subsistere in anima nostra: hoc est quod dixit substantia.

Ad extremum ὑποστατικὸν est perseverans in aliquo. præsidens, confidens, obfirmatum, immotum. Ὑποστατικῶς est asseverate, cum aliquid firmissimè & constantissimè asseritur. Sic Historicus. Gessit se ὑποστατικῶς, id est imperterritè, confidenter, audacter.

Hypothesis.

1. Hypotheses suppositiones demonstratorum principia & fundamenta sunt 2. Ac principia vocantur scientiarum inferiorum hypotheses ad differentiã superioris scientiæ, primæ inquam philosophiæ, quæ unica est ἀνυπόθετος, á qua reliquæ suas hypotheses id est, principia sumunt 3. Hypotheses speciali nomine sic dictæ Mathematicis, sunt vel ipsę rerum subjectarum definitiones vel propositiones, quæ ὑποκείμενον genus, de quo doctrina instituitur, nudè & simpliciter explicãt, ut ponatur, mundũ esse rotundum, & sphæricæ quodammodo figuræ ὑποκειμένῳ, visum ferri per lineã rectam. Hypotheses non nunquam etiam

tiam ὅροι nominantur, id est definitiones, quia plerumque rerum subjectarũ definitiones aut explicationes continent. Aristoteles analyt poster. lib. 1. c. 8. inquit, quod hypothesis sit, cum auditor nullã cognitionem per se fidem facientẽ ejus, q̃ propositum est, habet, attamen proponitur & cõceditur ei q̃ talẽ propositionẽ sumit.

Sic quando definitur circulus, quod sit figura plana unicâ linea contenta (quam circumferentiam vocamus) ad quam ab uno puncto omnes, quæ intra figuram sunt, lineæ rectæ ductæ inter se sunt æquales; hanc propositionem communi notione, & absq; præceptore non prius intelligimus; Cum verò eam audivimus absq; demonstratione concedimus. Postulatum verò seu αἴτημα dicit esse, cum id, quod proponitur, neq; domo secum affert discipulus, nec etiam concedit ei, qui tale sumit, petitur tamen ab eo, ut principii loco ponatur, ut si quis postulet ad suam demonstrationem faciendam terram moveri, cœlum stare.

Hypothesin ad thesin revocare est propositionem ac generale fundamentũ ad specialem quæstionem accommodare ac syllogismum integrum disserere, ut in prima Catilinaria, hæc est Thesis, pernitiosi cives, civitatis pestes, sunt morte multandi. Hæc propositio syllogismi est, ex qua assumitur & concluditur, h. est hypothesis disputatur: At Catilina est pernitiosissimus civis. Ergo Catilina est morte mulctãdus. Thesis igitur est generale enunciatũ, Hypothesis speciale. & cũ separati nudique termini (seu argumenta) in ijs considerantur, in thesi genus, in hypothesi species fuerit. Frid. Beurhus. in Compar: Logic. Thesin infinitam quæstionem dicunt oratores; Hypothesin, finitam seu causam, ejusque tria solent constituere genera, demonstrativum, deliberativum & judiciale cum tamen plura esse videantur.

Hypothetica necessitas opponitur absolutæ, dicitur alias necessitas ἐξ ὑποθέσεως, ubi ex ijs quæ jam exstant, ea quę præcesserunt necessariò concluduntur, ut est homo. Ergo fuit Embrio, & semen; non autem ex prioribus necessariò concluduntur posteriora, ut est Embryo, ergo necesse est fieri hominem, natura enim impediri potest.

Hypothesis, ad verbum suppositio, est
- *Conditio* positio, sic accipiunt Logici, & Politici.
- Postulatum ut concedatur, *Fundamentum*, quod substernitur operi futuro, sic philos., ut Mathemat.
- *Quæstio definita*, h. e circũstantijs circumscripta. Sic accipiunt oratores.
- *Fictio*; Scopus Aristot 6. Polit.
- *Periocha*, i.e. brevis argumenti summa: sic interpretes Homeri & aliorum.

Ἄλφα λιτὰς χρύσου λοιμὸν στρατοῦ, ἔχθος ἀνάκτων, id est primus liber Iliados Homericæ habet preces Chrysæ, pestem exercitus, jurgium Regum. Hæc περιοχὴ dicitur ὑπόθεσις libri seu Poëmatis.

In Ethic. Aristotelis lib. 5. cap. 7. Numus omnium rerum dicitur esse mensura ἐξ ὑποθέσεως, id est ex hominum instituto, conditione, concessu, conventu, consensu, quod hoc inter se statuerint & concesserint, non quod ita sit. Sic ἐν τοῖς πρακτικοῖς appellantur hypotheses fines earum rerum, quæ sub

ſub actionem veniunt ad quos agendi conſilia referuntur. Fines autem habentur in principiis.

Differt autem hypotheſis ab hypolepſi.

Hypolepſis eſt ſentētia, de qua eſt animi exiſtimatio quędam, ut dicuntur hæc καθ' ὑπόληψιν Epicureorum, id eſt opinionem. Huic ſubſternitur hypotheſis: hypotheſi hypolepſis innititur ut fundamento. Hypolepſis eſt Scaligeri, In definitione Animæ Ariſtotelica ἐντελέχεια ſignificat formam, non continuam motionem: Hypotheſis ejus, eſt quòd ſcribitur non per δ ſed per τ.

ὑστερολογία.

Hyſterologia eſt cum præpoſitio à caſu ſuo ad verbum transfertur vel relativum antecedenti poſtponitur. Virg. 1. Æneid. Tyriam qui veneris urbem id eſt ad urbem veneris Cic. pro Ligar. Sed hoc non cōcedo ut quibus rebus gloriemini in vobis eaſdem in aliis repræhendatis. Idem in Epiſt:. Tamē quę tua ſuavitas eſt quique in me amor, nolles à me hoc tempore &c.

ὑποτύπωσις.

ὑποτύπωσις 1. ſignificat informationem vel delineationem ſeu σκιαγραφίαν, qualis eſt pictorum. Hi n. imaginem primum ruditer delineant, poſtea verò inde vivos colores inducunt. 2. Significat brevem & rudem deſcriptionem. Sic quidam intelligunt hoc 2. ad Timoth. 1. Hypotypoſin teneto ſanorum verborum, id eſt rudem & brevem conſignationem quam in conſpectu habeas & cujus ductum ſequaris in docendo 3. Expreſſam formam, quibus verbis etiam reddita eſt dicto loco Pauli 4. Illuſtrem orationem, qua res velut ante oculos depingitur. Joh. Piſc. Sic accipiunt logici & oratores. Hypotypoſis, inquit in Rhet. Juſtus Vultejus, eſt σχῆμα, cùm ex habitu lineamentiſq; corporum perſonas deſcribimus (deſcriptio eſt habit⁹) Cic. in Piſonē. Gabinium ſi vidiſſent Duûmvirum veſtri illi unguentarii, citius agnoviſſent. Erant illi compti capilli & madentes cincinnorum fimbrię & fluentes ceruſſatæq; buccæ &c.

LITERA. Φ.

φαίνεσθαι.

φαίνεσθαι eſt apparere in conſpectum venire, δοκεῖν, ſpeciem alicujus præ ſe ferre. οὐ γὰρ οὖσα (ἡδονὴ) ἀγαθὸν φαίνεται: cum non ſit bonum (voluptas) boni ſpeciem præ ſe fert. Ariſtoteles in Ethicis.

φαινόμενον.

Phænomenon eſt per ſe manifeſtū ſenſibus: Scholaſt. Apparens ad ſenſum. Ei opponitur ratione & demonſtratione θεωρητόν.

Proprium
- φαινόμενον, ſenſui notum, quod in ſenſus incurrit.
- Ratione θεωρητὸν ſeu cognitum, ut quod omne corpus Naturale ſit finitum.

Demonſtratio φαινομένου eſt demonſtratio effectus. Cum per cauſam demonſtratur φαινόμενον i. e. effectus, demonſtratio διότι eſt; cum demonſtratur φαινομένου cauſa, demonſtratio ὅτι eſt.

Phænomena (apparentia) accipiuntur pro vulgari Astrologia. Sic accipit Arist. in lib. 1. post. Analyt. cum dicit, ut habent se apparentia ad Astrologiam. Significat hic, inquit Zab. Aristoteles per Apparentia Astrologiã quandam vulgarem, qualem habent nautæ & rustici, quibus propter navigationem & terræ cultum necesse est quorundam astrorum ortus & motus cognoscere. Hæc supponitur quodammodo Astrologiæ scientiæ, licet ipsa non sit scientia. pag. 90. Hinc phænomena Arati dicuntur.

Phantasma φάσματα.

Phantasmata seu phasmata *γενικῶς* sunt visa, species, spectra, apparitiones.

Phantasmata in doctrina physices de anima accipitur, pro materialib⁹ idolis seu formis, quib⁹ id homo, ad cuj⁹ intellectionem animum appulit, quodammodo intueatur. Definitio *ἰνδάλματος*: idola phantasiæ. Anima in hac vita *saltem dum ordinarias intellectiones* obit, necessario speculatur phantasmata, ait Ar. 3. d. anima c. 7. at sine moderatione à nobis adhibita. *Phãtasmata speculari intelligentẽ* (pro *ἄρσιν*) non est intellectum, aut ipsa phantasmata, aut naturas, quæ in eis relucent, intueri, sed (per *θεῖον*) est eum qui intelligit, dum rem aliquam, sive universalem sive particularem considerat, simul per *φαντασίαν* circa aliquid singulare in transcursu seu obiter versari, id quod patet ex his Aristotelis verbis *ὅταν τι θεωρῇ ἀνάγκη ἅμα φαντάσματι θεωρεῖν*, hoc est, cumq; contemplatur necesse est unà cum Phantasmate contemplari. Colleg: Conimb. in 3. lib. de anima c. 8. quæst. 8.

Intellectum agentem Phantasmata illustrare est intellectum agentem, tanquam externam lucem radii sui consortio active evehere phantasmata ad producendã speciem *νοητὴν*, in qua communis natura repræsentatur nudata seu exuta differentiis individualibus manetq; à solo intellectu perceptibilis.

Phantasmata Arist. in doctrina de Mundo sunt
- *κατ' ἔμφασιν*, id est, interprete Budæo, eorum quæ in aere apparent; alia specietenus apparent. alia etiam habent naturæ subsistentiam.
- *καθ' ὑπόστασιν*.

Phantasia primò ponitur pro *ἐνεργείᾳ*, actu imaginandi. 2. pro *δυνάμει*, potentia imaginatrice. 3. Pro specie alicujus rei, quæ sensu comprehensa est relicta in mente. Suidas.

Phantasia
- *βουλευτική*, quæ tantum intelligentis est naturæ. Naturalis est connexio intellectus cũ phantasia, dum anim⁹ est in corpore.
- *αἰσθητική*, quæ sensui adjuncta est
  - Confusa
  - Inconfusa
    - quę potest doceri *διδακτὴ*
    - quę nõ potest doceri *ἀδίδακτος*.

Confusa) Hæc attribuitur vermium generi. Horum motus, ut & phantasia, quæ eos regit, erabundus est, qualis & in insectis esse animadvertitur.

Quæ potest doceri) Hæc tribuitur Canibus & psittacis.

Quæ non potest doceri) ut in formicis & araneis. Ita Zoophyta habent phantasiam *αἰσθητικὴν* nec confusam, nec

πεc διδακτὴν, & motum ἀόριστον.

Usus

Zoophyta cum sensum habeant & dilatando atque constringendo aversentur atq; persequantur, quæ naturæ ipsorum conveniunt. aut non conveniunt, quæritur an phantasiam & motum habeant? Hic respondendum est distinctione modò allata.

φαντασία, φανταστὸν, φανταστικὸν, φάντασμα.

Plutarchus in placitis Philosophorum de sententia Chrysippi significationes horum quatuor, φαντασίας, φανταστῦ, φανταστικῦ, φαντάσματος, ita distinguit.

φαντασία, inquit, est affectio in animo, quæ & sese efficiens ipsam ostendit. Ciceroni visum est. Quintiliano visio.

φανταστὸν est id quod ciet seu movet phantasiam, qualia sunt omnia, quæ animo de sensibus visa offerunt.

φανταστικὸν inanis quædam species est distrahens animum, de nullo subjecto.

φάντασμα est ad quod animus attrahitur specie illa inani & hujus motu, cum videre sibi aliquis videtur id quod re ipsa nihil est. De quo Orestis soror apud Euripid. ὁρᾷς γὰρ οὐδὲν ὧν δοκεῖς σαφ' εἰδέναι, Nihil vides eorum nosse quæ putas. Vel:

Quæ scire planè credis, horum nihil vides.

Est autem φάντασμα à φαντάζομαι.

φαντάζομαι 1. est appareo, præbeo conspiciendum, eminendo conspicior. Herodotus οὐκέτι ἐφαντάζοντο, non cōparebant amplius. Epiphanius φαντάζω dixit ἐνεργητικῶς: μάτην τὴν ὑπό σου ἠπατημένην Φλώραν ἐφάντασας, frustra objecisti inanem speciem deceptæ à te Floræ. Loquitur de Ptolemæo hæretico.

2. Est cogitatione informo, imaginor.

Et Alexander Aphrodis. φαντάζω accipit pro speciem ementior.

Singulare est quod in Actis Apost. cap. 25. vers. 23. φαντασία ponitur pro ostentatione vel splendore, gepronge.

φθαρτὸν.

φθαρτὸν παθητικῶς, φθαρτικὸν ἐνεργητικῶς accipitur. Illud corruptioni obnoxium est: hoc verò corruptivum, quod potest interitum afferre. Αἴτιον φθαρτικὸν est causa corrūpens seu interimens vel vim habens interimendi. Demonstratio non est φθαρτῶν, corruptibilium rerū seu caducarū, sed perpetuarum. φθαρτὴ πρότασις corruptibilis propositio Aristoteli est 1. Poster. Analyt. cap. 8. cujus subjectum vel prædicatum est caducum seu corruptibile. Subjectum, ut hic homo, prædicatum, ut doctus. Doctrina n. à subjecto hoc separari potest. Hæc propositio: Germani vel Poëtæ sunt bibuli: φθαρτὴ est, quia est propositio universalis in materia contingenti, seu est φθαρτὴ propter corruptibilitatem prædicati. Zabarella ex Aristotele: Si propositio sit φθαρτὴ (ut cum subjectum singulare caducū est) talis quoq; erit conclusio, & è converso. προτάσει φθαρτῇ opponitur propositio perpetua, ἀΐδιος.

Φιλολογία

Philologia est collocutio de literis (humanioribus) remissioribus, quas Plato vocat Musas μαλακωτέρας; & gravioribus studiis seu συντονωτέραις μούσαις (ut idem illa vocat) opponit.

Philologi igitur sunt tales collocutores seu disputatores.

Philologi etiam à nonnullis dicuntur, tum qui Organorum Philosophiæ Grammaticæ Logicæ Rhetoricæ & Poëticæ præcepta & exempla congerunt: tum qui non ex uno genere sed ex Encyclopædia scientiarum,

tanquam apes sedulæ ex variis flosculis, elegãtiæ methodiq; mella fragrantissima colligunt; Et ita opponuntur iis, qui certo alicui Philosophiæ generi sese addixerunt, ut Philosopho naturali, Philosopho Mathematico. Ita usurpat hanc vocem Theod. Zuing. in prosceniis Theat. vitæ hum. Speciatim Philologi dicuntur eloquentiæ studiosi.

φίλον.

φίλον
- πρῶτον, αὐτόφιλον, Deus.
- δεύτερον, cujus causa secundum Deũ est.
  - ἀνάγκη, Necessitas.
  - τὸ ὅμοιον seu ὁμοιότης, τὸ οἰκεῖον seu οἰκειότης, id est animorum, studiorum & morum similitudo atq; cognatio seu consensio, vitæ usu mutuisq; officiis firmata.

Vide Platonem in Lyside.

Intellige verè φίλον, quod in improbos non cadit, sed tantum in bonos, quibus omnis vita est εὐάρμοστος & præclarè secum consentiens. Contrà improbi sunt ἀστάθμητοι & ἀνόμοιοι, ut secum etiam maximè discrepent, nulla rationis regula temperati. Unde efficitur veram amicitiam tantùm in bonos cadere posse, in improbos nullo modo. Joh. Serranus ex Plat. Lyside.

Ἀνάγκη Necess.) Deus injecta necessitate, id est, κακοῦ παρουσίᾳ, ut loq. Plato, homines mutuo inter se vinculo continet, ut mutuam societatem velint nolint colant.

Δεύτερον) Nam à summo φίλῳ Deo cetera φίλα παρωνύμως deducuntur.

φίμος.

φιμὸς is est, qui & κημὸς vel περιστόμιον, & Latinis camus, frenum oris. Dicitur non tantùm de feris, de canibus, sed etiam de hominibus, Ein Maulkorb: Pœnæ enim causa mancipijs inferebatur φίμος seu camus. Et urinatorum obturamentum, quo os obligant, ne aquam sorbeant; & mulierum ornamentum, quo os obducunt, φιμὸς dicitur

Φιμόω est freno, vincio. os obturo, ἐπιστομίζω Deuter. cap. 15. οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα non impedies capistro bovem triturantem, quo minus pasci possit, non obligabis os jumento trituranti in area fruges tuas. In narratione Evangelica inquit Iesus φιμώθητι freno coercetor id est compesce seu comprime os. Jubetur hic Diabolus os frenare id est silere; & ἐφιμώθη, obmutuit, conticuit. Aristoph: in nebulis εἶτα φιμώσητε τοῦτον τῷ ξύλῳ αὐχένα, ut frenetur cervix ejus ligno.

φίμωσις, est vitium penis, cum præputio tam arctè obligatur seu astringitur glans, ut cute sua nudari nequeat.

Ei opponitur παραφίμωσις, cùm cutis ita curta est, ut glandem contegere nequeat.

φορτικός.

Voce hac sæpe utitur Aristoteles. Eth. lib. 4, ubi de magnanimo loquitur, accipit pro odioso & inepto. Ita & eodem libro de scurra, qui omne suum studium in ridicula confert. Et lib. 10 φορτικὸς ἔπαινος est odiosa & inepta laus. Et 1. phys. φορτικὸς λόγος est odiosior & stolidior ratio. Apud Plutarchum est κυβερνήτης φορτικὸς gubernator stolidus seu ἀνόητος.

Accipitur etiam pro insolente, inepto. Adrianus Turnebus. Et pro tardo. Lambinus: quidem putat apud Ælianum

anum in 2. Var. hist. πολυτελῆ δεῖπνα καὶ φορτικὰ appellari cænas sumptuosas gravesque ijs, qui eis delectantur, quanquam stolidas & ineptas etiam interpretari possumus, quod talibus cœnis homines leves & stolidi delectentur.

Φορτικώτατοι lib. 1. de mor. cap. 4. Perionius vertit Importunissimi, quod non satis probatur Lambino, ut qui malit ineptissimi stolidissimiq;. Est autem vox à φόρτιον, quod est onus.

φεύγων, φεύγειν εἰς καθόλου.

Φεύγων usu forensi Oratoribus est reus, ut διώκων accusator, ἀπολογούμενος, patronus seu defensor φεύγειν ἐπὶ τὸ καθόλου vel ἄγειν (pro eo dicitur & φέρειν) εἰς τὸ καθόλου Aristoteli est conferre se & convertere ad universi generis vim & orationem: est transferre ὑπόθεσιν seu speciem causæ ad thesin, id est avocare controversiam à circumstantiis & propriis personis ad universam naturam seu universi generis orationem. Ut sit ne sapientia præferenda prudentiæ.

Dicitur & φέρειν εἰς τὸ καθόλου τοὺς συλλογισμούς, cùm ex specialibus fiunt Syllogismi communes seu universales, Hanc rationem etiam vocat Aristoteles ἀπόδειξιν. Sic Cicero in Oratore. Quicquid est illud in quo quasi certamen controversiæ est, quod κρινόμενον dicitur, id ita dici placet, ut traducatur ad perpetuam quæstionem atq; ut de universo genere dicatur. Quare in omni causa videndum, ut disceptationes quæ in controversiis oriuntur & sunt certis personis temporibusque notatæ (hoc est circumscriptæ definitæque) rursus ad consultationis formam rationemque revocentur, ut de universo genere quæratur, & detractis earum attri-

butionibus (Scholastici dicunt Determinationibus) fiant infinitæ. Latius enim de genere disceptari potest quàm de parte. Et quod in universo probatum est, etiam in parte probatum sit, necesse est. Exemplum Syllogismi καθόλου est: Omnis viva fide præditus servabitur. Omnes Electi in Christo sunt viva fide præditi. Ergo omnes Electi in Christo servabuntur. Ex hoc universali specialis syllogismus consequitur, recteq; infertur).

Φιλομέλισμα.

In technopægnio Poetico est carmen, quod voco φιλομέλισμα & φιλομελισμάτιον cum breve seu parvum est, quo in aliquot versibus enumerantur quædam res, singulæ in singulis, quæ sint, verbi gratia, pulchræ, candidæ, fortes ac similes, ac hoc quidem semper in gradu absoluto, sed genere & numero diverso, prout sunt nomina: in ultimo verò disticho eas recollectas conjungimus & ibi interdum utimur comparativo, dicentes hanc vel illam rem pulchriorem, candidiorem fortiorem esse. Hæc autem repetitio ex puris tantùm nominibus fit eo ordine, quo suprà se invicem fuerint subsecuta. Appellatur hoc artificium à quodam Philomelicum, & Philomelinum, non quod de Philomela illud sit (quanquàm etiam Philomela eo celebrari possit) sed translato tantùm nomine à Philomela, quæ est Luscinia, in quam Philomela conversa esse fingitur ab Ovidio 6. Metamorph. Hoc artificii genus cum sit φίλον, id est gratum & suave, ac pulchrum, haud ab re pulchrũ etiam & carum & amabile (ἐράσμιον, ἐρατεινὸν) carmen vocari potest. Sed artificium nunc Epigrammate de Philomela est primùm est aperiendum.

Suavis Drostla suo mulcet modulamine sylvas,
Vox suavis merulæ pectore læta fluit.
Est suavis Progne fignata rubedine pectus,
Et suavis modulos suavis Acanthis habet. (noro;
Suavis alauda melos Lyricum canit ore so-
Suavis luteola es flava colore tuo.
Suavis Turdus adest magnis heroibus ales,
Et suavis Chloris, cui sua penna viret.
Suavis Olor suavis sua funera carmine de-flet,
Suavis in autumno concinit ore parus.
Quid de te ô suavis Philomela existimat auris?
Dicam: præ reliquis tu Philomela places.
Suavior es Drostla, merula, progne, acanthide, alauda,
Luteola, turdo chloride, olore, paro.

Nullius n. aviculæ musica est amabilior & magis varia, quã lusciniæ, Per prognen intellige hirundinem. Progne n. in hirundinem conversa est Ovid. 7. Metam. Virg. 4. Æn. Et manibus progne pectus signata cruentis.

Epigramma in verba è Cantico Solomon: *Tota pulchra es amica mea.*

Sunt pulchræ sylvæ, sunt pulchra nomismata pulchrum
Est pratum in viridi gramina pulchra solo.. (pulchra
Sunt pulchræ gemmæ sunt astra & stēmata
Sunt pulchri flores, est quoq; pulchra dies.
Pulchrior est sylvis pia virgo, nomismate, prato. (die.
Gramine gemma astro, stemmate flore,

Epigramma de Victoria sui ipsius.

Est hebenum, lignũ, q̃ profert India, forte,
Alcidem fortem nonne fuisse canunt?
Fortis res ferrum testis Vulcanius ignis:
Fortis & in bello Troicus Hector erat.
Fortis Alexander totum sibi subdidit orbē.
Dis illum vincens fortis & ille fuit.
Et Milo fortis erat, quia taurum ferre valebat,
Quis fortes poterit dinumerare feras?
Fortior est, sese vincens, hebeno, Hercule, ferro,
Hectore, Alexandro Dite, Milone, feris.

Possunt & Philomelica fieri, sine comparativo & ablativo in fine, ut nimirum ibi fiat repetitio per nominativos.

Sic possent variæ virtutes variorum hominum enumerari. In ultimo verò disticho uni eæ accommodari, ut in te est prudentia, amor, fides, spes, &c. Exgregium exemplum extat, ex dicto Ambrosii libro 10. de virginitate,

Christus, est omnia omnibus &c.

Mens mea, ne trepides: Christus tibi cuncta ministrat:
Munera quæ vitæ funeraque; levant.
Si tenebras animi refugis noctisq; pavores;
Sol est irradians lumine cuncta suo.
Si dape collapsas vires reparare laboras;
Vivificum cælo sufficit ille Cibum
Si latus aut renes morbo cruciaris acuto;
Hic validum docti Paonis Unguen *habes.*
Si te fata premunt durisq; in rebus egestas;
Portus adest, &, opus queis tibi donat Opes.
Si fera bella movent Satanas, caro, mundus & Orcus;
Pax *tibi de Christi certa cruore venit.*
Figere si recto vestigia tramite gestis;
Est Via, *demonstrans quà pedes ire queas.*
Si truculenta paves immitis spicula mortis;
Est Vita *obtundens hostica tela necis.*
Si moriens fragili migras è carcere carnis;
Aeternâ insuperûm sit tibi sede Salus.
Cuncta tibi est Christus, *mea mens, (quid plura requiris?)*
Sol, Cibus Unguen, Opes, pax, via, vita, Salus.

φθορά.

φθορὰ (interitus) ignis præcipua est (κυριώτατη) cum principiũ ignis i. e. humor cremabilis, est

- Consumptum ab
  - Igne & calore ipso.
  - Externis causis, ut per vim..
- Interclusum.
- Elisum.
- Obrutum.

Explic:

Cremabilis] i. e. igne imbecillior, & quem superare potest.

Ab igne) Hæc φθορὰ dicitur φυσικὴ φθορὰ & μάρανσις.

Ab externis) ut frigore, humore. Hæc dicitur σβέσις.

Aqua fervens humore extinguit invadens & obruens principium ac fontem ignis. Acetum magis extinguit. Est enim σβεστικώτερον, quàm aqua, & quia tenuiorum partium est, magis subit & penetrat ad principium humore suo. Oleum picem ardentem extinguit cùm sit maximè cremabile, quod aqua non facit, tum quia λεπτομερέστερον est quàm aqua, ideoq; penetrantius, tum quia densitate sua flammam elidit sicut lychnus extinguitur instillato oleo. Extinguit & aër frigidus, ut apparet, cum cinis removetur á carbonibus ardentib⁹, ubi tamen & aliæ causæ accedũt. Quando autem materia cremabilis nimium est, suffocatur ignis.

φάσις.

φάσις seu constitutio controversię nascitur ex duabus contrariis sententiis, quę vocantur φάσεις, quarum una est adversarii seu accusatoris, quæ dicitur ἀπόφασις, quia fit per negationem seu infitiationem facti. Aliâs Intentio: ut Archias non est civis Romanus. Altera est defensoris, quæ dicitur κατάφασις quia fit affirmatione. Alias depulsio, ut Archias est Civis. Ex hac causarum prima conflictione hic status causæ, κεφάλαιον γενικώτατον) στοχαστικὸς oritur: Utrum Archias Civis Romanus factus sit nec ne.

φύσις, φύσει, Natura.

Aristoteli φύσις est forma rei. In ἄκροις φυσ. Paulus 1. Cor. 11, Natura ipsa vos hoc docet, Naturam vocat Naturale judicium rectæ rationis. Vulgo vocatur sensus communis.

Gentes seu profani homines, qui legem non habent, quæ legis sunt, faciunt naturâ Rom. 2. id est naturali instinctu atq; impulsu, naturali ratione eis dictante discrimen honestorum & turpium, id est quid honestum, quid turpe sit.

Interdum φύσις idem est quod res vera, res ipsa, veritas rei Interdum φύσις significat ordinem institutum à Deo in reb⁹. Interdũ pudenda seu Naturalia.

φύσις cõsideratur trifariam 1. ψιλῇ θεωρίᾳ nuda cogitatione seu imaginatione, abstractè ab omnibus individuis 2. κοινῶς. i. e. secundũ rationẽ communẽ & omnibus individuis convenientem, seu in specie; 3. ἀτόμως, id est ut existens in uno individuo cum proprietatibus individualibus, quę illud ab omnibus aliis individuis seu singularibus discernunt Ex Damas. lib. 3. cap. 11. Hoc modo assumpta fuit humana natura à Filio Dei.

1. Schegk φύσει dicuntur esse, quæ plerumque & ut plurimum (ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ) certo quodam modo se habent.

Scheg. φύσει quæ sunt, semper sui similia sunt, nō quæ νόμῳ & συνθήκῃ. Idem. Secundū naturā quamq; rem habere dicimus, cum plerumq; & ferè semper similem admodum se habet, non aliter atq. aliter. Stabile enim & diuturnum quid natura est Aristoteli: ut, contingit sæpe fœtum in caput nasci. Hoc πεφυκὸς κατὰ φύσιν. Cōtingit rarò fœtum non nasci in caput: hoc πεφυκὸς παρὰ φύσιν.

Κατὰ φύσιν & παρὰ φύσιν ἔμμεσα sunt, id est non omne est κατὰ φύσιν, aut παρὰ φύσιν.

Apud medicos enim multa sunt hujusmodi, quæ neq: κατὰ, neque παρὰ φύσιν corpus afficiunt, quę ipsi appellāt οὐ κατὰ φύσιν ὄντα, non secundū naturā res (res nō naturales.) Sic in Eth: non omne bonum est, vel malum, cum sint quædam neq; bona neq; mala. Sed omne nihilominus est aut bonum aut non bonum.

bstantiæ mobiles pleræq; sunt κατὰ φύσιν aut παρὰ φύσιν κεχωρισμέναι. Crasis non est natura, sed aliquid secundum naturam. Aristoteli interdum τῇ φύσει, & ἁπλῶς, id est ex sua natura, & simpliciter seu absolute idem significāt. Ad hoc ostendendum adduco Bartholom. Viottum Medicum Taurinensem, qui lib. 1. de demonstratione hæc habet: Quomodo per demonstrationem scirentur etiam caduca (quæ multis visus est à demonstratione reiicere) Aristoteles indicavit, scribens, οὐκ ἔστιν ἄρα ἀπόδειξις τῶν φθαρτῶν, οὐδὲ ἐπιστήμη ἁπλῶς, ἀλλ' οὕτως ὥσπερ κατὰ συμβεβηκὸς, id est, Non est itaq; demonstratio corruptibilium, neq; scientia simpliciter, sed sic est, quasi velut secundum accidens. Ex his verbis non negat caduca sciri, sed ejus scientiæ imperfectionem ostendit. Non enim absolutè monstrationem, sed cum addito ἁπλῶς, hoc est Simpliciter, id est, penitus seu omnino. Possum & ἁπλῶς ex sua natura vertere Aristotelem imitatus initio lib. 1. poster. Cum enim scripsit Bifariam notiora & priora sumi: Natura & ratione nostri, τῇ φύσει, καὶ πρὸς ἡμᾶς, paulò post explicans quænam essent notiora naturâ & priora, non scripsit, iterum τῇ φύσει, naturâ, sed ἁπλῶς δὲ πρότερα, καὶ γνωριμώτερα, hoc est, simpliciter autem priora & notiora. Hic relicto nomine φύσει assumpsit Simpliciter seu ἁπλῶς, unde sive aliquid ex sua natura sive simpliciter tale pronuntiaverimus idem significari indicavit. Hæc Viottus. Interdum τῇ φύσει est Revera, eiq; opponitur secundum opinionem seu existimationē: ut Gentium Dii natura Dii non sunt, id est reapse sed ὑπολήψει seu existimatione hominum.

pronuntiavit non esse ipsorum de-

Φυσικόν.

Φυσικὸν 1. est quod fit ab interno principio, est id quod à natura profectum est. 2. ad quod, ut ad suam perfectionem, res propendet vel intenta est; quod naturæ est consentaneum, vel optabile, quod rei naturam comitatur, vel insequitur 3. quod natura alicuj⁹ rei requirit, ita ut sine eo nequeat esse, seu existere, aut conservari, etsi non consequatur rei naturam, ut effectus causam.

Physicum, φυσικὸν, sæpè opponitur ei, quod est artificiosum vel violentum vel ὑπὲρ φύσιν, vel παρὰ φύσιν. Ita facultates αἰσθητικὴ, & λογικὴ animæ naturales seu φυσικαὶ sunt, quia non sunt παρὰ φύσιν.

Quidam vegetativam, seu φυτικὴν animam (pro qua Aristoteles τῆς θρεπτικῆς vocabulo abutitur) quæ stirpium

um generi est propria (quæ Græcis sunt φυτὰ) & quasi pars animæ est in homine, & pecude, vocarunt φυτικήν, quod aliis non placet: Estq; φυτικὸν vel simpliciter vel quodammodo.

Usus declarationis per exempla.

Corruptio compositi (physici) naturalis est, quia non est ab arte, nec supra naturæ vim, sed secundum cursum naturæ. Nec mors est naturalis quia per externam vim infertur; Sed ea demum naturalis est, quæ marcescente calore ob temporis diuturnitatem provenit absq; vi externa. Generatio naturalis est, quia non est artificiosa, non hyperphysica, quia à natura per se intenditur.

Corruptio est naturalis respectu materiæ contrariorum susceptricis. Expetit autem materia corruptionem per accidens.

Corruptio naturalis est respectu formæ corruptibilis & compositi. Ita corruptio & mors violenta etiam dici potest naturalis.

Qualitates sunt elementis naturales, de sentētia Zabarellæ, etsi à causa externa ut cœlo sint inductæ in illa. Zabarell. de qualitatibus Element. cap. 9. lib. 1. Hic naturale, idem est, quod conveniens & necessarium naturæ rei, ita ut sine eo nec produceretur, nec conservaretur.

Mistio quia mistilium est alteratio, & formæ misti generatio seu introductio, simpliciter naturalis est. At cum ex elementis inter se coeuntibus mistum generatur, Elementorum unum in locum concursus, non est simpliciter naturalis, si proprias ipsorum naturas spectemus, qui tamen aliquo modo fit secundum naturā, quatenus à causis universalib', quę hinc indè elementa cient, & quasi coire seu in pugnam congredi faciunt, intenditur, & promovetur. Coll. Connimb. 1. de generatione & corrup. c. 10. q. 1. art. 2. Cæterum Zabarellæ vanum est in iis, quæ ex materia & forma constant, motum aliquem vocare naturalem, ratione solius materiæ, ut principii passivi, eò quod materia habeat aptitudinem ad omnes motus sive naturales, sint, sive violenti, indistinctè recipiendos, & verò nemo dicat motum lapidis sursum projecti naturalem ratione materiæ. Vid. lib. 2. de interitu misti cap. 3.

Φρόνησις
- Κυρία; oculus quidam practicus.
  - εὑρετικὴ seu βουλευτικὴ, quid agendum sit deliberans.
    - 1. Politica & urbana, quæ velut dux & Magister est hominum, qui sunt ejusdem civitatis vel domus participes.
    - Bellica & castrensis, horum q sunt in iisdem castris
      - Aperta.
      - Occulta. Huc strategemata pertinent, boni doli (qui sunt cum justitia)
        - ante bellū
        - In bello
        - Post bellum.
  - Utraq;
  - κριτικὴ sua vel aliorum consilia judicans.
    - 2. καταφατικὴ, quæ judicat de iis, quę habet cognita. Judicia hinc præclara prudētū.
    - Αποφατικὴ, quæ de incertis judicium suspendit. Judicii suspensio ἐποχὴ.
- Impropria, ut naturalis.

φωνή.

φωνή 1. vox est, sonus animalis, sive sit ἔναρθρος, id est articulat⁹, ut hominis, sive ἄναρθρος, id est inarticulatus, ut brutorũ: sive sit ordinarius & naturalis: sive extraordinari⁹ per miraculũ, ut asinæ Bil. sive sit citra miraculum ex humano artificio, ut psittaci. 2 est lingua seu dialectus. 3. est φθόγγος seu sonus inanimati κατὰ χρῆσιν: συνεκδ: 1. ad Corinth. 14. v. Inanima, quæ φωνὴν edunt, sive tibia sit sive cithara: de quo genere etiam est ταχ ταχ sonus percussionis apud Plautum, sicut apud Germanos puff/ puff.
4. Est fama. Sic accipit Evangel.

ψόφος sonus confusus est, hominis strepitus crepitus.

φωτίζειν.

φωτίζειν significat 1. res per se occultas in lucem proferre, & reddere aspectabiles 2. Illuminare alios. Utrumq; illis, qui in tenebris sedent, præstat lux Solis & ignis ac lucerna. Utroq; modo accipit φωτίσαι Hieronym. Zanch. 4. ad Ephes. ut illud sit & illuminare omnes & proferre in lucem omnibus. Διαλάμπειν ab illo differt, quia absolutum verbum est. Aristoles 1. Eth. καλὸν διαλάμπει hoc est splendet & elucet in adversis. Inter φῶς & φωτισμὸν sic quidam distinguunt: φῶς vocant lucẽ primævã primo die productam, qua omnes res & in quibus est, ut in corpore Solis, & in quas incidit, quales sunt hæ res inferiores, illustratę & illuminatę sunt: φωτισμὸν verò illuminationẽ, vel splendorem & fulgorem, qui fit ex lucis in densum aliquod corpus incidentis reflexione. Itaq; docent lucem esse causam, Lumen autem illius lucis effectum & repræsentationem. Ex quo intelligitur hoc cum illo non esse idem numero. Aliud est φῶς accendens, ut in Sole: aliud φῶς accẽsum in rebus inferioribus. Interdum etiam φῶς accipitur pro luminari, ut Sole, Luna, qui aliàs dicuntur φωστῆρες.

φῶτα etiam dicta sunt Judæorum feriæ, ἐγκαίνια, seu festi dies restituti cultus divini, instaurati, renovati, purgati templi.

ἑορτὴ φωταγωγίας est festum gestationis luminum.

φαῦλος

φαῦλος λόγος est oratio vel ratio ignava, frivola. Faule fratzen. Aliàs dicitur σαπρὸς, σκαιὸς & δυσώδης pulcris translationibus Latinè oratio obscœna futilis, & inutilis, mala, spurca, levis, non suavis. Abstractum est φαυλότης. φαυλισμὸς, à φαυλίζω, est extenuatio cum contemptione conjuncta, despectus.

Φυσιογνώμων.

Etsi Φυσιογνώμων in genere sit naturæ cognitor vel interpres, tamen usitatius accipitur pro eo qui se profitetur hominum mores naturasq; ex corpore, oculis, vultu, frõtæ pernoscere. Aliàs μετωποσκόπος. Hujus doctrina dicitur physiognomonia, & Φυσιογνωμονική & in plural: physiognomonica.

Litera. X.

Χαρακτὴρ, Character.

Est signaculum, quo aliquid insignitur ut ordinatum in aliquem finem. Sicut charactere insigniuntur milites, quo ij ad militiam deputantur, & denarius charactere insignitur ad usum commutationum. Thomas Aquinas. Estque scholasticis Doctoribus corporalis vel spiritualis (quo insignitur anima)

Proprietates essentiales dicuntur characteristicæ ab essentia seu forma; unde manant, quia forma suam cuiq, rei notam atque characterem imprimit, quo à nobis & intelligi & nominari & à ceteris rebus distingui possit. Peter. lib. 6. de Form in prætat. Essentiales proprietates ad differentiam Accidentalium, quę eis opponuntur, dicuntur etiam verè characteristicæ.

Characteres morum seu morales.

Specialiter Theophrasto Characteres morum sunt vitia, quæ naturis hominum veluti notæ impressæ sunt: naturalia sunt vitia, quę vitam ipsam talem reddunt, & veluti χαρακτηρίζουσι: vel dicit libellum suum Ethicum Characteres morales, quod sint descriptiones & χαρακτηρισμοὶ, quæ dicuntur in eo libello.

Generaliter Characteres morum sunt tam bonorum quàm malorum hominum. Quemadmodú n. omnium animalium generibus certi quidam sunt mores naturalesque affectiones, atq; alia sunt iracunda, alia mitia, alia docilia, sagaciora alia: Ita universæ hominũ speciei sui sunt mores & affect⁹.

De Orationis charactere.

Character est λόγου seu orationis λέξις, similis ejus rei, cujus est nota: C. t. quidem, ꝙ addit Scal. substantia, quantitate, qualitate. Exemplum in fama est apud Virgil. 4. Aneid. fama substantia suâ monstrum est, quantitate Ingens, qualitate, Horrendum: Rei dictio similis, Nam in voce hac monstrum, asperitas est, in hac Ingens, magnitudo, in hac Hortendum, sanè horror) Appellatio characteris est metaphorica. Etenim quo modo ceræ luto, metallo, par similisque inprimitur facies, ejus rei cujus nota esse debet: id quod græci dicunt χαράσσειν: Sic oratio, est tanquam cera plumbumve: facies character: res pro eo habebitur, quem cuneum ad plumbum & annuli gemmam ad signandam ceram dicunt.

De characteribus τοῦ λέγειν cõmentari & explicare utilissimũ est. Aliàs hę Formæ, Ideæ, γένη λόγων, genera dicendi, expressæ figuræ dicendi.

Characteres seu γένη λόγων duo sunt, unum purum, seu solitarium, seu unius modi: alterum mixtum, varium, temperatum.

Alijs genera dicendi sunt grande, tenue & medium. Grande aliàs dicitur Grandiloquum, Altiloquum, summum, generosum, ἁδρόν.

Tenue aliter Gracile, exile, infimum, humile, ἰσχνόν.

Mediũ, alias Æquabile, mediocre, μέσον. Harum formarum affectiones sunt quædam omnium communes, quædam propriæ singularum.

Tam communes, quam propriæ sunt perpetuæ, vel non perpetuæ.

Communes omnium perpetuæ sunt, perspicuitas, cultus, proprietas, concinnitas, pulchritudo, numerositas.

Perspicuitas seu claritas Græcè σαφήνεια est facilitas orationis ad ré intelligendũ: seu est aptitudo vocis ad animo celeriter repræsentandum eam rem, cui imposita est. Huic opponitur obscuritas.

Perspicuitas hìc popularis intelligitur, & sæpius oritur à puritate, ac subjicitur ei Evidentia, ἐνάργεια.

Pura oratio est, aut in qua nihil est peregrinum, vel corruptũ, aut in qua nihil est immundum, sordidum seu lutulentum. Hæc apud Latinos latina, apud Græcos græca est &c. omninoq; gentis & populi propria. Itaque puritatis species, est latinitas, Atticismus &c.

Pura verba sunt quotidiana vel lecta. Peregrinum est aut in verbis, ut si latinè græcisses: eti palin sympotes, pro ad huc iterum compotor, seu combibo, aut in verborum contextione, ut si dicas calculum suum recantare, dico tibi convitium. Impuritatis exemplum est Animasticus pro eo qui φιλοσοφεῖ de anima.

Cultus est sordium abstersio, undè existit Nitor.

Quidam vocant orationem tersam, stylum tersum, seu lautum.

Proprietas est nativa vis significandi, ex usu doctorum. σοφὸς εὐθυῤῥήμων ἔσῃ, sapiens rectiloquus eris h. est propriè loqueris suo quamque rem nomine efferes Stoici.

Non excuddo hac voce translationes. Sunt enim quædam translata, & immutata ita usurpata, ut pro propriis habeantur (Propria sunt nativa & res distinguentia, vel translata, æquè usurpata atq; propria: sunt verè propria, vel quasi, i.e. nativis seu proprijs simillima.

Proprietati opponitur ἀκυρολογία.

Pulchritudo seu decor est omnium, quibus oratio conficitur, conventientia quædam & modus, Græcè κάλλος, Ejus pars est orationis succus quidam, & tanquam color venustus;

Venustas, χάρις est pulchritudinis perfectio. Sed licet venustum & pulchrum pro eodem accipere.

Venustati adversatur Turpitudo & obscœnitas (quam amant Cynici)

1. Obscœnæ turpesve res verecūdè efferendæ sunt, aut ad usum præfandus honos, id est, significandum nobis, non velle nos verbis turpibus lædi verecundiam, aut eorum qui assunt aures. 2. obscœnæ res minori periculo nesciuntur, quam expressè dicuntur.

Numerus est conveniens sententiæ sonus ex compositione & dispositione partium, seu est concinnitas orationis apta rei quæ significatur. Scaliger vocat canorem, quia numerus in oratione est concentus quidam.

Affectiones communes omnium formarum non perpetuæ, sed ut res tulit, seu vicissitudinariæ sunt, Mollitia, suavitas, Incitatio. simplicitas, Acutum, acre, plenum, floridum.

Molle est, quod tam cedit auribus, quàm quærit aures cedere sibi: Itaque facile hæret animus, & facile admittit.

Suavis oratio, est, quæ allicit auditorem ad legendum, vel invitum,

Suavitas est venustatis, quę compositionis decor est, species delicata. τὸ ἡδύ.

Contraria huic est asperitas τραχύτης.

Aspera oratio est, quæ auditū exasperat hoc est, offendit seu aures vellicat, ut quæ vocalibus est hiulca, quæ cōjungit consonantes duriores, ac minus suaves, ut ipsa verborum consecutio sit quasi absque numero, & quasi absona.

Sed & alia suavitas est, & asperitas, quæ animis potius grata & ingrata est, & ad venustatem non refertur. Nam suavis oratio etiam dicitur sententia, quæ animos demulcet, & voluptate afficit, ut laudans & commendans, quæ adulationis vitio carere dicitur.

Aspera oratio est contra, sentētia, quæ animos quasi verberat, ut ἐλεγκτική, castigans, habens reprehensionē, ἐπιτιμητική & ὀνειδιστική id est habens exprobationem, vel pertinens ad alterius dedecus.

Hoc sententiarum genus habet sæpe aliquam lenitionem & emendationem (asperitatis) propter eos quos vel veremur, vel observamus, vel metuimus.

Leniendi duplex ratio est. Nam hæ sen-

tentiæ

tentiæ, vel quid cæteri homines velint, & expectent, aut metuant & formident, indicant, non quòd oratores ipsi ex sua loquantur sententia, vel ad hanc rationem adjungunt præsignificationem evensuum, proposita etiã ejus, ad quę oratio spectat, laude.

Τόργοτης seu incitatio, & præcipitatio fit rebus & sententiis aliis super alias adjunctis.

Dicitur Gorgotes, quia celeritas est interdum formidabilis auditori. Sæpe dissoluto seu asyndeto in ea utimur ut Virg: ferte citi flammas, date tela, impellite remos.

Veloci & concitatæ orationi opponitur vitium quod dicitur, oratio ignava, iners, remissa, & quasi supina languidavè.

Simplicitas est nuditas cum nihil admiscetur ornamenti. Alii vocant puritatem, sed alio significatu, quàm supra. Hujus causa est proprietas.

Οξύτης, Acumen, unde oratio acuta dicitur, movet, ut salse dicta.

Δριμύτης, acredo, unde oratio acris, non solum movet, sed etiam vellicat, ut orationes Sarcasticæ.

Plenum est dicendi genus, cui nihil deest, quod desideres, nihil redundat quo exultans sit ut Quæ nos reliquias Danaum terræq; marisque: omnibus exhaustos, jam casibus omnium egenos. Urbe domo socios. Tot hic tam paucis verbis complexus est poeta, ut nihil possit excuti, quin de rei magnitudine detrahatur.

Floridum est, quod pleno addit aliquid (amœnum, & faciens ad delectationem) quod sine jactura deduci queat. Redundans igitur alicubi est.

Propriæ affectiones magnifici seu grandis generis perpetuæ sunt dignitas & sonus Dignitas orationis est in sententiarum gravitate, & verborum granditate ac splendore. Hęc sine numeris esse non potest.

Non perpetuæ seu vicissitudinariæ, sunt gravitas & vehementia.

Gravitas præter sententias est in dictione, cum verba structuraque verborum gravis est. Gravia verba sunt, quę non vulgari excedunt consuetudine. Sic & structura verborum gravis dicitur.

Vehementia est in dictione, membris, numeris, figuris sententiæ.

Dictiones vehementes sunt, quæ ubi paululum tardarunt pronuntiationem quasi erumpunt.

Earum vis tota posita est in temporibus: ut conticuêre, continuo. Interdum vero citæ, & monosyllabæ sunt.

Vehementia sunt membra curta, & commatica, quasi pugiones, ut punctim, non cæsim ferire videantur.

Infimi generis propriæ perpetuo sunt, Tenuitas orationis, puritas ex communi loquendi consuetudine.

Vicissitudinaria est simplicitas, puritas non ornata.

Propriæ perpetuo æquabilis characteris sunt, Rotunditas & volubilitas.

Oratio rotunda dicitur quæ neque plana est, id est, subsidens, ut exilis, neq; tumida, quasi tuberosa & angulosa, qualis altiloqua. Scaliger frugalem dici posse existimat Acquirit ex dissimulato cultu virtutem, quę dicitur volubilitas à Scaligero.

Prima eaque perpetua orationis qualitas est καθαρότης puritas.

Pura oratio est propria gentis & populi, cui nihil admistum est, alieni seu peregrini, quę nulla barbarie, nullis solœcismis est inquinata. Similis est aquæ limpidæ.

Peregrinum græcè ἐξωτικόν. aut est in verbis singulis, aut in syntaxi & phrasi ut si di-

ri, ut si dicas calculum suum recentare, etsi magnus ille Erasmus Roterodamus hac loquendi formula alicubi usus si... pro solario. Compassare pro computari, Arrestare pro cōtinere seu detinere merces. Habere & ostendere pro monstra, id est, uti re aliqua ad speciem. Ita λέξις pure opponitur ἀκαθάρτῳ (impura) similis turbulentae aquae. Modi loquendi impuri valde quam multi reperiuntur, apud Schol. D.

Caeterum puritas orationis etiam dicitur, cum nihil ornamenti admiscetur.

χαίρω, χάρις.

Ut gaudeo gavisus sum. Sic χαίρω ἐχάρην. Est autem χαίρειν gaudere vel salvere. Habet etiam significationem ἀθετοῦντος i. e. repudiantis, aversantis, nuncium remittentis: Ita τῷ καλῷ πολλὰ χαίρειν dicens, est apud Ciceronem ad Atticum honestati nuncium remittens. Εἴδη χαιρέτω: valeant ideae, inquit Aristoteles in Analytic:

Pro χαίρειν salutationis verbo maluit Plato εὖ πράττειν. Latini dicunt, salutem dicit id est mandat & jubet salvere. Χάρις significat beneficium, gratiam gratuitum amorem, gratiarum actionem, elegantiam cultus vel externi (corporis) vel interni (ingenii) χάρις ὑμῖν est προσφώνησις seu compellatio Apostolica φιλική.

Interdum χάρις est obsequium mulieris ... id est quo morigera seu obsequens alii sui copiam facit. ... est.

χάριν δοῦναι, dictum καθ' ὑπόθεσιν & ὑπερ... Solvat aliquis τὰ χαριστήρια id est, referat vel agat gratias. Poetis sunt dona Charitum.

χαρίεις est gratiosus, ἀστεῖος, festivus, urbanus, lepidus, politus humanitate, elegans. Ita accepit Aristot. in Eth. χαριεντισμὸς est dictum facetum seu urbani viri. Vox oratoria & Ethica.

χαλεποί

Χαλεποὶ Arist: in Eth. lib. 4. cap. 11. sunt δεινοὶ saevi asperi, vindictae cupidissimi, qui antè non placantur, quàm injuriam ulti sunt, vel eos quibus irati sunt castigarint. Hi minus accommodati sunt πρὸς τὸ συμβιοῦν, ad convictum vitaeque consuetudinem (vulgo ad conversationem)

Usus est hac voce etiam Matth: cap. 8. de duobus daemoniacis in praetereuntes saevis.

χαλεπὸν pro difficili notum est. De vocis hujus significatione duplici etiam vide, si placet, Protagoram Platonis,

χαρακτηριστικόν.

In Grammaticis χαρακτηριστικὴ litera est litera ante finalem index ordinis conjugationum (ut primae, secundae &c.) & temporum.

In Philosophia & Theolog. χαρακτηριστικὰ & ἀφοριστικὰ ἰδιώματα Damasceno sunt proprietates discernentes rem ab alia sive vicina sive prorsus diversa: vocantur nōnunquā γνωρίσματα, i. e. notiones. In Christo divinae ὑιότητος χαρακτηριστικὸν καὶ ἀφοριστικὸν ἰδίωμα est, quo discernitur & differt à Patre & Sp. S. Al. conditio seu notio personalis. Carnis χαρακτηριστικά, sunt quibus differt ab aliis hominibus. Talia idiomata res φυλάττει ἀμετάβλητα, id est retinet intra se integra nec sinit in aliud quippiam transire.

χαρακτηρίζειν est nota aliqua insignire.

In Oratione χαρακτηρισμὸς est σχῆμα, cùm ex factis consiliisq; alicujus virtutes ejus ceu vitia cujus deformamus, ut Cicero in Pisonem. Nihil scitote esse luxuriosius &c.

χαῦνος

χαῦνος.

Aristoteli in Ethicis χαῦνος est homo inflatus, elatus, tumidus, superbus: qui præter meritum sese dignum judicat magnis, ideoq; ut stolidus seipsum videtur ignorare: laxus & impudens homo: Ostentator ineptus: stultè & ἀτόπως liberalis vel magnificus aut magnanimus. Vide 4. de morib. vitium oppositum μεγαλοπρεπείας in excessu dicitur χαυνότης. Non omnis qui majora expetit quàm pro merito χαῦνος est, potest enim esse φιλότιμος, i. e. ambitiosus, videlicet si circa parvos honores versetur. Theod. Zuing. in Tabul. Ethic.

χαυνῷ opponitur sui contemptor. De his est distichon:

Nec te collaudes, nec te culpaveris ipse.
Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

Id est, uterq; & qui collaudat se ipse, & qui culpat seipse, est stult⁹, quē gloria vexat inanis, quia hic se contemnit & sua, ut gloriolam vel gloriam majorem captet.

Non enim probandum videtur hoc Jacobi Peletarii in disquisitionibus Geometricis: Non (inquit Peletarius) libelli illius, in quo est Distichon, Nec te collaudes &c. autor (quicunq; tandem is fuerit) eos, qui se ipsi culpāt, stultos dicit simul & gloria inani vexatos; quæ enim gloria est seipsum culpare? Sed sic repositum est. Hoc faciunt stulti: id quos gloria vexat inanis. Id hoc est illud.

Gualterus Donaldsonus in synopsi Ethic. χαῦνος & stultus & injustus est, stultus, quia cultum, ornatum, omninòque habitum & res magnanimi affectat, quibus impar est. Injustus: quia plura sibi attribuit, quàm ipsi meritò debetur.

χειρομαντεία.

Chiromantia 1. est ars στοχαστική, è lineamentis seu characteribus manus divinandi: dicitur & chiroscopia: proprium ejus subjectum est cava regio manus, κοῖλον χειρὸς, vola.

2. Accipitur pro ipsa divinatione (seu actu divinandi) è manibus vaticinia hujusmodi dicuntur οἰωνίσματα χειρογνωστικά.

Manuum inspectores χειρογνώστας dicimus. In manu chiromantica considerantur seu spectantur montes, lineæ, Triangulum & Quadrangulum.

Montes manus, seu poti⁹ monticuli, aut colliculi & tumuli dicuntur per metaphoram, quod partes sint manus tumidiores seu tubercula.

Suntque primus pollicis; Al. mons veneris & pectus pollicis, Secundus mons indicis: al: mons Jovis, Tertius mons medij, digiti, al: mons Saturni. Quartus mons annularis, al: mons Solis. Quintus mons auriculari subject⁹: alias mons Mercurij. Sextus, qui est supra manus juncturam, mons lineæ seu tuberculum manus ferientis.

Linearum prima est Restricta seu discriminalis, in compage manus & brachij. Dicitur & junctura manus, quia in ipsa junctura formatur manus, ab ipsa brachij rotunditate in planiciem descendens. Interdum una est interdum tres. Secunda est linea καρδιακή id est, cordis seu vitæ quæ & triangulus dextræ nuncupatur, & ζωηφόρος (vitifera). Ab ea media, de qua paulo post, descendens montem pollicis ambit penè ad restrictam usque seu manus Juncturam. Ea verò, quæ à linea vitæ incipit, per palmam transiens, in percussionem manus & montem recedens, capitis seu cerebri, aut me-

media naturalis trianguliq́ue ſiniſtra appellatur linea. Poſtea menſalis ſeu toralis linea dicitur illa, quę ſub auricularis montem incipiens, per palmam manus procedit, tenditq́; in indicis ſeu Jovis montem. Aliquando hęc cõſcendit ipſum montẽ, aliquando cum linea capitis conjungitur, aliquando intra indicem & medium cadit, aliquando deniq; duobus, aliquando tribus ramis extenditur. Linea hepatica dicitur, quæ ſub radice indicis ab eodem cum cardiaca principio exordiens in mediam manum deſcendit. Ea etiam media naturalis dicitur. Alia deinde eſt linea, quæ à reſtricta ſeu junctura manus recedit, palmæ & digitis occurrens, quæ dicitur linea fortunæ ſeu proſperitatis ſeu Saturni. Ab hac aliquando ram⁹ oritur, qui penè per tranſverſum manus extenditur & cum media naturali conjungitur, & hæc cauſa eſt, ut in manu triangulus formetur. Hæc linea aliquando ulterius non apparet, & baſis trianguli dicitur: aliquando ad mediam uſque protenditur, neque pro greditur longius: aliquando ad Saturni montem usq; procedit propè medij juncturam, & aliquando ad vitæ lineam conjungitur, in cujus medio aliquando cum duobus aliquando cum tribus ramis conſpicitur, mediam naturalem verſus tendentibus & aliquando in manus concavitate diſpergitur. Ac cum hæ lineæ convenienti proportione concurrerint, relinquitur quoddam ſpatiam inter mediam & menſalem, quod appellatur Quadrangulum ſeu manus menſa. Et hujus ſpacij finis, quod in dorſum tendit, manus percuſſio dicitur, quando ad auricularẽ appropinquat ſimiliter ſpacium hôc inferius, quod extra triangulum ad juncturam uſque manus deſcendit, manus mons, de quo jam antè attigi, dicitur, vel mons lunæ vel manus pinguedo.

M. Andreas Corvus Mirandul: lunæ montem nominat, quia ex ejus opinione luna præeſt aquis: in hoc monte inveniuntur quædam rimulæ vel lineæ, navigationem & fortunæ varietatem in rebus aquaticis (ſic enim loquitur) juxta ipſarum linearum bonitatem vel malitiam ſignificãtes. Tertium eſt ſpatium huic proximum à tribus lineis incluſum, media ſcilicet vitæ linea, & ea quæ baſis trianguli dicitur Hoc media in manu poſitum cenſet Martis triangulum appellandum eſſe Corvus.

Idem auctor principes lineas in manu facit quatuor, Cordis, Epaticam, capitis ſeu capitalem, ſeu ſtomachicam, & menſalem. Appellationum ratio oſtendenda eſt.

Primum cor ſua virtute lineam in manu produxit vitæ ſeu cordis appellatam.

2. Epar ſuam dedit lineam quæ à manus deſcenſu oritur ſeu incipit, & ſæpe ex una parte cum vitæ linea ſuo in principio conjungitur, aliquando ibi deſinit, aliquando vero longius etiam protenditur.

3. Linea à capite deſcendit & cum vitæ linea incipit. Aliquando enim cum ea eſt valde conjuncta, aliquando autem ſeparata, per medium manus ut plurimum tranſiens, ex qua efficitur Martis triangulus Et quia ſtomachus cum Epate communicat, & quandam connexionem ſeu conſenſionem habet, etiam hujusmodi linea à ſtomacho procedit, ideoq; ſtomachalis etiam appellatur linea à barbaris.

4. Linea à totius corporis virtute procedit Menſalis, cujus principium eſt inter percuſſionem & Mercurii ſeu auricu-

auricularis montem, quæ aliquando ut dictum est tribus, aliquando duobus ramis, aliquando sola nuda, aliquando in palmæ speciem progreditur sed ut plurimum indici fit proxima, aliquando inter medium, & indicem procumbit, aliquando verò cum capitis vitæq; linea conjungitur, frequentissimè autem inter hanc & capitis lineam spatium relinquitur quod mensa manus, vel quadrangulus vocatur. Sed tale spatium non semper invenitur, præcipue quando hæc, & capitis linea uniuntur, adeò ut ambæ una sola efficiantur. Hoc autem spatium à splene producitur.

Reliquæ τμαὶ seu γραμμαὶ, id est, lineæ sunt minus principales, sic dictæ, quod nec omnium manibus: insint nec ita conspicuæ existant, cum assunt, & significatis multum cedunt illis principalibus.

Principales igitur lineas dictas esse eas intelligis, quæ evidenter in omnium comparent manibus, & significata habent non obscura.

Suntq; vel integræ, & eminentes, vel abruptæ vel concisæ, decurtatæ, & exiles seu tenues. Lineæ in plures ductus confractæ, decurtatæ, incisæ, aliarum linearum interventu divulsæ, exiles velut in surculos & ramulos fissæ imbecillitatem & vitæ brevitatem præ se ferunt, omniaq; infirma & instabilia. Contrà incisuræ per totam manum pertingentes vitæ longitudinem. Caspar. Peucerus pag. 613. de chirom.

Aristoteles refert causam in corporis fabricam, quod abruptæ, concisæ, minutiores ac tenues lineæ, non solidum nec bene coagmentatum duratumq;, sed molle, enerve, languidum, incompactum, & εὐμετάβλητον (facilè mutabile) integræ contrà & eminentes, robustum vividum, compactum, & δυσμετάβλητον, hoc est, firmum corpus arguant.

Linea fortunæ non semper recta, sed aliquando etiam tortuosa invenitur, aliquando etiam decurtata, ut aliæ quoq;.

In manu spectantur
- Digiti
  - nomina
  - juncturæ seu commissuræ συναφαὶ
- Lineæ
  - Principes
    - Cardiaca seu vitalis
    - Hepatica, seu ἀναγκαῖα, necessaria, media naturalis,
    - Toralis, seu mensæ
    - Restricta, seu Draconis cauda ubi junctura est brachialis, & postbrachialis.
  - minus principes
    - Linea Fortunæ,
    - Linea Martis
    - Viæ
      - Solis.
      - Lactea.
      - combusta.
    - Cingulum Veneris.
- Figuræ
  - Quadrangul:
  - Triangul: seu Triquetra.

Cavitas κοιλὸν χειρὸς monticulis inclusum in manu media, & instar vallium profundum: Seu κοτύλη, id est vola.

Monticuli seu tumuli qui { Subsunt digitis. / Recedunt à digitis.

Monticuli manus sunt quasi tori seu pulvini, in quos assurgunt atq; attolluntur extremi internæ manus limites, ob instratos ossibus musculos, & carni tendiniq; intextas carneas fibras. Genus in hac descriptione Metaphoricum seu improprium est: Proprium mihi placet Eminentiæ in quas &c.

a Mons Jovis.
e Mons Saturni.
i Solis.
o Mercurij.

Χεὶρ

Χεὶρ.

Χεὶρ accipitur
- propriè pro extrema manu.
- Impropriè pro
  - Toto brachii mébro ab humeris ad digitos usq; extremos.
  - Quasi manu leonis, simiæ &c.
  - Instrumento quo injecto velut harpagone naves detinentur.
  - Potestate, copiis, vi, chirographo.

Propriè] ut sit ὄργανον ἀντιληπτικὸν id est, instrumentum, quo quippiam possumus apprehendere.

Toto] sic accipit Hippocrates.

Instrum.] Σιδηραῖ χεῖρες ferreæ manus. Lucanus

Ferrea dum puppis rapidos manus inserit (uncos.

Χειροδίκαι die das Faustrecht haben.

Χειροδίκας dicunt Actæi vis quib⁹ est *jus*, Jus quibus in manibus, quos ætas ferrea *sevit*.

Verùm Juste tibi Jus est in corpore Iuris,
Oraclisq́, Deæ, quæ non consultior æqui
Ulla est, quæ Justæ libellæ examine causas (pessat
Pensat, nec sinit ut vis effera frena ca-

Χεὶρ p Metonym. subjecti Evan. Matt. c. 5 (Si tua man⁹ facit ut offendas, exscinde eã) est pravus animi affectus in manu sese exerens per contactum alienæ mulieris. Joh. Piscat. Sicut ὀφθαλμὸς est ἐπιθυμία, id est, concupiscentia prava, quæ per oculum accenditur & in oculo sese exerit per aspectũ mulieris. Meton. subjecti est hyperbolica.

Χειρουργία.

Hæc vox habet tres significationes. Prima generalis, reliquæ speciales.

Primum n. significat quamlibet operationẽ manuariã. Secundo manuum gesticulationem. Tertiò, partem artis Medendi quæ fit manibus vel ipsam operam Cherurgi Medici.

Χειρονομία.

Χειρονομία est vox Oratoria, histrionica & Arithmetica: 1. enim significat legem gestus, ut loquitur Quintilianus, de qua in Doctrina de Actione Rhetorum, vel manuum gesticulationẽ seu motũ histrionicũ. Vel Cheronomia est corporis exercitatio à manuum gestu dicta, qua pædotribæ ingenuos pueros motus gestusque corporis docebant, ne status corporis indecorus aut manus, brachiaq; & pedes ineptè proferrentur, & ne caput & oculi ab aliis partibus corporis dissiderent. Aliâs Palæstra. vid. Quintil. lib. 9. c. 12. Hæc est Oratoria & hist. Deinde significat perveterẽ computandi rationem, quæ digitorum vario flexu exprimitur, dicta à Beda Anglo Saxone Loquela digitorum, quam homines primùm perfectione numeri, quæ in digitis est, & flectendo in sese, & ad alios commoditate admonitos excogitasse, dubium non est, ait Johannes Noviomagus lib. 1. artis computatoriæ cap. 13. ut quod exprimere oratione nollent, id jucunda & arguta digitorũ gesticulatione significarent. Quare & Arith. numeros simplices seu monadicos, digitos, alios Comp. vel articulos nominãt. Unde est in Artaxer. histor. Orontem generum Regis cum à socero indignatione quadam rejectus esset, dixisse, Principum animos persimiles videri Arithmeticorum digitis, quòd sicut cõputando nunc myriada nunc monada digitorum gestu conficiunt: Sic quoq; qui à regibus toti pendent modò æstimentur valeantque plurimùm, modò ab honoris gradu de-

voluti aliis sint ostentui & despicatui. Ex his intelligitur quoq; illud Juvenalis, Dextra jam computat annos. Atq; hæc est Chironomia Arithmetica.

Est & alia species Cheironomiæ, læta nimirum saltatio, quam Hispanorum mulieres sua in Chorea, dum digitorum ad pollicẽ allisione obstrepunt, referre videntur, ait Joh. Lang. epist. Medic. lib. 1. epist. 52. Talis saltator dicitur Chironomus, à varia & versatili manuum gesticulatione.

4. Cheironom: est ferè idem quod Sciamachia (umbratilis pugna) quam tactici, h. e. lanistæ armorum magistri docent. Ita accepit in Oratione quadam Basilius.

Χιασμός.

X Platoni in Timæo est decussis. Hanc omnem conjunctionem duplicem in longitudinem σχίσας (diffidit) Deus mediæq; accommodans mediam in in speciẽ literæ X efformavit, id est, in decussim aptavit & in orbem reflexit (κατέκαμψεν εἰς κυκλόν.)

Χιασμὸς dicitur à litera X, & est decussatio decussata divisio seu sectio figurarum crucis (crux S. Andreæ vulgò hæc dicitur) in modum intersecantibus se ipsas duabus obliquis lineis. Vox Arithmeticis Geometris & Physicis usitata. Platoni est εἰς τὸ X seu εἰς κυκλὸν κατάκαμψις: figura, cum propositis quatuor tertium secundo respondet & convenit, quartum primo.

Decussata multiplicatio est multiplicatio alternata seu alternis facta: κατὰ Χιασμὸν multiplicare est decussatim multiplicare.

Decussatæ multiplicationis hoc exemplum est:

8 ╲╱ 9
6 ╱╲ 4

In Oratora χιασμὸς est, cum ἡ τετράκωλος, id est, quadrimembri periodo utriusque propositionibus ambæ apodoses seu redditiones respondent & contrà. Hermog. lib. 5. de Invent.

Χιασμὸς in Mathesi in circulum reflexio & potentiâ circulus est. Sectio motuum orbiũ cœlestiũ mutua κατὰ χιασμὸν est veterib⁹ Astronomis & Plat. cũ primum mobile omnes inferiores secum rapit circum terram spatio 24. horarum, singulis interim suo peculiari recessu contrà nitentib⁹ obliquè, ita ut horum illiusque motus in modum seu speciem literæ X mutuò secentur. Plato in Timæo etiam motui animi decussim tribuit. Sic Johannes Serranus. Plato motum animi imagine X. literæ repræsentat, id est, decussis, ut significet superiores & inferiores animi partes & circularem illius motum: Nam illa figura X si medio quodam fixo circum agatur, orbem quendam efficiet & circulum describet. Ille animi circularis motus id circo ei tribuitur, ut motus illius simplex significetur. Quippe qui in se ipsum redeat. Decussata autem illa divisio significat animi motum rectum ad sensum & vegetandi facultatem, ex qua duplicem esse animi vim, Plato intelligit, quinetiam in corpore duos esse motus ab animo provenientes. Intersecantur quoq; duæ illæ lineæ in medio, ut animi unitas & dualitas significetur. Cum enim animi vires sint diversæ inter se naturæ motuq; recto sponte ferantur, tamen in uno animo conjunctæ convertuntur, motumq; similem & uniformem intelligentia conficit, atque inde fit ut lineæ eædem in orbem motæ seipsas mutuò contingant, dum aliæ aliis succedunt in motu illo circulari, proindeque nihil relinquant

vacui

vacui. Ex quo virium animi connexionem, licet varia obeant ministeria, cognoscimus. Nam etsi videamus, audiamus, gustemus, intelligamus, unus est animi motus uniformis & sibi similis, quem omnes illæ vires, quas Plato motus vocat, efficiunt conjunctæ. Hoc etiam de universo animo dextrè exponi potest, ut quidem sit illius ἀπλανῦς seu primi mobilis uniformis motus suo impetu ceteras sphæras deferens ab ortu in occasum, quæ tamen & ipsæ suos habeant peculiares motus. Hactenus Serranus.

Χολᾶν.

Χολᾶν irasci absolutum neutrum est. Ἐμοὶ χολᾶτε irascimini mihi Joh.7. Iracundiæ n. cõmotio χολᾶς i.e. bilis attribuitur. Hor. Heu quàm difficili bile tumet jecur! Hanc tamen alibi tanquam particulam leonis stomacho esse appositam canit. Hinc est μελαγχολᾶν, de eo in quo atra bilis redundat: Sed χολᾶν activum est, ad iram commoveo.

Χορδή.

χορδὴ est intestinum quoddam ἔντερον τοῦ προβάτου, seu ovis. In Musica CHORDÆ sunt fides sic dictę quia ex intestinis fiunt Hinc Decachordum. Est & χορδὴ nervus arcus. Hinc Decachordum. In doctrina Anatomica sunt τένοντες, Tendines, vel Tendones, membra composita ex nervis & ligamentis (Flachsadern) venientibus ad musculos in quorum extremitatibus natæ trahuntur inde ad juncturas, ut eas moveant, quando volumus. Nam musculus est mediatum instrumentum voluntarij motus juncturarum, Chordæ immediatum, quæ quidem trahuntur à Musculo. Musculus vibratus spiritu, quem nervi afferunt, movetur suæ carnis natura, & suis quibusdam fibris, & se dilatat ac contrahit, ut hac dilatatione vel contractione chorda trahatur. Homerus Iliad.10. inquit, sectum esse Doloni speculatori collum, & duas chordas præcisas, quia in cervice ascendunt duæ admodum crassæ, & conspicuæ chordæ quæ alligant caput trunco ὁ δ' αὐχένα μέσσον ἔλασσε φασγάνω ἀΐξας, ἀπὸ δ' ἄμφω κέρσε τένοντε: id est, ille (Diomedes) dissecuit medium collum (Dolonis qui emissus erat ab Hectore ad Græcos explorandos) irruens seu invadens ense, & abscidit, seu præcidit ambas seu duas chordas. Obiter observetur hîc ordo causarum in motu voluntario. Cerebrum gignit spiritus animales, spiritus per nervos immittuntur musculo, seu lacerto. Musculus movetur à spiritu, à nervis, & sua natura, id est, suis fibris movendo sese contrahit, seu attrahit chordam, chorda trahit membrum quod debet moveri. Musculus tamen propriè debet trahere, quia est membrum Organicum seu compositum, quali actio convenit.

In Doctrina sphærica & Geom. chorda est linea recta subtendens arcum aut angulum, & dividens circulum in duo inæqualia. Aliâs subtẽsa & ὑποτείνουσα. Hæc linea recta & circuli circumferentia continet circuli segmentum. Hujus cordæ seu subtensæ semissis, hoc est, dimidium dicitur sinus.

Χρηματισμός.

Χρηματισμὸς est divinum responsum, demonstrata sententia divina significatio divina, θεῖον σημεῖον, oraculum. Utitur hac voce Paulus ad Roman. c.11. v. 4.

Χρηματίζειν 1. in genere significat actiones & negotia tractare & gerere, sive sint publicæ sive privatæ: Sic accipit Polybius lib. 5. πρὸς δὲ τοῖς φίλοις ἔλαβον ἐξουσίαν, οἷς βούλοιντο καὶ ἰδίαν χρηματίζειν: facta fuit eis potestas, privatim, cum quibus amicis vellent rem negotiumq; agere. 2. significat in specie publicum negotiũ agere, aliquid publicè referre vel decernere. Demosth: οὐκ ἐᾶ περὶ ὧν ἂν ἅπαξ γνῷ τὸ δικαστήριον πάλιν χρηματίζειν: nec sinit de iis, quæ semel sententia judicij definita sunt, iterum decernere, id est actum agere. Polyb. ἐτόλμησε χρηματίζειν βασιλεὺς regis titulũ ausꝰ fuit admittere seu publica significatione usurpare. Magi χρηματισθέντες divinitꝰ, id est divino alloquio seu oraculo admoniti, ne reverterentur, dicuntur Matth. 2.

Litera. Ψ.

Ψευδογράφημα.

1. Pseudographema est principium, quod vitiosa interpretatione vel applicatione corrumpitur seu depravatur adhibitum ad monstrandum aliquid, & ita parit paralogismum κατὰ πρᾶγμα, ut, Quicquid fit, fit ex Ente; Pseudographema fit si nõ rectè adhibetur. Itaq; si applicetur prædicatum Ens ad Ens actu existens, paralogismus est κατὰ πρᾶγμα: Quicquid fit, ex ente fit. Res naturales fiunt. E. ex ente fiunt. Sin adhibeatur ad Ens δυνάμει existens, syllogismus est. Exemplũ primi jam ante habuimus. Exemplum secundi sit, Quicquid concretum est ex contrariis, est ἀπαθὲς, id est semper contra naturam afficitur. Corpus animalis est concretum ex contrariis. Ergo ἀπαθὲς est. Propositio fallit. Concretum ex contrariis per se & quia ipsum non est causa ἀπαθείας contra naturam, sed quia habitu contra naturam præditum est. Falsa igitur hæc, Omne concretum ex contrariis est ἀπαθὲς, corrigenda est subjecti limitatione. Omne concretum ex contrariis particeps habitus contra naturam est ἀπαθὲς. Sicut contra omne cõncretum è contrariis & præditum secundùm naturam habitu est δυσπαθὲς vel ἀπαθὲς.

Omne quo exercentur animæ actiones, anima est. Crasi seu temperamento exercentur animæ actiones. Ergo crasis est anima.

Propositionis subjectum determinandum erat: Omne quo primò exercentur &c. At crasi non exercentur primò. Ergo crasis non est anima. Exemplum 3. Simplicissimum constituens quippiam principium est. Atomos est simplicissimum. E. Major vera est de simplicissimo specie, seu quoad τὸ εἶδος. De eo minor est falsa, quia atomos est simplicissimum τῷ μεγέθει, id est magnitudine.

2. Pseudographema est syllogismus seu Paralogismus, quo ad propositum falsum demonstrandum perperam, seu vitiose applicantur, seu accommodantur ea, quæ alioquin vera sunt. Translata vox est à Geometria cujus propria est.

Talibus omnes professiones refertæ sunt, cum Professores errores suos conantur defendere veris disciplinæ rationibus. Oppositum est Pseudographema Apodeixi.

Triplex est 1. cum prædicatum est ἄδηλον nec ea, qua debet significatione accipitur seu usurpatur. Itaq; in causa est, ut falsum concludatur.

2. Cum subjectum non ritè determinatum & sic causa est falsi conclusi.

Cum

3. Cum medium est ἀπλῶν, id est duplici usurpatur significatione. Hoc non tantum Apodeixi sed & syllogismo oppositum est.

Ψόγος.

Ψόγος vituperatio, reprehensio est. Generaliter accepta hæc vox opponitur & ἐπαινῳ & ἐγκωμίῳ: ἔπαινος est dictorum comprobatio, testimonium, vel bonæ rei, vel bene cujuspiam facti dictiq;: ἐγκώμιον laudatio, vel pusilla quædam πανήγυρις, quippe ἐν ταῖς κώμαις (in vicis & pagis) tribulibus audientibus cum laudes alicujus ita recensebantur ut longiusculè procederet oratio, ἐγκώμιον appellarunt ait Scaliger 3. lib. Poetices. Eidem placet ψόγον τῷ ἐπαίνῳ, τὴν κατηγορίαν τῷ ἐγκωμίῳ ἐναντιοῦσθαι (opponi.)

Vox est à ψέγειν, quod Aristoteles etiam dicit κακολογεῖν: sicut ἐπαινεῖν etiam εὐλογεῖν, quod est prædicare.

ποιήματα ψεκτικὰ sunt carmina mordacia, quibus fit convitium cum vituperatione, qualia solent esse jambica.

Huc pertinent Silli Timonis: Ψεκτὰ verò sunt quæ cadunt sub vituperationem &c.

Ψύλλοι.

Psylli populi armis contra Austrum regioni suæ infestum profecti arenis obruti fuerunt Herod. lib. 4. Hinc accipiuntur Psylli pro ἀλογίστοις inconsideratis & stultis hominibus, qui sensu duntaxat vivunt, ferarum similes τῇ αἰσθήσει ζῶντες, θηριώδεις, ut loquitur Aristoteles lib. 7. Ethic. cap. 6, barbari.

Ψυχή.

Ψυχὴ 1. propriè est corporis organici ἐντελέχεια (actus seu perfectio) 2. deindè accipitur pro spiritu animali vel vitali, quæ tenuissima flamma est, genita ex sanguine, virtute cordis volitans per totam corporis machinam & corpori largiens vivificum calorem & vim ciendi motus & actiones; vel pro cœlesti calido. Hippocr. Anima semper gignitur, id est spiritus in sanguine. Hic cum non servat justam dispositionem extinguuntur animantia, ait Melanchthon.

3. Pro vita, crasi seu temperamento vel vi sentiendi seu δυνάμει propagata ex natura corporea, videlicet ex natura seminum. Sic Andronicus.

4. Pro sanguine, quia hic est animæ vehiculum. Aliis φύσις est natura animali Scal. ex. 307. s. 29. Aliis & animali & stirpi.

Tribuitur etiam ψυχὴ translatè cœlo ab Aboali & mundo à Platone Cardano & Scaligero ex. 6. s. 2.

Platonici & Pythagorici animã dicunt ipsum hominem. Pythagoras enim existimabat non informari corpus ab anima, sed corpore tantum uti ut instrumento.

Ψυχὴ Universi Platoni in Timæo est εὐταξία & ἀναλογία seu συμμετρία, qua res per se contrariæ in universi illa mole concordi quadam discordia copulantur: δεσμὸς nimirum ille contrariarum illarum rerum ξυναγωγός.

I. LITERA. Ω.

Ὠὸν 1. ovum est, ut ὠὸν ῥοφητὸν ovum sorbile.

Ὠὰ ὑπηνέμια sunt ova subventanea Wind eyer, quæ quidem citra coitum æduntur, sed cum Veneris imaginatione.

Ὠὸν δίδυμον Arist. est, quod habet geminum vitellum seu luteum.

Ὠὰ τάριχα sunt ova piscium salita & inveterata, ut Cyprinorum, sturionum, mugilum, capitonum.

2. Ὠὸν etiam est corpus ovale, σχῆμα ᾠοειδὲς id est figura oviformis, quæ superiori parte est paulò acutior, inferiori paulò obtusior. Significatio hæc Geometrica.

3. Est & carmen ovi figuram præ se ferens. Scaliger in Poëtica.

Vocatur ovum Simonis Rhodij, ab autore ejus. Estque parvum vel magnum. Sic Scaliger. Nos duo dedmus ova, alterum minusculum, quasi philomelæ alterũ grãdi⁹ ut sit Cycni.

OVUM *pusillum.*

σι-
μίας
ῥόδιος
μ' ἐποίη-
σεν οὕ-
τως

OVUM *grandius.*

οὐρανοῦ
παντοδόκου
πλησιόμορφος
ἀργυρόεν ὕδωρ
ἐσκαπίχων μεσσόπυρ
γοπάτωρ ἀρχέμβος
ἰδέ τι ἄρχων διφυὴς
ὃ το πάλαι σιμμία
νησογλυφεῖ κῦδος
δῶκε. τόδ' αὔνιω
σκαλοφόρα
πανθερσεῖ.

OVUM SIMMIÆ GRÆC:

1 Κωτίλας 3
2 ματέρος ἦ τόδ' 5
3 ὠὸν νέον. πρόφρων 6
4 θυμῷ δέξο δὴ ἀγνᾶ 7
5 τὸ μὲν θεῶν ἐριβόας 8
6 Ἑρμᾶς ἀείκιζε κάρυξ, ἄνω δ' ὄρ- 11
7 σας ἐκ μέτρου μονοβάμονος μέταν 11
8 πάροιθεν αὔξε, θοῶς δ' ὕπερθεν ὠ- 12
9 κὺ λέχριον φέρων νεῦμα ποδῶν, πίασκε 13
10 θοιαῖσιν αἰόλαις κῶλ'. ἀλλὰ σιὼ ὀροιπέδων 14
11 ἐλάφων τεκέεσσι, πάλαι κραιπνοῖσιν ὑπὲρ ἀ- 15
12 κρων ἱεμένα ποσὶ λόφων κατὰ ῥύθμιον ἴχνος 16
13 τιθήνας, καὶ τῶν ὁμοθύμων ἀμφίπαλτον αἶψ' οὖδ' ἄν 16
14 θὴς ἐν κόλποις δ ἐξαμένα πυκνότητα. τὰ δ' ὠκυβοᾶ 17
15 κοὰν (μεθέπων ἄφαρ) ὅγ' ἐκ λασίων ὀφιοβόλος α- 18
16 ν' ὀρέων ἔσσυτ' ἀνάγκαις. τῶν δὴ δαίμων κλυταῖσι, θοοῖσι 18
17 ποσὶ πονέων, πολύπλοκα μέτρα μολπαῖς, ῥίμφα 18
18 προΐκομψον ἐκλιπὼν ὄρυς εὐναν, ματρὸς πλαγκτὸν ὁμένας 19
19 βαλίαις ῥίεν τέκος. λάχαι δ' οἰῶν, πολυβότων ἀν' ὀρέων 20
20 νομὸν ἔβαν τανυσφύρων τ' ἄντρα νυμφῶν. τὸ κ' ἀμβρότῳ 16
21 ματρὸς φίλας πόθῳ ῥόαν αἶψα μεθ' ἱμερόεντα 16
22 μαζὸν, ἴχνει θένων τὰν παναίολον Πιερίδων 15
23 μονόδουπον αὐδὰν, ἀριθμὸν εἰς ἄκρον δέκα 14
24 ἰχνίων κόσμιον νέμε ῥυθμὸν, φίλος 12
25 λεπυρωτὸν ὑπὸ φίλας ἑλὼν πτε- 11
26 ροῖσι ματρός. λίγεα μὲν 8
27 κ' ἀμφιμάτριος ὠδὶς 7
28 ἀγνᾶς ἀηδόνος, ὠ- 7
29 ρύων δ' ἄγελος. 5

SIMMIÆ RHODII OVUM, latin:

Canoræ
matris quoddam hoc
ovum novum : lubens
animo ſuſcipe igitur ô caſta.
Huic quidem ex Diis clamoſus
Mercurius caduceator notam-inuſsit cumq́; aſino impetu
deſciſcens *à metro ſingularis-inceſſus*, *ob* ipſum ovum
contiguè proſilijt, citóque de ſuper cele-
rem obliquum ferens greſſum pedum premebat
jugis pernicibus mẽbra. Sed cũ tuorũ *ſolũ quaſsantũ*
cervorum ſobole, jampridem pernicibus ſuper ſum-
mos incedens pedib. colles juxta concinnum veſtigium
matris, & ſociarum undique-peltis-denſo, facilè ne
poſueris in gremio, admiſſo comitatu. Hæc verò à facũdo
accepturus (tractans cõtinuò) ex hirſutis ſerpẽtis-percuſſor
mõtibus erũpebat fataliter. His ergo dæmon pelaris (pnices
pedes exercẽs) multiplicia pſequebatur metra cãtib. ſubitò
ornatũ cũ-liquiſſet mõ. is lectũ, matre errabundũ flagrante
equis recipere filiũ. Sorte. v. q̃ obtigerãt oves fertiliũ mõtiũ
paſcua obibãt, velociũq́; antra nympharũ. Tunc nõ mortali
matris caræ deſiderio ſe promovens ſtatim ad amabilem
mammam, veſtigio edebat variam Pieridum
unius ſonitus vocem numerũ. v. ad uſq́; ſummũ decem
veſtigiorum venuſtum diſtribuit rhythmum. carus
teſtaceã teſtudinẽ *ſub charæ cum cepiſſet ſa-*
xis matris. Canorus quidem
vel in- utero partus ca-
ſtæ luſciniæ, ſed O-
ryum ferus.

Hic à ſiniſtra numerum habes verſuum, à dextra verò numerum ſyllabarum, ex quibus conſtat quisq́; verſus. Numerus ſyllabarum unius cujusq́; verſus docet te rationem figuræ ovalis, quæ eſt, ut pars ovi ſuperior paulò acutior ſit, pars verò inferior paulò obtuſior. Hæc enim eſt figura ovorum pulcherrima. Itaq́; non eſt omninò rotunda. Si igitur aliquando animadvertis, unum aut alterum verſum, treſve interdum, ſit quod præſertim in medio ovo, in eodem numero ſyllabarum conſiſtere, ſcias id exigere figuram ovi in illo loco, nimirum ne verſus excurrant. Claudius Alberius Triuncurianus de hoc carmine.

Ovum, canoræ Matris ſoboles, factum eſt de primis diis Poëticæ ſeu Muſicæ. Obterere ovum canoræ avis, eſt afficere Muſicam ipſam inſi-

gni contumelia, quia ovum avis canoræ est δυνάμει, seu potentiâ avis canora. Κωτίλαι aves & Πλατύγλωσσαι sunt dociles, quæ garriunt suavissimè, hoc est Μουσικώτατα canunt, quomodo Poëtæ Lyrici dicuntur canere à Pindaro. Claud: Alb:

2. Ωρα.

Ωρα signficat 1. venustatem, formæ maturitatem, pulcritudinem 10. Ethic. Nicomach. cap. 4. 2. horam, quæ diei pars. 3. tempus, ut ὥρα ἐρᾶν ὥρα δὲ γαμεῖν ὥρα δὲ παύσασθαι, tempus est amandi, jungendi nuptias & quiescendi. ἐν ὥρᾳ ἥκειν apud Aristophanem in tempore adesse. 4. momentum Johan. 5. v. 3. Πρὸς ὥραν ad momentum seu temporis momento. 5. ὧραι dicuntur præcipuæ anni partes, in quibus eminet vernum tempus & desinens æstas. Sic accipit Herodotus. 6. Galenus in libris de nutrimentis scribit Græcos appellare, id tempus ὥραν ἔτους, in quo medio oriatur caniculæ Sydus, esseque spacium illud dierum 40, & hoc anni tempore fructus ferè omnes maturescere, vel jam esse maturos, aut etiam superare maturitatem, atq; flaccescere, unde ὡραῖοι καρποὶ (maturi fructus) nominari hi soleant.

7. ὥρα de eo quoque usurpatur, quod tempestivum, maturum, opportunum dicitur. ὥραν τινὶ εἶναι, esse alicui opportunum aut licere. 8. ὥρα omnis quoq; ætatis sua atque propria est maturitas. Et sunt ὡραῖοι tam florentes annis, quam effœti. Plato lib. 10. βίος ὡραῖος, vita matura Euripid. Hesiodus ὡραῖον maturum annis jubet uxorem ducere. Theognid. ἄροτος ὡραῖος est tempestiva aratio. 9. ὧραι Homero sunt κατ' εἰδολοποιίαν custodes portarū cœlestiū, εὐνομίη, δίκη, εἰρήνη; ὤρα curam significat & attentionem, τότε δὲ ὤραν ἐποιοῦντο οὐδεμίαν, tunc ea res nulla ipsis curæ fuit: Unde est ὀλίγωρος, per incuriam negligens, & Homeri οὐδενόσωρα futilia & nullius momenti. ἔξωρα sunt in Electra Sophoclis, vel indecora vel importuna.

Ως, quasi.

Servit limitationibus seu reduplicationibus, ut, Nihil possumus ex nobis tanquam ex nobis. Hoc cum dicit Paulus, certè hac ipsa sententia præbet nobis conclusionem inde inferendam: E. sumus idonei λογίζεσθαι ἀφ' ἡμῶν ὡς ἐκ θεοῦ. Probatur consequentia: Nam omninò is qui dicit; Non sum idoneus aliquid λογίζεσθαι ἀπ' ἐμοῦ ὡς ἐξ ἐμοῦ, is certè illa limitatione seu reduplicatione ostendit se prius illud non tollere ἁπλῶς, sed κατά τι tantùm.

Interdum opponitur τῷ verè vel propriè, ut & οἷον, ut Apodixis est vel propriè dicta, vel ὡς ἀπόδειξις seu οἷον ἀπόδειξις. Interdum τὸ ὡς particula est expressionis vel μόριον διασαφητικόν, id est particula declarativa. Johan. 1. Gloriam ὡς Unigenæ &c, hoc loci ὡς non est cōparationis, sed βεβαιώσεως & ἀναμφισβητήτου διορισμοῦ; id est confirmationis & indubitatæ definitionis, id est, gloriam, quæ deceret & quam habere par esset germanum filium Dei.

Arist. 2. de anima tex. 4. Quia autem est corpus ejusmodi, vitā enim habens, non utiq; erit corpus anima: non enim est eorum, quæ in subjecto, corpus: magis autem ὡς ὑποκείμενον (sicut subjectum) Hic particula ὡς seu Sicut non dicit similitudinem sed expressionem id est, non dicit Aristoteles corpus esse simile subjecto, sed esse

verè

verè subjectum recipiens formam Zabar. 2. ad Cor. cap. 5. ὡς ὅτι Θεὸς ἦν ἐν χριστῷ nempe quia Deus erat in Christo. Hic ὡς διασαφηтικὸν est pro οἷον. Declarat enim quæ sit illa καταλλαγὴ seu reconciliatio de qua loquitur, nimirum Deum fuisse in Christo reconcilantem sibi mundum.

Ὡς ἐπίπαν.

Ὡς ἐπίπαν & ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ à nonnullis imperitè confunduntur. Rectè autem usurpantur ἐν ἀντιθέσει. Nam illud est Tanquam in universum, hoc verò plerunq;, ut *Materiales causæ, i. e quæ & inhærent materiæ, & in eam vim suam expromunt*, si accommodatam sibi & sequacem non habeant præstò, non eodem modo & ὡς ἐπίπαν (h. e. tanquam in universum) id quod agunt expediunt, sed ὡς ἐπὶ τὸ πολύ (i. e. ut plurimùm) Hoc (ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ) rationem signorum τεκμηρίων ingreditur.

Ὡς ἔπος εἰπεῖν forma loquendi proverbialis, ut uno verbo, i. e. breviter dicam: phrasis est Euripidis quam Apostolus imituat⁹ est in Epist. ad Hebr:

Ὡς καθόλου.

Ὡς καθόλου est Aristoteli determinatio universi, id est, qua in universum de ipso quippiam enunciatur, hoc est signum universale, ut Omnis. τὸ καθόλου autem est universum, hoc est quod potest de multis prædicari.

Ὤν.

Ὢν est qui est, existés. Scholastici etiã dixerunt ens. ὁ ὢν Jehova est (nomen Dei κυριώτερον & essentiale) Qui perfectissime & simpliciter est ex se & per se ab æterno subsistens: οὐσία καθ' αὐτὴν οὖσα Jamblico. Scaliger voce autem sc. excogitata vocat αὐταυτὸν exer. 361. s. 2. Mellitus Philosophus Plato τὸ ὄν

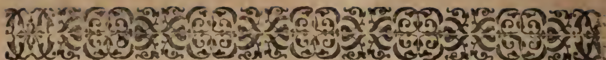
Ὡρισμένον.

Ὡρισμένον determinatum, definitum, circumscriptum est, ut quod causis naturalibus determinatum est: cui opponitur ἀόριστον, id est, non limitatum, ut quod non est causa naturali determinatũ, quod est fortuitum, & ἄτακτον Talia sunt media scientiarum Ἀόριστοι causæ sunt alienæ à scientiis ὡρισμένον ζήτημα est quæstio definita circumstantiis (περιστατική), ut species certa facti.

Ὡρισμένως intelligere Aristotel. est scire, non opinari. Opponitur illi νοεῖν ἀορίστως.

Ὠκεανός.

Ὠκεανὸς est magnum mare, quod ambit totam terram. Itaq; est Orientalis, Occiduus, Austrinus, Hyperboreus. Metaphora, pro eo quod longissimè patet & diffusum est, nota est. Ita & πέλαγος accipitur. Ut Oceanus, Pelagus Juris. Versari in Juris Oceano. Apud Platonem in Timæo Oceanus est Cœli & Terræ filius. Erasmo Rot: in Colloquiis est ventorum pater. Poetæ (ut Homerus) Oceanum patrem omnium rerum vocant, quòd de sententia Thaletis omnia ex aqua constent (unde multi dictam putant aquam, quasi A qua) Sic in Æthna Virgil: Quacunq; immensus terræ se porrigit orbis, Extremique maris curvis agitatur ab undis. Crediderunt enim veterum multi, terram in medio σαλεύεσθαι, id est moveri, ac circumjecto humore portari, velut grande & grave aliquod navigium. Joseph. Scal. & Geographi.

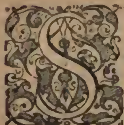
ADJICIENDA LEXICO LATINO.

SYLLOGE

VOCUM ET PHRASIUM QUARUNDAM, OBSOLETARUM, MINUS USU RECEPTARUM, NUPER natarum, ineptarum, lutulentarum, subrusticarum, barmibarbararum, solœcismorum & ὑποπλάγχων.

CUM EORUM CORRECTIONE VEL LUCULENTA alicubi.

STUDIOSIS DIVINÆ SAPIENTIÆ, JURISPRUDENTIÆ, PHILOSOPHIÆ & Philologis in Academia Marpurgensi, convictoribus suis suavissimis Adamo à Bootsma Frisio, N. Johanni Stuvio, Johanni Almers, Erico Hoyers, Francisco Pirenio Bremanis, Johanni Santeno, & Bernhardo Haasio Vesaliensibus, Johanni Wilhelmo Rövenstrunck, Lubberto Jconio Frisio, Wilhelmo Verrutio Groningano, Timotheo Rolando Delpho Batavo, Georgio Erhardo Bergner Spirensi, Friderico Krapff Wormacensi, Gelderico Crummingæ Embdeno, Paulo Pruyssio Amsterdamensi, Hermanno Hildebrando Bremensi, R. Goel. Sen. S. P. D.

Icut Poëtis versus aliqui sunt rejectity, qui Græcis sunt ἀθετούμενοι & ὀβελιζόμενοι: Ita ego cum politis philosophis multas voces & phrases Scholasticorum Philosophorum & aliorum rejicio: Quo de genere ferè sunt, quæ sequuntur: Ferè, inquam, vel magnam saltem partem: quia philosophis & Theologis etiam sua quædam vocabula, ut architectis, opificibus, venatoribus, pictoribus, concedi æquum est. Sed interim reliquus sermo constare debet puris, usitatis, notis, perspicuis, significantibus, & rectè junctis verbis, (quæ Græcis φράσεις sunt, ut intelligamur.

Facto meo cùm exigua laus proposita sit, veniam eidem dari peto aliquam: Quid attinet, (bona vestra, mei συντρόφοι, venia ac pace hoc dixerim) talis.

tali genere uti sermonis in differendo de rebus obscuris intricatisq́;, quod nō solùm populus, sed ne ipsi quidem initiati, ut ita dicam, inter sese intelligunt, quo tenebræ animis offunduntur? Adde, quod de naturis & moribus ex genere orationis judicari solet. Indicium enim esse videtur monstrosæ mentis monstrosa oratio.

Fugietis igitur studiosi juvenes genus sermonis insolens, inquinatum, sordidum, incultum, verborum portenta, ipso etiam penè timenda sono, quæ disputatrix olim philosophia & Theologia adinvenit & frequentavit, quod videre est in Antonio Andreæ, Javello, Lilio, Philonio, Tartareto, Lancelotto, Nevisano, Barberio, Petro Ferrerio, Bricolt, Holcot, Mephret, Grütsch, Mamotrechto, Scoto, Thoma, Nicol. de Orbel. Biel: Et quis omnes numerando percenseat? Exercebitis etiam vos in sententiâ bonâ, amiculo barbaro sordidoq́; contectâ, latinè reddendâ pureq́;. Nam, quod dicitur, cum possis habere calcem, stultum est uti in constructione luto: & in bona calcis copia ridiculum parietes luto compingere. Eccur inventis, ut est in proverbio, frugibus glande vesci malis? Has meas ὑπομνήσεις comiter & humaniter (quod facitis) accipite, & bene agite. Cursim è Museo Idibus Augusti Ann. Ch. 1614.

AB AQVINO, A DAVEN-TRIA.

GRæcismus hic est antecedente articulo ὁ vel participio ὤν: pro quo latini Aquinâs, Daventriensis Sic Græci ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας Apud Evang. est Josephus ἀπὸ Ἀριμαθαίας scilicet ὢν pro Josephus Arimathæensis. Cicero hunc Idiotismum imitatus est loquens de secta: In Tuscul. quæstion: Qui sunt ab ea disciplina: Græc. οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς, qui sunt à Stoa, id est Stoici: οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου, qui sunt à peripato, id est Peripatetici, qui sunt à disciplina seu hæresi Aristotelea.

Abcdarium. Cælius.

1. Libellus est elementarius id est continens literas elementarias.
2. Series ipsa literarum.
3. Constans seu informatũ literis a b c, ut exempla Aristotelis abecedaria.
4. Digestum serie alphabetica, ut farrago seu congeries vocum barbararum alphabetica.

Abecedarius Abcdarius.

Novatum, ut græcum ἀλφαβητικὸς, pro puero elemẽtario a b c schüler/ literariæ rei tyrunculo, vel eo qui adhuc hæret in cognoscendis literis. Budæus in pandectis. Fulgẽtius Abecedarias appellat eos qui græcis sunt ἀναλφάβητοι, qui ne elementarias quidem literas noverunt. At enim inquis, cõtradictio esse videtur ἀλφαβητικὸν seu Abcdarium esse ἀναλφάβητον, ut φιλοσοφικὸν esse ἀφιλόσοφον seu ἀφιλοσόφητον καὶ ἀντίφασις ita tollitur. Abcdarius qui discit A B C & ita talis est ratione viæ & imperfectioni est analphabetus ratione termini & perfectionis. Ceterum Abcdarius etiam est præceptor qui docet pueros Alpha & Beta. Hieronym:

Abrenuncio.

Scholasticorũ D: est, licet eo etiam usus sit εὐχαρεῖς imò elegantissimus vir Johannes Serran in Plat. Phædro Abrenunciare corporis sensibus & cupiditatibus, Nullus unquam classis primæ autor ita, quod ego sciam, locutus est. Ego dico, Repudiare cupiditates, renunciare, nunciũ remittere, bellũ indicere cupiditatib⁹, aversũ fieri & alienũ à cupiditatib⁹. Sic nõ dico alicui hospitium abrenunciare, sed renunciare cum Cicer.

Abortior (deponens) Abortio.

Sunt qui rejiciant & pro iis velint dicere Aborior id est abortum facio, ante tempus pario. Meo judicio Aborior duo significat 1. nascor intempestivè id est ante partus maturitatem 2. immaturum fœtum edo seu ejicio, quod Plinius quoq; dixit lib. 8. Abortio & Varro 2. de Rusticare cap 4 Aborto: Idem Varro: Vinum hoc si prægnans biberit fit ut aboriatur, id est fœtum imperfectum adhuc ante tempus ejiciat mater. Agell. lib. 12. cap. 1. ut fœtus aboriantur, id est ante maturum partum ejiciantur. Ciceroniani pro abortiri venenis dicunt, partum medicamentis ejicere. Mulier sibi

ipsa partum medicamentis abegit, ait Cicero pro Cluentio. Actus ille græcis est ἐκτρωσμὸς. Id autem quod ejicitur dicitur ἔκτρωμα. vnzeitige geburt

ABSCIO.

ἀχρηστον, pro de memoria exeo.

ABSCONSE. D.Car:

L. Absconditè Sic reconditum, absconditum malo pro absconsum. Græcè ἀποκεκρυμμένον.

ACANONICUM, ἀκανονικὸν, indoctorum vox.

G.Ακανόνιστον: Lat: noncanonicum, quod est extra canonem & regulam. Sic non dicitur δικαίως ἢ ἀδικαίως, sed δικαίως καὶ ἀδίκως (quo jure, quaq; injuria, per fas & nefas. Non ἀπολιτικὸν, sed ἀπολίτευτον: non ἀγραμματικὸν, sed ἀγράμματον non ἀσωματικὸν sed ἀσώματον. At utrumq; dicitur ἀφιλόσοφον & ἀφιλοσόφητον, philosophiæ expers, alienum à philosophia. Non dicitur ἄυλικον, etsi dicatur ὑλικόν, sed ἄυλον, id est, materiæ expers.

ACCEPTABILITAS:

Scholastici Theologi dicunt Obedientiæ & passionis Christi acceptabilitas, pro merito & gratia.

ACCESSUS PRO INCREMENTO.

Accessio, adjectio, additamentum. Ei opponitur abscessio decessio. Cic.

ACCIDIA: ACIDIA.

Acedia, ἀκηδία, ἀμέλεια, incuria, pigritia, negligentia.

ACHRONICUS.

Stellæ ortus vespertinus non rectè dicitur neq; Chronicus, neq; Achronycus neq; achronicus, sed ἀκρόνυκτος & vulgo Acronychus, ascensio seu apparitio stellæ supra finitorem, quæ sub occasum vel paulò post occasum solis supra orientis cardinem attollitur & emicat.

ACTIVITAS: PASSIVITAS: Receptivitas.

Vis agendi, patiendi potentia, vis recipiendi. Sed ego ista tolero in disputationibus philosophicis, cùm sua sit λέξις philosophi.

ACTUATUM.

Ad perfectionem deductum: quod facultatem simul habet, & exercet. ἐν τῇ ἐνεργείᾳ Aristoteli. At ACTUARIUS pro Cancellario latinum est.

ACUITAS.

Acumen: ut acumen styli, ingenij.

AD HOC VIDENTUR SONARE verba: &c. Biel.

Lat. Hoc velle videntur verba: Hoc videntur præ se ferre: Hanc apparet esse vim verborum.

ADIMO A.

Generationem ademerunt à rebus. Hermol. Barb. in vers. paraphras. Them. in 1. phys. Non ausim imitari: sed generationem ademerunt rebus, sustulerunt, submoverunt à rebus.

ADJUVASSE: ACCUBAVIT: incubavit.

Archaismi sunt seu exoleta, pro adjuvisse, & accubuit. Olim enim dixerunt CUBAVI & JUVAVI; unde & cubâsse apud Quintilianum, lib. 8. c. 2. & JUVATURUS apud Sallust. in Jugurth. Et CUBAVIT in versione Bibliorum Junij & Tremellij.

Ad longum de hac re egi.

Nach der lenge: Satis copiosè, fusè, diffusè, cumulate, longo sermone. In longum ducto sermone, ait Poëta.

Administrum.

Administer & administra à veteribus latinis non nisi, quod ego sciam, substantivè usurpantur, nec dicitur ab iis, administrum genere neutro. (sicut Servum, quod etiam apud Ciceronem est) Itaq; cogita, an sit imitandum hoc recentioris autoris: Lenocinium est Crimen coitus illiciti administrum: pro: coitui illicito inserviens: coitus illiciti adminiculum; coitum illicitum procurans. Simplicitatis forte fit, universa accipere: à quorundam usu abstinere, prudentiæ. Tolerabile tamen illud videatur.

Admonere Ad.

D.B. in exeges. in Joh. Admoneamus Ecclesiam ad gratiarum actionem pro Baptismo. Sic Dion. Carthus. in lib. sapient. enarrat. Admonet hic autor ad sapientiæ desiderium & amorem. Minus probata locutio: Latini enim non dicunt, aliquem ad aliquid admonere: sed cohortari, hortari, incitare: Illud, illius, de illo aliquem admonere.

Ad Semper.

Sic Scholastici, Dionys. & alii: Præcepta affirmativa obligant semper, sed non ad semper: Tu dices: sed ita, ut loco & tempore opportunis facias, quod est faciendum.

Advertentia.

T. Hic ponit tibi aliquot advertentias pro, observationes, cautiones, notas, animadversiones. Parum advertenter habere, pro parū minusve animadvertere, advertere, attendere observare.

Affectionatus.

Affectionatus & passionatus Armandi & aliorum eodem loco habeo. Cave hæc ad usum tuum sevoces. Utere mecum voce Affectus, vel passionibus subjectus, affectibus turbatus, indulgens, obnoxius. Sic pro materia habituata dic materia affecta, præparata qualitatibus seu affectionibus convenientibus.

Affectiva Verba.

Verba affectuum significantia: ῥήματα παθητικά.

Agibilis Vir.

Vir navus, industrius, acer, strenuus, hurtig.

Aginor.

Vilia ago, seu negotior.

Aliquid Salutaris.

Docere aliquid boni dicitur: Docere aliquid salutaris non dicitur, sed salutare: διδάσκειν τι χρήσιμον. Joh. Pollelius hoc non observavit.

Aliqualiter. Taliter qualiter.

Aliquo modo, aliqua ratione

Aliquot centum homines: Aliquot Mille Angeli: Tot Centena, tot millena.

Barbara hæc sunt: Dicendum: Aliquoties centeni seu centum homines, aliquot millia angelorum: Toties centena, toties centum, toties mille, toties terna. Sic quidam scripsit: Neq; enim recens sunt nata vocabula, sed ante aliquot centum annos excogitata, crebrisq; sermonibus usurpata. Dicendum erat: Ante aliquoties centenos annos. Sic J. Lips. Ut Phrygiones è varii coloris filo unum aulæum formant: Sic nos è mille aliquot particulis uniforme, id est, cohærens cor-

corpus. Lipsi tolle aliquot; vel dic, ex aliquot millibus particularum: vel: ex aliquoties mille particulis.

ALITER QUALIFICATUM.

Alterius modi alius modi: alio modo affectum, alia qualitate affectum, aliter comparatum seu constitutum. Cic.

A LONGÈ.

Non est dicendum: A longè stare, pro procul: Etsi Græci dicant ἀπὸ μακρόθεν: Sicut Latini non dicunt, à cœlitùs, sed cœlitùs; vel è cœlo, etsi Græci dicant ἀπ' οὐρανόθεν. Valet à pari: Si ex eo, quod Græci dicunt, ἀπὸ μακρόθεν, dicere liceret A longè; dicetur etiam ex Græcorum ἀπ' οὐρανόθεν, à cœlitùs. At non hoc. E. nec illud.

ALTIMETER è LATIN: ET GRÆC:

Instrumentum quo mensurantur alta, vel Mensor altorum.

AMASCO.

Obsol: pro amare cupio.

AMBITUDO.

Sic Hermolaus: Deferri est universum locum deserere: Circumferri est in eodem situ per eandem ambitudinem recurrere, id est, per eundem ambitum.

AMICARE.

Amicare (unde amicabilis, Jurisc.) est amicum facere: Usus est eo in parabolis Alanus Monachus:

Dum sibi blanditiis oris amicat eos.

AMBEGI.

Apud idoneos seu classicos non legi: dico igitur pro eo dubitavi. Invenio Ambigo etiam pro circum ago seu circundo: ut muris ambigere. In hac significatione fortè ambegi dici potuit pro circumegit Ambacti ab am & agor pro servis so man hin vnd wieder jagt/ apud Jul. Cæsar. lib. 6. belli Gallici.

AMBULATORIA VOLUNTAS.

Ambulatori⁹ a um etsi latinū est: pro voluntate tamen ambulatoria malo voluntatem mutabilem, inconstantem, desultoriam.

AMBO PRO UTERQUE, ut

Nos ambo & Socratici & Platonici esse volumus.

L. Nos utriq; & Socratici & Platonici esse volumus: Nam ambo dicitur de duobus, quæ antecesserūt, ut; Plato & Aristoteles ambo Philosophi; Quorum amborum una ratio est; Horum amborum generum exempla subjiciemus: Sumus enim ambo curiosi; De ipsius Scipionis & Lælij ingenio ea jam est laus, ut plurimum tribuatur ambobus; Hos igitur ambos tibi commendo: Ambos intellige qui antè fuerunt nominati.

AMBO ALTERUM VERBERARUNT. B.

L. Uterque alterum verberavit. Nota hic in transcursu differentiam: Ambo sibi domum construxerunt, hic intelligitur una domus duorum: Uterq; sibi domum construxit. Hic intelligitur dom⁹ hujus una, illi⁹ altera.

Amaricari apud Scholast. quosdam. Deus amaricatur per obstinatam malitiam impiorum Dionys. Car.

Amarum fieri, πικραίνεσθαι. Amarescere tolerabilius. Deus exacerbatur, ad iram commovetur obstinatā &c.

Αμεθοδικὸν esse.

Sic loquitur Theod. Zuing. in Theatr.

volum 1. lib. 2. de Rhetorica pag. 126. Sed quia Græci ita non loquuntur, tu dices ἀμέθοδον, à ratione docendi vel discendi seu methodo abhorrens. Vide suprà Acanonicum.

ARRESTARE J.C.

Detinere prætoria manu, injicere manum alicui vel bonis cum interdicto, ne moveantur loco, nisi re composita cum eo, qui prætoris officium opemque requisivit.

AMICABILITER.

Vito Amerbachio Candoris Latinitatis studiosissimo quondam Barbarum hoc visum, pro quo dicendum, placidè, benignèque, & sine controversia & contentione & altercatione. Verùm ego non rejicio: Invenitur apud Plautum & JCtos. Veteres etiam dicunt, Amicabilis compositio, conventio, transactio, affectio. Amicabiliter componere est idem, quod sine controversia componere, rem conficere sine controversia, ut loquitur Cic. 13. epist. famil. ep. 26. In der güte vnd freundlich vergleichen.

AMICALIS TIMOR. Biel.
AMOROSA NOTITIA.
AMOROSUS FILIUS.

Ortus ex amore Timor: Notitia plena amoris & approbativa, ut loquuntur Theologi: dilectus filius.

AMODO.

Amodo non videbitis me: pro posthac, ἀπ' ἄρτι, deinceps.

AMOENARE OCULOS.

Oculos recreare, oblectare, pascere.

AMUSSITATUM OPUS.

Antiquatum est pro ad amussim facto, exactissimo, accurate facto seu elaborato.

ANGARIARE.

Theologicum è Græco ἀγγαρεύειν, cum accusativo, cogere, adigere: Angari apud Persas seu Persici erant nuncij regũ, qui cogebant subditorũ quemvis ad suppeditandum ea, quibus ad negotium celeriter expediendum opus erat. ut equos, naves, vel etiam, ut ipsi una currerent & onera ferrent, qui Jurisc. Bastigarij.

ANGUSTIARE DIONYS. C.

Angustare, premere.

ANIMASTICUS. Zabarell.

Anima mea aversatur Zabarellæ Animasticum. Non enim, ut à Schola Scholasticus, sic ab anima animasticus dicitur. Tu igitur pro Animastico barb. dices ψυχικὸν seu Animale. Opponit autem Zabarella Animasticũ physico: ac strictim motũ animasticũ vocat, qui ab animà proficiscitur: physicum, qui à natura. In phys. lib. 8. super text. 32. p. 183.

ANNATIM.

Cic. Anniversariò, annuatim, vertente anno.

ADNIHILATIO: ANNIHILATIO, Annihilari.

Interitus in nihilum: occasus in nihilum: Venire in nihilum: interire in nihilum: ad nihilum recidere: evanescere: è rerum naturâ sublatum esse, è rerum naturâ deleri seu auferri; nullum rei vestigium relinqui: nullum sui vestigium relinquere. Ciceroniana hæc omnia.

ANTIQUARE PRO IN MOREM antiquum, reducere.

φιλαρ-

φιλαρχαίων seu antiquariorum est pro in morem pristinum reducere, cùm nobis antiquare sit abrogare & abolere.

Apostatare a Deo, à vera doctrina.

Deficere, avertere sc. à Deo. Verbo hoc usus est Cyprianus Theolog.

Apostemari.

Apostemate corripi, apostemate turgere. Apostema (ἀπόστημα) hic est ulcus seu suppuratio. Celso Abscessus corporis.

Apparenter Bonum.
Bonum Secundum Apparentiam.

Quod boni speciem præ se fert: Non reapse bonum, non bonum ὀρθῷ λόγῳ, sed boni speciem præ se ferens: Pro præ se ferens Poëtæ, Lucretius & Camillus dixerunt præportans.

Appellare Ad Aliquem.

Appellare ad Cæsarem in multorum aures infusum à pragmaticis frequentatum: nonnullis videtur esse barbarum, ut dicendum sit, appellare Cæsarem, ad Cæsarem provocare. Ita dicimus, appellare Deum, non autem appellare ad Deum. Est autem ut hoc addam in transcursu, Deum appellare, idem quod Deum testificari, testari, obtestari, contestari, implorare: ἐκ παραλλήλου hæc dicuntur.

Appronare.

Ad aliquid pronum esse, ad aliquam rem proclivem esse. Genua ad aliquem flectere Apulejus dixit in genua se appronare.

Appensatè.

Exactè, justo examine, ἀκριβῶς.

Appunctio.

Paracentesis: punctio ad latus, quæ fit acu trajectâ: Vide Medic.

Aquatum Vinum, vel baptizatum.

Vinum aqua mixtum seu dilutum temperatumve malo (κεκραμένον). Apud Hieronym. est vinum aquatius pro dilutius. Barbaris non adscribo, sed rarius usurpatis. Baptissatum, ἀποτίθεμαι & ad Barbariam amando.

Architriclinarius.

Architriclinus à triclinio, i.e. loco constrato tribus lectis ad accumbendum.

Archiva.

Grammatophilacia, chartophilacia, χαρτοφυλάκια, ἀρχεῖα, Tabularia, Tabulæ publica: Ulpianus tamen voce Archiva usus est de pœnis l. moris. ἀρχειότης custos archeorum, l. ult. §. Is quoq; ff. de numero & honor. Ἀρχεῖον in singulari est domus principis. Qui publicis præest archeis seu tabulariis, dicitur ἀρχειότης.

Arctavita. Sch:

Dionysius Carthus. in enarrat. Eccles. Legitur in vitis Patrum de Thaide, meretrice pulcherrimâ, quòd desiderio præveniendi ad eam juvenes sæpe sanguine suo aspersérint limen cameræ ejus, quam sanctus vir Paphnutius gloriosè convertit, & ad vitam perduxit arctissimam, id est, maximè continentem, temperantem. Sic arctæ viæ lata opponitur. Duarenus sanè statuit. Ulpianum l. 28. ff. de petit. hæred. dixisse latius vivere, pro laxius & lautius.

Asinare per Urbem.

Asinâ vehi. Illa vox barbariem redolet.

ASSIDUATUM: ASSIDUATIO: Assiduatio Solicitudinis.

Augustini est, pro assiduò usurpatum seu adhibitum. Hoc (prælationis) antidotum ita omnibus morbis occurrit, ut assiduatum omnes morbos depellat, & omnia corrupta integritate restituat; præstante Domino nostro Jesu Christo. in serm. ad Neophytos, in quo exponit orationem Dominicam. ASSIDUATIO est frequentatio, assidua usurpatio.

ATRABILARIUS.

Melancholicus, temperamento frigidus & siccus, abundans atra bile.

ATTIGUUM Hermol. Barb.

Attiguum etsi pro barbaro non habeo, ut brachio attiguum; tamen contiguum est usitatius. Talia sunt in quibus non est coalitus. Attigua dicuntur quorum extrema junguntur & simul habentur.

ATTRIBUTALE G.D.V.

Secundum rationem attributalem.

Pro eo malo secundum rationẽ attributi, quo de genere est sapientia in Deo. Attributales Dei perfectiones Scotus dicit. pro eo dicimus attributa Dei interna.

AUDITILE. Hermol. Barb.

Quidam rejicit. Ego in philosophia has voces, Audibile res audibilis, exauditile, tactile, gustatile, gustabile, ædificabile, quo etiam Herm. utitur, non aspernor, sicut nemo respuit visile, sensile.

AVERSIO pro AVERSATUM.

Aversio quidem Latinum est, sed pro noxiorum & alienorum in doctrina dissensu aversio dicendum, alienorum fuga, rejectio, repulsio, rejectatio, abominatio, aversatio. Recte interim dico: Aversio quædam est sensuum ab alienis & noxiis.

AUCTUARIUM.

Auctarium, ab auctu, græce ἐπίμετρον. Sic electarium ab electu, non electuarium.

AUCTIFICUM.

Pro hoc Hermol Barb. malo. Quod facit accessionem amplitudinis, quod facit augmentum. Auctificum enim est vox poetica, qua usus est Lucretius.

AUGIFICARE.

Georgij Simleri Augificare syllabã; pro, producere, seu longam facere, vel literá augere; ventriculus latinus concoquere non potest.

AVISARE, AVISAMENTUM B: ex sermon. Italic.

L. præmonere antè monere, præmonitio & præmonitus (ut apud Cic. agricultio & agricultus & agricultura) pro eodem.

AUSTRATUS.

Antiquatum est pro austro humectatus, νοτιζόμενος. Sic humigatus pro humore perfusus, irrigat⁹, apud Apulejum.

AUTORITATIVÈ.

Politorum est, per modum autoritatis, ex autoritate, absoluta potestate, ἐξουσιαστικῶς. Ita Deus remittit peccata: ministri verò ἐπαγγελτικῶς, seu annunciativè, id est remissionem annunciant, denunciant.

AUTORATUM PRO AUTORITATE comprobatum.

Authoratus vel autoratus pro sacramento &

to & ſtipendio aſtrictus authoramento obligatus, mercede conductus (Sic exauthoratus pro authoramento ſolutus) latina quidem & ſatis proba vox eſt, ſed non accipitur pro eo quod eſt multorum authoritate approbatum receptumq; (glaubwürdig) ſeu αὐθεντικὸν.

Auspico.

Exoletum hoc: pro quo auſpicor (auſpicium facio, auſpicium capio.) Utrumq; autem dicitur Auguror & Auguro; ſed poſterius poeticum ferè. Virg: Si quid veri mens augurat.

Unus aut alter.
Ein oder zwe.

Sic Cic: Unum jam & alterum diem deſideratur Idem.

Tuis unis & alteris literis Sic Terent: poſt quam amans acceſſit unus & item alter pretium pollicens.

Animalium quædam ſunt ἀνωδικά.

Ita loquuntur Græcè minus docti. ᾨδικὸν quidem dicitur, ſed ei opponitur ἄνωδον. Ariſtoteles animalium hiſtoriæ lib. I. Animalium quædam ſunt κώτιλα (ut aves illæ dicuntur Cotilæ quæ ſunt πολύγλωσσοι) quædam σιγηλὰ, quædam λαλά: rurſus quædam ᾠδικά, quædam ἄνωδα. Sic Aſinus non dicitur ἀμουσικὸς, ſed ἄμουσος & ἀμαθέστατος. Sic non dicitur ἀνοργανικὸν ſed ἀνόργανον, quod eſt ſine inſtrumento, quod non utitur organo per quod agat, quod non habet partes inſtrumentarias, non organicum: pro quo vulgus inorganicum.

Ἄγνωσις.

Novum vocabulum Platonis tempore, & quidem à Platone factum. Etſi autem Philoſopho eſt libertas τοῦ ὀνοματοποιεῖσθαι, cum ita opus eſt, tamen ἀγνωσίαν cum Thucydide & Luciano uſurpare malo, quæ vox latinis ſignificat imperitiam, ignorantiam, ignorationem, cui opp: γνῶσις.

Ad melius fit hoc tibi: Non fit hoc ad melius.

Germaniſmus & Græciſmus, οὐκ εἰς κρεῖττον ſed εἰς τὸ ἧττον. Tu pro illis latinè dices; Non cum emolumento ſed cum detrimento. Sic Græci: tibi ad bonum, σοὶ εἰς ἀγαθὸν, Germ: Dir zu gute / pro Tuo bono, Tuo commodo, Ita vel hoc ipſo tuæ ſaluti conſulitur.

Absentare se ab aliquo,
Abſentatum Latin: patium.

Subtrahere ſe corporali præſentia, Abire diſcedere ab aliquo. Subtractum aſpectui alicujus.

Atomalia Corpora.

Atomi, individua corpuſcula. Ciceron. αἱ ἄτομοι, quas quidam fecerunt rerum naturalium principia prima.

Æternalis Sapientia
Dion. C.

Æterna ſapientia.

Aura pulchra, bona, mala.

Gratum vel ingratum cœlum. Cornelius Crocus, grata cœli affectio.

Allegare pro citare.

Allegare inquit Hadrianus Cardinalis à multis impropriè dicitur. Non enim verbi proprietatem attendunt ſed vulgarem errorem perſequûtur: nam cum autorem aliquem in rem ſuam adducere aut citare volunt, ſe allegare illum dicunt, cùm allegare ſit quaſi in legationem aliquem rogatū pro par-

vis privatisq; causis mittere, legare pro publicis magnisq; rebus. Hæc Cardinalis. Sed ego enim significatione adducendi vocé in allegare non improbo, cùm apud Statium inveniam, Allegantq; suos utroq; à sanguine divos, & apud Plinium, Multa allegant, quæ ad rem propositam minimè pertinere videbantur & apud Budæum Jura sua allegare.

Litera B.

BACULARE.

Baculo percutere: Sic patibulare pro patibulo affigere: patibulatum Plauti exolevit.

BADIZARE.

Obsoletum Plauti, pro ire, βαδίζειν.

BASTAGARII.

Bajuli, geruli. Vox tamen illa non est Scholasticorum, sed JCtorum, qui eam deduxerunt à fonte græco l. 4. de Muril: βαστάζω enim porto est, βαστάζοντες bajuli, lecticarij, βάσταγμα est gestamen. Munus ferendi necessaria ad exercitum vocant J.C. Bastagam.

BIDUANA FEBRIS, TRIDUANA febris.

Τετήμερος πυρετός.

BIGAMUS: μιχθ᾽εν.

Digamus, qui in secundo matrimonio est, qui habet duas uxores. Digamia, secundæ nuptiæ.

BINOMIUS.

Pro hoc, etsi barbarum non est, placet Binominis, διώνυμος, qui habet geminum nomen, ut, Numa Pompilius, Tullius Hostilius. Est autem nomen Binomius apud Verr. Flacc. Sed alij legunt Binominis.

BIGENEA.

Bigenera, διγενῆ, ex duobus generibus nata, duum generum, ut, bigenera animalia, ut, Leopardus ex Leæna & Pardo.

BILOGIA.

Dicendum Dilogia, διλογία (ἀ δὶς & λόγος) ambiguum, cùm aliquid res duas significat: sermonis ambiguitas.

BINI & BINI GERMANI: idotismus.

Bini dicimus in oratione distributiva *je zween und zween*, Apud Marcum cap. 6. pro eo est Δύο, δύο ad verbum. duo, duo. Sic συμπόσια συμπόσια, per convivia: significatio hæc distributionis est Elleipsis hic est propositionis κατὰ. Discubuerunt πρασιαὶ πρασιαὶ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα, id est, per areolas distributi in centenos & quinquagenos.

BOVINARI: BOVINATOR: BOVINATIO: M. Verr. Flacc.

Desita hæc, teste A Gellio, pro convitiari, convitiator, convitium, λοιδορεῖσθαι λοίδορος, λοιδορία. Vox est à Bove, ut Bovinor sit quasi in aliquem mugio seu boo, quæ vox est à βοάω, id est, clamo. Joseph tamen Scaliger, doctissimus Criticus, nusquam ait reperiri verbum Bovinari, pro convitiari, sed pro tergiversari: Bovinator igitur erit tergiversator, vel morabundus: Bovinatio, tergiversatio. Vide Gell. lib. 11. c. 7. Idem Scal. Bovinari à bubus deducit, qui in medio actu strigare solent: Strigare autem (ut vocabulo castrensi utar) dicuntur equi πτώτω, quoties interquiescunt: à striga, id est, spacio seu intervallo turmarum, in quo equi stringuntur: διυλίζειν verò

verò alia etiam jumenta strigare dicuntur, (h. e. interquiescere.) Gloss. Isidor. Bovinatores sunt incōstantes. Glossar. θορυβοποιοί, turbatores, τοιοῦτοι τάραχον ἢ ταραχήν, cientes tumultum.

BASSUS ITALICO IDIOMATE.

Latin: humilis, depressus, vel gravis.

BENEFICIATUS APUD DIONYS. Carthusianum.

Beneficio affectus, donatus, ornatus.

BARBITONSOR.

Tonsor. Erasmns illud repudiat.

Litera C.

CANONIZARE.

Canonisamus & regulamus actiones voluptate & dolore: Barb.

At latini Dirigim', κανονίζομεν (ut loquitur Arist. in Eth.) omnes nostras actiones voluptate & dolore, h. e. propter voluptatem & dolorem agimus naturâ duce omnia.

Calumniari, cum dativo apud Augustin. in 38. tract. in Job.

Calumniari Deo. Calumniari est falsum crimen intendere vel malitiosè & callide interpretari.

CANTIFICES.

Melici, Melopoei, Sangmeister/ Liederdichter/ magistri cantionum: de horum genere Bardi, id est, illi qui apud Gallos fortium virorum laudes canebant. Bardi non erant bardi, id est, stulti, stolidi.

CAPAX HIS.

Antiquè ita Philippus Decius in R. J. Sic Villa usibus capax: usitatiùs: usuum capax, capax horum.

CAPITISPURGIUM.

Capitis purgatio.

CAPITANCUS GOTHICA VOX.

Copiarum dux, Dux militaris.

CAPUTIUM.

Capitis tegumen, capitium: ut Capitium morionis.

CAPITOSUS PRO CEREBROSO seu morosо.

Probum non est. Est enim idem quod magnum habens caput seu capito.

CARENTIA.

Scotus: Carentia debiti ordinis est formale peccati, privatio seu defectus justæ actiones, justi ordinis, Græcè ἀταξία in actione: Pro carentia ægritudinis Cic. dicit Vacuitas ægritudinis, & vacuitas ab angoribus.

Caritativus. Caritativè salutare:

Correptio caritativa Dionys. Car.

Sapientes inter se caritativè & sapientaliter disputant. Dionys. Carthus.

Pro humaniter & sapiéter, ex caritate ex ardenti animi affectione salutare castigatio profecta ex caritate.

CASUS (pro certa facti specie seu hypothesi) EXCEPTUATUS à REGULA. Philip. Decius.

Causa, species facti excepta à regulâ.

CAUSÆ SINE QUA NON.

Hic soloecismus sermonie ac literis usurpatus est à Gabr. Biel. dicendum: causæ sine quibus non.

Causor, Causificor: pro efficio

Ex iis, qui & doctè & castè loqui videri volunt, non desunt hodie, qui causor usurpant pro efficio. Sic enim loquuntur forma deponentis: Deus per Evangelium causatur salutem hominis. Sed non ita Cicero, non ita reliqui veteres, non ita recentiores Latini, non denique ita barbariusculi philosophi, qui dicunt; causat salutem, pro, efficit, gignit, importat, causam dat: Et: causatur salus, hoc est, efficitur.

Celer.

Apud eos, quibus magis curæ est de rebus, quàm de verbis, adjectivo Celer femininum substant: præpositum reperio. Eos cave imiteris: ut cùm dicunt: Mansueta respiratio nominatur, quæ neq; crebra est, neq; celer. Pro celeris vel velox) Fama celer nostras pervenit ad aures: sic vitiosè quidam è novitiis Poëtis. Dicendum celeris. Motio est Celer, celeris, celere.

Certitudinaliter, Dion. Carth.

Certâ firmâq; ratione scire vel nescire, Evidenter aliud est: potest enim propositio aliqua esse certa, licet non sit evidens (ut Theologica) Fides quæ certa est potest esse non evidens.

Chorizare.

Saltare, exercere choros.

Cicurorum Animalium Cicurum Animal; Versor. Platon. Serr.

Cicurum animalium, cicur animal. Non dicitur cicurus, a, um. sed cicuratus.

Circa pro circum non est barbar.

Cœlum circa axem movetur seu versatur, dicunt Astronomi. Tu dices etiam cum Cic. Cœlum admirabili celeritate circum axem versatur, id est. volvitur: Circa Marpurgum, id est, circum.

Citatus in lingua Dionys. Carth.

Qui incitati⁹ fertur ad loquendum, præceps & inconsideratus in sermone, præcipitis linguæ vir.

Circumscripto pro Secluso.

Sic dicunt Scholastici, non omninò barbarè: Circumscripto omni libero arbitrio omnia evenirent de necessitates nihil esset in Entibus in potentiâ ad contradictoria. Planiùs & Latiniùs. Tolle liberum arbitrium (vel: absq; libero sit arbitrio) & omnia evenient necessariò, nihil contingenter, nec erit in rebus δύναμις ἀντιφάσεως.

Juratio debitè circumstantionata Dionys. Carthus.

Jusjurandum justis circumstantiis moderatum ac definitum.

Clarificare exemplariter.

Inter Barbara deputo: L. Exemplis declarare, vel planum facere.

Coago. B.

Pro coagere dicendũ adjumento esse alicui, agere cũ alio, & συνεργεῖν quod αὐτολεξεὶ, id est, ipsa dictione seu adverbum, est cooperari. Nec hoc verbum in philosophicis disputationibus ac scholis repudio.

Coexigere.
Scoti est, pro, unà exigere.

Coexistere.
Unà seu simul existere.

Cognobilis. P. R.
Cognobilis dicere non audeo, quia cognotum non dicitur. Apud Hermol. in 1. de an. paraph. c. 1.

Cognoscitivus.
Cognitivus à cognitu: vim habens cognoscendi.

Hæc COIBILI *natura sunt. Herm. Barb.*
Malo: In his potest esse coalitus, hæc possunt coalescere & continuari.

Coincidunt.
In unum cadunt, concurrunt.

Coincidit in idem.
Subjectum coincidit in idem numero cùm efficiente cujus actio est ad intra.
L. Idem numero est cum agente interno, seu per emanationem.

Colaphizo.
Colaphum infringo, incutio, infligo, impingo.

Collabellare.
Utitur hac voce φιλάρχαιος (antiquarius) Ad antiquata igitur hoc verbum referendum, sicut & columbari, pro quo dicendum, labra labris columbatim inferere. Poeta dicit: Insertare oribus ora. Angelus Politianus in Rustico: Murmur apricantes nivea dant turre columbæ.

Expandunt alas & amicam blanda rogantes,
Oscula circumeunt, insertantq; oribus ora.

Compatriota meus.
Popularis meus, conterraneus, Plinio: συμπατριώτης (qui ex eadem est patria) licet, ut barbaram, hanc vocem quidam carpat.

Sine comitatu.
Incomitatus, παθητικῶς, sine comitibus.

Commanipulatio.
Non hoc ad palatum & stomachum meum, de laudibus celebratissimi Gymnasij literatorij apud Erphordianos Eobani Hessi Francobergij, ejusdem literariæ commanipulationis alumnuli, juvenis Ephœbi (annorum 19.) carmen ann. Chr. 1507.
Dicendum erat literarij cœtus, vel commilitij, vel congregationis seu societatis, vel contubernij.

Commensalis.
Convictor, socius, mensæ, συνδειπνίζων, convictor alicui.

Commassatum.
Sic Beda, Spiritus Sanctus verbi glutino commassata animando formavit, & forma distinxit.
Tu dices, in unam massam unita. Eodem loco censuque mihi est, complasmatum; quod priore parte Latinum est, posteriore Græcum, ortu saltem, (terminatio enim Latina est.)

Ut comparatum est cum rebus &c. proletarius.
Ita comparatæ sunt res humanæ, ut pro variis circumstantiis variæ & diversæ videantur.

Compassum; Compassus. litera
Horologium, magistratus literæ subsidiariæ, publicæ fidei, commeatus. Ulpian.

Ex ejus commissione loquor.
Ex ejus mandato.

Companatitium.

Quod pani adjungitur vescendum.

Compossibilitas.

Non repugnantia, compossibilia. Græcè συνδύνατα Lat. quæ simul esse possunt, quæ secum ipsa consentiunt

Computus exactus.

Exacta ratio, Ad numum usque inita & subducta ratio exactissimè, ἐκλογισμὸς.

Conceptibiliter. Javell.

Per modum conceptionis animi: Ens conceptibiliter pro Ens imaginarium, Ens conceptione animi, τῇ ἐνεργείᾳ (actu) non existens.

Concilium Philosophorum.

Pro concilio Philosophorum dic conciliatio philosophorum. Poetæ tamen, ut Lucretius concilium pro conciliatione & copulatione dicunt.

Concomitativè.

Per modum sequelæ.

Complacentiam habere & jucundari in aliquo vers. Vetus Ecclesiastic

Delectari aliquo, oblectare se aliquo, oblectari aliquo, in aliquo suaviter acquiescere.

Condependentia.

Mutua dependentia, mutua connexio, mutua affectio relativè.

Condescensio Theologorum.

Barbarum Condescensio, pro quo Latini demissio, sui attemperatio, Græci συγκατάβασις, à verbo συγκαταβαίνω, id est, unà descendo. Quod Deus Homo factus est, & se videndum in Christi persona exhibuit συγκατάβασις est. Deus condescendit fragilitati seu infirmitati nostræ, inquiunt Scholastici ex Cyrillo, etsi est qui legat, condolescit. Tu dices: Attemperat se nostræ infirmitati.

Condolere: Commisereri.

Commisereri & condolere alicui, pro eo, quod Græcis est συναχθεσθαι τινὶ (quod barbari dicunt, compassionem cum aliquo habere) Latina esse non putantur. Sed commoveri alicujus rebus adversis, commoveri vel frangi misericordia alicujus, societatem doloris alicujus præ se ferre, affici sensu alicujus miseriæ, impertiri alicui misericordiam, adhibere misericordiam. Elegans est & hoc: Dulcedine societatis laborum & dolorum Christi affici. Gern vnnd mit frewden Christo das Creutz helffen tragen/ Et grata Voluntas (seu Pietas) societate ejus doloris ostenditur. Societate doloris luctus aliquem delinire, vel delenire, id est, mitigare. Sed ego phrasin, quæ sapit Græcismum, in Philosopho non improbo, condolere afflictis, συνάχθεσθαι ἀτυχοῦσι: Et amici condolent, id est, unà dolent.

Requiritur de congruo.

Requiritur, ut congruens, ut decens, non ut necessarium.

Confortare.

Confirmare, corroborare.

Consiliare.

Consultare, consilia conferre, deliberare.

Consilians causa.

Malo, causa consulens, etsi consilians (à consilior) barbarum non sit.

Consuetudinario.

Ex consuetudine.

Consistere simul virtutes non possunt in nodum. Scotus.

Virtutes non sunt connexæ, complicatæ, conjunctæ inter se: non sunt colligatæ, ligatæ quasi in nodum, non conveniunt in nodo.

Consuescit liberos suos Pater. Poët.

Consuesco neutrum seu absolutum est. Non igitur, in prosa dico, parentes liberos suos sic consuescunt, sed assuefaciunt, usu docent. Lucret. lib. 6. Brachia consuescunt firmantq; lacertos, id est, consuefaciunt.

Contingibilia.

Utitur hac voce Hermol. Barb. Ego malo contiguat, quæ sub contactum cadunt.

Contumeliare.

Contumelia aliquem insequi, in aliquem invadere, contumeliam in aliquem jacere, verborum contumeliis, incesto ore aliquem lacerare. Cic. contumeliam imponere.

Contrapassum. Thom. Aquinas.

Pro Græco ἀντιπεπονθὸς, reciprocata perpessio, æqualis injuriæ vel damni compensatio.

Contrà alicui facere.

Ἀντιποιεῖν, par pari referre, id quod passus es, referre, Estque ἀντιποιεῖν vel εὖ, id est, bene, vel κακῶς id est, malè: ἀντιποιεῖν εὖ unâ voce est ἀντευποιεῖν, id est, gratiam referre, gutes mit gutem vergelten/ sicut ἀντιποιεῖν κακῶς, id est, ἀντικακουργεῖν, (vicissim malè facere) böses mit bösem vergelten/ ἀνταπόδοσις est remuneratio, quæ barbaris recompensatio & recompensa. Vide Lambinum.

Contra facere.

Exprimere, assimilare, conformare.

Conversabilis.

Comis, natus ad consuetudinem, consociationem, conversationem: pleriq; solent vocare affabilem. Conversari enim pro versari unà cum aliquo seu semel vivere, multum esse cum aliquo: colere inter se alicubi, ut pulcrè loquitur Cicero, & conversatio consuetudinis vigore & usu latina sunt, etsi apud Cic. non inveniantur in hac significatione.

Lucianus συνῆς αὐτῷ, eras unâ cum ipso, conversabaris cum ipso, σύνεστι τοῖς θεοῖς, cum diis conversatur, τοῖς βελτίστοις νεκρῶν σύνειμαι, cum mortuorum optimis conversor, ut vertit Erasmus.

Coquibile.

Coctu facile, εὔπεπτον.

Corellarium.

Pro Corellarium dic Corollarium à corolla: Scholasticus dicit corollariè ex his elicio: pro hoc tu dicito: Ex his deduco Corollarium seu consectarium.

Crampa.

Spasmus flatuosus, σπασμὸς φυσώδης: aliud est spasmus Cynicus, nempe oris distortio. Celsus.

Credentiarius.

Prægustator: Principis cibos prægustans.

Caciderunt.

Cæciderunt contra Orthographiam augmenti est. Tu scribes ceciderunt

(id est verberarunt) ut prima sit brevis, antepenultima longa. Christus homo cecidit, quem pravus Apella cecidit.

Cucurbitare Dominum.

Cucurbitare Dominum: Barbarum seu Longobardicum est: Tu dices: cum uxore Domini concumbere, cum uxore Domini turpiter ludere. Sic pro cucurbitatione dices stupri illationem, turpem lusum, id est, pudicitiæ attentationem, alienarum nuptiarum solicitationem, manus in sinum, ad pectus, ingremium immissionem, impudici denique & luxuriosi osculi (quod libidinis incentivum seu suscitabulum) infixionem. Longobard. Corbitam dicunt pro stupro seu infamia.

Cum seipso dissidet.
De dissentiente Anima cum seipsa.
Lux se ipsa & cum se omnia demonstrat ipsa. Joh. Picus. lib 3. c. 12.

Sic quidam magni etiam viri locuti sunt: sed nos consuevimus ita loqui: Conveniet nulli, qui secum dissidet ipse. De dissensu animæ secum ipsius, seu, ipsius secum. Dissidet à se ipsa anima, oratio secum ipsa consentiens, secum ipsa omnia demonstrat Lux.

Compilare pecunias.

Hæc observavit Erasm Roterod: Compilat, qui clam spoliat. Compilant servi dominos. Compilant scrinia mea. Neq; enim rectè dixeris, Compilant libros aut pecunias. Ærarium exhaurire, rempublicam compilare ait Cicero. Expilat populum qui exactionibus spoliat. Pro compilare librum, quod frequens est Scholasticis, Crocus dicit, undiq; colligere, ac in unum condere, seu componere.

Sententia vel verba digna quæ celte sculpantur in rupe.

Digna, quæ stylo ferreo atq; plumbo in perpetuum in rupe inciderentur Job. cap. 19. Cedro digna notari; sententia digna quæ notetur cedro, ut locutus est Buteo, quam phrasin Jacobus Peletarius linguæ alioquin elegantis & tersæ inconsideranter & iniquè reprehendit in disquisitionibus Geometricis hoc argumento quod Cedr⁹ non sit quoddam cretæ genus, sed arbor. Nullum hoc argumentum est. Nam non solum creta verba dictaq; scribi, sed etiam cedro lini dicuntur. Horatius in arte Poëtica: Speramus carmina fingi posse linenda cedro. i. ejusmodi quæ digna sunt ut succo cedri illinnantur h. e. posteritati consecrentur. Modus hic loquendi sumptus est à natura Cedri cujus nimirum succo res illitæ non sentiunt cariem. Hâc enim arte Numæ libri chartacei ad annos perdurarunt 535. Plinius lib. 13. cap. 13. cui & cedratum est quod Cedri succo illinitur, vel illitum est. A. Buteone etiam est illud Persij: Digna loqui cedro, h. e. immortalitate. Celte latinum non est.

Clancularie convenire.

Clàm seu clanculum convenire. Etsi enim clancularius sit apud Martialem lib. 10. tamen adverbium vide nō reperitur. Dicitur & eleganter; Clandestinos cœtus agitare ex 12. tabul. qui & clandestinæ conventiones dicuntur quas Lex vetat.

Conscio pro cognosco.

Sic quidam legunt in Gellio; Ante meridiem causam conscito, Sed A. Turnebus cōscire causam, pro cognoscere, la-

re latinè dici non posse retur, vitiososq; codices Gellij arbitratur; Itaq; legit conjicito.

Contoralis.

Conjux, tori socia. Poëta dicit Tori consors & perpetuo sociata fœdere lecti.

Characterizari, Catholicissimus.

D. *Scholastici, imò & Patres veteres sæpè Græca efferunt formâ latinâ*, ut pro σκανδαλίζειν dicunt Scandalizare h. e. scandalum dare. Sic pro καθολικώτατος August. dicit Catholicissimus. De verbis Apostoli, Sermone de Baptismo Parvulorum. Fides *Catholicissima* est, Omnis generatus, damnatus, nemo liberatus, nisi regeneratus. Sic Scholastici dicunt *Characterizatum* pro signato, seu singulariter definito. Hieron. Zanchius lib. 2. de Incarnatione Filij Dei pag. 42. inquit: Humanam naturam à verbo assumptam in unitatem personæ sæpè vocavit hominem nequis naturam κοινῶς. i. in communi & in abstracto, quatenus prædicatur ut species de singulis individuis, à se intelligi imaginetur. Sed quisq; sciat Patres & totam Ecclesiam de perfecta humana natura in Christo jam (ut Scholæ loquuntur) Characterizare, h.e. de certa anima, certoq; corpore in unitaté. Personæ à Christo assumptis loqui, seu de toto composito ex anima & corpore, quod in sola sustentatur Filij persona. Græci vocant naturam ἐν ἀτόμῳ id est in uno individuo existentem cum proprietatib. individualibus illud ab omnib. aliis discernentib. Cui opponitur, ut antè innui, κοινῶς id est secundum communem & omnib. individuis ejusdem speciei convenientem rationem. Utitur his vocibus Damascenus.

Consodalis.

Sodalis. Sic pro coæqualis dices æqualis.

Contentari barbarum.

Contentum esse (cum ablativo vel infinitivo) non recusare, acquiescere. Ineruditi cõtentantur superficie literæ, Johannes Piscatorius Lithopolitanus in August. pro contenti sunt. Sic Augustinus. Pigritia carnalis vel inerudita, vel inexercitata tarditas mentis contenta literarum superficie nihil putat interitus (id est nullum spiritualem intellectum) requirendum. lib. 20. cap. 21. de Civit. Dei. Dicitur & pro cont: boni consulere.

Conficere.

Unà vel simul agere seu facere. Barbari etiam dicunt Concausare pro esse συναίτιον. Conficere Ciceroni esse efficere, alibi annotavimus.

Complexio pro qualitate.

Vocabulum complexio barbarum non est: sed barbarum esse videtur dicere complexionem pro συστάσει φυσικῇ id est naturali concretione, conformatione & constitutione corporis vel elementorum & qualitatum temperatione & crasei.

Coëssentiatum animæ.

Essentiæ animæ inditum, vel insitum.

Coëssentiatio.

Essentiarum conjunctio, συνουσίωσις, συνυπάρξις οὐσιῶν.

Commater Compater.

Promater, propater ein Petter/ ἀνάδοχεύς, ἀνάδοχος, Susceptor infantis qui baptissatur. Vulgo Matrima & Patrimus ut Hyginus voluit unum tantùm patrimum unamvé matrimam baptismo

ſimo intereſſe. Nam aliud ſignificant. Eſt enim patrimus, qui cum pater ſit, ipſe patrem adhuc habet. Idem de matrima dicendum. Propater eſſe volo, ſed nolo compater eſſe (vel: ſed compater eſſe recuſo) Nicod. Friſchl. ad D. Doct Johannem Autrechtum Ill. Haſs. princ. Guilielmi l. m. conſiliarium jocabundus.

Conſiſtere poſt montem, hinter dem berge halten.

Stare vel eſſe poſt principia, id eſt, poſt robuſtiores & principales milites: poſt hos eſt in acie locus tutiſſimus.

Cervicatus in Eccleſiaſtic. verſ.

Rebellis, cervicoſus, homo tumidis cervicibus, duræ cervicis hartneckig.

Contortuplicari Contortuplicatum. Plautinum.

Sunt qui repudient pro contortè plicare. Ego non repudio Funes ſunt filis contortuplicati eſt autem verbum à contortum & duplico. D. Piſc.

Catholiciſſimus apud quosd. Scholaſt.

Catholicam fidem profitentibus ſeu Catholicis valde addictus.

Cryptoporticus.

Plinij Junioris hos nomen eſt μικτὸν, id eſt compoſitum ex græco & latino, pro quo dico ſubterranea porticus ein gang unter der Erden.

Coibili hac natura ſunt. Hermolaus Barbarus pro ſuo jure.

Malim ego: in his poteſt eſſe coalitus. Horum poteſt eſſe coalitus, coitio, Hæc poſſunt coalere, ſeu coaleſcere & continuari. Horum corporum exitus coaleſcere & uniri poſſunt.

Certitudinariè Bartholus. Verba certitudinariè & deliberatè prolata.

Cum certitudine, conſulto ac cogitato: Cic.

Complex, complices à complico.

Socius ſeu particeps ſceleris conjunctus alij in eodem crimine, inter ſe colligati & impliciti facto aliquo.

Cœlitas Piccólom:

Forma ſeu eſſentia cœli. Vide 1. de cœlo Ariſtotelis context. 92.

Certiorari.

Certiorem fieri, certum reddi.

Litera D.

DAMNIFICO G. Bielis.

DAmnificare aliquem Bielis eſt pro alicui eſſe malo, damnum dare vel inferre vel afferre alicui, in commodare alicui, detrimento aliquem afficere. Cave hîc dicas facere damnum. Facere enim damnum & jacturam eſt pati Cicero. Damni facis nihil Cornel. Croc. in Farragine Sordidorum verborum.

Dapinor.

Dapinari eſt Jacobi Spiegelij pro quo dices Dapibus frui, epulari.

De Facto eſſe.

Pro hoc dices de eo quod facti eſt, vel factum eſt. Greci dicunt περὶ τοῦ γενέσθαι cui interdum opponitur περὶ τοῦ δικαίου (de jure.)

Defalcare.

Negotiatorū verbū, hoc eſt: pro eo uteris deducere vel decidere, ut deducta eſt tertia pars, deductus eſt quadrans. Lucrum ex ilius eſt, quàm ut poſſit inde aliquid decidi Eraſ. Rot.

Deflo-

Defloratio.

Wernerus Abbas usus est pro decerptione seu excerptione florum ex patribus Latin. una voce Florilegium At Defloratio pro floris ademptione probum est. Deflorare enim pro florem adimere legitur apud Livium & Defloratio virginis usitat: pro imminutione pudoris virgine; Græci dicunt διαπαρθενεύειν, quod sonat devirginare.

Degener pro notho.

Degener latinũ quidem, sed nõ rectè dicitur pro notho. Degener enim est qui sui generis moribus non respondet.

Degradari. Degradare.

Sordidum: dices pro eo: de dignitatis seu honoris gradu dejici: tumultuantem de gradu dejici, ut dicitur, est alicubi apud Ciceronem. De gradu deturbare.

Ecclesiasticum est: Deposuit potentes de sede, de gradu, pro dejecit. deturbavit deturbit de solio.

Diffamari pro fama passim celebrari.

Diffamari à latinis ponitur in vitio pro infamari, ut diffamare pro infamare, infamiam alicui conciliare seu inurere violare alicujus famã & existimationem. At laudis est Augustino tractatu 49. in Joh. Diffamatur ubique Christus, id est ejus Evangelium spargitur seu disseminatur ejus fit præconium, nomen & verbum ejus celebratur longè lateq;.

Difficulto. Difficultare. se

Difficultatem affero. Difficilem se præbere, contrà facilem Cic.

Diminutus in naturalitate Schol.

Non satis sanus.

Disciplinaria scientia.

Mathesis, Mathematica.

Disconveniens.

Alienum, non congruens, incommodũ.

Dispenso. Lex moralis à nemine dispensari potest. Dispensare nuptias lege Dei prohibitas.

Dispenso (quo & Zanch. utitur cap. 1. de Sponsa lib.) usitatius, quàm latinius pro Canonis gratiam facio, solvo canonibus, legis gratiam facio, legibus solvo. Sic dispensatio pro relaxatione Juris communis vel utilitatis vel necessitatis causa alicui facta tributáve. Est hæc ἐπιείκεια quædam. Latinis veteribus dispensare (à dispendo) est disponere, distribuere, procurare. Dispensatio est curatio, procuratio, administratio œconomia, Cic: Rabirius curationem & quasi dispensationem regiam suscepit.

Dispensator est negotij curator. Plauto etiam est peni procurator. Olim dispensatores dicebantur, qui æs pensantes seu pensiculantes expendebant, non annumerabant.

Dabile. Quia subjectum non est dabile, nec proprietates sunt. Javell.

Negato subjecto negatur ejus proprietates: Cum subjectum dari seu esse non potest; nec ejus proprietates esse seu dari poterunt. Sic dicunt Reponibile in prædicamento, pro, quod collocari potest in Categoria aliqua. Sed propositio exponibilis pro exponente & propositio convertibilis Logici Scholasticorum ὅροι (termini) sunt, quos non repudio seu moveo.

Degulare patrimonium Exoletum Plaut.

De-

Devorare abligurire patrimonium durch den halß jagen.

Duplare antiq.

Duplicare, διπλοῦν ποιεῖν. Sic triplicare pro triplare.

De se caca mens Scholast.

Per se cæca mens tenebricosa, cui offusa nox, caligo.

Demeritoriè.

Demeritum, Dionys. Carth. Qui abjicit à se disciplinam infelix est jam miserys culpæ & demeritis pœnæ æternæ. Idem. corripientur secundum cogitationem suarum demerita.

Difficile hæc verba Scholasticorum concoquere possum, Demeritoriè pro non merendo vel modo nihil merendi. Demeritum pro non meritum. Nam Demereri latinis est merito aliquo alios sibi obligare. Vall. in Randens. Improbaverit igitur hoc Scoti lib. 2. distinct. 37. Peccatum non potest destruere gratiā effectivè sed demeritorie tantum: etsi sententia sit bona. Hæc ad propinquos etiam licet demeritos, pertinent, dicit Scholastic. D. Cicero dixisset licet non benè meritos. Sic Aldus Pauli filius in de Epistola.

Disciplinatio puerorum apud Scholast.

Disciplina puerilis, Disciplina pueritiæ Cic: pro L. Manilia Kinderzucht.

Depositus, depontanus senex

Sexagenarius de ponte dejectus, deturbatus, detrusus. Jurisc.

Deputare pro delegare

Sunt, qui rejiciant deputare pro destinare vel delegare, quòd de puto idem sit, quod reputo, puto, censeo: deputatus ad ignem æternum pro destinatus. ἐς-χάνικα tamen μέρη partes officiariis instrumentis deputatas vertit interpres non barbarus.

Dignificare Sch.

Dignum facere.

Dare opem

Dare opem non dicitur, etiamsi dicatur. Dare alicui operam, einem helffen/ sed fero opem, fero auxilium.

Dispositionem facere Vulg.

Legare, statuere, decernere & ut vulgus loquitur disponere sive de legatis, & donationibus in testamenti sive de hæreditate Jul. Pacius. Pro disponere literas ad amicum dices curare literas mittendas ad amicum.

Hoc nunqnam est de facto.

Quod de facto nunquam est de potentia ordinaria non potest esse G. d. V.

Hoc nunquam fit. Quod nunquam reipsa est, secundum potentiam Dei ordinariam (ut nimirum sunt res à Deo ordinatæ) non potest esse.

Propositio minor est de fide G. de Val.

Est certa ex doctrina fidei, est certa ex fide.

Deponere de officio, de tribu.

Malo movere magistratu, senatu tribu, ordine. Suetonius tamen dixit: Imperio turpiter depositus.

Defaltare verbum negotiatorum.

Decidere, deducere, detrahere, de summa demere, ut deducere tertiam partem. Lucrum exilius est, quàm ut inde possit aliquid decidi.

Divi-

Divisio debet esse διχότομος.

Divisio debet esse διχοτομος, id est bimembris. At Luna est διχότομος aliquando, id est, in duo divisa, semiplena. D Διχοτόμος activè: διχότομος passivè.

Digestio ciborum pro concoctione.

Digestio in physicis est cibi concocti distractio à nativo calore in totum corpus, ciborum per membra distributio Græce ἀνάδοσις σιτίων. Alexand. Aphrodisæus. Aliud est πέψις, aliud διαφόρησις ἢ διάζευξις. Digestio est distributio cibi ordinata, qua unicuiq; particulæ impertitur, quantum ei nutriendæ satis sit. Hanc concoctio antecedit. Itaque Digero propriè loquendo aliud est quàm concoquo, est nimirum ordino, distribuo, divido. Dico disertim propriè loq: Quia Cicero interdum degerere accipere videtur pro concoquere. Ad Atticum Stomachus concaluit, ut digerat multa cruda facilius. Et Macrobius. In Ventre fit prima digestio, id est, concoctio. Sumunt autem digerere pro concoquere, quia cibi cōcoctio fit digerendo, id est, mitificando & dividendo cibum ingestum. (Consequens pro Antecedente.)

Dignoro antiquat:

Signum inuro, signum impono, ut fit in pecoribus, denoto, dignosco, Græcè διαγινώσκω.

Dimitto fabulam.

Cornelius Crocus in Augiæ stabulo repurgato putat dimitto fabulam ineruditè dici pro missam facio seu omitto. Ceterum apud Ciceronem est: Sed dimittamus fabulas, & non dimittam istam curam. Itaq; non facilè hic Croco assentior.

Disquiparantia vel æquiparantia relata.

Relata inæqualia vel æqualia: illorum alterum altero est dignius & superius: ut Dominus servus: hæc verò omni ex parte sunt æqualia, ut duo similes. Illa diverso nomine appellantur (præceptor, discipulus) Hæc idem nomen obtinent (duo amici, duo socij.)

Sic pro relatis superpositionis vel suppositionis Scholasticorum dico relata inæqualia.

De viro ad virum, & domo ad domum.

Tu dices viritim, domesticatim, per singulas domos. Sic gregatim, per greges, turmatim, agminatim. Sic prodictare alicui de syllaba ad syllabam; dices per singulas syllabas vel syllibatim. Sic provinciatim.

J. de Daventria.

Johannes de Daventria. Henricus de Hassia, pro Daventriensis, Hassus. Thomas de Aquino pro Aquinâs. Sic Henricus de Gandavo. De Palude, pro Paludanus. Est de illa factione pro ejus factionis seu sectæ verbi gratia, probat κυνισμὸν, id est, Cynicorum rationem & vitam, displicet: similiter hæc. Hoc de formali dicit privationem. Materia non habet de se esse formale, id est, per se. De necessitate verum vel conclusum; pro necessariò seu ἐξ ἀνάγκης. De facili; pro facile. Cocles Cheromantes ait; De facili ad omnia convertibilis seu persuabilis; pro hoc dices, Cui quidvis persuaderi potest, den man überreden kan/daß ein Kuhe Barthel heisse/ qui facile ad quidvis deduci potest. De

qua natione est, pro cujas est. Marcellus à Roma Græcismus est, ἀπὸ ῥώμης.

Sic Hellenismi sunt Vinum Chio, pro vinum chium, οἶνος χιόθεν. Vinum Lesbo, οἶνος λεσβόθεν, pro vinum Lesbium. Hospes Zacyntho apud Plautum ξένος ζακυνθόθεν pro Zacynthius vel Zazynthiacus.

Defectibilitas.

Potentia deficiendi, ut hominis integri erat defectibilitas, id est, potentia deficiendi à Deo, & amittendi dona. Bonitas hominis ante lapsum erat mutabilis.

Displicentia.

Offensio, molestia, dolor, animi adversatio.

Diffortunium.

Dion. Carthus. Infortunium, δυστύχημα.

Diverbium pro Proverbio.

Diverbium non est proverbium seu adagium, sed memorabilis sententia obiter in fabulari actione adspersa ab histrione, cum proverbium versetur in omnium ferè ore.

Diversifico.

Vario, diversum facio.

Diversificantur inter se opinionibus;

Dissident inter se; inter se discordant. Dion. Carth.

Divitare.

Divitare antiquatum est. Itaq; non verè barbarum. Pro eo dicemus, Divitem facere, ditare, πλουτίζειν, rem alicujus augere, pecuniosum seu nummatum facere; substantiam alicujus amplificare.

Docilis pro διδακτικός.

Cocles ita locutus est. Sed docilis est discentis διδακτικὸς est docentis. Ille discendi: hic docendi facultate præditus est.

Dociliter disputat.

Intelligenter disputat. Cicero.

Doctrinalis pro ad discendum aptus.

Cocles dixit, Doctrinali pro eo quis est aptus ad discendum seu doctrinam percipiendum. Tu dices pro illo. Docilis, εὐμαθής, doctrinæ capax, Μαθηματικός, cujus abstractum Docilitas.

Docibile Ecclesiasticum.

Pro Docibile dic quod facile discitur, vel quod doctrina comprehendi percipive potest.

Deificari.

In Theologorum Schol. hoc non repudio. Ciceron. pro eo dicerent, Deum fieri, divinissimum fieri, in Deos referri, consecrari, dedicari, Græci dicunt ἀποθεοῦσθαι.

Dementire.

Pro dementio dicimus deliro, destitutus sum mente; mentem amitto: mentem amisi, de sanitate & mente deturbatus sum. Cicero.

Dementare Scholast.

Infatuare, fatuum facere, stultum reddere.

Devotus pro religionem colente, religioso, religionibus dedito.

Devotus, devotè, devotio pro religiosus, pius, sanctus; Religiosè, religio improbantur, ut parum latina. Devotus enim cum dativo est deditus consecratus, dedicatus. Devotio, dedicatio, consecratio. Devoveo est dedico ac usurpatur interdum cum Dativo, interdum sine eo.

Devotare pro ἀναθεῖναι seu voto ab usu nostro separare (nempe cum res vota seu promissa ac reddita ponitur sursum in templo) vel divino cultui addicere, non repudio. Do-

Dicterium pro quovis dicto seu quavis sententia.

Oracula divina non dicuntur dicteria: Dicteria enim sunt scommata, falsè dicta. Aristoteles lib. 2. Rhet. Scomma dicit esse maledictum speciosum seu elegans seu honestum ut vertit Lambinus verba Philosophi εὐσχήμων λοιδορία; sicut & Zuingerus. Josepho Scalig. dicterium propriè verbum Scenicum est. Vide in latino Lexico vocem DICTERIUM, (Mimi scilicet & mimarij scurræ funditabant dicteria) ex authoritate Varronis. Si dicteria erant ante fabulam; dicebantur εἰσόδια: Si in media fabula interponerentur, ἔμβολα: Si in fine, ἐξόδια. Scribit Scaliger δεικτήριον quod non improbo. Nam sicut à μύστης est μυστήριον, à κριτὴς κριτήριον: sic à δεικτὴς δεικτήριον. Δεικτὴς autem est demonstrator à δεικνύω: Et huc facit quantitas vocis. Dicterium enim habet e long:

Dependentia ad aliquid, ad creatorem.

Malo dependentia ab alio. Tanta est dependentia creaturæ à creatore ut illa sine hujus voluntate ne momentum quidem queat subsistere aut durare. Dionys. Carth. in enar. lib. sapientiæ. Dicitur autem rectè σχέσις & ordo ad aliud.

Deordino.

Peccatum deordinat voluntatem, à sanitate magis elongat, dicit Bonaventura. Tu dices: De ordine & norma legis divinæ deducit; facit longius abesse, à sanitate longius dimovet.

Deterioro, Deterioror.

In deterius muto: deterius facio, deterius fio.

Deviare.

Deviare Augustin. & Scolast. est deflectere. Deflectere & declinare de via. Ab eadem sententia non deflectere, non discedere, non abire, non esse diversum.

Demonicus pro Dæmoniacus.

Qui à Dæmone vexatur; à Dæmonio correptus; à malo spiritu vexatus, δαιμονοφόρητος, δαιμονισθεὶς, qui à Dæmone agitur, Energumenus ab ἐνεργοῦμαι, agitor.

Donec ad reditum tuum.

Ventum ad supremum est, nec jam meliora sequentur.

Donec ad adventum Christe benigne tuum. Barbarum.

L. Donec adveniat, usq; dum adveniat.

Dominor passivè antiquatum.

O domus Anci quàm dispari domino dominaris.

Versus est Ennij Hexameter litera in dispari liquescente.

Litera E.

ECLIPSABILITAS LUNÆ.

Aptitudo lunæ ad patiendum seu recipiendum obscurationē seu eclipsin.

Al: Ecleipsis potentiâ (potentialis) non actu (actualis) ipsa defectio græcis est τὸ ἐκλιπὲς.

Edibile.

Ad vescendum aptum. Cic: poetæ vocant vescum.

Eligibile.

Lambino displicet: placet autem pro eo optabile: Græc. Est αἱρετὸν: optare enim est eligere interdum: sed impropriè: dicimus enim eligendi optio, propriè autem optabile Græcis est

εὐκτὸν & optare εὔχεσθαι periphrasticè eligibile est, quod in electionem cadit, vel sumendum præ aliis.

Elinguatio antiquat:

Elinguatio in desuetudinem venit. Nos dicimus linguæ extractio, privatio, amissio γλωσσοτομία.

Emissititius.

Emissitius ab emissu, ut emptus ab emptu, mulctatitius à mulctatu. Plautus edititius ab editu, fœneratitius, id est fœnore sumtus à fœneratu, circumspectatrix cum emissitiis oculis.

Enihilare.

Pro nihilo habere, contemnere, extenuare, eludere, ut quæstionem aliquam eludere, nō solvere. ἐξουδενόω ἐξουθενέω nihili puto seu facio μηδενὸς λογίζομαι, ἐξουθενίζω, obtero Lucret: & Joh. Campan. Enihilatio argumenti est ἐξουδενισμὸς seu extenuatio alicujus. Julius Firmicus.

Enthymematizo Græcismus.

L. Enthymema facio, enthymemate concludo. Vox est non ab ἐνθυμέω, quæ barbara, sed ἐνθυμέομαι, quæ græca.

Epiniciale carmen Barb.

Epinicium vox latinis elementis donata, in latinitatis familiam recepta.

Subst: ἐπινίκιον, carmen ἐπινίκιον: Adjectiv:

Entificari.

Ens fieri, essentiam accipere.

Epicaizare & Epykizare.

Ἐπιείκειαν seu æquitatem adhibere.

Epilogare materiam tractatam.

Tu dices. Argumentum tractatum ϑεπικῶς contrahere & concludere.

Epitomare Epitomator.

Brevius facere, breve facere, in arctum colligere. Epitomicus: ut Epitomicus Oecumenij (vel etiam abbreviator) est Theophylactus. Utitur tamen illo Hotomannus in præfatione de re nummaria, Furmann. præter illos etiam alij epitomatores docti & laboriosi. Ἐπιτομὴ est breviarium (qua voce usus est Tranquillus) compendium.

Etsi pro quamvis. proletarij cujusdam scriptoris.

Si ad me venisses, etsi magno comitatu, te liberaliter accepissem. Dic. quāvis: sic Cicero. lib. 7. Epist. Eph. 3. Qui sime audivissent, quamvis iniqua pace honestè tàm viverent. Feram licet insolentem, quamvis toleratu difficilem, δύσκολον.

Eunuchare Antiquatum.

Castrare εὐνουχίζειν, eunuchum facere.

Eunuchatus.

Eviratus, cui sunt amputata virilia: sed eviratus etiam significat mollem & effæminatum hominem.

Exacuitio.

Exacutio: supinum enim verbi acuo non est acuitum.

Exceptuare. Ph. Decius J.C.

Quædā exceptuantur: pro, Quædā exceptionibus caventur, quarū formulæ sunt, Extrà quàm si, excepto si &c. Exceptitium, pro eo quod est, Quod excipitur, latinum est.

Extarit pro extiterit.

Versor vaticinii Sibyllæ, At postquam toto signū hoc extarit in orbe. Geminum hujus præstasti pro præstitisti.

Exem-

Exemplatum.

Alexander: Rectitudo civitatis exemplata est à cœlesti: tu dices, cœlestis civitas est, exemplar rectitudinis civitatis mundanæ.

Exemplare.

Augustinus ita locutus est, pro παραδειγματίσαι Matth. cap. 5. id est, curare, ut exemplum esset omnibus luendo supplicium (sic Terentius in Adelph. Act. 1. scen. 1. si meus esses (syre serve) exemplum curarem ut esses, i. e. est curarem te afficiendum supplicio omnibus in exemplum) vel infamiæ ignominiæq; exponere.

Exemplari.

Exemplum fieri, παραδειγματίζεσθαι, infamem fieri, infamiæ exponi.

Exhonorare, inhonorare

In eccles. versione legitur. Tu dices ignominia afficere, honore privare seu exuere, dehonestare, honorem non habere, non tribuere alicui.

Expergiscendas esse animas mortuorum quæ nunc dormiant in novissimo die quidam opinatur.

Barbara locutio: Tu dices. Sunt qui dormitabundi somnient mortuorum animas sine intelligentia dormire ad ultimum judicij diem usq;, eo verò à somno suo illas expergefactum iri.

Experimentatum.

Absoni voce ita loquuntur, experimentata hæc sunt, pro experientia probata, spectataq; seu cognita, tentata.

Ex tunc.

Dicunt Barbari ex tunc: pro quo dices ex eo, vel illo tempore, vel ab eo tempore: Etsi Græci dicant ἀπὸ τότε: qui pro eodem etiam dicunt ἀπ' ἐκείνου (ex illo) sic græci dicunt ἀπὸ τοῦ νῦν, quod Barbari verterunt ex nunc, pro quo dices: ex hoc tempore, sicut pro ἀπ' οὐρανόθεν dicitur cœlitus, de cœlo, ex cœlo, superne & è supernis.

Exsuperabundanti.

Ἐκ τοῦ πλεονάζοντος ab vel ex eo, quod sæpius fit seu ut plurimùm. Cùm plerunq; honestè sentirent, dicerent, agerent, ἐκ τοῦ πλεονάζοντος viri sapientes & boni habiti ac appellati fuerunt, quamvis alicubi errarent, atq; ab officio nonnihil deflecterent. Hieron. Wol. 1. off. Cic.

Extractum breve.

Summarium Seneca. Epitome, kurtzer außzug etlicher Dinge.

Novit Dominus eos qui sunt ejus, novit qui sint ejus. Dionys.

Novit Dominus qui sint sui Sebast. Castellio. Novit Dominus eos qui sunt sui ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ 2. ad Timotheum 2.

Eminus est, pro in loco remoto est.

Eminus significat è loco remoto, ut eminus jacula mittere von weitem/ Eminus videt.

E contra.

Et contrà, è contrario, contrà.

Ercisci antiquatum a quo arbitrium erciscundæ familiæ apud J. C.

Partiri, dividere. Vox illa est ab erctũ & citũ. Erctum à coercendo: Citum id est, vocatum à ciendo. Erctum citumque fit inter consortes, M. Verr. Flacc. Attolle inquit Joseph. Scalig. copulam Que. Nam Erctum citum est hæreditas divisa. Erctum dici potest, quia cum hæreditas divisa est alterius

ab alterius parte arcetur. Vide Cic. in 1. de orat:

Erctum, ciendum, antiquatum.

Hæreditas dividunda. Joseph. Scalig. in sext. Pompeij fest. lib. de verb. sign.

Elucus antiquat:

Hesterno vino languens vel semisomnis allucinator seu hallucinator, vel ἑωλοκρασία id est, temulentia pridiana & ex ea gravedo. (Sic accepit Tertullianus in libro de corona cum ait. Ab eluco defensare.) Vel tarditas animi & stupor qui hallucinantibus plerunq; usu venit. Gell lib. 16. cap. 12.

Elementatio Theorica Procli.

Rudimenta Theorica. Prima institutio, στοιχείωσις

EXORBITANS LINGUÂ.

Ciceronianũ: Præceps & devius linguâ. Theologorum vox est exorbitare pro exorbita discedere, de recta via deflectere. Metaphora sumpta à vestigio currentis rotæ.

Tu VALES emendare. Ego non potui emendare.

Tibi in manu est ne fiat, Terent. Mihi in manu non fuit ne fieret.

Evulsi præteritum.

Adriani Cardinalis judicium hoc est: Evello in præterito apud bonos authores evelli facit, non evulsi, ut aliqui recentiores voluerunt.

Ea.

Apud Piccol. & Pererium invenias Ea redundare. Ne hoc imiteris. Pererius lib. 11. de loco cap. ultimo; Atq; hoc probamus cum aliis argumentis tum ea ratione ducente ad impossibile, quia si fieret &c: dicendum erat, Tum ratione ducẽte &c: Piccol. grad. septim. Philos. Moral. cap. 7. Ex cognitione quæ sensuum est oritur amicitia in sensuum appetente facultate collocata, qualis est ea ferarum & jumentorum in quibus amicitiæ umbræ obscuræ apparent. Ea redundat. Piccol. de prima materia, lib. 3. cap. 17. Ut se habet unitas generis & speciei ad suum principium: ita unitas numeri ad suum; at unitas generis & speciei formam sequitur: quare & ea numeri. Idem. Materia prima ab ea mortalium distinguitur, pro ab ea, quæ caducorum est. Vel hîc tolle Ea. Ejusdem farinæ est hoc ejusdem. Actio interna non externa, qualis est ea artium: pro qualis est artium: seu qualis est ea quæ artium est.

Gratiari ab aliquo.

Haymo Episcopus in explicatione cap. 4. ad Romanos: Non operantibus si damus aliquod beneficium non est merces sed gratia, ideoq; gratiamur ab illis. Pro hoc dicito: Ideoq; illi gratias nobis agunt; habetur vel refertur nobis ab illis gratia.

Gratiosus princeps ἐνεργητικῶς acceptum.

Multi dicunt: Gratiosissimus meus Dominus, pro Clementissimus. Propriè autem gratiosus est, qui valet gratia apud aliquem, qui alicui valdè gratus & acceptus est. Ave gratiosa.

Litera F.

FACERE BARBAM.

FAcere barbam. Galli dicunt pro tondere aut radere barbam.

Facere pœnitentiam.

Facere pœnitentiam est phrasis quorundam Scholasticorum & Ecclesiasticorum

rum

rum scriptorum. In hoc seculo pœnitentiam facientibus Dei misericordia subvenit: In futuro auté pœnitentia non proficit (id est non prodest) In hac vita tantum pœnitentiæ patet libertas; post mortem nulla correctionis est licentia. August. sermone 66. Classici authores (ut loquitur Gellius), seu primæ notæ scriptores sic loquuntur Corrigentib. peccata seu lapsus pœnitendo, Cicero. Pœnitentib. peccati: Resipiscentib seu corrigentibus se: Castellio. Pœnitentiam agentibus: alij multi.

Facialiter notus:

Facialiter est opicum: Tu dices, De facie notus.

Falsifico.

Malim, etsi non sit Barbarum, adultero. Jurisconsultus dicit, Falso.

Felicitare.

Felicitatem dare Cicero: Prosperare Livij & Taciti est.

Festivare, Festare.

Festum seu feriatum diem agere, feriari, ferias habere.

Fidatus nuntius.

Fidus nuncius seu fidelis, certus homo.

Fiducialiter dico.

Dico asseverantius, audacter, confidenter, fidenter confirmo; omni asseveratione affirmo. Cic.

Firmus pro invulnerabili.

Tela excipiens sed vulnera non excipiens, der Veste ist. Cui tergus est impenetrabile: in quem penetrare non potest telum, qui ferro impenetrabilis est, ut loquitur Livius.

Flebilis de potentia.

Barbarum est, Flebilis pro apto nato ad flendum, ad fletum, Flebilis enim (sic & lacrymabilis) est qui dignus est ut defleatur, qui lacrymas commovet.

Fontaliter erat vita in Filio.

In Filio Dei erat vita tanquam in fonte: Filius Dei erat vita, fons vitæ, tribuens omnib. credentib. vitam. Adverbio g. illo Modus essendi significatur.

Fortesco:

Fortesco pro fortis fio, antiquatum est ut & activum fortifico.

Frustraneitas.

Tu dices ματαιότης, vanitas.

Futuritio effectus seu eventus.

Necessarium vel necessitas rerum futurarum ex suppositione futuritionis, barbarum. Greg. de Val.

Lat: Futura productio, futurus ortus, futura præstatio eventus seu effecti, futura rei in actum deductio. Hypothesis futuri eventus propositionis de futuro.

Fraternizo:

Illiberale hoc, pro fratrem imitor. Sic fraternizat quæstio hæc cum illa; pro Hujus quæstionis cum illa est germanitas, fraternitas ἀδελφότης: quæstio hæc est illi germana, cognata, gemina.

Fœtunticeta. Hermol. Barbari in 2. de Anima.

Narib. fœtunticeta quib. insuevêre non obolent.

Lat. Loca fœtida.

Foraminulentum.

Factitium Hermolai in 2. posteriorum Paraph. c. 14. Quamobrem de laterna

egre-

egreditur lumen quia necesse est, ut quod foraminulentũ est, quale cornu laternæ esse videtur, perviũ lumini sit, pro quod ampliusculos habet meatus: his enim verbis interpretatur seipsum.

Secundum famositatem hic terminus accipitur.

Pro eo quod est secundum famosiorem significationem, usitatius, vulgatiori significatu, pervulgata significatione, celebratiore magis, frequentataq; significatione.

Feudum.

Jurisconsultis tritum, quod abrogari non potest. Budæo pro eo placet prædium beneficiarium.

Frangibilius Dionys. Carthus.

Fragilius.

Festivitas pro festo seu feriato die.

E recentiorib. quidam ut Johannes Serranus in versione Platonis pro feriato die accipit. Ludicrorum spectuculorum festivitates pro feriis. Sic hodiè dicunt multi, festivitas Philosophica, nuptialis: sed veterib. est lepor & jucunditas vel concinnitudo in oratione & aliis.

Facierum acceptio. facies accipere Græcismus.

Prosopolepsia, personarum discrimen Valerio Maximo. Habere respectum ad personas Cicer: habere respectum personarum, idem.

Filare.

Monachus Circulator.

Si mulier filas si fortè cadat tibi fusus.
Quando te flectis fac sit cul' tibi clausus

L. lanificia in fila tenuare, fila ducere vel deducere interveniente fuso, qui fila quasi fundit.

Fameo famesco, famelicus.

Hæc sunt antiquata, pro quib. dices esurio, frequenter fame laborans.

Famigero, Famigeratus, Famigeratio.

Antiquata sunt & quidem Plautina pro Fama celebro, divulgo. Famâ celebratus, seu nobilitatus, clarus, nobilis, fama celeber, de quo fama sparsa est, de quo celebris fama est; qui in ore multorum viget: qui est in magno nomine. Divulgatio, prædicatio. Sic famigerabile pro divulgandum. Pro famigeratissimũ dic sermonem omnium celebratissimum. Pro Famosus in bonam partem accepto malo, de quo celebris fama est: Famosus enim est infamis.

Foriolus.

Antiquatum pro eo quod ventrem habet solutum. Foria enim dixerunt stercora liquidiora quod facile ferantur. Perottus: unde & fecerunt conforire pro stercore liquido fœdare seu inquinare.

Fulminatus.

De cœlo ictus, percussus, tactus, ictus è cœlo Tactus de cœlo: sic pro fulminare Hadrianus Cardinal: De cœlo tangere.

Facere alicui locum.

Date mihi locum ubi accumbam. Sic Plaut. Date mihi viam, quâ fugere liceat.

Facere reverentiam.

Habere honorem, honore afficere, aperire caput.

Litera G.

GRATANTER.

GRatanter patienter & amorosè correptionem recipere, Dion. Carth. Grato, æquo, placido animo ferre.

Gra-

Gratians.

Gratia gratians. Dion.Carthusianus pro gratia increata gratiæ creatæ efficiens.

Gratia boni.

M. Ficin. in Divin. nominibus: Gratiâ boni, Tu dices boni gratia. Gratia visitandi eos. Causa discendi venire, Haymo. Sic Haymo Episc. Abstinere ad tépus à coitu causa religionis, pro religionis causa, causâ nostrâ. Sic Cicero: Laborare amici causâ. In versione Castellionis cap. 16. ad Rom. Quæ multum causâ nostrà laboravit. Tu dices nostrà causà, vel in causa nostra: vel de causa nostra. Hermolaus Barb: in 1. de Anima cap. 16. Paraphrasi: Gratia claritatis repetere. Et in 2. physs.parap. Gratia alterius, pro alterius gratia. Et in 2. poster: Natura gratia finis molitur. Et Scheckius sæpè gratia cujus pro cujus gratia.

Attamen hoc probum est. Nunc de septis quæ tutandi causa fundi aut partis fiant dicam. Hîc τὸ causa interjicitur inter gerundium & substantivum. Sic rectè dicitur: Magnam partem amputavi evitandi causa fastidij. Primum exemplum est apud M. Varronem lib. 1. Rei rusticæ cap. 14. Doctores Ecclesiastici & Scholastici hîc sunt liberiores.

D

Gratificabile.

Scoti est, pro eo quod est gratiæ susceptibile.

Grosso modo definiri.

Pro crasso modo, populariter, crassè, & ad sensum vulgi accommodatè definiri. Oppositum, subtilius & enucleatius. Grossus significat ficum immaturum.

Gyrovagatio.

Usus est Dionys. Carthus. in enarrat. Ecclesiast. Hybrida est pro: pro circumcirca vagatio: Circumvagatio. Oberratio. Gyrovaga pro vagabunda.

Gratus hoc dicit.

Dicit hoc sine ratione sine causa temerè. Ad id quod vult nullam ratiocinationem, nullum argumentum adjungit. Non constat ei suæ sententiæ ratio.

Litera H.

HABITUATUS. HABITUATUM: Vitia habituata.

B. In bonis magis habituatus: L. bonis perfectioribus præditus seu ornatus. Quod altissimas in animis radices fixit, quod penitus insidet.

Vitia quæ fixas in animis radices egerunt, altissimas radices in animis fixerunt. Solent & dici radicata.

Hæcceitas. Scoti.

Differentia, qua differt individuum ab individuo seu singulare à singulari. Differentia individualis vocatur à Zabarella, & singularitatis principium.

Sua propria hæccitate individuari. Barb.

L. Fieri Hoc seipso.

Horripilatio.

Motus, quo inhorrescunt pili.

Horæ, Horarum codex.

Preces horariæ, Codex precum horariarum. Vulg. Breviarium.

Hæreditare Virtutem patris.

L. Virtutem patris hæreditate possidere.

Heremitorium.

Usus est Jacob. Wimpfelingus Sletstatinus in Raban. de S. Cruce pro monaste-

sterio. At nec heremus dicitur, sed ἐρημος, nec eremitorium.

Hypostatizatum, Hypostatissatum, suppositatum.

Scholast: De carne assumpta à verbo divino quæ propriam nunquam habuit aut habitura est subsistentiam personalem, dicunt; suppositata, hypostatissata, pro eo quod est; Personata, personaliter sustentata, h.e. sustentificata. Suppositare hîc iisdem est familiare pro eo, quod est personalitatem tribuere ei, quod propria personalitate seu subsistentia destitutum est. Sic loquuntur ἀξιωματικῶς: Suppositare alienam naturam est proprium Infiniti: pro eo nos dicemus: Ut aliquid non habeat, vel ut amittat suum naturalem & proprium modum τοῦ εἶναι, & alienum pro eo accipiat & quasi induat, non nisi auctor naturæ Deus facere potest.

Hoc pro huic, illud pro illi, non sum hoc solvendo.

Inter solœcismos hoc deputo: Nam gerundium in Do non est dativi: sed ablativi casus. Itaq; sic loquendum est.

Non sum huic solvendo: Non sum idoneus ad hoc solvendum. At enim inquis: Erasm. Rotrodamus in Paraph. in Elegantias Laurentij Vallæ inquit Gerundia habere omnes casus ac genera. Respondeo eum intelligere per gerundia gerundiva seu participialia nomina.

Hospitare.

Hospitio accipere, hospité accipere. At hospitari, verbum ἀποθετικὸν, probum est, pro divertere ad hospitem.

Homelia

Multi Theologi sic pro Homilia ὁμιλία, sicut multi hodiè Philosophi scribunt stratagema pro strategema. Homiliam autem Theologi solent vocare sermonem, id est, concionem.

Helmvaripha.

Helmvaripha barbara vox est nempe Arabica pro quadrangulo maximè ἀνωμάλῳ. i. irregulari seu inæquali, quod vel duos obtusos obtinet angulos & duos acutos & rectos duos, unum obtusum & unum acutum.

Impossibile est Helmvaripham aut tres rectos aut tres obtusos angulos habere.

Litera I.

ICIENS.

ICiens ictus est, Junius in Adag. Græcè: βέβληται βαλὼν, pro, percutiens percussus est. Icire non memini me legere: Icienda fœdera legitur apud Scal. ex. 129. pro ferienda vel icenda.

Ictu oculi, in einem augenblick.

Momento temporis, jactu oculi, ῥιπῇ à verbo ῥίπτειν. id est, projicere: Utitur hac voce Apostolus in 1. Cor. 15. v. 51. dicitur & nictu oculi, àprisco niveo.

Ideales rationes.

Exemplares rationes. Idæa non dicitur. Idealis à Græco ἰδέα habet terminationem latinam. Scholasticis tritum.

Identica sunt.

Idem significant, seu idem sunt. Cic. Hæc duo verba inter se discrepant, re idem sonant.

Identificari alii.

Identificari alii est cum alio idem esse, seu unum fieri, quod nondum erat. Scal. Ratio Identificationis (cogor enim sic inter nos balbos.)

Idololatrix. Prudentius.

Idolorum cultrix.

Idololatrare. apud Servetum.

Gr: εἰδωλολάτρην εἶναι: Lat. idola seu simulacra colere.

Idoneissimus: naturalissimus ad rem.

Naturâ aptissimus ad omnes virtutes, εὐφυέστατος πρὸς ἁπάσας ἀρετάς.

Incomponibilia, incompatibilia componere.

Ἀσύστατα unà componere, Sententiam incommodo seu absurdo involvere, monstrum inducere, ἀδύνατα componere, contraria unà commiscere. Vide incompossibilia.

Idoneitas.

ὁ μιμητικὸν. dices: ἀνεπιτηδειότης.

Imaginaria facultas.

Τὸ φανταστικὸν, facultas effectrix visorum, imaginandi vis, quæ imagines recipit, asservat, superioribus facultatibus repræsentat. Imaginarium enim passivè significat. Pro imaginari pass. dices imaginatione concipi.

Imaginata sine materia.

Sequestrata & præcisa à materia cogitatione. Herm.Barb.

Immultiplicabile numeraliter, seu numericè.

Quod multiplicari nequit per individua, quod non potest habere multa singularia, atq; ita est incommunicabile. Sic multiplicari numeraliter est habere multa individua.

Immemorialis res gesta.

Res gesta, ab nostræ ætatis memoriâ remota. Cic.in Rhet.

Impertile: impers. Herm.Barb.

Non habens partes, individuum, ἀμερὲς, insectile, insecabile; Tempus non est impers: Herm.id est, sine partibus.

Spacium impercursile.

Quod percurri nequit, quod finis expers est.

Importantia.

Hæc quæstio est magnæ importantiæ. Francisc. de Mayron.in Prisciano vapulante Nicodemi Fischlini, id est, non est de nihilo, est magni momenti, non est de lana caprina.

Improhibitè.

Nemine prohibente, impediente, ἀκωλύτως, vnverhindert.

Impurare. (Sic impurari.)

Antiquatum est (apud Terent. legitur impuratus) nunc dicimus, impurum reddere, inquinare.

Inadvertentia: advertentia.

Inadvertentia Barbarum esse puto, quo tamen utitur Zabarella: pro eo dic Inconsiderantia cum Cicerone. Tritius illo est Incogitantia, quod non displicet, etsi apud Ciceronem non inveniatur. Cicero enim non est unus Canon Latinitatis. Pro advertentia dices cautio vel observatio.

Inauxiliatus. Dionys.Carthus.

Auxilio destitutus.

Incidentalis quæstio.

Controversia hæc non est principalis seu princeps, sed ἐπιγινομένη seu accessoria.

Incidenter: transeunter.

Obiter, in transcursu, quasi præter institutum seu propositum, præter rem seu causam, aliud agendo.

Ingloriatio.

Verecundia est timor ingloriationis. Dionys. Carthus.

L. Verecundia est timor seu met' incurrendi in aliquid turpe vel indecens.

Inclinata est naturâ eò, ut se salvet.

Locutio hæc est Barbarorum: Tu dices cum Cic.4.de fin. Omnis natura esse vult conservatrix sui, ut & salva sit, & in genere conservetur suo. Etsi animus inclinatus, pro; propensus & inclinatior ad pacem, pro, magis propensus seu proclivior, Ciceronianum sit.

Incompossibilia.

L. Inconciliatè pugnantia: quæ simul esse non possunt ἀσυνάπτα.

Inconvenit.

Non est conveniens: non est congruens.

Inconfusibilis.

Non-Impudoratus & inconfusibilis barbara sunt, pro: qui non pudefit, qui non erubescit, impudens 2. ad Tim. 2. ἀνεπαίσχυντος, à verb. ἀνεπαισχύνομαι.

Indeterminatus.

Sic loquitur doctissimus quidam Philosophus: Indeterminatus est hîc Aristoteles, pro eo, quod est, Aristoteles hoc reliquit in medio, nihil explicavit, fuit Academicus, non tradidit hîc certum dogma: disputavit non δογματικῶς sed πειραστικῶς.

Indisciplinabile.

Quod non potest accipere leges disciplinæ, quod non est capax disciplinæ.

Indisciplinatus: Os indisciplinatum.

Incastigatus, ἀκόλαστος, ferox, contumax, incompositus. Scurrilis turpisque sermo; Effrene os: quibus hoc est, iidem ἀθυρόστομοι, & ἀθυρόγλωττοι.

Indisciplinati est omnium quærere causam. Biel.

L. ἀπαιδεύτου, rudis doctrinæ, dicendum erat.

Infinitare rem.

Rem in infinitum extrahere, infinitam facere.

Infrunitus Seneca lib.3. de benefic. & vetus versus bibl. sacrorum Animo irreverenti & infrunito ne tradas me Domine cap.23: sapientiæ.

Ἀπειρόκαλος honesti expers, qui est animo impudenti. Dionysius Carthusianus interpretatur hominem improbum & insipientem, qui nec seni nec sacerdoti, nec majori honorem habet. Seneca sumsit pro homine nullius fructus seu usus. Vox est a fruniscor, quod est a fruor.

Influenda species.

Sic loquitur Cajetanus barbarè: Lat. quæ influere debet, seu illabi.

Influere vim vitæ.

Sic Scholastici: pro infundere. Cyrilli verba sic versa sunt: Influit Deus oblatis vim vitæ, convertens ea in veritatem propriæ carnis, ut corpus vitæ quasi semen inveniatur in nobis. Ita Bellarminus legit. Alij legunt impluit. Dialog.2. Leonis Johan. Carol. Mars furentem effrenatam & indomitam libidinem influere existimatur, id est, immittere.

Influxum; Species influxæ à Deo.

Species quæ influxerunt à Deo, seu, quæ illapsæ sunt divinitus.

Infrigido.

Refrigero.

Ingrossare, ingrossantia.

Facere, ut omnes partes penitùs cohæreant;

condensare, facere continuum seu crassum.

Inhabilito.

Inhabilem facio, inhabilem seu minus habilem reddo.

Inintelligibile. Hermol.

Qued ne in captum quidem mentis cadit.

Injuriari ab aliquo.

Injuria affici ab aliquo, κακῶς πάχειν ἀπό τιν☉.

Injuriatio mutua.

Ultro citroque probrorum objectio. Plauto Velitatio, ab exemplo seu similitudine velitaris pugnæ. Nescio, quid velitati estis inter vos.

Innaturale esse videtur.

Non videtur mihi per naturam fieri posse: Abhorrens est naturâ, vel natura ab eo abhorret.

Inora.

ἄςτμα, ore carentia.

Ens in fieri.

ὂν δυνάμει: Ens imperfectum. Al: ens in via, res quæ est in motu.

Inconveniens.

Sunt qui rejiciant pro incommodo, absurdo, inconvenienti.

Inanimatum.

G. Fabricius. Inanimum (ἄψυχον) probat. Ego inanimatum non tollo.

Inhonorativum.

Dionys. Carthus. *Peccata sunt Dei inhohonorativa & offensiva, & proximi scandalizativa.*

Lat. Dei majestatem offendunt, quasi ignominiâ afficiunt, exemplo nocent; offensioni sunt aliis, ut Cicero loquitur.

Indisciplinatus.

Sic Barbari philosophi & Logici ἀπαιδευτον vocant, id est, eum qui non novit τρόπον παιδείας.

Ignis calefacit, cur? Quia habet calorem. Cur autem calor calefacit. Alia ratio non est, quam quod calor est calor (id est talis ejus natura est) Indisciplinati autem est quærere causam ubi non est causa. Gabriel Biel. lib.1.dist.41. Ut quærere causam voluntatis divinæ, quæ est sui ipsius regula. Ejus causa si quæritur non invenitur. Ait August. de civitate Dei.

2. Barbari Ethici ità vocant hominem excutientem disciplinam vngezogen.

Indisciplinatè edere vnfletig essen/ Dionys. à Richel. in enarr. in Evangelist. Lucæ pro indecorè, præter decorum.

Itinerare, itinerari, itineratio parva. Dionys. Carth.

Iter facere, iter aliquo habere, in viam se dare ingredi iter.

Illucet Sol malos juxtá ac bonos Ἀρχαϊσμός.

Sol irradiat etiam malos, radios lucis suæ spargit etiam in malos, illucet etiam in malos.

In infinitum Græcismus.

Lat: infinitè, εἰς ἄπειρον, sed græcismus à Philosophis receptus est.

Intermediare.

Intercedere, interesse, interponi. Verba passiva regunt ablativū mediante præpositione pro intercedente, interveniente.

Inordinatio.

Tu dices ordinis perturbatio vel turbatio, seu perversitas aut inversio, ordinis desertio, confusio, ut loquitur Cicero: Indiscreta confusio. INORDINATÈ tamen Latinum est, Ciceronis & Quintiliani: ἀτάκτως græcè. Aliàs etiam Passim.

Intellectus noster quodam modo spiritualizat. Mercatus.

Intellectus est operatio spiritualis: intellectus est spiritualis natura, quia abstrahit à loco, à tempore, à corruptibilitate, deniq; ab omnibus accidentibus sensibilibus, & nudam rei naturam καθόλε contemplatur, Ut Dei potentia est infinita, non coarctata ad certum aliquod hoc vel illud effectum: Sic intellectus noster quodammodò illimitatus est, non coarctatus ad corpus.

Intendo disputare.

Disputabo, disputare constitui, id est, animo vel in animo destinavi.

Intensio animi ad aliquid, ad literam.

Intentio animi ad aliquid: Intentus animus ad aliquid. Cic. Plerumq; dum proprietas verborum attenditur, sensus veritatis amittitur. Dictum egregium Gregorij est in sermone quodam: Attamen si lectio vera est, mens in imagines intensa est (id est, intenta est) apud Cic. de natur. Deorum, Intensio, pro intentio animi repudiari non potest, dicivé barbariusculum. Sed hoc in medio relinquo, etsi mihi magis placet Intentio, ut usitatissimum.

Interitus passivè, antiquatum.

Interfectus, eversus.

Interpunctuatum.

Distinctum punctis: interpunctum.

Liber intitulatus sphæra civ:

Liber inscriptus Sphæra Civitatis.

Intrinsecus sensus.

Internus sensus: Hermolaus vocat Familiarem, qui interno motu tanquam e domo promptus absolvitur: qualis, cum simulacris, quæ intra nos habentur, movemur.

Opponitur ei externus, quem vocat peregrinum, quòd extrinsecùs invehatur.

Invinius.

Invinius, pro Abstemio, Asini Apulejani est: Sic enim inquit: Neq; ullum animal, neq; invinius essem. (id est, sine vino) Vox nova asino maximè congruens Apuleij, ut, rudere interdum maluerit, quam loqui pro natura sua. Hunc asinum cave imitere.

Vestræ ipsius saluti consulite.

Solœcism: pro, Vestræ ipsorum saluti studete, consulite.

Irrationabile animal.

L. Rationis expers, mente ac ratione vacuum.

Imbecillimus.

Quidam è recentioribus usus est pro imbecillissimus vel maximè imbecillus. Sic Lau:

Valla pro Docilissimus accipit docilimus: sed non occurrit mihi quisquam è veterib. qui gradu hoc usus sit. In re dubia g. malo, valdè seu maximè docilis: aptissimus ad disciplinam: cum primis docilis ad disciplinam hanc, ut Cicero loquitur.

Inspectrices libri.

Barbarè sic loquutus est Piccolomineus in libro de prima Materia. Nos dicimus, Libri Theorici: Contemplativi. Non dicitur Liber inspectrix: Non dicitur aliquis inspectrix, sed inspector. Inspectrix Philosophia Piccolomineo est ph: contemplans seu contemplatrix.

Inconvenit: Non inconvenit.

Non convenit: non est conveniens. Non est incongruum.

Insolescere, pro efferri animo.

Vet: Insolentè fieri, ὑπερφρονεῖν, Insolénter se

se efferre. Utuntur tamen Possellius & Serranus Insolesco. Qui Aristoteleorum nomine insolescentes Platonem putidis calumniis traducunt.

Ignosciturum.

Ignoturum: Nam participium in Rus est à supino non à secunda præsentis thematis.

Insistere pro inesse apud Bielem & Scotum. Virtus insistens (cui opp assistens.)

Barbarum est insistere pro inesse, inhærere, esse in, ἐνυπάρχειν.

Incubare ova. Bovillus.

Dicendum incubare ovis. Sicut dicitur Avarus congerendis nummis inhiat.

Infinitiloquentia.

Infinitas sermonis. ἀπεραντολογία; cum sermo non potest reperire exitum: cum non est desinendi modus. Wenn einer das ende nicht finden kan. Opponitur ei τὸ μέτριον λέγειν.

Imbrachiare:

Amplexari, Complecti brachiis, In brachia suscipere, in ulnas recipere, seu sumere, in ulnis ponere, In arm nemē.
Marci 9. ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ id est, eum amplexatus, intellige puerulum.

Inaltare. vers. Ecclesiastica.

In altum tollere, efferre, extollere.

Inegressibiliter.

Vers. Ecclesiastic. Sapientia è patre inegressibiliter nascens. Tolerabile hoc quidem: sed elegantius Græci ἀμεταβάτως Scholast. per modum immanentiæ, non transitionis.

Improperium.

Convitiatio. Contumelia.
Impr brare obsoletum: Sic & improperare.

Ut Plaut' dixit improbrare pro eo quod nunc dicitur probro afficere. Sic & improperare quo usus est Haymo Episcopus Halberstad. & alij scriptores Ecclesiastici (Haymo in argumēto Epistolæ ad Romanos · Gentiles seu Ethnici preferebant se Judæis improperantes eis mortem filij Dei) pro eo quod est. Aliquid objicio, ut crimen, ich verweyse. Sed hæc ab usu remota nunc sunt. Exoleta dicimus.

Infrangibile argumentum.

Quod infringi nequit, infractu ἀδύνατον. Infractio a Cicerone accipitur affirmatè. Infractus animus, id est, fractus, valde fractus: Vires infractæ, id est, valde fractæ. Georgio Fabritio 12. Æneidos poeta videtur accepisse infractus negatè. Pro non fractus: Turnus ut infractos adverso Marte Latinos Defecisse videt.

In esse gratiæ permanere. Dionys. Carthus.

In statu gratiæ, in gratia.

Inimicari.

Inimicari pro inimicum esse, abalienare se ab alio nō est barbarum. Cicero enim eo usus est semel. Sed hodie ferè in usu non est.

Impassionatum.

Ἀπαθής, quod est expers passionis, Sic dicit Physicus, Anima etsi per se ponatur ἀπαθής; non tamen exercere suas actiones organicas in corpore potest, organis (ut spiritu, celebro, temperamento) affectis seu malè habentibus:

Individuare, individuatio.

Individuum constituere, Singularis constitutio.

Invehere in aliquem
pro
Maledictis aliquem aggredi.

Scripsit quidem è recentioribus Philosophis quidam non loquens inquinatè & sordidè in epistola quam præmisit cuidam suæ epitomæ, *In reliquos libros Aristotelis invehere*, (pro invehi, seu insolentius volitare): sed hujus locutionis exemplum ex vetere aliquo autore probato desidero. Object. At Amb. Calepin. hæc habet, Invehor deponens verbum est velut asperis acerbisvé dictis in aliquem feror, Ich fahre an einen mit scheltung vnd rauchen worten/ In eadem significatione interdum legimus inveho, ut apud Ciceronem 3. Philip. Quum ille in me absentem invehens &c. id est, absenti maledicens. R. Hæc autem ratio nulla est: Nam & Deponentia verba habent participium in Ns, ut sequor sequens, insector insectans. Rectè igitur M. Nizolius verbo *Invehor* hoc *Ciceronis* exemplum adscripsit, Cæsar apertè in te invehens.

In plus.

Principiũ in plus est quàm causa. Græcismus. Græci ἐπὶ πλεῖον ἐστὶ, ad plura se extendit, latius patet, Plus est.

Inveniale.

Peccatum omni spe veniæ destitutum. Vulgò irremissibile.

Litera L.

LIBENTER TRIBUTUM EXPERTIbus animi pro ferè, fermè, ut plurimùm, facilè.

VOluptatem magnã libenter sequitur fastidium, Nach lust folgt gerne vnlust. Libenter famem sequitur pestis, Nach thewrung stirbts gern/ dicunt indocti. Ceterùm Latini: post famem plerunque pestis. Famem solet comitari pestis; Facilè sequitur pestilentia. Voluptatem magnam sequi solet fastidium. Omnibus in rebus voluptatibus maximis fastidium finitimum est 3. de oratore Germanis: Libenter plueret, dicunt, Es wolte gern regnen pro quo dices, cœlum parturit pluviam. Libenter enim debet tribui iis, quibus est animus & voluntas, libenter hoc est libenti animo. Cicero.

Liber memorialis.

Pro hoc dicendum, Commentarium, vel periphrasticè, liber ad subsidium memoriæ comparatus, in quo rerum capita notantur: Liber fidus memoriæ administer.

Lassesio, Elassesio, prorsus illiberalia.

Lassesco, delassor, lassitudine deficio.

Homo linguatus.

In Ecclesiast. vers. legitur. Tu dices, Homo verbosus. Hebræi dicunt Vir linguæ, quem Conradus Pellicanus, in paraphrasi vocat Linguosum: Sic vir rixarum pro rixoso. Gellius lib. 1. c. 15. vocat Linguacem.

Longicolum, Macrocollum.

Longicolum est vox hybrida, ex Latino & Græco. In macrocollum redundat alterum L. Tu igitur dices Macrocolum, German. Regal pappier. Sic habet Lexicon Græcum: τὰ μακρόκολα sunt majores & longiores chartæ, quas Catullus regias vocat; Eodem sensu dicta πρωτόκολλα.

Licentiare.

Licentiare pro licentiam dare vel missum

sum facere prorsus ineptum est. Usus est eo Dionysius Carthusianus in enarrat. in Ecclesiastic. pag. 159. Latina sunt, Afferre licentiam peccandi, pro quo & Cicero autoritatem peccandi. Pueris non omnem licentiam ludendi damus. Cicero. Est autem Licentia ferè libertas immodica seu nimia.

Ligonizo.

Pastino, fodio.

Lignamen.

Materia, ὕλη.

Locum tenens.

Repudiant pro Vicarius, præfectus, legatus alicujus, Diœcetes principis.

Lymphatum vinum.

Vinum aqua temperatum, dilutum, Nam lymphati latinis veteribus sunt in furorem impulsi. Sic Livius.

Luror poëticum magis.

Utitur Lucretius pro colore lurido vel pallore, vel squalore Todtenfarbe/ Bleyfarbe. Luridum est à lori percussione, cujus coloris sunt vetustæ vibices, concretæ sanguine.

Loquelaris præpositio. Priscum.

Non est phrasis barbara. Olim autem loquelaris propositio dicebatur, quæ per se non subsistit, sed cum loquelis. Ita Sergius, Probus, Diomedes, ait Joseph. Scalig. Ejusmodi præpositiones sunt Dis, Con, Am, RE, se. Nam cũ loquelis aliquid sunt, per se (id est, seorsum & separatim) nihil. Nunc dicuntur præpositiones Inseparabiles.

Litera M.

MALAXARI.

Dionys. in Ecclesiast. pro molliri. Storax manib. potest malaxari μαλάσσεσθαι, unde τὸ μάλαγμα ein Weich pflaster.

Maleficiatus.

Pro maleficio læsus, à malefica læsus.

Negatio est malignantis naturæ.

Negatio est naturæ pravæ, destruentis: naturæ distrahentis; intellige in negativa propositione terminos distrahi quæ in affirmativa quasi amicè junguntur.

Manutenentia.

Scotus. Subtrahere manutenentiam. Lat. Manum, motum, auxilium, præsidium.

Matricula.

Matricula pro albo militari, Scaligero est barbarum: sed Jurisconsulti sæpè utuntur hâc voce.

Manifestare pro memoria servanda. Barb.

L. In apertũ proferre: ad posteritatis memoriam, ad hominum memoriam sempiternam producere: memoriæ prodere: Cicero.

Mediare Scholasticorum. D.

Intervenire, Intercedere medium, esse intermedium.

Mentatus.

Mentatus, unde derivant dementatus, barbarum prorsus est quorundam Sententiariorum. L. eruditus (σώφρων Demostheni) cordatus, mentis acie præditus.

Metitur passivè.

Augustinus lib. Soli loquiorum animæ ad Deum παθητικῶς accipit. Ab anima quantitas excluditur dum nec altitudine, nec latitudine nec longitudine metitur &c: id est, mensuratur, definitur, circumscribitur.

Molestare.

Jurisconsulti hoc est, pro gravem alicui

esse, molestiam alicui exhibere. Cic. Pro molestari dicendum, molestiam capere, molestiam ex aliquo trahere: esse in molestiis: habere molestiam in aliqua re. Cicero.

Morganatica est Germ.

Munus sponsalitium, ein Morgengab. Dotalitium: τὰ βιωτικὰ mulieris mortuo viro.

Magis pro majus, vel imò verò.

Probitatem in iis, quos nunquam vidimus, & quod magis est, in hoste etiam diligimus. Sic Cicero: Probitatis tanta vis est, ut eam in iis, quos nunquam vidimus, vel quod majus est, in hoste etiam diligam[us]: De Amicitia dialogo.

Massari origine Græcum; terminatione Latin.

In massam coire, in massam cogi, ἔκμαγμα fieri. ἔκμαγμα autem est massa coacta.

Membrari. Antiquat.

Per membra formari.

Motus ostendo falsitatem.
Per hæc motiva. Greg. de Val.

L. Per has rationes, his argumentis moventibus, cogentibus, urgentibus.

Malum aërem non possum perferre.

Cic: Vix sustineo gravitatem cœli hujus: Non possum perferre cœli gravitaté.

Mammetrectus.

Corrutè dictũ pro μαμμόθρεπτος, Mammothreptus id est, aviæ alumnus, à nutrice educatus, ein Muttersöhnchen.

Sumta vox hæc est olim pro codice seu libro planè delitioso, id est, in quo nihil invenitur præter meras delitias, quòd mammæ, id est, aviæ solent indulgenti[us] habere nepotes quàm matres suos liberos. In hoc opus cum quidam incidisset, non nimium abfuit, quin risu dissilierit. E. R.

Mox in continenti ad animum revocavi: in Prisciano, vapulante Frischlino.

E vestigio expendi, mentis judicio ponderavi: momento suo ponderavi; judicio accurato vel certo ponderavi vel perpendi. Modò de præterito; modò de futuro dicitur: ait Cornelius Crocus in farragine sord. verborum.

Menstruata mulier.

ἡ τὰ ἔμμηνα ἔχουσα, patiens menstrua: Impura ex menstruis: Plinius vocat menstrualem.

Magnalia opera Dei.

Magna, magnifica, præclara Dei opera.

Minurizare. Sidon.

E græco est μινυρίζειν, id est, submissâ voce suaviter canere.

Minorari, minorare.

Minus fieri, deprimi, dejici de gradu dignitatis, diminui, imminuere.

Moralisatio.

Dionysij hoc est Carthusiani in enarr. Johannis pro τροπολογία seu explicatione evangelij ethica sive morali.

Morosè, id est, cum mora seu cunctantius consiliari, & benè consiliata velociter exequi.

Diu, seu satis diu deliberare & bene deliberata exequi.

Figere in aliquem visum morosè.

Conjicere in aliquem oculos ferventer, Figere obtutum in aliquem cum mora: Fortib. oculis aspicere. Cic.

Mal-

Multivaria, multivariè.

L. Multifaria, multifariam.

Ne *Mu quidem audet.* Idiotiſmus germanicus.

Ne γρῦ quidem audet dicere. Græcè γρύζειν. L. mutire factum à μυ.

Hujus ſententiæ primaria motiva ſunt. Schol.

Lat. Ad hanc ſententiam ſequendam me maximè movent.

Materia prima eſt mendax. Piccol.

Lat. Materia prima eſt inconſtans, variè perſonata.

Mox (pro penè) mihi incidiſſet in caput.

L. Ferè mihi in caput decidit. Parum abfuit quin in caput meum cecidiſſet. *Eraſmus Roterodamus.*

Magis, quàm plus: mehr dann zu viel/ *Germaniſ.*

Nimio plus, plus nimio: ut nimio plus diligo. Cicero.

Litera N.

NARCOTICITAS LILII.

VIs afficiendi torpore faciens torpeſcere, vis frigiditatem, νάρκωσιν, id eſt, torporem ſeu ſtuporem afferens, unde φάρμακα dicuntur ναρκωτικὰ ſtupefacientia, torpefacientia, ut ſunt Mandagora, opium. Ejusdem farinæ eſt ſtypticitas pro δυνάμει ſeu vi adſtringendi ἀ ςυπτικὸς, aſtrictorius, linguam aſtringens.

Neutralis eſt.

Neutri parti addictus eſt. Neutrô movetur, id eſt, in neutram partem. Sic Livius, Neutrò inclinata ſpes eſt. Græci dicunt, ὐδέτερ☉.

Nihil mihi ſum conſcius.

Nihil tantum nominandi & accuſandi caſu dicitur: Itaq; dicendum: Nullius rei, nullius culpæ mihi ſum conſcius.

Non verò.

Pro non verò tu dices non item: non autem in ſententiæ medio, & quidem in antitheſi vel antapodoſi. Vini forma ἐν φθορᾷ perit, non verò materia. Barb. Tu dices. Materia verò non, materia verò minimè, nequaquam, neutiquàm. Artem ludicram ſaltatores, geſticulatores, mimi & alij id genus, non item Athletæ deſignatoresq; facere intelliguntur, ait J. C.

Itaq; iſtud ſcriptū in margin. lib. probl. de method. pag. 945. nolo. Noſtra ἐπινοίᾳ non verò realiter differunt. Et verò affeverantis eſt. Et verò ita exiſtimat Cic.

In initio ſententiæ rectè: Nec verò hoc arroganter dictum velim, Aber ohn ruhm zu melden.

Nugarum portitor. Portitor literarum, Novigerulus, Noviger.

Barb. Tu dices, Nugigerulus, Tabellarius, Grammatophorus. Hieronymus quidem ep. ad Euſtoch. 42. Rudes, inquit, illi Italiæ homines, quos Cacos Ennius, appellat, Epiſtolarum portitores tabellarios vocavere. Sed hic autor interdum βαρβαρίζει, nec ſemper purus eſt. Portitor latinum eſt, non à porto, as, are, ſed à portu. Eſtque vector è portu ad portum, Plautus. Ego hunc portitorem privabo portorio. Virgil. Portitor ille Charon. Propert. Vota movent ſuperos, ubi portitor æra recepit. Obſerat umbroſos lurida porta rogos. Novigerulus utitur B. Cocles pro novas res circumferens, novis rebus

Noscibile.

Quod cognosci seu comprehendi sensu vel intelligentia potest, γνωστόν. In Mathematicis Ramus utitur voce cognobile. Non probatur: quia cognotum non dicitur.

Nuncium mitti virtuti,
Virtuti nuncium mittere.

Nuncium remitti virtuti, Nuntium remittere virtuti, repudiare eam. Sic nuntium remittere uxori.

Nutritrix.

Nutrix, nutriens vis. Hermolaus etiam vocat vim alumnam & potentiam altricem & rationem nutrientem 3. paraphr. dicitur anima. c. 48.

Nam vel enim pro quia.

Etiam doctos interdũ confudisse video, Nam & Quia seu Quòd. Pererius de loco. Partes cœli per se in aliquo loco esse hinc planum est, nam pars cæli remota à toto nullo genere motus localis moveri posset. Dicendum: hinc seu ex eo planum est, quòd pars &c: (vel quia pars) G. de Val: Cujus assertionis ratio est, nam effectus rei creatæ quidditatem rei adæquant. Dicendum: ratio est, quia

Lex, Non committas furtum, Non feceris

Lex, Ne committas furtum, Ne feceris. Non hic vitiosum, teste Quintiliano, Erasmo Roterod. & Linacro.

Necessitor litigaré.

Necessitas mihi affertur litigandi.

Nimietudo somni B.

L. Immoderatio somni, somnolentia. Nimietas est apud Columellam.

Nauseare vinum, caseum.

Nauseare ad vinum, fastidire vinum.

Naturare. Deus est natura naturans.

Naturam facere. Deus naturam procurat.

Nihil eminentis pro nihil eminens.

De natura Deorum Cic: Species Deorum quæ nihil concreti habeat, nihil solidi, nihil expressi, nihil eminentis. Ego censeo legendum, Nihil eminens. Ita alibi Cic: Figura nihil habens incisum angulis, nihil eminens, nihil lacunosum. Ut enim non dicimus. Nihil præstantis, nihil excellentis, nihil apparentis, sed nihil præstans, nihil excellens: Ita etiam non dicimus, hoc nihil habet eminentis, sed nihil eminens, vel nihil eminentiæ. Rursum utrumq; dicitur, Nihil lacunosi, & nihil lacunosum. Nihil vani dicitur, Nihil futilis vel inanis nõ dicitur, sed nihil futile: quod non veluti ὁδοῦ πάρεργον alibi studiosis latinitatis proponere me memini.

Nepotissimè. Julius Scal. lib. 1. poetices cap. 19.

Novum hoc est, pro luxuriosissimè. Ideo utitur Scaliger præmollitione sic: Iõnes intelligo posteriores, qui mollissimè atq; ut jocemur, ne potissime vixerunt. A nepos Cic: pro eo, qui perditè & profusè vivit.

Litera O.

OBLIGATUR TRIBUERE. Deus justo judicio aliquando gratiam retrahit, nec eam tribuere obligatur. Dion. Carth.

AD eam tribuendam non obligatus, non obstrictus est.

Obortum pro Corollario.

Insolens est, quod Donatus Acciaolus Flo-

Florentinus in comment: doctiss. in Arist. Eth. sæpè utitur pro corollario seu consectario, ut cùm dicit: Ex supradictis infert unum obortum &c. Affert aliud obortum ex supradictis ad idem propositum. In enarr. 5. Eth. p. 349.

Observantissimus.

Observantissimus multi dicunt, qui nolunt uti barbaro observandissimus. Sic stulti dum vitant vitia in contraria curvunt. Observantissimum enim Latini dicunt, non eum qui maximè est observandus, (pass.) sed qui valde observans est alius, seu maximè observat alium. (activ.

Obumbrare alicui.

Obumbrare vel inumbrare aliquem, obtegere aliquem, Vinum obumbrat sapientiam.

Objectivè esse in intellectu.

Objici intellectui ut verum reale ens vel ens rationis.

Occaso. Antiquatum.

Intereo, occido.

Occasionari.

Hoc dubium occasionatur ex dicto Thomæ Aquinatis, inquit expositor primæ philosophiæ: Tu dices: Huic dubio occasionem præbet dictum Thomæ: Occasionat⁹ sum hoc facere, Barb: Aldus sic: plurimùm gaudeo, oblatam mihi esse exiguam occasionem, quâ tibi gratuler.

Occasionaliter.

Per modum occasionis.

Oculeus. Antiquat:

Malo oculatus, ut Argus.

Officiatus.

Voce hac utitur Dionys. Carth. in enarr. lib. sapient. pro officiario, Ein Beampter/ Talis quæstor est, hominum comestor. Apulejus vocat officialem.

Ex opere operato.

Vi externæ actionis: Bellarm. c. 19. l. 2. signum crucis vim habet spiritualem contrà Dæmones, & quidem ex opere operato simul & operantis. Ergo sæpè in fronte vel pectore formandum est, id est, vis etiam inest externo signo crucis, non tantùm crucis interiori meditationi.

Oratorium.

Scriptorum Ecclesiasticorum hoc est, pro domo precationis seu templo, quod Græcis est εὐκτήριον. Basil. Fab.

Originans: originatum:

Sic loquuntur, intellig. originem activam, à parte originantis, & passivam, à parte originati. Non est originatio unius ab alio perfecta, qua circumscriptâ nihilominus esset originatum ab illo. Tu dicito pro originatio, ortus, per originante principium, pro originato, de principio ortum.

Omnipotentissimus, Augustin.

Præpotens Deus: potentia & virtute, quanta maxima esse potest, præditus, infinitè potens.

De ceteris oraliter, cùm convenerimus.

Cetera præsenti sermoni reservantur, reserventur. Cic. ad Q. Fratrem.

Oratio ejus habet manus & pedes. German.

Orationi inest os & caput, id est, est diserta & sapiens oratio.

Omnimodè.

Omni ratione, omnibus modis, quoque modo.

Litera P.

PALANGARE.

Palangare vel phalangare, exoletum Afranij pro eo, quod est onus lignis teretibus transvehere. Phalanges enim sunt fustes teretes, quæ solent supponi navigiis, dum subducuntur ad littus, aut trahuntur ad mare. **Wallen.** Palangæ vitiosè scribitur.

Panspermium à πᾶν & σπέρμα.

Commune seminarium, materia prima.

Partionalitates fovere. Dion. Carth.

Duci vel teneri studio partium, studiosum esse partium.

Passionatus Biel. verba passionata. Dion. Carth.

Pro, passione seu perturbatione aliquâ affectus seu turbatus. Verba affectuum plena.

Patenter. Trithemius.

Pro: Patenter dicit, dic, clarè dicit. Hinc etiam patenter datur intelligi, Augustinus alicubi: pro perspicuè.

Paulativa.

Tolerabilius est deperditio Paulatina, id est, quæ fit paulatim: Paulativa ineptum est, & prorsus Barbarum.

Patratus Fonsec.

Factus a patre, habens patrem, qui refertur ad patrem. Sic filiatus pro habens filium, qui refertur ad filium.

Pauperesco.

In vulgus Scholasticorum probatur, & usus est eo Erasmus Roterodamus in orat. de miseric. Dei. Ego malo, pauper fio, (pro quo Dion. Carth. Depauperor) ad paupertatem redigor, ut pro insolesco Johannis Serrani & Possel ij, insolens fio, insolèter efferor.

Penes pro juxta.

Multi ita loquuntur: Distinctio penes subjecta: Divisio penes causas, pro, è causis. Hæc sunt penes materiæ alterationem, pro, juxta. Sic Physici & Medici, Nutritio non fit tantùm penes partes materiales, id est, juxta. Augmentatio est attendenda penes partes seminales, quæ ex semine oriuntur, id est, auctionem fieri intelligendum est secundùm vel circa partes formales; hoc est, tam diu durat augmentatio, quam diu partes spermaticæ possunt dilatari: Invenitur & penes accidens moveri, pro eo, quod est, per accidens moveri. Propriè penes respicit personam, potestatem, possessionem.

Itaque Hermolaum non imitor ita loquentem. Motus bifariam dividi solet. Nam tum penes tempus, tum penes particulares motus singularum mobilis partium sectilis esse cognoscitur.

Peto te.

Peto abs te. Syntaxin enim sequitur verborum recipiendi & auferendi.

Per te Scholastic.

Juxta opinionem seu sententiam tuam, ex tua opinione.

Penetrativa investigatio. D.C.

Acuta investigatio.

Phantasare.

Actus phantasandi & phantasiandi, sunt Bieli: pro imaginari & φαντάζεσθαι.

Philosophunculus.

Sic quidam scriptorculus pro minutus Philosophus, φιλοσοφίδιον, plebejus Philosophus, philosophus, ut ita dicam, minorum gentium.

Tempore metimur plurem & minorem motum, Pererius phys. p. 643.

Metimur plus & minus duorum motuum.

Physi-

Physicalis.

Physicus: Ita non dices quæstiones Metaphysicales, sed sapientiæ vel primæ philosophiæ, seu ζητήματα τῶν μετὰ τὰ φυσικά.

Φυσικεῖν. P.R.

Græci non faciunt tibi hanc gratiam, ut sic loquaris. Dicunt enim φυσιολογεῖν.

Poculenta.

2. Eth. c. 2. τὰ ποτὰ καὶ τὰ σιτία vertit quidam poculenta & esculenta: Sed ut ab esca esculenta: sic à potus potulenta. Utitur tamen Hermolaus, voce poculent: nisi fortè mendum scripturæ est.

Plagare.

L. Plagas inferre.

Ponoterium.

Πονοτήριον non dicitur, sed ἐργαστήριον, i.e. laboratorium, officina, in qua laboratur. Potest & pro eo πονητήριον dici, ut αἰσθητήριον, φροντιστήριον, βουλευτήριον, βαπτιστήριον, ἀκροατήριον, σφαιριστήριον, πρεσβυτήριον. Nec πονωτήριον dici potest, ut δεσμωτήριον à Græcis dicitur. Nam hoc est à δεσμώτης. At πονώτης nemo Græcorum dixit. Dicitur & officina laboriosa. Nam laboriosum accipitur interdum etiam objectivè seu παθητικῶς, pro eo, quod est in quo multùm laboratur, non semper ἐνεργητικῶς, id est, activè, pro eo, quod est, qui multùm laborat. Sic homo laboriosus, res laboriosa dicitur, vel opus laboriosum.

Poscitum mutuò.

Mutuo sumtum, mutuatum, quo Cicero utitur de finibus, & alio loco: Hæc ab illo viro quemadmodum multa solet ab eo, mutuata sunt. (passivè) Interdum opp. ei creditum & pecunia credita.

Possetenus faciam.

Wendel. Steinbachij est, discipuli Gabr. Biel. pro faciam quantum potero, quoad potero, quod in me erit. Ego vocem illam non possum concoquere. Eleganter dicitur: Quoad ejus facere possum. Et: quantum & virium mearum modulus, & ceterorum studiorum meorum occupationes patientur.

Possibilitas.

Παθητικὴ δύναμις, passiva potentia, pro possibilitate naturæ: Dic Latinè; quoad rei natura ferre possit.

Potentatus vita brevis est. Dion. Carth.

Potentum Principum, Regum, Summatum, primatum.

Potestativè.

Sapientia inquit, in fluctibus ambulavi non locum mutando aut localiter progrediendo sed potestativè ac sapienter omnia quæ in mari fiunt & sunt disponendo seu digerendo. D.C.

Lat. Per modum potestatis seu virtutis.

Poterint.

Excusare se non poterint:

Poterunt dicendum.

Practicare causas.

Actitare causas; sic Martialis, id est, esse causidicum: Pro practicare hoc, dices ad suos us° adhibere, in usū deducere.

Præambula. Prænotamenta.

Ad accuratiorem alicujus explicationem προοίμια substernere: pro, conclusio præambula, dic, præmissa, præposita, anticipata, prævia, quod tamen magis Poëticum, ut, Lucifer est auroræ prævius, id est, anteit auroram. Præambula Luxuriæ dicunt scholastici, pro προδρόμοις, incitamentis luxuriæ, ut sunt, tactus, amplexus, & oscula. Quod nos dicimus τὰ προδιδάγματα vel προλεγόμενα, Scholastici dicunt prænotamenta, vel præambula.

Præ-

Præconsiliatum.

Sic Scholasticus Doctor Thomas Aquinâs loquitur: Electio est appetitus præconsiliati: Tu dices, antè deliberati seu consultati.

Præcordialius.

Pro, præcordialiùs amare Monachorum, dic ardentiùs, vehementiùs.

Præhabuimus apud Dionys. Carthusianum, prætactum hoc est.

Ante habuimus, jam ante diximus, tractavimus, suprà diximus, de hoc jam attigi, cui opponitur: Infra disseruim⁹

Prehendidit.

Prehendidit pro prehendit in Carmine de Ebrietate Vincentij Obsopœi.

Præmentionatum, præmemoratum, præmentionatus casus. B.

L. Modò commemoratum seu memoratum, seu dictum, seu paulò ante propositum. Suprà narratum seu expositum.

Præmiari, præmiare, præmiator. Thom. Aquin.

Non æqualiter præmiabuntur.

Latinè: non æqualibus præmiis afficientur: præmio afficere, donare, decorare. Præmiorum dator, distributor, βραβευτής, remunerator.

Præsumptio temporis.

Hic malo Anticipatio temporis, vel Græcum ἀναχρονισμὸς, seu χρονικὴ πρόληψις, qualis est 6. Æneid portusque require Velinos. Id enim temporis, cùm ista fierent, non erat Velia.

Præsumptuosus.

Superbus, homo elati animi, sibi præfidens, temerari⁹, quales solét esse fatui.

Præsuppositum.

Præsuppositum esse memineris: pro principio antè positum esse, προϋποκεῖσθαι memineris Sic utitur Alcinous Platonicus.

Primicerius.

Pro eo, qui primus facem ceream gestat, Primicerius nova cujusdam vox est (ut hic puer erat in Promotione Doctorum primicerius, id est, primam facem præferebat) Tu sic non loquêris, sed primus præferentium faces, πρωτοδᾳδοῦχος, protodaduchus. Nam δᾳδοῦχος est qui gestat tædam seu faculam, à δᾳδουχέω, id est facem gesto. Primicerius verò (è Latinis, primus & cera compos. vel πριμικήριος, (vox ex Latinâ Primus & Græca κηρὸς, id est, cera, quæ reperitur apud Suidam & Monachum Zonaram) hic inquam primicerius. Græcis est πρωτοκήριος.

Erãt autẽ πριμικήριοι seu primicerij, principes, h. e primi & Antesignani omnium dignitatum, sic dicti, quòd in tabula cerata primi notarentur. Sic dicitur primicerius cubicularius, id est, primarius cubiculariorum. Primicerius tabellionũ: Tale officium vel potiùs dignitas vocatur primicerium & primiceriatus. Vide plura de his apud JCtos.

Principium principians.

Principium primum.

Principiata.

Principiata etsi philosophorum nationi satis tritum: tamen περιφράζειν gaudent Latij cultores; Ex principiorum complexu mutuo velut composita. Ex principiis orta, orta à principiis, deducta à principiis. ἐκ προτέρων συγκείμενα.

Pro principio principiato dic principium rei secundum.

Pro-

Proba: nomen.

Pro proba dic specimen, probatio, δοκιμασία.

Probes te.

Excutias te vel animi tui intelligentiam: Cic. Probes te, Latinum quidem est, sed addito Dativo: ut, Multis se probavit: probas mihi ista, quæ dicis, i.e. persuades. Tibi rationem facti mei probabo, probaverunt mihi sese, quò minus id facerent. Pro probare pennam Erasm. Roterod. dicit Experiri novum calamum.

Processiones.

Vulgò processiones vocantur, quæ sunt πομπαὶ, pompæ (ἀ πέμπω) id est, spectacula quæ populo exhibentur.

Pro forma.

Ad speciem, dicis causa, ut locuti sunt veteres, sum schema dicis causâ id fit, quod aliâ nullâ de causâ fit, quàm ut factum esse dicatur. Varro deducit à Dex (qui dicit.)

Profundare somnum: Profundatio somni.

Somnum profundum reddere.

Promeretur: passivè.

Princeps promeretur subditi officiis: Tu dices principis gratia conciliatur &c. cap. 15. ad Hebr. Talibus hostiis Deus promeretur ex veteri versione: Tu dices: Deo placetur: In Græco est εὐαρεστεῖται.

Pro nunc: pro tunc beatus.

Optamus sanitatem pro futuro, non pro tunc quando sumus sani. Piccolomineus.

Hac vice, pro tempore definito beatus. Sic pro ex tunc dices: Ex illa hora, pro ex nunc, ex hoc tempore. Optamus sanitatem in futurum non ... præsens.

Pungitivus.

Pungendi vim habens, pungens, punctivus.

Pseudovates, pseudo doctor.

Pseudopropheta pseudodidascalus, ut pseudophilosophus, fucatus & commentitius non revera philosophus, πλαστῶς non ὄντως φιλόσοφος Plato in Sophista, in quo est μαζειος δοξοσοφία.

Præditus a Rege magnis honoribus.

Affectus a Rege honoribus. Nam præditus habet ablativũ sine præpositione.

Pilatorium a pila.

Sphæristerium.

Præsertim pro primò. formæ primo & præsertim constituit individuum, materia secundo seu secundariò. Piccolom. in phys.

Convenit primò seu propriè formæ, secundo materiæ constitutio individui.

Omnia tantùm pro & contrà tractat vel disputat.

Omnia in utramq; partem, nihil definitè aut dogmaticè tractat, disputat omnia in utramq; partem, ut rem incertam relinquat (quæ vaga incertaq; ἀκαταληψία est) nihil ponit ut certum & indubitatum, nihil ex suis principiis ἀμεταπτώτοις ἀμεταπτώτως probat atq; evincit, nihil certi concludit.

Ponamus quòd ita sit: pone quòd ita non sit. barbarum. sic, Pone quòd eveniat.

Fac esse, fac potuisse, fac velle, nolle: facite, hoc meum consilium legiones novas non improbare Cic: Fac animum sic interire, ut corpus. Philosophi: Hoc posito, hoc dato, hoc concesso, Esto. Pro his etiã elegãter adhi-

betur. Ut æqui pollés τῷ licet cũ subjunctivo. Cæsar in comment. Ac jam ut omnia cõtra opinioné acciderent: tamen multo seplurimũ navibus posse perspiciebant. Ovidius. Ut terram invenias, quis eam tibi tradet habendam. Cic. Legem illam appellare fas non est, & ut sit lex (id est, dato esse legem) non debemus illam Hircij legem putare.

Pilabimus seu ludemus pila pro aliquot vini congiis ad collationem.

Lusu pilæ aliquot vini congios lucri faciemus in cœnam, in comessatiunculam, in compotatiunculum, seu in convivium insumendos.

Pessimari, Dion. Carth. in Eccl.

Pejorem fieri.

Procatoria & lasciva verba ab antiq. procare, id est poscere, Dion Carth.

Verba procacia, procacitas linguæ Salust. lingua prædita seu laborans vitio procacitatis.

Pariatio

Pariatio latinum quidem est, quo utitur Jurisconsultus. Vide lex. lat: sed sumptum pro συνωσίᾳ consociatione seu conjunctione duorum barbarorum Scholasticorum est.

Privilegiatus est.

Est singulari seu præcipuo jure Cicero. Est solutus legibus: non tenetur lege: habet privilegium seu prærogativam, man dispensiret mit jhm.

Proficiat tibi institutum tuum.

Pro prosperè tibi res tuæ succedan:. Prosperare Livianum est.

Proficuum. Hoc nihil tibi proficit.

Utile, quod expedit, fructuosum. Hoc nihil tibi commodat.

Præambula est expositio Scholasticorum.

Προέκθεσις, præmissa expositio. Poëtæ dicunt, prævia.

Passus scripturæ.

S. D. dicunt passum aliquem scripturæ explicare pro locum aliquem explicare.

Prognosticatio de vita.

Cicero. Prædictio & notatio cujusque vitæ ex natali die.

Permansivè non dispositivè.

Per modum habitus non affectionis.

Pro qualitate temporis & rei capere consilium.

Consilium pro tempore & pro re capere. Cæsar pro tempore benignè respondit. Salust.

Pro paucis diebus accommoda mihi librum.

Commoda, da commodato mihi librum in paucos dies, in unam saltem horã.

Nec quicquam obviat illud Augustini.

Nec quicquam obstat illud Augustini Græcè οὐδὲν ἀπαντᾷ. Ἀπαντάω enim est obviam eo occurro. Aristoteles ἀπαντητέον πρὸς αὐτὸν adversus cum eundum est, id est, ei occurendum est. Απάντησις autem & ἀπάντημα interdum significant objectionem seu προβολὴν obviam itionem, interdum refutationem seu responsionem ad objectionem. Johannes Sturmius respiciens, credo, ad vocem græcam semel usus est in lib. de Elocut. Rhetorica voce obviatio pro objectione. In hac significatione Thomæ Aquinati eadem vox est frequens.

Philosophus, puto Aristotelem, ait:

Designo, intelligo, noto.

Praaccipio, praassumo. Piccol.

Præcipio, id eſt, antecapio, προλαμβάνω, anticipo hoc, anticipo hanc notionem, prænoſco, prænotione utor, πρόγνωσιν pono, præcognoſco, id eſt, prænotionem, ſeu præcognitum adhibeo.

Pro hujus rei notitia requiritur: Pro ſolvendis adverſis rationibus conducentia. Materia pro rerum naturalium. Eſſe neceſſaria eſt. Pro diei conſtitutione conſpirant tenebræ, ut terminus à quo: Aër perſpicuus, ut Materia, Lumen tanquam forma: Paratus pro hoc, pro aliquo ordinatum. Omnia in phyſicis Piccolominei.

Ejusdem hoc eſt. Materia principium eſt non pro conſtitutione rei, ſed pro tranſmutatione requiſitum, ut terminus a quo.

Barbara hæc valeant. Dicendum: Ad hujus rei notitiam requiritur. Materia neceſſaria eſt ad rerum conſtitutionem ſeu eſſentiam. Ad ſolvendas rationes conducentia. Ad diei conſtitutionem conſpirant &c. Paratus ad hoc. Ad aliquid inſtructum, deſtinatum, ordinatum, directum. Cic.

Pollucibiliter cœnare Antiq.

Opipare, ſplendide, lautè, Prolixè, apparatè & jucunde, cœnare.

Proficiat honos Barb.

Ciceroniana ſunt. Hunc honorem volo tibi benè & feliciter evenire. Volo tibi hunc honorem Deum fortunare. Hìc volo idem eſt, quod vehementer cupio etiam atq; etiam cupio, quod Plauto & Cælio ad Ciceronem lib. 8. familiar. eſt Diſcupio: quod ἐν παρόδῳ.

Plenariè gratiam referre.

Gratiam cumulatè, cumulatiſſimè referre.

Priſcum pro priſtino.

Utrunque quidem dicitur Priſca ſeveritas, priſca fides, & priſtina ſeveritas priſtina fides, ſed ſignificatione diverſa. Priſca enim dicuntur quæ ſunt extra noſtram memoriam, antiquiora noſtrâ memoria, ut loquitur Cicero, ut priſca ſecula, priſci ſcriptores. Priſtina verò quæ ita ante fuerunt, ut tamen ſub noſtram memoriam cadant v. gr. priſtina conſuetudo cum aliquo id eſt, quæ ſuperioribus fuit annis. Aliud igitur eſt in priſtinum ſtatum redire vel recidere, aliud in priſcum. Revoco me ad priſtinum ſtudium eſt redeo ad illud ſtudium, cui prius ſeu antè operam dedi. Porro Vetus & Antiquus modò ſignificant priſcum, modò priſtinum. Id oſtendunt hæc exempla e Ciceron. Reſtitui in antiquum ſtatum, id eſt, priſtinum. Vetus opinio eſt, jam uſq; ab heroicis (id eſt priſcis) ducta temporibus. Veteres & priſci viri. Vetus conſuetudo fori, & priſtinus mos judiciorum. Antiqui ita vixerunt, id eſt priſci: Antiquitas ita vixit. Quò quid πρεσβύτερον ſeu antiquius, eò τιμιώτερον ſeu honoratius, & in majore pretio. Quo factum, ut antiquum pro nobili & honorato uſi ſint veteres & antiquius pro nobilius: ut virtute nihil eſt antiquius.

Pudet, pœnitet me hæc conditio Antiquatum ſeu obſoletum.

De hac conſtructione approbo Judicium. Grammatici Emmanuelis Alvari. Juſta & recta hæc conſuetudo Plautina eſt: Figurata verò ſeu ἀνάμαλος eſt pœnitet me hujus conditionis: Juſta tamen exolevit, figurata contra inolevit atq; in ejus locum ſucceſſit. At utraq; etiamnum viget & uſitata eſt: Recta, venit mihi in mentem pater tuus, & figurata per Atticiſmum: Venit

nit mihi ut mentem patris tui. Priscianum hic etiam, si placet, consules.

Portitor pro portator.

Gerulus, aliquid portans, gestator, ut bajulus. Statium pro portatore dixisse portitorem, ait Ambros. Calepin. in hoc vers: *Languet hyperboreæ glacialis portitor ursæ. Proprie autē portitor est* (*a portu.*) qui græcis est πορθμεύς, id est, transvector,

Portarius, portaria.

Janitor janitrix, custos ad limen, ostiarius, ostij custos.

Propalare.

Propalare pro palàm facere, seu aperire an apud idoneos authores inveniatur, dubito. Pro palàm latinum est pro palàm.

Practicare mala, Dion Carth.

Excogitare. fabricari, machinari mala.

Præsentialiter apparet.

Coram seu præsens conspicitur.

Prudenter fecit, pro prudens fecit.

Prudens feci, id est sciens, nec habet laudem nec vituperium. Prudenter feci semper in laude est. Qui imprudens peccat, veniam meretur, Eras. Roter.

Plenariè tractare.

Plenè, ad plenum, pleniore scripto.

Planitudo.

Planicies, æquor. At plenitudo, non planicies.

Litera Q.

Quâ calidum: Quâ Entis: pro
Quâ calidus: Quâ Ens.

NEc communis, nec multorum error facit jus: Itaq; nec Piccolomineum, nec Zabarellam, nec Flaminium, Nobilium (alioquin tersum) neq; Theologos quosdam sequeris, ita loquentes: Aristoteles censet, ignem agere, non quâ ignem, sed qua calidum. Dicendum erat: Censet ignem agere, non qua ignis, sed qua calidus. Non entis, qua Entis: dicendum erat; non Entis, quâ Ens: Sic enim Arist. in 1. philos. ὂν ᾗ ὄν. Hominis, qua hominis, proprium: dicendum hominis, qua homo, proprium. Quæritur, an adoremus filium hominis, etiam qua hominem dicendum erat, filium hominis, qua homo. Velle Deum omnem hominem salvum dicunt, sed voluntate secunda: reprobum, qua talem, non velle salvum: Sic quidam Juvenalis scriptor, pro reprobum, qua talis. Memoria pro ut inservientetam intellectui, quàm sensui: Dicendum prout inservit. Memoria rerum præteritarum, quatenus præteritarum, pro quatenus præteritæ. Vide Zabarellam de speciebus intelligibilibus: & Flaminium in explicatione lib. 1. de General. & interitu. Aristotelis Non est utendum amicis ut floribus tamdiu gratis, quàm diu recentibus: Tu dices, ut floribus, qui tam diu grati sunt, quamdiu recentes, vel, tamdiu gratis, quam diu recentes sunt.

Qualis liber est?

Quid libri, quid libelli est?

Qualiter vel quomodo vocatur.

Quod ei nomen est, quo nomine vocatur? Qui inscribitur liber? non qualiter.

Quæstiones explicandæ propositæ.

Quæstiones ad explicandum (vel ad explicationem) propositæ.

Quid

Quid hoc significat, Was bedeut das.
Quid istuc sibi vult? Quid verba ista volunt. Quid hoc est dictu?

Qualitativum.
Qualitate affectum, qualitati analogum seu geminum. A Scholasticis animæ hominum substantivæ, brutorum qualitativæ dicuntur.

Quietantia.
Apocha, Apoche, ἀποχὴ, qua creditor testatur satisfactum sibi esse à debitore. Antapocha est, quam creditor, dat debitor, ein Handschrifft. Acceptilationem volunt esse quidam Jurisconsulti testimonium liberationis, sine soluta pecunia, Freyzettel.

Quietari.
Hic nō quietatur intellectus meus. Biel.
Lat: Non satis fit intellectui: Non acquiescit hic intellectus: non satiatur, non expletur: Sic Scaliger: Hoc saturatur animus: In hoc conquiescit: Hoc scientiam parit: Ejus ductu in naturæ promovemur penetralia.
Hermol. tamen Barbar. doctrinæ & differentiæ gratia in 6. phys. ἠρεμεῖν seu voce Quietari usus est sine reprehensione Sisti est ad cessationem tendere: Sistere, quietari tranquillariq; Consistere verò est jam quiescere, a motu cessare, Id igitur quod sistitur & quietatur necessariò movetur, pag. 324.

Quietare animum.
Cicero Tranquillare animum lib. 1. de. Juribus: quietum reddere Terent.

Quis pro uter.

Apposui tibi aquam & ignem, ad quod volueris porrige manum tuum. Vetus versio Ecclesiastici.
Tu dic, elige utrumvis. Interim & hoc nota.
Quis de duobus pro uter (ut elige quemlibet pro utrumlibet.) Græcismus est τίς pro πότερος Matth. 21. τίς ἐκ τῶν δύο, quis, id est, uter ex duobus.

Quodlibet audendi potestas. Non licet malis quodlibet.
Quidlibet audendi potestas, vel audendi potestas, quicquidlibet. Non licet malis quidlibet.

Quantum ad id quod, per Quod attinet ad.
Sic Scholastici: ut Dion. Carth. in enarr. lib. sapient. Nihil odisti eorum, quæ fecisti, quantum ad id, quod habet creatura à te, sed quantum ad id, quod habet ex libera voluntate potest odibilis fieri, pro Quod attinet ad id &c.
Idem: Deo non adscribitur consilium, nisi quantum ad id, quod perfectionis in ipso est, id est, quod attinet ad diligentem considerationem exclusa imperfectione illa, qua consilium dicitur esse ignorantis naturæ.
Pro quantum pertinet ad primum malo, Quod attinet ad primum: seu, De primo.
Pro in quantum malo Quatenus: Sed hoc obiter & quasi aliud agens.

Quod magis est pro Quod majus est, Id quod majus est.
Cic: Non tam doctus quàm (id quod majus est) expertus est.

Quin cum Indicat:
Augustin. in Evang. Johan. tract. 6. Non dubito, quin etiam orastis pro me, ut debitum vobis exolvam: pro, quin etiam oraveritis.
D. Johan. Roffensis Episcopus. Non dubito, quin te valde pœnitebit horum.
B. Pererius in phys. pag. 634. Non dubium est quin ille lapis movebitur deorsum. Dionys. a Richel. Nullum:

opus vitiosum tanta simulatione potest colorari seu tegi quin ejus pravitas suo tempore aperietur. In enarr: Evangelij Lucæ.

Quod pro ut, post particulas, Is, talis, intensionis, & verbum, fit.

Barbar. Scholast. quos sæpe Mercatus est secutus. Tantùm abest, quod: pro ut: Hinc fit, quod: pro ut. Non requiritur, quod anima nostra sit materialis: pro: ut &c. Sic Castellio Joh. 6. cap. 6. Qui fit ergo ut is de cœlo descendisse dicatur? Non est necessarium, quod homo ratiocinetur per corpus, sed satis est, quod corpus aliquo modo deserviat intellectioni. Mercatus: dicendum erat: ut.

Mirabile est, res adeo distantes corpus & spiritum tanto fœdere cõjungi, quod unam propriissimè naturam componant. Idem: Dicendum fuit, ut.

Ea est majestas oris tui, quòd eam vix sustineam, pro ut.

Quoties dicitur causa? ℞. Toties.

Quotupliciter, Quot modis dicitur causa? ℞. Totupliciter, tot modis, tribus modis, tripliciter, multipliciter, ἰσαχῶς est æquè multipliciter. Vid. Arist. Græc. in 1. philos.

Quindecagonum Buteonis.

Jacob. Peletarius rectè hoc notans virgula censoria malè, inquit est conformatum græco & latino charactere. Dicendum, Quindecangulum Erratula talia levia etsi in numero non pono, tamen ex iis etiam solet præjudicio quodam ingeniorum facultas in discrimen vocari.

Forma quoddam divinum est in rebus. Thomas Aquin.

Forma est quiddam divinum θεῖον τι in rebus quâ participatio quædam est primi actus. Sic non dicitur forma est quoddam naturale, sed quiddam naturale, Piccol. Materia est quoddam in definitum pro quiddam.

Quod pro cui Petrus Franciscus Zinus. in meditationibus passionis Christi laudatissimis.

Christus ære alieno, quod non eramus solvendo, nos liberavit.

Vitiosum esse hanc locutionem esse existimo, illam verò rectam. Cui non eramus solvendo. Ita dico. Non est huic cœtui regundo, non autem, Non est hunc cœtum regundo.

Quòd pro cur vel quapropter.
Quid est quod huic sententiæ assentiri non potes.

Quid est, quamobré, quare, cur, quapropter huic sententiæ assentiri non potes, non possis. Sic Cicero quid est. Q Naso, cur tu in hoc loco sexto sedeas, Idem, Quid est quamobrem putet te tuam cum aliquo communicare posse? Asconius Pædian: Magnopere me hæsitare confiteor quid sit, quare Cicero Placentiam municipium esse dicat, Cn: Pompejus L. Domitio. Miror quid causæ fuerit quare consilium mutaris. Hic non dicendum Quod pro Quare. Plantus in Bacchid. Sed quid est, quapropter nobis malum minitemini.

Litera R.

RAMIFICARI.

IN ramos quaquaversum diffundi.

Rapinor: Rapinator. antiquata.

Rapio, raptim aufero, prædor: Raptor, ἁρπακτής.

Ra-

Ratare: antiquatum.

Rati habere, id est, approbare, quod gestum est, frequens est JCtis.

Ratificare.

Ratum facere, ratum habere, quod actum est, confirmare. Joh. Roffensis: Non asserunt Paulus & Lucas calicem aut sanguinem esse novum testamentum, sed calicem illum per Christi sanguinem esse novi testamenti ratificativum: pro esse id, quo novum testamentum ratum habetur, seu esse novi fœderis confirmationem, hunc calicem confirmare testamentum novum.

Rationabilitas. Haymo Episc.

Τὸ λογικὸν, facultas rationis, potestas λογική.

Rationabiliter.

Probabili ratione, εὐλόγως: cum ratione, non sine ratione. λογικῶς, κατὰ λόγον, ad rationem accommodatè.

Ratio non tenet.

Non habet vigorem, ratio non viget, est enervis, parum aut nihil valet, μικρὸν ἢ οὐδὲν ἰσχύει, ut loquitur Arist. 2. Ethic. c.3. parvam habet vim, ἐν μηδενὶ λόγῳ, in nullo pretio est, propositum non concludit.

Recentari. Poëticum.

Renovari, recens fieri. Theologi utuntur. In cœna Domini memoria ejus recentatur, passio ejus recentatur, i. e. animo recolitur. Nec ego verbum hoc repudio, quia satis significans & non durum est. Orator pro recentare studia dicit recolere studia. Dicitur etiam eleganter memoriam alicujus replicare & refricare: ut; ad Academicæ nostræ conversationis memoriam honestam refricandam &c. Replicare memoriam annalium, temporum, id est, reducere in memoriam tempora.

Recidivare. Bielis. & recidivare in peccata, Dion. Carth.

Relabi in febrim, vel morbum, recidere in peccatum.

Recommendo.

Commendo, fidei, virtuti tuæ committo, concredo.

Recompensari.

Sapientia nō potest recompensari: Barb. Latini eleganter: Sapientiæ nullum pretium par potest rependi. Sapientiæ æstimationem pecunia metiri nequit: Sapientiæ paris momenti pretium, seu τιμὴ ἰσόῤῥοπος (Arist. 9. Ethic. c. 1.) reperiri non potest.

Psalmus hic applicabilis est ad regratiandum Christo pro beneficiis. D.C.

Usurpari potest ad gratiarum actionem seu ad agendum gratias.

Rectificativus habitus.

Habitus dirigens actionem, moderator actionis, aliâs directivus in agendo.

Referendarij, Apocrisiarij.

L. Qui referunt ad Principem Episcopum, aut Papam. Ἀποκρίνομαι enim est, respondeo.

Registrare, registrum, Barb.

In tabulas referre, in libellum referre. Rationarium, liber rationum, ἐφημερίς.

Regratiari Deo Dion. Carth.

Gratiam habere seu tribuere Deo pro beneficiis, meritam seu debitam gratiam memori mente persolvere.

Recompensare.

Pro recompensare dic compensare, exæquare, rependere beneficium, quasi remetiri, reponere, reddere, ἀποτίνειν, ἀποδιδόναι ἀμοιβάς, reponere gratiam be-

beneficio parem, malam gratiam reponere. Quod huic negotio diminutum est, industria tua compensabis, exæquabis, Ciceronianum est. Itaque etiam pro recompensatio dices remuneratio, compensatio, quæ græcis est ἀντικατάλλαξις usitatissima Politicis Oratoribus & Logicis. Estq; his ἀντικατάλλαξις unus è modis refutandi vitiosas conclusiunculas.

Regulabili ratione. Biel.

Moderabili ratione, quæ regi potest.

Regulare.

Exemplar regulat animam, ne erret.

Tu dices, est norma seu regula certitudinis.

Rejuvenescere.

Renasci, de integro juvenem fieri.

Remediare.

Medicari, mederi, medicinam afferre.

Rememorativum.

Ecclesiasticorũ rememorativũ non prorsus rejicio: Crux adoratur nõ per modum termini, sed rememorativi. Francisc. de Mayronis. Christus in cruce rememorative adoratur ac si esset præsens Picus: pro, in signo reducente seu revocante in memoriam, in mnemosyno, in signo ἀναμνηστικῷ. Rememoro verbum Barbarum non est.

Remissa.

Ecclesiasticis scriptoribus hæc vox familiaris est, quam non damno, pro, Remissione, ut Remissa peccati, errati, pœnæ dicitur, pro remissione, gratia, veniâ vel relaxatione ejus.

Remorbesco.

In morbum recido.

Renego.

Denego, renuo.

Rephlebotomatio.

Iterata phlebotomatio.

Phlebotomiæ iteratio, iterata phlebotomia, quæ græcis est ἐπαφαίρεσις. Fernel. lib. 2. de arte medendi. Sic pro phlebotomari dices, sanguinem mitti, incidi venam.

Repropitiari.

Qui peccavit, sine ulla mora Deum sibi repropitiari festinet, pro, reconciliari Augustin serm. 58. de Tempore.

Resistibile: irresistibile.

Scholasticorum sunt pro eo, cui potest resisti, cui repugnari, restitari non potest: Vis simpliciter vel præcisè irresistibilis: voluntas prorsus irresistibilis, pro vis cui resisti nõ potest quæ prorsus est inevitabilis seu indeclinabilis.

Resolutè hinc intelligitur.

Clarè, expeditè, explicatè ex eo intellitur

Res renascenda, denuò fienda.

Res, quæ renascetur, res denuò generanda & edenda. Noli mirari, quod tibi dixerim vobis esse renascendum, id est, oportere vos denuò gigni. Castal. in 3. cap. Joh.

Retrectare.

Forte Librarij σφάλμα est: Reperi id nuper apud quendam νεώτερον. Imprimendum erat: Retractare. Est autem retractare aliquid, 1. simpliciter id est, iterum tractare, repetere. 2. cum emendatione aliquâ vel diligenti examine. Ita scripsit Augustinus libros Retractationum: Et Cicero ad Atticum opus Retractationis dicit pro Emendatione. Sic dico: Opus meum exit retractatiùs & castigatiùs, id est, limatiùs.

Revalesco.

Convalesco, è morbo recreor, consanesco, relevor. *Reco-*

Recogitare tempora facta.

Excitare memoriam ad præteritorum temporum (vel factorum) cogitationem. Hæc phrasis in lucem revocanda est. Revocare verò ad memoriam ex recogitare Scholasticis D. relinquendam, pro Recognoſcere.

Repropitiari.

Qui peccavit, ſine ulla mora Deum ſibi repropitiari feſtinet pro reconciliari. Auguſtin.ſerm.58.de tempore.

Rogarij Gloſſar in 5.Pompejum Feſtum.

Rorarij (a rore) milites, qui levi armatura primi prælium committebant, quòd, ut ante imbrem fere rorare ſolet, ſic illi quòd ante gravem armaturam prodirent rorarij dicti: Græcè ἀκροβολισαὶ, ἀκρόβολοι. Hinc vinum rorarium, quod dabatur rorariis.

Litera S.

SAGITTARE NEOTERICORUM.

Iaculari, jaculo petere, ſagittam torquere, jaculo figere, jaculum emittere. Pro ſagittator dices ſagittarius: pro ſagittatus, ſagitta ictus.

Saltem.

Saltem particula non diminuit, ſed reſtringit ad minus: Pariſ. conſil. 34. num.7.lib.3, Recentiores ſcriptores ſæpe hâc voce utuntur pro duntaxat: (Abuſus hic ſeu error nunc ferè eſt Oecumenicus) id quod improbant, qui in literaturâ Latinâ familiam ducunt. Sapiens ἐυθυῤῥήμων ἐςω. Quis ita loquentem ferat? Deus ſaltem unus eſt, pro, Deus tantùm ſeu ſolùm unus eſt. Omnis cauſa ordine ſaltem naturæ præcedit effectum: Axioma verum eſt; Omnis cauſa ordine tantum naturæ præcedit effectum: Axioma falſum eſt. Cœcus igitur ſit, qui non videat, Tantum & Saltem non eſſe idem. Si non ab omni pœnâ immunis eſſe, ſaltem miliùs puniri debet: Ita rectè loqueris: Si hic pro Saltem diceres Tantùm, errares ſanè. Non eſt hoc ἀμφίδοξον: Sic: Elegans quidam vir, Viduare non ſaltim de uxoribus dicitur, aut quæ ſub fœminarum ſunt genere: ſed omni ſpolio. Dicendum erat ſolùm. Eſt ſaltem pugna imaginaria, es iſt nur ein ſpiegelfechten. Dicendum erat: Tantùm.

Salvum conductum dare

Sic loquuntur ὑπόξυλοι (lignei) Tu dices: publicam fidem dare, geleit geben/ Salluſt. ἄδειαν διδόναι. Pauſanias. Sic loquitur etiam Ariſt.5.Eth.c.4.Salluſt. in Jugurth. Qui Romam inde publica venerat.

Scenofactoria. Compoſ. è Græc & Lat.

Utitur Haymo Epiſcopus in explic.epiſt. ad Corinth. Tu dices pro eo, confectrix Tabernaculorum, ars faciendi tabernacula: σκηνοποιὸς erat Paulus Apoſtolus, id eſt, confector tabernaculorum.

Sapida divinorum notitia. Schol.

Sapientia θεοσοφία.

Scinda ſphæra.

Barbarum hoc in Geometria. Itaq; malo periphraſin ſeu ἀφαίρεμα, pars ſphæræ, quanta duobus ſemicirculis ipſius maximis ſuper axe ſeu diametro in angulum coëuntibus interſepitur.

Scij artis. Hermol.barb.

Scientes arteis.

Scrutinio conſequi.

Indagando, perſcrutandoq; conſequi.

Secundum quod ſtat ſub nominibus primæ intentionis.

Sic loquuntur, qui pingui utuntur oratio-

tionis genere: Tu dices: Quâ ratione subjicitur nominibus primæ impositionis seu institutionis.

Semper vel communiter ejus lingua sonat hoc:

Semper vel plerunq; hoc in ore habet. Nihil ferè nisi hoc crepat: crebris sermonibus usurpat hoc in suis concionibus de misericordis Domini. Omnes Pauli Epistolæ crepant Gratiæ vocabulum; quod, quoties audis, intellige tibi commendari Dei misericordiam &c. Erasm. Roterod. Sic dicimus: Paulus nil nisi Christum sapit, sed alio sensu.

Sensaria animæ pars. Hermol.

δυνάμις αἰσθητική, pars sentiens, sensus.

Semivirtuosus.

Qui præditus est tantùm ἀρετῇ honesta; in quo non est solida virtus; ἡμισπουδαῖος, ad imitat. Arist. 6. Ethic. ubi dicitur ἡμιπόνηρος, id est, qui ἀρετῇ quadam vitiosa præditus est, semimalus. Sicut contra πονηρὸς est, qui confirmato habitu improbitatis laborat; qui improbitatis ἕξιν contraxit.

Sensiterium.

Αἰσθητήριον, organum sensui accommodatum seu destinatum, sentiendi organon.

Sensatus Insensatus. Non satis sensatus, Dion Carth. & virtus Biblior. vers.

Sapiens, habens sensum, valens sensu, satis sanus. Minùs compos mentis pro hoc Dionys. Carthus. Est sensatus in verbis, & loquitur sapientialiter, dic loquitur sapienter, cordatè. Nota hîc sensum interdum sumi pro mente.

Sensifico.

Augustini verbum est, pro, sentire facio; (sic αἰσθητήριον philosophi Latinè verterunt instrumentum sensificum) Anima est sensibilis, id est, potentiam habet sentiendi, quia oculis colores, auribus sonos, naribus odores, palato sapores, manibus aspera vel levia sentire facit, inquit August. lib. de cognitione veræ vitæ c. 5. & ibidem eodem sensu ait; Anima invisibilis, sed sensibilis, visibile corpus, occulta vi sensificat & vivificat. Sensificum est Macrobij.

Sententionatus ab Ecclesia. Thom. Aq.

Pro damnatus sententia Ecclesiæ. Qui benè operatur, à judice summo justus esse sententiabitur. D.C. pro hoc dic, Justus pronunciabitur.

Servitiosus alij. B. Cocles.

Officiosus in alium, alij facilè gratificans.

Sessum capere.

Pro Sedem, cócedere sessum. Sessum hîc supinum, non nomen est, sitzen/gehen. Sic illos recipiamus sessum.

Signire.

Signare, insignire, signum imprimere, signo notare, consignare, sigillo obfirmare. Ulpian.

Silentiarius.

Novum est, pro imperans silentium, & ea curans, quæ ad quietem pertinent. P. Molineus; Minister arcanorum Principis conscius, qui arcanis principis silendis interest. Procopius. Sic auricularius.

Similitudinariè.

Mellius est Transsumtivè, per similitudiné, impropriè, metaphoricè, translatitiè, tralatitiè, cui opponitur propriè, verè, naturaliter.

Situatum est oppidum inter duos montes.

L. Inter duos montes interjacet: Sic: Inter duas syrtes interjacet. Plin. Duabus.

bus ſyrtibus interjacet. Columell. Dicas ſyrtes interjacet. Plinius. Campus interjacet urbi & urbem. Plinius.

Solennis.

Solennibus, id eſt, feſtis diebus, in ſingulos annos ſtatis, quorum Cerimoniæ dicuntur ſolennitates.

Solſtitium hyemale.

Nemo eorum, qui caſtè integrèq; locuti ſunt ſeu in lingua Latina verſati, ſolſtitium hyemale, ſed Brumam appellarunt tempus illud, ait Scal. exer. 28. Et Lucret. doctiſs. Poëta, ſolſtitium appellat τὴν θερινὴν τροπὴν Solis, ut brumam τὴν χειμερινήν. Hoc omnes veteres ſervarunt à minoribus depravatum, ait Ob: Gifanius in collect. in Lucr. Cicer. lib. 2. de nat. Deorum. Solis acceſſus diſceſſusque ſolſtitiis brumisq; agnoſcitur. Sed recentioribus duo Solſtitia demus.

Solvendo æs alienum non eſt.

Non eſt ſolvendo æri alieno.

Somneitas.

Somni natura: vel immoderatio, ſeu nimietas, ὕπνυ πλεονεξία. Nimietas pro ſuperfluitate in barbaris non habeo, etſi Cicero non utatur. Eſt vox hæc Columellæ Plinij & Juriſconſultorũ. Nunc rariſſimè uſurpatur. Ut autem ab Anxius anxietas, ſic a Nimius fecerunt nimeitas.

Sophiſticari.

Cavillari, argutari, σοφίζεσθαι.

Specificari per Formam.

Perfici per formam.

Specificabile.

Quod poteſt perfici, vel fieri certa ὄντος ſpecies.

Specificatum.

Contractum ad ſpeciem, definitũ ſpecie.

Speculatur. paſs.

Non eſt in ſpeculo res quæ ſpeculatur in illo. Monach. Alanus; pro, non eſt in ſpeculo res, quam ſpeculamur in illo.

Squybala.

Medici σκύβαλα vocant duriora excreméta, quæ vulgo βαρβαρίζοντες ſquybola nominant. Joachim. Camerar.

Stat pro ſumitur. Biel.

Deus hîc ſtat perſonaliter pro Filio, i. e. accipitur, ſumitur, ponitur, At probum eſt & elegans; Concluſio ſtat, cui opponitur, concluſio jacet.

Stat pro conſiſtit.

Omnis difficultas ſtat in eo, ut videatur &c. Javell. ut annotat feſtiviſſimus Friſchlinus in Priſc. vapulante. I. verſatur, conſiſtit.

Sub apparentia veri, recti;
Sub prætenſione Boni.

Specie veri ſeu obtentu, utrumq; Cicero; Obtentu ſeu ſpecie boni.

Suadeo ad pacem.

Suadeo pacem, ſum ſuaſor pacis. Conſuaſor etiam Ciceronis eſt. Suadeo tibi de concordia. συμβουλεύω σοι περὶ ὁμονοίας.

Suboleo hoc.

Subolfacio, ſubodoror hoc, hoc mihi ſubolet. Terent.

Subſtantivus, a. um.

Auguſtini eſt Anima ſubſtantiva, pro re ipſa ſubſiſtente, ſubſtantivum eſſe, pro realiter ſubſiſtere; De Eccleſiaſt. dogmatibus cap. 16. ſolum hominem credimus habere animam ſubſtantivam, quæ exuta corpore vivit cap. 17. Animalium animæ non ſunt ſubſtantivæ, per animalia hîc bruta intelligit. De cognitione veræ vitæ elegantiùs

tiū; subsistendi verbo utitur, quicquid alij vitam subministrat, ipsum est necesse ut subsistat. Anima (hominis) vitam corpori tribuit. E. anima hominis realiter subsistit. Scholastici brutorū animas vocant qualitativas.

Successivè.

Progressu temporis προβαίνοντος χρόνου; Successu temporis προϊόντος χρόνου. Demosthenes.

Summa Summarum.

Summa summarum vulgus dicit pro deniq;, quod Græcis est τὸ πέρας, τὸ πέλος, per Ellipsin præpositionis κατὰ. Observa interim, rectè dici, Summam rerum, summam summæ, summam summarum à Lucretio pro eo, quod est τὸ πᾶν seu universum.

Super beatissimus.
Super carissimus.

Superbeatissima, supersimplicissima essentia Dei. Dion. Carth.

Superdignissima Deitas.
Supermirabile.

Supra modum beatus, ὑπερευδαιμονεῖν, supra modum seu summè beatum esse, ὑπὲρ enim valde seu supra modum significat. Pro superabundo, ego dico, supra modum abundo vel redundo; Superabundo autem dicitur per Græcismum. ὑπερπλεονάζω, quo utitur Paulus 1. Tim. 1. Sic pro supervinco (quod Græcis est ὑπερνικάω utitur hac voce Paulus Rom. 8. v. 37.) ego dico; egregiè vinco.

Superioritas.

Excellentia, ὑπεροχὴ, eminentia primatus, summatus, apud Lucretium.

Superficialiter proponere, respondere, intelligere.

Populariter, leviter, obiter, exotericè, pro re nata, oben hin. ἐπιπολαίως ἐξ ἐπιπολῆς.

Superlibenter.

Ejusdem Dionysij est, pro, quàm libentissimè, longè longèque libentissimè, plusquam libenter.

Superscriptio.

Inscriptio, titulus, ἐπιγραφὴ malo.

Superscribere.

Pro titulo insignire, ἐπιγράφειν, Modestini JCti est.

Super substantialis.

Damascen. dicit, Deum esse οὐσίαν ὑπερούσιον. Hoc verterunt Barb. substantiam supersubstantialem. Τερατολογία hæc esse videtur. Vertendum erat sic; Substantia eximiè, καθ' ὑπεροχὴν, eminentissimo modo, summè, supra substantiam. Nec placet Ens hypermetaphysicum, sed ens transcendens metaphysicum. Barbarus diceret supersupra naturale, vel supertrans naturale. Metaphysicum enim à vulgo philosophorum receptum est, etiamsi Græci μεταφυσικὸν non dicant.

Supereminenter.

Eminentissima quadam ratione Deus replet cœlum & terram, modo divino & θεοπρεπεῖ, i. e. Deo convenienti, κατὰ θεοπρεπές.

Supra caput, auffs Haupt.

In caput; ut, funestam homini malo seu inimico plagam in ipso beneficio dare, est carbones ignitos in ipsius caput ingerere.

Super lunam omnia sunt æterna.

Æterna supra sunt omnia Lunam Æternum nihil infra cornua Lunæ est.

Suppeditare aliquem (a suppositione pedis.

Sup-

Supplantare aliquem, einem ein bein stel- len/ ὑποσκελίζειν.

Suppositale.

Suppositale esse, Scholasticis dicitur, τὸ εἶναι substantiæ seu naturæ singularis, vel ὑποστατικόν, id est, personale.

Ex sui natura. Piccolom.

Ex se, ex sua natura, sua natura.

Suus pro ejus & sibi pro ei.

Occurrunt uspiam loca apud autores, non solùm malos, sed etiam bonos, in quibus Suum, reciprocum positum est pro ejus: Ita enim quidam locutus est ex Neophytis; Petrum omnes amare pro eximia sua suavitate debemus. At sic Cicero: Quem omnes amare pro eximia ejus suavitate debemus. Zabarell. lib. de natura civil. Cœlum ideo est corruptibile quia forma sua non habet formam contrariam. Erasmus Roterodamus, cujus oratio nō est inculta, in Concione de puero Jesu. Quemadmodum floridus ille Jesu spiritus in nostrum spiritum, redundabit: Ita noster vicissim in suum corpus influet, & quoad fieri potest, in sese transformabit. Hic videtur mihi pro Suum dicendum fuisse ejus. Vide Guilielmum Budæum, florem summum superioris ævi latinorum & Græcorum Consiliarium Regium, supplicumq. libellorum in Regia Magistrum in aureo suo commentario linguæ Græcæ pag. 28. 29. &c. Non parcitur sibi pro ei sæpè lego apud interpretes Juris civilis & Canonici: De locis duobus Ciceroni. dubium nobis movet vitus Amerbachius. primus est lib. 9. Epist. Famil. epist. 14. Semper amavi, ut scis, M Brutum propter ejus summum ingenium & suavissimos mores. Hic inquit Amerbachius, est Enallage seu κατὰ χρῆσιν Relativi, Pro Reciproco, suum. Alter est lib. eod. Ep. 25. Cum M. Fabio summus mihi est usus, valdeque eum diligo propter summam probitatem ejus. Rursum hic, inquit Amerb. Enallage est ejus pro suam. Sed Vitus (cujus natura nonnullis visa fuit ἀντιλογική) hic non agit rectè Aristachum. Nam canon de reciprocis & Relativis τὸ ejus in allatis exemplis approbat. In sequentibus ipsum approbat. Turpissimum est ipsum à se ipso vinci αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ ἡττᾶσθαι Plato. Oro Deum ne barbaricam vastitatem in his regionibus fieri sinat, sed Ecclesias ipsum veris gemitibus invocantes, & earum hospitia & honestam disciplinam & doctrinarum studia tueatur è. 3. Tom. Declamat. Phil. Melanch.

Semper de facto Scholast.

Vera fides nunquam est sine bonis operibus sed semper operatur de facto, ut loquuntur, hoc est sua natura & immutabiliter: sicut sol nunquam est sine radiis: sua natura spargit radios.

Servitiosus dienstbar.

Officiosus, benignus, χρηστός, facilem sui usum aliis præbens, omnium usibus, veluti patens & expositus, qui χρηστεύεται, ut loquitur Paulus ad Cor. 1. 13.

Substanteitas.

Substanteitas est prorsus βάρβαρον. Pro eo te malim dicere, Essentia substantiæ, hoc est id, quo substantia est id, quod est: nempe per se & in se subsistentia.

Syllogizari.

Syllogizari Barbarum est, pro syllogisticè inferri seu concludi: Sic dicunt Barbari: Primum principium potest syllogizari, non demonstrari, ut excedens est majus excesso: Totum est exce-

cedens, pars est excessa. E. totum est majus sua parte, quæ conclusio est primum principium, indemonstrabile.

Synonymeitas.

Synonymia: Sic dicunt Barbari surseitas pro sursum, τὸ ἄνω.

Specificata forma Alb. Mag.

Forma in specie constituta. Sic specifica est speciem seu substantiam faciens.

Scandalizari in decore virginis.

Intuitu pulcræ virginis ad libidinem incitari σκανδαλίζεσθαι, offendi.

Stallant equi.

Stallare factum è germanico & Thusco stalla, id est, stabulo pro paulùm interquiescere seu quiescere ad emittendam urinam.

Semel pro semper Barb.

Ut semel dicam. Adversarius ita semel refutatus est. Ita semel habete seu accipite. Hoc semel decrevi. Semel dixi.

Substantivari: ut mille cum substantivatur est singular:

Cum est substantivum, cum sit substantivum. Sic adjectivari dicunt pro induere naturam adjectivi.

Litera T.

TERNI LIBERI.

NOn, ut dicitur ternæ mihi sunt ædes, sic dicitur terni mihi sunt liberi, unos dedi in alienā familiam, alteros misi in Academiam Marpurgensem, tertios domi meæ retineo: sed tres mihi sunt liberi quorum unum in alienam familiam dedi, alterum misi Marpurgum, tertium domi meæ retineo. Quia in iteratione ὑπακούεται (subauditur) filius. Nam & Quintilianus & Jurisconsulti veteres posuerunt in singulari numero liberum pro filio. At accepi binas literas dici, non duas quarum alteris jam pridem respondi, non alteri, notius est quàm ut à me inculcari debeat.

Transmentatio.

Mutatio mentis, μετάνοια, reditus ad sobrietatem animi, ad sanam mentem, pœnitentia, sapere post factum, quod & Græcis aliquando ἀνανήφειν ut Apostolo 2. c. ad Timot, emendatio vitæ, mutatio sensus, mētis suæ revocatio. Revocare se, id est, mutare sententiam.

Quorsum nos transversum abripuit dolor. solœcismus.

Sed quorsum nos transversos seu in trāsversum abripuit dolor: Ad rem redeamus.

Taciturni & placidi sitis ad me audiendum.

Lat: Favete & linguis & animis mihi verba facturo, hoc est placidè auscultate. Cic. lib 1. de Divinat. Aliud sc. est esse taciturnum quod virtutis est, aliud tacitum, quod est actionis. Itaq; dicitur à Livio habere aliquid tacitè non taciturnè, etwas bey sich versch/wiegen halten. Græci dicunt eleganter ἐπέχειν τὴν γλῶσσαν lingua favere, das maul halten/mit reden einhalten. Poëtæ dicunt cum Sillio; Mente favete. Græci dicunt εὐνοεῖν interdum εὐφημεῖν pro ἡσυχάζειν, id est, quietum esse. Daniel Heynsius in 16. lib. Sil. notis.

Testamentarius.

Pro executore testamenti non rectè usurpatur Cæteroquin latinum est.

Thesaurizo.

Eccle-

Ecclesiasticum verbum θησαυρίζω est. Pecuniam cond), malunt cultiores & Thesaurum repono, asservo.

Non tenet argumentum vel consequentia.

Sic loquuntur barbari Scholastici, imò etiam ex latinis quidam hos imitati vel potius decepti loco Ciceronis lib. 4. de Finib. de quo in verbo TENEO. Tu verò dices; Nihil conficit, nullam habet vim hoc argumentum; Consecutio nulla est, non convincit, non est πιθανάγκη, persuasio cogens, seu persuasio cum necessitate. Argumentum nihil concludit, nihil valet.

Terminativè.

Scholasticorum hoc, pro eo quod est objectum ipsum, vel modo objecti vel termini.

Tormentare.

Excruciare, cruciatibus, seu cruciamentis conficere.

Travio.

Traviare seu transviare, pro transire antiquatum est. Sic quidam legunt in Lucretio lib. 6. Traviat ignis, sed ego malo legere transmeat; vel trameat cum Gifanio. Sic tralucere pro pro translucere est apud eundem poëtam.

In tantum vel tanto, quòd, pro ut.

Sic loquitur Biel pro hoc dicendum. Adeo, ut cum subjunctivo.

Timoratè, timorata gloriatio. Dionys. Carthus.

Cum timore, Gloriatio cum timore Dei conjuncta.

Hoc tento à supino tentu verbi teneo. Biel.

Hoc probè fixo. Cicero. Hoc si teneatur.

Tadet prolixa oratio. Isidorus.

Pro tædium parit oratio, tædet orationis verbosæ.

In tot mille hostiis.

In tot millibus hostiarum quas vocant, In toties mille particulis.

Ter millia hominum, nummûm.

Tria millia. Sic duo millia, non bis millia.

Tenere meritorium hospitium.

Exercere cauponam. Ulpianus.

Non tenere conditionem, personam suam.

Discedere, recedere, resilire a cõditione, discedere a persona sua Modestin. de ususfructu lege Titio.

Tumultuat.

Tumultuatur, turbat. Sic vocifero pro vehementius clamo seu vociferor.

Taliter qualiter.

Utcunq;, qualicũq; modo, mediocriter.

Totaliter.

Omni ex parte, ex toto Cicer: Non est totaliter sapiens pro non est plenè sapiens. Cic.

Treis sub sole viris, treis super astra diis.

Treis viris, treis diis solœcismi sunt. Treis enim pro Tribus non dicitur.

Trinaria propositio.

Averrois sectatores sic loquuntur. At seu Aristoteleis propositio seu enunciatio. Conjunctione seu syndesmo una, ut Deus est justus. Opponitur ei simpliciter una, Deus est, quam vocant Averrois discipuli Binariam.

Tyrannicissimus.

Græcismus est, pro crudelissimus tyrannus.

Tyran-

Tyrannicida pro τυραννοκτόνῳ.

Vindex dominationis, oppressor tyrannidis, percussor tyranni, qui tyrannum necat vel necavit.

Themista mascul. genere pro Jurisprudente seu legum consulto.

Non placet. Nam Themista fœmin. gener. idem est quod Themis, θέμις, (cujus genitivus est ιδος & ιςος, Idis & Istis) seu Δίκη.

Trufator, Trufa.

Deceptor, Deceptio, est impostura.

Tangibile. vulg.

A philosopis multis receptum. Ciceroniani malunt. Tractabile, quod sub tactum cadit.

Litera U.

ULTIMATUM, ULTIMARI.

PRo ultima forma Scholasticorum dic perfectio seu forma, in qua natura conquiescit, forma constans; in qua promotionem sistit natura, non comparata ad ulteriorem operam, ideoq; excellens, stataria, τελεία. Ultimari autem & omninò actuari Barbarorum est ultimam διάθεσιν acquirere ad hoc ut natura alicujus introducatur: ut cum calor non modò alteratur, sed & mutatur in igneam naturam (unde febris existit) radicatus jam & habitualis factus. Plus hoc est, quàm calorem intendi & à medio deflectere: sicut plus est calorem esse radicatum, id est, suis firmatum radicibus, & habitualem, quàm intensum. Intemperies seu Distemperies ultimata est; quæ ad terminum & perfectionem perducta est, cum naturalis temperies subversa est seu destructa. Huic opponitur fiens & media, quæ habet partem fientem & partem factam ac insuper futuram, id est, adhuc est in motu. Ego pro ultimari barbaro dico: Ad extremum deduci, ultimam perfectionem consequi, absolutè perfici, perfectè absolvi. Perfectè enim absolutum Ciceronianum est: Dicitur & ad exitum perduci à Cicer.

Ubi mansisti ultimò vel ultimatè.

Recita ab eo loco ubi proximè desiisti, restitisti. Autor ad Herenn. Etsi non ab eo in quo proximè desitum erit deinceps incipietur. Indocti etiam hic pro Deinceps dicunt Consequenter.

Unde evenit, quòd: unde venit ut verear. unde venit esse, exinde venit tot esse sectas.

Qui ita loquuntur, discant se retexere sic: Ex quo tot sunt sectæ: Ita fit, sic fit, ut tot sint sectæ: Quò evenit, ut sit. Daher kompts/ Ex quo nimium, quantũ tu meus, id est, ob quam causam Sic Manutius inconsequens, inquit, est locutio, ex quo verear, Daro umb oder daher fürchte ich) ne incorruptè legatur hic textus Ciceronis l.3.fam.Ep: Quia non obscura est tua in me benevolentia: Sic fit, ut multi velint per me tibi commendari.

Unigenea.

Quæ ejusdem sunt generis.

Unigeneitas.

Homogeneia.

Unimode.

Pro Unimodè dices, uno modo, una ratione, uno tenore. Tenor enim interdum idem est, quod modus, progressus & continuatio rei æquabilis. Sic Livius: Tenore uno rem peragere, In einem zug vnd thun jmmer hin/

Basil. Fab. Cic. in oratore: Uno tenore in dicendo fluit, nihil afferens præter æqualitatem & æquabilitatem. Hic posterius est explicatio prioris.

Ut pro quod Piccolomineus.

Ut pertinet ad primum.

L. Quod attinet, quod pertinet, seu spectat ad primum.

Usuale.

Usuale, quod usui nostro servit, JCtorum est: Usualis locutio. Hermolai Barb. est, pro quo alij malunt, popularis locutio, (oppos. philosophicæ) locutio, quâ solemus uti: Quod vulgò dicitur. Verba Hermol. in 4. phys. Usualis illa locutio reperitur, quâ solemus plerumq; in se ipso esse aliquid dicere: Sed scire licet, hominem non primò, sed per aliud in seipso esse posse.

Ut.

Solœcum est, τῷ Ut, præcedente. Adeò, in tantum, vel simili particulâ intendendi Adverbiali vel nominali subjungere Indicativum vel Infinitivum, quem vocant, modum: Itaq; observanda, non imitanda sunt, quæ sunt in Jure Justinianeo: Instit. lib. 2. tit. 16. de pupill. subftit. Pupillare testamentum pars & sequela est paterni testamenti, adeo, ut si patris testamentum non valeat, nec filij quidem valebit. (pro valiturum fit, seu valere possit) Græcus dicit ὅπως vel ὥστε. lib. 1. de excus. tutor. h. t. 25. Qui tutelam alicujus gessit invitus, tutor ejus fieri non compelletur; in tantum, ut, licet paterfamilias, qui testamento tutorem dedit, adjecerit se eundem curatorem dare, tamen invitum curam suscipere non cogendum, divi Severus & Antoninus rescripserunt, pro, rescripserint. Excusari hæc possunt per Atticismum: Attici enim ὥστε & ὅπως cum Indicativo construunt. Ejusmodi est, quod Ut causali subjungitur infinitum verbum in leg. 62. ad L. Falcid. In lege Falcida hoc esse servandum Julianus ait, ut si duo rei promittendi fuerint, vel duo rei stipulandi, siquidem soli sint, in eâ re dividi inter eos debere obligationem. (pro debeat obligatio) Solœcophanes hoc excusetur per Græcismum: ὡς διαιρεῖσθαι, (ut hoc Horatij: Non Babylonios tentaris numeros, ut melius, quicquid erit pati (ὅστι φέρειν, id est, ut melius patiaris, quicquid erit) vel, si fortè hoc tibi placeat, expungatur Ut, & constructio omninò constabit. Geminum his illud Ulpiani: Hodieq; obtinent in ut differenter Quæstores creari (pro ut indifferenter creentur) l. unic. de offic. quæstor. Tmesis seu διακοπὴ hic & Hellenismus est, vel Ut tollendum est, ut redundans. Vide 1. parerg. sap. Gentilis. Addo solœcismi hujus exemplum ex cap. 28. Soliloq. August. Ipsa etiam reprobatorum oratio vertitur in peccatum ut si etiam usque ad cœlos ascenderint & caput eorum nubes tetigerit & inter sidera cœli collocaverint nidum suum quasi sterquilinium in fine perdentur. Hîc Augustinus subjunxit particulæ. Ut non positæ πλικῶς, sed ἐκβατικῶς indicativum, pro perituri sint, vel perditum ituri sint.

Zelare.

Æmulari, invidia moveri, Zelo commoveri, Zelo ardere, æmulari cum invidia, & livore. Gloriam alicujus Zelare in veter. vers. Eccles. pro æmulari, appetere, ardenter seu ardenti studio. Ne Zeles mulierem sinus tui 9. cap. Ecclesiast. pro uxorem in sinu tuo requiescentem ne ames, ut Zelotypus.

Zindela.

Serica tela simplex, Zindel.

Jocundari, jucundari, jucundare, jocundus.

Augustini sunt jucundare pro voluptate afficere & jucundari pro delectari seu oblectari vel in voluptate esse, refici, recreari, jucunditate perfundi, relaxare animum & dare se jucunditati, Cic. Itaq; dices pro hoc Augustino. Anima suavissimis jocundatur odoribus, Spiritus recreantur seu reficiuntur &c. Pro hoc, Jucundemur labore confecto, jucundè vivamus. Cic. Jucundi acti labores.

Pro jocundus dic jucundus, Qui alteri est voluptati. Gratus ab eo differt, ut species à genere. Nam jucunda sunt item grata, sed non continuò grata sunt etiam jucunda. Grata ægroto est medicina, verum injucunda & insuavis: sed sitienti vinum bonum & gratum & jucundum est.

Juvativum fortiter.

Hoc electuarium est fortiter (id est valde) juvativum.

Tu dices: Ad valetudinem multum juvat hoc electarium.

Judicabile. Doctis hoc judicabile est.

Quod judicari potest: quod cadit sub judicium, quod facile est judicatu, de quo potest fieri judicium εὔκριν© λόγ© dicunt græci: Latinus non potest hoc interpretari Judicabilis oratio, sed sic: Oratio benè distincta, perspicua, ad intelligendum facilis interprete magno illo. Orator. J. Sturmio. in elocut. doctrina pag. 548.

Juxta mare venit.

An dicatur hoc satis latinè, haud scio, cùm præpositio Juxta non soleat notare motum ad locum, sed quietem vel motum in loco, ut si dicam sedet juxta mare, ambulat juxta mare. D. Piscator. Dices igitur, Venit ad mare. Sic Horatius: Ad mare cùm veni.

Vel & Aut pro An. Javell.

Quæritur utrum locus sit entitas respectiva vel absoluta quidditas Aristoteli maximè dubium videbatur, esset ne cœlum corpus univocum, vel duntaxat analogum. Sic αγεγράμματοι philosophi pro An. Sic: querar vel sileam, pro an.

Vel pro sive Zab. in comm. in 1 poster. Sint causæ vel non sint, satis est, si cognoscamus hæc duo media non esse ejusdem ordinis.

Sive sint causæ, sive non.

Sive velim, sive nolim, cogor certam defendere sententiam. Sic Cicero; Nulla ejusmodi adstrictus sum necessitate, ut mihi, velim, nolim, sit certa quædam tuenda sententia.

Visorium apud Hermol.

Malunt alij organum aspectus, ut pro tactorio, organum tactus.

Venerosus.

Venereus, libidinosus, deditus venereæ voluptatis.

Verifico, verificari.

Probo, verum esse ostendo, verum reddo.

Versorium à verro.

Scopæ ein Besem/ Detersorium aliud est, nempe peripsema, περίψημα, ein Kehrwisch. Scoparius scoparia, cujus ministerium est scopis purgare. Ulpian.

Vis incumbit vel affertur mihi hoc agendi.

Necessitas incumbit mihi hoc agendi: necessitas mihi affertur respondendi, assentiendi, abeundi.

Vafrissimè colligis J. Roffensis.

Vaferrimè colligis.

Ver-

Verticatio.

Verticatio pyramidis in aëre. Est in comment. in Opt. Alhazeni. pro hoc mihi arridet fastigiatio pyramidis.

Vicinari alicui. Barb.

Lat. Vicinum fieri alicui.

Victimari.

Lat. In victimam occidi, in victimam confici, immolari, sacrificari. Victimari utuntur, qui inquinatè loquuntur.

Victoriales literæ.

Tu dices cum Cic: Hæ literæ sunt nunciatrices victoriæ: Hæc Epistola est nuncius vel nuncia victoriæ: literæ sunt victrices, i. e. victoriam denuntiant, prædicatione impropria.

Victualia.

Cibaria, commeatus. Cic. & L. Vall.

Violentari.

Voluntatem violentari includit contradictionem Barb.

Lat. Cogi, necessitate adstringi.

Vocalis contrarietas.

Vocális contrarietas dicit Scotus & opponit ei Realis. Nos verborum pugnam dicimus & dissensionem in verbis.

Prima jam vice hoc experior.

Delicatæ aures hoc respuunt. placet: Nunc primum experior; Ante hac nunquam idem expertus sum. Nicolaus Perottus, cavendum, inquit, est ne dicatur Hac vice tantum, sed semel tantum. Nec una vice tantum, sed semel tantum. Nec duabus tribus aut quatuor vicibus, sed bis, ter, quater. Nec Quot vicibus sed Quoties. Nec multis vicibus, nec multoties, sed plerunq; vel sæpenumero. Nec faciam hoc alia vice, sed aliâs. Nec prima, secunda, tertia vice, sed primo, secundo, tertio (vel primùm secundùm, tertiùm) Nec ultima vice, sed demum, tandem, postremo, ultimo, vel postremùm, ultimùm.) Terent. Nec illic ridebam primo. Erasm. Rot. Cum primùm esset baptissaturus infantem. Idem. Venia primùm experienti. Idem Act. 10. Hoc autem factum est tertio. Attamen idem Johan. ultimo: Hac jam tertia vice manifestatus est discipulis Jesus, pro. Ita jam tertio sese exhibuit discipulis. Pro prima vice nusquam inveniri etiam asseverat Cornelius Crocus.

Versificare extemporaliter.

Ex tempore versus fundere, idest, subito: ex tempore, ipso penè calami ductu versus facere. J. Lud. de la Cerd.

Voluptat.

Voluptate afficit, oblectat, delectat, voluptatem animo affert.

Voluptuatur Musica.

Delectatur Musica, oblectat se cum Musica, in Musica.

Vestigialiter.

Per modum vestigij. Creaturæ quæ sunt intellectus & voluntatis participes repræsentant Trinitatem per modum imaginis, aliæ per modum vestigij G: de Valent. quia imperfectè illam repræsentant.

Veritas non quærit angulos. Vulg.

Inter barbara numerat quidam. Verùm huic non assentior, etsi non negem elegantius dici, Veritas non quærit, non amat latebras. Hoc autem improbo, Veritas non vult absconsa esse in angulo, pro abditè latere. Pro Absconsum dico abditum.

ΠΡΟΣΘΉΚΗ.

Ad invitationem ejus adsum Germanis.
auff sein laden vnd erfordern.

INvitatu ejus assum. Sic Cicero coactu impulsu & efflagitatu ejus feci.

Æstuatus.

Æstu affectus.

Ab intus, ab intro.

Intus, intrinsecus.

Æternaliter.

In tempus sempiternum, immensum, infinitum. Cic.

Animarius appetitus Piccolominei.

Animalis appetitus, ὁ ψυχικὸς.

Amat sic, ut nunquam magis.
Amat, ut cum maximè. Terentius.

Sic Cicero. Domus celebratur ita, ut cum maximè.

Ab omni parte locove quærere.

Undiq; (vel ex omnibus locis) perquirere & investigare. Uno verbo eleganter Anquirere, ubi An significat circum. Cicero in officiis ex lectione Georgij Fabritij. Ut omnes locos, qui insunt in ea re de qua scribimus anquirentibus nobis omniq; acie ingenij contemplantibus ostendunt se & occurrunt.

Adtholare Adtholari.

Μικτὸν est ex latino & græco Ad & θόλος, quod subjecit mihi nobile ingenium Casp. Barth. pro ἀνατίθημι suspendo tholo, dedico, consecro. Virgilius suspendi tholo dicit.

Æstimatio: ut & Reputatio, pro existimatione, vel hypolepsi, & vis æstimativa animæ, pro existimatrix.

Dices, existimatio, ὑπόληψις, opinio. Bona existimatio divitiis præstat, id est, nomen, fama. Dicitur autem existimatio, cùm de eo, qui existimat, (*activè*) tum de eo, de quo alij existimant, (*passivè*) ut, violare alicujus existimationem, id est, nomen, famam, Lambin. in Eth.

Quid æstimas nobis faciendum?

Quid censes, putas, nobis faciendum? Quid es nobis autor? *Cic.* id est, quid suades? Periphrasis hìc retinet casum verbi, pro quo ponitur.

Æruscare: obsolet.

Pecuniam undiq; quibuscunq; artibus aucupari & colligere. Usitatum tamen hodieq; Æruscator pro eo, qui homines decipit pecunia, de quorum genere impostores illi, qui subæratos nummos aliis annumerant.

Advolvi genua, adhærere corpus, assidere latus, adjacere sponsam, ἀρχαϊσμοί.

Volvi ad genua: advolvi genibus, accidere ad pedes alicujus, sedere ad latus, ad sponsam adjacere, ad corpus adhærere, vel, hærere ad corpus, vel adhærere corpori: Sic ἀρχαϊσμὸς est; Advertere animum hæc: pro: vertere animum ad hæc. In his autem omnibus archaismis præpositionem verbo adscripserunt, nomini denegatam.

Ampullari.

Pro eo fortè malis illud Horatij: Projicere ampullas (λόγων ληκύθους) & sesquipedalia verba. ἡ λήκυθος ampulla est, 4. Eth. Nicom. Arist. c. 5. Sed ampullari barbarum non est: utitur enim eo Horatius.

Artificiatum. Piccol.

Arte factum: τέχνημα, artificiosum, res artificialis.

Assisten-

Aſſiſtentiâ tuâ opus habeo.

Societate auxilii tui, præſidio, παραστάζειν, patrocinio, te παραστάτῃ mihi opus eſt.

Acidiari, acidioſum fieri: verſ. Eccleſiaſt. & Dionyſ. Carthuſ.

Remiſſum fieri. Barbara vox eſt ab Acedia, quæ ſignificat tædium honeſti laboris, G. ἀκηδία, cui contrar. φιλοπονία, induſtria.

Adhuc ſemel. Idiotiſm. Germ.

Iterum, ſecundò, denuò.

Agonizat ejus anima. Agonizat pro veritate, Ex Idiotiſm. Græco.

Eſt in extremo agone, jam deſinet eſſe inter ſuperos, ut loquitur Eraſm. Roterodamus; Jam exſpiraturus eſt vitam, (quod Græci per πλευτᾶν exprimunt, elleipſi Accuſativi. Dicunt & ἔχειν ἐσχάτως, in extremum adductum eſſe, in letzten zügen ſein.

Decertat, pugnat, pro veritate, luctatur cum Adverſario pro veritate; Græci dicunt ἀγωνίζεται.

Æditimus, æditimor: antiq.

Pro his nunc æditùus, ab æde & tuendo: ædem tueor q. æditùor Lucretii eſt. Varro. A Lucretio hoc etymon confirmatur, quippe qui ædituentes dixerit pro æditùis. Porrò quod quidam volunt æditimum dictum q. ædis intimum, non placet: Nec enim legitimus eſt quaſi legis intimus, nec finitimus, quaſi finis intimus. Dicitur & æditua genere fœminin.

Aſſiduare. Verſor vetus Eccleſiaſtic. *Aſſiduare flagella.*

Frequenter uſurpare: pro eo Plinius uſus eſt continuare.

Amphibologia.

Minus hoc probum, etſi vel ipſe Er. Rot. ſæpe utatur, putatur ab iis, qui tantùm utuntur voce ἀμφιβολία, ſic ἀμφιβόλως vel ἀμφιβολικῶς, id eſt, ambiguè, non autem ἀμφιβολογικῶς. Porrò ἀμφιβολογία non eſt ab ἀμφίβολος & λόγος: Dicendum enim eſſet ἀμφιβολολογία, amphibolologia, quod prorſus caret autore.

Aporiari: fact. à verb. ἀπορεῖν.

Pro *Aporiari* interpretis ſeu verſoris vet. Teſt. dices, adigi in anguſtiam, in arctum cogi, valde premi rei familiaris anguſtiâ, redigi ad ſummam anguſtiam, adduci in anguſtias, perplexum eſſe, & hærere, inopem eſſe conſilii. Ἀπορία enim dubitationem, indigentiam conſilii, inopiam ſignificat.

Brutalis factus eſt.

Mens ejus ex ſtatu & ſede ſua dimota eſt: obbrutuit.

Compedire, compediti.

Pedibus conſtringere ſeu colligare, mente capti.

Condividere ſcientiam; mittheilen.

Sic Dionyſ. Carthuſ. barbariſſimè pro communicare cum aliquo.

Coæquævus.

Coævus, Æquævus.

Conſeſſio Senatorum.

Conſeſſus Senatorum, der ſitzende Raht.

Communiter pro frequentiſſime fit hoc.

Plerunq; hoc fit. Communiter aliqua re uti aliud ſignificat, nempe communionem. Significat unà, promiſcuè, universè, de communi ſententia: ut communiter ita pronunciatur.

Enumero inter, pro in eundem numerum refero.

Aliud eſt enumerari aliud annumerari. In actis Apoſt. cap. 15. 28. Scortationem inter adiaphora enumerari verum eſt: Adiaphoris annumerari, in indifferentium numero poni, ſeu in adiaphoris numerari, hoc eſt, pro adiaphoro haberi, ſeu in adiaphoris haberi falſum eſt. Alius enim generis actio eſt, nempe καθ' ἑαυτὴν vitioſa.

Exterminium. Exterminare Scholaſticorum ut D. Carthuſ. pro perditione & perdere

Pro extermino in hoc ſignificatu mâlim interfectio, occiſio: pro exterminare perdere deſtruere. Pro hoc Ægyptiorum nobiliores ſimul cum Rege ſuo exterminati ſunt dico perierunt, interierunt ſubmerſi ſunt in rubro mari. Exterminare autem Ciceroni eſt finibus expellere exturbarevé, quaſi extra terminos ejicere, ut exterminare aliquem ex Haſſia græcè ἐξορίζειν.

Sed objici poteſt Exterminare pro evertere, è medio tollere, verderben/ verſtören/ uſum eſſe Ciceronem pro domo ſua.

℟. iſtos loci Exterminator ſignificat expulſorem ſeu exturbatorem.

Deus creavit hominem inexterminabilem. vet. verſ. Bibl.

Deus creavit mortis expertem, immortalem, immortali vitæ conditione, ſempiternum.

Expedientius eſt. Schol. D.

Utilius, magis expedit, Apud Plautum eſt conducibilius.

Eat quiſq; in cor ſuum Germaniſ. M. L.

Quiſque excutiat ſe ipſum.

Pro rei Exigentia.

Pro ut res poſtulat, ut res exigit, nach notturfft der ſachen.

Ex multo tempore & adhuc Germaniſ.

Jam olim mihi ſumma neceſſitudine junctus eſt, lange geweſen vnd noch. Jam olim barbaris odio ſunt literæ. Barbari dicunt ſunt odibiles.

Exceſſivè.

Extra modum, præter modum, ultrà quàm ſatis, nimium, plus æquo, ultra medium, ſeu μεσότητα.

Evidentialiter apparet.

Evidens eſt.

Evincitur hæc ſententia (pro evertitur.)

Νεόφυτος quidam ſcriptor ita locutus eſt contra morem ſtylumq; latinorum. Dicendum. Hæc ſententia enervatur evertitur. Evincere enim eſt, erzwingen/ conficere, concludere, cogere. Evinci eſt convinci, obtineri, confici, cogi. Sic dicitur à Cicerone. Ex quibus id quod volumus evincitur, conficitur, cogitur (συνάγεται græcè.)

Extumulare. Schol.

Humo, tumulo, effodere, eruere, mortuos effodere, oſſa alicujus effodere ἀνορύττειν. Exhumare probat Perottus pro extrahere ex humo.

Exinde, Exin pro ex eo.

Exinde ſignificat ordinem, ut Deinde Indidem ſignificat ex eodem loco.

Ex diſpoſito convenerunt. Macrob.

De induſtria, ex pacto & conventu ſeu convento. Cicero.

Imprimere ſuas obſervationes in Ciceronem pro typis deſcribere, excudere.

Eſt, qui hoc carpat. Sed licere in re nova uti

uti novo verbo, sentit Nizolius. Ejus sententiæ me adscribo. Sic Cisiosanus novum seu πεποιημένον recentiorum artificum, pro Calendario syllabico, seu libello continente mensium & festorum dies, loco non moveo.

Irrefrenatè irasci.

Irasci supra modum. Graviter exardescere iracundia & stomacho. Cic.

Incinerari. Scholast. D.

In cineres redigi.

Insolesco pro in consuetudinem venio.

Inolesco.

Intentio pro fine.

Malim Scopus proposit⁹, πρόκειμεν@ σκοπὸς, Galenus.

Mala mensura.

Maligna, parca mensura.

Non semel: idq; non semel, pro ne semel quidem.

Non semel significat plus semel. Sed ne semel quidem negat etiam τὸ semel.

Nunquid unus mundus an plures?

Valla improbat. Nunquid ei de uno interrogat: An de pluribus. Erasmus approbat. At locus Ciceronis 2. de legibus adversari⁹ esse Vallæ videtur. Nunquid vos duas habetis patrias (unam loci seu naturæ, alteram juris seu civitatis: unam quæ genuit, alteram quæ excepit) an est illa una patria communis?

Portarius portaria.

Janitor, janitrix, custos ad limen, ostiarius, ostij custos.

Propalare.

Palàm facere, aperire.

Recipere aliquem ad sessionem.

Cic: Recipere aliquem sellum, ubi sessum est lupinum.

Practicare mala. Dionys. Carth.

Excogitare fabricari machinari.

Speculatores.

Corruptum pro spiculatores, id est, satellites qui gerunt spicula ad discudendum corpus principis.

EXEMPLA MUTATIONIS SENTENTIÆ vel Phraseωs vulgaris seu trivialis, aut minus puræ in elegantem, brevis in copiosam, obscuræ in perspicuam.

Verba Oris sunt expressiva interioris conceptionis affectionisq; cordis.

VOces & scripturæ sunt humanarum conceptionum & affectionum δηλώματα atq; Symbola, sunt νοημάτων in mente nostrâ hærentium effigies & simulacra, sicut νοήματα rerum extra mentem positarum, sunt rerum ipsarum non fallaces imagines atq; ὁμοιώματα, id est, assimilationes.

Cœlum rotatur orbicè.

Cœlum in orbem torquetur, cœlum circum axem movetur, versatur (id est, vertitur, volvitur) admirabili celeritate.

Actus mentis reflexus seu circularis.

Motus mentis in se conversus, ἡ εἰς κύκλον κατάκαμψις, mentis in seipsam collectio, in seipsum recursus, ad seipsum reditus. Leo: progreditur animus à suâ naturâ intelligibili ad corporea, & ab his rursus ad intellectum revertitur. Cic: Animus seipse conversans. Animus à medio profectus seseq; ipse versans.

Omnia desiderant esse perpetua, quantum possunt.

Omnia desiderio perpetuitatis tenentur.

Qua

Quà potest ea pro se quicq; id agit, ut particulam sibi divinitatis immortalis capiat. Natura nititur ex summis viribus, ut se ad imaginem quandam immortalitatis & divinitatis componat. Barb.

Homo proponit, Deus disponit.

Homines quidem multa constituunt, sed humana consilia divinitùs gubernantur, & ea tum demum, si Deo visum fuerit, exitu comprobantur.

Transferre hypothesin ad thesin.

Controversiam avocare à propriis personis & temporibus ad universi generis quæstionem. Avocare controversiam à circumstantiis ad universi generis orationem. Aristot. vocat 8. Top. ἀπίστασιν.

Principium individuans.

Characteristica seu singularis ꝓprietas.

Obduratio Dei non est actus DEI positivus, sed negativus.

Hoc Augustinus sic dicit: Obduratio DEI est nolle misereri, ut *non ab illo irrogetur* aliquid, quo sit homo deterior, sed tantùm quo sit melior *non erogetur:* Et: Deus obdurare peccantes quosdam dicitur, quia non miseretur eorum, nõ quia impellit ut peccent. Et: Non obdurat impartiendo malitiam, sed non impartiendo misericordiam. Ad Sext.Roman.Presby. Epist. 105. Ad sextum artic. falsò ipsi impositum: Non imittit malam tentationem in cor. Ad 24.art.falsò.imp. Deserit se deserentes. Ad 17.art. Non præparat ad peccata, Ad 11.art. Non indit Dei peccandi voluntatem.

Dici ad convertentiam.

Reciprocari, converti.

Si non pones ea circumstantialiter, judicari ista nequeunt.

Nuda ista si pones, nequeunt, id est, ἄνευ περιστάσεως judicari, qualia sint, non facilè possunt. Cic.

Subjectum coincidit in idem numero, cum efficiente, cujus actio est ad intra.

Subjectum idem numero est cum efficiente interno, seu, agente per emanationem.

Sine præviâ dispositione.

Sine apparatuum antegressione, sine præcedente διαθέσει, sine παρασκευῇ.

Sine formidine assentire.

Non languida fide, non dubitanter, sine omni dubitatione, non titubanter.

Formidare de opposito. Greg. de Val.

Vereri ne non sit verum, ne assertionis assensus sit falsus, dubitare, utrum sententia proposita vera sit.

Forma in ordine ad materiam.

Forma relata ad materiam.

Inorganicæ potentiæ sunt reditivæ & reflexivæ super seipsas: reflectunt se super se. Dionys. Carthus.

Illiterata & illota hæc: Ipse Dionysius tersiùs sic ferè: Animæ facultates non organicæ intelligunt & volunt seipsas & suas ipsarum actiones (proprios actus) & quicquid est hominis.

Utrumlibet contingenter, ex æquo verum aut falsum.

Sic vulg. Elegantius ita: pro re nata verum aut falsum, ὅπη ἔτυχεν.

Propter nostrum affirmare aut negare.

Sic Schegkius: propter nostrum affirmare aut negare non erit quippiam, aut non erit, cum nostra notitia non sit mensura rerum, sed res potiùs ipsæ

sint

sint mensura notitiarum. Melius: propter nostram affirmationem vel negationem. Sic Theologi, propter nostrum credere: Melius: propter nostram fidem.

Nullum corpus Organicum habet partes simultaneas.

Illiberale planè hoc est: Tu dicito: Omne corpus organicum habet partes extra partes, id est, habet ita, ut, uni una est, ibi simul non possit esse alia. Politianus.

Habere partem extra partem.

Partes ita dispositas & ordinatas habere ut (non solùm ratione, sed &) situ discriminatæ sint, ut una sursum versus, alia deorsum versus, una foris, alia intus, una ante, alia post consistat, ut alibi collum, alibi manus sit.

Non hoc competit utriq; univocè.

Non hoc convenit in utrumq; æqualiter, secundùm eandem essentiam.

Ens intentionale.

Ens intellectu apprehensum, νοητὸν, cui opponitur, quod extra mentem existit.

Aliquid creatur ex praexistente materia inidonea.

Latin. & periphrasticè: Quædam res prius non existens fit subitò absq; ullo motu, solo Dei jussu ex materiâ quidem, sed habente in se nullam rei producendæ potentiam definitam.

Prima causa vim suam in secundam influit.

Prima causa Deus vim suam in secundam causam infundit, vim suam cum secundâ causâ communicat.

Fundamentaliter planè argumentum illius refutat.

Illius sententiam planè convellit, & ab radicibus elidit omnes fibras argumentorum ejus, omnes illius argumenti stirpes & fibras penitùs elidit; vel: Argumenta ejus funditùs evertit. Similia his collige: literis, & ocio hic abuti non videberis.

Necessaria causa necessario & ad extremum agit.

Necessaria causa necessariò ac tota vi seu facultate fertur ad effectum: quicquid necessariò aut naturaliter agit, ad extremum suæ potestatis agit.

Finita virtus non agit instantaneè.

Finita vis & potestas tempus ad agendum requirit, non agit momento.

Naturalia fiunt ferè unimodè.

Res naturales eodem tenore progrediuntur seu fiunt, nisi externâ potestate prohibeantur.

Omne ortum tandem interit.

Quæcunq; orta sunt, suapte naturâ sunt occasum habitura: Earum rerum, quę essentiali causarum ordine conjugatæ sunt, nulla ortum habet, quæ occasu non concludatur; Mundus ut ortus est, sic tandem aliquando interiturus est.

Linea arcualis non potest rectificari.

Linea circularis (arcuata) non potest fieri recta: Directa non potest omni ex parte æquari lineæ rectæ: non potest perfectè adaptari & congruere rectæ. Itaq; quadratio circuli fieri nequit.

Vertere ad literam non est necessarium.

Non necesse habemus verbum pro verbo reddere.

Caritas naturâ incipit à seipsa.

Natura hominem sibi ipsi primum conciliat. Omne animal ipsa natura sibi primùm conciliat.

Supereminenter.

Eminentiſſimâ quâdam ratione.

Prætractamenta ſeu prænotamenta nobis ſunt tria. Jacob. Bad.

Initio tractanda ſeu προλεγόμενα nobis ſunt tria, προτηρήσεις ſeu προγνώσεις tres.

Proletaria animalia. Herm. Barb.

Quæ ſimile ſibi progenerant animalia.

Cæli color non ſecundùm exiſtentiam, ſed tantùm apparenter eſt cæruleus

Cœli color eſt cæruleus, non revera, ſed aſpectui noſtro: Species enim luminis à non opaco deficientis refertur & exprimitur in cæruleo.

Apparenter bonum, bonum ſecundùm apparentiam, non exiſtentiam.

Quod boni ſpeciem præ ſe fert, non reapſe bonum, ſed boni ſpeciem præ ſe ferens.

Ratio formalis objecti Quæ ſcientia, Theologiæ, &c.

Ratio formalis objecti, quæ per ſe primò reſpicitur à ſcientia. Ejusmodi ratio in Theologia eſt divinitas ſeu res divinæ, quatenus ad eas omnia habent σχέσιν, quæ tractantur in Theologia.

Ratio formalis ſub qua objecti ſcientiæ, Theologiæ.

Ratio formalis per quam velut medium quoddam Theologia infert concluſiones ſuas: Ea eſt revelatio divina facta Eccleſiæ. (Ratio ſub qua, i.e. medium.

Theologia poſitiva.

Theologia ponens & ſtatuens ex ſcriptura ſacra principia firma & concluſiones firmas. Ab hac diverſa eſt Scholaſtica, quæ diſputatrix eſt & argumentoſa.

Materia ſignata.

Materia quanta, determinata, ſeu definita quantitate, Thom. Aquin. vel: Materia cum potentia proxima ad hanc determinatam quantitatem, non ad aliam. Card. Cajetanus.

Quædam formæ ſunt præditæ latitudine quadam.

Quædam formæ ſunt præditæ gradibus, quædam ſunt poſitæ in indiviſibili.

Materia ſubſtantiatur per poſſe.

Potentia eſt materiæ differentia ſubſtantialis ſeu ratio formalis, id eſt, συςατικὴ conſtitutiva: Potentia eſt ratio conſtituens principium materiale: Potentia ſignificat naturam materiæ loco differentiæ conſtituentis, interprete Zabarella lib. 1. de rerum nat. c. 11. & 13. Potentia eſt conditio neceſſaria materiæ, ejus naturam conſtituens.

Potentia objectiva.

Potentia, qua effectus, qui τῇ ἐνεργείᾳ non eſt, eſſe poteſt reſpectu ſuarum cauſarum, à quibus poteſt produci. Ita mundus eſt in potentia objectiva Dei à quo potuit procreari.

Potentia ſubjectiva.

Potentia, qua materia poteſt ſubjici omnibus formis. ita mundus non erat in potentia ſubjectiva, quia nulla erat ante eum materia, ex qua generaretur.

Hæc præſupponuntur. Schol.

Hæc præmuniuntur ſequentibus. Cic. Quæ omnia præmuniuntur reliquo ſermoni.

Ἀνακόλουθα ſunt corrigenda.

Piccolom. Declarabo primò, quotuplex ſit privatio: Secundò, quòd ſit: Tertiò &c. Ordiens igitur à primo: Ariſtoteles refert varias ſignificationes pri-

privationis: Hoc dictum volūit: Quod ad primum attinet, vel, ut ordiar à primo.

Νοθευόμενα (uno excepto Axiocho) non placuit vertere, in genuinis Platonis fontibus expoliendis satis superq; laboris mihi esse ratus: Hoc dictum à se volvit: non placuit vertere; quòd in genuinis &c. mihi esse ratus sim: vel: non placuit vertere in genuinis &c. esse rato.

Græca & Hebræa loquendi ratio interdum traducenda in Latinam.

Omne verbum otiosum, quodcunq; dixerint homines, de eo reddent rationem: Matth.12. pro de omni verbo reddent &c.

Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Joh.17. pro eo quod est: Ut omnibus, quos dedisti mihi, det vitam æternam, vel, ut, quotquot dedisti ei, det eis &c.

Quocunq; respectas (quocunq; oculos conjcis) in hoc universo ordinata rerum series ostendit esse Deum.

Hæc sententia sic dilatatur: Quaqua te vertis in hac tota rerum natura, vel cœli figuram, motus & harmoniam cum elementis considerans, vel mirandam artem in opificio nostri corporis & terræ fœcunditatem intuens, ordo in omnibus rebus clamitat esse mentem æternam, architectatricem, & conservatricem rerum.

Materia generali formâ corporeitatis actuata.

Sic loquuntur, qui sunt in ea hæresi, quæ nullum sequitur orationis florem, (licet nihil sit, quod non persequatur suis argutiis) pro eo quod est elegantiori stylo: Materia non distincta formis substantialibus, & eatenus orbata formis seu ἄμορφος.

Irresistibilitas.

Impotentia resistendi.

Irresistibilis impressio.

Impressio, cui obsisti non potest.

Mores oriuntur, non tàm ex traduce, quàm ex rebus non naturalibus.

Qui vocum lautitias & veneres affectant, hoc argumentum cum Cicerone dilatant sic: Ingenerantur hominibus mores, tam à stirpe generis ac seminis, quàm ex iis rebus, quæ ab ipsa natura ac conditione loci, & à vitæ consuetudine suppeditantur, quibus alimur & vivimus.

Conserves, quæso, illum indemnem. Seneca.

Hoc mihi da atq; largire, ut eum sartum & tectum, ut ajunt, ab omni incommodo, detrimento, molestia sincerum integrumq; conserves: Cic. ad Attic. schadeloß halten.

Animus non est potis se videre.

Non valet tantùm animus, ut se ipse videat. Cic.

Pars Quantitativa.

Pars integrans, mensurans totum quantum, quâ quantum.

Totum perfectionale: Totum totalitate essentiæ.

Totum perfectionis: totum individuum, simplex, absolutum à partibus, non habens partes. Partium expers non dicitur.

Verba interdum partim principiis partim ablativis designantibus consequentiam commutanda sunt: ut

Pater Publij febri & dolore viscerum infirmus erat & ingressus est ad eum Paulus ac oravit & imposuit ei manum

num suam ac sanavit eum. Act. 28. c. Elegan: sic. Factum est autem ut pater Publij febri ac dysenteria detentus decumberet: ad quem Paulus ingressus & precatus, impositis ei manibus, sanavit eum.

APPENDICULA AD VOCES ET phrases minus probas.

Abbreviatè sic hoc concludo.

HOc brevi sic confirmo, brevibus verbis sic dissero. Cic.

Ac vel atq; pro Quàm non in loco.

Scias equidem mihi doctiorem esse filiũ tuum, atq; meliorem. Hoc est subtilius, ac verius. Quàm erat dicendum. Rectè autem dicitur: Scito, neminem mihi cariorem esse tuo Filio, vel quàm filium tuum, vel, atq; est filius tuus. Non arbitror te esse me meliorem. Sic Terentius in Phormione. Ego hominem callidiorem vidi neminem, quàm Phormionem. Potest etiam dici, atq; est phormio. Nec displicet, neminem ac Phormionem. Nota *Atq;* & *Ac* habere significationẽ particulæ *Quàm*, antecedente *Alter, non magis, non minus, secus, alius, æquè, contrarius, contrà.* Terent. Aliud mihi respondes ac rogo. Cic. Paulò secus à me atq; ab illis perfecta sunt. Idem. Contrarium decernis ac paulò aute decreveris. Idem. Stellæ errantes versantur retrò contrario motu atq; cœlum. Sic: Scito neminem mihi æquè carum esse atq; est tuus filius. Non puto pumicem æquè aridum esse atq; hoc est ex Plaut. Sic: Non magis hoc verum atq; istud est; Et *præcedente comparativo* sic; Veriùus est hoc atq; istud. Plaut. Amicior mihi nullus vivit atq; is est. Horat. His me consolor victurum suavi', ac si Quæstor avus pater atq; meus patruusq; fuissent. Doctiorem te nunc censeo esse, atq; olim, cum te docerem.

Adinvicem.

Invicem, vicissim, mutuò.

Acclina vel declina sine tristitia aurem tuam pauperi. Versio Ecclesiastici vetus.

Pauperi facilè, jucundè, cum facilitate & lenitate fac audientiam, facilem te in paupere admittendo audiendoque præbe. Ciceroniana hæc sunt.

Affectare aliquam, pro attentare pudicitiam.

Appellare aliquã de coitu. Affectare est ferventer vel affectu ardente appetere; Aliud est affectare viam ad dominam apud Terentium.

Angustiata res.

Res contracta, adducta, coacta in angustum. Cic. & Terent.

Appropiare.

Cic. Adventare, propè vel propiùs adesse, appropinquare. Proximare & approximare poetica sunt.

Aspata: Dionys. Carthus. prorsus corruptum.

Eunuchus castratus, spado.

Atholare.

Dedicare, consecrare, ab ad & θόλος. Suspendere tholo.

Ad hyemem reponere, auff den Winter.

Fructus condere, reponere, seponere in hyemem; Sic in crastinum, in longum, auff ein lange zeit.

Com-

Compassivum cor, compati in alienis miseriis.

Commoveri alicujus miseriâ, capere dolorem in alicujus miseriis vel temporibus, dolere alienam vicem, dolere alterius vicem, dolere ex miseria alicujus, dolore dolorem alicujus, de dolore alius, dolore alieno, seu miseria aliena, alterius incommodis affici, graviter angi: Dolori alterius suum adjungere. Cic. ad Att. De alienis doloribus sollicitum esse. Id. Budæus pro compati utitur condolescere, quod Cic. usurpat pro simplici: Græci dicunt συμπάσχω & συμπαθέω à πάθος. Eadem forma dicitur ἀπαθῶ, expers sum affectuum, μετριοπαθῶ, κακοπαθοῦντα μόρια, loca affecta & vitiata. Gal. Pro compassivum Græci dicunt συμπαθῶς ἔχειν, id est, cum alio condolens. Epistola scripta συμπαθῶς est apud Cic. ad Att..

Contemtibilis, contemtibilitas, contemtibiliter.

Despectus, ignobilis, qui nullo est numero, despicientia, contemtio, humilitas, contemtim. Livius..

Contechnari: Plaut: μηχανᾶν ex Lat. & Græco.

συντεχνάζειν colludere..

Convivere, convivere tecum: Vers. vetus Ecclesiastici.

Pro convivere Quintiliani malim unà vivere, (ut unà vivere in studiis: Cicero) convictores esse..

Christus non in cœnâ, sed crastinâ demum die in arâ crucis corpus & sanguinem suum obtulit.

Sic locutus est quidam primæ classis Theologus, pro proximâ ab illâ die, postridie..

Quædam agit Deus secundùm congruitatem sapientiæ suæ, non omnia secundùm omnipotentiam suam.

Juxta sapientiæ suæ congruentiam, &, ut ita dicam, decentiam.

Convesci.

Cibum capere cum aliquo.

Discontinuatus, non discontinuatus motus, actus, mos.

Pro illo dic, motus temporis spacio intermissus, non perpetuus: pro hoc: motus non interruptus, temporis spacio non intermissus, perpetuus, perpetuatus, continuus, continuatus. Nam perpetuare est idem, quod sine intermissione continuare, Plauto & Ciceroni, ut verba perpetuare: sic vox perpetua est vox solida: Vide Hadr. Cardinal. de modis L. Linguæ.

In necessitate depudescendum, non est Poët. sed Barb.

Latinus depudere dicit, ut Ovidius, pro pudorem abjicere: Necessitas excutit pudorem: Vel: Rebus pudor absit in arctis. Valer. Flaccus..

Depudicare aliquam.

Antiquatum hoc est: Succedaneum igitur hujus sit, vitiare, stuprare, pudicitiam seu casti pudoris decus auferre.

Discredere. Vers. Athanas.

Fidem non adhibere, seu habere, diffidere, ἀπιστεῖν, non credere.

Deliciari, deliciosè vivere.

Pro his dices: In deliciis esse, delicias facere, lust vnd kurtzweil pflegen, delicate & molliter vivere, esse voluptarium, dedere se voluptati, vivere voluptariè.

Extra semper & frequenter.

Fortuna non est in iis, quæ sunt extra semper & frequenter. Barb. Physici.

Lat. Fortuitũ nec illius generis est, quod necessarium & perpetuò est, nec illius, quod plerumq;, sed quod rarò. Sic Arist. in phys. Fortuna quod est, non est causa ejus, quod est ex necessitate & semper, nec ejus, quod est frequenter, sed eorum, quæ præter hos modos fiunt.

Effor.

Ita Poetaster quidam nuper ausus est fari, pro eloquor.

Eugium, antiquatum, Laberij & Nevij.

Media pars inter naturam mulieris, seu naturalia muliebria (Eugium frangere.)

Ut exemplificem.

Exempli causa, verbi gratiâ, puta, ut putâ, ut apponam exemplum.

Exponere pro aliquo

Procurare & suppeditare alicui, quæcunq; necessaria sunt.

Et non: pro non, vel non autem. Græcis.

Diabolus & Homo sunt peccati autores & non Deus: Dedocendus & dediscendus Latinæ civitati ascriptis hic loquendi modus, qui aliquid olet ex Græcia, & loquendum sic: Diabolus & homo sunt peccati autores, non Deus, non autem Deus. Deus non item, Deus verò non. Hoc mihi gloriæ, & non pudori est, das ist mir eine Ehre/vnd keine schande: pro hoc Germanismo dices cum Livio: Gloriæ, non pudori (vel non infamiæ) est. Hoc autem Hieron. Wolffii placet: Bonorum est prodesse tantùm, & non etiam obesse. In comm. in offic. Cicer.

Fugam peccati quærit.

Quærit effugium, latebram culpæ, diverticulum peccati sive excusationem, vel colorem culpæ.

Ad fundamentum usq; exterminare.

Funditus tollere, evertere, perdere, prorsus de medio tollere.

Habituata materia.

Materia affecta & præparata congruentibus qualitatibus.

Immemoratio beneficiorum Dei.

Oblivio beneficiorum, ἀχαριστία, beneficiorum nulla commemoratio.

Incautela.

Temeritas, inconsiderantia, imprudentia, incuria, inconsulta ratio.

Illud igitur sit indubium.

Quamobrem illud maneat, ac fixum sit, quod neque moveri neq; mutari potest. Maneat ergo, quod turpe sit, id nunquam utile esse. Cicero Formulæ hæ sunt conclusionis tractatæ rei. Cicero etiam dixit, tenere aliquid firmum, pro eo, quod est, pro certo habere.

Inexterminabilis hujus viri memoria.

Memoriam hujus viri excipient omnes anni consequentes. Ciceron. Memoriam ejus usurpabit omnis posteritas.

Infirmatorium.

Valetudinarium: Columell. Nosocomium, νοσοδοχεῖον, ægrotorum receptaculum. Hospitalia pro hospitum receptaculis tolerari potest.

Inventitia puellula: Inventitius.

Exposita, expostitia, expostitius, ein fündling/puer projectus, projectitius.

Lineali rectitudine.

Ad

Ad perpendiculum, πρὸς κάθετον, κατὰ κάθετον, ad lineam. Cic.

Locum hunc producimus adversariæ sententiæ eversivum.

Evocamus hunc locum in aciem ad expugnandum adversarium, ad evertendam adversariorum sententiam. Platonici dicunt τόπον ἀνατρεπτικόν.

Lyra Perott.

Lira, Porca.

Mediator pro sequester seu interventor, seu reconciliator, deprecator, pacificus, pacificator.

Politiores seu potius delicatiores respuunt: sed quia Latinis Theologis hæc vox familiarior est, quam ut loco vel debeat vel possit moveri, rectè retinetur. Dicitur autem Mediator seu μεσίτης duobus modis: propriè & analogicè: Propriè qui partes alias reconciliat aliis: analogicè, qui partes alias sibi reconciliat. Sic Justitia propriè est ejus qui suum alteri tribuit: Analogicè verò est ejus, qui suum sibi. Hæc explicatio utilis est in Disput. de Christi satisfactione & placamento.

Ferrum ignis Μεθεκτὸν *absolutè non est, pro particeps.*

Sic quidam è recentioribus: Sed dicendum erat μεθεκτικόν. μεθεκτικὸν enim accipitur pro Participe, μεθεκτὸν pro communicabili seu κοινωνητῷ.

Memorare novissima.

Memento novissimorum.

Mortualia.

Mortuorum vigiliæ, cantiones funerales. Erasm. Roterod.

Minus quàm omnes beatus.

Minimè omnium beatus: Sic maximè omnium beatus.

Monialis.

Monastria, Ascetria, ἀσκήτρια, μοναστρία, quæ abdidit se in monasterium.

Morosè in aliquam figere visum.

Obtutum in aliquam figere diutius, cum mora: oculos in aliquam conjicere fortiter seu acriter & diu.

In naturalitate diminutus.

Deminutus sensu: Hermol. Barb. in paraphr. in post. anal. Non satis bene affectus animo, homo mente non integrâ, der seine sinne nicht alle hat.

Notabiliter doctus. Dion. Carth.

Valde, præter cæteros, insigniter.

Omnivalens.

Qui omnia potest: In omnes partes valens: Ad omnia valens. Cic.

Obstat mihi loqui.

Vetat me loqui: Impedit, quò minus loquar.

Ad hoc, ut aliquid sit Genus, oportet ut dicat determinatam naturam.

Non hoc μιμητέον; Dicendum hîc pro Oportet, Requiritur, vel necessarium est, opus est: vel, vocibus *Ad hoc* sublatis, sic: ut aliquid sit genus, dicat (h. e. contineat) determinatam naturam, oportet, (id est, opus est, necesse est) vel sic: Genus oportet ut dicat determinatam naturam: Generis ea conditio est, ut contineat definitam naturam, non omnem: Oportet, Necesse est, Opus est, quomodo distinguantur à Ciceronianis, Latinum Lexicon ostendit.

Nescis, quomodo debeas ejus doctrinam practicare.

Quomodo ex ejus doctrina commoda

tua compares, quomodo doctrinam ad usum transferas.

Pegma.

Machina ludicra, imaginosa, da Affenspiel auff getrieben wird / von Meister Hemmerling / pegma, πῆγμα.

Pariare.

Parem facere, æquare, paria facere.

Pater meus perrexit Antvverpiam: pro profectus est.

Cornelius Crocus pronunciat ad Gothos relegandum, sed errat: Nam apud Cic. ad Atticum est, Brundusium pergere cogito, & pro Plancio: Qui cum abessent aliquot dierum viam, in Macedoniam ad Planciumq; perrexi, id est, contuli me, interprete doctiss. Budæo. In Academicis Cicero addidit infinitum. Itaq; confestim ad eum ire perreximus, hoc est, cœpimus. Sic Livius; Triginta navium classe ire obviam pergit. Terent. Postridie ad anum recta pergit, id est, vadit. Pergere obviam alicui etiam apud Cic. est, pro Ire.

Pellex mariti, viri, pro uxoris.

Ita quendam inscitè locutum invenio. Pellex enim uxoris est, non ejus, qui miscet se cum ea (pellice). Pellex scilicet est quæ commiscet se viro, Cui uxor legitima est: Non igitur est adulteri sed veræ conjugis. Propudiosè filia pellex matris, dicitur à Cicerone quòd pater ipse cum illâ (filia) concumbat. Dicitur & pellex cubiculorum, quo elogio detestabilis sceleris arguitur Sallustius, quod παρὰ φύσιν pellex sit vicaria.

Alexander Pheræus à Thebe uxore propter pellicatus suspicionem interfectus est Cic. in officiis. Intellige Alexandrum non tantùm uxorem Theben, sed & fratrem ejus, ut nefaria illorum temporum consuetudo ferebat, in deliciis habuisse. Perottus: Nō dicendum, Hæc est pellex mea, sed pellex uxoris meæ.

Prosequium antiq.

Prosecutio.

Penes pro apud.

Penes pro Apud sine significatione potestatis etsi rarius, probū tamen. Nam in Terentij Adelphis est. Hæc jam penes vos Psalteria est, & in Ciceron. ad Herenn. legitur. Ut ne ad solarium quidem idoneus sed penes scenam & in ejusmodi locis exercitus sis.

Perterricrepum antiquatum.

Quod terrores crepat & incutit.

Perennale.

Perpetuum, juge, continuatum, perenne, (ut bienne, decenne.)

Podiris.

Ποδήρης, poderes, vestis talaris, id est, ad talos usq; demissa.

Penultima pro proxima ab ultima.

Ego vocem τεχνικὴν retineo, quam delicati respuunt.

Professus, professio, persiteri.

Religiosus, Deo & religioni addictus, devotus Deo, ἱερόδουλος; Religio qualis est Monachorum; devotio vitæ, quæ fit Deo; Religione se obligare, religionem suscipere, dedere se in cōsecratum peristylium, salutem mundo dicentem, & semel è publico secedentem.

Præ oculis habe prælatum. Dion. Carth.

Reveretor antistitem; Sit in oculis tuis ma-

magnus: Cic. Ferre in oculis dicit idem pro diligere.

Proficuus ad nihil.

Ad nullam partem, ad nullam rem, ad nihil utilis, ut puta ἀσύνετος, ἄφρων.

Praeorare pro praeloqui preces.

Precanti vel precantem voce præire. Præire preces, hymnum. Sic dicimus præire carmen, pro præfari carmen. Præire verba, quibus me pro legionibus devoveam, Livius. Præeunte aliquo jurare. Plinius avunculus dixit, aliquem de ſcripto præire, einem vorleſen.

Qualitercunq; ſit, vel ſeſe res habeat.

Utut ſit, quoquo modo ſe res habeat, ſic eleganter, quoquo modo extinctus eſt, mors immatura fuit, er ſey geſtorben wie er wolle.

Quàm magnum hoc fuerit, pro quantum quantum, vel quantumvis ſpacioſum.

Odore hoc repletur, quantum quantum eſt, hypocauſtum.

Quantum eſt ex parte Dei.

Nemo ſperans, quod quidem ad Deum attinet, quantum in Deo ſitum eſt.

Sequitur igitur, quòd etiam vitia ſunt paria.

Sequitur igitur, ut etiam vitia ſint paria.

Serioſè.

Seriò, citra jocum, extra jocum.

Superſcriptio.

Barbarum quidem non eſt, (utitur eo Juriſconſultus); ſed titulus, inſcriptio, epigraphe uſitatiora ſunt. Verbi ſuperſcribere periphraſis eſt, titulo inſignire.

Suppeditari.

ὑποσκελίζεσθαι, conculcari, pedibus ſubjici.

Suſtinentia.

Patientia, tolerantia, ἀνοχή.

Subtiliatus.

Subtilior factus, ſubtilis redditus, ad ſubtilitatem redactus: Aer ſubtiliatus, inquit Jacob. Milichius, id eſt, rarefactus.

Transvaſo.

Vaſa transfero, μετασκευάζομαι, ſedem muto, in alias ſedes migro, Bud. in comm. Linguæ Græcæ: συσκευάζεσθαι eſt vaſa colligere, quod Terentio converſare per Helleniſmum.

Transverſaliter in medio dividere.

Decuſſare, Columell. Zwerch in der mitten abtheilen.

Veteraſcere in piis actionibus.

Conſeneſcere, ſeu permanere ad ſenectutem & mortem usq;. Aliud eſt ſenex, aliud vetus.

Juſtim vel juxtim antiq:

Juxtà.

Uxoratus eſt.

Uxorem duxit, ſibi adjunxit.

Videtur mihi, quod videam.

Videor videre, videor mihi videre.

Volenter. Barbar.

Conſulto, Data opera, de induſtria, ἐκ προαιρέσεως, ἐκ προνοίας, κατὰ προαίρεσιν, ἑκόντι, ultrò. Sic pro Nolenter dic; ἀκουσίως, ἄκοντι, παρὰ προαίρεσιν, contra voluntatem, Nolens, Invitus, gravatè. Pro volenter nolenter dic, Volens nolens; ἑκὼν καὶ ἄκων. Pro Scienter Volenter dic; Sciens volens ſeu εἰδὼς καὶ ἑκὼν cum Ariſtotele.

Volentissimè peccare.

Summa voluntate, summa cum voluntate, plena voluntate, peccare, ex destinata malitia peccare.

In votando primus.

Illotus hic sermo est: Tu dices Lat. Primam habens sententiam, habens prærogativam in suffragiis, seu prærogativam primæ sententiæ: Princeps Senatus, ut loquitur Florus ex Livio: qui est primæ sententiæ, ut loquitur Flavius Vopiscus in Aurel: A Græcis dicitur πρωτογνώμων: Græcis enim γνώμη est sententia; quod & patet ex 6. Ethic. Aristot.

Votum vel vocem dat mihi.

Adest pro me, suffragatur mihi, præstò est sententiæ meæ.

Voluntabile, volibile.

Pro volibile dices, Quod sub voluntatem cadit, βουλητὸν, pro voluntabili, voluntati optabile: Quod quis velle potest aut debet: Quod voluntas appetit: βουλητὸν aliquando. D Lambinus in annotat. in 3. lib. Ethic. Aristotelis periphrases hæ sunt εὔσημοι, id est, benè significantes.

Assuescere militiam.

Assuescere militiæ.

Alimentare vicissim parentes. Barb.

Parentibus vicem rependere in præbendis alimentis, reddere parentibus θρέπτα, officia debita, debitam gratiam pro nutricatione, θρεπτήρια, ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι προγόνοις, 1. ad Timot. cap. 5. ἀντιπελαργεῖν, hoc est, more Ciconiarũ gratiam referre parentibus eosq; piè colere & fovere, solvere eis nutricationis præmia. πέλαργος enim parẽtem ætate confectum alit, humeris gestans æquatum educit.

A tuis literis delectatus sum.

A redundat.

Tuis literis delectatus sum, ex iis voluptatem capio: Tua epistola sum exhilaratus. Delectarunt me tuæ literæ, exhilararunt me. Tuis literis sum recreatus, animo refectus. Epistola tua animum meum refecit. Delectationi mihi fuit, delectationem, mihi attulit.

Battarizat: fictum è Græco.

Impeditè loquitur. Βαττολογίζει.

Consistorium: novum.

Senaculum, βουλευτήριον, locus Consilij, seu habendi Senatus, synedriũ. Templum Consi (qui consiliorum Deus) poëticum est. Sed Consistorium quis loco moveat, quod nunc pervagatissimum? A συνέδριον est σύνεδρος, id est, consessor, Senator.

Dispensare propter duricordiam.

Indulgẽter concedere ob σκληροκαρδίαν, id est, ob cordis duritiem. Duricordia (è græco) Tertulliani est 5. contra Marcionem lib.

Effundare. Cæcilius antiq.

Funditus evertere.

Emotæ mentis homo.

Qui discessit à se ipse. Cic. A mente atq; à se ipso discessit. Cic.

Inficiatur pass.

Itur inficias (ut dicitur eo inficias. Sic itur Romam, eo Romam) negatur intellige verbis. Status inficialis est in quo itur inficias, id est, negantur objecta. Valla & Eras. Roterod.

In cor inducere, animum vel cor habere, über das Hertz bringen.

In animum inducere & mihi imperare, seu animo meo imperare non possum, ut hoc faciam. Sustinere non possum.

Sene-

Seneca. Non sustineo eum deserere, cui dedi vitã, ich kans über mein Hertz nicht bringen/ daß ich jhn verlasse. Sic Quintilianus: Non sustineo conscius esse mihi dissimulanti. Sic Demosthenes etiam usus est voce ὑπομένω.

Rem ante & retrò intus & in cute diligentius considerate. Recentior:

Hoc cum vestris mentibus undiq; & penitissimè considerate, ad trutinam exquisitiss. expendite, pensitate, pensiculate: Gellius. Ex omni parte, non populari quadam trutina, sed aurificis statera examinate. Cicero.

Multivola mulier. Dion. Carth.

Multorum appetens.

Quod non pro Quin. Nihil tam pressum, quod non possit esse pressius.

Nihil tam (seu adeò) pressum est, quin possit esse pressius.

Omnes, non uno excepto occisi sunt.

Effusè fugerunt, sed omnes, ne quidem uno excepto, occisi sunt, occidione occisi sunt. Livianum. Occidere occidione est omnes ad unum interficere, biß auff den letzten Mann.

Utrobiq; pro utrinq;.

Aliud est Utrobique, aliud Utrinq;: ut aliud In, aliud De. Utrinque magnæ sunt copiæ, id est, ex utraq; parte. Utrobiq; adversarios habeo, id est, in utraq; parte.

Aufugium apud Perottum. Aufugium quærit.

u ga, Ἀποφυγὴ, effugium, Διαφυγὴ, suffugium. Non patet effugium, quod quærit, sed ei præclusum est; der weg ist jhm verlauffen. Nequam quærit angulum: Proverbium de malè sibi conscio, quo scitè festiveq́ue usus est Zuingl 2. parte operũ suorum p. 474. Aliud interim est effugium quàm suffugium. Suffugium enim est vicinum confugio, profugio & perfugio, zuflucht/ & suffugij exemplum est, cùm imber aliquem, qui in publica via est, cogit suffugere sub tectum. Effugium verò Elapsionis & Evasionis significationem habet, außflucht.

Dum cum indicativo pro causali, Cum, cum subjunctivo, vel pro quatenus.

Particula dum ponitur pro Quando, vel Cum addito indicativo, vel pro Eo ipso quòd: Ne itaq; sic loquitor; Dum autem hoc certum est, pro cùm autem hoc certum sit. Animal, dum oculatum est, videt, pro quatenus oculatum est, vel dum modo oculatum sit. Hæc autem proba sunt; Dum alus inservio consumor, id est, inserviendo aliis, vel eo ipso quod inservio aliis, consumor. Stulti dum vitant vitia in contraria currunt. Dum alis, foves, tueris partium studia, officis veritatis luminibus. Dum te simile producere existimas, dissimile & prorsus non conveniens adducis. In convertendo Dominus Captivitatem Sion pro dum convertit Dominus, est Barbarismus è Græco.

Lineamentum pro Lineato recentioris cujusdam Mathematici.

Lineamenta non sunt, quæ ex linea facta sunt, sed primæ lineæ alicujus operis, ὑπογραφαὶ vel πέρατα. Græcis ὑπογράφειν est lineamenta ducere. Sic dicuntur lineamenta faciei, oris. Transfertur etiam ad orationem hæc vox. Cicero in Orator. de Catone; Intelliges, nihil ejus lineamentis eorumq; pigmentis, quæ non dum inventa erant, florem & colorem defuisse. Hic igitur

pro adumbratione seu prima informatione vox lineam: ponitur.

Creatus est in artium magistrum. Idiotismus Peregrinus.

Creatus est & renunciatus artium magister.

Dicat quid velit adversarius. Indoct.

Quidcunq; dicat, quidlibet dicat, quicquid tandem dixerit, sic quocunq; (vel quoquo modo) ea res huic quidem cecidit Cic. es sey jhme auch die sache gerahten oder gefallen/ wie sie gewolt. Idem, quomodocunq; (vel quoquo modo) nunc se res habet, es stehe nun vmb die sache wie es wölle (hic ne dicas habeat) quicunq; is est, er sey wer er sey (hic non dicendum, sit.)

Quid quæso absurdi & non convenientis hinc existere potest?

Quod quæso absurdum & non-conveniens hinc existere potest? Sic ad hanc locutionem recentioris cujusdam autoris, quantùlibet magni, Siquid eximij & excellentis sibi tribuit, appono notam. Dicitur enim rectè; si quid excellens, vel præstabile.

Navis venatoria, ein Jageschiff.

Navis cursoria, quasi alata.

PRÆTERMISSORUM IN GRÆCO Alphabeto supplementum.

Ἄγεσθαι.

Ἄγεσθαι primum & quidem longè frequentissime est duci, moveri, impelli sine coactione. Sic Martyr aliquis Christi non repugnans etiam ἄγεται, i. e. ducitur ad supplicium. Deinde est Rapi: ut cum fur ἄγεται ad suppliciũ, ad crucem. Sic Pausanias dicit ἄγεσθαι τὸν ἐπὶ θανάτῳ rapi ad mortem. Non igitur sequitur. Quotquot ἄγονται Spiritu Dei, filij Dei sunt, ergo spiritus sancti arbitrio raptantur. Ἄγεσθαι enim non significat ibi præcipitem ferri, invitum & obtorto collo rapi, sed moveri, incitari, duci (sicut pædagogus significat ductorem & monitorem pueri, non raptatorem.) Nam renati acti, non coacti à spiritu Dei, agunt, ac eorum est συνεργία. Nõ igitur illud ἄγονται est detorquendum ad violentam impressionem, vel raptus Enthusiasticos. Vid. colloquium Vinariense Illyrici & Strigelij.

Ανθρωποπάθεια.

In Physicis & Politicis ἀνθρωποπάθεια est affectus humanus in hominem cadens, vel hominis proprius, vel humanitatis affectio. Sic Ανθρωποπαθῶς γινεσθαι est ex affectu humano fieri. Ex ἀνθρωποπαθείᾳ est ex humanitatis indulgẽtia: cujus significationis exẽplũ affert in comm. l. g. Budæus Ανθρωποπαθεῖν est humano more affici (quod in Deum non cadit) vel aliquid humani seu humanum quippiam pati. Theologiæ Doctoribus ἀνθρωποπάθεια est cùm Deo vel angelo tribuũtur membra actiones, πάθη & affectus humani: ut Deo desiderium, pœnitentia: angelo lingua, quatenus non habet adaptatum sibi corpus κατ' οἰκονομίαν. Itaq; Rhetores illam Tropis subjicere solent. Ita autem Anthropopathea est vel ex toto vel ex parte. Ad Romanos 14. Mihi flectetur omne genu & omnis lingua confitebitur Deo. Hîc anthropopathea est ex parte. (Satan enim propriè genua flectere nequit) & sententia est: Omnis creatura λογικὴ me pro Domino suo agnoscet, & mihi factorum suorum rationem exponet Joh. P. Ad Rom. 8. Christus est ad

ad dexteram Dei, id est, in summa gloria & majestate patri συνάρχει. Potest & Anthropopathea in Rhetoricis dici, cùm rebus inanimis animos & actum quendam damus, ut cùm dicimus mare iratum, parietes gestiunt: Quæ aliàs hyperbolica metaphora dicitur.

Ἀντιπρόσωπον.

Ἀντιπρόσωπον Oratoribus est, cùm persona pro persona ponitur: ut cùm me pono pro alio, invidiæ declinandæ causâ: quæ est insinuatio quædam Ethica.

Ἀντωμοσία.

In Republica Græca ἀντωμοσία, Gulielmo Budæo elegantiss. autore & teste satis locuplete, est. Juramentũ τοῦ φεύγοντος (rei) de calumnia: sicut Διωμοσία est ὅρκος τοῦ διώκοντος (accusatoris) in commentario ling. græc. pag. 160.

In Apologia Socratis apud Platonem est Libellus accusationis mutuo jurejurando sancitus. Locus hic est. ὥσπερ οὖν κατηγόρων τὴν ἀντωμοσίαν δεῖ ἀναγνῶναι αὐτῶν, Σωκράτης &c. τοιαύτη τίς ἐστι, id est: Nam illorum velut accusatorum libellus accusationis, mutuo jurejurando utrinq; sancitus, perlegendus est, *Socrates præter jus & æquum curiosius investigat ea, quæ sub terra sunt & in cœlo. & sermonem non bonum dicendo efficit bonum, & alios etiam hoc docet.* Hic nimirum accusationis libellus est (Græc. ἀντωμοσία.) Interprete Johanne Serrano. Ἀντὶ igitur hìc vicissitudinem seu mutuum significat. Voces sunt a διόμνυσθαι & ἀντόμνυσθαι, hoc est, tale, (quale dixi, τοῦτ' ἐστιν calumniæ) juramentum præstare. Ἀπωμοσία & ἐξωμοσία est ejuratio, id est, negatio jurisjurandi παντελής.

Ἀπελπίζω.

Ἀπελπίζειν. 1. est spem abjicere, regitque genitivum vel accusativum, ut τούτου ἀπελπίζω, de his spem abjicio, despero. Sic Plutarchus ἀπελπίζει νοσοῦντος desperat de ægro. 2. ad desperationem aliquem adduco, quod annotavit Joachim. Camerarius in 6. cap. Lucæ. 3. Exinde spero, ex re aliqua spero Lucæ 6. μηδὲν ἀπελπίζοντες, id est, μηδὲν ἀπὸ τοῦ δανείσματος sperantes, hoc est, mutuum date *vel nihil sperantes* vos de pecunia data recepturos esse. Non enim, inquit Camerarius, de fœnore hic loquitur Christus, cum suprà planè dixerit peccatores, id est, homines improbos sic etiam solere pecuniam mutuam dare aliis, ut æqualia recipiant: & Judæis constet, inter ipsos fœnoris quæstum fuisse prohibitum: *Vel nihil sperantes*, id est, δανείζεται etiã iis, à quibus mutuum beneficium non speramus: date mutuum etiam malis & ingratis, sicut Deus benefacit etiam improbis & ingratis hominibus.

Διαλογισμός.

Διαλογισμὸς media vox est (ut valetudo) Significat modò bonam, modò malam cogitationem. In malam partem accipiuntur Διαλογισμοὶ pro pravis cogitationibus ad Philippens. cap. 2. Est autem Διαλογισμὸς vel Internus vel Externus. Internus, ἡ ἐν τῇ ψυχῇ, seu intestina sermocinatio. Externus, ὁμιλία, confabulatio.

Δέχεσθαι.

Nativa significatio hujus verbi est Capere, χωρεῖν, suscipere, recipere in se, recipere ad se, accipere & occupare aliquid accipiẽdo: quod cùm fit, id quod occupat δεχθῆναι, id est capi (χωρεῖσθαι) etiam ab eo quod occupat & quo excipitur oportet, ut cum dicitur διάκενα ἀγγεῖα posse δέξασθαί τι, vascula inania posse capere aliquid, ut repleantur

tur atq; occupentur. Ita venarum vasa in corpore δεξαμένας vocavit Physicus Democritus, quòd sanguinem capiant & vehendum suscipiant eoq; occupentur, & Suidas δεξαμένην θείαν interpretatur sacram mensam quæ res sacras capit, hoc est, excipit, recipit, & piscinæ, canales tubi ὑδάτων δοχεῖα (id est, aquarum receptacula) Græco sunt: qui & dicit χώρα ἥ με ἐδέξατο, & δέχεσθαι τῇ χώρᾳ, τοῦτ᾽ ἐστιν, recipere regione seu in regionē. Sic Gregorius Nazianzenus (cui propter excellentiam inter Doctores Ecclesiæ & rerum divinarum scientiam eximiam cognomentum Theologi fecit Græca Ecclesia) Δεῖ γὰρ αὐτὸν ὑπ᾽ οὐρανοῦ δεχθῆναι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως: i. e. oportet enim ipsum cœlo recipi (i.e. cœlestem habitationem occupare in hanc ascendendo & inferendo suam carnem) usq; ad tempora restitutionis omnium (tunc enim cœlo rursus efferet, id quod intulit) Etsi enim recitet hic Nazianz. ἀντίπταλον Arianorum: tamen versio hæc passiva non est eorum sed tantùm objectio. Cœlum igitur, id est, cœlestis habitatio est Christi Regis δεξάμενον seu δοχεῖον, & ὑπ᾽ οὐρανοῦ δεχθῆναι Christum non significat eum εἰς οὐρανὸν ὡς τὸ δεσμωτήριον ἀποτεθέντα, id est, carcere detineri districtum & alligatum in cœlo, sed eum cœlesti regia recipi receptumvé esse cùm in cœlum e terris ascenderit (locali facta μεταστάσει) & inde sit in terras reversurus. Sic cùm dicimus, multos capi una domo, non significamus eos esse captivos & conclusos, quæ perversissima interpretatio est, sed suscipi, ut cum Ovidius dicit, Terra feras cepit, volucres agitabilis aër, id est, terra feris cessit seu data est, ut ipsarū locus sit in quo commorentur. Suntq; prorsus idem. Domus non potest eos capere & Domo capi non possunt. Ac utraq; phrasis est Ciceron.

Deinde Δέξασθαι accipitur pro λαβεῖν, ut πίστιν δέξασθαι fidem accipere, quod & dicitur λαμβάνειν δεξιὰν accipere dexteram. Sic loquitur Xenophon & Herodoto δεξάμενος est ὁ λαβών. λαβεῖν autem fit. 1. corpore ut manu, ore, aure. 2. animo. Sic οὐ δύναμαι δέξασθαι, ἢ χωρεῖν νῷ, non possum capere, percipere, animo complecti. 3. Δέξασθαι est malle. 4. est expetere, Plato in Hipp. Majore: Δέξαιο δ᾽ ἂν πότερον, id est, utrū malles. In Apologia ἐπὶ πόσῳ δ᾽ ἄν τις δέξαιτο ἐξετάσαι, τὸν ἐπὶ Τροίαν ἀγαγόντα πολλὴν στρατείαν. Quantò potiùs quilibet maluerit illum explorare qui copiosum exercitū in Trojam adduxit.

Porro de verbo Δέχομαι accipe hæc pronunciata. Primum.

Verbum Δέχομαι significat ἐνεργητικῶς etiam prolatum παθητικῶς, sicut contrà interdum verbum aliquod sub voce activa habet significationem passivam. Secundum.

Verba δέχομαι, θεῶμαι, λυτροῦμαι, ῥύομαι, Grammaticis per omnia tempora significant ἐνεργητικῶς, præterquam in ἀορίστοις seu indefinitis ἐδέχθη, ἐθεάθη, ἐλυτρώθη, ἐρρύσθαι. Ita igitur in media διαθέσει multò magis activè significant. Elromus Rudigerus, vir Græcarum literarum insignitè doctus, hæc olim annotavit. Tertium:

Mutatio versionis activæ in passivam non facit ex verbo ἐνεργητικῷ παθητικόν.

Horum omnium Exempla sunt. Δέξασθαι τόπον, δεχθῆναι τόπῳ, ut quæ paria sint. Sic χωρεῖν τόπον, & χωρεῖσθαι ὑπὸ τόπου, capere locum, & capi loco. Regio cœli eum excipit, & regione cœli excipitur. Vas capit vinum, & vinum vase capitur. Præteritum ἥλωκα & Aoristus secundus ἧλων, unà cum suis participiis, ἡλωκὼς & ἁλοὺς, ab ἁλίσκω, sub

ſub activa voce paſſivam habet ſignificationem, ut ἁλοὺς ἔρωτι, captus amore, pro ὑπ' ἔρωτος κατεχόμενος, quomodo etiam Græci loquuntur eodem ſenſu. Τέρπομαι eſt oblector, & tamen Poëtæ hoc, τέρπεται φρένα, (oblectatur animo ſeu ſecundum animum) latinus interpres rectè reddidit activè ſenſu prorſus eodem, Animum oblectat. Falſum igitur eſt, quòd quidam ſcribere auſus eſt, Verbum δέχεσθαι nunquam exponendum eſſe paſſivè, & concludendum, eſſe expoſitionem verborum Act.3. ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι, quem oportet cœlum capere, per hæc, Quem oportet cœlo recipi, inſulſam eſſe & ἀγραμματικὴν, ut hic cenſor barbarè loquitur.

Κατέχειν ut & κτᾶσθαι, aliud eſt quam Δέχεσθαι. Eſt enim Tenere, ut κατέχει ἀρχὴν, tenet, poſſidet imperium, regnum. Sic Chriſtus tenet regnum patris ſui. Sic πόλιν κτᾶσθαι eſt urbem tenere ſeu poſſidere: ut cum hoſtis urbem occupat.

Ειδικὸς, ειδικῶς.

Ειδικὸς eſt formalis, qui eſt à forma, qui habet formam. ειδικὸς ὁρισμὸς eſt definitio ἀπὸ τοῦ εἴδους, id eſt, conſtans forma, quæ opponitur. Materiali & cõpoſitæ, id eſt, conſtanti ex materia & forma ſimul. Exempli cauſa, Sanguinis efferveſcentia circa cor, eſt definitio Materialis Iræ. Eſt ulciſcendi cupiditas, eſt formalis ὀργῆ: Sanguinis fervor in præcordiis ob ulciſcendi impetum, eſt compoſiti ex materia & forma (ἡ ἐκ τούτων) hoc eſt, comprehendit materiam cum forma. Definitiones autem ειδικαὶ ſunt principia πίστεων ſeu ἀποδείξεων. Vide Budæum in comment. græcæ linguæ pag.703.

Ειδικῶς Quòd acceptum dicitur à Grammaticis & Philologis, cùm ſpeciale generali ſubjicitur: Ut, Quòd pater convaluit, gaudeo.

Ενέργεια.

Sicut differunt ἐνέργεια & ἔργον (1. Ethicorum Ariſtoteles. Alii fines ſunt ἐνέργειαι, alii præter eas ἔργα τινά.) Sicut differunt opera & opus: ſic ἐνέργεια & ἐνέργημα. Propriè ἐνέργεια eſt operatio (Lambino muneris functio, functio operis) ſic ἐνεργεῖν κατ' ἀρετὴν ex virtute operari, & virtutis munere fungi. Ἔργον verò eſt ipſum opus ex actione proveniens quod etiam actione deſinente perdurat. & opus aliquod efficere dicimus, non operam aut operationem. Per metonymiam tamen itaque impropriè ἔργον ſumitur pro operatione cujusque facultatis: 7. capite: ἐστὶν οὖν ἔργον ἀνθρώπου ψυχῆς ἐνέργεια κατὰ λόγον, id eſt opus igitur hoc hominis erit functio muneris animi, rationi conſentanea interprete Lambino. Sic aliud eſt τμῆσις, id eſt ipſa ſectio: aliud τμῆμα, id eſt ſegmentum. Ad ſummam ἐνέργεια differt ab Energemate ut motus à re motu facta ut actio ab eo, quod vi actionis exiſtit ſeu extat: ut id, quod eſt ἐν τῷ γίνεσθαι ab eo quod eſt ἐν τῷ γενέσθαι. Per Metalepſim tamen interdum alteram pro altero ponitur ut cum ἐνέργεια θεανδρικὴ patribus eſt ἐνέργημα θεανδρικὸν, hoc eſt effectum Chriſti, tum qua Deus tum qua homo: quod alias dicitur Apoteleſma, opus redemptionis. Sed ἄκυρον & populare nõ poteſt præjudicare κυρίῳ & accurato. Sic proprie aliud eſt ὁμοίωσις, aliud ὁμοίωμα, licet ſæpè ὁμοίωμα ponatur pro ὁμοίωσις, vicinum pro vicino: 1. ad Corinth. capite 12. verſ. 6. dicitur: diſtinctiones ſunt ἐνεργημάτων: latina verſio ibi habet operationũ: ſententia autem eſt: Diſtinctiones ſunt operum miraculoſorum,

ſorum, in quibus potentia Dei elucet: ubi dicuntur opera illa ἐνεργήματα δυνάμεων. Ibi latina verſio habet operationes virtutum.

ἐνέργειαν & ἐνέργημα antecedit δύναμις activa, cui ab Ariſtotele oppoſita eſt δύναμις paſſiva. Utilis autem hæc eſt diſtinctio in doctrina theologica de κοινοποιΐᾳ & officio mediatorio inter ἐνέργειαν & ἐνέργημα: duæ enim ἐνέργειαι duarum naturarum Chriſti diſtinctæ, licet non ſint diviſæ, concurrunt ad unum ἐνέργημα ſeu effectum perſonale: ut ex actionibus Verbi divini & carnis exiſtit ἐνέργημα nempe nova vita Lazari, ac falſum eſt lexicographos ἐνέργημα & ἐνέργειαν habere pro ſynonymis ideoque vanam & elumbem planè eſſe diſtinctionem ἐνεργειῶν & ἐνεργημάτων, quæ verba ſunt adverſarii: cui reſpondetur, oleum & operam philologiæ noſtræ perire, ſi proprietatis nominum obſervatio vana eſt, etſi interdum unum pro altero impropriè poſitum reperiatur; itaque diſtinctionem hanc maledico dente non fuiſſe carpendam. Mori pro mundi vita eſt ἐνέργεια ſingularis Chriſti ſecundum humanam naturam, non etiam ſecundum divinam, quia ſola caro mori poteſt non Deitas ut quæ ſit naturâ immortalis. At mundi vita ſeu mundum vivificare Chriſti ἐνέργημα eſt totius.

Κακέμφατον.

Κακέμφατον 1. eſt. Compoſitio auribus, injucunda, ut, cum nos cum Muſis oblectemus. Et: Numerum cum navibus æquant. 2. κακέμφατα ſunt, Verba obſcœna (qualia ſint Cynicorum) quæ vergunt ad obſcœnæ rei ſignificationẽ. Hæc verecundia & hominis caſtũ os vitat. Vide Epiſt. famil. Cic. lib. 9. epiſtolam Amo verecundiam. Exemplorum abunde eſt in Priapeis. Decenter teguntur periphraſi, ut; Qua parte viri ſumus: Nexæ ſolvere vittam &c.

Eodem ſenſu etiam dicitur κακόφατον

Litera ξ.

ξανθός.

ξανθὸς eſt flavus. Splendidum (λαμπρὸν) rubro & albo miſtum ξανθὸν, id eſt, flavum eſt: Plato in Timæo. Hoc eſt quòd ait Scaliger ex Platone ex luce & humore & candore flavum creari exerc. 325. ſ. 2. ξανθὴ χολὴ bilis flava Ariſtotel. λαμπρά-χολὴς ſplendida bilis poeticum etiam.

ξενηλασία.

ξενηλασία alienorum ex urbe ejectio eſt in Politicis (à ξενηλατῶ, id eſt, alienos ejicio vel abigo.) Eſtq; duplex. 1. ejectio alienorum hominum ſeu peregrinorum: De qua 2. de legibus Plato. 2. ejectio περισσῶν τεχνῶν, id eſt, non neceſſariarum ſeu ſupervacanearum artium, quam etiam Politia Platonica vult. De eadẽ Plutarchus in Lycurgo.

ξενικὸς βίος pro θεωρητικῷ & ἀπρήκτῳ.

Ariſtoteles in Politicis vitam Philoſophorum eorum, qui ita verſantur in contemplatione & cognitione rerũ, ut prorſus nihil rei ipſis ſit cum κοινοῖς ſeu republicâ, vocat ξενικὴν (Peregrinam) qualis eſt hoſpitis diverſantis.

ξηραμπέλινος.

In colore illo, quem græci dicunt χρῶμα ξηραμπέλινον, diſſentiunt etiam ij, qui mihi ſunt idonei autores. Alij enim ſubjiciunt ῥοδινῷ, id eſt, roſeo, ut Scaliger Xerampelinum, inquit, Veneti vocant roſam ſiccam, cujusmodi eſt in an-

in autumnalibus vitis frondibus. Simillimus ita est arefactis vitibus ξυρὰ arida seu sicca est: ἄμπελος vitis est. Aliis Xerampelinii color est, quem Plinius Pulliginium id est pullum vel Gellius Atrorem id est atrum colorem vocat. Priorib9 magis hîc faveo.

ξιφίας.

In Meteorologia Xiphias est cometa ξιφοειδὴς, id est, figura gladij vel perticæ, ensiformis. Aliâs ξιφηφόρος, ensifer. Differt ab Acontia. Ἀκοντίας est qui similis jaculo longiùs procurrit tenui appendice. ξιφίας verò brevior: & juxta corpus latior paulatim in mucronem terminatur. In Zoographia est Piscis quidam marinus: à quasi telo seu gladio, qui a rostro prominet.

ξυστὸς.

Xystus est porticus destinatus athletarum exercitiis hybernis. Xystum est subdialis ambulatio, id est, ambulacrum sub dio, amœnum, ordinatum. Ambulationes tales dicuntur etiam παραδρομίδες.

πλουταρχία.

Proba vox est, qua usus est Plutarchus, etiamsi non inveniatur in Græco Lexico communi. Est autem πλουταρχία in Politica ὀλιγαρχία quædam quæ umbra est ἀριστοκρατείας, id est, status optimatum. Scalig.lib.3. poetic. Sic dicta quòd in ea regant divites. Hic ἄριστοι censentur ex censu. Est igitur species πολυαρχίας, id est, multorum principatus: quæ species est πολιτείας. Politia enim est στάσις καὶ τάξις πόλεως, forma & status civitatis (pro quo etiam interdum πόλις seu civitas dicitur.) Ejusque species διχοτόμως duæ sunt, Monarchia & Polyarchia. Scalig.lib. 3.poëtices pag.425.

Σκότος.

Σκότος & σκοτία, (caligo) sicut latinum Tenebræ interdum pro obscuro & morte ponitur: sicut φῶς lux pro illustri & claro καθ' ὑπαλλαγήν. Homerus σκότος τ' ὄσσε κάλυψαν, id est, θάνατος. Sic Gregorius Bersmannus.

Nam mater mea, Fabrici, illa mater.
Mater illa animi una lux miselli,
Non est lux modò, sed meræ tenebræ.

id est, mortua est. Apostolus Paulus σκότος dicit pro ἐσκοτισμένοις, (obtenebratis) quibus opponuntur φωτισμένοι (illuminati) τὸ φῶς ἐν σκοτίᾳ φαίνει, 1.Joh.1.lux in Caligine lucet. Chrysostomus hic σκοτίαν interpretatur & naturam egentem lucis & mortem & errores.

Ταπείνωσις.

Ταπείνωσις. 1. est extenuatio contemtus humilitas, humilis sors, conditioque Vilitas demissio seu dejectio quæ fit per afflictioné seu miseriá aut conditionis infirmitatem. Conditionis humilitas seu parvitas. Lucæ 1. Exaltavit ταπεινοὺς, id est, humiles cõtemptos, depressos ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. Respexit ad humilitaté ancillæ suæ. Hic non intelligitur Virtus. Sententia enim est, Respexit ad me neglectam coram mundi fama obscuram opibus tenuem (Neglecta à mundo, Electa à Deo.)

In oratoria est elevatio seu extenuatio verbi vel rei opposita ὑπερβολῇ ἢ αὐξήσει. Aliâs μείωσις, id est, diminutio Verbi, ut erratum pro scelere, perstrinxit pro percussit vel vulneravit. Huc pertinet cum Virgilius dicit semivirũ comitatũ. Catullus percacatas chartas, Cicero. Hominicidiũ. Rei ut moneta est tàm bona quam plumbea pro vobis est. Adeò fortis miles est Thraso ut strepitum filiorum & umbrã suam metuat. Aliud a ταπεινῶσαι est ταπεινο-

φρεσύνη: accipitur enim hæc vox, in bonam & malam partem: Cùm in bonam, est modestia quædam submissioque animi & virtus quidem ἠθική. Sic ταπεινόφρων dicitur, qui modesto est animo minimeq; elato qui modicè de sese sentit, nihil sibi præter meritum arrogans nec ostentans se magnificè: qui submissiùs se gerit Cic. Cùm in malam, est humilis abjectusq; anim⁹. Sic ταπεινόφρων est, qui humilis demissi abjecti est animi ingenijve. In prima significatione accipitur à Paulo ad Philip. 2. & 1. Petr. 5. Itaque ibi τὸ ταπεινοφροσύνη rectè versum demissio animi, submissio animi, & in secunda à Paulo ad Coloss. 2. ubi vers. Modestia (Scholastici dicunt Animi humilitas) At Modestia non usurpatur nisi in laudem. Eras. Roterodam. in Medardo.

Ὑγιάζειν. CURARE, SANARE, ἰατρεύειν.

Ὑγιάζειν, quo utitur Arist. 3. Ethic. cap. 5. est sanare, sanum facere, Perionius vertit curare. Reprehendit Lambinus, quòd diversa horum verborum vis sit, ac differant ut antecedens & consequens, ut destinatum & finis. Qui enim sanat curavit, id est, remedia adhibuit, & curant omnes, ut sanent. Multi etiam curant, id est, curationem & medicinam adhibét, (quod græcis est ἰατρεύειν) qui non sanant. Ego soleo dicere sanare est curare efficaciter. Atq; hæc mea sententia est. Curo latiùs patet quàm Sano: & primo significat actionem quæ sanationem antecedit seu ad eam destinata est, id est, medicinam facio, exerceo. Secundo idem est quod sano. Exemplis hoc ostendo. Theod. Zuinger. in Eth. Aristotelis. Methodus Elegantium Medicorum curativa hæc est: Nō prius docti medici ad oculorum curationem accedunt quàm universum corpus & Venæ sectione & pharmaco evacuarint pro ut morbi natura corporisq; constitutio efflagitare videbitur. Hæc pertinent ad primam significationem. Augustinus in sermone de tempore. Christus, ut medicus, unde vulnera cordium *curaret*, in corpore cicatrices ferebat. Hic curare sanare est: sicut in alio sermone idem August. dicit: Voluit Christus quibusdam dubitantibus exhibere in illa carne cicatrices vulnerum, ut *sanaret vulnus* incredulitatis. Pro hoc antea dixit curaret. Cicero. Mulier exclamat se ab eo nullo modo curari velle quo curante omnes suos perdidisset. Hic curare est medicamina adhibere. Idem curationes hujus medici non probo. Hic curatio non est sanatio sed medicinæ factio seu adhibitio seu exercitio. Idem intelligo me errare, qui cum capiti mederi debeam reduviam curem. Idem. Corpora curari possunt, animorum nulla medicina est. Hic & adhibitio remedij, & sanatio intelligitur. Idem. Mali medici in aliis scientiam profitentur, ipsi se curare non possunt. Hic curare est salutaria remedia adhibere & sanare.

ἰάομαι sanare est, θεραπεύειν curare, id est, pharmacis mederi. Interdum alterū pro altero ponitur. In Act. Apost. c. 5. Omnes ἐθεραπεύοντο, curabantur, id est, ἰῶντο, sanabantur. Metonym. efficientis pro effecto κατάχρηστική.

Ὑγιεινόν.

ὑγιεινόν. 1. est salubre, quod est causa conservans sanitatis, quod naturæ sani animantis convenit nempe simile in gradu & tēperatura, ut ægris cōtraria sunt salubria, ita ὑγιεινόν τι & salubre dicitur Diæta, i. e. victus ratio. 2. significat

ficat ὑγιές, id est, sanum, ut corpus benè constitutum, σῶμα εὖ διακείμενον.
3. Ποιητικὸν ὑγιείας, ἰατικὸν, ὑγιαστικὸν, habens vim sanandi, αἴτιον restituens sanitatem, ut medicamentum.
4. Indicium seu signum sanitatis, ut pulsus sedatus, bonus color. Arist. 3. Ethic. cap. 6. utitur in prima significatione, corporibus benè constitutis salubria sunt ea quæ revera talia sunt: σώμασιν μὲν εὖ διακειμένοις ὑγιεινά ἐστι τὰ κατ' ἀλήθειαν τοιαῦτα ὄντα. Differunt ab eo εὐθεράπευτον & ἰατὸν, id est, quod curationem recipere potest, vulgò curabile.

ὑγιεινῶς βαδίζειν 5. Ethicorum Nicom. cap. 1 dicit. Aristoteles pro valenter ambulare & ex consequenti benevalere. Lambin.

ὑπαλλαγή.

Hypallage (ab ὑπαλλάττω, quod penè idem est cum ἀνταλλάττω) 1. est figura locutionis qua oratio in versa vice (inversè, præposterè) profertur. Ejus species est alternata casuũ mutatio, qua simul naturalis rerum ordo invertitur. Aliter dicitur ἐναλλαγή, μεταλλαγή, ἀνταλλαγή, ἐνηλλαγμένως enim est ὑπαλλαγμένως, id est inverso ordine Melanchthon retulit ad figuras Rhetoricas & quidem ascripsit primo earum ordini. ego ferè enunciationem impropriam logicam vel σόλοικον λόγον facio. Cicero. Non vidimus in urbe gladium vagina vacuum, pro vaginam vacuam gladio. Vina sunt onerata cadis, pro cadi sunt onerati vino. Hic quod subjecti est, attribuitur adjuncto. Per flavit fistula buccas inquit Poëta pro buccæ perflarunt fistulam: hîc quod agentis est attribuitur patienti. Matthæi 8. dicitur purgata est ejus lepra; pro purgatus est ille à lepra. Hinc Syntaxis ὑπαλλακτική (alternativa) dicitur 2. Hypallage est inversio constructionis sine mutatione ordinis & naturæ rerum ut 2, Pet, 1. ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες, pro καλῶς ποιεῖτε ᾧ προσέχοντες, id est rectè facitis quod attenditis sermoni illi Actorum 3. ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι, id est δεῖ ἵνα ὁ οὐρανὸς δέξηται αὐτὸν: oportet ut cœlum capiat ipsum (Christum.) Hîc inversio constructionis est in pronomine relativo. Differt autem Syntaxis Hypallactica à Reciproca. Hypallactica ἀνώμαλος & Poëtis familiarior est ut dare classibus austros, p classes austris. Reciproca seu ἡ ἐναλλαξ est magis oratoria & æqualior ut induere pedem calceo, induere pedi calceum. Admovere os poculo, admovere poculum ori. Spargere humum foliis, spargere folia humi, non procul abest mors ab illo, non procul abest à morte. Hospites capit domus & domo capiuntur hospites. Nos aliquando capiemur cœlo & cœlum nos aliquando capiet. Nihil tamen vetat quò minus tales constructiones Hypallacticas dicas; sanctis debetur cœlum, & cœlo debentur sancti. Præterea Hypallagen Cicero Cœlius Secundus & Johannes Sturmius (in de universa ratione elocutionis) accipiunt pro immutatione verbi seu Enallage tali, qualis est metonymia, ut cum ponitur abstractum pro concreto, res pro persona, autor pro opere, nomen pro re ipsa ut claritas, lux; vel lumen pro clarissimo illustrive viro: prætorium pro prætorianis, ministerium pro ministris, viscerâ pro liberis intra viscera gestatis Paulus ad Philemonem περιτομὴ pro circumcisis, κατατομὴ pro recisis. Idem Paulus cum inquit Deum fuisse in Christo reconciliantem sibi mundum, vel fuisse Deum, qui sibi reconciliavit mundum in Christo, κόσμον

μεν seu mundum dixit καθ' ὑπάλλαγὴν ὄντι ἐν κόσμῳ, i. e. eos qui in hoc mundo sunt ii jam sunt, qui in mundo credunt Evangelio. Joachimus Camerarius in notatione figurarum orationis & mutatione elocutionis in Apostolicis scriptis. Talis Hypallage etiam est μετάληψις ut pallida mors pro faciens pallidos. Ad hæc est Hypallage valdè usitata poëtis, talis μεταγωγὴ, qua 1. detrahuntur personis Epitheta & attribuuntur rebus 2. permutantur Epitheta ut ea, quæ sunt personarum, tribuantur personarum affectibus 3. aut accommodantur locis & temporibus exemplum 1. Virg. Heu fuge crudeles terras fuge littus avarum, id est crudelis & avari regis ditionem ac hospitium. Exemplum 2. Virg. 1. Æneidos Odium crudele tyranni, id est crudelis tyranni. Exemplum 3. idem 6. Ibant obscuri sola sub nocte per umbras, id est soli ibant sub obscura nocte & 7 Udæ vocis iter tenuemque inclusit sanguine vitam, id est Udum vocis iter vide Georg. Fabr. de re poëtica lib. 6. Hypallage αὐξητικὴ (augés) est σκότος pro ἐσκοτισμένος tenebris involutus apud Apostolum. Sic: mihi quidem tenebræ sunt ista, i. e. obscura. Cicero: Metonymiæ hoc exemplum hyperbolicæ.

Jam est Hypallage vel Enallage cum diminutio substantivi datur adjectivo ut sunt tres qui nullo discrimine vera fatentur ebrius & stolidus nesciolusque puer, id est nescius puerulus. Ethica Hypallage orationis festiva est, ut si videns pusillum cum longo gladio dicas quis illum alligavit gladio? non fatua, ut hæc Herr Kappune / als hier schicket euch mein Herr ein par Probeste / pro Domine præposite Dominus meus mittit tibi duos capones. Absona inepta absurda, παρηλλαγμένα διανοίας ὑπαλλαγή. ὑπάλλαγμα Politicis: est commutatio vicem alterius præbens seu subsidiaria: res succedanea. Aristoteles 5. Ethic. οἷον δ' ὑπάλλαγμα τῆς χρείας τὸ νόμισμα γέγονε κατὰ συνθήκην, id est nummus etenim est veluti pro indigentia succedaneus, hominum instituto & civili consensu: quia succedit loco rei, qua nobis opus est. In syllogismis sæpe est hypallage seu permutatio casuum Synonymorũ & Paronymorum (ut sanitatis & salubris) quæ & μετάληψις dicitur, id est traductio à Peripateticis.

ὑπάλληλα.

ὑπάλληλα & ἐπάλληλα sunt opposita: hæc enim sunt alia aliis superposita sine interstitio seu intercapedine: Illa vero quorum alterum sub altero ponitur: sic accepit Porphyrius in Isagoge. Sic Ammonius, τὸ σῶμα ὑπάλληλόν ἐστι τῇ οὐσίᾳ. Hypallela autem non sunt heterogenea, id est genere diversa sed ὁμογενῆ. Itaque substantia & corpus sunt ὁμογενῆ.

ὕπακρος.

ὕπακρος est qui summo est ὑποτεταγμένος (ferè idem quod ὕπαρχος) τὰ δευτερεῖα ἔχων qui consistunt in secundis. Platoni in Dialogo Amatores est qui summo artifice est inferior: Cui opponitur ἄκρον, id est ὁ ἔχων τὰ πρωτεῖα, habens primas, ferens partes summas, id est primas, vel ὁ ἔχων τὰ ἄκρα, obtinens suarum rerum summam. Singuli in suis artibus artifices (δημιουργοὶ) sunt ἄκροι, id est summam suarum rerum obtinent. Philosophus verò ὕπακρος est, id est hac ratione secundariæ cujusdam dignitatis obtinet statum, seu omnium artium secundas reportat, licet interim omnium artium generales actiones intelligat: Ceteroquin

quin proprium & peculiare Philosophiæ ut ἀρχιτεκτονικῆς opus est, in quo nimirum Philosophus est ἄκρος, id est summum gradum obtinet præcepta tradere & vitæ privatæ familiarisque & reipublicæ rectè instituendæ ac moderandæ, non in μετεωρολογίαις totum esse.

ὑδροποτεῖν.

ὑδροποτεῖν esse aquam bibere notum est sed est & idem quod fastidire vinum, abstinere à temeto : quo sensu etiam ὑδροποσια nonnunquam intelligitur. In posteriore significatione accipit Dioscorides. Utitur hac voce Apostolus in Epistola ad Timotheum ac quidam interpretes in prima, quidam in secunda significatione ibi accipiunt.

χειροκρατία.

χειροκρατία est vitiosa (seditiosa) Politia in Democratia corrupta à Dæmagogis Δημαγωγοὶ autem sunt turbulentæ plebis inescatores qui reperiuntur non tantum in Repub. sed etiam Ecclesia sancta. utitur hac voce Polybius. Vox non est à χείρ, id est manus, sed à χεῖρον, id est deterius.

F I N I S.

INDEX

INDEX PRIMUS.

ἀπο-

ἐκλ-

ὁ artic.

συμ-

ΤΈΛΟΣ.

INDEX SECUNDUS.

A.

Bene-

Excre-

Mar-

Pri-

Q.

R.

S.

T. Th.

U. V.

Y.

Z.

FINIS.

'ΑΞΙΟΜΝΗΜΟ'ΝΕΥΤΑ EFFATA.

AEquale ἀντιπεπονθὸς est vinculum vel fulcrum civitatis p 23.

Proprium & subjectum ejus sunt anticategorumena 24.

Calor noster revocatur sub noctem ad interiora quatuor de causis 26.

Nomina ut rerum δηλώματα docent res. Nominibus rerum naturæ discriminantur. Ut animi nostri noemata (id est conceptiones seu sensa) sunt rerum effigies & simulacra: Ita nomina sunt simulacra & repræsentationes rerum 154.

Ἀντιπαραλλαγμένα exactius cognoscũtur 164.

Peccatum transeunte ejus actu, in aliquo est imputatione seu reatu 169.

Unum corpus alteri non incorporatur modo penetrationis: sed corporei & incorporei penetratio fieri potest 177.

Caro sentit mediatè, non primò 4.

Quod τοις εἶδ & suapte natura & finitione est propriè τῷ τί καθ' ἓν 47.

Dici de aliquo requirit inesse, hoc est, convenire ei, de quo dicitur.

Propositionis reduplicativæ vel specificativæ veritas innititur veritati præjacentis. Scholastic: regula 33.

Motus est actus imperfectus corporis mobilis, quà mobile, hoc e. iter est inter duos terminos, quorum unus est initium, unde motus procedit, alter finis, ad quem tendit.

Motus qui fit super duobus centris est æqualis 115. 116.

Falsum vel certe hyperbolicum est, necessitatine Deum quidẽ repugnare posse. 13.

Cabala est secreta hebræorum dogmatum receptio. 15.

Gnomon auget tetragonum, non alterat. 52.

Diagraphe lineis & umbris quasi nudam rem (ut artem) potius ostendit, quam coloribus. 57.

Deus muneribus non capitur aut corrumpitur. 94.

Ψευδερμηνεία, id est falsa nominis vel phraseos explicatio erroris genitrix est. 89.

Animæ nondũ solutæ duplex vita est. 98.

Quidam politici & philosophi sunt heroes 99.

Potentia φυτική (id est naturalis seu vegetatrix) & attractrix in stirpibus & animantibus alimentum assumit, attrahit, retinet, conficitq;, & rejcit supervacanea: Aristot. Plat. & Plutarch. 156.

Quæ cum ejusdem rei tractatione & fine cõveniunt in homogeneis censentur. 152

Axioma, numerus est par vel impar, est καθ' αὑτὸ ubi docetur. At in Grammatica traditum est heterogeneum. 153.

Termini nonnulli connotativi non connotant id quod inest suo subjecto; sed quod ei influit, vel alteri inest. 168.

Si determinatio repugnantiam tollit, ut quæ fit termino alterante seu distrahente, falsa (sine determinatione) propositio evadit vera, ut corpus Christi quod in cælis est, in terris editur (non in seipso sed) in pane, ut in objecto.

Aliud est Termin9 analogus proportionis; aliud terminus analogus attributionis. 160

(Nomen hoc Gubernator esse analogum ex analogismo perspicitur)

Deus est omnium perfectionum mensura 137.

Finitum ab infinito infinita intercapedine distat. 138.

Sophistæ in vanis & infructuosæ diligentiæ commentis occupati sunt. 224.

Cranion est os ambiens meningas (à voce κρανίον, quia est cerebro quasi galea & propugnaculum) 228.

ἘΛΛΕΙ'ΜΜΑΤΑ ET MENDA TYPOGRAPHICA ET librar. cum correctione.

In Voce.

A:p.1.b.lin.30.pro, Ab à part. lege ab α part.

Ἀκρίβεια p. 6. l. 10. pro idem facit l. fidem facit p. 7. l. 42. l. vera ἀκρίβεια non est ficta: & hæc: *Tandem manum de tabula: quod proverbiale est*, rejice ad finem, ubi incipit Acrostichis.

ἀκυρολογία p. 8. pro πίπτει l. πέψει, pro κυρολογία, l. κυριολογία.

Allœosis p. 10. pro προσώπον l. προσώπων.

ἀναλεκτικὸν p. 16. pro συναγαγ. l. συναγωγικόν.

Lapicid. p. 19. pro unde lapidicina l. unde lapicidina. Anatomia. p. 22. pro seu phys. l. sed physici. ἀντιπερίστασις p. 26. pro σωτης. l. σωτηρία, i.e. salus. ἀντίπεδες p. 24. pro ἀντιπαθεῖς, l. ἀντιπαθεῖς. ἀντίφωνα p. 28. pro euoae l. euouae. αἰτιολογία. p. 4. lin. 25. l. interdum αἰτιολογικῶς: εἰδικῶς.

ἀντία pag. 34. pro masculum l. masculam.

ἀπὸ p. 34. pro σωματος l. σώματος.

ἀρχέτυπος pro ἐκτῦπον l. ἔκτυπον.

ἀσύστατον pro ἀσύμφωνα leg. ἀσυμφωνα vel ἀξύμφωνα. ἄτοπα pro ἄδοξα l. ἄδοξα pro capitu. l. crepitu. αὐθέκαστος p. 46. pro ac se ipso l. A seipso. Diæresis p. 58 pro κατ' αὐ l. καθ' αὐτό. Diaphragma, pro appellationes, l. appellationis. εἰκῆ pag. 65. pro εκαῖα l. εἰκαία. εἱμαρμένη p. 65. pro πεπαγένων l. πεπαγμένων. ἐνύπνιον p. 76. pro falcet, l. fallet. ζήτησις p. 97. pro εὑρέασις l. εὕρεσις & pro distincta est ζητημα. l. Distincta est à ζητήσει. πρᾶξις quippe est exterior. &c. Ζώνη, pro Metonom. l. metonym.

ἠθοποιία pro ἠθόπια, l. ἠθοποιία. ἥρως p. 99. pro ἡρωσις leg. ἥρως. Θέσις, pag. 101. Adde hæc: Aristoteli dicitur disputator τιθέναι, id est, ponere, quod verum esse non asseverat, sed tanquam verum aut saltem verisimile sit disputando defendere conatur. Ita Thesis opponitur aphorismo: qui asseverat aliquid, & à quo abest dubitatio Academica.

ἵνα p. 106. pro ex peccati l. ex peccato.

κατά, p. 110. dele κατὰ μέρει.

κατ' ἄλλο p. 111. pro ἐν ἑαυτῆ, l. ἐν ἑαυτῇ.

καθίζω pag. 108. l. in Johannis Evangelio dicitur αὐτοπαθῶς: In Marc. 1 c. ἀλλοπαθῶς. pag. 113. pro καταληψις l. κατάληψις.

μετεωρίζωμαι p. 135. pro μετεωρίζ. l. μετεωρίζομαι. μεταφορικὸν. p. 141. pro & ἀντιστροφή. l. ea ἀντιστροφή. μηχανική pag. 141. pro σφαιροποιια l σφαιροποιία. p. 144. pro Æmisorr. l. anisorrhopa.

παράλλαξις p. 164. ad finem adde παραλλάξεις, seu παραλλαγαὶ temporum seu horarum anni, sunt vicissitudines. Sic in politicis παραλλαγαὶ imperiorum.

ὁμαλὸς τὰς p. 152. l. 21. leg. Citharœdus erit apud Ausonium. Exemplũ versuum λαγαρῶν, id est, quorum in medio brevis pro longa ponitur.

νοερὰ pag. 15. pro νοερῶ leg. νοερά.

Parallela p. 164. pro exactus l. exactius.

Parallelismus pag. 165. pro grex cum grex, cui.

παραλυτικὸς pag. 164. Sic ἀποπληκτικός, & ἐπιληπτικὸς pro ἀπόπληκτος & ἐπίληπτος. Sic καταληπτικὸς pro κατάληπτος.

περσὶ p. 179. obloriga, l. oblonga. περιχώρησις pag. 178. lin. 30. leg. Alternata attributio seu mutua prop. comm. in persona. Eam etiam vocare possumus prædica-

dicationis reciprocationē cum ea &c.p. 180.l 30. pro πισυομεν l.πσίυομεν & lin.33. pro doctè, leg. docere. pag. 181. a.9. pro πλεοναστικὴ λέξις, l. πλεοναστικὴ λέξις. pag. 182. b.9. θεολογοῦντα leg. θεολογούντων. pag.186.b.31.περιπτῶν. l. περικλῶν. p.200. b.32. pro quam l.quæ.pag.204. a. 25. pro προφρῦσις l. πρόρρησις & l. 26.pro ἀντιλεξεῖ l.ἀντιλεξεῖ. Et lin. 39. dele signum parenthesεos, pag. 205. a. 3. πρῶτος leg. πρώτως. & l. 15. dele sin. parenthes. & lin. 23. pro Sardanapalæ l. Sardanapalo. pag.206.b.5.pro ἄδοζα l.ἄδοξα.pag. 210.l. 3.pro Τι l. τὶ. Et l.19.σκώπτει l.σκώπτειν.p.211. b.36.τῆς ὑποθέσεως,l. τῆς ὑποθέσεως:& l.16. pro Stelllæ leg.Stellæ. pag.212. pro sporadia l.sporadici.p.212.b.in tab.l.11. pro podagra realibus, l. podagra Borealibus familiaris Scorbutus. pag. 214.a.15. ὁπὲρ l. ὑπὲρ. pag.215.b.37. ἰατρειώτατος l.ἰατρειώτατος: Ibid. Æscula pro Medico tum fere: l.Æsculapio medicorum ferè. pag.215.b. 3.leg. symbolizare è barbarorum physicorum schola. pag. 216. a. 35. συμπερέπτιν pro συμπερέπτειν. p. 219. a.36. πάθεια l.πάθειαι. pag. 219. b. 7.qui l. quî. pag. 221.a.9.συνοχικὸν l.συνεκτικόν. p.222. a.5.cap.10.l.cap.11.& lin.10. τὸ αὐτῷ pro τὸ αὐτὸ.Ibid.lin.3.pro cum,l.enim:lin.8.pro μανθάνει l.μανθάνειν. pag.223.a.6.οἰκονομικαὶ l. οἰκουμενικαὶ. pag. 259. b.17. φιλομελισματιον l.φιλομελισμάτιον. p. 261. lin.1. φθόρος l. φθορά. & lin. 10. b. κεφάλαιον l. κεφάλαιον. pag.275.a.32.dele: Hinc decachordum. Ibid.penult.pro σημεῖον l. σημεῖον. p.238. l.non humilitas in Ethicis. pag.255.ad finem vocis Hypothesis adde: Hypothesis ὁλομερὴς est descriptio omnes rei partes componens. pag.278.pro σχημο leg.σχῆμα.

In Sylloge Voc. &c.

Operarum seu Typothetarum σφάλματα & errata sic corrige.

Pag.286. l.affectiva verba scholasticè non barbarè dicitur,pro, verba affectum significantia. p.289.pro παράλληλος l.παραλλήλως. pag.290.pro aversatum l.aversatio, pro dissensu l.de sensu. p.291.desideratur titulus hic: *Unus aut Duo*:cui subjiciantur hæc: Latini veteres, Unus & alter: Unus aut alter. Sic Livius: Uni aut alteri militi. p.294.ad vocem,*celer*,adde:Celer in feminino genere non quidem est barbarum,sed antiquatū.Olim dicebant;celer origo,fama celer.Vide Lucret.pro Vitiosè igitur ibi priscè seu obsoletè. p.296.Ad finem vocis *condolere* adde,Condolescere afflictis est aliorum incommodis affici. p.291.in voce *Contingibilis* pro contiguat l. contigua. p. 302.in voce *demeritorie* l.cogitationum & pro defalcare l.defalcare.p.304.pro fabulari l.fabularum. Amentes, ait quidam,insignis proceritatis homines censeri adeo vulgatum est,ut abierit in diverbium, Amens (i.e. insulsus, bardus, indoctus) qui longus. Hic dicendum fuit Proverbium. Ibid. voci *Devotus* adde: Gens alicui devota est, id est, dedita. p.310.in voce Foriolus pro Quod l.qui: Ibid in *Facere Rev.*l.facere reverentiam alicui,honorem habere alicui. p.312.f.1.v.24.l.Inter archaismos hoc deputo. Nam Gerundium in Do hodie non est dativi casus in significatione activa. p.314.pro πειραστικῶς l.πειραστικῶς: Ad influxum adde: Sic apud Archangelum Mercenat.sæpe occurrit effluxum,pro, Quod effluxit. p.3.2 pro ἐπιπλέον l. ἐπὶ πλέον. p.320. in Mammetr. pro corrutè l.corruptè. p.326.pro πρεσβύτερος l.πρωτοκήρυκες: pro πρεσβέων l.

—αεσκεῖν. p.330 l. portitor proprie est custos portus vel exactor portorii. Damasus autor mihi non luculentus usus est pro eo, qui portat: Jussis post multos graditur paralyticus annos, Mirandam! lecti portitor ipse sui. p.334. Res renascenda Sic homo moriendus, res pereunda apud Schol. pag. 35. In Scenofactor: pro consector l. confector. pag.343. pro ὅπι l. ὤπι. pag.346. pro υπαληψις l. ὑπόληψις. pag.347. In Communiter l. communione, significat unà, κοινῇ, promiscuè p.359. l. μετασκευάζεσθαι & συσκευάζεσθαι. p.321. per narcoiicitas l. narcoticitas. In fine pro novis rebus stu. l. novis rebus studens.

FINIS.

